

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

Türk Halkbilimi Bilim Dalı

TÜRK KÜLTÜRÜNDE BATTALNAME KÜLTÜ

Mustafa METİN

Doktora Tezi

Ankara, 2022

TÜRK KÜLTÜRÜNDE BATTALNAME KÜLTÜ

Mustafa METİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

Türk Halkbilimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Mustafa Metin tarafından hazırlanan "Türk Kùltüründe Battalname Kùltü" başlıklı bu çalışma, 18.03.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI (Başkan)

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet ERİBAş (Üye)

Prof. Dr. Abdulselam Arvas (Üye)

Doç. Dr. Zehra KADERLİ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLşEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

14/04/2022

Mustafa METİN

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. zkuł ÇOBANOĐLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Mustafa METİN

TEŞEKKÜR

Doktora eğitim hayatım süresince engin bilgi, birikim, ilgi ve sevgisini şahsımdan esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'na çok teşekkür ederim.

Doktora sürecinde derslerinde çok şey kazandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Metin Özarıslan'a ve Prof. Dr. Nebi Özdemir'e, tez izleme komitelerinde fikirleriyle ufkumu açan Prof. Dr. F. Gülay Mirzaoğlu Sıvacı'ya, Prof. Dr. Mehmet Çeribaş'a ve Doç. Dr. Zehra Kaderli'ye teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışma sırasında benden desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Salih Gülerer'e teşekkür ederim.

Bana her zaman destek olan sevgili eşim Zeynep Metin'e, oğullarım Yekta ve Ertuğrul'a, kızım Elif Ece'ye; babam Yekta Metin'e, annem Şükran Metin'e, kardeşlerim Mutlu, Melik Şah, Kevser ve Aslı'ya çok teşekkür ederim.

ÖZET

METİN, Mustafa. *Türk Kültüründe Battalname Kültü*, Doktora Tezi, Ankara, 2022.

Epik destanlar, bir toplumun hayatında önemli rol oynamış veya oynamış kabul edilen kahramanların kütleleşmesi süreciyle birlikte gerçekliğine inanılarak anlatılan ve ritüelistik özellikler taşıyan anlatılardır. Türklerin Anadolu coğrafyasındaki epik destanlarının ilki Battal Gazi destanıdır. Bu destan sözlü kültür ortamında ortaya çıkmış, meclislerde okunmak üzere hazırlanmış metinlerle yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu metinlerle manzum ve mensur birçok Battalname ortaya çıkmıştır. Battalnameler, Müslüman Türklerin maddî ve manevî fetihlerini konu edinmesinden ve sade dille vücut bulmasından dolayı, devletin en uzak köylerinden sarayına, ordusundan edebiyat dünyasına kadar her muhitinde ilgi görmüş ve okunmuştur. Bu ilgi günümüze kadar gelmiş ve Battalname Türk kültüründe bir kült meydana getirmiştir.

Türk kültüründe Battalname kültünü ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu tezde Manisa İl Halk Kütüphanesinde bulunan, Miladi 1730 yılında yazılmış ve 640 sayfa olan el yazması Battalname'nin transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Metin, Alex Olrik'in Epik Yasaları'na göre incelenmiş ve Battalname'nin bu yasalara uyduğu görülmüştür. Bu metinden hareketle Türk kültüründe Battalname kültünün sosyal boyutu İşlevsel Halkbilimi Kuramı, bireysel boyutu ise Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Battalname, Battal Gazi, Kült , İşlevsel Halk Bilimi Kuramı, Maslow.

ABSTRACT

METİN, Mustafa. *Cult of Battalname in Turkish Culture*, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2022.

Epic epics are narratives with ritualistic features that are told by believing in their reality, along with the cult of heroes who have played or played an important role in the life of a society. The first of the epic epics of the Turks in the Anatolian geography is the epic of Battal Gazi. This epic emerged in the oral culture environment and was written down with texts prepared to be read in assemblies. With these texts, many verse and prose Battalnames have emerged. Battalnames have attracted attention and been read in every environment from the farthest villages of the state to the palace, from the army to the world of literature, since they are the subject of the material and spiritual conquests of the Muslim Turks and are embodied in a plain language. This interest has survived to the present day and Battalname has created a cult in Turkish culture.

In this thesis, which was prepared to reveal the Battalname cult in Turkish culture, the transcribed text of the 640-page manuscript Battalname, which was written in Gregorian 1730 and located in the Manisa Provincial Public Library, was prepared. The text was analyzed according to Alex Olric's "Epic Laws" and it was found that the Battalname complied with these laws. Based on this text, the social dimension of the Battalname cult in Turkish culture was examined in the context of Functional Folklore Theory, and its psychological dimension was examined in the context of Maslow's Hierarchy of Needs.

Keywords

Battalname, Battal Gazi, cult , Functional Folklore Theory , Maslow.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	4
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	4
1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi	4
1.2. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	6
2. BÖLÜM	7
BATTAL GAZİ’NİN HAYATI	7
2.1. BATTAL GAZİ’NİN HAYATI	7
3. BÖLÜM	12
BATTALNAME’NİN ÖZETİ, OLAYLAR ÖRGÜSÜ.....	12
ANADOLU YAZILI KÜLTÜRÜNDE BATTALNAME	12
3.1. BATTALNAME’NİN ÖZETİ	12
3.2. BATTALNAME’NİN OLAYLAR ÖRGÜSÜ	34
3.3. ANADOLU YAZILI KÜLTÜRÜNDE GAZA İDEOLOJİSİ VE BATTALNAME	44
3.3.1. Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân	45

3.3.2. Yahşi Fakih'in Menakıbnamesi	45
3.3.3. Âşıkpaşazade Tarihi	46
3.3.4. Oruc b. Adil Tevârih-i Âl-i Osman.....	46
3. 3. 5. İskendername	47
3.3.6. Gazavatnameler-Menakıbnameler	47
3.3.7. Battalname	49
3.3.7.1. Battalname ve Sözlü Gelenek.....	50
3.3.7.2. El Yazması Battalnameler	58
3.3.8. Danişmendname.....	64
3.3.9. Saltukname	65
3.3.10. Hamzaname	66
3. 3.11. Düsturname	66
4. BÖLÜM	68
MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA BATTALNAME..	68
5.1. MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA	
BATTALNAME	68
5.1.1. Fizyolojik İhtiyaçlar	70
5.1.2. Güvenlik İhtiyacı	71
5.1.3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı	73
5.1.4. Takdir Edilme ve Saygı	76
5.1.5. Kendini Gerçekleştirme	78
5. BÖLÜM	85
BATTALNAME'NİN EPİK KARAKTERİ.....	85
4.1. ALEX OLRİK'İN EPİK YASALARI BAĞLAMINDA BATTALNAME'NİN	
EPİK KARAKTERİ	85
4.1.1. Giriş ve Bitiriş Kuralı	85
4.1.2. Yineleme Kuralı	94

4.1.3. Üçleme Kuralı	100
4.1.4. Bir Sahnede İki Kuralı	105
4.1.5. Zıtlık Kuralı.....	108
4.1.6. İkizler Kuralı.....	111
4.1.7. İlk ve Son Durumun Önemi Kuralı.....	114
4.1.8. Anlatımda Tek Çizgililik Kuralı.....	118
4.1.9. Kalıplaşma Kuralı	119
4.1.10. Büyük Tablo Sahnesi Kuralı	121
4.1.11. Anlatı Mantığı Kuralı.....	124
4.1.12. Olay Örgüsünde Entrika birliği Kuralı.....	126
4.1.13. Epik Birlik Kuralı.....	127
4.1.14. İdeal Epik Birlik Kuralı.....	128
4.1.15. Dikkati Başkahraman Üzerine Toplama Kuralı.....	128
6. BÖLÜM	135
İŞLEVSEL HALKBİLİMİ KURAMI BAĞLAMINDA BATTALNAME	135
6. 1. İŞLEVSEL HALKBİLİMİ KURAMI'NA GÖRE BATTALNAME.....	135
6.1.1. Değerlere, Toplum Kurallarına ve Törelere Destek Verme	139
6.1.2. Eğitim veya Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılarak Eğitilmesi İşlevi.....	146
SONUÇ	158
BATTALNAME MANİSA NÜSHASI TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	169
Transkripsiyon Alfabesi	169
KAYNAKÇA	420
DİZİN	428
EKLER	437
EK 1: BATTALNAME MANİSA NÜSHASI'NİN ORJİNAL METNİNDEN ÖRNEKLER	437

EK 2: DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU.....	440
EK 3: Ph. D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT	441
EK 3: ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU	442
EK 4: ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS	443

GİRİŞ

Kültür; insanların biyolojik kalıtlarının ötesindeki ihtiyaçlarının, doyumlarının ve doyumsuzlukların şekillendirdiği; insanların öğrenme yoluyla kazandığı, edindiği, inşa ettiği maddi ve manevi birikimi, değerleri, yönelimleri; duygu ve düşünceleri, sosyal davranışları, teknolojileri ve sanatları ifade eder ve doğaya eklenmiş yaratmalar, donatmalar bütünüdür (Çobanoğlu, 2001, s. 26). Epik destanlar kültürün manevi birikimlerindedir. Türklerin Anadolu'daki epik destanlarının ilki Battal Gazi destanıdır ve bu destan Anadolu'da oluşmuş destan zincirinin ilk halkasıdır.

Yazılı edebiyat geleneklerinin tamamının öncülleri sözlü edebiyattır. Canlı organizmalara benzeyen sözlü anlatılar, eski özelliklerini yenileriyle değiştirerek her koşulda ve ortamda varlıklarını sürdürür. Bu sözlü anlatılardan bir türü de epik destanlardır. Epik destanlar, tarihî süreç içerisinde bir toplumun hayatında önemli rol oynamış veya oynadığı kabul edilen kahramanların kütleleşmeleri ve onlarla ilgili ritüelistik fonksiyonları haiz, gerçekliğine inanılarak anlatılan anlatılardır (Çobanoğlu, 2011, s. 17). Anadolu Selçuklu sultanlarının ve Türkmen beyliklerinin saraylarında tarihhanlar ve menakıbname okuyan ozanlar vardı. Osmanlı Dönemi'nde bu gelenek gazavatname olarak devam etti. Gaza ruhuyla dolu bir toplumda gazavatname ve menakıbnameler askerî seferler sırasında, genel toplantılarda, orduda, pazarlarda, bozahanelerde vb. toplantı yerlerinde okunmak ve dinlenmek için düzenlenirdi (Döğüş, 2008, s. 833). Bu okunan ve dinlenen metinlerden en dikkat çekenlerinden biri de Battalnamelerdir. Çobanoğlu'nun tarihî destan olarak tasnif ettiği Battal Gazi destanı önce sözlü kültür ortamında oluşmakla birlikte meclislerde okunmak üzere hazırlanmış metinlerle yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu metinlerle manzum ve mensur birçok Battalname ortaya çıkmıştır (Çobanoğlu, 2011, s. 319).

Sosyal bilimler sahasında kült, ilk çalışmalarda ibadet, tapma, tapım anlamlarında kullanılmıştır. Daha sonra kelime seküler bir anlam kazanmıştır. Kült terimi; dinî olmayan bir kişiye, düşünceye ya da herhangi bir şeye bağlılık anlamlarında kullanılmaya başlanmıştır (Yıldız, 2019, 157). Bu bağlamda Türk

kültüründe Battalname'ye bir bağlılık ve ilgi oluşmuş, bu çerçevede Türk kültüründe bir kült meydana gelmiştir.

Literatürdeki kült tanımları genel olarak “saygı duyma, kutsama, kendini bir şeye adama, ululama, yüceltme” şeklinde yapılmıştır. İster arkaik isterse modern örneklerden yola çıkılsın kültte “bağlılık duyma ve bağlılık duyulanlar için kendini diğerleri içinde ayırt etme” veya “biz ve onlar” bileşimi söz konusudur. Türklerde Battalnamelere karşı büyük bir bağlılık vardır ve Battalnameler günümüze kadar çok değişik bağlamlarda okunmuştur. Çoğunlukla Osmanlı döneminde yazıya geçen veya şekil alan Battalnameler, Müslüman Türklerin maddi ve manevi fetihlerini konu edinmesinden ve sade dille vücut bulmasından dolayı, devletin en uzak köylerinden sarayına, ordusundan edebiyat dünyasına kadar her muhitinde ilgi görmüş ve okunmuştur. Battalname kültü, Gazilik Kurumunun oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Battal Gazi adına Eskişehir'de bir külliye yapılmış ve bu külliye Anadolu'nun manevi hayatına önemli katkılar sağlamıştır. Battalname kültü etrafında şekillenen dinî ve millî değerler SSCB işgali ve baskısı altındaki Türk Cumhuriyetlerinde canlı tutulmuş ve Türk milleti Battalnameleri okuyarak dinî ve millî değerlerini yaşatmıştır. Rus işgali altındaki Kars'ta insanlar geceleri gizli bir şekilde abdestlerini alarak Battalname'yi okumuş ve millî benliklerini canlı tutmuşlardır.

Bu çalışmada kullanılan ve transkripsiyolu metni hazırlanan nüsha Manisa Kütüphanesinde 45 Hk 1323 numara ile kayıtlı bulunan Battalname'dir. El yazması eser 640 sayfadır. Deri ciltli olan yazmanın cildi yıpranmıştır. 320a sayfasında kitabın müstensihi ve yazım tarihi “(1) temmetü'l kitâb bî-'avnillahi'l melikü'l vehhâb aleyh-i bî-râc-ı (2) 'l-hâb ve şallallâhu 'alâ seyyidinâ muhammed ve şahbih-i ecma'în (3) 'ala yed-i 'abduzza'ifü'l zenbi'l muhtâc ile'lallâhi'l ğani (4) yü'l vedûd aĥmed ibn-i ĥasan ğaffur allâhu zunûbehu ve aĥsenü'l hibâ (5) ve ileyh-i ĳad u vak'a'l ĳurra' fi nâme-i Şehr-i receb fi yevmi'l hamîs-i (6) sene isneteyn-i ve erba'ine miete ve elifin hicretü'l nebeviyyet-i bî-raĥmetike (7) yâ erĥamerrâĥimina” ifadeleri ile belirtilmiştir. Bu ifadeler “Allah'ın yardımıyla, Allah'ın aciz kulu Ahmed İbni Hasan'ın eliyle recep ayının perşembe

günü hicri bin yüz kırk iki yılında yazıldı” anlamındadır. Bu ifadelerden anlaşıldığına göre bu yazma Ocak/Şubat 1730 tarihinde yazılmıştır.

Transkripsiyonlu metni hazırlanan Battalname, Alex Olrik’in Epik Yasaları bağlamında incelenmiştir. Olrik tarafından geliştirilen bu yasalar folklor ürünlerinin yapı özelliklerini tahlil etmede oldukça kullanışlıdır. Battalname Manisa Nüshası, bu yasalara göre incelenmiş ve Battalname’nin bu yasalara uyduğu görülmüştür.

Yazı yazmanın bir zanaat olarak algılandığı dönemlerde nasıl herkesin her zanaatı bilmesi gerekmiyorsa herkesin de okuryazar olması da gerekmiyordu. Bu durum Anadolu yazılı kültürü için de geçerlidir. Sözlü kültürde oluşan anlatılar birtakım yazıcılar vasıtası ile yazıya geçirilmiştir. Bu çalışmada Anadolu yazılı kültürü bağlamında gaza ideolojisini işleyen eserler içerisinde Battalname’nin yeri ortaya konulmuştur.

Teoloji ve mitoloji araştırmalarında sıklıkla kullanılan kült kavramına mekân, zaman, inanç öğeleri başta olmak üzere “bağlam” dikkate alınarak bakıldığında, kültün insanoğlunun yaşamına ilişkin maddi, manevi ve sosyal işlevlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada Battalname kültünün sosyal işlevleri İşlevsel Halk Bilimi Kuramı, bireysel işlevi ise Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında incelenmiştir.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Çobanoğlu (2011), Türk kültür tarihçisinin görevinin Türk kültür ve tarihini kendi başına geliştirmiş, kendine münhasır bir oluş olarak kavramak; onun tecelli edişini belgelerle ortaya koymak olduğunu belirtir. Bu görev doğrultusunda tezde Battalname'nin Türk milletinin ihtiyaçlarına cevap veren kültürel cevaplarının ve bu cevaplar doğrultusunda işlevlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Battalname'nin kahramanı Battal Gazi'nin model şahıs özellikleri, bu model şahsın destan boyunca ihtiyaçlarını gidererek, kendini gerçekleştirmesinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Battalname'nin işlevleri ve Battal Gazi'nin kendini gerçekleştirmiş gazi tipi olarak ortaya çıkmasından hareketle Türk kültüründe bir Battalname kültürünün ortaya çıkışının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Battalname üzerine ilk çalışmayı Alman asıllı şarkiyatçı Herman Ethe yapmıştır. Ethe, özellikle Arapça, Farsça ve Türkçe yazmalar üzerine yaptığı yayınlarla tanınmıştır. Battalname üzerine yaptığı çalışmayı Leipzig'de 1871'de "Die Fahrten des Sajjid (Batthāl)" adıyla yayımlamıştır. Ethe; Dresten, Leipzig ve Viyana kütüphanelerindeki Battalnameleri karşılaştırarak eserini oluşturmuştur. Eser beş sayfalık bir ön söz ve iki kitaptan oluşmaktadır. Ethe, eserinde Battal Gazi'yi bir Osmanlı kahramanı olarak kabul eder. Onun kişiliğinin Hristiyanlara karşı savaşan Müslüman olarak ortaya çıktığını belirtir (Ethe, 1871 akt. Köksal, 1983, s. 46).

Türkiye'de Battalname üzerine ilk doktora çalışmasını Hasan Köksal yapmıştır. Köksal (1983), Battalname üzerine hazırlamış olduğu "Battalname'de Tip ve Motif Yapısı" adlı tezinde giriş bölümünü takip eden birinci bölümde Battalname'nin şahıs kadrosunda yer alan tipleri, ikinci bölümde ise Battalname'nin motif yapısını ele almıştır.

Paçacıoğlu'nun (1993), hazırlamış olduğu "Battal-nâme" başlıklı doktora tezi bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Battalname'nin ses ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde transkripsiyonlu metin, üçüncü bölümde ise indeks verilmiştir.

Say (1999), "Seyyid Battal Gazi Külliyesi" adlı doktora tezinde Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nin kuruluşunu, fiziki ve iktisadi yapısını, külliye ve çevresindeki sosyal ve dinî yapıyı ele almıştır.

Kaya (2011), "Battal Gazi Destanı'nın (343-675) Çeviri Yazısı ve Metin Sözlüğü" başlıklı yüksek lisans tezinde ne zaman, kim tarafından yazıldığı bilgisi mevcut olmayan bir siyerin kenarında bulunan Battal Gazi destanının transkripsiyonlu metnini hazırlamıştır. Bu metinde Battal Gazi'nin fiziki özelliklerinden ziyade yaşamı anlatılmıştır.

Alboğa (2020), "Battal Gazi Hayatı ve Tarihî Şahsiyeti" başlıklı yüksek lisans tezinde Battal Gazi'nin hayatına tarih disiplini çerçevesinde yaklaşmıştır. Tez giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Battal Gazi'nin hayatı ve tarihî şahsiyeti, ikinci bölümde Battal Gazi'nin menkıbevi şahsiyeti, üçüncü bölümde ise Battal Gazi'nin askerî faaliyetleri ele alınmıştır.

Görüldüğü üzere Battalname üzerine yapılan doktora ve yüksek lisans çalışmaları Battalname'nin metninin yayınlaması, şahıs kadrosunun ve motiflerinin incelenmesi, Battalname üzerinde dil bilgisi çalışması yapılması, Battal Gazi külliyesinin incelenmesi ve Battal Gazi'nin hayatı şeklindedir. Bu çalışmada ise bugüne kadar yapılmış çalışmalardan farklı olarak Battalname'ye Alex Olrik'in Epik Yasaları, İşlevsel Halk Bilimi Kuramı ve Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında yaklaşmış ve bu yaklaşımlardan hareketle Türk kültüründe oluşan Battalname kültü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Bu çalışmada kültürel bir olgu olarak Battalname üzerine kuramsal bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Battalname'nin epik özellikleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme için Alex Olrik'in Epik Yasaları kullanılmıştır. Battalname'nin Türk milletinin hangi ihtiyaçlarına cevap vererek bir külte dönüştüğünü ortaya koymak için İşlevsel Halkbilimi Kuramı'na göre bir değerlendirme yapılmıştır. Gazilik Kurumunun bir parçası olan ve süreç içerisinde bir külte dönüşen Battalname'de Battal Gazi'nin gazi olma süreci Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı bağlamında incelenmiştir.

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu tarama modeli nesnelere, kurumların, toplumların yapısını ve olayların işleyişini tanımlamak amacıyla kullanılır. Araştırmaya konu olan nesne, toplum, kurum ve olay herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmeden kendi koşulları içinde, olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Cohen vd. 2007; Karasar, 2013, s. 78). Tarafımızca transkripsiyonlu metni hazırlanmış olan, 45 Hk 1323 numarasıyla Manisa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan ve 1730'da yazılmış olan el yazması Battalname'den veriler tarama tekniği ile elde edilmiş, elde edilen bu veriler doküman analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, kuramlar çerçevesinde ayrıntılı bir biçimde yorumlanmıştır.

2. BÖLÜM

BATTAL GAZİ'NİN HAYATI

2.1. BATTAL GAZİ'NİN HAYATI

Battal Gazi'nin biri tarihî diğeri menkıbevi iki hayatı vardır (Ocak, 1992b, s. 204). Bu iki hayat, tarihî süreçte Battal Gazi'nin iki tür kişilik olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur (Güzel, 2012, s. 38). Tarihte biri Emeviler Dönemi'nde yaşamış Abdullah el-Battal diğeri de Abbasiler Dönemi'nde yaşamış olan Cafer el-Battal olmak üzere iki şahsiyet vardır. Tarihî kaynaklardan hareketle Abdullah el-Battal'ın Arap, Cafer el-Battal'ın ise Türk olma ihtimalinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Köprülü, 1980, s. 255; Alboğa, 2020, s. 109).

Battal Gazi'nin doğum yılı kesin olarak bilinmemektedir. Doğum yeri hakkında farklı görüşler vardır: Köprülü (1976, s.232), Cahen (1988, s. 52), Yağbasan (2013, s. 85), Okumuş (2018, s. 91) Malatyalı olduğunu; Boratav (1961, s. 344), Haslok (2000, s. 77), Atçeken (2001, s. 181) ise Antakyalı olduğunu ileri sürer. Tarihî kaynaklardan hareketle Abdullah el-Battal'ın Antakyalı ya da Şamlı olduğu, Cafer el-Battal'ın ise Malatyalı olduğu sonucuna varılabilir (Güzel, 2012, s. 49).

Battal Gazi'nin adı bazı kaynaklarda (Esir,1991, s. 145; Vasilev, 1943, s. 302; Aslanbay, 1953, s. 41; Arısoy, 1978, s. 24; Sarar, 1997, s. 99; Karahan, 1978, s. 15; Ocak, 1992b, s. 204; Dadan, 2018; s. 109; Tuğrulca, 2018, s. 54) Abd Allah ya da Abdullah olarak geçerken bazı kaynaklarda ise (Şimşir&Candemir, 1996, s. 16; Köprülü, 1976, s. 232; Cengiz, 1986, s. 134; Mutlu, 1988, s. 212; Kahraman&Dağlı, 2005, s. 49) Cafer olarak geçer. Abdullah veya Cafer adını kullanamayan kaynaklar ise Battal lakabını adı olarak kullanmışlardır (Alboğa, 2020, s. 16). Manisa Nüshası'nda Battal Gazi'nin asıl ismi Cafer'dir. Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi, Şam Dağı'nda avdadır. Bir geyik görür, onu avlamak ister ve geyiği bir mağaraya kadar takip eder. Mağaraya girer. Burada kendisine Cafer adında bir yiğide verilmek üzere emanetler verilir. Hüseyin Gazi emanetleri alır ve Malatya'ya doğru yola çıkar. Yol boyunca Cafer'in kim olduğunu merak eder, uykusu gelir ve bir ağacın altında uykuya dalar.

Uykusunda bir pir gelir ve Cafer'in doğacak olan oğlu olduğunu Hüseyin Gazi'ye söyler (MN, s. 5b).

Battal Gazi'nin ismi üzerindeki karışıklığın nedeni VIII. asırda yaşamış olan Abdullah el-Battal'ın kahramanlıklarının da içinde yer aldığı Zatülhimme adlı eserin sonraki yüzyıllarda yanlış aktarımıdır (Alboğa, 2020, s. 18). XII. ve XIII. asırlarda Türkler arasında gaza faaliyetlerinde bulunan Abdullah el-Battal'ın yaptığı mücadelenin Zatülhimme üzerinden Battalname şeklinde ortaya çıkmış ve Türkler bu eserde yer alan Battal Gazi tipini Türk-Rum savaşlarında mücadele eden bir kahramana dönüştürmüşlerdir (Tolasa, 1977, s. 103 ; Deniz, 1998, s. 79). Ancak Ocak (1992c, s. 207) bu görüşe katılmaz ve Battalname'nin, Zatülhimme'nin Türkçeye tercümesi ya da adaptasyonu olmadığını belirtir. Köksal (1983, s. 200) Abdullah el-Battal ile Cafer el-Battal'ın iki ayrı kahraman olduğunu ve bunların birbirinden ayrılmaları gerektiğini söyler.

Bu bilgiler ışığında Emeviler Dönemi'nde yaşamış Abdullah el-Battal ile Abbasiler Dönemi'nde yaşamış Cafer el-Battal adında iki kahramanın varlığını ortaya koymaktadır. Bu iki kahramanın ortak özellikleri ise Battal lakaplarıdır. Kaynaklarda bu iki kahramanın tek bir kahraman gibi gösterilmesi bu kahramanların hayatlarına dair bilgilerin karışmasına neden olmuştur (Alboğa, 2020, s. 19; Güzel, 2012, s. 52).

Battal Gazi'den bahseden Ya'kübî, Taberî, Mes'ûdî, İbn Asâkir, Sıbt İbnü'l-Cevzî, İbn Şâkir el-Kütübî, İbn Fazlullah el-Ömerî, Zehebî, İbn Kesîr, Gelibolulu Mustafa Âlî, Evliya Çelebi gibi kaynaklar onun künyesi için Ebû Yahyâ, Ebû Hüseyin veya Ebû Muhammed, babası için Hüseyin, Ömer ya da Amr gibi farklı isimler kaydeder (Ocak, 1992b, 204). Babasının adı Amr ya da Ömer olan Battal Gazi Emeviler Dönemi'nde, babasının adı Hüseyin Gazi olan Battal Gazi ise Abbasiler Dönemi'nde yaşamış olmalıdır. Emeviler Dönemi'nde yaşamış olan Abdullah el-Battal'ın annesi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Abbasiler Dönemi'nde yaşamış Cafer el-Battal'ın annesinin adı Battalnamelerde Saide olarak geçer (Güzel, 2012, s. 45).

Kaynaklarda Battal Gazi'nin ailesi hakkındaki bilgiler de birbirini tutmaz. Battal Gazi'nin Arap asıllı olduğunu iddia edenler (Tolasa, 1977, s. 103; Karahan, 1978, s. 15; Boratav, 1979, s. 344; Cahen, 1998, s. 52; Güzel, 2018, s. 23) Battal Gazi'nin Emevi ordusunda komutan olmasını ve emrindeki askerlerin büyük bir kısmının Arap olmasını varsayımlarını ispatlamak için kullanmışlardır. Ancak bir komutan olarak hizmet ettiği ordudaki askerlerin büyük bir kısmının Arap olması Battal Gazi'nin de Arap kökenli olduğu anlamına gelmez. Orta Çağ bağlamında bakıldığı zaman Arap asıllı olmayan askerler de Arap ordusunda görev yapabilmektedir. Battal Gazi'nin Arap asıllı olduğunu ileri sürenlerin bir başka iddiası da Battal Gazi'nin Arap geleneğine uygun künyeler kullanmasıdır. Ancak yine Orta Çağ bağlamında ele alındığı zaman Türk-İslam devletlerinde hakanlar ve devlet adamları bu tarzda künyeler kullanmaktadır ve buradan hareketle Battal Gazi'nin Arap geleneğine uygun künyeler kullanması onun Arap asıllı olduğu göstermez (Alboğa, 2020, s. 10).

İbnü'l-Esîr'e göre Battal Gazi aslen Arap bile olmayıp Emevîler'e intisap etmiş âzatlı bir köle ailesinden gelmektedir (Ocak, 1992b, s. 204). İslam toplumunda Memlûk adı verilen profesyonel asker niteliğinde olan bir zümre vardır. Memlûkler muhafız birliklerinde görev yaparlardı ve kendilerine has toplumsal ve hukuki bir statüye sahiptiler. Memlûkler çoğunlukla Kafkaslardan ve Orta Asya bozkırlarından gelen Türklerden seçilirdi. Emevilere kadar İslam orduları Araplardan oluşuyordu. Emeviler Dönemi'nde başta Türk, Berberi ve İranlılar olmak üzere Arap dışı Müslüman askerlerin sayısında büyük bir artış oldu. Zamanla Memlûkler, İslam devletlerinde çok büyük nüfuz sahibi oldu ve sayıları da çok fazla arttı. Türk memlûkleri siyasi ve askerî olaylarda belirleyici güç oldu (Kızıltoprak, 1992). Kavruk ve Durukoğlu (2012) Battal Gazi'nin bu memlûk yapısından ve ortamından ortaya çıkmasının yüksek olduğunu belirtmiştir (s. 21).

Abbasiler Dönemi'nde gazilerin büyük çoğunluğu Türk'tür ve bu gaziler Bizans'a karşı büyük bir mücadele vermiştir ve Anadolu'nun fethinin öncüleridir (Yinanç, 2013, s. 7-8). Gaziler Tarsus, Malatya ve Erzurum hattında fetihlerini sürdürmüştür. Fethedilen yerlere başta Türkler olmak üzere Müslümanlar iskân

edilmiştir. Fethedilen yerlerdeki askerî kuvvetler Türk komutanların idaresi altındadır (Sevim, 2000, s. 15-16). Battal Gazi'nin Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısında büyük bir etki bırakması, Emevi ve Abbasi ordusunda görev yapan çok sayıda Türk kökenli askerin bulunması onun Türk olduğu varsayımının dayanak noktasını teşkil etmiştir (Alboğa, 2020, s. 11; Arak 2006, s. 53). Tarihi süreçte Battalname kültürü içerisinde nesilden nesile aktarılan Battal Gazi, menkıbevi bir Türk kahramanına dönüşmüştür (Alboğa, 2020, s. 12). Anadolu Türkleri, Battal Gazi'yi klasik bir Türk alpi şeklinde düşünmüşler ve onun kahramanlıklarının anlatıldığı Battalname'yi muhtemelen XI. yüzyılın sonlarıyla XIII. yüzyılın başları arasındaki dönem içinde teşekkül ettirmişlerdir (Ocak,1992b).

İslam tarihinde Hz. Muhammet'in kızı Fatıma ile Hz. Ali'den doğan torunlarıyla onların soyundan gelenlere seyyid unvanı kullanılmıştır (Küçükbaşçı, 2009, s. 40). Seyyid unvanının Battal Gazi için de kullanılması onun soyuna dikkatleri çekmek içindir. Orta Çağ'da soyunu Hz. Muhammet ve nesline dayandırma geleneği yaygın bir uygulamadır. Battal Gazi'nin soy olarak Hz. Muhammet'e bağlanması onu yüceltmek içindir. Ocak (1992b), Anadolu'daki heteredoks toplulukların Battal Gazi'yi benimseyip yüceltiklerini söyler. Bu yüceltme doğrultusunda Battal Gazi, Hz. Ali soyundan gelen Seyyid Battal Gazi'ye dönüşmüştür (s. 205). Kaynaklarda Battal Gazi'nin seyyidliğini ispatlayacak kesin deliller bulunmamaktadır. Orta Çağ İslam dünyasında ona seyyid unvanının verilmesi ona duyulan saygı ve hürmetin bir sonucudur (Alboğa, 2020, s. 16).

Battal Gazi'nin muharebelerini anlatan kaynaklara göre Battal Gazi, başta Kayseri, Afyon ve Eskişehir yöresi olmak üzere, el-Cezîre (Güneydoğu Anadolu dahil) ve Suriye bölgelerinde faaliyet göstermiştir. Battalname başta olmak üzere Evliya Çelebi, Gelibolulu Mustafa Âlî ve Münecimbaşı gibi Türk kaynaklarına göre ise o daha çok Malatya yöresinde savaşmıştır (Ocak, 1992b, s. 205).

Battal Gazi, günümüzde Eskişehir'in güneybatısında yer alan Seyitgazi kasabasının bulunduğu antik Akroinon mevkiindeki bir muharebe sırasında şehit

olmuş ve oraya defnedilmiştir. Kaynaklarda onun ölüm tarihi 113 (731), 122 (740) ve 123 (741) olarak geçer. Buna göre Battal Gazi'nin milâdî 730'lu veya 740'lı yıllarda şehit düştüğü kabul edilebilir (Ocak, 1992b).

3. BÖLÜM

BATTALNAME'NİN ÖZETİ, OLAYLAR ÖRGÜSÜ

ANADOLU YAZILI KÜLTÜRÜNDE BATTALNAME

3.1. BATTALNAME'NİN ÖZETİ

Battalname'nin başlangıcında Hz. Muhammet ashabı ile oturmaktadır. Uzun bir süredir Cebrail gelmemiştir ve Hz. Muhammet ashabından birinin bir hikâye anlatmasını ister. Abdülvehhap, ileri çıkar, Rum ülkesinden ve burasının güzelliklerinden bahseder. Peygamber, bu ülkenin fethedilmesini diler ve bu sırada Cebrail gelir. Bu ülkenin kendisinden 200 yıl sonra gelecek ve kendi soyundan olacak, Malatya'dan çıkacak Cafer yani Battal Gazi adlı bir yiğit tarafından fethedileceğini söyler. Hz. Muhammet, Battal Gazi'ye verilmek üzere bir mektubu ve ağzının barını (tükrüğünü) Abdülvehhap'a emanet olarak verir. Bu olaydan sonra İslam tarihi kısaca özetlenir ve Battal Gazi'nin atalarının Malatya'ya gelişi ve buraya yerleşmeleri anlatılır. Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi, Malatya serleşkeri olur ve bu dönemde Malatya emiri Numan'dır.

Hüseyin Gazi bir gün dağda avlanırken bir geyiğin peşine düşer. Geyik onu bir mağaraya götürür ve gözden kaybolur. Mağarada Hüseyin Gazi'ye ileride Cafer'e yani Battal Gazi'ye verilmek üzere Aşkar adında bir at, Adem peygamberin iki bölük saçı, Davut peygamberin zırhı, Hz. Hamza'nın silahları verilir. Hüseyin Gazi bunları alır ve yola çıkar. Yolda Cafer'in kim olduğunu merak eder. Uykusu gelir ve uyur. Hüseyin Gazi bir rüya görür ve rüyasında bir pir Cafer'in ileride doğacak olan oğlu olduğunu söyler.

Bir zaman sonra Numan ölür ve yerine Ömer Malatya'ya emir olur. Bu sırada Hüseyin Gazi'nin oğlu Cafer de doğar. Usturlap ilmini iyi bilen Emir Ömer, Cafer'in talihine bakar ve onun talihinin çok açık olduğunu söyler.

Hüseyin Gazi, sürekli olarak ava gitmektedir. Bir gün avda bir geyiğin peşine düşer ve geyik onu Mamuriye şehrine götürür. Bu şehirde bulunan Mihras, askerlerine Hüseyin Gazi'yi öldürmelerini emreder. Hüseyin Gazi, sayıca çok

fazla olan askerlerle baş edemez ve şehit olur. Hüseyin Gazi'nin şehadet haberi duyulur ve Halife Tavamık bin Mad, Emir Ömer, Malatya beyleri ve Müslümanlar Hüseyin Gazi için çok üzülürler.

Hüseyin Gazi, Malatya'nın serleşkeridir. Normal şartlar altında Hüseyin Gazi'nin oğlu Cafer'in serleşker olması gerekir ancak yaşı küçük olduğu için serleşkerliği Abdüsselam'a verirler. Aradan on yıl geçer ve Cafer on üç yaşına gelir. Cafer, çok iyi bir eğitim alır. Dört kutsal kitabı okumak, tefsir ve hadis ilimlerini öğrenmek, çok iyi bir silah ve savaş eğitimi almak bu eğitimi kapsamaktadır. Cafer, Malatya'nın vaizi olur. Onun yeteneklerini gören yârenleri Cafer'e babasının makamını talep etmesini söylerler ve bu konuda ısrar ederler. Cafer, yârenlerinin ısrarlarına dayanamaz ve durumu Emir Ömer'e açar. Abdüsselam, babasının intikamını almadan babasının makamı olan Malatya serleşkerliğini alamayacağını söyler. Bunun üzerine Battal Gazi harekete geçer. Mamuriye'ye doğru yola çıkar. Yolda aslında Müslümanların casusu olan ancak kılık değiştirip bir kilisede rahiplik yapan Şemmas ile karşılaşır. Şemmas, Cafer'in babası Hüseyin Gazi'nin çok yakın arkadaşıdır. Şemmas, Cafer'e nasihatlerde bulunur. Mihras'ın bulunduğu yere ulaşan Cafer, Mihras'ı ve yanındaki on dört beyi öldürür. Kellelerini alarak Malatya'ya gelir, intikamını aldığını ispatlar ve serleşker olur.

Bu olayları duyan Kayser, oğlu Şemun komutasında 40 bin kişilik bir orduyu Malatya üzerine gönderir. Malatya beyleri bu belayı başlarına açtığı için Cafer'e kızarlar. Cafer, gece tek başına şehirden çıkar ve orduya karşı yürür. Meydanda tek başına bu ordunun en güçlü savaşçıları yener. Bu sırada Malatya beyleri hatalarını anlar ve Cafer'e yardıma gelir. Cafer ve Malatya beyleri burada büyük bir zafer kazanırlar. Kayser'in küçük oğlu burada esir alınır ve Cafer tarafından İslamiyet'e davet edilir. Rebi, bu daveti kabul eder ve Müslüman olur.

Bu yaşananları gören Abdülvehhab, gerçek kimliğini söyler. Hz. Muhammet çağında yaşanan olayı anlatır, Hz. Muhammet'in mektubunu Malatya beylerine

verir. Abdülvehhap, Hz. Muhammet'in ağzının barını (tükrüğünü) Cafer'in ağzına koyar. Cafer, bu barı yutar yutmaz bütün ilimleri ve yetmiş iki türlü dili öğrenir.

Kayser, Malatya'daki yenilgiyi hazmedemez. Büyük bir ordu toplar. Oğullarını ve ünlü kumandanı Ahmer'i bu ordunun başına geçirir. Bu ordunun gelişini haber olan Malatya'daki Müslümanlar da bir ordu toplar ancak toplanan bu ordu sayı bakımından gelen orduya oranla oldukça azdır. Bir dağın eteğine yerleşirler ve burada kurdukları ordugâhın çevresini hendeklerle çevirirler. Burada iki ordu karşı karşıya gelir. Meydanda teke tek savaşlar başlar. Meydanda yapılan bu teke tek savaşlar Battalname'de sıklıkla benzer biçimde tekrarlanır. Bu tekrarlarda Müslüman savaşçılar zor durumda kalır, tam ümitlerin tükendiği anda meydana Battal Gazi girer ve düşman savaşçıları yok eder. Burada da böyle olur. Kayser'in ünlü komutanı Ahmer, meydana giren bütün Müslüman savaşçıları yener. Müslümanların tüm ümitlerinin bittiği anda Cafer yani Battal Gazi meydana girer, Ahmer'i yener. Akşam olur ve her iki taraf da çekilir. Bu sırada Cafer, Ahmer'i takip eder. Ahmer, bir sahranın ortasında yer alan köşküne gider. Köşkte Cafer ile Ahmer güreşe tutuşur. Güreşte kim yenerse yenilen onun dinine geçecektir. Cafer, Ahmer'i yener. Ahmer, Müslüman olur ve Cafer ona Ahmed Tarran ismini koyar. Ahmed Tarran da Cafer'e Battal Gazi ismini verir. Bu olaydan sonra Battalname'de Cafer; Seyyid Battal Gazi, Battal Gazi ya da Seyyid adlarıyla anılır. Ahmer de Ahmed Tarran adıyla geçer.

Battal Gazi, Ahmer ile anlaşarak buradan ayrılır. Anlaşmaya göre Ahmer bir gün sonra meydana çıkacak ve Müslüman olduğunu herkese söyleyip Müslümanların saflarına katılacaktır ancak bir gün sonra Ahmer bu anlaşmaya sadık kalmaz. Meydana çıkar ve Battal Gazi ile tekrar savaşmaya başlar. Battal Gazi onu tekrar yener ve artık Ahmed Tarran bir daha geri dönmek üzere Müslüman olur ve Kayser'in ordusuna karşı savaşmaya başlar. Savaş sırasında Kayser'in ordusu çok fazladır ve Müslümanlar bir ara bunalırlar. Battal Gazi Allah'a dua eder, Kayser'in askerlerinin üzerine doğru bir fırtına eser ve onları toz toprak içerisinde bırakır. Kayser'in ordusu yenilir. Bu zaferi anlatan bir fetihname yazılır ve ganimetlerle birlikte Halife'ye gönderilir. Halife Battal

Gazi'ye ve Malatya beylerine türlü hediyeler gönderir. Battal Gazi'ye Malatya serleşkerliğini verir.

Battal Gazi bir gün gezerken amcasının kızı Zeynep'i görür ve ona âşık olur, onunla evlenmek ister. Battal Gazi'yi gören Zeynep de ona âşık olur. Bir gece Hz. Muhammet, Emir Ömer'in rüyasına girer ve Battal Gazi ile Zeynep'i evlendirmesi ister. Emir Ömer, bu isteği yerine getirir ve onları evlendirir. Bu sırada Kayser, Malatya üzerine büyük bir ordu gönderir. Malatya'dakiler ilk kuşatmada olduğu gibi yine dağın eteğinde savunmaya çekilirler. Battal Gazi, meydana teke tek yapılan savaşlarda karşısına çıkan herkesi yener. Bu duruma Kayser'in oğlu Şemmas dayanamaz ve meydana girer. Battal Gazi onu da yener ve esir alır. Bunu gören Kayser'in askerleri kaçar. Bu sırada kargaşadan yararlanan Şemmas da kaçar, Battal Gazi onu tekrar yakalar ve hapseder. Ancak Şemmas, bir kez daha kaçmayı başarır ve Battal Gazi'yi öldürmek için çadırına girer. Çadırdaki sadece Zeynep vardır ve Şemmas onu alıp kaçar. Battal Gazi, Şemmas'ı İstanbul'a kadar kovalar. Kayser'in yanına ulaşan Şemmas, Zeynep'i Kayser'in küçük kızı Mehperuz'a emanet eder. Mehperuz, kırk gündür rüyasında Hz. Muhammet'i görmektedir. Battal Gazi, Zeynep'i ve Mehperuz'u bulur, onları alarak İstanbul'dan kaçar. Kayser bunları yakalamak için ordu gönderir ancak bu orduyu Battal Gazi, Zeynep ve Mehperuz yener. Mehperuz'un ikiz kardeşi de burada Müslüman olur. Battal Gazi, Zeynep ve Mehperuz Malatya'ya gelirler ve burada Battal Gazi ile Mehperuz evlenir. Halife'ye bu durumu anlatan bir mektup gönderilir.

Abdüselam, Battal Gazi'nin başarılarını çekemez ve onu kıskanır. Tarsus'a gider ve buradaki beyler ona Battal Gazi'den Malatya serleşkerliğini tekrar alması için yol gösterirler. Abdüselam, bu tavsiyeler doğrultusunda İstanbul'a gider ancak onun geldiği haberini alan Kayser onu yakalar. Abdüselam'a ham bir deri giydirebilirler ve güneşin altına asarlar, Abdüselam acılar içinde kıvrılmaktadır. İstanbul'da yaşayan Müheng Hindi adında bir Müslüman vardır. Bu durumu Battal Gazi'ye anlatır. Battal Gazi kılık değiştirip, bir keşiş kılığına girerek İstanbul'a gelir. İstanbul'daki herkes Battal Gazi'nin çok iyi bir keşiş

olduğuna inanır. Ayasofya'da, Kayser dahil, İstanbul'daki Bizans'ın önde gelen din ve devlet adamlarına vaaz verir. Bu sırada bir fırsatını bulan Battal Gazi Abdüsselam'ı kurtarır ve ikisi birlikte Malatya'ya doğru yola çıkarlar. Yolda Abdüsselam yolları üzerinde bulunan bir kalede yaşayan Nevruz Banu adında bir kıza âşık olduğunu söyler. Battal Gazi, kaleye gider ve bu kıızı alır. Kaledekiler Battal Gazi'nin peşine düşer. Battal Gazi burada peşlerindeki orduyu bozguna uğratır. Malatya'ya ulaşırlar ve burada Nevruz Banu Müslüman olur, onu Abdüsselam ile evlendirirler.

Battal Gazi'nin babasının katillerinden birisi olan Mihran yaşamaktadır. Tarsus'ta beyler otururken bu olay konuşulur. Muhammet bin Felah, Mihran'ı öldürmek maksadıyla Mahmuriye'ye gider. Bu durumu öğrenen Battal Gazi Muhammet bin Felah'ın peşinden gider. Muhammet bin Felah, Mihran'la savaşırken zor duruma düşer, bu sırada Battal Gazi yetişir ve Mihran'ı öldürür. Birlikte Tarsus'a dönerler. Tarsus'ta Müslümanlara düşmanlık eden Sinbat adında bir kâfir vardır. Battal Gazi, Sinbat'ı da ortadan kaldırır.

Battal Gazi'ye yaşlı bir adam gelir ve ondan yardım diler, iki oğlunun kayıp olduğunu söyler. Battal Gazi bunun üzerine Rum ülkesine doğru yola çıkar. Yolda bir kalede esir edilen Müslümanların işkence ile öldürüleceğini, işi yapacak olanların da Kayser'in oğulları olduğunu öğrenir. Battal Gazi, Kayser'in oğullarını öldürür, kaledekileri yok eder ve Müslümanları kurtarır. Buradan ihtiyarın oğullarını alarak Malatya'ya gelir, onları ihtiyara teslim eder.

Oğullarının Battal Gazi tarafından öldürüldüğünü duyan Kayser çok üzülür. Kayser'in veziri Aktatis, Battal Gazi'ye bir suikast planlar. Bu plan dahilinde kıızı Beyza'yı Battal Gazi'yi öldürmek için Malatya'ya gönderir. Battal Gazi, Beyza tam kendini öldüreceği sırada ona engel olur. Beyza af diler, Müslüman olur ve canını kurtarır.

Battal Gazi'ye Rum ülkesinde Aliyun adında bir kâfirin Müslümanları öldürüp başlarını ağaçlara astığı haberi gelir. Bunun üzerine Battal Gazi kılık değiştirip Rum ülkesine gider. Aliyun'u bulur ve öldürür.

Bir gün Malatya'da Battal Gazi'nin huzuruna İskenderun'dan iki genç gelir. Gençler, kendilerine miras kalan malı amcalarının zorla aldığını ve kendilerinin çok zor durumda olduğunu anlatır. Battal Gazi, İskenderun'a bir mektup yazar ve gençler hak ettikleri malı alırlar. Bu iki genç bir olaya karışırlar ve İskenderun'dan kaçarlar. Battal Gazi'nin yanına giderken Katyun adlı bir padişah onları yakalar. Katyun'un kızı bu iki genci yoldan çıkarır ve Hristiyan yapar. Bu iki genç Katyun ile anlaşarak Battal Gazi'yi tuzağa düşürürler. Tuzağa düşen Battal Gazi, Katyun'a esir olur. Hz. Muhammet, Katyun'un rüyasına girer ve Katyun Müslüman olur ve Battal Gazi'nin emrine girer.

Battal Gazi bir gün yemek yerken lokma elinden düşer. Bunun üzerine Battal Gazi Müslümanların darda olduğunu anlar. Bu sırada Şamliyye şehrinden bir tüccar gelir. Bu tüccar bulunduğu şehrin Firdevs Şah derler bir padişahı olduğunu ve bu padişahın Müslümanlara eziyet ettiğini söyler ve Müslümanların Battal Gazi'den yardım beklediğini iletir. Tüccar, Firdevs Şah'ın kızına âşık olduğunu ancak bir türlü ona kavuşamadığını da söyler. Bu şehirdeki esir Müslümanların Battal Gazi'ye yazdığı mektubu Battal Gazi'ye verir. Mektubu okuyan Battal Gazi, lalası Tevabil ve tüccar; Firdevs Şah'ın ülkesine doğru yola çıkarlar. Deniz kenarına gelirler ve burada Aşkar'ı bir aslana emanet ederler. Denize açılırlar ve bir adaya çıkarlar. Bu adada Firdevs Şah'ın Battal Gazi'yi öldürmekle görevlendirdiği Sincar adlı bir kişi ile karşılaşırlar. Battal Gazi, Sincar'ı öldürür, onun kılığına girer ve Şamliyye kentine doğru yola çıkar. Firdevs Şah'a Sincar'ın Battal Gazi'nin kellesini kesip geldiği haberi verilir. Firdevs Şah, Battal Gazi'yi büyük bir törenle karşılar ve sarayına götürür. Burada Battal Gazi, Firdevs Şah'ı öldürür ve oradaki esir Müslümanları kurtarır. Battal Gazi ardından Firdevs Şah'ın kalesini ele geçirir ve buradaki halk Müslüman olur. Battal Gazi'nin Firdevs Şah'ı öldürdüğünü duyan Firdevs Şah'ın oğlu Calud bir ordu toplayıp Battal Gazi'nin üzerine gelir. Battal Gazi Calud'u

öldürür, ordusunu bozguna uğratır. Calud'un askerleri kaçmaya başlar. Kaçan askerlerin önünü Hızır Peygamber keser ve niçin Müslüman olmadıklarını sorar. Askerler kendilerinin Hristiyan olduğunu ve İsa peygamberin ölüyü dirilttiğini söylerler. Eğer Battal Gazi böyle bir mucize gösterirse Müslüman olacağız derler. Bu durumu Hızır Peygamber Battal Gazi'ye anlatır ve ölüyü diriltme duasını İlyas Peygamber katında öğrenebileceğini söyler. Bunun üzerine Battal Gazi, İlyas Peygamberin yanına gider, duayı öğrenir ve Firdevs Şah'ın öldürdüğü bir kız ve oğlanı diriltir. Bunun üzerine askerler ve halk Müslüman olur. Firdevs Şah'ın kızını Battal Gazi tüccara verir. Buraya Abdullokman adında bir kişiyi padişah yapar ve Malatya'ya dönüş yolculuğuna başlar. Dönüş yolunda Bahtiyar adlı bir padişahın kalesine rastlar. Bahtiyar, Müslümanlara çok eziyet eden bir padişaktır. Battal Gazi, kalenin önünde Bahtiyar'ın domuz çobanını öldürür ve onun kılığına girer. Domuz çobanı kılığında Bahtiyar'ın huzuruna çıkar ve Bahtiyar'ı öldürür. Battal Gazi kaleyi ele geçirir ve içindeki halk Müslüman olur.

Bütün bunlar olurken Kayser, Battal Gazi'nin Malatya'dan ayrıldığı haberini alır. Bu fırsatı değerlendirmek ister. Büyük bir ordu ile Malatya üzerine gönderir. Ordu Malatya'yı kuşatır ve Müslümanları çok zor durumda bırakır. Kayser'in ordusu tam Malatya'ya girecekken Battal Gazi yetişir. Battal Gazi bu orduyu bozguna uğratır.

Kayser Malatya üzerine gönderdiği ordunun yenildiğini duyunca çok üzülür. Mücayil adında bir veziri vardır. Bu vezir Battal Gazi'nin geçeceği bütün yolların tutulmasını ve böylece Battal Gazi'nin yakalanacağını Kayser'e söyler. Bu haberi duyan Battal Gazi hemen Rum ülkesine doğru yola çıkar. Onu Musa, Cude Gazi, Ahmed Tarran, Abdülvehhap gibi yârenleri takip eder. Battal Gazi tek başına savaşmak ister ancak bu durumda yârenlerini de alır ve Mıştıran Kalesi'ne doğru yola çıkar. Bu kalenin komutanı Kelb'dir.

Battal Gazi, kaleye saldırmadan önce bir göle girip gusül abdesti almak ister. Battal Gazi göldeyken Kelb'in komutanı gelir, Battal Gazi'yi öldürmek ister.

Battal Gazi kurtulur ancak Battal Gazi'nin yârenleri esir düşer. Komutan onları alır ve Mıştıran Kalesi'ne götürür. Battal Gazi bir gece suda kalır ve ardından bir manastırın önünden sudan çıkar. Elbise bulup giyer ve karnını doyurur. Bu sırada Kelb'in oğlu Şemun buraya gelir. Battal Gazi, üzerine gelen askerleri öldürür. Tek başına kalan Şemun, Müslüman olur. İki birlikte Mıştıran Kalesi'ne gelirler. Burada Şemun olanları babasına anlatır ancak Battal Gazi rahip kılığındadır ve o kadar güzel vaazlar verir ki kimse ona inanmaz. Şemun iddialarında ısrar eder ve Kelb ona asker verir. Şemun, askerlerle Battal Gazi'nin ruhbanları öldürdüğü yere gider. Sonra hemen dönerler ve olanları Kelb'e anlatırlar. Kelb, Battal Gazi'yi tutturur ve zindana attırır. O gece hem Kelb'in hem de oğlunun rüyasına Hz. Muhammet girer ve ikisi de Müslüman olurlar.

Bu sırada Battal Gazi'nin esir olduğu haberini alan Kayser, Kilbad'ı Malatya üzerine yollar. Bu durumu haber alan Battal Gazi harekete geçer. Malatya üzerine gelen kuvvetleri mağlup eder. Bu durumu haber alan Kayser bizzat kendisi büyük bir orduyla Malatya'ya gelir fakat o da Battal Gazi'ye yenilir ve kaçmak zorunda kalır.

Battal Gazi yârenleri ile otururken içeriye biri girer. Harcın'dan geldiğini söyler. Oğlunun Harcın'da tutsak olduğunu ve oğlunu görmek için zindana gittiği zaman burada Cude Gazi'nin oğlu Musa ile karşılaştığını, Musa'nın kendisinden Malatya'ya gidip Battal Gazi ile görüşmesini, kendisiyle birlikte esir olan atmış Müslüman'ı kurtarmasını istediğini belirtir.

Battal Gazi, hemen Harcın'a doğru yola çıkar. Kalenin önüne gelir ancak kaleye bir giriş yolu bulamaz. Bu sırada Harcın Kalesi'nin komutanı Tariyun'un kızını Çin padişahı oğluna almak ister ve nişan için adamlarını yollar. Battal Gazi kaleye doğru gelen Çin padişahının adamlarına saldırır ve hediyeleri ele geçirir. Tariyun, Battal Gazi'nin üzerine askerlerini yollar, Battal Gazi bu askerleri yener. En sonunda kendisi kalabalık bir orduyla gelir ve Battal Gazi'yi namaz kılarak yakalar. Battal Gazi, zindana atılır. Battal Gazi zindandayken Tariyun'un kızı

onu Hristiyan yapmak için sık sık ziyarete gelir ve Battal Gazi'den çok etkilenir. Battal Gazi zindandan kurtulur ve Tariyun'ın kızı Gülendam'ın odasına girer. Gülendam, rüyasında Hz. Muhammet'i görmüştür ve Hz. Muhammet onu Battal Gazi'ye verdiğini söylemiştir. Gülendam uyanır ve karşısında Battal Gazi'yi görür. Battal Gazi ile zindandaki bütün Müslümanları kurtarırlar. Battal Gazi'nin elbiselerini oradaki hasta bir esire giydirebilirler. Bir gün sonra Gülendam babasının yanına gider. Bu sırada Kayser'den mektup gelir. Mektupta Battal Gazi'nin yakılması istenmektedir. Kız, bir gün önce Battal Gazi'nin çok hasta olduğunu ve şu anda ölmüş olabileceğini söyler. Zindana giderler ve Gülendam, Battal Gazi kılığına soktukları hasta esirin öldüğünü söyler. Ölüyü alırlar ve şehrin önünde yakarlar. Külünden Kayser'e de yollarlar, Kayser bu külden yüzüne gözüne sürer. Bu olayı duyan Müslümanlar çok üzülür. Battal Gazi'nin eşi Zeynep Hatun'un üzüntüsünden ödü patlar ve ölür.

Kayser, Battal Gazi'den kurtulduğunu sanıp o güne kadar görülmemiş büyüklükte büyük bir ordu toplar ve Malatya üzerine sefere çıkar. Buna karşı Müslümanlar da kendilerini savunmak için toplanırlar. Bu sırada Tariyun da Kayser'e katılmak için yola çıkar.

Battal Gazi, bu durumu öğrenip İstanbul'a ulaşır. Kendini ve atını siyaha boyar, bir saka kılığına girip Kayser'in ordusunda su dağıtmaya başlar. Gündüzleri su dağıtan Battal Gazi geceleri de fırsat buldukça Kayser'in ordusundaki ünlü beyleri ve komutanları öldürür. Battal Gazi'nin suikastları bir türlü açıklığa kavuşturulamaz ve Kayser çaresiz kalır. Orduya Malatya üzerine yürüme emrini verir. Ordu, Malatya üzerine gelirken Halife de topladığı ordu ile harekete geçer. Kayser'in ordusunda Battal Gazi türlü hilelerle askerleri birbirine kırdırır, ordunun belli başlı komutanlarını ve beylerini esir alıp Şemmas'ın yanına bırakır. Battal Gazi bu şekilde Kayser'in ordusuna büyük kayıplar verir.

Sonunda Kayser'in ordusu Malatya'ya gelir. Kayser'in ordusuyla Malatya'daki Müslümanlar savaşırken Battal Gazi yine meydana çıkar ve kendisini Cinni olarak tanıtır. Kılık değiştirdiği için kimse Battal Gazi'yi tanımaz ama herkes

Cinni'yi Battal Gazi'ye benzetir. Savaş meydanında Battal Gazi Kayser'in ordusuna büyük kayıplar verir. Geceleyin dağa çıkar ve burada da Kayser'in ordusunu karıştırıp birbirlerini öldürmelerine neden olur. Bu olanlar karşısında Kayser çaresiz kalır ve bunalıma girer. Battal Gazi bir hekim kılığında buraya gelir ve Kayser'i iyileştireceğini söyler. Ona bir ilaç verir ve ortadan kaybolur. İlaç Kayser'in saçını sakalını döker.

Müslümanlarla Kayser'in ordusu arasındaki savaş bütün şiddetiyle devam etmektedir. Bu sırada Halife de gelir ve savaşa katılır. Mücadeleler sırasında Ahmed Tarran ve Mumlan, Kayser'e esir düşmüştür. Battal Gazi bunlar kurtarır ve kendisinin yaşadığı haberini Halife ve Müslümanlara iletmelerini ister. Bu haberi alan Müslümanlar çok sevinirler.

Battal Gazi geceleyin Kayser'in çadırına girer ve onu bayıltarak bir dağa çıkarır. Dağda Battal Gazi Kayser'i ayıltır ve kendisinin İsa peygamber olduğunu, bir gün sonra savaş meydanına girmesini, Battal Gazi ile savaşmasını söyler. Battal Gazi'nin ölümünün onun elinden olduğunu belirtir. Battal Gazi, Kayser'i tekrar bayıltır ve çadırına bırakır.

Bir gün sonra Battal Gazi kılık değiştirmeden savaş meydanına girer. Meydana gelen herkesi yener bunun üzerine Kayser dayanamaz ve savaş meydanına girer. Ona engel olmak isteyen beylerine akşam yaşadığı olayı anlatır. Battal Gazi savaş meydanına giren Kayser'i de bir hamlede öldürür. Bunun üzerine Kayser'in ordusu bozulur ve kaçmaya başlar. Müslümanlar savaşı kazanır.

Battal Gazi, Şemmas'ın yanına bıraktığı esir komutanları ve beyleri getirtir ve onları öldürmek ister. Bu sırada Halife'nin yanında kadılık görevinde bulunan ve gizli Hristiyan olup Hristiyanlara hizmet eden Ukbâ Kadı bu olaya engel olur. Esirlerle konuşmak istediğini söyler ve evine götürür. Bunlara akıl verir ve haracı kabul etmelerini ister. Sabahleyin Halife'nin huzuruna çıkarlar ve haraç vermek karşılığında serbest bırakılmaları isterler. Halife bunu kabul eder ve bunları serbest bırakır. Esirlerin içinde bulunan Kostatin'i Kayser yapar.

Halife, Battal Gazi, Emir Ömer ve diğer Müslümanlar Malatya'ya dönerler. Burada Emir Ömer, Halife adına bir ziyafet verir. Bu ziyafette Ukba Kadı, Battal Gazi'ye, Battal Gazi'nin lalası Tevabil'e ve Abdurrahman adlı bir gence zehir verir. Zehir önce Tevabil üzerinde etkisini gösterir ve Tevabil ölür. Onun arkasından Abdurrahman ölür. Son olarak zehir Battal Gazi üzerinde etkisini gösterir. Bunun üzerine Emir Ömer, Halife'ye panzehir göndermesi için bir elçi gönderir. Halife panzehiri hemen gönderir ancak bu durumu gören Ukba Kadı bu elçiyi yakalar, panzehiri elinden alır ve elçiyi öldürür. Battal Gazi'yi zehirlediğini ve kötü durumda olduğunu Kayser'e bildirir. Bunun üzerine Kayser Malatya üzerine sefere çıkar.

Bunlar olurken Battal Gazi iyice ağırlaşır. Tam ümitlerin kesildiği anda Rabia adında ihtiyar bir karıcık çıkagelir. Kendisinin Medine'den geldiğini, Hz. Muhammet'in mezarından bir ses işittiğini ve burada kendisine bir şişe panzehir verildiğini ve bu panzehiri de acele olarak Battal Gazi'ye iletmesi gerektiğinin söylenildiğini belirtir. Getirdiği panzehirden Battal Gazi'ye verir ve Battal Gazi iyileşir. Bu sırada Malatya'yı Kayser kuşatmıştır. Battal Gazi, hemen savaş kıyafetlerini giyer, Aşkar'a biner ve Kayser'in ordusuna saldırır. Kayser'in ordusunu bozguna uğratar.

Kayser'e karşı kazandığı zaferden sonra Battal Gazi, Tariyun'dan kızı Gülendam'ı Malatya'ya göndermesini ister. Battal Gazi'den çok korkan ve çekinen Tariyun, Gülendam'ı Malatya'ya gönderir.

Bütün bunlar olurken Ukba Kadı, Battal Gazi'nin ölmediğini öğrenir. Halife'yi ve Mumlan Harezmi'yi zehirler. Her ikisi de zehrin etkisiyle ölür.

Abdülvehhap, Cuy-ı Ferakıb kenarında kendisine bir mekân yapmıştır. Battal Gazi, Emir Ömer ve Malatya beylerinin bulunduğu bir ortama gelir ve onları mekânına davet eder. Herkes bir hediye getirmek ister. Battal Gazi'nin verecek bir şeyi yoktur ve bu nedenle ben ava çıkayım, avda ne bulursam senin olsun,

der. Avda karşısına Arakil Kayser'in Çin padisahının oğluna gönderdiği kızı Hümayun ve çeyizini ele geçirir. Ganimetleri Abdülvehhap'a, kızı ise Halife'ye gönderir. Halife, kızı çok beğenir ve bütün vaktini onunla geçirir. Kostatin Kayser, kız kardeşinin esir alındığını duyunca çok üzülür ancak bir şey yapamaz.

Ukba Kadı, Halife avdayken Hümayun'u kaçıır ve İstanbul'a yollar. Suçu da Abdülvehhap'a atar. Bunun üzerine Halife, Abdülvehhap'ı yakalatır, Ukba Kadı'nın da teşvikiyle idam ettirmek ister. Battal Gazi, buna izin vermez. Kırk gün mühlet isteyip İstanbul'a gider. Battal Gazi İstanbul'dayken Ukba Kadı, Abdülvehhap'a türlü türlü işkenceler yapar. Kırkıncı günün sabahında tam Abdülvehhap asılacağı sırada Battal Gazi yetişir. Kızı Halife'ye teslim eder. Halife, yaptığından çok utanır ve Battal Gazi'den özürler diler. Battal Gazi, İstanbul yolunda Ukba Kadı'nın Kayser ile yaptığı mektuplaşmaları ele geçirmiştir. Bu mektupları Halife'ye verir. Battal Gazi, Ukba'nın bütün planlarını ve gerçek yüzünü ortaya çıkarır. Halife, Ukba'yı Battal Gazi'ye verir. Ukba, kendisini Kayser'in satın alabileceğini söyler. Battal Gazi bunu kabul eder ve Ukba'yı Kayser'e satar. Ukba, İstanbul'a doğru giderken Battal Gazi onu tekrar yakalar ve tekrar Kayser'e satar. Ukba, İstanbul'a gelir ve onu Kayser İstanbul Kadısı yapar. Kadı olan Ukba burada halka çok eziyet eder. Bunu haber alan Battal Gazi, kılık değiştirip İstanbul'a doğru yola çıkar. Burada Ukba'ya yaptığı kötülükler ve haksızlıklar karşılığında türlü türlü eziyetler yapar. En sonunda Kayser'in binlerce asker ile özel bir çadırda koruduğu Ukba'yı bir hile ile yakalar. Çadırın önünde derisini yüzer. Deriyi alıp Malatya'ya getirir ve bu deriye saman doldurup Malatya Kalesi'nin önüne asar.

Battal Gazi'nin oğulları Kur'an'ı hatmederler. Hocalarına verilmek üzere bir hediye isterler. Battal Gazi verilecek bir şeyi olmadığını söyler, heybesini verir, bunu satarak hediye almalarını söyler. Bunun üzerine hanımı Gülendâ, Battal Gazi'ye çıkışır. Bunun üzerine Battal Gazi eğer gönü olursa Emir Ömer'in kızına talip olacağını söyler. Gülendâ bu evliliğe razı olduğunu belirtir. Battal Gazi, Emir Ömer'in kızına talip olduğunu Emir Ömer'e iletir, kızlarının gönü

olmasına rağmen Emir Ömer ile karısının buna gönlü yoktur. Bu nedenle Battal Gazi'den yerine getirilmesi çok zor isteklerde bulunurlar. İsteklerden bir tanesi de Hindistan'da bulunan ak fildir. Battal Gazi, ak fili almak için Hindistan'a doğru yola çıkar. Yolu Kostantiniye şehrine düşer. Şehrin padişahı Battal Gazi'yi sarayına davet eder ancak Battal Gazi şehrin padişahının putperest olduğunu söyleyerek saraya gitmek istemez. Bunun üzerine bir arbede çıkar ve bu arbedede Battal Gazi yaralanır. Geceleyin bir viraneye sığınır ve kalır. O gece şehrin veziri Behnam rüyasında Hazreti Muhammet'i görür ve Müslüman olur. Hazreti Muhammet, Behnam'dan yaralı hâlde bulunan Battal Gazi'ye yardım etmesini ister. Behnam ve oğlu Battal Gazi'yi bulur, saraya getirir. Yaralarını sarıp iyileştirirler. Ardından Battal Gazi'yi şehrin padişahı Mihraseb'in huzuruna çıkarırlar. Burada Battal Gazi padişahın putunu kırar ve oradakileri İslamiyet'e davet eder. Padişah kızını bir devin kaçırdığını ve eğer kızını kurtarıp gelirse bütün halkı ile birlikte Müslüman olacağını söyler. Battal Gazi yola çıkar, devî bulur, öldürür. Hem Mihraseb'in hem de başka padişahların kızlarını kurtarır. Mihraseb'in yanına geri döner ve kızları teslim eder. Hem Mihraseb hem de on sekiz vilayetin padişahı Battal Gazi'nin huzurunda Müslüman olur. Battal Gazi Mihraseb'e ak fili sorar. O da ak filin Heylan sultanında olduğunu söyler. Battal Gazi buraya doğru yola çıkar. Buraya vardığı zaman Mısır sultanı ile Heylan sultanının savaştığını görür. Mısır sultanı tam yenilecekken Battal Gazi yardıma koşar, savaşın gidişatını değiştirir. Bu sırada Heylan sultanının bindiği ak file komut verir ve fil sultanı öldürür. Battal Gazi'ye biat eder. Battal Gazi ak fili ve Emir Ömer'in istediği bütün malı alarak Hindistan'dan Malatya'ya döner. Fakat Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilen Kayser Malatya'ya gelmiş ve şehri yerle bir etmiştir, Battal Gazi'ye Emir Ömer'in vermek için söz verdiği kızını da alıp kaçmıştır. Battal Gazi, getirdiği ganimetle şehrin yeniden imar edilmesini emreder. Kızın peşine düşer. Kız tam evleneceği sırada Battal Gazi yetişir, kızını kurtarır ve Malatya döner. Düğün yapılır ve Emir Ömer'in kızıyla Battal Gazi evlenir. Ak fili de Halife'ye hediye olarak gönderirler.

Battal Gazi, Emir Ömer'in kızını kurtarmaya gittiği zaman kendisine Ukba'nın oğlu Velid yardım eder, Müslüman olduğunu söyler. Battal Gazi ile birlikte

Malatya'ya gelir. Battal Gazi ile Velid bağa giderken anahtarı unuttuklarını fark ederler. Battal Gazi, Velid'i anahtarı alması için evine yollar. Velid, Battal Gazi'nin evine gidince karısı Fatıma'yı kaçırmak ister. Fatıma, Velid'den kaçmaya başlar ve bir uçurumdan düşerek ölür.

Velid, kaçmaya karar verir ve İstanbul'a doğru yola çıkar. Battal Gazi Velid'in peşine düşer. Yolda Velid'i birkaç defa yakaladıysa da Velid her defasında kaçmayı başarır.

Battal Gazi yolda bir kişiyle karşılaşır ve önünden geçen askerlerin kimin olduğunu sorar. O kişi, bu askerlerin Bedrun'a ait olduğunu ve Bedrun'un, Hamiran'ın kızı Adn Banu ile evlenmek istediğini söyler. Fakat bu zor bir iştir çünkü bu kızla evlenmek isteyen bu kızın savaş meydanında yenmesi gerekmektedir. Bugüne kadar bunu kimse başaramamıştır. O gece Hz. Muhammet Bedrun'un rüyasına girmiştir ve bir gün sonra Battal Gazi'nin bu kızın alıp kendine vereceğini söylemiştir.

Adn Banu, meydana girer ve kendisi ile savaşan bütün savaşçıları yener. Sıra Bedrun'a gelmiştir. Adn Banu onu da yener. Tam öldüreceği sırada Battal Gazi meydana girer ve Banu'yu yener. Bedrun, Battal Gazi'nin ayağına kapanır ve Müslüman olur. Battal Gazi, Adn Banu'yu Bedrun'a verir, düğünlerini yapar. Adn Banu, Battal Gazi'yi ağlarken görür. Bunun nedenini sorunca Battal Gazi bütün eşlerinin öldüğünü ve yalnız kaldığını söyler. Bunun üzerine Adn Banu, Battal Gazi'ye ölen eşi Mehperuz'ın kardeşi Ketayun'dan bahseder. Battal'ın gönlü bu kıza düşer. Ancak Ketayun Battal Gazi'nin korkusundan kendini denizin ortasında bir yere gizlemiştir. Battal Gazi, Adn Banu'nun yardımıyla Ketayun'ı kaçıtır. Bu durumu Velid, Hamiran'a bildirir. Hamiran; Battal Gazi'yi, Adn Banu'yu ve Bedrun'ı bir kalede sıkıştırır. Burada Battal Gazi her gün çıkıp Hamiran'ın askerlerini yener. Bu sırada kalede Battal Gazi'nin yanında bulunan Ketayun, Battal Gazi'ye uyku ilacı verir ve uyutur. Bunun üzerine Battal Gazi esir düşer. Battal Gazi'yi bir ağaca bağlarlar. Battal Gazi, Allah'a yalvarmaya başlar. Bu sırada ağaçtan bir yılan iner ve etlerin piştiği yemek kazanına zehrini

akıtır. Yemekten yiyen bütün askerler ölür. Ketayun, kılıcını çekip Battal Gazi'yi öldürmek ister ancak kılıç Battal Gazi'nin iplerini keser. Battal Gazi savaşmaya başlar ve birçok kişi öldürür. Sayıca kalabalık olan düşman sonunda Battal Gazi'yi yakalar. Bu sırada Arakil Kayser gelir. Olanları görünce çok öfkelenir. Battal Gazi'yi cehennem kuyusuna attırır. Battal Gazi kuyuda adı Yemliha olan ve Şahmaran denilen yılanların şahıyla karşılaşır, onunla konuşur. Battal Gazi, kuyudan bir canavarın kuyruğuna tutunarak kurtulur. Bu sırada Çin Fağfur'u büyük bir orduyu Malatya üzerine yollar. Ketayun, Battal Gazi'ye yaptıklarından dolayı pişmandır. Battal Gazi, Ketayun'ı bulur ve anlaşır.

Malatya üzerine yola çıkan Çin hükümdarının ordusunun yanı sıra Arakil Kayser de büyük bir ordu ile Malatya'ya doğru yola çıkar. İki ordu Malatya'yı kuşatır. Halife de Malatya'ya yardıma gelir ancak bu iki büyük ordu karşısında çok zor durumda kalırlar. Tam mağlup olacakları sırada Battal Gazi yetişir ve Müslümanları kurtarır. Kayser Arakil'i ve düşman ordusunun belli başlı komutanlarını Malatya önünde darağacına asar. Bu durumu gören düşman askerleri kaçar. Battal Gazi, Arakil Kayser yerine Esatur'u kayser yapar ve Esatur, Battal Gazi'ye haraç vermeyi kabul eder.

Halife bir gün ava çıkmıştır. Av sırasında bir ağacın altında burnu ve kulağı kesilmiş bir kişi görür ve bu kişi ağlamaktadır. Halife derdini sorar. Adam, adının Süheyl tacir olduğunu ve kendisini bu hâle Esatur Kayser'in getirdiğini söyler. Tüccar, Kayser'e mal satar ve parasını ister. Kayser, parayı vermez. Tüccar da bunun parası Halife'nindir der ve Kayser çok kızar. Adamın burnunu kulağını kestirir. Halife büyük bir ordu toplar ve İstanbul'a yürür. Bunu duyan Kayser de büyük bir ordu toplar ve bu orduyu karşılar. Meydanda yapılan teke tek savaşlarda Battal Gazi herkesi yener. En sonunda meydana Esatur Kayser girer. Battal Gazi onu da yener ve Kayser meydandan kaçar. Düşman ordusu bozguna uğratılır.

Müslümanlar bu zaferin ardından İstanbul'a sefere çıkarlar. Kayser, tek başına Battal Gazi'yi durduramayacağını anlar ve cadılardan yardım ister. Bu sırada

Velid bir derviş kılığına girer ve Battal Gazi'yi kandırır. Onu ıssız bir adada yalnız bırakır. Burada Battal Gazi, Hızır Peygamber ile karşılaşır. Hızır Peygamber ona ileride cadıları öldürmekte kullanacağı okları verir. Battal Gazi'yi alır ve bu ıssız adadan kurtarır. Bunlar olurken Harus Cadı yanında ifritleri ile gelmiş ve Müslümanları çok zor durumda bırakmıştır. Müslümanlar tam yenileceği sırada Battal Gazi yetişir ve Harus'u öldürür. Harus Cadı, kendisinden daha güçlü olan Guzende Cadı'yı da Battal Gazi'ye karşı savaşması için yardıma çağırmıştır. Guzende gelir. Bir gün sonra meydana Battal Gazi ile Guzende Cadı savaşır. Battal Gazi, Hızır Peygamber'in verdiği okla Guzende'yi öldürür. Bunun üzerine düşman ordusu dağılır. Esatur Kayser, İstanbul'a kaçar. Esatur, Battal Gazi ile anlaşmak ister. Battal Gazi, haraç ve kendisine bir öküz derisi büyüklüğünde toprak vermesi karşılığında anlaşmaya varır. Battal Gazi, öküz derisini incecik kestirir ve bu kesimden oluşturulan ipin alanı kadar olan yerdeki kiliseleri yaktırır, yerine mescitler yaptırır. Bir müddet sonra Battal Gazi, Halife ve Emir Ömer geri dönerler.

Halife Mutasım vefat eder, yerine oğlu Asım geçer. Malatya beyleri yeni halifeyi kutlamak için Bağdat'a doğru yola çıkarlar. Malatya'yı da Abdülvehhap'a emanet ederler. Bir gün Battal Gazi'nin oğulları Beşir ve Nezir ava gider ancak bir daha geri gelmezler, kaybolurlar.

Abdülvehhap, oğlanları aramak için Rum ülkesine gider. Rum ülkesinde de birçok çocuk kayıptır ve insanlar bu işlerden Battal Gazi'yi sorumlu tutarlar. Abdülvehhap, Esatur Kayser'e esir düşer ve onu zindana atarlar. Zindanda Kayser'in kızı Hürmeng, Abdülvehhap'ı yoldan çıkarır ve Abdülvehhap Hristiyan olur. Bu Hristiyanlık sadece sözdendir, hapisten kurtulmak içindir.

Battal Gazi Malatya'ya döner ve olanları öğrenir. Rum ülkesine doğru harekete geçer. Burada Falıkrat'a esir düşer. Falıkrat, bir yandan Kayser'e haber verir diğer yandan da Battal Gazi'ye işkenceye başlar. Kayser gelmeden Battal Gazi bir yolunu bulur ve Falıkrat'ı kendi yerine bağlar, kendisi de Falıkrat'ın kılığına girer. Kayser gelir ve Battal Gazi diye Falıkrat'ı yakar.

Battal Gazi İstanbul'a gelir ve burada Abdülvehhap'ı bulur. Onu tekrar dinine döndürür ve Abdülvehhap Müslüman olur. Battal Gazi onu Malatya'ya gönderir ve tekrar oğlanlarının peşine düşer. Battal Gazi yolda bir dev tarafından esir tutulan kırk kızı kurtarır. Bu kızların arasında Kayser'in kızı ve Abdülvehhab'ın karısı da bulunmaktadır. Battal Gazi bu kızı alır ve Malatya'ya doğru yola çıkar. Bu sırada Kayser ordusuyla birlikte Malatya üzerine sefere çıkmıştır. Kayser, Malatya'yı kuşatır ve Müslümanlar zor duruma düşer. Bu sırada Battal Gazi yetişir ve Kayser'in ordusunu yener. Kayser'i yakalar ve esir alır. Onu İslamiyet'e davet eder. Kayser, Kaf Dağı'nda cadının elinde esir olan oğlu Tekfur'u kurtarırsa Müslüman olacağını söyler.

Battal Gazi, hem kendi oğullarını hem de Kayser'in oğlu Tekfur'u kurtarmak için yola çıkar. Esatur Kayser'in yanına gider. Esatur, en usta gemicisi Kantar'ı Battal Gazi'nin yanına verir ve Battal Gazi denize açılır. Oğullarına dair bir iz bulamaz. Bir gün bir dağa ulaşırlar. Battal Gazi burada bir mağaraya girer. Mağarada kırk ifrit zenci bulunmaktadır. Devler buraya Seylan şehrinin padişahı Asced'in kızı Dilefruz'ı kaçırmaya gelmişlerdir. İfritlerin başı kızı kaçıtır ve mağaraya getirir. Battal Gazi bunların hepsini öldürür ve kızı tekrar sarayına götürür. Battal Gazi saraydan ayrılır. Bir çeşmenin başında namaz kılar ve uykuya dalar. Uyandığı zaman başında kırk derviş görür. Bu dervişlerle sohbet eder. Ardından şehre gelirler ve şehirde Dilefruz bunları sarayına davet eder. Yedirir, içerir ve hepsine birer tane mücevher verir. Dervişler mücevherleri bozdurmak isterler. Kuyumcu dervişlerin bu mücevherleri çaldığını zannederek padişaha haber verir. Askerler dervişleri yakalar. Battal Gazi ile birlikte Asced padişahın huzuruna çıkarlar. Burada Battal Gazi ile padişah arasında tartışma çıkar. Bu sırada Dilefruz gelir ve her şeyi anlatır, olaylar aydınlanır. Asced, kızına Battal Gazi'ye verir ve ülkesiyle birlikte Müslüman olur.

Battal Gazi yoluna devam etmek ister. Asced, Battal Gazi'ye gemi ve adam verir. Battal Gazi denize açılır. Bir müddet gittikten sonra önüne bir kara parçası çıkar. Burada kendisine bir tuzak kurulur ancak Hz. Muhammet rüyasına girer

ve onu uyarır, tuzaktan kurtulur. Denizden bir sandık gelir. Sandığın içinden bir çocuk çıkar. Çocuk Müslüman olduğunu söyler ve hakkı olan sultanlığın kendisinden alındığını belirtir. Battal Gazi bu çocuğun ülkesine gider ve çocuğu tahta oturtur. Battal Gazi ve Asced tekrar Kaf Dağı'na doğru yola çıkar. Asced bir akdağa gelir. Burada etrafını canavarlar sarar. Battal Gazi akdağa gelmek için yol ararken bir suyun kenarında uyur. Rüyasında Hz. Ali'yi görür. Ali bu diyarda çok acayip şeyler göreceğini, uyanınca su üzerinde bir elma geleceğini ve o elmayı yemesi gerektiğini Battal Gazi'ye söyler. Battal Gazi uyanır ve su yüzünde gelen kudret elmasını yer. Elmayı yer yemez yetmiş iki dili konuşmaya başlar. Ardından Battal Gazi Asced'in yanına gelir. Burada canavarlarla konuşur, canavarların reisi Harsan'ı öldürür. Derisini yüzer, tabaklar ve onun kılığına girerek canavarların ordusunu yönetir. Bu ordu ile birlikte kıl barakların memleketine gelir. Burada da Battal Gazi kılbarakların reisi Anuk'u öldürür. Derisini yüzer, tabaklar. Onun kılığına girerek kıl barakları da emri altına alır. Canavarlar ve kılbaraklarla yoluna devam eder. Deniz biter ve bir kara parçasına çıkarlar. Burada Battal Gazi üç pir ile karşılaşır. Pirlere buranın Kaf Dağı'nın eteği olduğunu söylerler. Bu üç pirden birisi Kaf Dağı'nda bulunan ve Battal Gazi'nin oğullarını kaçıran Hilal Cadı'nın yerini göstermek için kendini fedâ eder. Battal Gazi, Hilal Cadı ile amansız bir savaşa tutuşur. Hızır Peygamber'in verdiği ok ile Hilal Cadı'yı yaralar. Yine Hızır Peygamber'in yardımıyla Hilal Cadı'nın sarayına girer. Hilal Cadı oğullarını perilerin aldığı söyler. Battal Gazi Hilal Cadı'yı öldürür. Buradan Kayser'in oğlu Tekfur'u alarak çıkar. Battal Gazi'nin Hilal Cadı'yı öldürmesi üzerine orada bulunan bütün cadılar ve devler kaçarlar. Bu olaylardan sonra Hızır Peygamber gelir ve Battal Gazi'nin Zülkarneyn'i ziyaret etmesi için yol gösterir. Battal Gazi, Zülkarneyn ile görüşür.

Oğullarına kavuşamayan Battal Gazi bir köşede ağlamaktadır. Bu sırada bir karıcık gelir ve oğlanlarının perilerin padişahı olan Tamus Peri'nin yanında olduğunu ve bu padişahın oğullarını damat edindiğini söyler. Battal Gazi bu padişah ile görüşmek ister. Karıcık, kendisinin Tamus Peri'nin kızlarının dayesi olduğunu ve Tamus'u getireceğini söyler havaya yükselir. Biraz sonra Tamus

Peri gelir ve Battal Gazi ile görüşür. Battal Gazi periye oğlanlarını alıkoyduğu için kızar. Bu sırada Hızır Peygamber gelir ve bunları barıştırır. Battal Gazi'ye İslam üzerine düşmanın geldiğini ve bu düşmanı ancak kendisinin yenebileceğini söyler. Battal Gazi hemen yola çıkar. Esatur Kayser'in yanına varır. Esatur ölüm döşeğindedir. Battal Gazi oğlunu ona verir. Bir süre sonra Esatur ölür, Battal Gazi onun yerine Tekfur'u kayser yapar. Oğlu Beşir'i onun yanında bırakır.

Babek adında bir sahte peygamber çıkar. Şeytanla iş birliği yapan bu sahte peygamberi şeytan her türlü tehlikeden korumaktadır. Bundan dolayı Babek'i kılıç kesmez, Babek'e ok işlemez, ateş yakmaz. Hiç kimse ona bir zarar veremez. Domuz etini ve şaraba helal der. Kızın babasına, kardeşin kardeşe helal olduğunu söyler. Şeytan ona gizli hazinelerin yerini söyler. Babek bu hazineleri bulur ve bulduğu bu hazinelerle etrafına asker toplar. Üzerine gönderilen orduları ya yener ya da bu ordular onun emrine girer, Acem vilayetini zapt eder. Babek, İslam dünyası için büyük bir tehlike oluşturur. Babek, Bağdat'ı kuşatır. Bu sırada Battal Gazi de Bağdat'a gelir. Burada Babek ile savaşa tutuşur. Bu savaşta Battal Gazi bir türlü Babek'i öldüremez. Kılıcıyla kesemez; gürz, süngü ve ok ona bir zarar veremez. Aynı şekilde Babek de Battal Gazi'ye saldırır. Allah'ın yardımıyla Battal Gazi'ye de bir zarar gelmez. Bu sırada kalabalık bir orduyla Halife de gelir. Ancak yine de Babek'i yenemezler.

Battal Gazi dağa çıkar ve bir çeşmede abdest alıp namaz kılar, ardından uykuya dalar. Rüyasında Hz. Muhammet'i görür. Hz. Muhammet ona tasalanmamasını söyler. Babek'i şeytanın koruduğunu ve bu yüzden Babek'i öldüremediğini anlatır. Battal Gazi'ye bir dua öğretir ve bu duayı silahlarının üzerine yazmasını öğütler. Battal Gazi silahlarına bu duayı yazar ve bir gün sonra meydana çıkar. Babek, şeytanın gelmediğini görünce Battal Gazi'den kaçır, bir kaleye sığınır. Battal Gazi bu kaleyi de fetheder, son anda Babek buradan da kaçır.

Battal Gazi, Babek'i yine bir yerde sıkıştırır. Burada Babek tam yakalanacakken şeytan bir pir kılığına girer, Battal Gazi'yi oylar ve bu fırsatı değerlendiren Babek yine kaçar. Bir köye gelir ve yine burada etrafına adam toplar. Battal Gazi buraya gelir ve tekrar savaşmaya başlarlar. Babek yine yenilir ve kaçar. Battal Gazi tekrar peşine düşer. Babek, deniz kıyısına gelir ve gemilerden kendisini almasını diler. Bu gemilerden birinde Ukba Kadı'nın kardeşi Satha vardır. Satha, Babek'i saklar. Bu sırada gemiye Battal Gazi de biner. Satha zehirli bir yiyecek verir ve Battal Gazi'yi zehirler. Battal Gazi bayılır. Babek ve Satha kılıçla Battal Gazi'yi öldürmeye çalışırlar ancak Battal Gazi'yi kılıç kesmez. Bunun üzerine boynuna bir ağırlık bağlayıp denize atarlar. Bu sırada bir fırtına çıkar ve gemi batar. Sadece Babek ile Satha kurtulur. Karaya çıkarlar. Bu çıktıkları yer Çin vilayetidir. Babek, şeytanın yardımıyla bir hazine gösterir ve buranın halkını kendine bağlar.

Bu sırada Battal Gazi denizin dibine doğru gitmektedir. Kızıl yüzlü bir adam onu tutar ve denizaltında bir yere getirir. Burada Battal Gazi yedi gün kalır. Sekizinci gün onu karaya çıkarıp bırakırlar. Battal Gazi burada bir kiliseye gelir. Kilisenin rahibi o gece rüyasında Hz. Muhammet'i görmüş ve Müslüman olmuştur. Battal Gazi'yi içeri alır ve karnını doyurur. Babek'in Çin padişahı Vakkas'ın yanında olduğunu söyler. Battal Gazi Çin padişahına bir mektup yazar ve Babek'i ister. Vakkas onu vermez. Battal Gazi, Vakkas'ın kalesine varır. Meydanda teke tek savaşlarda herkesi yener. Vakkas, beş yüz bin kişilik bir orduyla Battal Gazi'ye saldırır. Üçüncü günün sonunda Battal Gazi yaralanır ve yorulur. Allah'tan yardım diler. Bu sırada Tamus Peri yüz bin periyle gelir ve düşmanları kılıçtan geçirir. Vakkas, Battal Gazi'den af diler ve Müslüman olur.

Babek yine kaçmıştır. İstanbul naibi Nastur, Babek'i İstanbul'a getirir. Babek burada Kayser Tekfur'u ve Battal Gazi'nin oğlu Beşir'i öldürür. İstanbul'da hakimiyet sağlayan Babek, Malatya doğru yola çıkar ve Malatya'yı yakar yıkar. Burada Battal Gazi'nin oğlu Nezir'i ve yârenlerini öldürür. Bunu duyan Battal Gazi çok üzülür ve tekrar harekete geçer. Babek'i ve yanındakileri bulur ve onları tekrar yener. Babek bu sefer de Kandabad Kalesi'ne kaçar. Battal Gazi

gizlice bu kaleye girer. Burada Babek'i yakalar. Velid ve Satha'yı öldürür. Babek'i alır ve Bağdat'a getirir. Babek'i burada yakarak öldürür.

Halife, Süheyl adlı tüccarı huzuruna çağırır. Ona gezdiği gördüğü yerlerde güzel kız var mı diye sorar. O da Tantaniye denilen yerin padişahı İmlan'ın çok güzel bir kızı olduğunu söyler. Onu gören herkesin bu kızla evlenmek istediğini ancak bu kızın evleneceğini kişiden bir şartı olduğunu söyler. Bu da koca adayı olan kişinin Süleyman zamanından kalman bir kubbeyi sıçrayıp geçmesidir. Halife bu kızla evlenmek ister ve Battal Gazi'yi çağırıp durumu anlatır. Ancak Battal Gazi ile konuşurken Halife aniden ölür. Yerine oğlu Memun geçer. Battal Gazi kızın hikâyesini oğlu Ali'ye anlatır. Bu sefer de Ali kızı âşık olur. Battal Gazi, bu kızı almak için yola çıkar. İmlan'ın ülkesine gelir ancak kızı bir dev kaçırmıştır. Battal Gazi bu devi öldürür ve elinde esir bulunan bütün kızları kurtarır. Amlak'ın kızını Halife'ye, Bartas'ın kızını da oğlu Ali'ye alır ve döner.

Bir gün Halife'nin kızı Safiye ortadan kaybolur. Ararlar ama bulamazlar. Hanife ve eşi perişan olur. Halife'nin karısı bahçede dolaşırken iki yeşil kuşun konuştuğunu görür. Kuşlar Halife'nin kızını Rad Cadı'nın kaçırdığını söylerler. Halife'nin karısı bu olanları Halife'ye anlatır. Halife, Battal Gazi'den yardım ister.

Battal Gazi, Halife'nin kızını kurtarmak için yola düşer. Tefanuş adında bir beyin şehrine gelir. Tefanuş, kendi kızının da kaçırıldığını söyler. Eğer kızını bulup gelirse Müslüman olacağını belirtir. Battal Gazi, Tefanuş'ın verdiği bir gemiyle denize açılır. Gemi bir fırtınaya tutulur ve batar. Battal Gazi, Aşkar'a biner ve Aşkar yüzmeye başlar. Bu sırada bir gemi gelir ve Battal Gazi'yi denizden çıkarır. Bu geminin kaptanı Kostatin Kayser'in kardeşinin oğlu Kantar'ındır. Bir müddet gittikten sonra karaya çıkarlar. Burada Rad Cadı gelir ve Battal Gazi onu yaralar. Bunun üzerine Rad Cadı kaçır. Tekrar yola çıkarlar, Kamer Şah'ın ülkesine gelirler. Kamer Şah'ın kızını da Rad Cadı kaçırmıştır. O da Battal Gazi'ye kızını kurtarırsa Müslüman olacağını söyler.

Battal Gazi ve Kamer Şah ava çıkarlar. Bu sırada Rad Cadi'nın kızı bir geyik şeklinde gelir ve Battal Gazi'yi kandırır. Zor durumda kalan Battal Gazi dua eder. Bu sırada Hızır Peygamber gelir ve onu Adem peygamberin yanına götürür. Burada üç gün kalan Battal Gazi, Tamus Peri gelince tekrar yola çıkar. Uzun bir yolculuktan sonra Rad Cadi'nın kalesine varırlar. Battal Gazi, cadıyı öldürür, kızları kurtarır, kaleyi yıkar, kızları alır ve geri döner. Kızlarına kavuşan Kamer Şah ve Tefanuş halklarıyla birlikte Müslüman olur.

Bu olaydan sonra Battal Gazi önce Mekke'ye ardından da Medine'ye gelir. Hz. Muhammet'in türbesinde uyurken rüyasına Hz. Muhammet girer. Haricilerin Bağdat'a saldırdığını ve hemen yardıma gitmesini ister. Battal Gazi, Tamus Peri yine birlikte Bağdat'a doğru yola çıkar.

Ebu'l Müslim Horasani, Hakem dışındaki bütün hariciler yok etmiştir. Hakem, emrindeki askerlerle birlikte Bağdat'ı basar. Halife yenilir. Çok zor durumda kalır ve Allah'a yalvarmaya başlar. Bu sırada Battal Gazi yetişir ve Hakem ve adamlarını yok eder. Battal Gazi, Tamus Peri'yi yurduna yollar.

Battal Gazi Bağdat'tayken Malatya'dan haber gelir. Karısı Dilefruz ölmüştür. Bunun üzerine Battal Gazi'ye Halife'nin kızını verirler. Bu sırada Kanatur gelir ve Rum diyarının kayseri olmak ister. Haraç vermek şartıyla Battal Gazi onu kayser yapar. Birkaç gün sonra Halife'nin kızı ölür. Battal Gazi buradan ayrılır, Mekke'de Kabe'yi tavaf eder ve Medine'ye döner. Burada yedi yıl kalır ve bu yedi yıl süresince Medine, Battal Gazi'ye gelen hediyeler sayesinde çok mamur bir yer olur.

Bir gün Battal Gazi, Kanatur Kayser'in aralarındaki anlaşmayı bozduğunu ve Malatya üzerine büyük bir ordu ile sefere çıktığını duyar. O gece rüyasında Hz. Muhammet, Battal Gazi'ye Kanatur'a karşı çaresiz kalan Müslümanlara yardım etmesini söyler. Battal Gazi hemen yola çıkar. Kanatur Kayser, Malatya'yı kuşatır. Abdülvehhap şehit olur. Malatya'dakilerin en darda olduğu zamanda Battal Gazi yetişir ve Malatya'dakileri kurtarır. Bu sırada Halife ve Tamus Peri

de gelir. Düşmanı yok ederler. Kayser kaçır. Battal Gazi bütün dostlarıyla helalleşir ve Kayser'in peşine düşer. Kayser'i bir kalede sıkıştırır. Savaşmaktan yorgun düşünce kalenin önünde yatar uyur. Bu sırada Kayser'in kızı Battal Gazi'yi görür ve ona âşık olur. Battal Gazi'nin uyuduğu yoldan yardım gelecektir. Bu tehlikeli durumu gören kız bir mektup yazar ve bir taşla sarıp Battal Gazi'ye atar. Taş gelir ve Battal Gazi'nin sinesine dokunur. Battal Gazi, vefat eder. Kız durumu nefislereanlar ve kaleden çıkar. Battal Gazi'nin başına gelir ve hançerinin üzerine düşer, o da ölür. Yağmur yağır, yıldırımlar çakar, bir fırtına kopar, bir bulut gelir ve iki naaş ortadan kaybolur. Bu sırada Kayser İstanbul'a kaçır. Battal Gazi'nin oğlanları gelir ama naaşları bulamazlar. O gece Battal Gazi oğlanlarının rüyasına girer ve onlardan gazayı bırakmamalarını, Allah'ın rızası için çalışmalarını, nefislerine yenilmemelerini, her şeyi Allah için yapmalarını, zayıflara yardım etmelerini, öksüzlere sahip çıkmalarını, kimsenin gönlünü kırmamalarını, fani dünyaya tamah etmemelerini diler.

Battal Gazi'nin şehadet haberi duyulur. Müslümanlar çok üzülürler, Battal Gazi için dualar ederler.

3.2. BATTALNAME'NİN OLAYLAR ÖRGÜSÜ

Sözlü belleği güçlendiren yapı ve yöntemlerin en belirgin olarak yansıdığı yerlerden biri anlatının olay örgüsüdür ve sözlü kültürde olay örgüsünün aldığı biçim günümüzdeki olay örgüsünden epey farklıdır. Sözlü ozan başka seçeneği olmadığı için zorunlu olarak okuru hemen olayların ortasına atıverir. Olayların ortasından başlamak ozanın bile bile yaptığı bir kurnazlık değil, uzun anlatıyı aktarmanın en özgün, en doğal ve kaçınılmaz yoludur (Ong, 2018, s. 167). Bu özellik Battalname'de de bulunmaktadır. Kısa bir girişten sonra olaylar doğrudan durağanlıktan coşkunluğa doğru bir seyir izler. Battalname'yi okuyanlar ve icra bağlamında dinleyenler kendilerini doğrudan olayların ortasında bulurlar.

Battalname'deki olay örgüsünü belirli konuların tekrarından oluşan iç içe geçmiş kutulara benzetebiliriz. Olay örgüsünde yer alan olayların başında Müslümanları tehlikeye sokan bir durum ortaya çıkar. Durum Müslümanların aleyhine gelişir. Müslümanlar zor duruma düşer. Bu zor anlarda Battal Gazi olaylara müdahil olur ve Müslümanların düşmanlarını ortadan kaldırır. Battalname'nin olay örgüsünde yer alan ve birbirinin içine geçmiş kutucuklara benzeyen olay örgüsü şu şekildedir:

1. Hz. Muhammet'in ashabıyla sohbet etmesiyle başlar, Cafer'in babası Hüseyin Gazi'nin Mihras tarafından öldürülmesi ile biter.

Olaylar:

- Hz. Muhammet'in ashabı ile oturması ve Cebrail'in Hz. Muhammet'e haber getirmesi.
- Hz. Muhammet'in Battal Gazi'ye verilecek olan emanetleri Abdülvehhab'a vermesi.
- Battal Gazi'nin atalarının Malatya'ya gelmesi.
- Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye Battal Gazi'ye verilecek olan emanetlerin teslim edilmesi.
- Battal Gazi'nin doğması.
- Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'nin Mihras tarafından öldürülmesi.

2. Olay birimi Battal Gazi'nin yârenleriyle sohbet etmesiyle başlar, Abdülvehhab'ın Hz Muhammet'in emanetlerini Battal Gazi'ye vermesi ile biter.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin, babasının mansıbını almaya niyetlenmesi.
- Battal Gazi'nin babasının intikamını almak için yola çıkması ve Şemmas ile görüşmesi.
- Battal Gazi'nin Şemaseb'i öldürmesi.
- Battal Gazi'nin Mihras'ı ve yanındaki on dört beyi öldürmesi, Malatya'ya dönmesi.
- Battal Gazi'nin Malatya'da Emir Ömer ile görüşmesi.

- Kayser'in intikam almak için Malatya üzerine ordu göndermesi, Battal Gazi'nin bu orduyu yenmesi.

- Abdülvehhab'ın Hz.. Muhammet'in emanetlerini Battal Gazi'ye vermesi.

3. Olaylar Kayser'in Ahmer komutasındaki bir orduyu Malatya üzerine göndermesi ile başlar, Ahmer'in Müslüman olması ve Kayser'in ordusunun yenilmesi ile biter.

Olaylar:

- Ahmer'in bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkması.

- Bu ordu ile Müslümanların karşılaşması.

- Battal Gazi ile Ahmer'in mücadelesi ve Ahmer'in Müslüman olması.

- Kayser'in ordusunun yenilmesi.

4. Olay birimi Battal Gazi'nin Zeynep'i görüp âşık olması ile başlar, Zeynep'i Kayser'in elinden kurtarması ve Zeynep ile Mehperuz'ı alarak Malatya'ya dönmesi ile biter.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin Zeynep'i görmesi ve onunla evlenmesi.

- Kayser'in Malatya üzerine bir ordu göndermesi.

- Bu ordu ile Battal Gazi ve yoldaşlarının karşılaşması.

- Kayser ordusunun yenilmesi ve Kayser oğlu Şemmas'ın esir düşmesi.

- Şemmas'ın Zeynep'i kaçırmaması.

- Battal Gazi'nin Zeynep'i kurtarması, Zeynep ve Mehperuz'ı alıp Malatya'ya gelmesi.

5. Olaylar Abdüsselam'ın Malatya'dan ayrılması ile başlar, Kayser'in yenilip Battal Gazi ile anlaşması ile sona erer.

Olaylar:

- Abdüsselam'ın Malatya'dan ayrılması ve Tarsus'a gelmesi.

- Abdüsselam'ın İstanbul'a gitmesi ve esir düşmesi.

- Battal Gazi'nin İstanbul'a gitmesi ve Abdüsselam'ı kurtarması.

- Malatya'ya dönerken Battal Gazi'nin Nevruz Banu'yu kaçırmaması ve Abdüsselam ile evlendirmesi.
- Muhammet Bin Felah'ın Battal Gazi'nin babasının intikamını almak için Mihran'ı öldürmek maksadıyla Mahmuriye'ye gitmesi, esir düşmesi.
- Battal Gazi'nin Muhammet Bin Felah'ı kurtarması ve Mihran'ı öldürmesi.
- Battal Gazi'nin Tarsus'a gelmesi ve Sinbat'ı yenmesi.
- Battal Gazi'nin Gazban ve Şemmas'ı öldürmesi.
- Kayser'in Battal Gazi'yi öldürmek için vezirinin kızı Beyza'yı göndermesi.
- Battal Gazi'nin Kayser'in ordusunu yenmesi.
- Kayser'in Battal Gazi ile anlaşması ve vergi vermeye başlaması.
- Kasım ve Mansur'un Battal Gazi'ye tuzak kurması.
- Tuzak sonucunda Battal Gazi'nin Katyun'a esir düşmesi.
- Battal Gazi'nin esaretten kurtulması, Katyun ve şehrinin Müslüman olması.
- Battal Gazi'den bir tüccarın, Firdevs Şah'ın zulümlerine karşı yardım istemesi.
- Battal Gazi'nin Firdevs Şah'ı yenmesi ve Firdevs Şah'ın ülkesinin Müslüman olması.
- Firdevs Şah'ın oğlu Calud'ın babasının intikamını almak için gelmesi.
- Battal Gazi'nin Calud'ı ve değerlerini öldürmesi.
- Calud'ın adamlarının Müslüman olmak karşılığında Battal Gazi'den bir ölüyü diriltmesini istemeleri.
- Battal Gazi'nin İlyas Peygamber de görüşmesi ve ölüyü diriltme duasını öğrenmesi.
- Battal Gazi'nin ölüyü diriltmesi ve Calud'un ordusunun Müslüman olması.
- Battal Gazi'nin Bahtiyar'ın kalesine gelmesi ve kaleyi ele geçirmesi.
- Kayser'in Şamset ve Sercaill'i Malatya üzerine yollaması ve Ahmet Tarran ve yanındakileri esir almaları.
- Battal Gazi'nin yetişip bu eserleri kurtarması.
- Kayser'in Battalgazi yakalamak için bütün geçitleri tutturması.
- Battal Gazi'nin Kayser'in doğru yola çıkması.
- Kelb'in Battal Gazi ve yoldaşlarını esir alması.
- Battal Gazi'nin Kelb'i yenmesi ve Kelb ve adamlarının Müslüman olması, Battal Gazi'ye biat etmesi.

- Battal Gazi ve Kelb'in Kayser'in ordusunu sıkıştırması.
- Kayser'in yardıma gelmesi.
- Battal Gazi'nin Kayser'i yenmesi.
- Kayser'in Battal Gazi ile anlaşması.

6. Olay birimi Harcın'dan bir kişinin gelip Cude'nin oğlu ve dokuz pirin Harcın'da Tariyun tarafından esir tutulduğunu haber vermesi ile başlar, Battal Gazi'nin Kayser'in ordusunu yenmesi ve Kayser'i öldürmesi ile son bulur.

Olaylar:

- Harcın'dan bir kişinin gelip Cude'nin oğlu ve dokuz pirin Harcın'da Tariyun tarafından esir tutulduğunu haber vermesi.
- Battal Gazi'nin Harcın'a gitmesi ve Tariyun'a esir düşmesi.
- Tariyun'un kızı Gülendâm'ın Battal Gazi'ye âşık olması, zindandan kurtarması ve gizlice Battal Gazi ile evlenmesi.
- Tariyun'un Battal Gazi olduğunu sanarak zindandaki bir kişi yakıp öldürmesi.
- Kayser'in Malatya üzerine sefere çıkması.
- Kılık değiştirerek Kayser'in ordusuna sızan Battal Gazi'nin Kayser'e ve ordusuna büyük kayıplar verdirmesi.
- Battal Gazi'nin Kayser'in ordusunu yenmesi ve onu öldürmesi.
- Halife'nin yanında bulunan ve Kayser'in ajanı olan Ukba Kadı'nın esir düşen Kayser'in önemli adamlarını hile ile kurtarması.

7. Olay birimi Ukba Kadı'nın Battal Gazi'yi, Tevabil'i ve Abdurrahman'ı zehirlemesi ile başlar, Ukba Kadı'nın halifeyi zehirleyip öldürmesi ile son bulur.

Olaylar:

- Ukba Kadı'nın Battal Gazi'yi, Tevabil'i ve Abdurrahman'ı zehirlemesi.
- Tevabil ve Abdurrahman'ın ölmesi, Battal Gazi'nin çok ağır şekilde hastalanması.
- Halife'den Battal Gazi için panzehir istenmesi, Ukba'nın Battal Gazi'ye giden panzehiri yok etmesi.
- Ukba'nın gelişmeleri Kayser'e haber vermesi ve Kayser'in büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkması.

- Şifacı bir kadının Battal Gazi'yi iyileştirmesi.
- İyileşen Battal Gazi'nin Kayser ile savaşıması ve onu yenmesi.
- Battal Gazi'nin Gülendam ile evlenmesi.
- Ukba Kadı'nın Halife'yi zehirleyerek öldürmesi.

8. Olaylar Battal Gazi'nin Abdülvehhap için bir ava çıkması ile başlar, Battal Gazi'nin Ukba'yı öldürmesiyle son bulur.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin, Humayun ve nişanlısı Hüsrev ile karşılaşması.
- Battal Gazi'nin Humayun'u Halife'ye hediye olarak göndermesi.
- Ukba Kadı'nın Humayun'ı bir hileyle geri Kayser'e göndermesi.
- Ukba Kadı'nın Humayun'ı Battal Gazi'nin Abdülvehhab'a kaçırıldığı iftirasını atması.
- Battal Gazi'nin Ukba Kadı'nın oyununu bozması, Abdülvehhab'ı kurtarması ve Ukba'yı esir alarak Malatya'ya dönmesi.
- Kayser'in Ukba'yı kurtarmak için fidye vermesi ve Ukba'nın İstanbul'a dönmesi.
- İstanbul'da kadı olan Ukba'nın haksız işlere girişmesi ve insanların Battal Gazi'den yardım istemesi.
- Battal Gazi'nin İstanbul'a gelmesi ve Ukba'yı öldürmesi.

9. Olay birimi Battal Gazi'den oğlanlarının hediye için para istemeleri ile başlar, Battal Gazi'nin Emir Ömer'in kızıyla evlenmesi ile son bulur.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin Emir Ömer'in kızını istemesi.
- Emir Ömer'im kızını vermesi karşılığında Battal Gazi'den çok zor isteklerde bulunması.
- Battal Gazi'nin bu zor istekleri yerine getirmek üzere yola çıkması.
- Battal Gazi'nin Kostantiniye şehrine gelmesi, buranın padişahının kızını kurtarıp şehri Müslüman yapması.
- Battal Gazi'nin Heylan'ı yenmesi ve ak fili alması, Müslümanları Heylan'ın zulmünden kurtarması.

- Müslüman Kayser'in Emir Ömer'in istediği malı ve parayı Battal Gazi'ye vermesi.
- Battal Gazi'nin Malatya'ya dönmesi ve şehri yakılmış olarak bulması.
- Battal Gazi'nin esir düşen Emir Ömer'in kızını kurtarması.
- Battal Gazi'nin Malatya'ya dönmesi ve kurtardığı Emir Ömer'in kızıyla evlenmesi.

10. Olaylar Ukba'nın oğlu Velid'in Battal Gazi'nin hanımı Fatıma'yı kaçırması ile başlar, Esatur Kayser'in vergi vermek karşılığında Battal Gazi ile anlaşması ile sona erer.

Olaylar:

- Velid'in Fatıma'yı kaçırması ve Fatıma'nın kurtulmaya çalışırken ölmesi.
- Battal Gazi'nin Velid'in peşine düşmesi.
- Battal Gazi'nin Adn Banu ile karşılaşması, onu yenmesi ve Adn Banu ile Bedrun'ı evlendirmesi.
- Battal Gazi'nin Adn Banu ve Bedrun ile birlikte Ketayun'ın yanına gitmesi.
- Battal Gazi'nin Ketayun'ı kaçırması.
- Ketayun'ın bir hile ile Battal Gazi'yi zehirlenmesi ve kaçması.
- Hamiran ve askerlerinin Battal Gazi'nin bulunduğu kaleye saldırması.
- Battal Gazi'nin Hamiran ve Akratis'e esir düşmesi.
- Kayser'in Battal Gazi'yi cehennem kuyusuna atması.
- Battal Gazi'nin bu kuyuda yılanlar şahı Yemliha ile karşılaşması.
- Kayser'in Malatya'yı kuşatması.
- Halife'nin Malatya'da sıkışan Müslümanlara yardım etmesi.
- Battal Gazi'nin cehennem kuyusundan bir ejderhanın yardımıyla kurtulması.
- Battal Gazi'nin Ketayun ile buluşması ve Ketayun'ın af dilemesi.
- Battal Gazi'nin Malatya'da çok zor durumda olan Müslümanlara yardım etmesi ve Kayser'in ordusunu yenmesi.
- Kayser'in ölmesi ve yerine geçen Esatur Kayser'in vergi vermek karşılığında Battal Gazi ile anlaşması.

11. Olaylar Kayser tarafından işkence görmüş bir tacirin Halife ile karşılaşması ile başlar, Esatur Kayser'in vergi vermeyi kabul edip esir tuttuğu Müslümanları serbest bırakmasıyla sona erer.

Olaylar:

- Halife'nin Kayser'in işkence yaptığı bir tacir ile karşılaşması ve Kayser üzerine sefere çıkmak için asker toplaması.
- Müslümanlar ile Hristiyanların karşılaşması, Battal Gazi'nin Kayser'in ordusunu yenmesi.
- Kayser'in Battal Gazi'ye karşı Guzende Cadı'dan yardım istemesi.
- Velid'in bir hile ile Battal Gazi'yi ıssız bir adada bırakması, burada Battal Gazi'nin Hızır Peygamber ile görüşmesi, Hızır Peygamber'in Battal Gazi'ye yardım etmesi.
- Kayser'e yardıma gelen Harus ve Guzende cadıların Müslümanları darda koyması, Battal Gazi'nin yetişip bunları yenmesi.
- Kayser'in vergi vermeyi kabul etmesi ve esirleri salması.

12. Olay birimi Battal Gazi'nin oğulları Beşir ve Nezir'in kaybolmasıyla başlar, Battal Gazi'nin oğullarını bulup Malatya'ya dönmesi ile sona erer.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin oğulları Beşir ve Nezir'in kaybolması, Abdülvehhab'ın onları aramaya gitmesi.
- Abdülvehhab'ın Kayser'e esir düşmesi.
- Kayser'in kızının Abdülvehhab'ı Hristiyan yapması.
- Battal Gazi'nin Abdülvehhab'ı ve oğullarını kurtarmak için İstanbul'a gitmesi.
- Battal Gazi'nin Falikrat'a esir düşmesi.
- Battal Gazi'nin kurtulması ve Abdülvehhab'ı tekrar Müslüman yapması, Malatya'ya göndermesi.
- Battal Gazi'nin Kayser'in kızını devin elinden kurtarması.
- Kayser'in Malatya'yı kuşatması.
- Battal Gazi'nin gelmesi ve Kayser'in ordusunu yenmesi.
- Battal Gazi'nin kendi oğlanlarını ve Kayser'in oğlunu kurtarmak için Kuh-ı Kafa gitmesi.

- Battal Gazi'nin Dilefruz'ı kurtarması.
- Dilefruz'ın babası olan Padişah Asced'in Dilefruz'ı Battal Gazi'ye vermesi.
- Ukba Kadı'nın kardeşi Satha'nın Battal Gazi'yi tuzağa düşürmesi.
- Battal Gazi'nin Muin'e uğradığı haksızlığa karşı yardım etmesi ve Muin'i padişah yapması.
- Battal Gazi'nin canavarlar diyarında, canavarların başı Harsan ile karşılaşması ve onu öldürüp onun kılığına girmesi.
- Battal Gazi'nin kıl barakların reisi Anuk'u öldürmesi ve onun kılığına girmesi.
- Battal Gazi'nin canavarları ve kıl barakları alıp yola çıkması.
- Battal Gazi'nin Hurremabad'a gelmesi ve buradaki dervişlerle görüşmesi.
- Battal Gazi'nin oğullarını kaçıran Hilal Cazu savaşması ve onu yenmesi.
- Battal Gazi'nin Zülkarneyn ile görüşmesi.
- Battal Gazi'nin Tamus Peri ile görüşmesi.
- Battal Gazi'nin Tekfur'a oğlunu teslim etmesi, Tekfur'un ölmesi ve Battal Gazi'nin Tekfur'un oğlunu tahta geçirmesi.
- Battal Gazi'nin Malatya'ya dönmesi.

13. Olaylar Battal Gazi'nin sahte peygamber Babek'in yaptıklarını öğrenmesiyle başlar, Battal Gazi'nin Babek'i yakalayıp öldürmesiyle son bulur.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin Babek'in yaptıklarını öğrenmesi ve Şam'a doğru yola çıkması.
- Battal Gazi'nin Babek ile savaşması ve onu yenmesi.
- Babek'in kaçması ve Battal Gazi'nin onu kovalaması.
- Babek'in İstanbul'a gelmesi, burada Tekfur'u ve Battal Gazi'nin oğlu Nezir'i öldürmesi, tahta geçip Malatya üzerine sefere çıkması.
- Babek'in Malatya'yı yakıp yıkması, Battal Gazi'nin oğlunu ve adamlarını öldürmesi.
- Battal Gazi'nin gelmesi ve Babek'in ordusunu yenmesi.
- Battal Gazi'nin Babek'i yakalaması ve Halife'ye götürmesi.

14. Olay birimi Halife'nin İmlan adlı padişahın kızına âşık olmasıyla başlar, Battal Gazi'nin bu kızı Halife'ye vermesi ile biter.

Olaylar:

- Halife'nin İmlan adlı padişahın kızına âşık olması.
- Battal Gazi'nin İmlan'ın kızını kaçıran devi öldürmesi ve kızı kurtarması.
- Battal Gazi'nin oğlu Ali ile Bartas'ın kızını evlendirmesi, İmlan'ın kızını Halife'ye vermesi.

15. Olaylar Halife'nin kızı Safiye'nin Rad Cadı tarafından kaçırılması ile başlar, Battal Gazi'nin Halife'nin kızı ile evlenmesi ile son bulur.

Olaylar:

- Halife'nin kızı Safiye'nin Rad Cadı tarafından kaçırılması.
- Battal Gazi'nin Safiye'yi bulmak için yola çıkması ve Tefanuş'ın ülkesine varması.
- Battal Gazi'nin gemisinin batması ve Kayser'in kardeşinin onu kurtarması.
- Battal Gazi'nin Rad Cadı ile karşılaşması ve onu yaralanması.
- Battal Gazi'nin Kamer Şah'ın ülkesine ulaşması ve onunla görüşmesi.
- Battal Gazi'nin Rad Cadı'yı öldürmesi, kızları kurtarması ve Rad Cadı'nın kalesini yıkması.
- Battal Gazi'nin Kamer Şah ve Tefanuş' a kızlarını teslim etmesi ve bunların da Müslüman olması.
- Battal Gazi'nin Mekke'ye gelmesi, Hz. Peygamber'in onu Bağdat'a göndermesi.
- Hakem ve yandaşlarının Bağdat'ı kuşatması.
- Battal Gazi'nin Halife'yi kurtarması.
- Battal Gazi'ye karısı Dilefruz'ın öldüğü haberinin gelmesi ve Halife'nin kızını Battal Gazi'ye vermesi.

16. Olaylar Battal Gazi'nin Medine'ye gelmesi ile başlar ve Battal Gazi'nin şehit olmasıyla biter.

Olaylar:

- Battal Gazi'nin Medine'ye gelmesi.
- Kanatur Kayser'in Battal Gazi ile yaptığı anlaşmayı bozması, Malatya üzerine sefere çıkması.

- Abdülvehhab'ın şehit olması, Kayser'in Malatya'yı yakıp yıkması.
- Battal Gazi ve Halife'nin yetişmesi, Kayser'in yenilmesi.
- Battal Gazi'nin Malatya'dakilerle vedalaşması.
- Battal Gazi'nin Mesih Kalesi'ne gelmesi ve Kayser'le savaşması.
- Battal Gazi'nin şehit olması.

3.3. ANADOLU YAZILI KÜLTÜRÜNDE GAZA İDEOLOJİSİ VE BATTALNAME

Yazı; insan bilincini en çok değiştiren, kişinin öz kaynaklarından yararlanmasına en geniş olanakları sağlayan, insanın zihinsel etkinliğini biçimlendiren ve güçlendiren imal edilmiş bir ürün, çok değerli ve tekil bir buluştur. Yazı, bir teknolojidir çünkü o kalem, fırça, kâğıt, hayvan derisi ve tahta gibi yüzeyler ile boya, mürekkep gibi araç ve gereç kullanımını zorunlu kılar. Konuşulan dilin yazılma süreci, bilinçli yaratılmış belirli kuralların yönetimindedir. Yazı, insanın teknolojik buluşlarının en büyüğü olmuştur. Yazı konuşmaya sadece bir ek değildir. Konuşmayı sözlü-işitsel duyudan çıkarıp yeni bir duyu dünyasına görmeye bağladığı için hem konuşmayı hem de düşünme biçimini dönüştürür. Yazı; özünde sözlü, konuşmaya dayalı olan kelimeyi görsel mekâna yerleştirmektedir (Ong, 2018, s.97, 146).

Yazı yazmanın bir zanaat olarak algılandığı dönemlerde nasıl herkesin her zanaatı bilmesi gerekmiyorsa herkesin de okuryazar olması gerekmiyordu (Ong, 2018, s.114). Bu durum Anadolu yazılı kültürü için de geçerlidir. Sözlü kültürde oluşan anlatılar birtakım yazıcılar vasıtası ile yazıya geçirilmiştir. Örneğin Fatih Sultan Mehmet 1473 yılında Uzun Hasan üzerine sefere giderken Cem Sultan'ı kendi yerine bakması için Edirne'de bırakır. Cem Sultan, bir av dönüşünde Baba Dağı'ndaki Sarı Saltuk Türbesi'ni ziyareti sırasında buradaki dervişlerden Sarı Saltuk hakkındaki menkıbeleri dinler. Cem Sultan yanında bulunan Ebu'l-hayr-ı Rumî'ye bu menkıbeleri toplayıp yazması için emir verir (Gülerer, 2013, s. 244).

Anadolu yazılı kültürü bağlamında gaza ideolojisinin içinde yer aldığı eserleri şu şekilde sıralayabiliriz:

3.3.1. Anonim Tevârîh-i Âl-i Osmân

Osmanlı Devleti'nde tarih yazımı II. Murat Dönemi'nde ortaya çıkmış, II. Mehmet Dönemi'nde gelişme safhasına geçmiş, II. Bayezit Dönemi'nde en parlak dönemini yaşamıştır. II. Bayezit Dönemi'nde Tevârîh-İ Âl-i Osmân geleneği iki kolda gelişmiştir: Birinci kolda yüksek zümreye ve saray çevresine seslenen sanatlı bir dille yazılmış tevarihler, ikinci kolda ise halka ve askerlere seslenen mensur ya da manzum tevarihler yer alır. Yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde çok sayıda bulunan bu anonim eserler Tevârîh-İ Âl-i Osmân'ın çok fazla okunduğunu göstermektedir (Çimen, 2006, s. IX).

Osmanlı tarihinin ilk dönemlerine ait temel kaynaklardan biri olan Tevârîh-İ Âl-i Osmân geleneği halkı gazaya yönlendirmek ve bu fikri her zaman canlı tutmak için derlenmiştir. Bu eserde gaza ideolojisi çok canlı bir şekilde işlenmiştir. Bu eserin ana temaları yiğitlik, kahramanlık ve cesarettir. Eserde kahramanlardan gazi olarak bahsedilmektedir (Döğüş, 2008, s. 824).

3.3.2. Yahşi Fakih'in Menakıbnamesi

Yahşi Fakih'in şu an elimizde olmayan menakıbnamesini 1405 yılında yazdığı tahmin edilmektedir. Gerek Anonim Tevarih-i Âl-i Osman gerekse Ahmedî, Âşıkpaşazade, Nesrî, Oruc b. Adil gibi ilk dönem Osmanlı tarihçileri bu kaynağı referans almıştır. Âşıkpaşazade tarihinin Osmanlı'nın ilk döneminden bahseden kısmı Yahşi Fakih'in menakıbnamesinden alınmıştır. Yahşi Fakih'in menakıbnamesi erken dönem Osmanlı tarihinin özgün bir derlemesidir. Yahşi Fakih'in babası Orhan Gazi'nin yanında dinî bir danışmandı. Bu nedenle Yahşi Fakih'in Osmanlı'nın ilk dönemiyle ilgili sözlü kültür unsurlarını dinlemiş olması gerekir. Yahşi Fakih, bu dinlediklerini yazıya dökerken gaza ideolojini de mensubu bulunduğu Osmanlıların omuzlarına kutsal bir görev olarak yüklemiştir. Gaza ideolojisi hususunda o kadar katıdır ki Yıldırım Bayezid'in kâfirlerle iş birliği yapmasını eleştirir ve Timur'a yenilmesini Allah'ın bir adaleti

olarak görür. Yahşi Fakih, yaşadığı dönemin tam bir gaza dönemi olduğunu; yaşadığı yerin de tam bir gaza yeri olduğunu yansıtır. Osmanlıları Selçuklulara bağlayan gelenek de Yahşi Fakih ile başlamıştır. Bu gelenek doğrultusunda 1337 cami kitabesinde Sultan Orhan, sultanü'l guzat (gazilerin sultanı) unvanını kullanmıştır (Döğüş, 2008, s. 825-826).

3.3.3. Âşıkpaşazade Tarihi

Bu eser Anadolu Gazilerinin oluşturduğu “Gaziyân-ı Rum” adındaki örgütlenmeden bahseden ilk eserdir. Âşıkpaşazade hastalanır ve Yahşi Fakih'in evinde kalır. Yahşi Fakih, ona Menakıb-ı Âl-i Osman'ı hediye eder. Âşıkpaşazade, I. Bayezid Dönemi'ne kadar olan olayları bu kaynaktan naklettiğini belirtir. Âşıkpaşazade, Orhan Gazi için “Gaza için ak börk giyüptür / Yüzü ak işi sağ Orhan Gazi / Ne giyse yaraşur Orhan Gazi / Âşık Paşa zamanında idi gazi” dizelerini yazar ve Orhan Gazi'nin gaziliğine vurgu yapar. Hudut bölgelerine yerleşen Türkmenler ilk zamanlarda kızıl börk giyer. Orhan Gazi Dönemi'nde yeni bir örgütlenmeye gidilir, bu Türkmenler yaya adı altında beyin has ordusunu oluşturacak şekilde teşkilatlandırılır. Bu yeni teşkilatlanmayla birlikte kızıl börk bırakılır, ak börk giyilmeye başlanır. Orhan Gazi'nin Bursa'da yaptırdığı caminin kitabesinde “Gazilerin Sultanı (Sultanu'l Guzat)” ibaresi yer almaktadır. Âşıkpaşazade'nin yazdıkları aynı zamanda yaşadığı asrın zihniyetini de ortaya koymaktadır. Kendisi de gazi olan Âşıkpaşazade gazilere şu şekilde hitap eder: “Hey gaziler! Bu menakıbu kim yazdum, vallahi camine ilmüm yetişüp yazdum, sanmanuz kim yabandan yazdum.” Âşıkpaşazade yazdıklarının görüp işittiği şeyler olduğunu, menakıbnamalardan özetlediğini söyler, Osmanlı sultanlarının kahramanlıklarını okuyan ve dinleyen insanların dua etmelerini ister (Döğüş, 2008, s. 827-828).

3.3.4. Oruc b. Adil Tevârih-i Âl-i Osman

Eserde Osmanlının kuruluşundan Fatih Dönemi'ne kadar geçen olaylar anlatılır. Eserde Osmanlılar için “gazi” sıfatı kullanılır ve Osmanlılar “gaza yolunda savaşır, gaza malını cem idüp Hakk'a harç iderler, dünyaya tamah etmezler,

kâfirlerle mücadele ederler” şeklinde nitelendirilir (Dögüş, 2008, s. 831). Osmanlılar Oruc Tarihi'ne göre gazilerdir ve galiplerdir. Hak yoluna durmuşlardır, gaza ganimetlerini Hak yolunda harcarlar ve Hak'tan yana giderler. Din yolunda gayretlidirler, dünyaya mağrur değillerdir. Şeriat yolunu gözedicilerdir, ehl-i şirkten intikam alıcıdırlar (İnalçık, 2018, s. 18).

3. 3. 5. İskendername

İskendername, Ahmedî tarafından yazılmıştır. Türkçe yazılmış ilk Osmanlı tarihidir ve eser aynı zamanda gaza ideolojisi ve gazilerden bahseden yazılı ilk Osmanlı tarihidir. Ahmedî eserini ilk kaleme aldığı zaman Büyük İskender'in hayatını ve savaşlarını anlatmıştır. Ahmedî, Süleyman Çelebi'ye intisap edince eserine manzum bir Osmanlı tarihi de eklemiştir. Bu manzum tarihte Ertuğrul Gazi'den I. Bayezid'in ölümüne kadar geçen olayları özetlemiştir. Ahmedî eserinde Osmanlı hanedanlarını gazi sultanlar olarak tasvir etmiştir.

Ahmedî'nin hayatı gaza faaliyetlerinde bulunan Türkmen beyliklerinin topraklarında geçmiştir. Gaza faaliyetlerini ve gazileri yakından tanıyan Ahmedî, gaziliğin sadece ganimet sevdasıyla yapılan bir eşkıya hareketi olmadığını, dinî ve mistik yönü ağır basan kutsal bir görev olduğunu anlatır. Eserde Ahmedî Osmanlıdaki Oğuz gelenekleriyle ilgili ilk bilgileri de verir. Eserde olaylar Selçukluların sonundan başlar. Ertuğrul'un Oğuz soyundan geldiği de belirtilir (Dögüş, 2008, s. 831-832).

3.3.6. Gazavatnameler-Menakıbnameler

Gazavatnameler, Türk edebiyatına Arap edebiyatından geçmiş bir türdür. Yapılan bir savaşı ya da çıkılan bir seferi anlatan gazavatnameler, gaza ruhunu canlı bir şekilde yansıtır. Gazavatname, başlangıçta siyer kitaplarında bir bölümdür ancak zaman içerisinde yaygınlaşır ve başlı başına bir edebî tür olur. İlk dönem Anadolu gazileri İslamiyet'in yayılışından sonra Anadolu'ya ilk akınları yapan Arap mücahitleridir. Hz. Muhammet, Hz. Ali, Hz. Hamza vb.lerinin gazaları Türk halk edebiyatına efsanevi fetih olayları olarak akseder. Bu gaza

menkıbeleri sözlü kültürde yayılır, yazıya geçirilir ve bunlar halk arasında büyük bir ilgi ile okunur (Cumbur, 1987, s. 803).

Menâkıb, IX. asırdan başlayarak veli olarak adlandırılan şahsiyetlerin göstermiş olduğu kerametleri anlatan küçük hikâyelere verilen isimdir (Ocak, 1992d, s. 27). Menkıbe içinde keramet anlatılan hikâyelerdir. Bu kerameti ya veli gerçekten göstermiştir ya da halk tarafından ona atfedilmiştir. Velilerin menkıbelerinden oluşan eserlere menâkıb ya da menâkıbname adı verilir. Menâkıbnamelerin müridlerin yetişmesini sağlamak, tarikatın birlik ve bütünlüğünü tesis etmek, velinin ve tarikatın adını duyurmak gibi yazılış amaçları vardır (Yardım, 1999, s. 3-4). Menâkıbnamelerde kerametleri anlatılan velinin ululuğu müritlere anlatılır ve bunun sayesinde müridlerin tarikata bağlılığı sıkılaştırılır. Menâkıbnameler aracılığıyla tarikatın daha geniş kitlelerce tanınması sağlanır. Menâkıbnameler, çoğunlukla tarikat mensuplarından birinin sözlü ve yazılı kültür kaynaklarını derlemesiyle ortaya çıkar (Şahin, 2004, s. 112).

Tezkire-i Satuk Buğra Han, Türk edebiyatında menâkıbname türünün ilk örneği olarak kabul edilir. Eser XI. yüzyılın sonlarında kaleme alınmıştır. Eserde Karahanlı Hükümdarı Satuk Buğra Han'ın hayatı bir Türk velisi şeklinde anlatılmıştır (Yardım, 1999, s. 5). Köprülü, eserin doğudan gelen ve Müslüman olmayan Türk ve Moğol kabilelerine karşı Müslüman Türklerin savaşçılık ve dindarlık hislerini güçlendirmek amacıyla yazıldığını belirtir (Köprülü, 1980, s. 164-165). Karahanlılar ve hükümdarları Satuk Buğra Han, Müslüman Türklerde gaza ideolojisinin oluşmasında büyük rol oynamıştır. Satuk Buğra Han, Türkistan'da Müslüman Türklerin efsanevi atası olmuştur (Döğüş, 2008, s. 834). "Vilâyetnâme" olarak adlandırılan Bektaşî menâkıbnâmeleri XV. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Uzun Firdevsî tarafından yazıldığı tahmin edilen ve Hacı Bektâş Velî'nin hayatını, devlet adamları ve âlimlerle ilişkilerini, Sulucakarahöyük'e yerleşmesini ve ölümünü anlatan Vilâyetnâme-i Hacı Bektaş Velî bu türün en tanınmış örneğidir. Vilâyetnâme-i Abdal Mûsâ, Vilâyetnâme-i Seyyid Ali Sultan, Vilâyetnâme-i Sultan Şücâeddin, Vilâyetnâme-i Otman Baba

ve Vilâyetnâme-i Koyun Baba Bektaşî geleneği içinde ortaya çıkan diğer menâkıbnâmeler arasında sayılabilir (Şahin, 2004, s. 113). Elllerinde tahta kılıçlarıyla Müslüman olmayanlara karşı savaşan, çok az bir kuvvetle kaleler fetheden, Osmanlı ordusunun önünde savaşan heteredoks şeyh ve dervişler adına yazılan vilâyetnâmeler bir tür gazavatnâme kabul edilebilir (Döğüş, 2008, s. 834).

Türk edebiyatında gazavatname adıyla yazılan ilk eserler 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlar. Gazavat-ı Sultan Murad b. Mehemed Han adlı eser gazavatname adıyla bilinen ilk eserdir. Bu eserin yazarı bilinmemektedir. Eserde II. Murat'ın İzledi ve Varna savaşları anlatılmıştır. Fars şair Kaşifi, 1456'da Fatih Sultan Mehmet'in gazalarını anlatan Gazavatnâme-i Rum adlı eseri yazmıştır (Döğüş, 2008, s. 836).

3.3.7. Battalname

Battalnameler, sözlü kültür ortamında oluşturulmuş, ardından meclislerde okunmak üzere hazırlanmış metinlerle yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu metinlerle manzum ve mensur birçok Battalname ortaya çıkmıştır (Çobanoğlu, 2011, s. 319). Anadolu'da teşekkür etmiş ilk Türk destanı Battalname'dir. Battalname, Anadolu'da oluşmuş destan zincirinin ilk halkasıdır. Battalname, Menâkıb-ı Gazavât-ı Battal Gazi, Hikâyet-i Seyyid Battal Gazi, Seyyid Battal Gazi Menkıbeleri, Kitab-ı Battal Gazi gibi pek çok isimle de bilinmektedir (Demir ve Erdem, 2006, s. 21-25).

Anadolu'da Türkler tarafından yazılan ilk Türkçe eserlerden biri olan Danişmendname'de Battalnameden bahsedilir. Bu durum Battalname'nin Anadolu sahasında yazılmış ilk Türkçe eserlerden biri olduğunu gösterir (Demir ve Erdem, 2006, s. 15). Danişmendname 1245-1246 yıllarında yazılmıştır. Danişmendname'de Melik Danişmed'in soyu Battal Gazi'ye bağlanır. Bu bilgiden hareketle Battalname'nin XI. ile XIII. yüzyıllar arasında oluşturulduğu sonucuna ulaşılabilir (Döğüş, 2008, s. 837). Battalname

muhtemelen XIII. yüzyılda kaleme alınmıştır ve ilk şekli mensurdur (Demir ve Erdem, 2006. s. 15).

Türkler, Anadolu'yu vatan yaptıktan sonra bu coğrafyada üç tane önemli destan vücuda getirmişlerdir. Türk kültür abideleri içinde yer alan bu eserler Battalname, Danişmendname ve Saltukname'dir (Demir ve Erdem, 2006, s. 21). Battalname'nin konusu Müslümanlar ile Müslüman olmayanların arasında geçen savaşlardır. Esere şimdiye kadar hiçbir kaynakta rastlanılmayan ve doğrulanmayan bir rivâyetle giriş yapılır. Kayser sık sık ordu hazırlar ve Müslümanların üzerine gelir. Bu orduları Battal Gazi'nin liderliğini yaptığı Müslüman orduları her seferinde yenilgiye uğratır. Destadaki olayların temeli VIII. asırdaki Müslümanlarla Bizanslılar arasındaki mücadelelere dayanır. Ancak olaylar VIII. yüzyılı aşar ve IX. Yüzyılda Malatya'da kurulan Müslüman Emirliği'ne kadar uzanır. Battalname'de Battal Gazi sahte peygamber Babek'i ve yanındakileri yok eder. Bu olay IX. yüzyılda Halife Memun ve Mutasım zamanında (812-842) meydana gelmiştir ve İslam âlemini çok zor bir duruma sokmuş ve bir hâyli uğraştırmıştır. Hristiyan dünyası pek çok nedenden ötürü Anadolu'ya doğru Haçlı Seferleri düzenlemiştir. 1095 yılında düzensiz bir şekilde Anadolu'ya geçen Haçlı orduları İzmit'te Türkler tarafından kılıçtan geçirilir. İkinci bir ordu 1097 yılında Anadolu'ya girer. Bu ordu büyük kayıplar vererek Anadolu'dan geçer. Bu geçiş sırasında meşhur olmuş bazı şahsiyetlerin adları Battalname'nin çeşitli yerlerinde geçmektedir. Battalname'de 1097'de başlayan ve uzun yıllar süren Haçlı Seferlerinin anımsatan pek çok olay anlatılmıştır (Demir ve Erdem, 2006, s. 26).

3.3.7.1. Battalname ve Sözlü Gelenek

Sözlü kültür, bugünkü varoluşumuza ilişkin bilincimizi tazeleyebileceğimiz bir kaynaktır ve değersiz değildir. Okuryazarlığın erişemediği düzeyde yapıtlar üretebilir. Sözlü kültür tamamen silinip yok olamaz. Metin okumak, metni seslendirmek demektir. Bilincimizin evrimi için hem sözlü kültür hem de sözlü kültürden doğan okuryazarlık gereklidir (Ong, 2018, s. 119, 205). Epik destanlar her şeyden önce bir folklor olayıdır. Onlar anlatıcı ile dinleyici arasında kurulan

bir iletişim biçimidir ve sözlü kültür ortamındaki icra bağlamlarında teatral olarak icra edilir (Çobanoğlu, 2011, s. 11). Türklerin mücadele ile yoğrulan tarihî serüveni sözlü kültürde yaşayarak Anadolu'ya gelmiştir ve sözlü kültür unsurları Osmanlı Dönemi'nde yazıya geçirilmiştir (Döğüş, 2008, s. 819). Battalname'nin ne zaman yazıya geçirildiği tam olarak tespit edilememiştir. Hikâyenin yazıya geçiriliş tarihi henüz kesin olarak tayin edilememekle beraber bütün araştırmacıların birleşmiş göründükleri zaman dilimi, XI. yüzyılın sonlarından XIII. yüzyılın başlarına kadar olan yüz yıldan biraz fazla bir dönemdir (Ocak, 1992c, s. 206).

El yazması kültürlerinde, bilginin metinlerde korunmasına rağmen, genelde ses-kulak üstünlüğü yitirilmemiştir. Matbaa standartlarına oranla el yazmasını okumak epey güçtür ve okur, el yazmasında bulunduğu bilginin az da olsa bir bölümünün belleğinde yer etmesine çalışırdı çünkü el yazmasından bir bilgiyi yeniden arayıp bulmak kolay değildi. Ezberi özendirilen ve kolaylaştıran başka bir olgu da büyük ölçüde sözlü nitelikli olan el yazması kültürlerinde yazılı metinlerdeki sözelleşmenin bile sözlü belleği güçlendiren kalıpları korumuş olmasıdır. Dahası bu dönemde metinler, okur tek başına olsa bile, çoğunlukla yüksek sesle, ağır ağır veya fısıltıyla okunduğu için bellekte kolay yer ediyordu. El yazması devrinde kitap, konuşma anında ortaya çıkan sözlü yapıt, bir tür sözce olma niteliğini henüz kaybetmemiş, henüz nesneleşmemiştir. Sözlü temele dayanan düşünme ve anlatım biçiminin etkileyici, kümeleyici, bol sözlü ve tekrarlı, tutucu, dinleyici katılımını özendirilen nitelikleri vardır (Ong, 2018, s. 143, 149,172). Ong (2005, s. 58-59) sözlü gelenekten kaynaklanan düşünce ve anlatımın ayrıntılı özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

a) Yan Cümle Yerine Ekleme: Sözlü anlatım birleşik cümle yapısı yerine eklemeli cümle yapısını tercih eder (Ong, 2018, s. 53). Battalname'de de anlatımda girişten itibaren bu özellik ortaya çıkmaktadır. Anlatımda basit cümleler birbiri ardınca sıralanmıştır:

(1) Bismillahirrahmanirrahim (2) râviyân-i aḥbâr ve nâkilân-ı âsâr şöyle rivâyet itmişler ki (3) bir gün resûl-ı ḥazret şallallâhu `aleyhi vessellem oturmuşdı (4)

aşhâb-ı rıdvanullah ta'âla 'âleyhim aşhabın karşusunda (5) ama resûl-ı hazretiñ mübârek hâtırı hayli melûl idi (6) şol sebebden ki cebrâ'il hazret-i rabbü'l 'âleminden vahiy (7) getürmemişdi pes resûl-ı hazret mübârek yüzün yârenlerden (8) yana döndi yâ şahâbelerüm dilerüm ki biriñüz ğarir hikâyet (9) veyâhûd bir sergüzeşte eyde biraz aña meşgûl olan (10) inşâ'allâh qarındaşum cebrâ'il gice vahiy getüre didi (11) şahâbeler ortasında bir yigit uzun boylu hûb sûretlü (12) adı 'abdü'lvehhâb ilerü geldi resûl-ı hazret 'aleyhisselam (13) önünde du'a kıldı eyitdi yâ resûlallâh çok iklimler - (1) temâşâ kıldım ama bu gördüğüm yirlerde hiç rûmdan (2) yegrek yir görmedim şehirleri birbirine yakın şuları firâvân (3) çeşmeleri çok havâsı hûb tend ü rast ve şikârları (4) ve ni'metleri bol âdemleri ğarib dost amma kâfir inşâllâhu (5) ta'âlâ ol vilâyeti müselmânlara ruzi kıla didi şol (6) kadar vaşf eyledi ki resûl-ı hazretiñ mübârek hâtırı (7) rûma meyl eyledi şol sa'at cebrâ'il emîn geldi (8) hazret vahiy getürdi eyitdi yâ resûlallâh hâlık-ı 'âlem (9) celle celele selâm virdi çünkim benüm resûlüm mübârek hâtırı (10) rûma meyl eyledi ben dağı ol vilâyeti ümmetime rûzi (11) kılam didi gerekdir kim deyrleri yıķalar yirine mescid ve medrese (12) yapalar çün hükmi risâlet tamâm oldu iki yüz yıldan (13) sonra bir yigit uzun - (1) şehir-i malaıyada adı ca'fer ola pehlûvânlıkda (2) hamza beraber ola didi dört kitâbı yâd kıla 'ayyarlıkda (3) 'ömer ve ümmiyyeden ziyâde ola yaluñuz yürici ola çün âvazca (4) bir nesne okıya hava yüzindeki kuşlar mizândan yire döküle (5) didi ol vilâyeti küşâde kıla gelüp deyrleri yıķa yirlerine (6) mescid ve medrese yapa istanbuliñ kapusın ol açā (MN, s. 1b, 2a, 2b).

b) Çözümleme Yerine Kümeleme: Sözlü anlatımda kelimeler nesilden nesile binbir güçlûkle bir araya getirilerek kümelenir. Bu kümelenen kelime öbeklerinin korunabileceği tek yer insan aklıdır. Bu nedenle sözlü anlatımda askerler kahraman asker, prensesler güzel prenses, çınarlar ulu çınar olur. Sözlü anlatımda, özellikle belirli bir düzene göre yapılan konuşmalarda, bunlar anlatımın ayrılmaz parçaları olur. Kümelerin ağırlığından dolayı okurlara pek hantal, bıktırıcı ve ağıdalı gelerek reddedilen bu kalıpsal yük ve sıfatlar sözlü anlatımdan ayrılamaz (Ong, 2018: 55). Kümeleme Battalname'nin (MN)

anlatımında da görülür. Battal Gazi için Seyyid Battal Gazi, yârenler serveri, server-i sultan, erenler şâhı şeklinde kelimeleri kümелendiği görülür:

“(13) râviler şöyle rivâyet ider kim bir gün seyyid baṭṭal ğazi yârenleriyle” (109 a).

“kız (13) eyitdi ey yigit seyyid baṭṭal ğazi sen misin eyitdi beli benüm” (111 b).

“bu yañadan (3) seyyid baṭṭal ğazi çağırdı er diledi” (138 a).

“aḥmed eyitdi bizüm serverimüz sulṭa (12) nımız seyyid baṭṭal ğazi budır didi” (141 b).

“seyyid baṭṭal ğazi ‘aşkarı (6) küffâr leşkerinden yaña döndirdi” (145 a).

“üçüncü gün seyyid baṭṭal ğazi çok tevâzu‘lar gösterdi” (149 b).

“seyyid baṭṭal ğazi (8) ḥazretüñ üç oğlu vardı” (179 a).

“(1) benim seyyid baṭṭal ğazi köşesinde fağfur ve kayşer öldüren” (224 b).

“(4) bir gice ol yârenler serveri ṭurdı serâbilüñ katına geldi gördi kim (5) toñuz gibi ḥor ḥor uyur boğazına yapışdı” (59 b).

“(7) seyyidiñ ayağına düşdi eyitdi yâ ğaziler server-i sulṭanım bilemedim (8) yanıldım benüm şuçum çokdır baña bağışla didi” (103 a).

“(1) yılan ilerü geldi faşih diliyle seyyide selâm virdi seyyid daḥı selâmı (2) aldı yılan eyitdi ey ğaziler serveri sulṭan baṭṭal ğazi” (215 a).

“ey ḥalife-yi rûy-ı zemin bu gelen ol (4) bizim sulṭanımız seyyid baṭṭal gazidir didi” (222 a).

“bir gün seyyid baṭṭal ğazi (8) eyitdi himmetiniz benüm ile bile olsun” (254 b).

“râviler şöyle rivâyet kılurlar seyyid baṭṭal ğazi (8) her kânde kim bir zerre görirdi gemiyi aña sürerdi” (255 a).

“seyyid baṭṭal ğazi gelür anıñ emrine muṭı‘ munḳad (12) olun” (266 a).

“(1) seyyid baṭṭal ğazi belürsiz oldı” (275 b).

“ol erenler (1) şâhı seyyid baṭṭal ğaziye berâber geldi” (280 b).

“seyyid baṭṭal ğazi rahmetullahı ‘aleyh bir na‘ra (2) urdı” (284 b).

“ol dem içinde seyyid baṭṭal ğazi nurullah çıka (3) geldi” (312 a).

“seyyid özi güyendi fi‘lhâl ol erenler şâhı merd-i fedâ (10) seyyid baṭṭal bir na‘ra urdı ḥaykırdı” (192 b).

c) Bol Tekrarlı ya da Bereketli: Yazılı metinlerde okuyucu yazının bağlamını dikkatsizlik sonucu kaçırdığı zaman metnin başına dönebilir ve kaçırdığı bağlamı tekrar yakalayabilir. Sözlü anlatımda ise söz daha ağızdan çıkarken yokluğa kavuşur. Bu nedenle zihin konuşulmuş konunun büyük bir bölümünü odak noktasına yakın tutarak daha fazlasını söylemek ve yavaş ilerlemek zorundadır. Düşünceleri bol sözle anlatmak sözlü düşüncenin ve konuşmanın önemli bir özelliğidir. Anlatımı kısaltan yazı fazlalık kelimeleri bir çırpıda siler ve doğal anlatım biçimlerinden uzaklaştığı için âdeta insan ruhunu bir cendereye sokar.

Sözlü anlatımda büyük bir topluluğa hitap ederken bağlamın şartlarından dolayı fazladan söz söyleme ve tekrar etme ihtiyacı ortaya çıkar. Büyük bir topluluğa hitap eden bir konuşmacı bir taraftan ağızdan çıkacak kelimeleri ararken diğer taraftan da konuşmasını sürdürür. Bu esnada söz tekrarları yapar. Ustalıkla sözlerini tekrarlar. Sözlü kültür akıcılığı bir çırpıda bol dil dökmeyi özendirir (Ong, 2018, s. 57).

Savaş meydanlarında Battal Gazi meydana nara atarak girer. Bu sahnelerde nara urdu, yer gök titredi, yer gök birbirine dokundu ifadeleri tekrarlanır:

“ca’ferin kararı kalmadı tırduğı yerden ra’dvâr bir na’ra (1) haykırdı aħmer bile şandı kim yer gök birbirine tıokandı” (33 a).

“seyyid (10) hemândem bir na’ra urdu yer gök birbirine dokındı” (64 b).

“seyyid atından (6) aşıağı indi kolanı berkitdi atına bindi bir na’ra urdu ol (7) biñ kişı şandular ki gökler ve yerler birbirine tıokandı” (91 b).

“bu yañadan bir na’ra peydâ oldu şankim (3) yerle gök birbirine tıokandı” (137 b).

“bir na’ra-i radvâr ile çağırdı kim (1) küffâr çerisi şandı kim yerle gökler birbirine tıokandı” (153 b).

“seyyidiñ na’rasını işitdiler (6) şandılar kim gökler yıkıldı” (293 a).

Battalname’de Battal Gazi yendiğı Gayrimüslimleri İslamiyet’e davet eder. Düşmanın üstüne çıkar ve bu sahnede düşmanın eşek kuyruğı gibi sakalını

tutar. Eşek kuyruğu gibi çil sakalını tutmak kalıp ifadesi Battalname'de tekrarlanır:

“ca‘fer şıçradı sinesi (9) üstünde oturdu eşşek kuyruğı gibi çil şakalın (10) eline aldı ıolayıp hançeri boğazında” (13 a).

“hemâdem sinesine çıkdı şâhbâz gibi oturup (4) şol eşek kuyruğı gibi çil şakalın eline aldı dağı hançeri (5) boğazında kodı” (15 b).

“kayşeriñ (12) gögsine çıkdı şakalına tükürdi şol eşşek kuyruğı gibi şakalın (13) eline ıoladı” (146 a).

“(1) seyyid sıçradı gögsine çıkdı şol eşşek kuyruğı gibi şakalın (2) eline ıoladı ve hançer boğazında kodı” (187 a).

ç) Tutucu ya da Gelenekçi: Birincil sözlü kültürde bilgi yüksek sesle tekrar edilmezse yok olur. Bu nedenle sözlü kültürler uzun yıllar boyunca zahmetle öğrendiklerini tekrarlayarak unutmamaya çalışır. Sözlü kültür ortamında bilgi çok zor elde edilir ve çok değerlidir. Yazının bulunmasıyla bilgi, aklın dışında başka bir yere kaydedilmeye başlar. Yazı sayesinde zihnin hatırlama yükü hafifler ve zihin düşünmeye yönelir. Ancak yine de zihnin hatırlama yükü hafiflememiştir. Yazılı kültürün sözlü geleneğe ne derece bağlı olduğunu eğitimin gerektirdiği ezber oranından kolayca anlayabiliriz. Sözlü kültürler kendi tarzlarında özgün yaratıcılıktan yoksun değildir. Anlatımın özgünlüğü, yeni öykü uydurmaya değil anlatım süresince dinleyici ile kurulan etkileşimin niteliğine bağlıdır. Sözlü kültürde dinleyici anlatıya katmak, dinleyiciden çoğu kez heyecanlı bir karşılık bulmak zorunlu olduğu için, her anlatışta öyküye yepyeni bir ortamda yepyeni bir biçimde başlamak gerekir. (Ong, 2018, s. 58).

Battalname'nin okunma ortamında dinleyiciler ile iletişim kurulmaktadır. Battalname'de Hz. Muhammet'in adı geçtiği zaman dinleyiciler salavat-ı şerife getirmektedir. Battalname'de İslam düşmanları yakalanır. Tam öldürüleceği veya can çekiştiği sırada dinleyiciler okuyucudan rica ederler ve okumayı durdururlar. Battalname'nin okunması bir sonraki geceye ertelenir. Battalname'de, Battal Gazi'ye dara düştüğü anlarda başta Hz. Muhammet olmak üzere Hızır ve İlyas nebiler yardımcı olmaktadır. Bu yardımların yapıldığı

anlarda dinleyiciler "Ya Rabbi! Bize de böyle yardımcı gönder, Ehl-i İslam'ı dardan kurtar." gibi dilek ve temennilerde bulunurlar (Kırzioğlu, 1997, s. 71-72).

Battalname'de (MN) olaylar örgüsünü oluşturan olayların başında bu kitabın ravisi "Ebu'l Muhsin Şah'tır" ifadesi yinelenir ve ardından olaya giriş yapılır. Bu girişler farklı ortam ve şekillerde olabilmektedir:

"(1) râviyân-i aḥbar ve nâkilân-ı aşar ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (2) râvisidir şöyle rivâyet kıılır ki çünkim ca'fer on üç yaşına (3) girdi yâl u bâl atası oldu kıadd ü kıamet çekdi dört kitâb (4) yâd kııldı 'ilmü'l ḥadiş ve tefsir içinde ğayet kâmil oldu" (9 a).

"10) râviyan-ı aḥbâr ve nâkilân-ı âşâr ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (11) râvisidir şöyle rivâyet ider kim bir gün seyyid ḥazret yârenler (12) birle oturmuşlardı nâĝâh bir peyk geldi kıayşeriñ nâmesin getirdi" (103 b).

"(5) rivâyet-i aḥbâr ve nâkıılân-ı âşâr ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (6) râvisidir şöyle rivâyet ider ki günlerde bir gün seyyid yârenleriyle (7) oturmuşlardı" (150 a).

"rivâyet-i aḥbâr ve nâkıılân-ı aşar ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (10) râvisidir şöyle rivâyet kıılır kim günlerde bir gün emir 'ömer yârenleriyle (11) oturmuşlardı 'abdü'lvehhâb ṭurıgeldi eydür yârenler cûy-ı feraķıb (12) kenârında bir mekân bünyâd eyledim dilerim ki siz yârenler anda gelesiz" (155 a).

"râviyân-ı aḥbar ve nâkıılân-ı aşar abu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (11) râvisidir şöyle rivâyet kıılır günlerde bir gün bir kışi geldi (12) eydür falân yirde çok av gördim didi meĝer ki ḥalifeniñ (13) av ile başı ḥoş idi çünkim bu ḥaberi işitdi meyli şikâra oldu" (159 a).

"râviyân-ı aḥbâr ve nâkıılân-ı âşâr ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (7) râvisidir şöyle rivâyet ider ki meĝer bir gün seyyid baṭṭal ğazi (8) ḥazretüñ üç oĝlı vardı" (179 a).

"râviyân-ı aḥbâr ve nâkıılân-ı aşar ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (7) râvisidir şöyle rivâyet kıılır ki günlerde bir gün velid mel'ün (8) seyidiñ evine girdi" (198 a).

“) râviyân- aḥbâr ve nâkıllân-ı âsâr ebu'l muḥsin şâh ki işbu kitâbıñ râvisidir (5) şöyle rivâyet ider kim onıncı ayda muḥarrem ayı idi ezine gün ḥaber geldi ki (6) mu'taşım ḥalife vefât itdi” (236 b).

“rivâyet-i aḥbar ve nâkıllân-ı âsâr ebu'l muḥsin şâh ki işbu kitâbıñ (4) râvisidir şöyle rivâyet kıılır kim ḥalifenin bir bezirgânı vardı adına (5) süheyl dirlerdi ḥalife anı kıatına çağırđı” (300 b).

“(1) râviyân-ı aḥbâr ve nâkıllân-ı âsâr ebu'l muḥsin şâh ki işbu kitâbıñ râvisidir (2) şöyle rivâyet kıılır kim bir gün ḥalife yârenleriyle oturmuşdı bir (3) ḥadim içeri girdi yüz yire urdı eydür ey sultân-ı 'âlem şöyle (4) ma'lûm olsun kim kıızıñ safiye belürsiz oldu didi” (303 a).

d) Mücadeleci Eda: Sözlü geleneğe bağlı ya da sözlü geleneğin izini taşıyan çoğu sözel edim ve yaşam tarzı, mücadeleci havasıyla okuryazarları çarpar. Sözlü gelenekte insan ilişkileri ile iç içe olan bilgi, mücadele ortamının dışına çıkamaz. Sözlü anlatıda fiziksel şiddetin her bir ayrıntısı zevkle tasvir edilir. Sözlü sanat biçimlerinde şiddet sözlü kültürün kendi yapısı ile ilintilidir. Her tür sözel iletişim, doğrudan ağızdan çıkan sesin al-ver devinimine dayandığı için, söz konusu ister cezbetme ister düşman kesilme olsun, bütün ağırlık insan ilişkilerindedir (Ong, 2018, s. 60). Battalname'de yapılan mücadelelerde fiziksel şiddet dinleyenleri çarpacak bir şekilde anlatılır:

“baḥtâl ğazi görđi kim 'uḳba yanında kimse kıalmadı (13) geldi 'uḳba'yı çarmıha çekdi kıasap kıoyun dersin yüzer gibi - (1) 'uḳbanın derisin yüzdü feryâd ide cân cehenneme işmarladı derisiñ (2) alup fırmayup gitdi” (177 b, 178 a).

“uşda ceng ide yorırlar meylândan bir kâfir (6) meydâna girdi on yedi müselmân şehid eyledi kıayşer leşkerinden (7) ḥâlid adlu bir yigit meydâna girdi ol mel'ûn anı daḥı depeledi (8) kıarnın yardı cigerin çıkardı mü'minlere kıarşu çeke çeke yidi et gibi” (192 b).

“seyyid men' (4) eyledi nöbet seyyide degdi 'aşkıarı kıaşıvirdi seyyid naḥurı kıuşa (5) ğından fıtdı getürdi yire urdı indi bağladı kenâra (6) getürdi tiz buyurđı bir ağaç dikdiler naḥur aşdılar dirile derisin (7) çıkardı kıaşıvirdi çağırđı çağırđı cân

cehenneme ışmarladı derisine ot ıoldır (8) dılar aşakodılar kuffâr leşkeri olanı görüp üstlerine (9) heybet oturdu” (252 b).

3.3.7.2. El Yazması Battalnameler

Battal Gazi'nin menkıbevi hayatı etrafında şekillenen Battalname 11-13. yüzyıllar arasında oluşmuş olmalıdır unk 1245-1246 yıllarında yazıldığı kesin olarak bilinen Danişmendname'de Melik Danişmend, Battal Gazi soyuna bağlanmıştır (Döğüş, 2008, s. 837). Battalname'nin tespit ettiğimiz atmış iki el yazması nüshası, kişisel koleksiyonlar hariç, bu eserin Türk milleti tarafından ne kadar sevildiğinin göstergesidir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı resm web sitesinde yer alan yazma Battalnameler şunlardır:

	Demirbaş No.	Eser Adı	Bulunduğu Yer
1	32 şarki 101	Dstn-ı Seyyd Battl Gaz	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi
2	10 Hk 1199/1	Dstn-ı Seyyd Battl Gaz	Balıkesir İl Halk Kütüphanesi
3	06 Hk 207	Dstn-ı Seyyd Battl Gaz	Milli Kütüphane-Ankara
4	45 Ak Ze 234	Tevrhu Battal Gz	Manisa İl Halk Kütüphanesi
5	Or. 7310	Hikye-i Seyyid Battal Gz	İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
6	Or. 8768	Hikye-i Seyyid Battal Gz	İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

7	Edebi Türkî 108	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar
8	Vat. Turco 26	Gazâvât-Seyyid Battâl Gazî	Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
9	Harl. 10000	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
10	Colbert, 2878/Regius,1372,3,3.	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
11	Jean Bigot/Gaulmin	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
12	Gaulmin/Regius, 1313.	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
13	Thevenot/Regius, 1328	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
14	Gaulmin/Regius, 1313,2,3.	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
15	Colbert, 5975/Regius,1455,3.	Hikâye-i Seyyid Battal Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
16	Kol. 39 Liste: 1-437/98	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Kazan-Tataristan Galimcan İbrahimov

			Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Enstitüsü Türkçe Yazmaları
17	T 1421	Menâkıb-ı Seyyid Battâl Gâzî	Kazan-Tataristan Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
18	T 662	Menâkıb-ı Seyyid Battâl Gâzî	Kazan-Tataristan Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
19	T 349	Menâkıb-ı Seyyid Battâl Gâzî	Kazan-Tataristan Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
20	Kol. 39 Liste. 1/3911	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Kazan-Tataristan Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Enstitüsü Türkçe Yazmaları
21	Kol. 39 Liste. 1/3941	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Kazan-Tataristan Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Enstitüsü Türkçe Yazmaları

22	T 1877	Hikâye-i Seyyid Battâl Gâzî	Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
23	T 2175	Kıssa-i Seyyid Battâl Gâzî	Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
24	T 2080	Kıssa-i Seyyid Battâl Gâzî	Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
25	Edebi Türkî 108	Târîh-i Battâl Gâzî	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
26	Renaudot/Saint-Germain-des-Pres, 453	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
27	Regius.	Kıssa-i Seyyid Battâl Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
28	Mohl.	Hikâye-i Seyyid Battâl Gâzî	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
29	Ms.or.oct.2143	Menâkıb-ı Gazevât-ı Seyyid Battâl Gâzî	Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
30	06 Mil Yz B 987	Menâkıb-ı Seyyîd Battâl Gâzi	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
31	06 Mil Yz B 697	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

32	06 Mil Yz A 8184	Dâstân-ı Seyyîd Battâl Gazî	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
33	06 Mil Yz A 7294	Menâkıb-ı Seyyid Battâl Gâzî	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
34	06 Mil Yz A 8816	Menâkıb-ı Seyyid Battâl Gâzî	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
35	43 Va 2483	Seyyid Battal Gazi Murakıbı	Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi
36	42 Kon 834	Seyid Battal Gazinin Savaşları	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi
37	42 Kon 4840	Hikaye-i Battal Gazi	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi
38	37 Hk 3897		Kastamonu İl Halk Kütüphanesi
39	1104	Battâl-name	Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
40	Yz. A 439	Battâl-name	Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
41	Yz. A 268	Battâl-name	Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
42	5768	Battâl-name	Kahire-Mısır Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
43	Tarihi Türkî 36	Battâl-name	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

44	Renaudot/Saint-Germain-des-Pres, 453	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
45	Renaudot/Saint-Germain-des-Pres, 454	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
46	Du Ryer de Malezair/Supplement de Saint-Germain-des-Pres,23.	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
47	J.-B. de la Haye de Saint-Magloire/Arsenal	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
48	Regius.	Battâl-name	Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
49	Ms.or.oct.2143	Battâl-name	Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
50	06 Mil Yz B 797	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
51	06 Mil Yz B 283	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
52	06 Mil Yz A 6226	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
53	06 Mil Yz A 6037	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
54	06 Mil Yz A 5658	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
55	06 Mil Yz A 5064	Battâl-name	Milli Kütüphane

			Yazmalar Koleksiyonu
56	06 Mil Yz A 4683	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
57	06 Mil Yz A 2953	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
58	06 Mil Yz A 2809	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
59	06 Mil Yz A 1192	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
60	06 Mil Yz A 780	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
61	06 Mil Yz B 1023	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
62	06 Mil Yz A 8960	Battâl-name	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

3.3.8. Danişmendname

Danişmendname'nin konusu Anadolu'nun Türkleştirilmesi sürecinde Türk boylarının yaptıkları savaşlar ve başlarından geçen olaylardır. Danişmendname'de başta Bizans olmak üzere Ermeni ve Haçlılarla yapılan savaşlar anlatılmaktadır (Çobanoğlu,2011, s. 322). Melik Danişment Ahmet Gazi, Anadolu fethinin en ünlü ve büyük gazilerinden bir tanesidir. Bu tarihi şahsiyetin hayatı etrafında şekillenen Danişmendname mahiyeti ve kahramanlık ideolojisi bakımından Seyit Battal Gazi destanının devamı şeklindedir (Köprülü, 1980, s. 258).

Bu eserde gaza ideolojisi çok açık bir şekilde ortaya konmuştur. Danişmend Gazi'nin kendinden önceki gaziler gibi İstanbul'u fethetme isteği göze çarpar. Bu istek Fatih Sultan Mehmet'e kadar bütün Osmanlı padişahlarının da ortak düşüncesidir.

Danışmendname'nin yazılışı üç safhada gerçekleşmiştir. Birinci safha 1245 yılında, II. Keykavus'un emri ile Mevlana ibn Ala gaziler arasında dolaşan sözlü ürünleri derlemiştir. İkinci safhada I. Murat Dönemi'nde Tokat Kalesi dizdarı Arif Ala Danışmendname'yi 1360 yılında yeniden kaleme almıştır. Üçüncü safhada Gelibolulu Mustafa Ali önceki nüshayı esas alarak 16. yüzyılda eseri yeniden kaleme almıştır (Döğüş, 2008, s.840).

Danışmendname, Anadolu'da teşekkül etmiş destan zincirinin Battalname'den sonra gelen ikinci halkasıdır, Danışmendname daha çok gerçek tarihî olaylara yer verir. Danışmendname, Battal Gazi destanının devamı olduğunu Battal Gazi ve gazi arkadaşlarının ebediyete intikal ettiğini bildiren cümlelerle başlar. Battal Gazi ve gazi arkadaşları ölünce Malatya lider sıkıntısı çeker. Şehrin ileri gelenleri bu soruna bir çözüm ararlar ve Malatya'ya bey olarak isimler tespit ederler ve bu isimlerin hepsi de Battal Gazi soyundan gelir. Bu durum Danışmendname'nin Battalname'nin bir devamı olduğu sonucunu ortaya çıkarır. Ayrıca Danışmendname'nin farklı yerlerinde bazı tarihî olayların öncesinin Battal Gazi ve zamanına götürülmesi bu bağlantıyı güçlendirmektedir (Demir, 995, s. 49).

3.3.9. Saltukname

Anadolu'nun ve Rumeli'nin Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde rol alan öncü şahsiyetlerden birisi olan Sarı Saltuk, halk kültüründe gazi, bilgin, mutasavvıf ve mücahit bir kahramandır. Saltukname adlı eser de Sarı Saltuk'un hayatı ve kahramanlıklarını konu almaktadır. Eserin ravisi Ebu'l Hayr-ı Rumi'nin ifadesine göre o bu eseri Cem Sultan'ın isteği üzerine halk içinden sözlü kaynaklardan derlenmiştir. XV. yüzyılın sonlarına doğru kaleme alınan Saltukname, Eba Müslim, Battalname ve Danışmendname ile büyük benzerlikler göstermektedir (Çobanoğlu, 2011, s. 324). Eserde Sarı Saltuk'un menkıbelerinin yanı sıra dönemin önemli kişilerinin menkıbeleri ve bu kişilerin Sarı Saltuk ile olan münasebetleri de anlatılmaktadır (Akalın, 1995, s. 37).

Saltukname, Cem Sultan'ın emriyle Ebu'l Hayr-i Rumi tarafından 1480 yılında derlenmiştir. Balkanlardaki gaza ruhunu yansıtan bir eserdir. Şehzade Cem'in bu eseri kaleme aldırma nedeni kardeşi Bayezit ile girdiği taht mücadelesinde gazilerin desteğini almak için olmalıdır. Cem Sultan, Rumeli gazileri arasında büyük bir ün alan Sarı Saltuk'un şöhretinden faydalanmayı düşünmüş olmalıdır. Ebu'l Hayr, bu eserini yazmak için yedi yıl dolaştığını söyler. Bu durum Sarı Saltuk'un ününün çok büyük bir sahada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ebu'l Hayr; Anadolu, Rumeli ve Kırım'da Sarı Saltuk ile ilgili farklı tekkeleri gezmiş, oralardaki derviş ve gaziler arasında hala yaşamakta olan rivayetleri toplamış ve Saltukname'yi yazmıştır (Döğüş, 2008, s. 845).

3.3.10. Hamzaname

Hamzaname, gaza ideolojisinin Anadolu'daki en önemli kaynaklarından bir tanesidir. Hazreti Hamza'nın cesareti, kuvveti, gözüpekliliği, güçlü kişiliği şehadetinden sonra Araplar arasında destanlaşmıştır (Dövüş 2007, s. 849). Bu anlatılar kısa zamanda Müslümanlar arasında yaygınlaşmıştır. Hamza hikâyeleri, büyük bir olasılıkla 14 asırdan itibaren Suriye Türkmenleri arasında ilgi görmeye başlamıştır. Hamzaname'nin millî bir özellik taşımamakla birlikte Türkler tarafından kısa sürede benimsenmesinde Türklerin İslamiyet'e karşı büyük bir saygı ve sevgi beslemesinin yanında Hamzaname'de anlatılan öykülerin özünde kahramanlık ve cihat anlayışının bulunması, Hz. Hamza'nın cesareti, dürüstlüğü, her zaman zayıftan yana olması çok etkili olmuştur. Türkçe Hamzanameler ilk defa XV. yüzyılda Emir Süleyman'ın musahiplerinden şair Ahmedi'nin kardeşi Hamzavi tarafından yazıya geçirilmiştir (Albayrak, 1997, s. 516).

3. 3.11. Düsturname

Osmanlı gaza ideolojisini anlatan önemli kaynaklardan bir tanesi olan Düsturname, Enveri tarafından 1465 yılında tamamlanmış ve Fatih Sultan Mehmet'in Vezir-i azamı Mahmut Paşa'ya sunulmuştur. Eser üç bölümden meydana gelmektedir. İkinci bölümde Aydınoğlu Gazi Umur'un gaza faaliyetleri anlatılır ve eserin asıl yazılış amacı bu bölümdür. Eserde Balkan fetihlerinin

başlaması İslam gazilerinin bir başarısı olarak anlatılır (Dövüş 2007, s. 850-855).

4. BÖLÜM

MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA BATTALNAME

5.1. MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA BATTALNAME

Epik destanlar, bir milletin ruhundan çıkmış olup millî benliği, değerler sistemini, yaşanan coğrafyayı aksettiren ve bir kahramanın etrafında oluşan uzun manzum, mensur veya manzum-mensur karışık eserlerdir. Bu eserler bir milletin ruhundan çıktığı kadar söz konusu ulusal ruhu oluşturan, işleyip geliştiren entelektüel ve kültürel araç gereçlerin de başında gelir. Bu eserler yazılı kültür ortamına göre oluşturulmuş kuru ve ölü metinler değildir, destancı ve dinleyicisi arasında kurulan yüz yüze iletişim ortamında, geleneksel icra töresine göre teatral olarak icra edilen, sözlü kültürde değişmeye ve dönüşmeye açık canlı verimler ve ritüel-kült boyutu dahil geleneksel edimler ve gösterimler bütünüdür. Epik destanlar sosyal ve kültürel bir olgudur ve bu destanlar dinleyicilerin önünde teatral bir şekilde icra edilen gösterimlerdir. Bu gösterimlerin icrasının gerçek mahiyeti ise göçerevli bir kültürel bağlamda - yazının icat olmadığı dönemler veya kullanımının son derece sınırlı olduğu yakın çağlar- düşünüldüğünde çok küçük yaşlardan itibaren sabahdan akşama kadar tek başına veya bir iki arkadaşıyla sürülerin peşinde dolaşan yahut avlanan bir insanın, ailesi dışında bir bireyin, gelenek kurumsallaşması dahilinde, dramatize ederek aktardığı anlatıların onun hayatında taşıdığı önem ve yer düşünülmeden anlaşılabilir (Çobanoğlu, 2011, s. 23). Bir dinleyici topluluğuna okunan Battalnamelerde Battal Gazi, destanın başından itibaren Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ihtiyaçlarını gidermiş ve en son basamakta kendini gerçekleştirmiştir. İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin basamaklarını destanda tek tek çıkan Battal Gazi, okunma bağlamında bulunanlara model bir şahıs olmuştur. Bu bağlamda defalarca bulunan ve Battalname'yi dinleyenler gazi tipinin özelliklerini ve gaza anlayışını içselleştirmektedir.

Klinik araştırmalar, bireylerin hayatları boyunca belirli hedefler belirlediklerini ve bu hedefleri doğrultusunda bireylerin hayatlarını şekillendirdiklerini ortaya koymuştur (Kula ve akar, 2015, s. 194). Hedeflerine doğru ilerleyen bireyde ihtiyaçlar ortaya çıkar. Abraham Maslow'a göre insanların ihtiyaçlarının kaynağı gdlenmedir ve Maslow bireylerin güdülenmelerinin altında yatan nedenleri ihtiyaçlara odaklanarak açıklamıştır. Bireyin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik istekler motivasyon üzerinde etkilidir ve bireyin davranışlarına yön verir. İnsan davranışlarının nedenlerinin açıklanması ile temel ihtiyaçların karşılanması arasında sıkı bir ilişki vardır (Cüceloğlu, 2016, s. 235).

Maslow, insanların temel ihtiyaçlarını sıralamış ve bir hiyerarşik düzen oluşturmuştur. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde insan bir ihtiyacını karşıladığı zaman başka bir ihtiyaç insanın davranışları üzerinde etkili olmaya başlar. İnsanın ihtiyaçlarını karşılaması bir düzen içerisinde olur. Bu düzende insan bir ihtiyacını giderir ve bir st basamaktaki ihtiyaç insan davranışları üzerinde etkili olmaya başlar. Bu ihtiyaçları Maslow bir piramit şeklinde tasarlamıştır. Piramidin en altında fizyolojik ihtiyaçlar, en üstünde de kendini gerçekleştirme ihtiyacı vardır. Maslow'un teorisinde insanlar fizyolojik, güvenlik ve sosyal ihtiyaçlarını düzenli olarak karşılayabilirler fakat takdir edilme ve saygı ihtiyacı ile kendini gerçekleştirme ihtiyacı nadiren karşılanabilir. Kendini gerçekleştiren nadir kişiler arasında peygamberler, bilim adamları, liderler vb. sayılabilir. Bunların yanında hayatı anlamlı yaşayıp insanlara bir menfaat beklemeden yarar sağlayan insanlar da bu basamağa ulaşmış kabul edilebilir (Cüceloğlu, 2016, s. 237).

Maslow, insana enerji veren ve onu yeni bir davranış yapmaya güdüleyen faktörlere yoğunlaşılması gerektiğini öne sürmüştür (Maslow, 1943, s. 377). O, insanların isteklerinden ziyade hedeflerine odaklanılması gerektiğini ve insan motivasyonuna ilişkin kuramların insanların ihtiyaçlarını sınıflandırmada önemli olduğunu belirtmektedir. Maslow'un geliştirdiği kuram; insanların sürekli olarak bir şeyler isteyen canlılar olduğuna, bir ihtiyacın ortaya çıkmasının kendinden önceki ihtiyacın karşılanmasına bağlı olduğuna ve ihtiyaçların önceliklerine göre düzenlenmesi gerektiğine dayanmaktadır (Reid-Cunningham, 2008, s. 21).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde hedeflerine odaklanarak ihtiyaçlarını karşılayıp bir üst basamağa geçen birey alttaki basamaktan yeterli seviyede ihtiyaçlarını karşılamış olmalıdır (oban, 2021, s. 113). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bir piramit gibidir, birey en alttan başlar ve ihtiyaçlarını karşıladıka bir üst basamağa çıkar.

5.1.1. Fizyolojik İhtiyaçlar

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin en alt kısmında fizyolojik ihtiyaçlar vardır. Bunlar yeme, içme, nefes alma, uyku, boşaltım, dinlenme, cinsellik (neslini devam ettirme) gibi bedensel ihtiyaçlardır. Bunlar temel ve öncelikli ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçların öncelikli olarak karşılanması gerekir eğer karşılanmazsa fizyolojik ihtiyaçlar organizmayı kontrol altına alır ve o anki diğer tüm ihtiyaçlar ikinci sıraya atılır, fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesi öne alınır (Eroğlu, 1996: 42).

Destanın başında Battal Gazi'nin atası Ali Medine'den yola çıkararak Malatya'ya gelir. “‘ali medinede imâmet itmişdi gördi kim rüzgâr (10) böyle oldu ‘alemi harici ıttı bir gece medineden çıktı (11) malatya'ya geldi” (Battalname: 3b). Malatya beyi Ziyad, Ali'nin şehre yerleşmesine müsaade eder ve şehrin vaizliği görevini ona verir. Ali buraya yerleşir. Ali'nin Rebi adında bir oğlu olur ve şehrin vaizliği görevini o devam ettirir. Rebi'nin de Hasan ve Hüseyin adında iki oğlu olur. Hasan'a şehrin vaizliğini, Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye de şehrin serleşkerliğini verirler. “şehrin begi ziyâd öldi (8) yerine oğlu nu‘man çaldı ‘azim görklü müttaki idi hişâbeti (9) şasana virdiler malatyanın serleşkerliğin şüse yine virdiler” (Battalname: 4a). Hüseyin Gazi'nin oğlu Cafer yani Battal Gazi Malatya'da doğar.

“řüse yine ğazi bu şadlığda oturdu (4) bir ulı vardı pehlûvân idi adına şevâbîl dirlerdi apudan (5) içerü girdi řüse yine ğazinin kulağına nesne didi yüzi (6) ızardı řâđ oldu şevâbîl girü çıktı gitdi emir ‘ömer (7) ırdı kim pehlûvân ne şaber bize bildür didi řüse yine ğazi (8) eydür şâhâ ulunuzuñ bir oğlancuğı vücuda geldi didi” (Battalname: 6a).

Görüldüğü üzere destanın başında Battal Gazi'nin ataları Malatya'ya gelir ve yerleşirler. Bu yerleşme sayesinde hayatlarını devam ettirmek için gerekli fizyolojik ihtiyaçlarını giderirler. Özellikle neslini devam ettirme (cinsellik) ihtiyacı burada vurgulanarak karşılanır.

5.1.2. Güvenlik İhtiyacı

Maslow'un hiyerarşisinin ikinci basamağı güvenlidir. Fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan bireyde fizyolojik ihtiyaçların bir üst basamağı olan güvenlik ihtiyacı etkili olmaya başlar. Bireyin kendini her türlü tehlikeden uzak tutma, güvence altına alma ve huzurlu olma düşüncesi bu ihtiyacın nedenleridir. Burada için de bulunan zamandaki ve gelecekteki güvenlik ihtiyacı düşünülür (Eren, 2020: 35).

Battal Gazi'nin ataları Malatya'da fizyolojik ihtiyaçlarını karşılarlar. Fizyolojik ihtiyaçların ardından güvenlik ihtiyacı ortaya çıkar ve Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi, Malatya serleşkeri olur. Hüseyin Gazi, Malatya'dakilerin düşmanı olan Kayser'i yener ve güvenlik ihtiyacını karşılar. Ancak Hüseyin Gazi, Mihras tarafından öldürülünce Malatya serleşkersiz kalır ve tekrar güvenlik ihtiyacı ortaya çıkar. Battal Gazi üç yaşındadır ve bu görevi üstlenecek güçte ve olgunlukta değildir. Bunun üzerine Emir Ömer ve Malatya beyleri toplanırlar ve Battal Gazi büyüünceye kadar şehrin güvenlik ihtiyacını Abdüsselam'ın karşılamasına karar verirler:

“ulu cem'iyet eylediler emir 'ömer eyitdi (6) baña serleşker gerekdir ca'fer henüz ma'sumdur atasınıñ (7) kâim maçam olamaz hele ola büyüyince bize er buliñ serleşker (8) olsun didi ulular tanışdılar maşlahat öyle gördiler ca'fer (9) büyüyince 'abdusselam serleşker ola” (Battalname: 8b).

Battalname'de bulunan zamandaki güvenlik ihtiyacı karşılandığı gibi gelecekteki güvenlik ihtiyacı da karşılanmıştır. Battal Gazi'nin destanın ilerleyen bölümlerinde kendinin ve Müslümanların güvenliğini sağlamak maksadıyla kullanacağı at, savaş aletleri ve savaş giysileri bir mağarada Hüseyin Gazi'ye

teslim edilir. Hüseyin Gazi, bir gün ava çıkar. Avda bir geyik kovalamaya başlar ve geyik bir mağaraya kaçar. Hüseyin Gazi geyiğin arkasından mağaraya gider. Mağarada bir at ve bir bohça görür. Atı tutmak ister, çok uğraşır ancak başaramaz. Bu sırada mağaranın köşesinden kimin söylediği belli olmayan bir ses ata “Ya Aşkar!” diye seslenir. Attan Hüseyin Gazi'ye itaat etmesini ister; Hak Teala'nın onu Cafer'e verdiği ve Cafer'in onun üzerine binerek yeryüzünü küfür karanlığından kurtaracağını, gazalar yapacağını söyler. Aşkar, bu sesi işitir ve sakinleşir. Hüseyin Gazi atın sırtındaki süngüyü, yerdeki bohçayı inceler. Bohçayı açar, Adem peygamberin iki bölük saçını, Davut peygamberin ve Hz. Hamza'nın savaş aletlerini ve giysilerini görür:

“hüseyin ğazi bunı gördi hayrân (6) kaldı eydür bunıñ gibi bunda neyler didi ilerü yürüdi kim (7) tuta at ürkdü döne geldi bir çiftte şaldı hüseyin (8) girüsüne şıçradı nice kim cehd itdi tutamadı ‘âciz kaldı mağara (9) köşesinden bir âvâz geldi kim yâ aşkar ol yigide muti’ (10) ol kim dahı vaqt olmadı kim ben çıkam seni hak ta’âla ca’fere (11) virdi kim üzerine bine yiryüzünde ğaza kıla ‘âlemi yiryüzünde (12) küfr karanuluğundan kırtara ol yigide râm ol didi çünkim (13) ‘aşkar bu âvâzı işitdi tırdı hüseyin ğazi dört yaña bağıdı hiç - (1) kimse görmedi ilerü vardı ‘aşkar uyanın eline aldı (2) süñüyi çekdi caferdir gördi kim yazılmış bu süñü giysü senüñdür andan (3) bohçayı açdı gördi kim âdem peygamberin iki bölük saçı ve dâvûd (4) peygamberin çaçalı ve emirü'l mü'minin hamzanıñ yarağı buldı” (Battalname: 5a, b).

Süngünün ve giysilerin üzerinde bunlar Cafer'indir yazmaktadır. Cafer, Hüseyin Gazi'nin ileride doğacak olan ve Battal lakabını alıp, Battal Gazi olarak anılacak olan oğlunun adıdır.

Cafer yani Battal Gazi, çocukluğunda hem çok iyi bir din eğitimi hem de çok iyi bir savaş eğitimi alır. Dört kutsal kitabı bilir, hadis ve tefsir öğrenir. Gazban adlı bir silahşor Battal Gazi'yi eğitir. Ata binmekte, at dört nala koşarken altından geçmekte; gürz, süngü ve kılıç kullanmakta eşi benzeri olmayan bir savaşçı

olur. Böyle bir eğitim Battal Gazi'nin gelecekteki hem manevi hem de maddi güvenliğini sağlar.

“çünkü ca'fer on üç yaşına (3) girdi yâl u bâl atası oldu kıadd ü kamet çekdi dört kitâb (4) yâd kıldı 'ilmü'l hadîs ve tefsir içinde ğayet kâmil oldu (5) vardılar hitabeti ca'fere virdiler cum'a günü kim oldu ca'fer (6) minbere çıktı hutbe okudu halkdan ğarbu kıopdı zârlık peydâ (7) oldu şanaydın kim kıyâmet kıopdı andan sonra ğazban (8) adlu bir silahşor vardı ğayet hünermend idi ca'fer aña hıżmat eyledi (9) tâ hattı ğayetine erişdi bir dağı nazırı yoğ idi at segirtmekde (10) sünü oynamakda at segirdirken altından geçmekde gürzde (11) ve kıılıçda ve güreşde bunuñ gibi nesnelerde ğayet uruşurdu kim (12) bir dağı misli yoğ idi” (Battalname: 9a).

Bu şekilde eğitilen Battal Gazi, Müslümanlara karşı düşmanca tavırlar sergileyen, babası Hüseyin Gazi'yi öldüren Mihras'ı ve yanındaki beylerini öldürür:

“hançeri (5) boğazında kıodı mihrâsın 'aklı başına geldi eydür kimsin (6) ca'fer eydür beni bilmez misin mihrâs eydür bilmezem ca'fer eydür ben hüseyin (7) ğaziniñ oğluyum adım ca'ferdür geldim kim atamın kıanın (8) şimdi senden alam eger müselmân ulursañ kıurtulduñ eger yok (9) dirseñ başını keserüm didi ol mel'un herzeye başladı (10) gördi kim imâna gelmez mecâl virmeyüp başın gövdesinden cüdâ (11) kıldı depeledi” (Battalname: 15b).

Mihras'ı ve yanındaki beylerini öldüren Battal Gazi hem Müslümanlar hem de Malatya'nın güvenliği için tehdit oluşturan düşmanı yok etmiş olur.

5.1.3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin birinci ve ikinci basamağında yer alan fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları giderildiği zaman ait olma ve sevgi ihtiyacı ortaya çıkar. Başkalarıyla etkileşimde bulunma ve bir arada olma, bireyin

varlığının diğer insanlar tarafından kabul edilmesi, arkadaşlık, sevmek, sevilmek, eş ve çocuklara sahip olmak, çevresindeki insanları etkileme gibi etkenler ihtiyaç olmaya başlar. Maslow, ait olma ve sevmeye ihtiyacında insanın sosyal bir varlık olduğu hususu üzerinde durmaktadır (Eren, 2020: 35). Bu ihtiyaç insanların bir arada hayatlarını sürdürme içgüdüleri ile ilgilidir. İnsan toplum içinde yaşamak, toplumdaki insanları sevmek ve aynı zamanda diğer insanlar tarafından da sevilmek ister. Sevmeye ve sevilmenin olmadığı ortamlar insana sıkıntı verir ve insanı rahatsız eder (Eroğlu, 1996: 43). Battal Gazi'nin sevgi ve ait olma ihtiyacı annesi, lalası, yârenleri ve Malatya beyleri tarafından sevilmesi, Battal Gazi'nin Kayseri'ye yolladığı orduya karşı tek başına savaşmaya gittiği zaman başta Emir Ömer olmak üzere Malatyalı gazilerin ona yardıma gitmesi ve onun aidiyetinin kabul edilmesiyle karşılanmıştır.

Hüseyin Gazi şehit edildiği zaman Battal Gazi üç yaşındadır. Bundan dolayı Malatya serleşkerliği Battal Gazi büyüyünceye kadar Abdüsselam'a verilir. Battal Gazi, çok iyi bir eğitim alır ve büyür. Yârenleriyle dolaşmaya çıkar. Battal Gazi onlara namaz kıldırır ve sohbet eder. Ardından yârenlerinin isteği üzerine atına biner ve o güne kadar görülmemiş silahşorluk numaraları yapar. Battal Gazi'ye babası Hüseyin Gazi'den daha güçlü ve hünerli olduğunu söylerler ve babasının makamı olan serleşkerliğe geçmesini isterler. Battal Gazi bu olaya başlangıçta soğuk bakar yalnız yârenleri çok ısrar eder. Battal Gazi eve gelir ve bu olanları annesine anlatır. Babasının makamını isteyeceğini söyler. Annesi oğluna bir zarar gelmesinden korkar ve bu işten vazgeçmesini söyler. Battal Gazi, fikrinden vazgeçmez ve sabah namazında Emir Ömer ve Malatya beylerine babasının makamını istediğini söyler. Bütün Beyler kabul eder ancak Abdüsselam babasını öldüren Mihras'ın hâlâ yaşadığını söyler ve bu isteği kabul etmez. Bunun üzerine Battal Gazi, Mihras'ı bulmak için yola çıkar ve onu bulur. Mihras'ı ve yanındaki beyleri öldürür. Malatya ve Müslümanlar için tehdit oluşturan ve aynı zamanda babasını da öldürenleri yok ederek güvenlik ihtiyacını gidermiş olur. Ait olma ve sevgi ihtiyacı ortaya çıkar. Malatya'ya gelir. Malatya'ya döndüğü zaman Emir Ömer, lalası Tevabil, anası, yârenleri ve Malatya beyleri sevinirler:

“sa‘ide hatun ca‘feri (12) gördi âh eyledi canım oğul kandesin beni fırâkla kodiñ (13) diyü yüzün gözin öpdi ca‘fer hikâyeti bildirdi anası secde-i şükür - (1) kıldı tevâbîle haber oldu geldi ca‘fer ile görüşti (2) cigergûşem kande idiñ didi ca‘fer eydür vardım atamı öldi (3) reni öldürdim on dört begiyle bile başların (4) nişân getürdüm didi tevâbîl sevindi şâd oldu andan (5) soñra yârenlere haber oldu geldiler ca‘fer ile görüşdiler emir ‘ömer katına (6) getürdiler emir ‘ömer dağı karşı gelüp ca‘fer ile görüşti cem‘ (7) oldılar geldiler ca‘feriñ yüzün görüp şâd oldılar” (Battalname: 16b, 17b).

Battal Gazi'nin Mihras'ı öldürmesinin intikamını almak isteyen Kayser, Malatya üzerine büyük bir ordu gönderir. Bu orduyu gören Malatya beyleri telaşa kapılır. Abdüsselam, bu olayın müsebbibi olarak Battal Gazi'yi suçlar ve bu belayı defetmesini ister. Battal Gazi, bu orduyla savaşmak üzere Malatya'dan çıkar. Bunu duyan lalası Tevabil ve yârenleri onun ardından giderler:

“tevâbîl eydür siz gazâyı terk itmişsiz (7) oturup ‘avratlar gibi kuşanıñ çünkim ol seyyidim gitdi ben dağı (8) giderim uşda tır didi ve yürüdi evine geldi atın ve tonın (9) ve yarağın aldı revâne oldu cu‘de dirlerdi bir er vardı dört (10) oğlı vardı süleymân ve aħmed ve musa ve muħammed bunlar ca‘feriñ (11) yârenlerindendir bunlar dağı tırup eyitdiler biz dağı ca‘feriñ ardınca (12) giderüz didiler” (Battalname: 20 b).

Tevabil ve yârenlerin Battal Gazi'ye yardıma gitmelerinin ardından Abdülvehhap, Emir Ömer ve Malatya beylerine çıkışı:

“‘abduvehhâb (3) gördi kim cu‘de oğlanlarıyla ve tevâbîl gitdiler eyitdi yâ emir ‘ömer (4) müselmânlık ve dindârlık ve beglik böyle mi olur kim üstümüze (5) kâfir dağı birkaç karındaşımız karşı gitdiler biz şehir içinde (6) oturup anlarıñ mesâvilerin çekerüz revâ mıdır didi (7) emir ‘ömer eyitdi hoş didiñ ey pir-i bereket tîz buyurdu nekkareler (8) döğüldi beş biñ müselmân cem‘ oldılar ol biñ kişi (9) koşup ‘ali bin hâşim gönderdi ardınca biñ kişiyle ‘abdüsselâm (10)

gönderdi biñ kişiyle ‘abduvehhâbı gönderdi iki biñ (11) kişiyle emir ‘ömer kendüsi revâne oldı” (Battalname: 23 b).

Tevabil’in çıkışı üzerine başta Emir Ömer olmak üzere Malatya beyleri Battal Gazi’ye yardım etmek için yola çıkarlar. Emir Ömer ve Malatya beylerinin bu hareketi Battal Gazi’nin ait olma ihtiyacının karşılandığını göstermektedir.

5.1.4. Takdir Edilme ve Saygı

Fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra birey toplumda saygı kazanmayı ister. Saygı kazanmanın istenmesinin nedeni tanınma, statü ve prestij kazanma, önemli olma, üstün olma gibi ihtiyaçlardır (Aktaş, 2018: 50). Toplum içindeki bireye verilen statüsünün o bireye başkaları tarafından verilen değerle oluşması, takdir edilme ve saygı ihtiyacının önemini arttırmaktadır (Eren, 2020:397).

Battalname’de Battal Gazi fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi ihtiyaçlarını karşılar. Sıra takdir edilme ve saygı ihtiyacının karşılanmasına gelmiştir.

Battal Gazi’nin Mihras’ı öldürmesi üzerine Kayser Malatya üzerine bir ordu gönderir. Bu orduyla yapılan savaşta Battal Gazi gücü, kuvveti, silah kullanması ve cesareti ile herkesin takdirini kazanır. Zaferden sonra herkes Battal Gazi’ye büyük bir saygı duyar: “biz maçamlu maçamumuza giderüz ammâ ca‘feriñ (5) boynu bağlu şuluyuz bizüm serverimiz ca‘ferdir didiler” (Battalname: 25 b). Burada Abdülvehhap söz ister, izin verilince anlatmaya başlar. Kendisini Hz. Muhammet’in gönderdiğini söyler. Cebrail’in gelip Hz. Muhammet’e Battal Gazi’nin vasıflarını bildirdiğini ve Rum ülkesini fethedeceğini söylediğini anlatır. Abdülvehhap, Hz. Muhammet’in ashabına anlattığı kişinin Battal Gazi olduğunu söyler. Hz. Muhammet’in mektubunu çıkarır ve Emir Ömer’e verir. Mektup açılır. Mektupta, Hz. Muhammet kendisinden 200 yıl sonra Battal Gazi'nin geleceğini, onun Rum ülkesini fethedeceğini ve herkesin ona tâbi olması gerektiğini söyler:

“‘abduvvehhâb dahı yerinden tırdı eyitdi yârenler benüm bir sözü (8) vardır buyurusuñuz diyeyin didi emir ‘ömer ve yârenler eyitdiler söyle didiler ‘abduvvehhâb (9) dahı eyitdi bu yere ve bu maķama ol iki cihânıñ mihri ve sünileriñ serveri (10) ve maķbubı hazret-i muħammed muştafa şallallâhu ‘aleyhi vessellem viridi cebra‘il geldi (11) işbu yigidiñ vaşfını söyledi rûmı tamâmet bu yigit aça ve kilisâların (12) yıķa yerine mescidler ve medreseler yapa şol nişâneler kim cebra‘il resûl ħazretine (13) ħaber viridi resûl ħazret dahı ben bîçâreye aşĥabına söyledi ve o - (1) nişânlar kim işitdüm ol ħareketler kim vaşf olundu ķamusın şol yigitde (2) gördüm didi uş ħâ resûlün nâmesi didi çıkardı öpdı (3) başında ķodı ilerü yürüdi emir ‘ömerin eline şundı (4) resûlün nâmesin gördiler ta‘zim idüp yerlerinden ayağları (5) üzerine tırdılar tekbir getürdiler ama bu mektup ħarire (6) şarılı gördiler misk ü ‘anber ķoķudan ķamusınıñ dimâğı tıldı (7) açdılar gördiler emirü'l mü‘minin ‘osmânın ħatıdır rığvanullâh (8) ol yazılmış allâh desin adın yazmış ve andan soñra eyitmiş benüm allâh te‘âlanıñ (9) resûlüyim ey benüm aşĥab güzidelerüm ve ey maķbul ümmetlerüm rığvan (10) allâhu ‘aleyhim ecma‘in size ma‘lüm ola kim ħâlîķ-ı ‘âlem celle celâleĥü (11) buyurır kim seniñ iki yüz yıldan soñra mâlaťyada bir oğlan (12) ķopa seniñ nesliñden ola ama adı ca‘fer ola sağ yanında (13) yüzünde bir beñi ola tamâmet rûmı aça küfr đalâletden ķurtara - (1) kilisaları yıķa yirlerine mescidler ve medreseler yapa her kim benüm ümmetimden (2) ol nâme ne kıla ca‘fer mutâba‘at kılalalar anuñ ħükminden taşra (3) çıķmayalar her ne kim ol dirse benüm ħükmümdir ben kim resûl-ı rabbü'l ‘âlemin (4) ca‘ferden ĥoşnuddur” (Battalname: 25b-26b).

Bu zaferden sonra Halife’ye bir elçi gönderilir. Elçi, Halife’ye ganimetten pay ve bir fetihname götürür. Halife, fetihnameyi okur ve bu zaferi Rum ve Şam vilayetlerine haberciler salarak duyurur:

“ (6) ħanimet mâlından yigirmi biñ altun iki yüz at cu‘de ile (7) bağdâda ħalifeye armağan gönderdiler ca‘ferden çün fetĥ (8) nâme ħalifeye erişdi oķudılar şâd oldılar tamâmet rûm şam (9) vilâyetine adamlar şaldılar ħaber bildirdiler” (Battalname: 27a).

Battal Gazi, Halife'nin de saygısını ve takdirini kazanır. Halife, Malatya serleşkerliğini Battal Gazi'ye verir. Malatya serleşkeri olan Battal Gazi'nin takdir edilme ve saygı ihtiyacı karşılanmış olur.

5.1.5. Kendini Gerçekleştirme

Birey ihtiyaçlar hiyerarşisindeki tüm ihtiyaçları karşılasa bile bilgi, beceri ve yetenek açısından kendini tam olarak ortaya koyamadığı zaman yeni bir ihtiyaç ortaya çıkar. Bu ihtiyaç, Maslow Hiyerarşisi'nin en üst aşaması olan kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. İnsanların yüzde biri ancak kendini gerçekleştirme ihtiyacını karşılayabilir. Kendini gerçekleştiren insan kendi potansiyelinin ve becerilerinin farkındadır. Maslow Hiyerarşisi'nin en üst basamağı olan kendini gerçekleştirme ihtiyacı insanın kendi potansiyelini ve gizli güçlerini ortaya çıkabilmesi, bir işi yalnız başına yapabilmesi ve yaratıcı olabilmesi için insanın kendini sürekli olarak geliştirme amacı ile ilgili bir ihtiyaçtır (Parıltı, 1999: 273). Bu basamağa toplumdaki her birey ulaşamaz çünkü bu basamağa ulaşabilecek insan ideal ve bilge insan olabilmelidir; bilimde, sanatta, mesleki alanda, dinî ve siyasi alanlarda en üst seviyeye çıkmalı ve örnek insan özelliklerine sahip olmalıdır. Bu basamağa gelmiş kişiler kendisi için tüketmeyi, menfaat sağlamayı, gelir elde etmeyi ve benzeri özellikleri bırakıp toplumsal yarar için üretme seviyesine gelmiş olmalıdır (Aktaş, 2018: 50). Kendini gerçekleştiren birey hem kendini hem de diğer insanları olduğu gibi kabul eder. Hayata nesnel bir bakış açısıyla bakar. Bu birey yüksek düzeyde bir yaratıcılığa sahiptir. Çok hızlı düşünür ve çabuk hareket eder (Atkinson vd., 2019: 546).

Battalname'de Battal Gazi fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, takdir edilme ve saygı ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra kendini gerçekleştirmiş ve gazi tipini ortaya koymuştur. Battalname'de anlatılan Battal Gazi, gazi tipini temsil eden bir şahıs olarak Battalname'yi okuyanlara ve dinleyenlere sunulmuştur. Türk geleneğinde gazide bulunması gereken on kişilik özelliği sayılır. Bunlar cesaret, yılmazlık, kendine güven, güçlülük ve savaşçılık, atılganlık, dayanıklılık, yerinde

metanetle durma, sabırlılık, fırsatları kollama, yoldaşına vefadır (İnalçık, 2018: 26-33). Battal Gazi kendini gerçekleştirirken bu on özelliği de ortaya koyar:

Battal Gazi çok cesurdur, çok büyük ordulara saldırmakta bir an bile tereddüt etmez. Kılık değiştirerek İstanbul'a kadar gider ve bir keşiş kılığında Ayasofya'da Kayser'e ve Bizans'ın önde gelen bütün din adamlarına vaaz verir. Hindistan'a ak fili almaya giderken yolda karşılaştığı korkunç canavarların ve kıl barakların reislerini öldürür, derilerini yüzer, derileri tabaklar ve bu derileri kullanarak onların kılığına girer. Battal Gazi'nin karşısına çok büyük ordular çıkar ve bunlarla savaşır. Bu orduların sayıca çok fazla olması Battal Gazi'nin hiçbir zaman cesaretini kırmaz.

Battal Gazi'yi hiçbir güçlük yıldıramaz. Babek adındaki sahte peygamber İslam dünyası için çok büyük tehlike oluşturmaktadır. Babek, üzerine yollanan bütün orduları ya yenmiş ya da kendi kontrolü altına almıştır. Şeytanla iş birliği yapan Babek'e hiçbir silah etki etmez. Battal Gazi, Babek ile savaşmaya başlar ama bir türlü onu yenemez. Üç gün süren uzun bir mücadeleden sonra Babek'i yener ve Babek savaş meydanından kaçar.

Battal Gazi her durumda kendine güvenir ve en zor durumlarda bile korku, çekinme ve kuşkuya kapılmaz. Battal Gazi'yi cehennem kuyusuna atarlar. Bu kuyuda çok zor anlar yaşayan Battal Gazi kendine güvenini kaybetmez ve bu kuyudan kurtulmayı başarır.

Battal Gazi çok güçlü bir savaşçıdır, bir kılıç vuruşuyla düşmanlarını iki parçaya bölmektedir. Zindanların demir parmaklıklarını elleriyle parçalamaktadır. Battal Gazi, düşmanın üzerine atılmakta bir an bile tereddüt etmez. Önce bir nara atar, adeta yer ve gök birbirine dokunur, düşman askerlerinin ödü patlar. Ardında da düşmana saldırır. Battal Gazi çok dayanıklı bir kişidir. Kanatur adlı Kayser'in bir komutanı vardır. Battal Gazi'yi yakalar ve ona işkence yapmaya başlar. Battal Gazi bütün bu işkencelere dayanır ve bir fırsatını bulup kurtulur.

Battal Gazi çok sabırlı bir kişidir. Zorluklar karşısında her zaman sabreder. Mıstıran Kalesi'ni fethetmek isteyen Battal Gazi, saldırıya geçmeden önce bir göle girip gusül abdesti almak ister. Battal Gazi gölün içindeyken düşman

askerleri gelir ve onu öldürmek ister. Battal Battal Gazi bir gece sabırla suyun içinde bekler, ardından bir fırsatını bulup sudan çıkar.

Battal Gazi, düşmanlarına karşı galip gelmek için fırsatları çok iyi kollar ve eline geçen fırsatları asla kaçırmaz. Kayser, çok büyük bir ordu ile Malatya üzerine yola çıkar. Battal Gazi, kılık değiştirerek bir saka şeklinde bu orduya sızar. Gündüz orduya su dağıtır, geceleri ise uygun bir fırsatını yakalayınca bu ordunun önde gelen komutanlarını ve beylerini yok eder.

Battal Gazi, yoldaşına vefalıdır. Destanın başında Battal Gazi'ye düşmanlık yapan ve önünü kesmeye çalışan Abdüsselam İstanbul'a gider ve Kayser'e esir düşer. Kayser onu bir derinin içine koyar ve güneşin altında bırakır. Deri kurudukça Abdüsselam'ı sıkır ve Abdüsselam çok acı çeker. Battal Gazi hemen harekete geçer ve İstanbul'a gider. Burada bir keşiş kılığına girer ve Abdüsselam'ı kurtarır. Battal Gazi'nin yoldaşı Abdülvehhap, Battal Gazi'nin kaybolan oğullarını aramak üzere İstanbul'a gider. Burada Kayser'e esir düşer ve Kayser'in kızı onu yoldan çıkarıp Hristiyan yapar. Battal Gazi bunu duyunca hemen harekete geçer ve zorlu bir mücadeleden sonra Abdülvehhap'ı tekrar Müslüman yapar. Onu esaretten kurtararak Malatya'ya döner.

Kendini gerçekleştirme basamağına ulaşan insanın kendi yararına tüketme ihtiyacı azalır toplumdaki diğer insanlara yararlı bir insan olur. Battal Gazi yaptığı her işte şahsı için gelir elde etmeyi, menfaat sağlamayı vb. şeyleri bırakıp toplumsal yararı ön planda tutan bir şahıstır. Battal Gazi yaptığı her işi toplumun yararına yapmaktadır. Battal Gazi'nin oğlanları Kur'an'ı hatmederler ve hocalarına bir şey hediye etmek isterler. Bu isteklerini babalarına iletirler ancak Battal Gazi'nin evinde hediye edilecek hiçbir şey yoktur. Heybesini oğlanlarına verir ve hocanıza iletin, çok özürler dileyin diye söyler. Bunun üzerine Battal Gazi'nin hanımı Gülendama, Battal Gazi'ye çıkarır. Senin gibi bir yiğidin hiç malı olmaz mı, sonuçta biz insanız ve bir gün darlığa düşebiliriz, mala ve paraya ihtiyacımız olabilir diye söylenir. Bunun üzerine Battal Gazi hanımına dünya malına tamahı olmadığını söyler. Tıpkı Hz. Muhammet gibi, Hz. Ali gibi bir dünya malına meyletmeyeceğini belirtir:

“güendâm eydür ey pehlûvân revâ mıdır ki seniñ (4) gibi pehlûvânın elinde mâli olmaya bir gün bir darlıgun olur dağı (5) olur zirâ kim beşerüz didi seyyid eydür nigâr şundaki gibi bizüm resûlümüzüñ (6) ayağına her gün altun gümüş gelürdi harac diyü ama tonlarından (7) artuğ nesneleri yok idi ‘ali dağı öyle iderdi hiç birisin dünyâya (8) meyl kılmadı ellerine girenin tanrı için virirlerdi birisi dünyâ (9) ‘arzında olmadılar işitdün ola seyyid bağtal ne kim ğazadan getirirdi (10) cümlesin hağ yoluna üleşdirirdi fatımatü’z zehra çölmege taş koyardı (11) hatırları teselli olmak çün biz dağı onları aşlıyuz” (Battalname: 179b).

Sonuç olarak Battalname’de Battal Gazi, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’ndeki basamakları teker teker çıkmış ve kendini gerçekleştirmiştir. Battalname’nin başında Battal Gazi’yi güdüleyecek, onun motivasyon kaynağı olacak hedef belirlenmiştir. Bu hedef Cebrail tarafından Hz. Muhammet’e iletilmiştir. Cebrail uzun bir müddet vahiy getirmez. Bu sırada Hz. Muhammet ashabıyla oturmaktadır. Hz. Muhammet ashabından kendisine güzel bir hikâye anlatılmasını diler. Bunun üzerine Abdülvehhap, Rum ülkesini anlatır ve Rum ülkesinin çok güzel olduğunu belirtir. Bunun üzerine Hz. Muhammet’in gönlü Rum ülkesine düşer ve bu ülkenin fethedilmesini diler. Bu sırada Cebrail gelir ve bu dileğinin kabul olduğunu, Rum ülkesini Malatya’dan çıkacak, kendisinden 200 yıl sonra gelecek ve kendi soyundan olacak Cafer’in yani Battal Gazi’nin fethedileceğini söyler. Bu olaydan 200 yıl sonra Battal Gazi doğar. Rum ülkesini fethetme, kiliseleri yıkıp yerine mescitler ve medreseler yapma hedefiyle hareket eden Battal Gazi bu hedefe doğru giderken ihtiyaçları ortaya çıkar. Battal Gazi’nin ihtiyaçları destanda belirli bir hiyerarşik düzen içerisinde giderilir. Bu düzen Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine uymaktadır. Battal Gazi, Battalname’nin başından itibaren temel ihtiyaçlarını karşılayarak Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin basamaklarını çıkar ve en sonunda insanların nadiren ulaşabildikleri kendini gerçekleştirme basamağına ulaşmıştır.

Maslow’a göre bireyin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik istekler motivasyon üzerinde etkilidir ve bireyin davranışlarına yön verir. Battal Gazi destanın başında Battal Gazi’nin fizyolojik ihtiyaçları karşılanır. Battal Gazi’nin ataları Malatya’ya gelir. Buraya yerleşirler; yeme, içme, uyuma, dinlenme,

neslini devam ettirme (cinsellik) gibi bedensel ihtiyaçlarını giderirler. Battal Gazi'nin babası Malatya serleşkeri olur, Hüseyin Gazi'nin oğlu Cafer yani Battal Gazi burada doğar.

Fizyolojik ihtiyaçları karşılanan Battal Gazi'nin güvenlik ihtiyaı ortaya çıkar. Malatya serleşkeri olan Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi, Bizans Kayseri'ni yener ve Malatya'nın güvenliği sağlanır. Battal Gazi destanında içinde bulunulan zamandaki güvenlik ihtiyaı giderildiği gibi gelecekteki güvenlik ihtiyaı da karşılanmıştır. Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye bir mağarada Battal Gazi'nin ileride kendinin ve Müslümanların güvenliğini sağlamak maksadıyla kullanacağı savaş aletleri ve giysileri ile bineceği at olan Aşkar verilir. Battal Gazi, kendisine ilahi bir şekilde verilen bu şeylerle destan boyunca bütün düşmanlarını yener.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik ihtiyaını ait olma ve sevmeye ihtiyaı takip eder. Battal Gazi'nin sevgi ve ait olma ihtiyaı annesi, lalası, yrenleri, başta Emir mer olmak üzere Malatya beyleri ve eşleri tarafından çok sevilmesi, aile kurması şeklinde karşılanmıştır.

Sevme ve ait olma ihtiyaı karşılanan Battal Gazi'de takdir edilme ve saygı ihtiyaı ortaya çıkar. Kendine güvenen, silah kullanmada ve ata binmede ustalaşan, din bilimlerini ğrenen Battal Gazi kendine karşı büyük bir saygı duyar. Babasının katili Mihras'ı ve yanındakileri öldürüp babasının intikamını alır, bu olayı başta Emir mer olmak üzere Malatya beyleri takdirle karşılırlar ve Battal Gazi'yi Malatya'ya serleşker yaparlar. Bu sırada Kayser, Malatya zerine büyük bir ordu gönderir. Battal Gazi bu orduya karşı tek başına savaşmaya gider ve savaşa tutuşur. Ardından yrenleri ve Malatya beyleri yetişir. Kayser'in ordusu yenilir ve bu zaferden sonra Abdülvehhap kendisini Hz. Muhammet'in 200 yıl önceden elçi gönderdiğini söyler. Hz. Muhammet'in mektubunu Emir mer'e sunar. Mektupta Hz. Muhammet, Cafer'den yani Battal Gazi'den bahseder. Onun Rum ülkesini yani Bizans'ı fethedeceğini, bu mektubu okuyan herkesin Battal Gazi'ye biat etmesini ve onun peşinden gitmesini diler. Bu olaydan sonra Malatya beyleri Battal Gazi'ye karşı büyük bir saygı duyarlar.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üst basamak olan kendini gerçekleştirme basamağına insanların ancak yüzde biri ulaşabilir. Bunun nedeni bu basamağı ulaşacak insanın ideal ve bilge olması gerekir; bilimde, sanatta, mesleki alanda, dinî ve siyasi alanlarda en üst seviyeye çıkmalı ve örnek insan özelliklerine sahip olmalıdır. Bu aşamaya gelmiş insanlar şahsı için gelir elde etmeyi, menfaat sağlamayı vb. özellikleri bırakıp toplumsal faydayı ön planda tutan insanlardır. Maslow hiyerarşisinin ilk dört basamağındaki ihtiyaçlarını karşılayan Battal Gazi insanların ancak yüzde birinin ulaşabildiği kendini gerçekleştirme basamağına ulaşır. Bu basamağa ulaşan Battal Gazi'nin yaşamıyla ölküleri uzlaşır ve yaptıklarıyla gazinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyar: Battal Gazi iyi bir silahşordur, cenk meydanında rakiplerine aman vermez. İslamiyet'i ve Hristiyanlığı çok iyi bilir. Gayrimüslimleri İslamiyet'e davet eder, aman dileyene kılıç ekmez. Cesurdur, yiğittir bunların yanında çok akıllı ve kurnazdır, mükemmel planlar yapar ve hasımlarını mağlup eder. Girdiđi mücadelelerde önüne çıkan fırsatları kaçırmaz ve eline geçen her fırsatı dūřmanlarını mağlup etmek için kullanır. Battal Gazi, yârenlerine karşı her zaman vefalıdır. Hiçbir durumda yârenlerini yalnız bırakmaz. Her durumda ve koşulda yârenlerinin yanında yer alır, onların yardımına koşar. Dünya malına tamah etmez. Gazadan elde edilen ganimetlerden kendi hesabına bir řey almaz. Battal Gazi'nin etrafında insanlar birleşir. Bu birleşme sonucunda oluşan Gazilik Kurumu vasıtasıyla insanlar en yüce gayeleri olan gazaya yönelirler.

Battal Gazi destanında Battal Gazi kendi adına değil, ait olduğu toplum ve kùltür adına fedakârlık yapar. Battal Gazi, çok zor bir coğrafyada yaşar. Bir yandan Rum Kayserleri süreklı olarak ordu toplayıp Müslümanların üzerine gelir, bir yandan Babek gibi sahte peygamberler çıkar ve İslamiyet'e büyük zararlar verir, bir yandan Müslümanlar kendi içlerinde çekişmelere dūřerler, bir yandan da münafıklar Müslümanları içten hançerler. Gücünü, savaşçılığını, aklını, zekasını, cesaretini, kendine güvenini, fırsatılığını, dayanıklılığını ve kendisine yapılan ilahî yardımları kullanan Battal Gazi bütün zorlukların üstesinden gelir. Battal Gazi kendini gerçekleştirmiş bir şahıs olarak dinine hizmet etmeyi en büyük erdem kabul eden, adalete inanan, insanlık şerefine sayđı duyan,

uyuşukluğun ve tembelliğin karşısında olan; cesur, dürüst ve vatansever bir şahıstır.

Türk kültüründe gazi tipi ile birlikte Gazilik Kurumu ortaya çıkmıştır. Anadolu'da teşekkül etmiş destan halkasının ilki olan Battal Gazi destanında Battal Gazi kendini gerçekleştirmiş ve gazi tipini ortaya koymuştur. Battal Gazi'nin kendini gerçekleştirerek ortaya koyduğu gazi tipi Osmanlı Devleti'nin büyümesinde ve bir imparatorluk konumuna yükselmesinde başlıca etmenlerden biri olan gaza geleneğinin inkişafında çok önemli işlevlere sahiptir. Çünkü Battalnameler, Osmanlı'da saraydan kışlalara konaklardan köy odalarına kadar hemen hemen her yerde okunmuştur. Bu okumalar sırasında icra bağlamında olanlara gazi tipinin özellikleri destan içerisinde Türk insanına sunulmuş ve benimsetilmiştir. Battalname'nin okunduğu bağlamda bulunan dinleyiciler zihnen gazaya hazır hâle getirilmiştir.

5. BÖLÜM

BATTALNAME'NİN EPİK KARAKTERİ

4.1. ALEX OLRİK'İN EPİK YASALARI BAĞLAMINDA BATTALNAME'NİN EPİK KARAKTERİ

A. Olrik'in "Halk Anlatılarının Epik Yasaları" adlı çalışması halkbilimi çalışmaları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma Fin Yöntemi'nin kuramsal çerçevesindeki eksikliği gidermeye yönelik bir işleve sahiptir. A. Olrik'e göre halk anlatılarının epik kuralları süper organiklerdir. Bir başka ifadeyle tamamen kendine has özellikleri vardır, kültürün ayrılmaz bir unsurudur. Bir halk âşığı ya da destancı icrasına başladığı anda kontrolünde olduğu bu kanunları takip etmek durumundadır (Çobanoğlu, 2017, s. 135, 136). Olrik tarafından geliştirilen bu yasalar folklor ürünlerinin yapı özelliklerini tahlil etmede oldukça kullanışlıdır. Battalname Manisa Nüshası, bu yasalara göre incelendiğinde Battalname'nin bu yasalara uyduğu görülmüştür.

4.1.1. Giriş ve Bitiriş Kuralı

Bu kurala göre anlatıda olaylar durgunluktan coşkunluğa doğru bir yol izleyerek başlar. Çoğu zaman başlıca kişilerden birinin başına gelen bir felaketi içeren sonuç olayından sonra coşkunluktan durgunluğa giderek biter. Kısa anlatılarda bir durak noktası yeterliyken uzun anlatılarda birçok durak noktasına ihtiyaç vardır (Çobanoğlu, 2017, s. 136). Battalname'nin (MN) bütün olay birimlerinde bu kuralın etkisi görülmektedir. Olay birimlerinde olaylar durağan bir şekilde başlar. Müslümanlara ya da insanlara düşman, zalim, hileci, ikiyüzlü, zorba, bencil, kötü, düzenbaz, hilekâr bir tip ortaya çıkar, Müslümanlara ya da insanlara saldırır ve olaylar durağanlıktan çıkar, coşkunluğa geçer. Kötü, zalim, zorba, hilekâr, münafık kişilerin Müslümanlara ya da insanlara yaptığı zulümlere, kötülöklere; onlara verdiği zararlara karşı Battal Gazi olaylara müdahil olur. Kötüleri, hilekârları, zorbaları, ikiyüzlöleri, münafıkları yener. Bu zaferlerden sonra olaylar coşkunluktan duraganlığa doğru bir seyir izler ve olay birimi sonlanır. Olay birimlerinin çoğunluğu elde edilen ganimetleri gaziler

arasında pay edilmesi, esir alınan Gayrimüslimlerin Müslüman olması; Halife'ye elde edilen ganimetten pay gönderilmesi, Halife ile mektuplaşılması ve hediyeler gönderilmesi şeklinde biter. Battal Gazi ya da Emir Ömer, Halife'ye savaş sonunda elde edilen ganimetten pay gönderir, zaferi anlatan bir mektup yazar. Mektubu ve ganimetleri alan Halife de Battal Gazi, Emir Ömer ve Malatya beylerine hediyeler gönderir, onlara her türlü desteği vereceğini belirten bir mektup yazar.

İlk olay biriminde Hz. Muhammet sahabeleri ile oturmaktadır. Ardından sahabelerinden bir hikâyeye anlatmalarını ister. Hikâyenin anlatılmasıyla birlikte olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Battal Gazi'nin atalarının Malatya'ya nasıl geldiği ve Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'nin Malatya'ya serleşker olması anlatılır. Hüseyin Gazi'ye bir mağarada oğlu Cafer'e yani Battal Gazi'ye iletilecek emanetler verilir. Hüseyin Gazi bir gün avdayken Mihras tarafından öldürülür. Bu felaket olayından sonra olaylar coşkunluktan durgunluğa doğru bir seyir izler. Hüseyin Gazi'nin şehadet haberi Malatya'ya gelir ve Malatya'da bulunanlar yas tutarlar. Olaylar durağan bir şekilde sona erer.

İkinci olay birimi Battal Gazi'nin yârenleri ile sohbetiyle başlar. Battal Gazi'nin babasının intikamını almak üzere Mamuriye'ye Mihras'ı öldürmek için gitmesiyle olaylar hızlanır. Battal Gazi, Mihras'ı ve yanındaki beyleri öldürür; Malatya'ya döner. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa doğru ilerler. Battal Gazi serleşker olur, Abdülvehhap, Hz. Muhammet'in emanetlerini Battal Gazi'ye verir, olaylar durağan bir şekilde sona erer.

Üçüncü olay biriminde olaylar Kayser'in Ahmer ve üç oğlu komutasındaki bir orduyu Malatya'ya göndermesi ile başlar. Ordunun gelişini Malatya'dakilerin haber almasıyla olaylar durağanlıktan coşkunluğa doğru bir seyir izler. Battal Gazi'nin Ahmer'i yenmesi ve Ahmer'in Müslüman olmasıyla olaylar coşkunluktan durağanlığa doğru gider. Kayser'in ordusu yenilir, ganimetler paylaşılır. Halife'ye pençik ve zaferi anlatan mektup gönderilir. Halife bu habere

çok sevinir, Battal Gazi ve arkadaşlarına hılatler yollar, gönderdiği mektupta onları över. Olaylar durağan bir şekilde sona erer.

Dördüncü olay birimi Battal Gazi ve Emir Ömer'in gezmeye çıkmaları ile durağan bir şekilde başlar. Battal Gazi'nin karısı Zeyneb'i Kayser'in oğlu Şemmas'ın kaçırmaları ile olaylar coşkunluğa doğru gider. Battal Gazi'nin Zeyneb'i kurtarması, Kayser'in küçük kızı Mehperuz'u alıp Malatya'ya gelmesi ve Mehperuz'la evlenmesiyle olaylar durağan bir şekilde sona erer.

Beşinci olay biriminde birden fazla durak noktası bulunmaktadır. Birinci durak noktası Abdüselam'ın Tarsus'a doğru yola çıkmasıyla durağan bir şekilde başlar. Abdüselam'ın esir düşmesiyle olaylar hızlanır. Battal Gazi'nin onu kurtarmasıyla olaylar coşkunluktan durağanlığa doğru bir hâl alır. Battal Gazi'nin Abdüselam'ı alıp Malatya dönmesi ile olaylar durağan bir şekilde sona erer.

İkinci durak noktası Tarsus'ta Muhammet bin Felah ve yanındakilerin konuşmalarıyla durağan bir şekilde başlar. Muhammet'in Battal Gazi'nin babasının intikamını almak için Mihran'n yanına gitmesi ve Battal Gazi'nin onu takip etmesiyle olaylar coşkunluğa doğru gider. Battal Gazi'nin Mihran'ı öldürmesiyle olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer, Tarsus'a dönmeleriyle bu durak noktası durağan bir şekilde sona erer.

Üçüncü durak noktası Battal Gazi'nin Tarsus'ta Tarsus'un ileri gelenleriyle yiyip içip sohbet etmesi ile başlar. Ardından Sinbad'ın adamları Tarsus'a saldırır ve olaylar coşkunluğa doğru bir hâl alır. Battal Gazi'nin Sinbad'ı öldürmesiyle olaylar coşkunluktan durağına doğru gider ve sonlanır.

Dördüncü durak noktasında Battal Gazi, Malatya'da yârenleriyle sohbet etmektedir. Bu sırada yanlarına bir ihtiyar gelir ve iki oğlunu Gazban adlı bir Hristiyan'ın kaçırdığını söyler. Battal Gazi oğlanları kurtarmak için harekete geçer ve olaylar coşkunluğa doğru ilerler. Battal Gazi, Gazban'ı ve Kayser'in

oğlu Şemmas'ı öldürür, esir olan Müslümanları kurtarır ve olaylar durağanlığa doğru giderek sona erer.

Beşinci durak noktası Kayser ve veziri Arakil'in konuşmasıyla durağan bir şekilde başlar. Vezir Arakil'in kızı Beyza, Battal Gazi'ye suikastte bulunmak için Malatya'ya gönderilir ve olaylar coşkunluğa doğru bir seyir alır. Battal Gazi, Müslümanlara zulmeden Aliyün ve Dehyan adlı kâfirleri öldürür ve bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Kayser'in Battal Gazi'den af dilemesi, vergi vermesi ile durağan bir şekilde son bulur.

Altıncı durak noktası Battal Gazi'nin yârenleri ile oturması şeklinde durağan bir şekilde başlar. Bu sırada huzuruna iki genç girer ve olaylar coşkunluğa doğru gider. Bu iki genç hile ile Battal Gazi'yi Katyun'a esir ederler. Hz. Muhammet Katyun'un rüyasına girer ve Katyun Müslüman olur. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa doğru gider ve hep birlikte Malatya gelirler, olaylar durağan bir şekilde sona erer.

Yedinci durak noktası Battal Gazi'nin hanımıyla yemek yemesi şeklinde durağan bir şekilde başlar. Yemek yerken yanlarına bir tüccar gelir. Firdevs Şah'ın Müslümanlara yaptığı eziyetleri anlatır ve olaylar coşkunluğa doğru gider. Battal Gazi Firdevs'i yener, Müslümanları kurtarır ve aynı zamanda Firdevs'in ülkesi Müslüman olur. Battal Gazi ardından zalim bir hükümdar olan Bahtiyar'ı yener ve kalesini ele geçirir. Battal Gazi'nin Malatya'da olmadığını haber alan Kayser Malatya üzerine bir ordu gönderir. Ordu, Müslümanları çok zor durumda bırakır. Tam bu sırada Battal Gazi yetişir, Kayser'in ordusunu yener ve Müslümanları kurtarır. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer ve sonlanır.

Sekizinci durak noktası Kayser'in veziri Müvayil ile konuşmasıyla başlar. Battal Gazi'nin Rum ülkesine geçmesini önlemek için çok sıkı tedbirler alırlar. Bu olaydan sonra olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Battal Gazi Rum ülkesine gider. Burada mücadele eder, Mıştıran Kalesi Komutanı Kelb ve

yanındakileri Müslüman yapar. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer.

Dokuzuncu durak noktasında olaylar Battal Gazi ve yârenler otururken bir elçinin gelmesiyle durağan bir şekilde başlar. Elçi Kayser'in büyük bir orduyu Malatya üzerine gönderdiğini söyler ve olaylar coşkunluğa doğru ilerler. Battal Gazi, Emir Ömer ve diğer Malatya beyleri bu orduyu mağlup eder ve olaylar durağanlığa doğru giderek sonlanır.

Altıncı olay birimi Battal Gazi'nin yârenleriyle oturması şeklinde durağan bir şekilde başlar. Bir ihtiyar gelir ve Cude'nin oğlu Musa'nın ve dokuz pirin Tariyun tarafından zindanda tutulduğunu bildirir. Battal Gazi onları kurtarmak için yola çıkar ve olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Battal Gazi, Tariyun'in kalesine gider. Musa ve Müslümanları kurtarır. Burada Tariyun, Battal Gazi'yi öldürdüğünü zanneder ancak Battal Gazi yaşamaktadır. Battal Gazi'nin öldüğünü sanan Kayser çok büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkar. Kılık değiştiren Battal Gazi, bu orduya sızar ve büyük kayıplar verir. Kayser'in topladığı büyük ordu ile Halife'nin topladığı büyük ordu karşılaşır. Burada Battal Gazi, Kayser'i öldürür, Kayser'in ordusunu bozguna uğratar. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Elde edilen ganimetlerin paylaşılması ve herkesin memleketine dönmesiyle durağan bir şekilde sona erer.

Yedinci olay birimi Battal Gazi, Halife, Emir Ömer ve diğer beylerin birlikte yemek yemesi ile durağan bir şekilde başlar. Bu yemekte bulunan ve gizli bir Hristiyan olup Kayser'e hizmet eden Ukba adlı kadı, Battal Gazi'yi, Tevabil'i ve Abdurrahman'ı zehirler. Bu olaydan sonra olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Tevabil ve Abdurrahman ölür. Battal Gazi ölüm döşegindeyken bir karıcık gelir ve onu kurtarır. Ukba, Battal Gazi'nin ölüm döşeginde olduğunu Kayser'e haber verir ve Kayser Malatya üzerine sefere çıkar. Battal Gazi iyileşir ve Malatya'yı kuşatan Kayser'i yener. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Ukba, Halife'yi de zehirler. Olaylar halifenin ölmesiyle durağan bir şekilde biter.

Sekizinci olay birimi Battal Gazi, Emir Ömer ve yanındakilerin oturması şeklinde durağan bir hâlde başlar. Abdülvehhap gelir ve kendine bir ev yaptığını söyler, herkesi davet eder. Herkes bir hediye sözü verir ancak Battal Gazi'nin verecek bir şeyi yoktur. Bunun üzerine Battal Gazi ava çıkar ve avda neyi avlarsa Abdülvehhap'a vereceğini söyler. Olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Avda, Çin imparatorunun oğlu ile evlenmek üzere Çin'e doğru yola çıkan Kayser'in kızı Hümayun ile karşılaşır. Bunların mallarını alır Abdülvehhap'a verir. Hümayun'u da halifeye gönderir. Ukba Kadı, Humayun'ı kaçıtır ve Kayser'e ulaştırır, suçu da Abdülvehhap'a atar. Battal Gazi, Ukba Kadı'nın bütün oyunların ortaya çıkarır ve onu öldürür. Bu noktadan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer, Battal Gazi'nin Malatya'ya gelmesiyle olaylar sona erer.

Dokuzuncu olay birimi Battal Gazi ve eşi Gülendâm'ın konuşması şeklinde durağan bir şekilde başlar. Battal Gazi'nin eşinin rızasını alarak Emir Ömer'in kızını istemesiyle olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Battal Gazi, Emir Ömer'in ve karısının kızlarını vermeleri karşılığında istedikleri ve Hindistan'da bulunan ak fili almak üzere Hindistan'a doğru yola çıkar. Yol boyunca darda kalan Müslümanlara yardım eder, ak fili ele geçirir. Emir Ömer ve karısının kızlarını vermeleri karşılığında istedikleri her şeyi tedarik eder ve Malatya'ya döner. Ancak Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilen Kayser, Malatya'yı yerle bir etmiştir ve Emir Ömer'in kızını da kaçırmıştır. Battal Gazi Rum ülkesine geçer kızı kurtarır ve getirir. Bu olaydan sonra olaylar durağanlığa geçer. Battal Gazi'yle Emir Ömer'in kızının düğününü yaparlar, olaylar durağan bir şekilde sona erer.

Onuncu olay birimi Ukba Kadı'nın oğlu olan, Müslüman olduğunu söyleyip Battal Gazi'nin buyruğuna giren ancak aslında bir münafık olan Velid'in Battal Gazi'nin karısı Fatıma Hatun'a âşık olmasıyla durağan bir şekilde başlar. Velid, bir fırsatını bulur ve Fatıma Hatun'u kaçırmak ister. Bu olaydan sonra olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Fatıma Hatun, Velid'den kaçarken bir uçurma yuvarlanır ve ölür. Velid, Rum ülkesine kaçar ve Battal Gazi de onun peşine

düŖer. Battal Gazi, Rum ülkesinde Arakil Kayser'in kızı Ketayun ile karşılaşır. Ketayun'ı kaçıır ve onunla evlenmek ister. Ketayun, bir hile ile Battal Gazi'yi esir ettirir. Kayser, Battal Gazi'yi cehennem kuyusuna atar ve ardından büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkar. Battal Gazi kuyudan kurtulmayı başarır, Kayser karşısında çok zor durumda olan Müslümanların yardımını yetişir ve Kayser'in ordusunu yener. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Malatya'da Battal Gazi ile Ketayun'u evlendirirler. Arakil Kayser ölür ve yerine geçen Esatur Kayser, vergi vermek şartıyla Battal Gazi ile anlaşır.

On birinci olay birimi Halife'nin Süheyl adlı bir tüccar ile karşılaşmasıyla başlar. Tüccar, Esatur Kayser'i Halife'ye Ŗikâyet eder. Halife, Esatur Kayser'in üzerine gitmek için ordu toplar. Malatya'dan Battal Gazi, Emir Ömer ve gaziler Halife'nin huzuruna gelir. Battal Gazi, Esatur Kayser'in cezasını tek başına kendi vermek ister, Halife gaza yapmak istediğini söyler ve hep birlikte Kayser'in üzerine sefere çıkarlar. Bu olaydan sonra olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Battal Gazi ve Halife, Esatur Kayser'i sıkıştırırlar. Kayser, cadılardan yardım ister. Bu sırada Velid, bir hile ile Battal Gazi'yi bir adada mahsur bırakır. Bu adada Hızır Peygamber Battal Gazi'ye yardım eder ve onu kurtarır. Bu sırada Kayser'e cadılar yardıma gelmiştir ve Müslümanların durumu çok kötüdür. Müslümanların çok sıkıştığı bir anda Battal Gazi yetişir ve cadıların başındaki Guzende Cadı'yı öldürür. Bundan sonra Kayser'in ordusu bozguna uğrar ve Kayser, Battal Gazi'ye esir düşer. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Kayser, vergi vermeyi ve hapiste tuttuğu Müslümanları serbest bırakmayı kabul eder. Battal Gazi, Halife ve Malatya beyleri, Malatya 'ya dönerler. Olaylar durağan bir şekilde sonlanır.

On ikinci olay birimi Battal Gazi'nin yeni Halife'yi tebrik etmek için Bağdat'a gitmesiyle durağan bir şekilde başlar. Battal Gazi gittikten sonra oğulları kaybolur. Abdülvehhap onları aramak için Rum ülkesine gider ve olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Abdülvehhap, Kayser'e esir düşer ve Kayser'in kızı Abdülvehhap'ı kandırır, onu Hristiyan yapar. Battal Gazi, olanları öğrenir ve

İstanbul'a gider. Abdülvehhap'ı tekrar Müslüman yapar. Bu sırada Battal Gazi'nin öldüğünü sanan Kayser, Malatya'yı kuşatır. Battal Gazi, Kayser'i yener ve ardından hem kendi oğullarına hem de Kayser'in oğlunu kurtarmak üzere yola çıkar. Uzun ve maceralı bir yolculuktan sonra kendi oğullarını ve Kayser'in oğlunu kaçıran Hilal Cadı'yı öldürür. Olaylar bu noktadan sonra durağanlığa geçer. Battal Gazi, oğullarını ve Kayser'in oğlunu bulur ve yola çıkar. İstanbul'a uğrar ve burada Kayser'in oğlunu teslim eder ancak Kayser ölür. Battal Gazi Kayser'in oğlunu tahta oturtur ve Malatya döner.

On üçüncü olay birimi Battal Gazi'nin bir kervanla karşılaşması ve kervanın önde gelen kişilerinden biriyle konuşması şeklinde durağan bir biçimde başlar. Battal Gazi bu kişiden Babek adında sahte bir peygamber çıktığını, etrafına kendisi gibi kötü karakterli kişiler topladığını, üzerine gönderilen kuvvetleri yendiğini ve kendine kul ettiğini, Halife'yi yendiğini, Battal Gazi'nin oğlunu esir aldığını söyler. Battal Gazi bu sahte peygamberin üzerine doğru yola çıkar ve olaylar durağanlıktan coşkunluğa geçer. Babek etrafına çok fazla sayıda taraftar toplar ve bu taraftarlarıyla Müslümanlara saldırır. Battal Gazi, üç defa Babek ve taraftarlarını yener. Babek son olarak İstanbul'a gelir. Kayser'i ve Battal Gazi'nin oğlunu öldürüp tahta oturur. Battal Gazi gelir ve Babek'i yakalar, taraftarlarını öldürür. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Battal Gazi, Babek'i alır ve Halife'nin yanına gider. Burada Babek'i yakarak öldürürler. Halife; Battal Gazi ve yanındakileri ağırılar, olaylar durağan bir şekilde sona erer.

On dördüncü olay birimi Halife ve Süheyl'in konuşması şeklinde durağan bir biçimde başlar. Süheyl, Padişah İmlan'ın kızıdan bahseder ve Halife ona âşık olur. Battal Gazi bu kızı almak için yola çıkar ve olaylar coşkunluğa geçer. Battal Gazi, İmlan'ın ülkesine ulaşır. Bu ülkeye musallat olan devî öldürür, devin elinde esir bulunan kızları kurtarır. Bundan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. İmlan Müslüman olur ve kızını Halife'ye verir. Bartas adında bir beyin kızını da oğlu Ali'ye alır. Battal Gazi'nin Malatya'ya gelmesiyle olaylar durağan bir şekilde sona erer.

On beşinci olay birimi Halife'nin kızı Safiye'nin kaybolmasıyla durağan bir şekilde başlar. Kızın Rad Cadı tarafından kaçırıldığı anlaşılır ve Battal Gazi kızı geri getirmek için yola düşer, olaylar coşkunluğa geçer. Battal Gazi, Tamus perinin yardımıyla Rad Cadı'nın kalesine gider ve onu öldürür. Burada tutsak olan Halife'nin, Kamer Şah'ın ve Tefanuş'un kızlarını kurtarır. Kızlarına kavuşan Kamer Şah ve Tefanuş buyrukları altındaki halkla birlikte Müslüman olur. Bu sırada Hakem adlı biri çıkar ve halifelik iddiasında bulunur, Halife'ye savaş açar ve Halife'yi yener. Battal Gazi gelir, Hakem ve taraftarlarını yok eder, Halife'yi kurtarır. Bu olaydan sonra olaylar coşkunluktan durağanlığa geçer. Halife, kızını Battal Gazi'ye verir. Kanatur, Battal Gazi'ye yalvarır ve vergi vermek koşuluyla kendisini Kayser yapmasını ister. Battal Gazi Kanatur'un bu isteğini kabul eder ve olaylar durağan bir şekilde sona erer.

On altıncı olay birimi Battal Gazi'nin Medine'ye yerleşmesi şeklinde durağan bir biçimde başlar. Rum ülkesinden Osman adında bir Müslüman gelir ve Kayser Kanatur'un Battal Gazi ile yaptığı antlaşmayı bozduğunu, Kanatur'un büyük bir ordu topladığını ve Malatya üzerine yürüdüğünü söyler. Bunu duyan Battal Gazi Malatya'ya doğru yola çıkar ve olaylar coşkunluğa geçer. Kanatur Kayser, Avc Fireng ile Malatya'yı kuşatır. Kuşatmayı yarmak isteyen Abdülvehhap şehit olur. Kayser ve askerleri Malatya'ya girer, şehri yakarlar yıkarlar. Bu sırada Battal Gazi yetişir, Kayser'e saldırır. Battal Gazi'nin ardından Halife de büyük bir ordu ile yetişir. Battal Gazi ve Halife, Kanatur Kayser'in ordusunu yener. Kayser kaçır ve Battal Gazi onun peşine düşer. Battal Gazi, Kayser'i Mesihe Kalesi'nde sıkıştırır. Buradan sonra olaylar durağanlığa geçer. Yorgun düşen Battal Gazi kalenin önünde biraz uyumak ister. Kayser'in kızı Battal Gazi'yi görür ve ona âşık olur. Tehlikeli bir durumu haber vermek için bir taşla mektup yazar ve Battal Gazi'ye doğru atar. Bu taş Battal Gazi'nin ölümüne neden olur. Durumu fark eden kız kaleden çıkar ve hançerinin üzerine düşüp o da ölür. Fırtına çıkar, çok şiddetli yağmur yağar, bir bulut gelir ve iki naaş ortadan kaybolur. Battal Gazi'nin şehadet haberi İslam diyarlarında duyulur, Müslümanlar çok üzülür. Olaylar durağan bir şekilde sona erer.

4.1.2. Yineleme Kuralı

Halk anlatıları ayrıntıya inme tekniğinden yoksundur, tasvirler de çok kısadır. Bu durumda yineleme ihtiyacı ortaya çıkar. Anlatıda ne zaman çarpıcı bir sahne ortaya çıksa, olayın akışı kesilmeyecek şekilde, sahne yinelenir. Bu gerilimi arttırırken anlatının boşluklarını da doldurur (Çobanoğlu, 2017, s. 137). Yineleme Kuralı Battalname'de (MN) sıkça ortaya çıkmaktadır. Battal Gazi'nin düşmanlarını yenip onları Müslümanlığa davet ettiği durumlar Battalname'de yinelenmektedir. Battal Gazi düşmanını yener, üzerine çıkar, eşek kuyruğu gibi çil sakalını eline alır, hançerini düşmanın boğazına dayar ve düşmanına Müslüman olmaya davet eder. Müslüman olan canını kurtarır, olmayan ise canından olur. Battal Gazi Mamuriye şehrine giderken yolda babasının katili Mihras'ın kardeşi Şemaseb ile karşılaşır, onu yener ve üzerine çıkıp Müslümanlığa davet eder: “ca'fer şıçradı sinesi (9) üstünde oturdu eşşek kuyruğı gibi çil şaşalın (10) eline aldı tolayıp hançeri boğazında kodı şemâseb gözin (11) açdı gördi kim üstünde turan ca'ferdir dine da'vet (12) eyledi şemâseb herzeyeye başladı gördi ki kabiliyyet yok (13) hemândem ca'fer başın gövdesinden cüdâ kıldı” (MN, s. 13 a). Aynı sahne Battal Gazi'nin babasının katili Mihras'ı yendiği zaman da ortaya çıkar: “atañ kanın al diyüp yumruğun dükdi yâ allâh (2) diyüp bir muşt öyle urdu kim depesünün üstüne fi'lhâl (3) yıkıldı hemândem sinesine çıkdı şâhbâz gibi oturup (4) şol eşek kuyruğı gibi çil şaşalın eline aldı dağı hançeri (5) boğazında kodı mihrâsebin 'aklı başına geldi eydür kimsin (6) ca'fer eydür beni bilmez misin mihrâseb eydür bilmezem ca'fer eydür ben hüseyin (7) gaziniñ oğluyum adım ca'ferdür geldim kim atamıñ kanın (8) şimdi senden alam eger müselmân ulursañ kurtulduñ eger yok (9) dirseñ başını keserüm didi ol mel'un herzeyeye başladı (10) gördi kim imâna gelmez mecâl virmeyüp başın gövdesinden cüdâ (11) kıldı” (13 a).

Kayser ile Battal Gazi altıncı olay biriminde karşılaşır. Battal Gazi, geceleyin Kayser'i yatağından alır, bir dağa çıkarır. Burada Kayser'e rüyadaymış hissi verir, kendini İsa Peygamber olarak tanıtır. Bir gün sonra savaş meydanında Battal Gazi'nin karşısına çıkmasını, onunla savaşmasını ister ve bu savaşı kazanacağını söyler. Bir gün sonra Kayser, her türlü engellemeye rağmen

Battal Gazi'nin karşısına çıkar ve yenilir. Battal Gazi, Kayser'i de sakalından tutar ve dine davet eder. Daveti kabul etmeyince kellesini keser: “ kayşer dağı razı (9) oldu süñü eline aldı seyyide havale kıldı geldi kim geçe seyyid hazret sağ (10) ayağın üzengiden çıkardı bir püşt-pâ öyle urdı kim at sağrı (11) sından yedi adım yir mu'allağ yıkıldı seyyid atından şıçradı kayşeriñ (12) gögsine çıktı şakalına tükürdi şol eşşek kuyruğı gibi şakalın (13) eline toladı eydür gördiñ mi hâlini ol 'isa olup kamlışaya dağı gögen (1) ben idim imdi imân 'arza kılmüselmân ol yoksa sen bilürsin (2) ama müselmân olursan seni vilâyetüne sulğan kılam her kim saña mu'iti (3) olmazsa başın alayın didi kayşer eyitdi çok söyleme ol sen didügiñ (4) olmaz didi ben anı tınmazım didi seyyid eyitdi çün sen müselmân olmazsın (5) sen cezan budır diyüp başın kesdi elinde kayşeriñ başı (6) halife bindiği filiñ ayağı altına tekerleyüvirdi” (146a, 146 b).

Battal Gazi'nin, Kayser'in ordusunu yendiği zaman Kayser'in tacını yere vurması ve ağlamaya başlaması yinelenir. Battal Gazi babasının intikamını almak için Mihras'ı ve yanındaki beyleri öldürür. Bunu duyan Kayser çok yüzüdür ve tacını yere vurur: “ (3) hâl şöyle oldu diyü çünkim kayşere nâme yetişdi okudılar (4) hâli bildiler tacın yire urdı zârlıklar eyledi kim vaşfa sığmaz” (MN, s. 16 b). Kayser ordusunun yenildiğini ve oğlu Rebi'nin Müslüman olduğunu duyar: “leşkeriñ haberi kayşere erişdi haber virdiler oğlu (12) hikâyetin bildirdiler işidüb tâcın yere urdı oğlu (13) feryâd eyledi” (MN, s.27).

Battal Gazi darda kaldığı zamanlarda bir çeşmeye gider, abdest alır ve namaz kılar. Namazdan sonra ferahlar, içindeki sıkıntılardan kurtulur. Bu durum Battalname'de sıkça yinelenmektedir. Örneğin Malatya üzerine Kayser bir ordu gönderir. Battal Gazi tek başına bu ordu ile savaşmaya gider. Yolda bir çeşmede durur, abdest alır, namaz kılar ve ferahlar: “ol gice (5) irteye degin gitdi bir çeşme-sâra erişdi atdan indi abdest (6) aldı namâz kıldı çün irtenamâzın kıldı gitdi” (MN, 20a). Sahte peygamber Babek ile savaşa giderken Battal Gazi bir çeşmede durur, akşam namazını kılar, uyur. Uyanınca sabah namazını kılar ve savaşmaya gider: “ez-in canib seyyid ol (4) çeşme-sârda abdest aldı aḥşam namâzın kıldı anda (5) yatdı uyudı çünkim irtedirte oldu şubḥ

namâzın kıldı atına (6) süvâr oldı sürdi bir çıkdı aşığa nazâr eyledi (7) gördi kim leşker kıyasa gelmez seyyid diledi kim bâbek kıatına uğrulayın (MN, s. 278 a).

Battalname'de (MN) savaş sahneleri yinelenir. Müslümanlarla gayrimüslimler karşılaştığı zaman önce teke tek mücadeleler olur. Bu mücadeleler esnasında Müslüman savaşçılar zor duruma düşer. Tam bu sırada Battal Gazi bir nara atar, yer gök titrer hatta birbirine degecek gibi olur, düşmanlarının ödü patlar, sersemeler; ardından Battal Gazi meydana girer ve herkesi yener. Meydana girecek cesaret gösterecek kimse kalmayınca atından iner, atının kolonlarını düzeltir ve düşman ordusuna karşı saldırıya geçer. Üçüncü olay biriminde Ahmer, savaş meydanında teke tek karşılaşmalarda Müslümanların bütün savaşçılarını yener. Son olarak meydana Emir Ömer girer ancak o da Ahmer'e yenilir. Ahmer, tam Emir Ömer'i öldürceği sırada bir nara atarak meydana Battal Gazi girer: “emir ‘ömer kalkın beraber getürdi tayamadı (12) başın şavdı atı başına tokundı at yıkıldı hemândem (13) ca‘ferin kararı kalmadı turduğı yerden ra‘dvâr bir na‘ra (1) haykırdı ahmer bile şandı kim yer gök birbirine tokundı müselmânlar (2) da kâfirler de ne kadar adam varsa hep serâsem oldılar” (MN, s. 32b, 33a). Ahmed Tarran ve yanındaki Müslümanlar Kayser'in ordusu karşısında iyice bunalırlar. Tam bu sırada Seyyid Battal Gazi yetişir: “seyyid atından (6) aşığa indi kolanı berkitdi atına bindi bir na‘ra urdı ol (7) biñ kişi şandular ki gökler ve yerler birbirine tokundı ey la‘in (8) ler siz öyle şandunuz ki ayruk geleyim uş erişdim didi hamle kıldı (9)” (91 b). Savaş meydanında Sokrat, Battal Gazi'nin lalası Tevabil'i yener ve tam Tevabil'i öldüreceği sırada bir nara atarak meydana Battal Gazi girer. “sokrat mel‘ün kaçdı tevâbîle bir gürz (13) urdı elinde kalkın tağıldı tevâbîlün gürz bağrına - (1) tokundı atından mu‘allağ yıkıldı sokrat diledi kim kılıç birle (2) iki pâre kıla ez-in cânib bu yañadan bir na‘ra peydâ oldı şankim (3) yerle gök birbirine tokundı emir ‘ömer âh eyledi eyitdi ol cinni (4) yigitdir erişdi didi bu yaña kâfir leşkeri birbirine bakışdılar (5) şandılar kim yerle gök birbirne tokundı kendülerinden gitdiler (6) kayşer ne hikâyetdir diyince seyyid hâzret erişdi şol yıldırım gibi (7) elinde gürz ile sokrata şöyle urdı kim kalkın tağıldı (137 a, 137 b).

Battal Gazi, cenk meydanlarında zaferi kazandığı zaman aynı sahne yinelenir. Battal Gazi kalpleri söke söke, safları yara yara gelir, alemleri ve alemdârı dört pare eyler. Battal Gazi'nin bu hareketinden sonra düşman askerleri kaçmaya başlar. Şemmas ve komutasındaki ordu ile karşılaşan Battal Gazi Şemmas'ı yener: “baṭṭal ğazi na‘ra (9) urdı ḥamle kıldı çeri birbirine qarışdı seyyid ḥazret çerinüñ (10) yüzün döndürdi kalbleri söke söke ve safları yara yara (11) çıka geldi ḥac-ı peyker ‘alemin akdardı leşker şöndi yüz kaçmağa (12) tñdiler” (MN, 48 a). Yine başka bir sahnede Battal Gazi, Kayser'in ordusuyla karşılaşır: “seyyid kaşdı ‘alem kıldı kayşer gördi kim yetişdi divâne (3) olmuş saflar önüne bırakmış söke söke kalbleri yara yara safları (4) gelür kayşeri ditreme tutdı eydür komañ ne tırırız didi hemândem (5) nevkâtiñ veziriñ okların seyyidiñ üstüne yıgdılar seyyid kalkan (6) yayıtdı süñüyi kayşer üstüne tutdı kayşer gördi kim uş irdi (7) kendüyi tahtından aşığa indi at çekdiler bindi gidivirdi (8) seyyid kayşere erişemedi süñüyi tahta urdı getürdi yabana (9) atdı kılıç eline aldı ‘alemi ‘alemdârı çaldı dört pâre eyledi (10) leşker söndi yüz kaçmağa tutdı (MN, s. 108 a). Battal Gazi, başka bir sahnede Kanatur Kayser'in ordusuyla karşılaşır: “seyyid anı gördi ‘alem dibine yürüdi saflar söküp kalbler (3) yara kayşeriñ önüne çıkageldi kanâtûr kayşer seyyidi gördi (4) âh eyledi ‘avc fireng seyyidiñ üzerine döndi kılıç ḥavale (5) itdi seyyid men‘ itdi geldi kim geçe bir kılıç urdı ‘avc kalkan (6) berâber eyledi kalkan iki pâre oldu aşığından depesinden (7) arkasına dek iki pâre eyledi kayşer anı görüp at başın (8) şürdi gidivirdi seyyid ‘alemi akdardı” (MN, 316 b).

Battalname’de (MN) güzel kadınlar için ayın on dördüne benzer sözleri yinelenir: “gördi kim bir taht kurulmuş taht üstünde bir maḥbûb (3) lâ-nazır şuret oturır ayuñ on dördüne benzer” (34 b), “nâgâh deyr tamından (9) bir maḥbûbe yüz gösterdi ayuñ on dördüne benzerdi” (63 a), “buracığda bir pencere gördi aşığa nazâr eyledi gördi kim kız (12) taht üstünde yatur ayuñ on dördüne benzer” (112 a), “(12) bir zamandan soñra yine geldi ayuñ on dördüne beñzer bir kız koltuğuna (13) almış geldi” (255 b).

Battalname'de (MN) Müslümanlığı kabul eden Gayrimüslimlerin Müslüman oldukları sahneler yinelenir. “(1) ramini çünkim hikâyet bildi göñline imân nûri şu‘le viridi (2) parmak getürdi imân-ı ‘arz kıldı müselmân oldı” (53 a), “baña eyitdi gelen baṭṭaldır sincâr degildir firdevsi (8) öldürürse gerekdir sen var aña yâr ol bu ulu ğazada bulun didi barmak (9) getürdi müselmân oldı” (80 b), “buraya geldük esîr olduk atalarımızı kırdılar bizi oğlan (10) diyü kırmadılar barmak getürüp imân-ı ‘arz kıldılar” (84 a), “ol kavm anları görüp (8) barmak getürüp imâna geldiler” (86 a), “(6) sürdi bir kilisâyâ geldi bir ruhbân taşra çıkdı seyyide selâm (7) viridi eyitdi hoş geldin yâ seyyid baṭṭal ğazi bu gice muḥammed (8) muştafa şalallâhu ‘aleyhi vessellem düşimde gördim seniñ gelecek (9) baña bildirdi diyüp barmak getürüp müselmân oldım” (292 a), “ey pehlûvân yanıldım bir kâfir beni azdırdı didi barmak (2) getürdi müselmân oldı” (294 b).

Battalname'de (MN) orduların savaş meydanlarına gelişi yoldan bir toz kalkması ve ordunun ortaya çıkması şeklinde yinelenir: “ez-in cânip bu yaña gördiler kim karşıdan bir toz (9) belürdi toza karşı vardı inkişaf oldı kösler (10) ve nekkareler ve nekirler çalındı ve küffâr leşkeri çıka geldi “ (20 a), “bunlar cengde iken mâlaṭya yolunda toz oynadı (9) yel toz karşı vardı iki şâk oldı içinden tevâbil çıka (10) geldi gördi kim leşker-i küffâr sâf bağlayup ṭurır” (22 b), “gördiler kim kal‘a yolından toz ḳopdı iki biñ kâfir birle (12) çıka geldi” (61 b), “nâĝâh toz (7) belürdi toz içinde islâm sancağı ṭarsus begleri hüseyin bin ‘ali (8) çıkageldi” (73 a), “nâĝâh (12) karşıdan toz belürdi yel ṭokındı toz iki pâre oldı (13) toz içinden islâm ‘alemi çıkageldi” (91 a), “malatya toz belürdi bir laḫzadan (7) toz içinden islâm sancağı ve emir ‘ömer on biñ kişi ile (8) çıkageldi” (105 a), “götürdi bunlar cengde (2) iken toz peydâ oldı toz içinden yüz biñ kâfir ile süheyl bin (3) sinbaṭ ve tefânuş fireng ve taryûn rûm beglerinden (4) çıkageldiler” (105 b), “irte oldı şol ḳuşluk vaktında toz (1) oynadı baḫtiyâr ḫalife üç yüz biñ müselmân leşkeriyle çıka (2) geldi” (315 b, 316 a).

Battalname'de Hz. Muhammet, Gayrimüslim kızların rüyalarına girer ve onları Müslüman yapar, Müslüman olan bu kızlardan Battal Gazi ile evlenmelerini

ister. Kayser'in oğlu Şemmas, Battal Gazi'nin karısı Zeyneb'i kaçıtır. Kayser'in sarayında Zeyneb'i Kayser'in küçük kızı Mehperuz'a emanet ederler. Mehperuz, Zeyneb'e rüyasında Hz. Muhammet'i gördüğünü söyler. Bu olaydan sonra Müslüman olduğunu söyleyen Mehperuz, Hz. Muhammet'in bu gece çatıdan incek kişiyle evlenmesini istediğini de belirtir ve çatıdan Battal Gazi iner: "mehperuz eyitdi kırk gündür kim resûl (13) Һazretin sallallâhu 'aleyhi vessellem düşümde gördüm ki bu şehîd olan (1) seyyidleri uçmağa iletürüm didi ben eyitdim yâ resûlallâh beni bunların (2) birine vir didim eydür kırk günü şay kırk gündən soñra üzeri (3) nden aşığa kim inerse seni ben aña virdim didi ben dağı şaydım (4) ol bu gice tamâm kırkıncı gicedir kim resûl Һazretin görüp baña böyle didi (5) imdi ol Һod Һaşâ yalan söylemez eger Һak ta'alanıñ Һak peygamberi (6) bu sözi gerçek ise yukarda kim varsa insün didi seyyid Һod (7) bunları diñledi" (MN, 51a, 51b). Battal Gazi, Tariyun'a esir düşer. zindanda Battal Gazi'yi gören Tariyun'ın kızı Gülendâm, Battal Gazi'ye âşık olur. Bir gece Gülendâm'ın rüyasına Hz. Muhammet girer: "kız dağı düşünde resûl Һazretin gördi (2) resûl Һazret eydür ey gülendâm ben seni bañtala viresim gerek senden iki (3) oğlan ola adı beşir ve nezir olacaktır tiz imdi imâna (4) gel işte ol dağı başuñ ucunda Һurur didi" (MN, s. 113 b).

Battalname'de (MN) Gayrimüslimler, Müslümanlara olan kinlerini dile getirirken kalıplaşmış ifadeleri yinelerler. Bu ifadelerde bütün Müslüman askerlerin kılıçtan geçirilmesi, Kabe'nin yakılması, halifenin esir alınıp rezil edilmesi başlıca dilekleridir: "tamâmet islâm leşkerin kılıçdan geçürem ol ka'belerin (7) oda yaķam baĝdâdda Һalifelerin dutam miskiniñ yüzi (8) şuyın yirine getürem" (57 b). "tamâmet müselmânları kılıçdan geçürsinler (6) tâ ka'be Һapusuna degin varsunlar Һarâb eylesünler ka'be'i oda ursunlar (7) bañtalın derisin Һıķarsınlar" (42 a). "bu Һadar leşker ile ineyüm ne şâm Һoyayum ne Һicâzın (7) ve ne Һalifesin dükkelin oda yaķayum didi" (69 b), "ne bañtalı Һoyam ne Һalife'i (10) ve ka'belerin oda vuram" (233 a).

Battalname'de (MN) Hz. Muhammet, Battal Gazi'nin karşılaşacağı kişilerin rüyalarına girer. Bu kişilerden Battal Gazi'ye hizmet etmelerini, yardım

etmelerini ister. Hz. Muhammet, bu kişilerde konuşurken Battal Gazi için "oğlum Battal Gazi" ifadesini yineler: "gice resûl hazreti düşümde gördüm (5) baña eydür yâ müheñ hindî tur yukaru felân yerde oğlum baṭṭal (6) turur var sen daḡı aña yardım eyle didi " (58 a). "bir gice ḡatyûn peygamberi (13) düşünde gördi kıyâmet ḡopmıṡ payḡamberler evliyâlar hazret-i (1) resûlden ṡefâ'at isterler ḡatyûn daḡı gelür peygamber ṡefâ (2) 'at isteye ḡorlar resûl ṡallâhu 'aleyhi vessellem eydür yâ ḡatyûn (3) benüm oğlum seyyid baṭṭalı tîz ḡapudan ḡıḡar elinde müselmân ol" (76 b). "adım rabi'adır ḡok zamandır ki medinede muḡammed türbesinde mücâvir idüm (3) bugün ṡabaḡ vaktinde ravza' içinde bir âvâz geldi kim yâ rabi'a tîz (4) ol bu ṡıṡeyi oğlum baṭṭala iriṡdir anuñ ḡulḡumından geḡür kim ṡifâ (5) bula ve ol zehirden ḡalaṡ bulup ḡurtula didi " (153 a). "muḡammed muṡṡafa (7) baña eyitdi aḡlama irte oğlum baṭṭal gelür ḡâfir diviñ (8) maḡamın ḡöster ol divi öldürse gerekdir didi " (188 a). "bugün allâh ta'âlanıñ sevgili yâri (10) resulullâh ṡallallâhu 'aleyhi vessellem düşümüzde bize ḡaber virdi kim (11) oğlum seyyid baṭṭal ḡazi gelür anıñ emrine muṡi' munkad (12) olun" (266 a).

4.1.3. Üçleme Kuralı

Yineleme hemen hemen her zaman üç sayısına baḡlıdır (Çobanoḡlu, 2017, s. 137). Battalname'de Battal Gazi üç defa ḡok tehlikeli bir ṡekilde ölüm tehlikesi geḡirir. İlkinde Ukba Kadı, ḡok ḡüçlü bir zehirle Battal Gazi'yi zehirler. Bu zehre karṡı Malatya'dakiler Halife'den panzehir isterler. Halife panzehiri yollar ancak Ukba Kadı yolda panzehiri taṡıyan elḡiyi yakalatır ve öldürtür. Battal Gazi, tam öleceḡi sırada Hz. Muhammet'in mezarına komṡu olan ihtiyar bir kadın bir ses duyar ve bu ses ona kendisine verilecek olan panzehiri Malatya'daki Battal Gazi'ye ḡötürmesini söyler. Karıcık, panzehiri alır, Malatya'ya ḡötürür, Battal Gazi'yi iyileṡtirir. İkinci ölüm tehlikesinde Battal Gazi, Tariyun'a esir düşmüṡtür. Kayser, Tariyun'dan Battal Gazi'yi yakarak öldürmesini ve küllerini kendisine ḡöndermesini ister. Bu sırada Tariyun'ın kızı Gülendâ, Battal Gazi'ye âṡık olur. Battal Gazi, Gülendâ'nın yardımıyla zindandan kurtulur. Zindanda ölmüṡ olan birisine Battal Gazi'nin kıyafetlerini giydirirler ve Tariyun, Battal Gazi sanarak bu

insanın yakar. Üçüncü ölüm tehlikesinde Battal Gazi Rum ülkesindedir. Burada Arakil Kayser'in kızı Ketayun'a âşık olur ve onu kaçıır. Amacı onunla evlenmektir. Ketayun bir hile ile Battal Gazi'yi yakalatır. Arakil Kayser, Battal Gazi'yi idam ettirmek ister. Veziri buna karşı çıkar. Battal Gazi'nin kanı toprağa karışır, bu topraktan ot çıkar, bu otu koyunlar yer, bu koyunun sütünü içen ve etini yiyen insanlar yine Battal Gazi gibi olurlar, der. Bu nedenle Battal Gazi'nin idam edilmesini istemez. Geçmişte de böyle birinin çıktığını ve atalarının onu cehennem kuyusuna attığını söyler. Arakil Kayser bu teklifi kabul eder ve Battal Gazi'yi cehennem çukuruna atarlar. Bu çukurda yılanlar şahı Yemliha ile karşılaşan Battal Gazi bir ejderhanın yardımıyla bu çukurdan kurtulur.

Battalname'de (MN), Battal Gazi gayrimüslimleri yener ve yendiği bu kişileri İslamiyet'e davet eder. Bu davet sahnelerinin üç tanesinde gayrimüslimler eşek kuyruğu sakallı olarak betimlenir. Bu eşek kuyruğu sakallı kişiler İslamiyet'i kabul etmez ve Battal Gazi bunların başlarını keser: "süñü ca' fere irdi yerin tıtdı çekdi süñüyi elinden (6) aldı la'in elin ova kaldı geldi kim geçe iki bağrın arasına (7) bir gürz öyle urdı kim iki ayağı üzengüden koptı depesi (8) üstinde mu'allak yıkıldı ca'fer şıçradı sinesi (9) üstünde oturdı eşşek kuyruğı gibi çil şaçalın (10) eline aldı tılayıp hançeri boğazında koptı şemâseb gözün (11) açdı gördi kim üstünde tıran ca'ferdir dine da'vet (12) eyledi şemâseb herzeyeye başladı gördi ki kabiliyyet yok (13) hemândem ca'fer başın gövdesinden cüdâ kıldı" (13 a). "ca'fer gördi kim hâl ayrıkıtı kendü kendüne (13) eydür hüner göstermek gerekdir didi dört yaña bağdı gördi kim (1) tenhadır hâ atañ kanın al diyüp yumruğun dükdi yâ allâh (2) diyüp bir muşt öyle urdu kim depesünün üstüne fi'lhâl (3) yıkıldı hemândem sinesine çıkdı şâhbâz gibi oturup (4) şol eşek kuyruğı gibi çil şaçalın eline aldı dağı hançeri (5) boğazında koptı mihrâsebin 'aklı başına geldi eydür kimsin (6) ca'fer eydür beni bilmez misin mihrâseb eydür bilmezem ca'fer eydür ben hüseyin (7) ğaziniñ oğluyum adım ca'ferdür geldim kim atamıñ kanın (8) şimdi senden alam eger müselmân ulursañ kurtulduñ eger yok (9) dirseñ başını keserüm didi ol mel'un herzeyeye başladı (10) gördi kim imâna gelmez mecâl virmeyüp başın gövdesinden cüdâ (11) kıldı" (15 a, 15 b), "kayşer dağı razı (9) oldı süñü eline aldı seyyide havale kıldı

geldi kim geçe seyyid h azret sađ (10) ayağın üzengiden  ıkaradı bir püşt-p  öyle urdı kim at sağrı (11) sından yedi adım yir mu allağ yıkıldı seyyid atından Őıçradı kayŐeriň (12) gögsine çıkdı Őađalına tükürdi Őol eŐŐek kuyruğı gibi Őađalın (13) eline  oladı eydür g rdiň mi h lini ol  isa olup  amlıŐaya dağı gögen (1) ben idim imdi im n  arza  ıl m selm n ol yoksa sen bilürsin (2) ama m selm n olursan serni vil yet ne sul an  ılam her kim saňa mu ı (3) olmazsa baŐın alayın didi kayŐer eyitdi çok söyleme ol sen did điň (4) olmaz didi ben anı tınmazım didi seyyid eyitdi   n sen m selm n olmazsın (5) sen cezan budır diyüp baŐın kesdi” (146 b, 147 a).

Battalname'de Hz. Muhammet,  c defa Battal Gazi'nin evlemesini sağlar. İlkinde Battal Gazi, Zeyneb'i görür ve ona  Őık olur. Hz. Muhammet, Emir  mer'in düşüne girer ve Battal Gazi ile Zeyneb'i evlendirmesini ister. İkincisinde Hz. Muhammet Kayser'in kızı Mehperuz'un rüyasına girer ve onu Battal Gazi'ye verdiğini söyler.  c nc s nde ise Battal Gazi esirdir. Battal Gazi'yi esir alan Tariyun'ın kızı Gülendam rüyasında Hazreti Muhammet'i görür. Hz Muhammet, Gülendam'dan Battal Gazi ile evlenmesini ister.

Battalname'de ihtiyar bir karıcık vardır. Bu karıcık  c kez Battal Gazi'ye ve arkadaşlarına zor durumlarda yardım eder. Birinci yardımı Battal Gazi'nin arkadaşlarına Rum ülkesinde yapar. Rum  lkesinde Battal Gazi'yi yakalamak için sıkı tedbirler alınmıŐtır. ArkadaŐları Battal Gazi'nin arkasından gelirler ancak bu sıkı tedbirlerden dolayı çok zor duruma düŐerler. Tam bu sıkıŐıklık anında bir karıcık çıkar ve Battal Gazi'nin arkadaşlarına yardım eder, onları Battal Gazi'ye ulaŐtırır: “ udavende bir  acayib gördük h zret ň (3) ardınca gel rdik bu yolda çerileri gördük gene döndük (4) geçemedik n g h bir karıcık  ıkağeldi seccade elinde  aŐa bize eydür (5) d n ň sizi seyyide iletay m bizi aldı iŐbu  arafa getürdi kend zi (6)  a ib oldu” (95 b).

Karıcık, ikinci yardımı Battal Gazi'ye yapar. Ukba Kadı, zafer sonrası Emir  mer'in verdiği bir toyda Battal Gazi'yi, Battal Gazi'nin lalası Tevabil'i ve Abdurrahman'ı zehirler. Tevabil ve Abdurrahman  l r. Battal Gazi de ölüm

döşegine düşer. Halife'den panzehir isterler. Halife panzehiri verir ancak Ukba panzehiri Battal Gazi'ye götüreren elçiyi yakalar ve panzehiri alır. Malatya'da Battal Gazi ölmek üzeredir. Ukba, bu durumu Kayser'e bildirir. Kayser, bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkar. Bunu duyan Malatya'dakiler telaşa kapılır. Gazilerden Muhammet bin Felah, bu durumdan çok bunılır ve Malatya'dan dışarıya çıkar, bir ağacın altına oturur. Burada kendi kendine ağlarken omzunda seccade ile bir karıcık çıkagelir. Muhammet'ten kendisini Battal Gazi'nin yanına götürmesini ister. Muhammet onu Battal Gazi'nin yanına götürür. Karıcık bir dua eder, Battal Gazi gözlerini açar. Ardından elindeki şişeden Battal Gazi'ye içirir. Battal Gazi zehri kusar. Şişenin dibindeki son damlaları Battal Gazi'nin başına ve yüzüne sürer. Battal Gazi'nin zehrin etkisiyle dökülmüş olan saçları ve sakalı yeniden çıkar.

Karıcık üçünü yardımı Battal Gazi'ye ıssız bir adada yapar. On birinci olay biriminde Battal Gazi, ıssız bir adada çaresiz kalır ve bu sırada karıcık gelir ve Battal Gazi'ye üçüncü defa yardım eder. Ukba Kadı'nın oğlu Velid, Battal Gazi'yi kandırır. Kendini inançlı bir Müslüman kılığına sokar ve zorda kalan Müslümanlara Battal Gazi'nin yardım etmesini ister. Battal Gazi, Velid'le birlikte yola çıkar. Bir gemiye binerler ve bir müddet sonra bir adaya çıkarlar. Battal Gazi namaz kılarken Velid gemiye biner ve adadan uzaklaşır. Battal Gazi çaresiz kalır ve Allah'a dua eder. Bu sırada bir karıcık çıkagelir ve Battal Gazi'ye neden böyle gafil davrandığını sorar. Ardından ona yemek verir ve Battal Gazi alır Hızır Peygambere götürür. Hızır Peygamber, Battal Gazi'ye burada birçok nasihatte bulunur ve üç tane ok verir. O okların ileride çok ihtiyaç duyduğu anlarda kullanacağını söyler. Battal Gazi'ye Hızır Peygamber tarafından verilen bu üç ok da üçleme kuralına dahildir. Battal Gazi bu üç oku üç cadıyı öldürmekte kullanır. Kayser, Battal Gazi yi yenmek için cadılardan yardım ister. Guzende adlı cadıyla Battal Gazi savaşmaya başlar. Guzende, bir büyü yapar ve Battal Gazi'yi ateşler içinde bırakır. Battal Gazi, Hızır Peygamber duasını okur ve kurtulur. Hızır Peygamber'in verdiği okla Guzende Cadı'yı öldürür. Hilal Cadı, Battal Gazi'nin oğullarını ve Kayser'in oğlu Tekfur'u kaçıtır. Battal Gazi, Hilal Cadı'nın bulunduğu yere gider ve aralarında büyük bir savaş başlar. Hilal

Cadı göğe doğru yükselir ve büyü yapmaya başlar. Battal Gazi ikinci okla Hilal Cadı'yı yaralar, büyüsünü bozar ve ardından da öldürür. Halife'nin, Tefanuş'ın ve Kamer Şah'ın kızlarını Rad Cadı kaçıtır. Battal Gazi, Tamus Peri'nin yardımıyla Rad Cadı'nın kalesine gider ve savaşmaya başlarlar. Rad Cadı, sihre başlar. Battal Gazi İsm-i Azam duasını okur ve ardından üçüncü okla Rad Cadı'yı öldürür.

On üçüncü olay biriminde Babek adında sahte bir peygamber çıkar. Bu kişi şeytanla iş birliği yapmaktadır. Halife'nin üzerine gönderdiği orduları yener ve Halife'yi Bağdat'tan atar, Battal Gazi'nin oğlunu ve yârenlerini esir eder. Etrafına binlerce insan toplar. Battal Gazi, Bağdat'a gelir. Babek ile meydanda üç defa vuruşurlar. Battal Gazi, Babek'e vurur ve Babek'in bir kılına dahi zarar gelmez. Aynı şekilde Babek vurur, Battal Gazi'nin bir kılına dahi zarar gelmez. Battal Gazi ve Babek arasında geçen mücadele bu şekilde üç defa yinelenir.

Sekizinci olay biriminde Battal Gazi, aslında bir Hristiyan olan ve Kayser'e casusluk yapan ancak hileyle Halife'nin yanına sokulmuş ve kadılık makamına yükselmiş Ukba Kadı ile mücadele eder. Bu mücadelede Battal Gazi üç defa Ukba'yı ele geçirir. Birincisinde bir kadın kılığında girer ve Ukba Kadı'yı kandırır. Baş başa kalınca Ukba Kadı'yı güzelce döver. İkincisinde Kayser, Ukba'yı gizli bir yere saklar ve tedavi ettirir. Battal Gazi burayı öğrenir ve bu sefer de hekim kılığında buraya girer, Ukba'yı çok fena bir şekilde yine döver. Üçüncüsünde Kayser çok korunaklı bir çadır yaptırır ve Ukba'yı burada tedavi ettirir. Battal Gazi yine bir oyunla buradaki askerleri başka bir yere gönderir ve Ukba Kadı'nın derisini yüzer.

Battal Gazi, on ikinci olay biriminde oğullarını kurtarmak için uzun bir yolculuğa çıkar. Bu yolculukta yolu güzel bir diyara düşer. Bu diyarda üç kubbe görür. Battal Gazi bu üç kubbenin önüne gelince kubbeler açılır ve üç kubbeden üç pir çıkar. Pirlere, Battal Gazi'ye büyük saygı gösterirler. Dua ederler ve gökten üç sofraya iner, yerler, içerler: "bir dem teferruç eyledi bir bu yaña çıkageldi gördi kim bir hûb (2) şahra ortasında bir ulu ağaç budakları âsmâna irişmiş ol ağa (3) cın

altında üç kıp kızıl altundan ve bir kubbesi ak gümüşden (4) ve bir kubbesi zümrüden ve bir kubbesi ak ma'cundan seyyid bunları gördi (5) ne 'aceb kıldı sürdi aşğa indi gördi kim birçok bîñar (6) âbdest aldı namâz kıldı seyyid hûb âvâzıyla kûrân okudı nâgâh (7) ol kubbeler açıldı içinden üç pir-i nuranî çıkageldi seyyide selâm (8) virdiler seyyid bunların selâmın aldı" (MN, 265 b).

4.1.4. Bir Sahnede İki Kuralı

Bütün anlatıcı boyunca sadece iki kişinin aynı sahnede ortaya çıkmasıdır. Bu kural zıtlık kuralını tamamlamaktadır. İki aynı zamanda ortaya çıkan en yüksek kişi sayısıdır (Çobanoğlu, 2017, s. 137).

Birinci olay biriminde ilk sahnede Hazreti Muhammet ile Abdülvehhap, ikinci sahnede Hüseyin Gazi ile Mihras ortaya çıkar. İkinci olay biriminde ilk sahnede Battal Gazi ile Abdüsselam, ikinci sahnede ise Battal Gazi ile Mihras ortaya çıkar. Üçüncü olay biriminde Kayser'in ordusu ile Malatya'daki Müslümanlar karşı karşıya gelir. Meydanda bire bir mücadeleler olur. Bu sahnede Ahmer ile Battal Gazi karşı karşıya gelir. Dördüncü olay biriminde Battal Gazi ile Kayser'in oğlu Şemmas çatışır.

Beşinci olay biriminde ilk durak noktasından Battal Gazi, Kayser'le ikinci durak noktasında Mihran ile çatışır. Üçüncü durak noktasında Battal Gazi Tarsus'a saldıran Sinbad ile mücadele eder ve onu yener, kalesini yerle bir eder. Dördüncü durak noktasında Battal Gazi, Müslümanları eziyet ederek öldürmek isteyen Gazban'ı yener. Battal Gazi beşinci durak noktasında Aliyün'ü öldürür. Battal Gazi altıncı durak noktasında Katyun adlı bir padişahla mücadele eder. Yedinci durak noktasında Battal Gazi, Firdevs Şah ile savaşıyor. Sekizinci durak noktasında Battal Gazi, Mıştiran Kalesi komutanı Kelb ile mücadele eder. Dokuzuncu durak noktasında Battal Gazi, Kayser ile çatışır.

Altıncı olay biriminde ilk sahnede Battal Gazi ile Tariyun ortaya çıkar. Tariyun, Battal Gazi'yi öldürdüğü sanır ancak Battal Gazi onu kandırmıştır. İkinci sahnede Battal Gazi ile Akratis ortaya çıkar. Akratis'in ordusu ile Müslümanlar karşı karşıya gelir. Bire bir mücadelede Akratis, herkesi yener. Battal Gazi'nin lalası Tevabil'i öldüreceği sırada meydana Battal Gazi girer ve onu yener. Son sahnede Kayser, çok büyük bir ordu toplar ve Malatya üzerine sefere çıkar. Kılık değiştiren Battal Gazi, Kayser'in ordusuna büyük kayıplar verir. Son olarak meydana Kayser ile Battal Gazi teke tek savaşır ve Battal Gazi, Kayser'i öldürür.

Yedinci ve sekizinci olay birimlerinde Battal Gazi ile Ukba Kadı ortaya çıkar. Ukba Kadı, aslında bir Hristiyan'dır, hile ile Müslüman gibi görünüp Halife'nin yanına sızmış ve kadılık makamına yükselmiştir. Tek amacı Kayser'e hizmet etmek ve bütün Müslümanları yok etmektir. Yedinci olay biriminde Battal Gazi'yi, Battal Gazi'nin lalası Tevabil'i, Abdurrahman'ı ve son olarak da Halife'yi zehirler ve sadece Battal Gazi kurtulur, diğerleri ölür. Sekizinci olay biriminde Ukba Kadı, bir hile ile Abdülvehhab'ı ve ardından da Battal Gazi'yi öldürmeyi planlamaktadır. Battal Gazi bu plana izin vermez, Ukba'nın kurduğu bütün tuzakları yok eder. En sonunda da Ukba'yı derisini yüzerek öldürür.

Dokuzuncu olay biriminde Battal Gazi, Hindistan'da bir putperest padişah olan ve oradaki Müslümanlara eziyet eden, Hz. Ali'nin oradaki Müslümanlara hediye ettiği ak fili zorla ele geçiren Heylan adlı padişah ile savaşır ve onu yener.

Onuncu olay biriminde Battal Gazi, Arakil Kayser ile mücadele eder. Arakil Kayser, Battal Gazi'yi esir alır ve onu cehennem çukuruna attırır. Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilerek büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkar. Malatya'daki Müslümanları çok zor durumda bırakır. Müslümanların en zor anında Battal Gazi yetişir ve Arakil Kayser'i yener.

On birinci olay biriminde Esatur Kayser, Müslümanlara karşı düşmanlıklar yapar. Battal Gazi de Esatur Kayser'e karşı harekete geçer. Kayser'i yener.

Esatur Kayser, Battal Gazi'yi yenmek için cadılardan yardım ister ancak Battal Gazi yardıma gelen cadıları da yener. Esatur Kayser Battal Gazi'nin büyüklüğünü kabul eder ve vergi vermek, esir tuttuğu Müslümanları serbest bırakmak şartıyla anlaşır.

On ikinci olay biriminde durak noktalarında Battal Gazi ve Falikrat, Battal Gazi ve Esatur Kayser, Battal Gazi ve Padişah Asced, Battal Gazi ve canavarların padişahı Harsan ile kıl barakların padişahı Anuk, Battal Gazi ve Hilal Cadı ortaya çıkmıştır.

On üçüncü olay biriminde şeytanla iş birliği yapan Babek adında bir şahıs ortaya çıkar ve kendisinin peygamber olduğunu iddia eder. Müslümanların üzerine yolladığı kuvvetleri bertaraf eder ve kendine bağlar. Etrafında kötü, uğursuz kişiler toplanır. Bu kişilerle birlikte Halife'yi yener ve Bağdat'tan atar. Bu olaydan sonra iyice güçlenir ve kimse onu durduramaz. Babek'i durdurma görevi Hızır Peygamber tarafından Battal Gazi'ye verilir ve Battal Gazi Babek ile mücadeleye başlar.

On dördüncü olay biriminde Battal Gazi Halife'ye ve oğluna kız almak için padişah İmlan'ın ülkesine gider. Burada bir dev bu kızlar ve daha birçok kızı kaçırmıştır. Bu dev aynı zamanda ülkede büyük zarar vermektedir.

On beşinci olay biriminde Battal Gazi, Rad Cadı'nın kaçırdığı Halife'nin kızını bulmak için yola düşer. Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilen Hakem adlı bir şahıs halifelik iddiasında bulunur ve yanına topladığı taraftarlarıyla Halife'yi yener. Halife Allah'a yalvarmaya başlar. Tam bu sırada Battal Gazi gelir, Hakem'i ve taraftarlarını yener. Halife'yi tekrar makamına oturtur.

On altıncı olay biriminde Battal Gazi ile Kanatur Kayser ortaya çıkar. Kayser, Battal Gazi ile vergi vermek ve Müslümanlara saldırmamak şartıyla bir anlaşma yapmıştır. Ancak bu antlaşmayı bozar. Battal Gazi'nin Medine'de bulunmasına fırsat bilip Malatya'ya saldırır. Bunun üzerine Battal Gazi harekete geçer.

4.1.5. Zıtlık Kuralı

Halk anlatısında her zaman kutuplaşma vardır. Bu temel zıtlık epik yapısının önemli kuralıdır. Zıtlık kuralı halk anlatısının başkahramanlarından özellikleri ve eylemleri başkahramana zıt olma gereksinimiyle belirlenen diğer bireylere kadar etkili olur (Çobanoğlu, 2017, s. 137). Battalname’de anlatı boyunca Battalgazi; Müslümanlara ya da insanlara düşman, zalim, zorba, hileci, iki yüzlü, kötü, korkak, düzenbaz, çıkarıcı kişilerle çatışır.

Bütün bu çatışmaların olacağı birinci olay biriminde Cebrail tarafından Hz. Muhammet'e haber verilir. Hz. Muhammet'e Abdülvehhap Rum ülkesinden bahseder ve Hz. Muhammet bu ülkenin fethedilmesini diler. Bu sırada Cebrail gelir ve bu ülkenin Cafer yani Battal Gazi tarafından fethedileceğine dair vahiy getirir: “resûl-ı hâzretiñ mübârek hâşırı (7) rûma meyl eyledi şol sa‘at cebrâ‘il emîn geldi (8) hâzret vahiy getürdi eyitdi yâ resûlallâh hâlîk-ı ‘âlem (9) celle celele selâm virdi çünkim benüm resûlüm mübârek hâşırı (10) rûma meyl eyledi ben dahı ol vilâyeti ümmetime rûzi (11) kılam didi gerekdir kim deyrleri yıķalar yirine mescid ve medrese (12) yapalar çün hükmi risâlet tamâm oldı iki yüz yıldan (13) sonra bir yigit uzun boylu hûb yüzlü buğday añlu kendü mülkünden - (1) şehir-i malatyaada adı ca‘fer ola pehlûvânlıkda (2) hamza beraber ola didi dört kitâbı yâd kıla ‘ayyarlıkda (3) ‘ömer ve ümmiyyeden ziyâde ola yaluñuz yürici ola çün âvazca (4) bir nesne okıya hava yüzindeki kuşlar mizândan yire döküle (5) didi ol vilâyeti küşâde kıla gelüp deyrleri yıķa yirlerine (6) mescid ve medrese yapa istanbulıñ kapusın ol açâ keşişler (7) cigerin kıan eyleye” (MN, 2a, b).

İkinci olay biriminde Battal Gazi İslam düşmanı, kötü ve zalim bir tip olan aynı zamanda babasını öldüren Mihras ile çatışır. Battal Gazi, üçüncü olay biriminde Malatya'ya ele geçirip yakıp yıkmayı amaçlayan Ahmer ile çatışır. Dördüncü olay biriminde bir ordu ile Malatya üzerine gelen Şemmas ile karşı karşıya gelir. Beşinci olay biriminde Battal Gazi sırasıyla Kayser'le, Mihran'la, Sinbad'la,

Gazban'la, Aliyün ve Dehyan'la, Katyun'la, Firdevs'le, Kelb'le mücadele eder. Kelb, Müslüman olur ve canını kurtarır.

Altıncı olay biriminde Battal Gazi, Müslümanlara zulmeden Tariyun ile çatışır. Müslümanları kurtarır. Ardından Kayser'in güçlü bir komutanı olan Akratis ile mücadele eder ve onu yener. Son olarak çok büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkan Kayser ile mücadele eder. Kılık değiştirir ve Kayser'in ordusuna büyük kayıplar veririr. Son olarak da bire bir savaşta Kayser'i öldürür, Kayser'in ordusunu bozguna uğratır.

Yedinci ve sekizinci olay birimlerinde Battal Gazi ile Ukba Kadı çatışır. Ukba Kadı; hilekâr, ikiyüzlü, düzenbaz, münafık bir tipi temsil etmektedir. Aslında Hristiyan olmasına rağmen Müslüman gibi görünmüş, Halife'nin yanına sokulmuş, kadılık makamına kadar yükselmiştir. Her şeyiyle Kayser'e hizmet etmektedir. Battal Gazi'yi, Halife'yi, Tevabil'i, Abdurrahman'ı zehirler. Halife, Tevabil ve Abdurrahman bu zehir yüzünden ölür. Halife'nin Battal Gazi'ye gönderdiği panzehiri yok eder. Abdülvehhap ve Battal Gazi'ye iftira atarak onları Halife'ye öldürtmek ister. Battal Gazi, Ukba Kadı'yla yaptığı uzun bir mücadeleden sonra onu yener.

Battal Gazi, dokuzuncu olay biriminde Emir Ömer ve karısının kızlarını vermeleri karşılığında istediği ak fili almak için Hindistan'a gider. Hindistan'da ak filin sahibi bir putperest olan Heylan adlı padişaktır. Hz. Ali, Hindistan'a gelmiş ve ak filin üzerinde buradaki putperestlerle savaşmıştır. Ardından ak fili buradaki Müslümanlara hediye etmiştir. Heylan'ın babası ak fili zorla Müslümanlardan almıştır. Babasından sonra tahta oturan Heylan, Müslümanlara zulmetmektedir. Battal Gazi Hindistan'a gelir, Müslümanlara yardım eder, Heylan'ı yener.

Onuncu olay biriminde Battal Gazi ile Arakil Kayser çatışır. Kayser'in amacı önce Battal Gazi'yi ardından da Müslümanları yok etmektir. Battal Gazi, Kayser'e esir düşer. Kayser, Battal Gazi'yi cehennem çukuruna attırır. Bu ilk hedefine ulaştıktan sonra ordularını toplar ve Malatya üzerine yürür. Bu büyük ordu karşısında Malatya'dakiler zor durumda kalır. Halife yardıma gelir ancak bu

yardım da yeterli olmaz. Müslümanların en zor durumunda Battal Gazi cehennem kuyusundan kurtulur ve Malatya'ya gelir. Arakil Kayser'in ordusunu yener.

On birinci olay biriminde Battal Gazi, Esatur Kayser ile çatışır. Esatur Kayser, Müslümanlara karşı düşmanca hareketlerde bulunmaktadır. Battal Gazi ona karşı harekete geçer ve Esatur Kayser'i yener. Esatur, Battal Gazi'nin şartlarını kabul ederek Battal Gazi'yle bir anlaşma imzalar.

On ikinci olay biriminde Battal Gazi, Kayser'in kızına kanarak Hristiyan olan Abdülvehhap ile çatışır ve onu tekrar Müslüman yapar. Battal Gazi, Kayser'in komutanı Falikrat'a esir düşer, zorlu bir uğraştan sonra kurtulur. Oğullarını kurtarmaya giderken canavarların padişahı Harsan ile kıl barakların padişahı Anuk'ı öldürür ve onların kılığına girer. Battal Gazi, bu olay biriminde Guzende Cadı'nın kardeşi Hilal Cadı'yı öldürür ve Müslümanları bu cadının kötülüklerinden kurtarır.

On üçüncü olay biriminde Battal Gazi, Babek adında sahte bir peygamber ile çatışır. Babek, peygamber olduğu iddiasındadır ve şeytanın yardımıyla bu iddiasını doğrulamak için mucizeler gösterir. Babek'e inanan insanlar İslamiyet'i terk edip onunla hareket etmeye başlar. Hızır Peygamber bu sahte peygamberi yok etmesini ister. Battal Gazi, sahte peygamber Babek'i ve ona inanıp İslamiyet'i terk edenleri yok eder.

On dördüncü olay biriminde Battal Gazi, Padişah İmlan'ın ülkesinde bir dev ile çatışır. Bu dev ülkedeki kızları kaçıır, ülkeye ve ülkede yaşayan insanlara büyük zararlar verir. Battal Gazi bu devir öldürür, kızları kurtarır. Bu olay üzerine padişah ve ülkesi Müslüman olur.

On beşinci olay biriminde Battal Gazi halifelik iddiasında bulunan Hakem ile çatışır. Hakem, Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilerek Bağdat'a saldırır.

Halife'yi yener ve Bağdat'a girer. Tam Halife'yi ele geçireceği sırada Battal Gazi yetiştir ve Hakem ve taraftarlarını bozguna uğratır.

On altıncı olay biriminde Battal Gazi ile Kanatur Kayser çatışır. Kanatur, Battal Gazi'ye Müslümanlara saldırmayacağına, her yıl düzenli olarak vergi vereceğine dair söz vermiştir. Bunun üzerine Battal Gazi de Medine'ye gitmiş ve kendisini ibadete vermiştir ancak Kanatur sözünde durmaz ve büyük bir ordu toplayıp Malatya'ya saldırır.

4.1.6. İkizler Kuralı

İki kişi aynı rolde ortaya çıktığında, bunların ikisinin de küçük ve zayıf olarak betimlendiğini gözlemleyebiliriz. Bu iki tip yakından ilişkili iki kişi, “Zıtlar Kuralı”ndan uzaklaşarak “İkizler Kuralı”nın etkisi altına girer. “İkizler” kelimesi burada geniş anlamda ele alınmalıdır. Bu, hem gerçek ikizler hem de aynı rolde aynı olan iki kişi anlamına da gelebilir (Çobanoğlu, 2017, s. 137).

Battalname'de olay birimlerinde Battal Gazi'nin Müslümanlığa davet etmesi ile Müslümanlığı kabul eden kişiler vardır. Bu kişiler Müslüman olduktan sonra İslamiyet'e hizmet etmişler ve Gayrimüslimlerle savaşmışlardır. İslamiyeti kabul eden bu kişiler ikizler kuralının etkisindedir. Battal Gazi babası Hüseyin Gazi'nin intikamını almak için Mihras'ın olduğu yere gider, Mihras ve yanındakileri öldürür. Kayser, Mihras'ın intikamını almak için bir ordu gönderir. Bu orduda Kayseri'nin küçük oğlu Rebi de vardır. Battal Gazi, Rebi'yi esir alır ve Müslümanlığa davet eder. Rebi daveti kabul eder ve Müslüman olur. Kayser, büyük bir orduyu Malatya üzerine gönderir. Bu orduyu kumanda eden çok güçlü ve zeki bir komutan olan Ahmer; Battal Gazi'ye yenilir, onun daveti ile müslüman olur.

Battalname'de sonradan Müslüman olan ancak münafıklığa devam eden, Müslümanları arkadan vuran kişiler de İkizler Kuralı'nın etkisindedir. Battal Gazi, Kelb'in oğlunu esir alır. Oğlan Müslüman olur ve canını kurtarır. Battal Gazi, bu

oğlana İsmail adını koyar. Oğlanı babası Kelb'in yanına gönderir, amacı oğlanı kullanıp Kelb'i tuzağa düşürmektir ancak oğlan babasının yanına gidince her şeyi anlatır. Müslüman oldum diyerek Battal Gazi'yi kandırdığını söyler: oğlanı atasın katına viridi (9) oğlan vardı atasın katına külâhın yere urdı eydür ey (10) baba kanı ol kırk kul veya hayz ve kırk ruhbân kelb eydür noldılar (11) oğlan eyitdi dükkelinin baṭtal kılıçdan geçirdi şimdi geldi zevraḳa (12) birle kendüsi ruhbân şurete koymış ben hile itdim kurtuldım dinine girdim (13) beni viridi var ataña şöyle digil ola kim baban müselmân ola didi" (99 a). Ukba Kadı da Müslüman gibi görünen ancak aslında bir Hristiyan olan ve Kayser'e hizmet eden münafık bir tiptir. Battal Gazi, bir savaşta Kayser'in oğlu Şemun'ı, Kayser'in önde gelen komutanları Tariyun'un oğlanları Kasura ve Kalun'ı yakalar. Mahkeme kurulur ve Battal Gazi bunların boyunlarının vurulmasını ister. Bu sırada Ukba olaylara müdahale eder ve bunların haraç karşılığında salıverilmelerini sağlar: "seyyid eyitdi tiz bunlarıñ boyunların uruñ (5) didi meḡer anda bir kazı vardı ḡalife katında hürmetlü idi (6) uğrulayın din tutardı adı 'uḳba idi ayaḡ üzere ṭuru (7) geldi seyyide teferrüc eyledi eydür hele yâ seyyid bunları baña işmarla naşihât (8) kılayın ola ki müselmân olalar didi seyyid hoş ola didi 'uḳba (9) mel'ûn ol altı kişiyi evine iletdi ḡalvet kıldı öñlerine (10) ṭa'am getürdi yidiler 'uḳba eyitdi ben daḡı mesihiyim zünnâr (11) kuşanurum diñ imdi size naşihât ideyüm kabul eyleñ (12) ḳayşer daḡı benüm sırrımı bilürdi dâ'imâ benümle meşveret kılırdı (13) ol görin kim ḳayşer öldi ol vaḳtten cigerüm ḡûn oldı (1) imdi sizi ḡaraca keselüm dükkeliñüz ḳoştantin yanına (2) cem' oluñ benden yaña göz ḳulaḳ oluñ ne vaḳt kim baṭtala bir vâḳ'a (3) yaparam irişürsünüz daḡı cem' oluñ malaṭyaniñ üstüne (4) varıñ ol ḳavm kılıçdan geçiriñ hiç aman virmeñ didi bunları öğütledi (5) irtesi oldı seyyid katına cem' oldılar bunları getürdiler 'uḳba eydür (6) ḡudavende çok naşihâtlar eyledim kabul itmediler ama ḡaraca rażı oldılar" (148 b, 149 a). Ukba, Battal Gazi'yi, Halife'yi, Battal Gazi'nin lalası Tevabil'i ve Abdurrahman'ı zehirler. Halife, Tevabil, Abdurrahman ölür, sadece Battal Gazi kurtulur.

Battalname'de Hristiyan gibi görünen ancak gerçekte Müslümanların casusu olan kişiler de vardır. Bir kilisenin papazlığı görevini yürüten Şemmas Pir,

Munzır ve Yahya bin Mansur casusluk yapmaları yönüyle İkizler Kuralı'nın etkisindedir.

Battalname'de yer alan Battal Gazi'nin hanımlarından Gülendama ve Mehperuz da İkizler Kuralı'nın etkisi altındadır. Gülendama ve Mehperuz Gayrimüslim'dir. Bu kadınlar rüyalarında Hz. Muhammet'i görürler ve Müslüman olurlar. Hz. Muhammet bunlardan Battal Gazi'yle evlenmelerini ister. Bunlar da bu dileği kabul eder ve Battal Gazi ile evlenir.

Battalname'de aynı olay biriminde ortaya çıkan ve İkizler Kuralı'nın etkisinde olan kişiler vardır. Beşinci olay biriminin beşinci durak noktasında Aliyün ve Dehyana adlı iki zalim kişi ortaya çıkar. Bu kişiler Müslümanlara zulmetmektedir. Aynı olay biriminin altıncı durak noktasında Kasım ve Mansur adında iki genç vardır. Bu gençler ikizler kuralının etkisindedir. Her ikisi de Battal Gazi'den yardım isterler, Battal Gazi bunlara yardım eder ancak daha sonra bunlar Battal Gazi'ye ihanet ederler. Ardından gelişen olaylar sonucunda ihanetlerinden pişman olurlar ve tekrar Müslüman olup Battal Gazi'den af dilerler. Altıncı olay biriminde yer alan Battal Gazi'yi öldürmeyi, Müslümanları yok etmeyi amaçlayan ve Kayser'in sadık komutanları olan Tariyün ve Akratis ikizler kuralının etkisindedir. Altıncı olay biriminde Kayser büyük bir ordu toplar ve Malatya üzerine sefer çıkar. Bu orduya Hindistan'dan 500 bin askeriyle iki putperest kardeş katılır. Bu kardeşlerden birinin adı Mihrab, diğeri Mihran'dır.

Battalname'de beşinci olay birimi yedinci durakta yer alan Firdevs Şah ve Bahtiyar ikizler kuralının etkisindedir. Bu hükümdarlar Müslümanlara zulmetmeleri, gaddarlıkları, acımasızlıkları bakımından aynı özelliklere sahiptir.

Dokuzuncu olay biriminde Battal Gazi Hindistan'a doğru giderken yolda Ancaf ve Katran adlı iki dev ile karşılaşır. Bu devler kardeşlerdir ve ikisi de Gayrimüslim'dir. Battal Gazi bu ikisini de yener ve ikisini de müslüman yapar. İki dev de Battal Gazi'ye hizmet eder.

On ikinci olay biriminde ortaya çıkan canavarların padişahı Harsan ile kıl barakların padişahı Anuk ikizler kuralının etkisindedir. Her ikisi de çok acımasız insan dışı varlıkları kontrol etmektedirler ve Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır takınmışlardır. Battal Gazi her ikisini de öldürür ve derilerini yüzer. Derileri tabaklar, kurutur ve ihtiyaç oldukça bu iki padişahın kılığına girerek bunların ordularını konut eder.

4.1.7. İlk ve Son Durumun Önemi Kuralı

Bir sürü kişi ve nesne peş peşe ortaya çıkınca en önemli kişi öne gelir. Buna rağmen sonuncu gelen kişi anlatımın duygudaşlık doğurduğu kişidir (Çobanoğlu, 2017, s. 138).

Birinci olay biriminde Hz. Muhammet ve sahabeleri oturmaktadır. Burada Abdulvehhab Rum ülkesinden bahseder. Hz. Muhammet bu ülkenin fethedilmesini diler. Cebrail gelir ve bu ülkenin Battal Gazi tarafından fethediceğini söyler. Destan boyunca bütün olayların merkezinde yer alan Battal Gazi öne çıkar. İkinci olay biriminde Emir Ömer ve Malatya beyleri bir araya gelip konuşurken Battal Gazi gelir ve ön plana çıkar. Bileğinin gücü, cesareti ve zekâsı sayesinde babasının mansıbını alır ve Malatya Serleşkeri olur. Üçüncü ve dördüncü olay birimlerinde Müslüman savaşçılar Kayser'in ordusundaki savaşçılarla karşı karşıya gelir. Teke tek mücadeleler başlar. Müslüman savaşçılar yenilmeye başlayınca Battal Gazi meydana girer ve bütün rakiplerini mağlup eder.

Beşinci olay biriminde ilk durak noktasında Battal Gazi Abdüsselam'ı kurtarmak için bir keşiş kılığında İstanbul'da dolaşmaktadır. Ünü yayılır ve başta Kayser olmak üzere İstanbul'un ileri gelenleri, din adamları Battal Gazi'yi dinlemek ister. Bunların hepsi bir yere toplanır ve bu toplantı yerine en son Battal Gazi girer. Burada verdiği vaazla Battal Gazi herkesi kendine hayran bırakır. İkinci durak noktasında Battal Gazi'nin babasının intikamını almak için Muhammet bin Felah, Mihran'ı öldürmek ister ve onun bulunduğu yeri basar. Uzun bir savaştan sonra Muhammet, Mihran'a yenilir, bu sırada Battal Gazi yetişir ve Mihran'ı

yener. Üçüncü durak noktasında Sinbad, Tarsus'a saldırır. Tarsuslular çaresiz kalır. Battal Gazi, Sinbad'ın kalesine girer ve Sinbad'ı yenip kalesini yıkar. Dört, beş, altı ve yedinci durak noktalarında önce Müslümanlara eziyet eden bir kişi ortaya çıkar ve Battal Gazi bu kişiyi öldürür. Yedinci durak noktasında Kayser Malatya üzerine büyük bir ordu gönderir. Müslümanlar büyük bir yenilgi yaşarlar. Tam ümitlerinin bittiği anda Battal Gazi gelir ve Kayser'in ordusunu yener. Sekizinci durak noktasında Müslümanlar ile Mıştıran Kalesi Komutanı Kelb karşı karşıya gelir, Müslümanlar dara düştüğü zaman Battal Gazi yetişir. Dokuzuncu durak noktasında Kayser büyük bir orduyu Malatya üzerine gönderir. Müslümanlar zor durumda iken sahneye Battal Gazi girer ve düşman ordusunu yener.

Altıncı olay biriminde Kayser'in komutanı Akratis'in ordusu ile Malatyalı Müslümanlar karşı karşıya gelir. Meydan teke tek savaşlar başlar. Akratis, meydana girer. Müslümanlardan savaşmak için meydana gelen bütün savaşçıları şehit eder. Son olarak meydana Battal Gazi'nin lalası Tevabil girer. Akratis, Tavabil'i de yener, tam onu öldüreceği sırada bir nara atarak meydana Battal Gazi girer ve Akratis'i yener. Battal Gazi, bu olay biriminde çok büyük bir ordu ile Malatya üzerine sefere çıkan Kayser ile mücadele eder. Kayser'in büyük ordusu ile Halife'nin, Emir Ömer'in ve diğer Müslüman beylerin askerlerinden oluşan ordu karşı karşıya gelir. Bu karşılaşmada meydana karşılıklı olarak mücadeleler olur. Meydana en son Battla Gazi girer ve Kayser'i öldürür.

Yedinci olay biriminde Battal Gazi'nin zehirlenmesini ve ölüm döşeğinde yatmasını fırsat bilen Kayser, Malatya üzerine sefere çıkar, Malatya'yı kuşatır, Malatyalılar çaresiz kalır. Bu sırada iyileşen Battal Gazi bir nara atarak bir tepeden iner ve Kayser'in ordusuna saldırır.

Sekizinci olay biriminde Ukba Kadı, Abdülvehhab'ı asmak ister. Halife, devlet adamları ve Bağdat'ın önde gelen kişileri bir meydanda toplanır. Darağacı kurulur ve tam Abdülvehhab asılacağı sırada Battal Gazi gelir ve Abdülvehhab ı

kurtarır. Abdülvehhap'ın suçsuz olduğunu kanıtlar, Ukba'nın bütün kötü planlarını ortaya çıkarır.

Dokuzuncu olay biriminde Battal Gazi Hindistan'a gider. Amacı buradaki ak fili ele geçirmektir. Ak filin sahibi putperest bir padişah olan ve Müslümanlara savaş açan Heylan adlı bir padişaktır. Battal Gazi, uzun bir yolculuktan sonra Hindistan'a gelir. Burada çok kalabalık iki ordunun karşılaştığını görür. Bu ordulardan bir tanesi putperest padişah Heylan'ındır. Diğeri ise Müslüman bir padişah olan Mısır Kayseri'ne aittir. İki ordudan savaşçılar meydana girer. Heylan'ın ordusundan bir savaşçı on yedi Müslüman'ı şehit eder. En son meydana Halit diye bir genç girer. Heylan'ın savaşçısı bu genci de şehit eder ve ciğerini çıkarıp Müslümanlara karşı yer. Battal Gazi bu duruma çok kızar ve bir nara vurarak meydana girer. Müslüman savaşçı Halid'in ciğerini çıkarıp yiyen Kalun adlı acımasız savaşçıyı öldürür. Ardından Heylan'ın ordusuna saldırır ve akşama kadar savaşır, Heylan'ın ordusunu perişan eder. Savaş meydanındaki herkes Battal Gazi'ye hayran kalır.

Onuncu olay biriminde Arakil Kayser büyük bir ordu ile Malatya'yı kuşatır. Kuşatmada meydana teke tek savaşlar olur. Bu savaşlarda Müslümanlar çok fazla şehit verir. Abdülvehhab, Ahmet Tarran gibi ünlü savaşçılar esir düşer. Savaşa Halife de ordusuyla katılır fakat bu katılma da savaşın seyrini değiştirmez. Müslümanlar geri çekilmeye başlarlar. Bu sırada Battal Gazi savaş meydanına gelir ve Arakil Kayser'in ordusunu yener.

On birinci olay biriminde Halife İstanbul'u kuşatır. Esatur Kayser, Harus ve Guzende adlı cadıları yardıma çağırır. Bu sırada Battal Gazi bir adada mahsur kalır. Battal Gazi'nin yokluğunda Müslümanlar cadılara karşı çok zor durumda kalır. Cadılar ve Esatur Kayser'in savaşçıları sırayla meydana çıkarlar ve Müslümanlara karşı büyük bir üstünlük kazanırlar. Bu sırada sonuncu olarak savaş meydanına Battal Gazi girer ve savaşın seyri değişir.

On ikinci olay biriminde Esatur Kayser, Falikrat'ın Battal Gazi'yi öldürdüğünü sanarak Malatya'ya saldırır. Malatya'dakilerin en dar anlarında Battal gazi yetişir ve Müslümanları kurtarır. Bu olay biriminde Battal Gazi oğullarını ve Kayser'in oğlu Tekfur'u kurtarmak için Hilal Cadi'nin bulunduğu yere doğru yola çıkar. Battal Gazi'den önce yola Padişah Asced çıkmıştır. Asced, canavarlara ve kıl baraklara karşı zor durumda kalır ve kuşatılır. Bu sırada Battalgazi gelir ve kuşatmayı kaldırır.

On üçüncü olay biriminde sahte peygamber Babek, etrafına topladığı kişilerle Müslümanlara karşı üstünlük sağlar. Tam galip geleceği sırada Battal Gazi gelir ve Babek'i yener. Babek, şeytanın yardımıyla mucize gösterip kendine inandırdığı Halife'nin komutanlarıyla ve kendine inandırdığı insanlarla Halife'ye karşı üstün gelir, tam zaferi kazanacağı sırada Battal Gazi ortaya çıkar. Ukba'yı ve yanındakileri yener. Babek kaçır, Battal Gazi onu kovalar ve bu kaçışta son olarak Babek İstanbul'a gelir. İstanbul'da Kayser'i ve Battal Gazi'nin oğlunu öldürür. İstanbul'da tahta oturur ve yanındakilerle planlar yapar. Bu sırada Battal Gazi gelir ve onu yakalar.

On dördüncü olay biriminde bir dev Padişah İmlan'ın ülkesine büyük zararlar vermekte, ülkedeki kızları kaçırap hapsedmektedir. Battal Gazi buraya gelir. Padişah, Battal Gazi'den yardım ister. Battal Gazi de devi öldürür ve ülkedeki insanları devin zulmünden kurtarır.

On beşinci olay biriminde Battal Gazi, Rad Cadi'nin bulunduğu yere gider. Bu sırada Hakem adında bir kişi ortaya çıkar. Halifeliğin kendi hakkı olduğunu iddia eder ve etrafına asker toplar. Bağdat'ta bulunan Halife'yi gafil avlar. Bağdat'a girer. Bu sırada Battal Gazi yetişir ve Halife'yi kurtarır.

On altıncı olay biriminde Kanatur Kayser, 600 bin kişilik bir ordu ile Malatya'ya saldırır. Emir Ömer, Abdülvehhab ve diğer Malatya beyleri bunlara karşı çıkarlar. Abdülvehhap, şehit olur. Müslümanlar yenilirler. Kayser ve ordusu Malatya'yı yerle bir eder. Müslümanlar dağa kaçır ve bu sırada Battal Gazi

gelir. Battal Gazi'nin gelmesiyle bütün dengeler değişir ve Müslümanlar, Kayser'in ordusuna galip gelir.

4.1.8. Anlatımda Tek Çizgililik Kuralı

Halk anlatısı bir olay çizgisini başkasıyla karıştırmaz, halk anlatıları her zaman tek çizgilidir. Eksik kalan kısımları tamamlamak için geriye dönüş yapmaz. Eğer daha önceki olaylar hakkında bilgi vermek gerekiyorsa bu bir konuşma içinde verilir (Çobanoğlu, 2017, s. 138). Battalname'de olaylar Cebrail'in Hz. Muhammet'e Rum ülkesini Battal Gazi'nin fethedeceğini haber vermesiyle başlar. Bu olaydan sonra anlatı bu çizgide devam eder. Battal Gazi'nin ataları Malatya gelir. Burada Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi serleşker olur ancak onu Mihras öldürür. Battal Gazi babasının intikamını alır ve Malatya Serleşkeri olur ve Battal Gazi'nin Kayser'le mücadelesi başlar. Kayser, Mihras'ın intikamını alması ve Malatya'yı yakıp yıkması için Ahmer'i gönderir. Battal Gazi onu yener ve Ahmer, Ahmet Tarran ismini alır. Kayser, Şemmas komutasında bir ordu daha yollar ve Battal Gazi onu da yener. Ordularının yenilmesi üzerine Kayser bizzat ordular toplayarak Malatya üzerine iki defa daha yürür ancak Battal Gazi bu iki seferde de Kayser'i yener. Halife'nin çok yakınında olan Ukba adında bir kadı Kayser'e hizmet etmektedir. Battal Gazi, uzun bir mücadeleden sonra Ukba Kadı'yı öldürür. Battal Gazi, Emir Ömer'in kızıyla evlenmek ister. Emir Ömer ve karısı, Battal Gazi'den yerine getirilmesi çok zor isteklerde bulunur. Battal Gazi bu istekleri yerine getirmek için Hindistan'a gider ve istenilenleri alarak geri döner. Hindistan yolunda ve Hindistan'da Müslümanlara büyük yardımlarda bulunur. Arakil Kayser, Battal Gazi'yi esir alıp cehennem kuyusuna atar ve ardından Malatya üzerine sefere çıkar. Battal Gazi, kuyudan kurtulur ve Arakil Kayser'i yener. Arakil'den sonra tahta geçen Esatur Kayser, Müslümanlara karşı düşmanca davranır. Battal Gazi ile karşı karşıya gelir ve Battal Gazi onu da yener. Abdülvehhab, Kayser'in kızına kanar ve Hristiyan olur. Battal Gazi onu tekrar Müslüman yapar. Müslümanlara düşman olan cadıları öldürür. Babek adına sahte bir peygamber ortaya çıkar ve etrafına büyük bir kitle toplar. Üzerine yollanan orduları yener. Battal Gazi Babeki yakalar ve öldürür, taraftarlarını yok eder. Padişah İmlan'ın

ülkesinde bir dev vardır ve bu dev kızları kaçırmaktadır. Battal Gazi bu dev'i öldürür ve İmlan ülkesi ile birlikte Müslüman olur. Hakem adında bir kişi halifelik iddiasıyla ortaya çıkar, Halife'yi yener. Bağdat'a girdiği sırada Battal Gazi gelir ve onu öldürür, taraftarlarını yok eder. Kanatur Kayser, Battal Gazi ile yaptığı antlaşmaya uymaz ve büyük bir ordu ile Malatya üzerine saldırır. Battal Gazi, Medine'den yola çıkar ve Müslümanların yardımına yetişir. Kayser'in ordusunu yener ancak Kayser'in peşindeyken şehit olur.

4.1.9. Kalıplaşma Kuralı

Aynı çeşitten iki insan veya durum, elverdiği ölçüde değişik değil, elverdiği ölçüde birbirine benzerdir. Hayatın böyle katı üsluplaştırılmasının kendine özgü bir estetik değeri vardır. Gereksiz olan her şey atılmış ve sadece gerekli olanlar göze çarpıcı bir durumda ortaya çıkarılmıştır (Çobanoğlu, 2017, s. 138).

Battalname'de Gayrimüslim orduları ile Müslüman orduları arasındaki savaşlar kalıplaşma kuralının etkisindedir. Ordular karşı karşıya gelir. Savaş başlamadan önce iki taraftan savaşçılar meydana girer. Teke tek mücadeleler başlar. Bu mücadelelerde Müslüman savaşçılar zor durumlarda kalır, ya şehit olurlar ya da yaralanıp meydandan çıkarlar. Bu zor anlarda Battal Gazi bir nara atarak meydana girer. Bu naranın şiddetiyle adeta yer gök birbirine değer, düşman askerlerinin aklı başından gider, ödleri patlar. Mesela ikinci olay biriminde Kayser Malatya üzerine büyük bir ordu gönderir. Müslümanlar ile bu ordu karşı karşıya gelir. İki taraftan savaşçılar meydana girer ve bire bir savaşlar başlar. Bazen Müslümanlar bazen de Hristiyanlar galip gelir. Kayser'in ordu komutanı Ahmer herkesi yener, çok sayıda Müslüman'ı şehit eder. Bu sahnelere dayanamayan Malatya emiri Emir Ömer meydana girer. Ahmer onu da yener ve tam Emir Ömer'i öldüreceği sırada meydana Battalgazi girer, Ahmer'i yener. S. 32 b 9-33a 4

Battalname'de Gayrimüslimler Müslüman olmak için Battal Gazi'ye şartlar sunarlar. Bu şartları yerine getiren Battal Gazi onların Müslüman olmalarına

vesile olur. Beşinci olay biriminde yedinci durakta bir tüccar Battal Gazi'nin yanına gelir. Tüccar, Firdevs Şah adlı zalim bir kişiden bahseder. Bu zalim kişi Müslümanlara eziyet etmektedir. Tüccar, Firdevs Şah'ın zulmü altında olan Müslümanlardan bir mektup getirir ve mektupta Müslümanlar Battal Gazi'den kendilerini kurtarmasını ister. Firdevs Şah'ın bir kızı vardır ve tüccar bu kıza âşıktır. Tüccar, Battal Gazi'ye bu kızla evlenmesini sağlarsa Müslüman olacağını ve kendisine ait olan 40 bin altını vereceğini söyler. Battalgazi Firdevs Şah'ın ülkesine gider. Onu ve oğlanlarını yener. Kâfir askerleri kaçarken karşlarına Hızır Peygamber çıkar. Müslüman olmalarını diller. Onlar da İsa peygamber mucize gösterdi, Battal Gazi de göstereyim biz de müslüman olalım derler ve ölüyü diriltmesi isterler. Battal Gazi bunu gerçekleştirir ve Hristiyanlar Müslüman olur.

Battalname'de Hızır Peygamber'in Battal Gazi'ye yardım ettiği sahneler de kalıplaştırılmıştır. Battal Gazi zor bir duruma düşer. Bu zor durumda Hızır Peygamber ortaya çıkar, ona önce nasihat eder sonra da bu zor durumdan kurtulması için yardımda bulunur. Ukba Kadı'nın oğlu Velid Battal Gazi'yi kandırır ve onu ıssız bir adada bırakır. Battal Gazi Allah'a yalvarmaya başlar. İhtiyar bir karıcık ortaya çıkar ve onu Hızır Peygamber'in yanına götürür. Hızır Peygamber ona nasihatler eder ve ileride cadıları öldürmesi için gerekecek olan üç ok verir. Gözlerini yummasını söyler ve bu ıssız adadan onu alıp karaya bırakır: “seyyid ilerü vardı selâm virdi ayağına düşdi seyyidi (1) bağına başdı iki gözlerinden öpdü bir gün bir gece hızır peygamber ile (2) şohbet itdi hızır peygamber seyyide çok naşihatlar eyledi çıkardı üç ok (3) virdi saña gerek ola didi karucuğ hızır birle veda itdi mağama (4) gitdi hızır eyitdi gözün yum seyyid yumdı yine gözin açdı kendüyi karada (5) gördi ne hızır var ne karı var seyyid secde-i şükür eyledi” (231 a). Battal Gazi, Hilal Cadı'yı Hızır Peygamber'in verdiği okla yaralar ve cadı kaçır. Battal Gazi, cadının sarayına ulaşmak ister ama bütün yollar devler tarafından kesilmiştir, bir tür ulaşamaz. Allah'a yalvarmaya başlar. Bu sırada Hızır Peygamber gelir ve Battal Gazi'den atına binmesini ister. Battal Gazi atına biner ve Hızır Peygamber atı cadının sarayına doğru sürer. Battal Gazi kendini bir anda cadının sarayının önünde bulur:

“seyyid ol gice gezdi her yire kim geldi gördi kim (9) divler yolları beklerler yol istedi bulamadı yüzün yire sürdi zârlık (10) eyledi münâcât itdi hemândem hızır peygamber çıkageldi selâm (11) virdi seyyid ‘ilmiñ aldı hızır eyitdi seyyid melûl olma kim bu (12) vilâyetleri sen feth idesin didi atından aşğa indi seyyid atına (13) bindirdi eyitdi atunı şehrden yaña tut didi seyyid öyle kıldı (1) at pervâz kıldı şehrin çaķ ortasına kondı” (269 a,b). Açıklama yazılacak “seyyid oturdu (5) dağı ağladı eyitdi ilahi baña pırlık vaķtında baña meded it (6) yaluñuz kıldım mûnisimden ayrıldım çok müşkil yirlerde baña (7) meded eylediñ bunda dağı maħrûm eyleme didi yüzün toprağa (8) sürdi ağladı enbiyâyı evliyâyı şefi’ getürdi ol dem içinde hızır (9) ‘aleyhisselâm irişdi eydür netesin ve dağı çok naşihatlar eyledi (10) ve eyitdi niçün bunñ gibi yirde ğafil olursun ol geyik şuretinde (11) görünen ra’d câzûniñ kıızı idi seni aldaddı fırsat bulur ve atın ve (12) tonıñ aldı saña ziyân degüremedi resûl-ı ħazretiñ şallallahu ‘aleyhi vessellem (13) kıllarından ķorkdı ķatuña gelemedi didi seyyid yâ sen neçe idesin (1) kim silâhım elüme gire hızır peygamberim eyitdi benüm şimdi serendibde (2) işüm vardır anda giderim gel berü sen dağı anda ileteyin didi (307a, b).

4.1.10. Büyük Tablo Sahnesi Kuralı

Anlatıda anlatım, anlatılan bütün kahramanların yan yana geldiği bu sahnelerde doruğa ulaşır. Bu sahnelerde anlatının kahramanları yan yana gelir (Çobanoğlu, 2017, s. 138).

Battalname'de anlatı boyunca Müslüman ordularıyla Gayrimüslim ordularınının karşı karşıya geldiği zamanlarda büyük tablo sahnesi ortaya çıkar. Battalname'de olay birimlerinde yer alan büyük tablo sahneleri şu kişilerden oluşmaktadır:

Birinci olay biriminde Hz Muhammet ve sahabeleri. İkinci olay biriminde Emir Ömer, Malatya beyleri ve Battal Gazi. Üçüncü olay biriminde Kayser'in ordu komutanı Ahmer, Kayser'in oğulları. Kayser'in ordusunda yer alan Sinbat gibi güçlü savaşçılar, Malatya beyleri ve Battalgazi. Dördüncü olay biriminde Malatya beyleri, Kayser'in oğlu Şemmas ve Battal Gazi.

Beşinci olay biriminde yer alan durak noktalarında büyük tablo sahneleri vardır. İlk durak noktasında Battal Gazi Abdüsselam'ı kurtarmak için İstanbul'a gelir. Battal Gazi İstanbul'da bir keşiş kılığına girer. Kayser ve İstanbul'daki bütün din adamları Battal Gazi'yi dinlemek için toplanır. İkinci durak noktasında büyük sahne Muhammet Bin Felah, Mihran ve adamları ile Battal Gazi'nin bir araya gelmesiyle oluşur. Üçüncü durak noktasında Battal Gazi, Sinbad'ın kalesine girer ve burada Sinbad ve askerler ile savaşır. Dördüncü durak noktasında Battal Gazi, Gazban'ın kalesine gider ve burada Gazban ile savaşır. Bu olay büyük tablo sahnesini oluşturur. Dört, beş, altı ve yedinci durak noktalarının büyük tablo sahnesi Kayser'in ordusu ile Müslümanların Malatya önünde karşılaşmaları ile ortaya çıkar. Sekizinci durak noktasında Kayser büyük bir orduyu Malatya üzerine gönderir ve burada Battal Gazi, Emir Ömer, Malatya beyleri, Kostatin Kayser, Kayser'in komutanları karşı karşıya gelir ve büyük tablo sahnesi ortaya çıkar.

Altıncı olay biriminde Kayser, o güne kadar görülmemiş büyüklükte bir ordu toplar. “kayşer sürdi anladın nâmeler (12) perâkende kıldılar eṭraf ‘âlemden leşker cem’ itdiler yer gök (13) getürmez çeri oldı ve ‘araqıl kayşer sürdi leşker yazdılar (1) ve her biliñ ne qadar adamı varsa gönderdiler yüz kez yüz biñ (2) çeri ‘arz eylediler şöyle ki kırk günlük yol leşker qonmışdı ol (3) kâfir begleri aqratis ve müncâyil mağribi ve sercâ‘il ve mihra‘il ‘adaib qalun (4) qalkani süleymân-ı anṭaḳi ve ishâk qukı ve qalkal tanari feridler (5) ve belidler ve naşrı hemâdani ve kelbi rûm ve qalan begleriñ adı qıyasa (6) gelmez bunlarıñ her biri bir iklim pâdşâhıdır yardıma gelmişdir uşda (7) bunlar gice ve gündüz müselmânıñ üzerine yâvuz qasd idüp yürümekde” (MN, s. 116a, 116 b). Kayser bu ordu ile Malatya üzerine yürür. Bunu duyan Emir Ömer, Halife'den yardım diler. Halife de büyük bir ordu toplar. Bu iki ordunun karşılaştığı sahne büyük tablo sahnesini oluşturur.

Yedinci olay biriminde Battal Gazi, Halife, Emir Ömer, Malatya Beyleri, Ukba Kadı, Battal Gazi'nin esir aldığı Kayser'in oğlu Şemun, Tariyun'ın oğulları

Kasura ve Kalun bir yemekte bir araya gelir ve bu olay biriminin büyük tablosu oluşur.

Sekizinci olay biriminde Abdülvehhab'ın idam edilmesi için Halife'nin, Ukba Kadı'nın, devlet adamlarının, Bagdat'ın önde gelen kişilerinin ve Battal Gazi'nin bir araya geldiği sahne büyük tabloyu meydana getirir.

Dokuzuncu olay biriminde büyük tablo sahnesi Hindistan'da ortaya çıkar. Battal Gazi, Hindistan'a gelir. Burada putperest bir padişah olan Heylan'ın 200 bin kişilik ordusu ile Müslüman bir Kayser olan Mısır Kayseri'nin 80 bin kişilik ordusu karşılaşır. Müslümanlar zor durumdadır. Savaşa Battal Gazi müdahale eder ve Müslümanları hezimetten kurtarır.

Onuncu olay biriminde Arakil Kayser, büyük bir ordu ile Malatya'yı kuşatır. Emir Ömer, Abdülvehhap, Ahmed Tarran gibi Malatya beyleri Arakil Kayser'le savaşmaya başlar. Bu savaş sırasında Müslümanlara yardıma Halife de gelir. Savaşın en zorlu anında savaşa Battal Gazi de dahil olur ve büyük tablo sahnesi ortaya çıkar.

On birinci olay biriminde büyük tablo sahnesi Halife'nin İstanbul kuşatması sırasında ortaya çıkar. Halife büyük bir ordu ile İstanbul'u kuşatmıştır. Esatur Kayser, Battal Gazi'ye ve Halife'ye karşı Guzende Cadı'dan yardım ister. Battal Gazi, Halife, Esatur Kayser, Guzende Cadı, Emir Ömer ve diğer Malatya beyleri büyük tablo sahnesini meydana getirir.

On ikinci olay biriminde büyük tablo sahnesi Battal Gazi, Hilal Cadı, Padişah Asced'in bulunduğu sahnede ortaya çıkar. Bu sahnede Battal Gazi aynı zamanda canavarların padişahı Harsan ve kıl barakların padişahı Anuk kılığındadır. Battal Gazi ve yanındakiler ile Hilal Cadı ve yanındakiler arasında büyük bir savaş olur. Battal Gazi önce Hızır Peygamber'in oku ile Hilal Cadı'yı yaralar arkasından yine Hızır Peygamber'in yardımı ile Hilal cadıyı öldürür.

Büyük tablo sahnesi on üçüncü olay biriminde Battal Gazi, sahte peygamber Babek ve askerleri ile Halife ve Halife'nin askerlerinin bir araya geldiği sahnede ortaya çıkar. Babek, şeytanın yardımıyla Müslümanlara karşı çok büyük bir zafer kazanmak üzeredir ancak son anda Battal Gazi gelir ve uzun bir mücadeleden sonra Babek'i mağlup eder.

On dördüncü olay biriminde büyük tablo sahnesi Padişah İmlan'ın ülkesinde ortaya çıkar. Battal Gazi, zalim bir dev ve devin kaçırdığı kızlar bu tabloda yer almaktadır.

On beşinci olay biriminde büyük tablo sahnesi Bağdat'ta ortaya çıkar. Halifelik iddiasında bulunan Hakem, Bağdat'ı kuşatır ve Bağdat'a girer. Halife, çaresiz bir şekilde bir evin çatısında Allah'a yalvarmaktadır. Bu sırada Battal Gazi sahneye girer.

4.1.11. Anlatı Mantiği Kuralı

Anlatının kendine has bir mantığı vardır. Ortaya konulan temaların konunun ana hatlarını etkilemesi gerekir ve üstelik bu etki temaların anlatı içindeki ağırlığı ile doğru orantılı olmalıdır. Anlatının bu mantığı her zaman doğal dünyanın mantığı ile ölçülemez. Her şeyden önce onun kabul edilmesi büyük ölçüde olay örgüsünün iç tutarlılığına dayanır. Akla sığabilirlik, pek seyrek olarak dış gerçeklikle ölçülür (Çobanoğlu, 2017, s. 138).

Battalname'de (MN) asker sayıları çok fazladır. Bu kadar fazla sayıda askeri barındıran orduların bulunması gerçek dünya için olanaksızdır ancak Battalname'nin kendine özgü mantığı içerisinde bu durum olağandır. Battal Gazi'nin ne kadar güçlü olduğu temasının işlenmesi için böyle asker sayısının çok fazla olduğu ordulara ihtiyaç vardır. Mesela Battal Gazi, altıncı olay biriminde Tariyun'la mücadele eder. Tariyun, Battal Gazi'yi ele geçirmek için 50 bin kişilik bir ordu gönderir. Bu orduyu Battal Gazi tek başına yener. “târiyûn oğlanları çok zârlık (11) eyledi elli biñ kişi gönderdi târiyûnın mâhiyâr adlu bir

(12) pehlûvânı vardı ol elli biñ ere baş kodı bunlar gelüp (13) tağa girdiler tavşan yayılır gibi yayıldılar seyyidi istediler seyyid (1) çıkageldi na'ra urdı kim benüm sehrâb harami didi elli biñ kişi (2) târumâr eyledi (110a, 110b). On üçüncü olay biriminde Battal Gazi sahte peygamber Babek ve ona inananlar ile savaşmaktadır. Babek, Vakkas adında bir padişahı kandırır ve ikisi birlikte Battal Gazi'ye karşı savaşır. Battal Gazi burada 200 bin kişilik bir orduyla tek başına üç gün savaşır, çok dara düştüğü bir anda Tamus Peri, 100 bin perisiyle gelir Battal Gazi'ye yardım eder: "ol dem seyyid tağdan indi meydâna girdi (10) yetmiş iki dürlü lu'ublar gösterdi ve kâmusı seyyidiñ yâl u bâlın (11) ve hünerlerine hayrân kaldı seyyid çağırđı kim vaqqas benim baţtal ğazi (12) tiz ol kâfiri tutup benüm katıma getür yoħsa sen bilürsin cihânda (13) görmedüĝiñ benden göresin didi hammân adlu bir pehlûvân vardı (1) meydâna girdi seyyide hamle kıldı seyyid men' eyledi geldi kim geçe kuşa (2) ğından tutdı getürdi hevâya atdı inerken çaldı iki pâre (3) eyledi bir bir yetmiş kâfir depeledi ol kavm katı vehme düşdiler bâbek (4) çağırđı kim hây nolduñuz uş ben bunıñ haqqından gelem didi üstüne (5) yüz biñ kişi havâle eyledi bir vaqıtdan soñra yüz biñ dağı (6) dinç atlu havâle eyledi bu nev'ile üç gün ceng eylediler seyyid birkaç (7) yirde çok zahm yidi kan çok akdı bednipest oldu yüzün (8) allâh ta'âlâya tutdı resûl hażretin şefi' getürdi meded istedi (9) ol dem hevâ yüzünden ğulgüle kopdı tamûs peri yüz biñ (10) peri leşkeriyle çıkageldi hemân kılıç kapdılar kılıç görünür ademisi (11) görünmez başlar hevâya perrân olur bir demde iki yüz biñ kâfir (12) helâk eylediler kâfir leşkeri şındı kaçdı" (293 a, 293 b).

Battalname'nin anlatığı mantığı içerisinde olağanüstü olaylar yaşınmaktadır. Bu olağanüstülüklerin bir kısmı Allah'ın ve Hz. Muhammet'in Battal Gazi'ye yardım etmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Battal Gazi'yi Ukba kadı zehirler. Halife'nin yolladığı panzehiri de ele geçirir ve yok eder. Battal Gazi ölüm yatağında iken bir karıcık çıkagelir. Bu karıcık Medine'de Hz. Muhammet'in türbesinin yanında ikamet etmektedir. Sabah vaktinde türbeden bir ses işitir. Bu ses türbede bulunan bir şişeyi en kısa zamanda Malatya'da bulunan Battal Gazi'ye ulaştırmasını istemektedir. Karıcık Malatya'ya gelir. Karıcığı Battal Gazi'nin

yanına götürürler. Karıcık dua eder. Elindeki şişeden Battal Gazi'ye içirir ve Battal Gazi zehiri kusarak çıkartır. Battal Gazi'nin zehrin etkisiyle saçı ve sakalı dökülmüştür. Karıcık şişedeki son damlaları Battal Gazi'nin başına ve yüzüne sürer. Bir anda Battal Gazi'nin saçı ve sakalı yeniden çıkar.

On ikinci olay biriminde Battal Gazi, oğullarını ve Kayser'in oğlu Tekfur'u bulmak için yola çıkar. Yolda karşısına canavarlar ve kıl baraklar çıkar. Bunlarla karşılaşmadan önce Hz. Muhammet, Battal Gazi'nin rüyasına girer. Su üzerinde bir elma geleceğini, bu elmayı yemesi gerektiğini ve bu elmayı yediği zaman bütün dilleri konuşacağını söyler. Battal Gazi su üzerinde gelen bu elmayı yer, canavarların ve kıl barakların dillerini konuşmaya başlar: “ez-in cânib seyyid hâzret ol tağa yol isterken (6) uykusu geldi zevrakdan taşra çıktı bir yire yatdı (7) uyudu düşünde şâh-ı merdân emirü'l mü'minin 'ali kerimullah-ı veccehe (8) gelür eydür ey pehlûvân bu sefer de çok 'acayibler göreceksin (9) irt e kim uyanasın şu yüzünden bir alma gele yi kim dükkeli dilleri öğreneceksin (10) didi seyyid uyandı gördi şu yüzünde bir büyük alma gelür (11) aldı ol kudret almasın yidi dükkeli diller seyyide ma'lum (12) oldu” (262 b). Canavarların ve kıl barakların dillerini konuşmaya başlayan Battal Gazi canavarların padişahı Harsan'ı ve kıl barakların padişahı Anuk'u kandırır. Her ikisini de öldürür. Bir gecede bunların derisini yüzer, tabaklar ve sabaha kadar kurutur. Sabah olunca hangi grubu komuta etmek istiyorsa onun kılığına girerek o grubu kontrol eder: “tiz seyyid hâzretleri (4) harsânîñ derisin yüzdi kendü eliyle tuzladı tabaklık eyledi (5) irt e degin kurutdı çünkim şabağ oldu seksârlar geldiler seyyid (6) harsânîñ derisin giyüp taşra çıktı bunlara gelüp yüz gösterdi (7) dükkeli yüz yire urdılar” (264 a). “(1) 'anuğa 'arz eyledi seyyid ol gice bunîñ dağı derisin çıkardı tabaklık (2) eyleyüp irtesi derisin giyüp taşra çıkup begler geldiler du'alar (3) eylediler” (265 a).

4.1.12. Olay Örgüsünde Entrika birliği Kuralı

Olay örgüsünde entrika birliği halk anlatısı için bir ölçüdür. Olay örgüsünde birbirleriyle gevşek organizasyonlarla bağlanmış ve belirsiz hareketlerin olmayışını sağlar (Çobanoğlu, 2017, s. 139). Battalname'de olay örgüsünde

entrika birliğini Battal Gazi'nin Rum ülkesini fethetmek ve buradaki insanları Müslüman yapmak için yaptığı mücadeleler belirlemiştir. Bu çerçevede olay örgüsündeki hareketler ve durumlar sıkı bir şekilde birbirine bağlanmıştır. Battalnamenin başında bu entrika birliği bir vahiy yoluyla dile getirilmiştir. Malatya'dan Peygamber soyundan uzun boylu, güzel yüzlü, buğday tenli bir kişinin çıkacağı ve Rum ülkesinin kiliselerini yıkacağı, yerlerine mescit ve medreseler yapacağı, o ülkeyi İslam ümmetine kazandıracacağı bildirilmiştir: “resûl-ı hażretiñ mübârek haţırı (7) rûma meyl eyledi şol sa‘at cebrâ‘il emîn geldi (8) hażret vahiy getürdi eyitdi yâ resûlallâh hâlîk-ı ‘âlem (9) celle celele selâm virdi çünkim benüm resûlüm mübârek haţırı (10) rûma meyl eyledi ben dağı ol vilâyeti ümmetime rûzi (11) kılam didi gerekdir kim deyrleri yıķalar yirine mescid ve medrese (12) yapalar çün hükmi risâlet tamâm oldu iki yüz yıldan (13) sonra bir yigit uzun boylu hûb yüzlü buğday añlu kendü mülkünden - (1) şehri-malatıyada adı ca‘fer ola pehlûvânlıķda (2) hamza beraber ola didi dört kitâbı yâd kıla ‘ayyarlıķda (3) ‘ömer ve ümmiyyeden ziyâde ola yaluñuz yürici ola çün âvazca (4) bir nesne okıya hava yüzindeki kuşlar mizândan yire döküle (5) didi ol vilâyeti küşâde kıla gelüp deyrleri yıķa yirlerine (6) mescid ve medrese yapa istanbulıñ kapusın ol açka keşişler (7) cigerin kıan eyleye” (2a, b).

4.1.13. Epik Birlik Kuralı

Bütün anlatı öğelerinin, en baştan beri ortaya çıkma ihtimali görülen ve artık gözden uzak tutulamayan olayları yaratması şeklinde gerçekleşmektedir (Çobanoğlu, 2017, s. 138). Battalname'nin başında destanda neler olacağı sezdirilir. Hz. Muhammet, Rum ülkesinin fethedilmesi diler. Cebrail bu dileğin Battal Gazi tarafından gerçekleştirileceğini bildiren bir vahiy getirir. Hz. Muhammet, Battal Gazi'ye verilmek üzere Abdulvehhab'a emanetler verir. Battal Gazi'nin ataları Malatya'ya gelir ve buraya yerleşir. Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye Battal Gazi'nin savaşı aletleri ve atı Aşkar bir mağarada Battal Gazi'ye ulaştırması için teslim edilir. Hüseyin Gazi, Mihras tarafından şehit edilir ve bu olaydan sonra Battal Gazi'nin Gayrimüslümlerle mücadelesi başlar. İslam düşmanı, kötü, zalim, zorba, ikiyüzlü, münafık, hilekâr tipler Battal Gazi'nin karşısına çıkar ve Battal Gazi bunların hepsini yener. Yaptığı mücadeleler

sonucunda Battal Gazi, çok fazla Gayrimüslim'in İslamiyet'i seçmesini sağlar. İslamiyet'i seçmeyenleri ise cezalandırır.

4.1.14. İdeal Epik Birlik Kuralı

Birçok anlatı ögesi, kişiler arasındaki ilişkileri en iyi şekilde aydınlatmak için bir araya gelir (Çobanoğlu, 2017, s. 138). Battalname'de Battal Gazi'nin İslamiyet düşmanları ile yaptığı mücadeleler ve İslamiyet'i yaymak için gösterdiği gayretler ideal epik birlik kuralının ortaya çıkmasını sağlar. Battal Gazi Bizans'a ve diğer Gayrimüslimlere karşı büyük bir mücadele vermiştir. İslam dini uğruna savaşan Battal Gazi, inancının bütün insanlar tarafından kabul edilmesini dilemektedir. Bu dileği de Battalname'de (MN) "benüm niyetüm oldur kim kayşeriñ başın kesem (11) tamâmet rûmı müselmânlık kılam kilisaların yıkam yerlerine mescidler (12) ve medreseler yapam" ifadeleri ile sıkça tekrarlayarak dile getirmektedir. Bu dileğin yerine getirilmesi de Battalname'de iki ayrı dünya görüşü arasındaki çatışma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu çatışmanın bir tarafında Battal Gazi, Battal Gazi'nin koruduğu ve kolladığı Müslümanlar, diğer tarafında Müslümanları yok etmek isteyen zalim ve acımasız Gayrimüslimler vardır. Bu çatışmada gayrimüslimler her zaman sayıca çok fazladır. Müslümanlar bunlar karşısında her zaman dara düşer. En darda kaldıkları anda Battal Gazi yetişir ve Müslümanlar savaşı kazanır. Müslümanlar ve Gayrimüslimler arasındaki savaşların çoğu Malatya'da yapılmıştır. Çünkü Bizanslılar Malatya'yı aştıkları anda önlerinde hiçbir engel kalmayacaktır.

4.1.15. Dikkati Başkahraman Üzerine Toplama Kuralı

Halk anlatı geleneğinin en büyük kuralı dikkati başkahraman üzerine toplamadır. Anlatıda tarihî olaylar anlatılıyorsa dikkat kahraman üzerinde toplanır. Sage, başkahramanın hikâyesi ile başlar ve bütün dış görünüşüyle o en önemli karakterdir (Çobanoğlu, 2017,s. 138).

Battalname'de anlatı boyunca bütün olayların merkezinde Battal Gazi vardır. Battalname, Battal Gazi'nin hangi amaç uğruna savaşacağını anlatan bir olay ile

başlar. Hz. Muhammet'e Abdülvehhab Rum ülkesini anlatır ve Hz. Muhammet bu ülkenin fethedilmesini diler. Bu sırada Cebrail vahiy getirir. Vahye göre Rum ülkesi fethedilecektir ve bu fethi de Battal Gazi gerçekleştirecektir: “‘abdü'lvehhâb ilerü geldi resûl-ı Һazret ‘aleyhisselam (13) önünde du‘a kıldı eyitdi yâ resûlallâh çok iklimler (1) temâşâ kıldım ama bu gördüğüm yirlerde hiç rûmdan (2) yegrek yir görmedim şehirleri birbirine yakın şuları firâvân (3) çeşmeleri çok havâsı hûb tend ü rast ve şikârları (4) ve ni‘metleri bol âdemleri ğarib dost amma kâfir inşâllâhu (5) ta‘âlâ ol vilâyeti müselmânlara ruzi kıla didi şol (6) Һadar vaşf eyledi ki resûl-ı Һazretiñ mübârek Һatırı (7) rûma meyl eyledi şol sa‘at cebrâ‘il emîn geldi (8) Һazret vahiy getürdi eyitdi yâ resûlallâh Һâlîk-ı ‘âlem (9) celle celele selâm virdi çünkim benüm resûlüm mübârek Һatırı (10) rûma meyl eyledi ben daҺı ol vilâyeti ümmetime rûzi (11) kılam didi gerekdir kim deyrleri yıķalar yirine mescid ve medrese (12) yapalar çün Һükm-i risâlet tamâm oldu iki yüz yıldan (13) sonra bir yigit uzun boylu hûb yüzlü buğday añlu kendü mülkünden (1) şehir-i malaıyada adı ca‘fer ola pehlûvânlıķda (2) Һamza beraber ola didi dört kitâbı yâd kıla ‘ayyarlıķda (3) ‘ömer ve ümmiyyeden ziyâde ola yaluñuz yürici ola çün âvazca (4) bir nesne okıya hava yüzindeki kuşlar mizândan yire döküle (5) didi ol vilâyeti küşâde kıla gelüp deyrleri yıķa yirlerine (6) mescid ve medrese yapa istanbuliñ Һapusın ol açā keşişler (7) cigerin Һan eyleye mübârek Һatırı âsude olsun (8) didi yine ‘uruc kıla çün resûl-ı Һazret bu Һaberi işitdi (9) şâd oldu” (MN, 2a, 2b). Bu olaydan sonra destan boyunca Battal Gazi bu doğrultuda mücadeleye başlar.

İkinci olay biriminde Battal Gazi, babasının intikamını alır. Babasını öldüren Mihran ve yanındaki Rum beylerini öldürür. Malatya'ya serleşker olur.

Üçüncü olay biriminde Kayser, Malatya üzerine ünlü komutanı Ahmer'i gönderir. Battal Gazi, Ahmer'i yener, Ahmer Müslüman olur. Battal Gazi, Ahmer'e Ahmed Tarran adını verir. Ahmer de destanda o ana kadar adı Cafer olan Battal Gazi'ye, Battal Gazi unvanını verir. Battal Gazi, Kayser'in gönderdiği orduyu yener.

Dördüncü olay biriminde Battal Gazi, Zeyneb'le evlenir. Bir savaşta Kayser'in oğlu Şemmas'ı esir alır. Şemmas bir şekilde kurtulur ve Zeyneb'i kaçıtır. Zeyneb'in peşine düşen Battal Gazi Zeyneb'i kurtarır. Bu sırada Kayser'in küçük kızı Mehperuz, Battal Gazi'ye âşık olur. Battal Gazi, Mehperuz'u da alarak Malatya'ya döner.

Beşinci olay biriminde Battal Gazi, İstanbul'a giden ve Kayser'e esir düşen Abdüsselam'ı kurtarır. Babasının katillerinden birisi olan Mihran'ı öldürür. Tarsus'ta Müslümanlara saldıran Sinbad'ı yener. Kayser'in oğlu Şemmas ve ona yardımcı olan Gazban adında bir Hristiyan vardır. Bunlar Müslümanlara göre eziyet etmektedir. Battal Gazi bunları bulur ve öldürür. Kayser, vezirinin kızı Beyza'yı Battal Gazi'ye suikastte bulunması için Malatya'ya gönderir ancak Battal Gazi Beyza'yı engeller ve Beyza Müslüman olur. Bu olaydan sonra Battal Gazi Müslümanlara zulmeden Deliyun ve Aliyün adlı kâfirleri öldürür. Katyun adında bir Hristiyan hükümdar Battal Gazi'ye tuzak kurar fakat Battal Gazi bu tuzağı bozar. Katyun, Müslüman olur. Zalim iki hükümdar vardır ve bunlar Müslümanlara eziyet etmektedir. Battal Gazi, Firdevs Şah ve Bahtiyar adındaki bu iki zalim hükümdarı yener. Kayser, Battal Gazi'nin Rum ülkesine geçişini engellemek için sıkı tedbirler alır fakat Battal Gazi bütün bunlara rağmen Rum ülkesine geçer. Mıştıran Kalesi komutana Kelb' i ve tebaasını Müslüman yapar. Kayser, Malatya'yı yere geçirip Battal Gazi ve yanındakileri yok etmek için büyük bir ordu ile Malatya üzerine yürür. Battal Gazi, Kayser'i yener.

Altıncı olay biriminde Battal Gazi, Tariyun adındaki bir zalim komutanın elinden zindana attığı Müslümanları kurtarır. Tariyun'ın kızı Gülendam'ı Müslüman yapar. Kayser çok büyük bir ordu ile Malatya üzerine yürür. Battal Gazi önce bir Hintli ardından da bir saka kılığına girer ve Kayser'in ordusundaki belli başlı komutanları, beyleri öldürür. Son olarak da iki ordu karşılaşıncı savaş meydanında Kayser'i öldürür.

Yedinci olay biriminde Ukba Kadı, Battal Gazi'yi, Tevabil'i, Abdurrahman'ı ve son olarak da Halife'yi zehirler. Hz. Muhammet'in yardımıyla bu

zehirlenenlerden sadece Battal Gazi kurtulur ve Kayser'le olan savaşına devam eder.

Sekizinci olay biriminde Battal Gazi hain bir devlet adamı olan Ukba Kadı ile mücadele eder. Ukba Kadı o kadar haindir ki Halife'yi zehirleyerek öldürmüştür, Battal Gazi'yi de zehirlemek ister ancak Battal Gazi, Hz. Muhammet'in yardımı ile bu zehirden kurtulur. Ukba'nın amacı bütün Müslümanları yok etmektir. Bu amacı uğruna her şeyi yapar. Önündeki en büyük engel Battal Gazi'dir. Battal Gazi, Ukba'nın bütün kötü planlarını bozar, herkese gerçekleri gösterir ve en sonunda Ukba'yı derisini yüzerek öldürür.

Dokuzuncu olay biriminde Hindistan'a doğru yola çıkan Battal Gazi yolda putperest bir padişah olan Mihrab'ı ve yanındaki on yedi padişahı Müslüman yapar. Ardından Hindistan'a gelir ve burada Müslümanlarla savaşan, Müslümanlara çok büyük kayıplar verdiren, eziyet eden putperest bir padişah olan Heylan ile savaşır. Heylan'a karşı Müslümanlar çok zor durumdadır. Bu sırada Battal Gazi Müslümanların yardımına yetişir. Heylan'ın ordusuna büyük kayıplar verir ve arkasından da Heylan'ı öldürür. Battal Gazi'nin Hindistan'da olmasını fırsat bilen Kayser, Malatya'yı yerle bir eder. Malatya'ya dönen Battal Gazi getirdiği ganimetlerle Malatya'yı tekrar mamur bir şehir haline getirir. Kayser, aynı zamanda Malatya'yı bastığı zaman Emir Ömer'in Battal Gazi'ye vermeye söz verdiği kızını da kaçıır. Battal Gazi, ülkesine geçer ve kızı da alarak geri gelir.

Onuncu olay biriminde Battal Gazi karısı Fatıma Hatun'un ölümüne yol açan Ukba Kadı'nın oğlu Velid'i yakalamak için Rum ülkesine gider. Burada çok güçlü bir savaşçı olan ve karşılaştığı herkesi yenen Adn Banu adında bir kadını yener. Arakil Kayser'in kızı Ketayun'ı kaçıır ancak ardından yakalanır. Arakil Kayser, Battal Gazi'yi cehennem kuyusuna attırır. Kuyudan bir ejderhanın kuyruğuna tutunarak çıkar. Ketayun da Battal Gazi'yi hile ile yakalattığı için çok pişmandır ve onun kurtulması için dua etmektedir. Battal Gazi, Ketayun'u bulur ve onu da alarak Malatya'ya gider. Bu sırada Arakil Kayser, Malatya'yı kuşatmış ve

Müslümanları çok bunaltmıştır. Müslümanların en darıda kaldığı anda Battal Gazi yetişir ve Arakil Kayser'i yener.

On birinci olay biriminde Battal Gazi'ye karşı Esatur Kayser, Harus ve Guzende adlı cadılarla iş birliği yapar. Ukba Kadı'nın oğlu Velid, Battal Gazi'yi kandırır ve onu ıssız bir adada tek başına bırakır. Battal Gazi'nin yokluğuna fırsat bilen Esatur Kayser ve Guzende Cadı Müslümanların üzerine saldırır. Guzende, yaptığı büyüyle Müslümanları çok zor durumda bırakır. Bütün Müslümanlar Allah'tan yardım ister. Bu sırada Battal Gazi ortaya çıkar ve cadıyı öldürür. Ardından Esatur Kayser'in ordusunu yener. Esatur Kayser, Battal Gazi'nin bütün şartlarını kabul eder.

On ikinci olay biriminde Battal Gazi çok zor durumlarda kalır. Hz. Muhammet'in ve Hızır Peygamber'in yardımı, zekâsı, cesareti, gücü ve kudreti sayesinde bütün bu zor durumlardan kurtulur. İstanbul'da Kayser'in komutanı Falikrat Battal Gazi'yi esir alır. Battal Gazi zekâsı sayesinde bu esaretten kurtulur. Esatur Kayser, Battal Gazi'nin öldüğünü sanarak Malatya üzerine yürür. Battal Gazi, Kayser tam zaferi kazanacakken yetişir ve gücü ile onu yener, esir alır. Battal Gazi, kaçırılan oğullarının peşine düşer. Yolda devlerin elinde zor durumda kalan Asced Padişahı'nın kızını kurtarır, padişah da bu iyiliği karşılığında kızını Battal Gazi'ye verir, oğullarını bulmak için yaptığı savaşlarda ona destek olur. Battal Gazi, oğullarını bulmak için Hilal Cadı'nın yanına giderken canavarlar ve kıl baraklılar ile karşılaşır. Zekâsı sayesinde bunların padişahlarını öldürür, derilerini yüzer, tabaklar, kurutur. Bunların kılığında girerek canavarları ve kıl barakları kontrol eder. Hilal Cadı ile karşılaşınca Hilal Cadı Müslümanlara büyü yapmaya başlar. Battal Gazi Hızır Peygamber'in verdiği okla önce cadıyı yaralar, ardından cadının sarayına girerek onu öldürür.

On üçüncü olay biriminde şeytanla iş birliği yaparak Babek adında sahte bir peygamber ortaya çıkar. Bu sahte peygamber İslamiyet için büyük tehlikedir. Şeytanın yardımı ile mucizeler gösterir, etrafına çok fazla sayıda asker ve insan toplar, büyük bir taraftar kitlesi oluşur. Babek'e ne kılıç ne ok ne süngü ne de

gürz bir zarar verir. Halife'yi yener, Bağdat'ı ele geçirir, Halife Şam'a gitmek zorunda kalır. Üzerine yollanan bütün orduları ya yener ya da kendine bağlar. Bu büyük tehlikeyi bir önceki olay biriminde Hızır Peygamber Battal Gazi'ye "hızır seyyide eyitdi ey pehlûvân vakıt ıardır islam (3) üzerine düşmân belürdi yine senden meded olur didi" (MN, 273 a) sözleriyle belirtir. Battal Gazi, Babek ile mücadeleye başlar. Üç gün süren bir savaştan sonra onu ve yanındakileri yener. Babek kaçmaya başlar, Battal Gazi onu kovalar. Babek en son olarak İstanbul'a gelir, Kayser'i ve Battal Gazi'nin oğlunu öldürür, tahta geçer. Tahta geçince adanlarını toplar ve planlar yapmaya başlar. Bu toplantıya Battal Gazi de gizlice katılır, toplantı sonunda Babek'i yakalar, adamlarını öldürür. Babek'i alarak Halife'nin yanına gider ve Bağdat'ta Babek'i yakarak öldürürler.

On dördüncü olay biriminde İmlan adlı padişahın bir kızı vardır. Bu kız çok güzeldir, herkes onunla evlenmek ister ancak kızın çok zor şartları vardır. Halife de bu kızı ister ve alması için Battal Gazi'yi görevlendirir. Battal Gazi bu ülkeye gider. Kızın acımasız bir dev tarafından kaçırıldığını görür. Bu dev aynı zamanda başka kızlarda kaçırmıştır, insanlara büyük zararlar vermiştir. Battal Gazi bu devi öldürür, kızları kurtarır ve bu ülke Müslüman olur.

On beşinci olay biriminde Halife'nin kızı kaybolur. Çaresiz kalan Halife Battal Gazi'den yardım ister. Battal Gazi kızı bulmak için yola çıkar. Kızı kaçıranın Rad Cadı olduğunu öğrenir. Battal Gazi, yolda iki beyle karşılaşır ve bunların kızları da Rad Cadı tarafından kaçırılmıştır. Bunlar da Battal Gazi'den yardım isterler ve eğer kızlarını getirirse halkları ile Müslüman olacaklarını söylerler. Battal Gazi, Rad Cadı'yı öldürür ve kızları kurtarır. Beyler sözlerini tutar ve halkları ile Müslüman olur. Bu sırada Battal Gazi'nin yokluğunu fırsat bilen Hakem adlı bir şahıs halifelik iddiasında bulunur. Halife'yi bir gece baskınıyla yenerler, Bağdat'ı kuşatıp Halife'yi çok zor durumda bırakırlar. Son olarak da Bağdat'a girerler. Halife, bir evin damına çıkar ve kibleye dönerek Allah'tan yardım diler. Tam bu sırada Battal Gazi gelir ve Hakem ve taraftarlarını yener.

On altıncı olay biriminde Kanatur Kayser karşısında Müslümanlar çok zor duruma düşer. Kanatur yanında Avc Fireng ve 600 bin kişilik bir orduyla Malatya'ya saldırır. Avc Fireng, Abdülvehhap'ı şehit eder. Kayser, Malatya'ya girer ve şehri yıkar. Müslümanlar dağlara kaçar. Hz. Muhammet, Medine'de bulunan Battal Gazi'den Malatya'da bulunan Müslümanların yardımına gitmesini ister. Battal Gazi, Malatya'ya gelir ve Abdülvehhab'ın şehit olduğunu görür. Bunun üzerine Kayser'in ordusuna saldırır ve önünde kimse duramaz. Avc Fireng'le karşılaşır ve onu bir vuruşta ikiye böler. Bu sırada Halife de gelir. Halife'nin ardından Tamus Peri yanında 100 bin peri ile gelir ve Kayseri'nin ordusunu hep birlikte yok ederler. Kayser kaçar ve Battal Gazi onun peşine düşer.

6. BÖLÜM

İŞLEVSEL HALKBİLİMİ KURAMI BAĞLAMINDA BATTALNAME

6. 1. İŞLEVSEL HALKBİLİMİ KURAMI'NA GÖRE BATTALNAME

İşlevsel Kuram, günümüz halkbilimi çalışmalarında en yaygın olarak kullanılan teorilerden bir tanesidir. İşlevsel Halkbilimi Kuramı'nın kurucularından biri Bronislaw Kaspar Malinowski diğeri ise A. Reginald Radcliffe-Brown'dur. Malinowski, kültürü çeşitli cephe ve kurumların karşılıklı ilişkisi olarak görür. Malinowski'ye göre kültür insanların yaptığı araç ve gereçlerden, tüketim mallarından, anayasal belgelerden, insana özgü düşünce ve becerilerden, inanç ve törelerden oluşan bütünsel bir toplamdır. Kültür, kısmen maddi kısmen de manevi unsurlardan oluşan kocaman bir aygıttır. İnsanoğlu bu aygıtı kullanarak karşılaştığı sorunların üstesinden gelir. Bu sorunlar insanların beslenme, üreme ve sağlığını koruma ihtiyaçlarından doğar. Sorunlar çözülürken insanoğlu yeni ve suni bir çevre yaratır. Bu suni çevrenin devamlı olarak yeniden meydana getirilmesi, sürdürülmesi ve yönetilmesi gerekir. Malinowski'ye göre insanın öncelikle organizmasının ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. İnsanlar beslenmek, barınmak, ısınmak, dış etkilerden korunmak için bazı faaliyetlerde bulunur. Dıştan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı örgütlenir. İnsanlar bilgi üretir, değer ve ahlak duygusu geliştirir. Sanatsal ve eğlendirici etkinliklerde bulunur (Çobanoğlu, 2015, s. 266-271). İster çok yalın ister son derece karmaşık ve gelişmiş bir kültür olsun insani ve ruhani şeyler içeren oldukça fazla olguyla karşılaşılır. İnsanlar bu olgular sayesinde karşılaştıkları sorunlarla baş edebilirler (Malinowski, 2020, s. 43).

Teoloji ve mitoloji araştırmalarında sıklıkla kullanılan kült kavramına mekân, zaman, inanç öğeleri başta olmak üzere "bağlam" dikkate alınarak bakıldığında, kültürün insanoğlunun yaşamına ilişkin maddi, manevi ve sosyal işlevlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır (Yıldız, 2019, s. 1053). İşlevsel kurama göre metin tepki gösterecek bir seyirci topluluğuna sunulmaz ya da icra edilmezse anlamsızdır. Bundan dolayı da Malinovski metnin önemli olduğunu ancak

bağlamsız bir metnin ölü olduğunu belirtir (Çobanoğlu, 2015, s. 281). Destanlar, tarihte konak ve saraylardan başka tekke, han, kahvehane, çayhane, bozahane, köy odası gibi umuma açık mekânlarda da icra edilmiştir. Devlet; askerin moralini yüksek tutmak, onları zihnen savaşa hazır hâle getirmek için ordugâhlarda, kale garnizonlarında ve kışlalarda destancılar istihdam etmiştir (Çobanoğlu, 2011, s. 89). Anadolu ve Rumeli serhadlerinde, oda ve derneklerde, Battalnameler kendine mahsus töre ve saygı ile okunmuştur. Fahrettin Kırzioğlu, altı yaşından liseye başlayıncaya kadar evlerinde, komşularında, uzun kış gecelerinde odalarda, derneklerde Battalname'nin okunması ve dinlenmesi geleneğine bizzat şahit olmuştur. Kırzioğlu aynı zamanda 1934-1937 yılları arasında Arpaçayı'nda ve Pasof'ta tahsil müfettişliği sırasında kaldığı köy konaklarında Battalname'nin icrasına katılmıştır. Battalname'nin okunma bağlamını şöyle açıklamıştır:

- Battalnamenin içinde sık sık Hz. Muhammet'e salavat-ı şerife getirilmesi gereken yerler geçtiğinden Battalname dinlemeye gelenler, bilhassa yaşlı kadın ve erkekler, abdest almış olarak gelirler.
- Battalname'yi okuyan kişi bu metni daha önceden okumuştur. Yazımdaki yanlışları düzelterek eski söyleyişteki kelimelerin de anlamlarını izah edebilecek seviyede hazırlıklı bulunur.
- Battalname dinleyicilere üstün ahlak, fedakârlık, yiğitlik, gözüpeklik, cesaret, yılmazlık örnekleri vererek onları manevi yönden besler. Battalname'nin icra ortamında bulunanlar bu kitabı defalarca dinlemiş ve bu kitaptaki olayları bilen kişilerdir. Battalname'de İslam düşmanları yakalanır. Tam öldürüleceği veya can çekiştiği sırada dinleyiciler okuyucudan rica ederler ve okumayı durdururlar. Battalname'nin okunması bir sonraki geceye ertelenir.
- Battalname okunurken “ertes/ferdası gün” sözü geçtikçe “üzerimize hayırlı sabahlar açıla” ifadesi söylenirken bütün dinleyenler hep bir ağızdan “amin” demeyi âdet edilmişlerdir.
- Battalname'de; Hz. Muhammet, sıkışık anlarında Battal Gazi'ye yardım eder. Hz. Muhammet, Battal Gazi'nin düşüne girer, ona yol gösterici öğütlerde

bulunur. Bu öğütlerin okunduğu anlarda dinleyenler kendileri için de böyle bir şefaatin esirgenmemesi dileğinde bulunurlar.

- Battalname'de, Battal Gazi'nin sıkışık anlarında Battal Gazi'ye Hz. Muhammet'in yardım ettiği gibi Hızır ve İlyas nebiler de yardımda bulunurlar. Bu yardımların anlatıldığı yerlerde dinleyiciler "Ya Rabbi! Bize de böyle yardımcı gönder, Ehl-i İslam'ı dardan kurtar." yollu dilekleri tekrar ederler. Düşmanlara kahriyeler söylerler.

- Zekâsı, gücü ve cesaretiyle her türlü zorluğu yenen Battal Gazi dinleyenler için ve özellikle gençler için model bir şahıstır. Dinleyiciler onun öğütlerini belleyip düstur edinmek için bütün dikkatleri ile okuyanı dinlerler (Kırzioğlu, 1997, s. 71-72)

Çobanoğlu (1999), "Sözlü Kültürden Yazılı Kültür Ortamına Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Âşıkpaşazâde'nin Epik Karakteri Üzerine Tespitler" adlı makalesinin girişinde Halil İnalçık'ın "Âşık-Paşazâde Tarihî Nasıl Okunmalı?" adlı makalesinde işâret ettiği hususu belirterek; Tevârih-i Âl-i Osman (Menâkıb-ı Âl-i Osman) kitabının sözlü kültür ortamındaki işlevinden bahsetmiştir. Bu tip eserlerin savaş ve barış zamanlarında bozahanelerde ve benzeri yerlerde gruplara karşı okunmak için yazıldığını belirtmiştir. Bunun için Paşazâde'nin eserinde okuyucuların yanı sıra dinleyicilerin de göz önünde bulundurulduğunu ifade etmektedir. Çobanoğlu, kitaptaki sözlü kültür ortamının izlerini ve muhtemel dinleyici kitlesinin özelliklerini gösteren "O Gaziler", "Ay derviş!" veya "İmdi ey aziz!" gibi dinleyiciye doğrudan hitaplara dikkati çekmektedir. Bu tür dinleyiciye hitapların yanı sıra "Sebep neyidüğüm sana haber vereyüm işidesin...", "Dinle ki deyem", "Dinle ki ne der bu ışk pirin" gibi örneklerle eserin yazım bakımından üslubunu "okuma" eyleminden daha çok "dinleme" eylemine yönelik oluşturduğunu ifade etmektedir (Çobanoğlu, 1999, 65-67). Battalname'de de okuma ve dinleme eylemine yönelik ifadeler oldukça fazla yer tutmaktadır:

"vir şalavât 'aşkla (6) ey mü'minân ben dahı bir kışşa eydem saña tüt kulağıñ (7) bir dem işit benden yaña seyyidiñ aḥvâlini şerḥ ideyüm" (54 a).

“vir şalavât seyyid-i peygambere (4) ben dahı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın işit bundan yaña (5) seyyidiñ ulu ğazasın dinlegil ne gelür başına bir bir anlagil” (109 a).

“ey yâr işidincek kulağ tut diñle zinhârı (4) açıla görklü dilşâd olasın dükkeli kayğudan âzâd olasın” (179 a).

“vir şalavât ‘aşkla diñle ey cân (12) bir ğazavat eydem diñle saña tut kulağın bir dem işit benden yaña (13) ben de seyyidden rivâyet eydem ne ki başdan geçdiyse şerh ideyüm” (225 a).

Battalname “hikâyet dahı burada tamâm (11) oldı seyyid baţtal ğaziniñ ruhuna allâh ta‘âla rahmet (12) ve ismi allâhu'l ulum bi'l sevâb (13) okuyanı yazanı dinleyeni rahmetiñle yârlığagil yâ ğani” (319 b) ifadeleriyle son bulmaktadır. Battalname'nin sonunda yer alan bu ifade ve daha önceki bölümlerde geçen buna benzer ifadeler Battalname'nin icrasında yer alan okuyan ve dinleyen unsurlarını ortaya koymaktadır. İşlevsel kuram, icra edilen bir folklor unsurunun anlatanda ve dinleyende oluşturduğu niteliklerin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Bir folklor unsuru birden fazla işleve sahip olabilir. Dahası folklor unsurunun işlevi icra edildiği bağlama bağlı olarak da değişebilir. Folklorun çok sayıda işlevinin içerisinde William Bascom'un önemli gördüğü işlevlerden değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme ile eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılarak eğitilmesi işlevleri Battalname kültürünün yerine getirdiği işlevlerin önde gelenleridir:

1. Değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme: Folklor unsurları icra sırasında hem icrayı yapana hem de icrayı dinleyenlere, seyredenlere içinde bulunduğu kültürün ritüellerini, toplum kurallarını doğrulayıp, onaylatarak benimsetir; toplumsal kurumları destekler. Böylece folklor toplumsal kurum ve değerlerin güncelleşmesini, güncellenip köklenmesini sağlar.

2. Eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılması eğitilmesi işlevi: Yazılı kültür geleneği olmayan ya da sözlü kültür ortamının tek kültür ortamı olduğu toplumlarda folklorun taşıdığı bilgiler tarihsel olarak gerçek kabul edilir. Bu bilgilerin öğretimleri son derece önemlidir. Bu bağlamda folklor kültürün

aynasıdır ve insanlar için bir kılavuz olarak düşünülmektedir (Çobanoğlu, 2015, s. 281-282).

6.1.1. Değerlere, Toplum Kurallarına ve Törelere Destek Verme

İnsanlar herhangi bir amacı gerçekleştirmek, herhangi bir hedefe ulaşmak için örgütlenmek zorundadır. Malinowski bu şekilde vücuda getirilmiş bir örgütlenmeyi “kurum” olarak adlandırmaktadır. Bu kavram insanların bir araya gelmelerini sağlayan birtakım geleneksel değerler üzerinde varılan bir anlaşmayı içerir (Çobanoğlu, 2015, s. 270). Kültürün ana unsuru insanların kalıcı gruplar hâlinde örgütlenmesidir ve bu örgütlenmelerin sonucunda kurumlar ortaya çıkar. Kurumlar belirli bir amaç için gerekli olan değerleri oluşturmak ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla oluşturulur. Toplumlarda ihtiyaç olmadığı hâlde ortaya çıkan bir kurum yoktur. Kurumlar bir ihtiyaç hâlinde ortaya çıkar (Malinowski, 2020, s. 48-49). Türk kültüründe “Gazilik” önemli bir kurumdur ve çok önemli işlevleri yerine getirmiştir. İslamiyet öncesinin “Alplık” kurumu Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra “Gazilik” kurumu şeklinde devam etmiştir (İnalçık, 2018, s. 31-32). Bunun nedeni canlı bir varlık olan insanın hayatta kalabilme koşullarını sağlamak zorunda olmasıdır. Bir topluluk sürekli ve normal şekilde kendini yenileyemediği sürece kültürel varlığını devam ettiremez (Malinowski, 2020, s. 80). Osmanlının büyümesi ve bir imparatorluk konumuna yükselmesi başlıca iki temel olaya bağlıdır: Gaza geleneği ve Türkmenlerin kitle hâlinde göçü. Gazilik Kurumu o kadar etkilidir ki Osmanlı Devleti bir gazi devleti olarak doğmuş ve bu geleneği sürdürmüştür. 1461’de Fatih Sultan Mehmet yaya olarak Trabzon Dağlarına turmanırken “Bu zahmetler Allah içindir, elimizde İslam kılıcı vardır. Eğer bu zahmeti ihtiyar etmesevüz bize gazi demek layık olmazdı.” sözlerini söyler (İnalçık, 2018, s. 8-20). Yine Fatih Sultan Mehmet, Mısır Memlûk sultanına yazdığı fetihnamede devrinin en ileri gaza sultanı olduğunu yazmış, sonraları İslam’ın gaza kılıcının kendi elinde olduğunu ilan etmiştir (İnalçık, 2005, s. 144).

Devletler ve devlet adamları ndan güç almaya ve güçlerini bu kuruma dayandırmaya gayret göstermiştir. Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail arasındaki

mücadelede bu somut olarak görülmektedir. Şah İsmail, Osmanlı Sultanlarına rakip çıktığı zaman ataları gibi gazilik iddiasında bulunmuştur. Yavuz Selim de Şah İsmail'e karşı çıktığı seferi, gaza olarak ilan eder. Buna karşı Şah İsmail, Yavuz Selim'e gönderdiği mektupta Anadolu halkının çoğunun kendi babalarının müridi olduğunu ve ailesinin gaza ile şöhret kazandığını söyler (İnalçık, 2018, s. 138).

Gazilerin oluşturduğu sosyal sınıfın zamana ve mekâna göre isimleri, kıyafetleri, ahlaki prensipleri az çok değişiklik göstermiştir. Bu sınıfın bir kısmı iç kargaşalarda ve hudutlarda gönüllü ve ücretli askerlik yaparken bazıları da fırsat buldukça büyük şehirlerde hırsızlık, kabadayılık, haydutluk yapmıştır. Bu sınıftan birtakım kişiler de esnaf teşkilatına girmiştir (Köprülü, 1999, s. 87). Abbasiler Dönemi'nde Halife Nasır, İslam dünyasında hem saygınlığını arttırmak hem de kendi hükümranlılığına sağlam bir zemin oluşturmak için halifeliğin etki alanına giren fütüvvet zümrelerini kendi liderliği altında bir araya getirdi. Bu sayede Fütüvvet Teşkilatı bir serseriler topluluğu olmaktan çıktı. Halife Nasır, ahlaki değeri ve toplumsal seviyesi yüksek bir İslam Şövalyelik Müessesesi kurdu. Fütüvvet Teşkilatı meşru bir güç oldu. Anadolu'da Ahilik de bu teşkilatın üyesiydi, Selçuklu ve Osmanlı sultanları da bu teşkilata üyeydi (Köprülü, 1999, s. 87).

İnsanlar bir amaca yönelik örgütlü faaliyet sistemleri kurarlar. Yeni doğan bireyler bu sistemler içinde yaşama başlar. Bu örgütlerin antlaşması olan değerler sistemi vardır. İnsanlar var olan bu değerler sistemine göre örgütlenir ya da var olan örgütler içinde yer almaya çalışır (Malinowski, 2020, s. 59). Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında gazileri cesaretlendirmek, ilham vermek ve gaza fikrini canlı tutmak için Battalname gibi eserler gazi gruplarına okunurdu. Battalname'de yer alan "işitgil, tut kulağın dinle" gibi ifadeler bunun delilidir. Bu destanları, hikâyeleri dinleyen gaziler dinlediklerini hayata geçirmek için mücadele ediyordu. Yapılan bu mücadelelerle ilgili birçok hikâye de sözlü gelenek içinde ortaya çıkıyor ve Osmanlı kronikleri içinde yer alıyordu. Bu anlatılar sayesinde Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin saygınlığı ve gücü artıyor, gaza fikri ile Anadolu'ya gelen gaziler onların etrafında toplanıyordu (Döğüş,

2008, s. 827). Bu toplanmalar sonucunda Arapların pek çok teşebbüsüne rağmen başaramadıkları Anadolu'nun İslamlaştırılması hareketi başarıya ulaşıyordu. İstanbul'un fethi ile de bu hareket taçlandırılıyordu. Anadolu'nun Türkler tarafından İslamlaştırılması hareketinde gaza ideolojisi ve çok önemli bir görevi yerine getirmiştir (Köksal, 1983, s. 5). Gaza ideolojisi ve Battalname'de olayların merkezindeki ana unsurdur. Battal Gazi her ne yaparsa gaza için yapar ve bütün faaliyetleri ile onu inkişaf ettirir. Battalname'nin olaylar örgüsünü oluşturan olay birimlerinin başında bu anlatılanların gaza olduğunu ve icra bağlamında bulunanların bunları can kulağıyla dinlemeleri, olayları anlamaları gerektiğini belirtir:

“(12) ben dağı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın bir dem benden yaña (13) hem bir ulu ma‘cerât dinleyesin” (39 a).

“(4) ben dağı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın işit bundan yaña (5) seyyidiñ ulu ğazasın dinlegil ne gelür başına bir bir anlagil” (109 a).

“(3) ben dağı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın bir dem işit benden yaña (4) seyyidi görgil ki ne işler kıılır” (159 a).

“(6) ey siz bilüp siz diñleyenler siziñ ardınca ma‘ni söylesele işidüñ (7) bu ‘acayib dâsitâni teferrüç eyle bu dünyâ bu dâsitâni diyem seyyidiñ (8) bir hoş ğazasın gerek canına kıanca okuyasın göresin seyyid kim neler (9) itdi cihân içre ne işler kııldı gitdi “ (178 b).

“(8) sen dağı gel ey beri vir şalavât seyyid-i peygambere (9) ben dağı bir hoş ğaza eydim saña ‘aqlıñla fikrini tut benden yaña (10) seyyidiñ aħvalüñ şerh ideyin” (197 b).

“vir şalavât ‘aşkla diñle ey cân (12) bir ğazavat eydem diñle saña tut kulağın bir dem işit benden yaña (13) ben de seyyidden rivâyet eydem ne ki başdan geçdiyse şerh ideyüm” (225 a).

“bağtal-ı seyyid (13) ger seversin ‘aşkla peygamberi vir şalavât mu‘sibetden ol beri - (1) bir ğazâvat eydüm ben de saña seyyidi şerh ideyüm öğüd saña (2) neçe kûh-ı kıafa vardı dinlegil neçe kırdı bunları añlagil (3) yetmiş iki biñ milleti

kendüzine neçe uydurır girerler sözine (4) bunca dürlü ma‘cerâtlar iderse buluşup hızırla bunca giderse (5) kâmusı şerh ideyim saña bire vir şalavât seyyid-i peygambere” (254 a,b).

İslamiyet öncesinin “Alplık” kurumu Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra “Gazilik” kurumu şeklinde devam etmiştir. Alplık kurumu İslamiyet öncesinde Türk milletinin teşekkül ettirdiği önemli bir kurumdu. Bu kurum Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra da varlığını sürdürmüştür.

Kurumlar belirli bir amaç için gerekli olan değerler veya ihtiyaçlar için oluşturulur (Malinowski, 2020, s. 47). 1260-1300 yılları arasında gaza faaliyetleri Batı Anadolu’da en yüksek seviyeye çıkıyordu, Gazi Türkmen beylikleri kuruluyordu. 13. yüzyılda Türkler bir yanda Haçlılara diğer yanda da Moğollara karşı bir ölüm-kalım savaşı veriyordu. Bu savaşlarda Türkleri gaza ruhu ayakta tutuyordu, gaza heyecanı Anadolu’da Türkmenler arasında doruğa ulaşıyordu. Osman Gazi, uçların en ileri bölümlerinde gazayı son derece atılgan bir şekilde sürdürüyor, gazi alpların önderi durumuna yükseliyordu. Osman Gazi’nin bayrağı altında toplanan, savaş grubunda kızıl börk giyip gaziliğe özenen ve alpların hizmetine girenlerin büyük çoğunluğu aşiret Türkmenleriydi. Bunun yanında çeşitli kökenden insanlar da vardı (İnalçık, 2018, s. 10-25). Tarihteki bu olaya benzer durum Battalname’de de vardır. Çünkü Türk epik destan geleneğinde, destanlar belli bir tarihî dönemi birçok yönüyle oldukça geniş bir çerçevede ele alır, bu olayların halk hafızasındaki görünüşlerini uygun bir dille, estetik açıdan kendine has destan mantığı içinde işleyerek ortaya koyarlar. Destanlarda, milletin dış düşmanlarına karşı savaşı ve bu savaşlarda gösterdiği kahramanlıkları, devletin iç meseleleri, sosyal çatışmalar ve benzeri unsurlar bir bütünlük içinde anlatılır (Çobanoğlu, 2011, s. 21). Gazilik Kurumu’nun birleştirici işlevi Battalname’de de yer almıştır. Battal Gazi’nin yoldaşlarının çoğu Müslüman’dır. Ancak bunların yanında Hristiyan olup sonradan Müslüman olanlar da vardır. Bu şahısların en önemlisi Ahmet Tarran’dır. Battal Gazi’ye Battal unvanını da veren bu şahıs Battal Gazi’nin mücadelelerinin çoğunda onun yanında yer almış ve savaşmıştır.

“aḥmer eydür (6) yâ ca‘fer gerekir ki bir lakab koyam baña ḥâtırın kalmasın (7) ca‘fer eydür hoş ola didi aḥmer eydür senün adın (8) seyyid baṭṭal ğazi olsun didi baṭṭal eydür ben de (9) saña bir ad koyam aḥmer eydür hoş ola seyyid baṭṭal eyitdi (10) seniñ adın aḥmed ṭarran olsun didi” (MN, s. 36a).

“(1) ol gün meydân tutdı çok kâfir depeledi diledi artık kimesne (2) meydâna girmedi aḥmed ilerü geldi seyyid önünde baş kodı eydür (3) yâ pehlûvân dilerüm ki kendümi leşkere uram didi baṭṭal (4) raḥmetullâh-ı ‘aleyh destûr virdi atından indi kolañın (5) muḥkem çekdi kendüzin ol deryâ gibi leşkere urdı” (MN, s. 38a).

Battalname’de Hristiyanların Müslüman olması sıklıkla karşılaşılan bir olaydır. Hristiyanlar ya rüyalarında Hz. Muhammet’i görürler, ardından Battal Gazi’ye biat ederek Müslüman olurlar ya da Battal Gazi’ye yenilirler, Battal Gazi onları İslamiyet’e davet eder. Onlar da bu daveti kabul edip Müslüman olurlar:

“ey pehlûvân seyyid baṭṭal ğazi (13) gel beni küfrden ḥalâs eyle didi seyyid çünkim bir ḥaber işitdi aşığa - (1) indi kaṭyûn seyyidiñ ayağına düşdi imân ‘arz kıldı müselmân (2) oldı manşûr şâd ḥurrem oldı beglerin kulların kamusı (3) müselmân oldılar şehir ḥaber oldı dükkeli bir ağızdan müselmân (4) oldılar seyyid kaṭyûn ve begleri aldı çokluk kulla birle mâlâtyaya (5) geldi aşḥâb karşı geldi seyyid kaṭyûn birle görüşdiler toylar itdiler (6) şâdılıklar eylediler” (MN, s. 76b-77a).

Gaza, kutsal bir savaştır ve bu savaşta gaziler gazi/alp liderlerin etrafında toplanırlar, onların bayrağı altında birleşirler (İnalçık, 2018, s. 18). Battalname’de de gaziler Battal Gazi’nin liderliği etrafında toplanırlar, mücadele ederler. Sıkışık anlarında Battal Gazi ne derse onu yaparlar. Kayser, Malatya üzerine oğlu Şemun komutasında beş yüz bin kişilik bir ordu gönderir. Müslümanların casusu Munzir bu durumu Malatya’ya haber verir. Emir Ömer ne yapacağını bilemez ve Battal Gazi’ye ne yapılması gerektiğini sorar. Battal Gazi de yapılması gerekenleri söyler:

“emir ‘ömer eydür yâ baṭṭal ğazi nice (12) idelüm seyyid eyitdi ‘alemleri ṭaşra ḫıḫarıñ leşker cem’ (13) idüñ ve hem öyle ḫıldılar yigirmi beş biñ leşker cem’ oldı on iki - (1) binin şehirde ḫodılar kim şehr bekleyeler” (MN, s. 42a-42b).

Tarsus’a yakın bir kale vardır. Bu kalenin komutanı Sinbad’dır ve Müslümanlara zarar vermektedir. Tarsus’ta bulunan Battal Gazi bunu öğrenir ve bu kalenin üzerine yürümeye karar verir. Durumu anlatan bir mektup yazar ve Battal Gazi’nin yârenleri derhal Tarsus’a doğru yola çıkar, Emir Ömer asker gönderir: “seyyid eyitdi inşâallâh (8) te‘âla anuñ şerrinden bu iklimden def’ idem didi tiz nâme yazdılar (9) mâlatıyaya bildirdiler ḫikâyetin ve kal’a ḫikâyetin çün nâme emir ‘ömere degdi (10) oḫudı şâd oldı aḫmed ṭarran ve ‘abduvehhâb ve cu’de dört (11) oḫlıyla abdüsselâm tevâbîl ve sa’d ve naşr-ı ḫubbâb (12) üç yüz yigit birle seyyide gönderdi” (MN, s. 65b).

Külliyeler Anadolu topraklarında Türklerin teşkil ettiği önemli kurumlardandır. Külliye, işlevleri birbirini tamamlar nitelikte ve üslup özellikleri aynı olan birden fazla yapıdan oluşan topluluklar için kullanılan bir terimdir. Külliyeler, Anadolu topraklarında XIII. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkmıştır. Anadolu’da sosyokültürel, sosyoekonomik ve dinsel açıdan var olmaya ve tutunmaya çalışan Türk milleti külliyeler gibi yapılar inşa ederek yaşam alanlarının temel dayanaklarını oluşturmaya çalışmışlardır. Eskişehir bölgesi uzun süre Türk-Bizans sınırı olmuştur. Bu topraklardaki oluşabilecek otorite boşluğunu gidermek ve başıboş Türkmenleri bir şemsiye altında toplamak ve ortak bir paydada birleştirmek için Selçuklular bu yörede tekkeler kurmuşlardır. Selçukluların bu yörede tekkeler kurmasının nedeni toplumsal barışı ve bütünlüğü sağlamaktır. Bu tekkeler aracılığıyla halk dini olarak bir arada tutuluyor, sosyal ve kültürel temeller atılıyordu.

Gazilik Kurumu’nun oluşmasında, yayılmasında büyük katkıları olan Battalname’nin kahramanı Battal Gazi’nin Eskişehir’de çok özenli yapılmış bir de külliyesi bulunmaktadır. Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda çok özenli bir şekilde yapılmış olan bir türbe, genellikle içindeki şahsiyetin çok saygın bir

kimlik olduğunu gösterir. Bu saygın kimlik etrafında oluşan kült yerel değil daha evrensel bir olguya işaret etmektedir. Buna hiç kuşkusuz en iyi örneklerden biri Seyit Battal Gazi kültüdür. Ünü Balkanlara kadar yayılmış olan Battal Gazi'nin inananların perspektifi oldukça geniştir. Ayrıca Seyyid Battal Gazi'nin mezar ve türbelerinin Anadolu'da yedi ayrı yerde olması önemli bir ayrıntıdır (Say, 2009, s.10.)

Seyyid Battal Gazi Külliyesi; Anadolu kültür tarihinde, sosyal ve dinsel yapılanmasında bir merkez olma özelliğini üzerinde bulundurmaktadır. Türk nüfusunun yoğun olması, külliye'nin bulunduğu bölgedeki olumlu iktisadi gelişmeler bu bölgeyi ve külliye'yi bir merkez konumuna getirmiştir. Külliye'nin bulunduğu bölge Anadolu'nun Türkleşmesinde çok önemli merkezlerden birisidir. Aynı zamanda bu bölgede göçerevli Türk aşiretlerinin barındırılması; bölgenin merkezde ve kolay ulaşılabilen bir yerde olması, hac ve ticaret yollarının buradan geçmesi; bölgenin kültürel, dinî, ekonomik, siyasi vb. yönden gelişim göstermesi külliye'nin önemini arttırmıştır.

Anadolu'da yüzyıllardan günümüze kalan en önemli üç tekke bulunmaktadır: Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Seyit Battal Gazi. Genel olarak tekkeler onları kuran kişilerin adları ile anılmış ve yaşamıştır. Bu durum Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nde farklıdır. Bu külliye'de önce yapılar meydana gelmiş ardından da bu yapılar ve dolayısıyla külliye Battalname'nin kahramanı Seyit Battal Gazi adı ile yaşamıştır. Seyyid Battal Gazi Külliyesi ve külliye'nin bulunduğu yer Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında çok önemli bir merkez olmuştur (Say, 2006, s. 4-27).

Battalname'nin geleneksel değerlerin yaşatılmasında, bu değerler göre toplum hayatının düzenlenmesinde ve bu değerler doğrultusundaki törelere destek verme hususlarında yerine getirdiği işlevi SSCB Dönemi'nde esaret ve zulüm altındaki Türk Cumhuriyetleri'nde de görmekteyiz. Battalname kültü etrafında şekillenen dinî ve millî değerler SSCB baskısı altındaki Türk Cumhuriyetlerinde canlı tutulmuş ve Türk milleti Battalnameleri okuyarak dinî ve millî değerlerini

yaşatmıştır (Cicioğlu, 2013). Battalname kültü Türkistan'da SSCB'nin baskılarına karşı bir kalkan görevi görmüştür.

6.1.2. Eğitim veya Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılarak Eğitilmesi İşlevi

Destanların belki de en önemli işlev ve özelliği yerli düşünce ve felsefenin doğuşunu hazırlaması ve onu zaman içinde işleyip, geliştirerek sonraki kuşaklara aktaran en önemli eğitim ve öğretim aracı olmasıdır (Çobanoğlu, 2011, s. 17). Bir topluluktaki var olan ve sürdürülen davranışlara bakıldığı zaman iki temel güçten söz edilebilir: Eğitim ve otorite. Tecrübenin, bilginin, geleneğin ve ahlaki değerlerin aktarımının sağlanması için eğitim sistemi her kültürde bulunmalıdır. İnsanların örgütlenmesi sonucu oluşmuş herhangi bir kurumda yer alan kişi ilerleyen yaşından dolayı yetersiz kalırsa ya da ölürse bu kişinin yeri o kurumda doldurulmak zorundadır ve bu işi de yapmak için de eğitime ihtiyaç vardır. (Malinowski, 2020, s. 102).

Kültürel gelenek her kuşak tarafından bir sonrakine aktarılmalıdır. Eğitsel özelliklere bağlı mekanizma ve yöntem bütün kültürlerde var olmak zorundadır (Malinowski, 2020, s. 44). Türk kültürü, her alanda önemli ve nitelikli insan yetiştirmek bakımından dünyada eşi olmayan bir kültürdür. Okul kavramının ve okulların olmadığı zamanlarda eğitim halk kültürü ile yapılmaktaydı. Halk tecrübeleri ile kültürü oluşturuyor, onunla nesilleri eğitiyordu. Ninniler, çocuk oyunları, maniler, masallar, fıkralar, atasözleri, efsaneler, destanlar bu kültür unsurlarının bazılarıdır (Demir ve Erdem, 2006, s. 7).

Battalname'de yiğitlik, kahramanlık ve cesaret ana temadır. Bu ana tema kişiler, yer ve zaman unsurlarını bir mıknatıs gibi üzerine çekmiştir. Bu unsurların toplanmasıyla birlikte kişiler arasında çatışmalar ve anlaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu çatışmalar ve anlaşmalar çerçevesinde olaylar gelişmiştir. Battalname'nin olay birimlerinin teması, kişiler arasındaki çatışmalar ve anlaşmalar Battalname'nin icra bağlamında bulunan bireylerin eğitiminde büyük bir işlevi yerine getirmiştir. Battalname, icra bağlamında bulunan bireyleri gazaya teşvik

etmiştir. Battalname’de icra ortamındaki dinleyicilere ahlaki değerlerin kutsal bir savaşıla perçinlenmesi öğüdü verilir. Gaziliğın ne kadar üstün bir vasıf olduğu dinleyenlere örneklerle gösterilir, yüksek seviyeli ve karakterli bir insan olmanın temelleri atılır. Battal Gazi, dinleyicilere hayatını Allah yolunda adanmış bir gazi olarak sunulur. O, yaptığı her şeyi hiçbir menfaat beklemeksizin Allah yolunda yapar. Müslüman ya da Gayrimüslim fark etmeksizin herkese yardım eder. En azılı düşmanlarını dahi mağlup eder ve onları önce İslamiyet’e davet eder. Müslüman olanlar Battal Gazi’nin hışmından kurtulur ancak Müslüman olmayanlar Battal Gazi’nin gazabına uğrar. Battal Gazi, Allah yolunda her türlü fedakârlığı yapar.

Battalname’de Battal Gazi bir model şahıs olarak kurgulanmıştır. Bu model şahıs Osmanlı tarihî kaynaklarında da yer almaktadır. Hayatı gaza faaliyetlerinin içinde geçmiş ve aynı zamanda kendisi de bir gazi olan Ahmedî, İskendername adlı eserinin başında gazileri Hak dinin vasıtası, Allah’ın kılıcı, dünyayı şirkten temizleyen süpürgeci olarak tanımlar. Ahmedî’ye göre gazi, Allah’ın yeryüzünde şirki kaldırmak için kullandığı bir silahı ve hizmetkârıdır. Allah’ın kılıcı ve müminlerin hamisidir. Allah yolunda ölürse şehittir ve Allah katında sonsuzluğa ulaşır (Atsız, 1949, s. 6-8).

1495 yılında Oruç b. Adil tarafından yazılan Tevârih-i Âl-i Osman adlı eserde Osmanlılar gazi kişilerdir ve girdikleri mücadelelerde muzaffer olmuşlardır. Hak yolunda savaşır, gaza malını toplayıp Hak yolunda harcarlar. Din yolunda savaşır ancak bu mücadelelerinden dolayı gurura kapılmazlar. İslam’ı gözetirler, korurlar, kâfirlerden Müslümanların intikamlarını alırlar (Göğüş, 2008, s. 829). Oruç b. Adil’in dile getirdiği özelliklerin tümü Battalname’de Battal Gazi’de bulunmaktadır. Battalname’de model şahıs olarak sunulan Battal Gazi tipi, Türk milletine Battalname kültü vasıtasıyla aktarılmış ve 1495 yılında yazılan bir Osmanlı tarihinde de yerini almıştır.

Battalname, İslamiyet’ten sonra Türk toplumunda gazilerin yetişmesinde ve gaza ruhunun ortaya çıkıp canlı tutulmasında büyük bir işlevi yerine getirmiştir. Battalnameler Anadolu’nun fethinde ve fetihden sonra Anadolu’ya yapılan Haçlı

Seferlerinde Türk milletinin millî ve dinî duygularını beslemiştir. Bu duygularla beslenen gaziler her türlü güçlûge karşı canla başla mücadele etmiştir.

Müslüman olmadan önce ve ilk İslamlık çağında Alplık ruhu ile beslenip Alp-Er Tonga, Oğuz Gağan destanları, Dede Korkut Oğuzname boyları, ve Köroğlu kolları gibi hepsi millî ve eşsiz kahramanlık epopeleriyle gençlerini yetiştiren Türkler, Müslüman olduktan sonra Gazavat hikâyelerini benimseyip, kendi anlayışlarına göre millîleştirip, Türk dilinde bunların nesir ve nazım kitaplarını yazarak büyük bir tatla okumaya başladılar. Bu arada Hazreti Ali'nin gazalar ile Türkistan'a, Azerbaycan'a, Anadolu'ya, Dağıstan'a bile gelmiş olduğu inancını millî rivâyetlerde yaşattılar. Bunun gibi Emeviler çağında ve bilhassa Abbasiler zamanında Rum Kayserliği/Bizans İmparatorluğu serhaddindeki en büyük gazavât üssü Malatya'dan yetişen ve Seyyitgazi'de şehit düşen Seyyit Battal Gazi'nin de Rum gazalarını ve harikalı erliklerini destanlaştırdılar. Selçukluların Anadolu fethinde ve Haçlı Seferleri ordularını kırıp temizlemede, erlikle savaşçılık duygularını, bu dinî-millî yeni destanla beslediler. Osmanlı Türkiye'sinde, Anadolu ve Rumeli serhadlerinde oda ve derneklerde Battalnameler okunmaya başlandı (Kırzioğlu, 1977, s. 61).

Serhad yani sınır boylarındaki kişiler ülkenin iç bölgelerinde yaşayan insanlara göre daha büyük fedakârlıklar ile yaşamaya mecburdular. Sınır boylarında yaşayanlar her an düşman akını ya da baskını ile karşı karşıyaydı, her an çoluk ve çocukları ile ateşin ortasında kalabilirlerdi, yurtları ve yuvaları her an bozulabilirdi. Bu nedenle sınırlarda yaşayanların akıncılık ve serhadlû ruhu ile yaşamaları gerekirdi. Bunun için de serhadlerde yaşayanların çocukluk çağından itibaren binicilik, atıcılık, silahşorluk, savaşçılık, gözüaçıklık, gözüpeklik özellikleriyle yoğurulmaları gerekmektedir (Kırzioğlu, 1977, s. 63). Bu özelliklerin bireylere kazandırılmasında Battalnameler önemli bir eğitim işlevini yerine getirmiştir. Battalname'nin okunduğu bağlamda bulunan dinleyiciler zihnen gazaya hazır hâle getirilmiştir.

Ruslar 1801'de Gürcistan'ı koruma bahanesiyle hile ve zorla Tiflis'e yerleşti. 1806'da Rumeli'de Bender ve Kotin'i işgal ettiler. Anadolu'da da Kars ve Ahıska vileyetlerine saldırdılar. Bu tarihten itibaren doksan iki yıl boyunca meydana

gelen Türk-Rus savaşlarında Türkiye'nin doğu kapısı Kars'ta çok kanlı ve yıkıcı savaşlar oldu. 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Kars, Ardahan, Batum, savaş tazminatı olarak Rus Çarlığı'na bırakıldı. Rus esareti ve zulmü altında geçen kırk yıla bu yöre halkı "Kırk Yıllık Kara Günler" adını vermiştir. Bu kırk yıl boyunca Ruslar, Türkleri uyuşuk ve düşkün hâle getirmek için ellerinden gelen bütün gayreti göstermiştir. 120 bin Türk'ü bu bölgelerden zorla göç ettirdiler ve yerlerine Rus, Rum, Ermeni, Nasturi muhacirlerini yerleştirdiler. Türkiye-Azerbaycan arasını bir etnik duvar ile bölmeyi amaçladılar. Ruslar, uyuşturma taktikleri ile Türkleri erlikten düşürmek istediler, Türkiye'den Kur'an-ı Kerim'den başka kitap getirilmesine izin vermediler, Erzurumlu köy imamlarının gelip imamlık yapmasına ve köy mekteplerinde ders vermelerine yasak getirdiler. Bütün bu baskı, engelleme ve zorlamalara rağmen Kars halkı Ruslara direnmiştir. Çocukluğundan itibaren çelik-çomakla, atla, sapanla oynayarak büyüyen bu insanlar geceleri toplanıp Battalname, Siret-i Nebevi, Köroğlu destanı gibi millî şuuru ayakta tutacak eserleri okuyordu. Bu toplantılarda bulunanlar bu eserleri dinleye dinleye kendilerinde güç buluyor, yiğitlik damarları kabarıyor, düşmanın zulmüne ve baskısına uğrayınca silahını kapıp direnişe başlıyordu (Kırzıoğlu, 1977, s. 71). Kars'ta Gazilik ruhunu canlı tutan Battalname, insanların millî şuurunu ayakta tutmuştur. Haksızlıklara ve zulme karşı mücadele etmeleri için insanlara güç vermiştir. Çünkü Battalname'de Battal Gazi insanlara zulm eden kötülerle savaşmış ve her zaman kazanmıştır. Bu mücadelesinde hiçbir zorluk Battal Gazi'yi durduramamıştır. Akli, bilgisi, gücü, kurnazlığıyla her türlü güç durumdan kurtulmuş ve her zaman galip gelmiştir. Çıktığı yolda Allah, Hz. Muhammet ve Hızır her zaman onun yardımcısı olmuştur. Geceleri Battalname okunurken bu bağlamda bulunan dinleyiciler Battal Gazi'nin gazi tipinden derinden etkilenmiş ve zulme ve esarete karşı direnmeye devam etmiştir.

Battalname kültü Rus esareti altında kalan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde de Türklerin millî şuurunu canlı tutması, Türklerin zulme baş eğmemeleri yönlerinden de önemli bir işlevi yerine getirmiştir, esaret yıllarında Türk Cumhuriyetleri'ndeki bağımsızlık fikrini canlı tutmuştur. Battal Gazi destanı Anadolu coğrafyasında oluştuktan ve Battalnameler şeklinde yazıya

geçirildikten sonra, Battalnameler Türk kültür ekolojisinin farklı coğrafyalarına yayılmıştır. Battalname'nin Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Muhammed Fuzuli Elyazmaları Enstitüsünde bir adet el yazması ve üç adet taş basması nüshası, Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanede (Yazma Eserler Kütüphanesi) Anadolu Türkçesiyle yazılmış altı adet ve Kazak Türkçesiyle yazılmış bir adet el yazması nüshası, Kazakistan İlimler Merkez Kütüphanesi ve Muhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü Kütüphanesinde Kazak Türkçesiyle yazılmış sekiz adet el yazması ve iki adet matbu nüsha ile Anadolu Türkçesiyle yazılmış iki adet el yazması nüshası, Kırgızistan Milli İlimler Akademisi Elyazmaları Arşivi'nde Kırgız Türkçesiyle yazılmış bir adet el yazması nüshası, Özbekistan Bilimler Akademisi Birunî Şarkiyat Enstitüsü Elyazmaları Arşivinde Özbek Türkçesiyle yazılmış beş adet el yazması nüshası mevcuttur (Cicioğlu, 2013, s.4). Ocak (1992), Battalname'nin Türk kültür ekolojisinde bu kadar yaygın olmasını, sevilmesini, benimsenmesini Rus işgali altında bulunan Türk yurtlarındaki Türklerin Battalnamelerle teselli bulmasına bağlar. Battalnameler, işgal altındaki Türklerin kültürel belleklerini canlı tutmuştur. Türkler, bu ve buna benzer eserlerle millî ve manevî açlıklarını gidermiş, Rus baskısına göğüs germiştir. Halkın maneviyatını güçlü tutan bu eserler, Rus misyonerlerin faaliyetlerine karşı bir kalkan vazifesi görmüştür (Togan, 1981, s. 492).

Battalname kültü 20. asırda da Battalname'yi okuyanlar üzerinde etkisini sürdürmektedir. Battal Gazi, Halide Edip Adıvar'ı çocukluğundan itibaren etkilemiştir. Anneannesinin evinde, özellikle lalası Ahmet Ağa'nın okuduğu hikâyelerden onu en çok etkileyeni Battal Gazi'dir. Battal Gazi'nin Halide Edip üzerindeki etkisiyle onun eserlerinde Battal Gazi bir kahramanlık örneğidir. Halide Edip, "Duatepe" adlı hikâyesinde Kurtuluş Savaşı'nda mücadele edenlerin her birinin içinde bir Battal Gazi olduğunu belirtir. Türk askerinin ruhuyla Battal Gazi'nin ruhu arasında ortaklık görür (Kaya, 2015, s. 120-121).

"Yanımdaki sırtlardan arkasındaki Karlitepe'nin dargın ve siyah zirvelerinden topraklar, dumanlar fıskırıyor. Coşkun ve ebedî bir gümbürtü ortasından rengârenk dumanlar, beyaz kandiller gibi uçuşan şarapnaller bu semavî teranenin sahnesidir. Bu bir dev dünyasına benziyor. Dağdan dağa devler

birbirine eski günlerde böyle haykırmışlar, eski Türk hikâyelerinde, dört yüz düşmanın ödünü patlatıp canını cehenneme gönderen nara işte buymuş. Kim bilir, belki bu topların ağzından Battal Gazi de Türk askeriyle Bizans'a, Yunan'a bir daha meydan okumak için gürlüyor, belki bu tepelere tırmanan Türk askerinin hepsi, kalbinde bir Battal Gazi, hücum ediyor.” (Adivar, 2001, s.145).

Battal Gazi eğitimde ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında bir model şahıstır. Baudelaire, Rousseau, Daudet, Balzac modern Fransa'nın kuruluşunda çok önemli rol oynamıştır. Özellikle Balzac'ın romanlarında geleceğin Fransa'sı için kurgulanmış tipler vardır. Balzac, Napoleon'nun silahla hükmetmek istediği dünyayı sanatının gücü ile fethedeceğine inanır. Balzac, Napoleon'un bir resminin altına “Onun kılıçla sona erdiremediği şeyleri ben kalemimle tamamlayacağım.” diye yazar (Zweig, 1995, s. 13). Destan kahramanları, her zaman toplumun temsilcisi ve toplumun önünde olmuştur (Lukacs, 2003, s. 73). Destan kahramanları, toplumun önüne model olarak konulan kişilerdir ve bunlar birey değildir. Çünkü onlar ait oldukları toplumu ve savundukları düşünceleri en üst düzeyde temsil ederler, ben değil biz adına düşünürler ve buna göre hareket ederler. Bir topluma model olarak sunulan kahramanlar ait oldukları toplumu ve savundukları düşünceleri en üst düzeyde temsil ederler. Bundan dolayı belirli amaçlarla idealize edilen kahramanlar, anlamlı bir bütünün parçasıdır. Türk tahkiyesi bu noktadan incelendiği zaman yarın için kurgulanmış kahramanların bir bölümü hayatlarıyla, fikirleriyle, ülküleriyle, başarılarıyla hem kendi dönemlerine hem de daha sonraki dönemlere örnek olan model şahıslardır (Şengül, 2007, s. 138). Battalname kültürüyle Türk insanına bir model şahıs sunulmuştur. Bu model şahıs, Battal Gazi, Gazilik Kurumunun bir parçasıdır. O, yaptığı her şeyle Gazilik Kurumunu insanlara anlatır, bu kurumun nasıl bir insan tipi istediği somut bir şekilde icra ortamında bulunan bireylere sunulur. Battalname'de Battal Gazi kendi adına değil, ait olduğu toplum ve kültür adına fedakârlık yapar. Battal Gazi, çok zor bir coğrafyada yaşar. Bir yandan Rum Kayserleri sürekli olarak ordu toplayıp Müslümanların üzerine gelir, bir yandan Babek gibi sahte peygamberler çıkar ve İslamiyet'e büyük zararlar verir, bir yandan Müslümanlar kendi içlerinde çekişmelere düşerler, bir yandan münafıklar Müslümanları içten hançerlerler. Gücünü, aklını, zekasını ve

kendisine yapılan ilahî yardımları kullanan Battal Gazi bütün zorlukların üstesinden gelir. Battal Gazi dinine hizmet etmeyi en büyük erdem kabul eden, adalete inanan, insanlık şerefine saygı duyan, uyuşukluğun ve tembelliğin karşısında olan; cesur, dürüst ve vatansever bir model şahıstır.

Anadolu'da Haçlı ve Moğol baskısı arasında sıkışan Türk milletinin manevî yönden desteklenmesi gerekmektedir. Gazilik Kurumu ve gazi tipi bu manevî desteklerin en önemlilerindendi. Bu kurum ile gazi tipini Türk insanına anlatan kaynaklardan bir tanesi de Battalname'dir. Anadolu'da teşekkül etmiş ilk Türk destanı Battalname'dir. Battalname, Anadolu'da oluşmuş destan zincirinin ilk halkasıdır. Battalname diğer Anadolu Türk destanları olan Dânişmendname ve Saltukname'ye kaynaklık etmiştir (Demir ve Erdem, 2006, s. 21). Battalname'de olayların merkezinde bulunan ve Türk milletine bir model şahıs olarak sunulan Battal Gazi'nin iki yönü vardır. Birincisi, Battal Gazi inandığı değerler için mücadele eder ve bu mücadelede hiçbir güçlük onu yıldırılmaz. Battal Gazi en zor durumlarda bile düşmanları yener, her türlü zorluğun üstesinden gelir. Battalname'de olay örgüsünü oluşturan her olay biriminde Battal Gazi bir düşmanla savaşıyor ve bu savaşların hepsinden galip çıkar. Battal Gazi'nin ikinci yönü, Battal Gazi Türklerin kültürel belleklerinde yer alan tam bir gazi tipidir. Battalname'de bu tip o kadar iyi tasarlanmıştır ki 1340 yılında yazıldığı düşünülen Âşık Paşa'nın Garipname'sinde anlattığı tipin özelliklerini taşımaktadır. Âşık Paşa'nın eserinde gaziyan kelimesi yerine alp terimini kullanması ilginçtir ancak o, alp ve gaziyi özdeş terimler olarak kullanır. Avrasya hanlıklarında alp, bagatur/bahadır diye anılan kahraman savaşçıyı, gazi ise alpin daha çok İslami gaza ile kaynaşmış tipini vurgular. Âşık Paşa'nın gördüğü alp, 13. yüzyıl Anadolu'sunda profesyonel savaşçı kişidir. Âşık Paşa'nın alp tasviri genellikle Anadolu'da uçlardaki gazilerin tasviridir. Bu gazi tasvirini Battalname'de betimlenen Battal Gazi'ye eş buluruz (İnalçık, 2018, s. 23-32). Âşık Paşa, Garipname adlı eserinde alp ya da gazi olabilmenin şartlarını şu şekilde sıralar:

Kişi alp olmaklığa alet ana

Ne gerekdür eydeyüm bir bir sana

Ana elbette tokuz nesne gerek

Evveli şol kim ola muhkem yürek

Alp, muhkem bir yüreğe sahip olmalıdır, yani cesaret sahibi olmalıdır. Alp düşmanını görüp korkmalıdır, geri çekilmemelidir. Cesaret askeri ayakta tutan direktir (İnalçık, 2018, s. 29). Battalname destanın başından itibaren Battal Gazi çok cesur bir yiğittir. Hiçbir zorluk onu durduramaz, düşman ne kadar kuvvetli ve sayıca çok olsa dahi Battal Gazi düşmanla mücadele etmekten asla vazgeçmez. Destanın devamında da Battal Gazi bu yolda devam eder. Yeri gelir Müslümanlara düşman Kayser'lerle savaşır, yeri gelir Ukba Kadı gibi Müslümanların içine sızmış ajanları yok eder, yeri gelir İslam âleminin baş edemediği Babek gibi sahte peygamberi ortadan kaldırır.

Bazusunda kuvveti olmazısa

Alp olımaz tende güci azısa

Alp fiziksel olarak çok güçlü olmalı, herkes onun gücünü görmeli ve alpi saymalıdır. Battalname'de Battal Gazi çok güçlü bir pahlivandır. Destanın başından itibaren onun sırtını kimse yere getiremez. Battal Gazi, savaş meydanlarına girerken attığı nara ile yeri, göğü inletir, âdeta yer ve gök birbirine dokunur. Battal Gazi'nin narasının gücünden düşmanlarının ödü patlar. Savaş meydanına giren Battal Gazi'yi kimse durduramaz. O, bir vuruşuyla düşmanlarını iki parçaya böler, vurduğu güzle düşmanını kalkanı ile birlikte ezer. Aşkar'a binip binlerce kişinin üzerine tek başına saldırır. Zindanların demir parmaklıklarını elleriyle parçalar.

Bes bu kez gayret gerek ol kişiye

Kim anunla kendü canına kıya

Alp; gayret, hamiyet ve sabır sahibi olmalıdır. Alp, vatanını ve milletini korumak için gayretli olmalı ve her türlü güçlüğe karşı sabırla mücadele edip güçlüklerin üstesinden gelmelidir. Battal Gazi'yi Kayser Cehennem Kuyusu'na atar. Buraya atılan hiç kimse bir daha yeryüzüne çıkamamıştır. Battal Gazi, bu kuyuda

sürekli dualar okur, Allah'tan yardım diler. Sonunda bir fırsat bulur ve bir ejderhanın kuyruğuna tutunarak bu kuyudan çıkar. Battal Gazi, sayıca çok fazla olan düşman kuvvetleriyle savaşırken sonuna kadar dayanır, sabreder. Bıçağın kemiğe dayandığı anlarda da Allah'tan yardım diler. Bu anlar da bir toz bulutu peydâ olur ve düşmanlar hiçbir şey göremez olur. Battal Gazi bu fırsatı kullanır ve düşmanını bozguna uğratar.

Alplara dördüncü alet at durur

Alplara bu at gey alet durur

At dahı oldı bu kez bir ton gerek

Kim anınla örtile karın yürek

Alplara altıncı alet yay olur

Anınıla çavı ile yayılır

Bes kılıçdır aletün yidincisi

Oldur alpın altını vü incisi

Kılıç oldı alp elinde sünü yok

Sünü işin işleyemez kılıç ok

Battalname'nin başında Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye bir mağarada ilahi bir şekilde doğacak olan oğlu Cafer'e yani Battal Gazi'ye ulaştırması için emanetler verilir. Bu emanetler Battal Gazi'nin gazalarında kullanacağı atı Aşkar, savaş aletleri ve giysileridir. Destanın başında Battal Gazi, Âşık Paşa'nın alplık için gerekli saydığı savaş teçhizatlarıyla donatılır. Battal Gazi on üç

yaşında Aşkar'a biner, savaş giysilerini giyer ve silahlarını kuşanır. O andan sonra Battal Gazi'yi hiçbir kuvvet ve güçlük durduramaz. O, önüne çıkan her orduyu yener, her türlü güçlüğü üstesinden gelir.

Cümle alet oldu bu kez yârı yok

Bile ardınca yürür dildârı yok

Battalname'de Battal Gazi bir gün Emir Ömer ile dolaşırken amcasının kızı Zeynep'i görür ve ona âşık olur. Battal Gazi'yi gören Zeynep de ona tutulur. Hz. Muhammat Emir Ömer'in rüyasına girer ve onları evlendirmesini ister. Bunun üzerine Emir Ömer, Battal Gazi ile Zeynep'i evlendirir. Zeynep'i Kayser'in oğlu kaçıtır ve İstanbul'a götürür. Zeynep, burada Kayser'in kızı Mehperuz'a emanet edilir. Mehperuz, rüyasında Hz. Muhammet'i görür ve Hz. Muhammet ondan Battal Gazi ile evlenmesini ister. Battal Gazi, Zeynep'i ve Mehperuz'u alarak Malatya'ya döner, Zeynep'in rızasını alarak Mehperuz ile evlenir. Battal Gazi, Tariyun'a esir düşer. Zindanda Tariyun'ın kızı Gülendâmm Battal Gazi'yi ziyarete gelir ve ona âşık olur. Gülendâmm, rüyasında Hz. Muhammet'i görür ve Hz. Muhammet ona kendisini Battal Gazi'ye verdiğini söyler. Battal Gazi, zindandan kurtulur. Gülendâmm, Müslüman olur ve Battal Gazi ile Malatya'ya gelir ve evlenirler. Battal Gazi'nin bu üç eşinden üç çocuğu olur. Zeynep'ten Ali, Mehperuz'dan Beşir, Gülendâmm'dan Nezir doğar. Battalname'de Battal Gazi bunların yanında Emir Ömer'in, Halife'nin ve Kayser'in diğer kızıyla da evlenir.

...

Çün kafadar olmaya bes neyleye

Dört yanını kendü nice bekleye

Battalname'de olayların merkezinde Battal Gazi vardır. Battal Gazi, kararlarını bağımsız bir şekilde alır, hiç kimseden korkusu yoktur ve kendi doğru bildiği yolda gider. Destanın başında Battal Gazi'nin babası şehit edilir ve Battal Gazi on üç yaşına babasının intikamını alır. Bunun üzerine Kayser, Malatya üzerine büyük bir ordu gönderir. Battal Gazi, kimseye haber vermeden bir sabah tek başına şehirden çıkar ve bu ordu ile savaşmaya başlar.

Battalname'de yukarıda sıralanan alplık özelliklerinin hepsi Battal Gazi'de bulunmaktadır. Alpın kıyafetleri, atı ve silahları destanın başında Battal Gazi'ye verilmiştir başka bir deyişle destanın başında Battal Gazi alplığın şekil özellikleriyle donatılmıştır. Destan ilerledikçe alplığın ruhsal özellikleri de Battal Gazi'de tek tek ortaya çıkmıştır.

Battalname'de olaylar ilerledikçe Battal Gazi'nin içindeki kuvvet yoğunlaşır ve yavaş yavaş gazi olma ülküsüne doğru ilerler. Battal Gazi'nin karşısına çıkan her zorluk, her engel onu daha da güçlendirir. Battalname'de olaylar ilerledikçe Battal Gazi kusursuz bir gazi şeklini alır. Kusursuzluğa giden yolda Hz. Muhammet ve Hızır çok darda kaldığı anlarda Battal Gazi'ye yardım eder.

Türk geleneğinde gazide bulunması gereken on kişilik özelliği sayılır. Bunlar cesaret, yılmazlık, kendine güven, güçlülük ve savaççılık, atılganlık, dayanıklılık, yerinde metanetle durma, sabırlılık, fırsatları kollama, yoldaşına vefadır (İnalçık, 2018, 26-33). Bu on özellik Battalname'de vardır. Battal Gazi cesurdur, hiçbir zaman korkuya kapılmaz. Karşısındaki rakibi kim olursa olsun onlara saldırmak için bir an dahi tereddüt etmez. Arkadaşlarını kurtarmak için bir keşiş kılığını girer, İstanbul'a gider, arkadaşlarını kurtarır, İstanbul'daki belli başlı din adamlarını öldürür ve Malatya'ya döner. Battal Gazi'yi hiçbir güçlük yıldırılmaz. Önüne çıkan her engeli aşar. Battal Gazi, her durumda kendine güvenir ve en zor durumlarda bile bu güvenini kaybetmez; çok güçlü bir savaççıdır, kimse onu yenemez; çok sabırlı bir kişidir, zorluklar karşısında her zaman sabreder; yoldaşına vefalıdır, hiçbir yoldaşını darda bırakmaz, her zaman ve her yerde onların yanında olur.

Battal Gazi'nin yaşamıyla ülküleri uzlaşır. Battal Gazi, yaptıklarıyla gazinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyar: Battal Gazi iyi bir silahşordur, cenk meydanında rakiplerine aman vermez. İslamiyet'i ve Hristiyanlığı çok iyi bilir. Yabancı dilleri ana dili gibi konuşur. Gayrimüslimleri İslamiyet'e davet eder, aman dileyene kılıç çekmez. Cesurdur, yiğittir bunların yanında çok akllı ve kurnazdır, mükemmel planlar yapar ve hasımlarını mağlup eder. Dünya malına tamah etmez. Gazadan elde edilen ganimetlerden kendi hesabına bir şey almaz. Battal

Gazi'nin etrafında insanlar birleşir. Bu birleşme sonucunda oluşan Gazilik Kurumu vasıtasıyla insanlar en yüce gayeleri olan gazaya yönelirler.

Batal Gazi'de gazinin kalıcı kişilik nitelikleri ve bu kişiliğin sahip olduğu çeşitli erdemler vardır. O, gazi tipinin barındırması gereken tip özelliklerini üzerinde taşımaktadır. Aristoteles'in de ifade ettiği gibi her erdem ve karakter kendine özgü duygu ifadesi ile ortaya çıkar. Demek ki karaktere sahip olmak belli erdemlere sahip olmayı, belli erdemlere sahip olmak ise yine belli duygulara sahip olmayı gerektirir (Yazıcı, 2011, s. 140). Battalname'de Battal Gazi'nin sahip olduğu ve Battalname'yi dinleyere iletilen erdemler şunlardır: Vatanın ve dinin uğrunda mücadele et, İslamiyet'i çok iyi bil, zor anlarda insanları birleştirici ol, mazlumları koru, zalimlerle mücadele et, iyi bir silahşor ol, verdiğin sözü tut, ahde vefa göster, insanları kolla, gözet, Gayrimüslimleri İslam'a davet et, dünya malına tamah etme, zorda kalanlara yardım et, kendini geliştir, aklını iyi kullan, hak bildiğin yolda sonuna kadar git.

Battalname kültürü Türk milletinin Anadolu'daki macerasında temel ihtiyaçlarına kültürel cevaplar verirken bireylerin eğitiminde kullanılan önemli bir araçtır. Battalname kültürü ile tasarlanan insan tipi model bir şahıstır ve bu model şahıs gaza ideolojisini somut olarak insanlara aktarmıştır. Battalname'de ete kemiğe bürünmüş olarak sunulan Battal Gazi, Battalname'nin icra bağlamında bulunanlara model şahıs olmuştur. Battalname'de anlatılan gaziler ve bu gazilerin oluşturduğu Gazilik Kurumu Anadolu'nun fethinde ve vatan yapılmasında çok büyük görevleri yerine getirmiştir. İlerleyen dönemlerde Battalname kültürü esaret altındaki Türklere manevi güç ve esarete karşı direnme azmi vermiş, dıştan gelen baskılara karşı bir kalkan olmuştur.

Battalname kültürü, Türk toplumunun sosyal, dinsel ve ahlaki değerlerini temsil eden ve simgeleyen unsurları üzerinde taşımaktadır. Battalname'yi dinleyenler, dinleme esnasında bu kültürün temsil ettiği misyon ile kendi varlıklarını özdeşleştirilmiştir. Simgeleşen ve toplumla özdeşleşen Battalname Türk toplumunun inandığı değerler bütününe toplamını üzerinde taşıyan bir kültür olmuştur.

SONUÇ

Sosyal bilimler sahasında kült, ilk çalışmalarda ibadet, tapma, tapım anlamlarında kullanılmıştır. Daha sonra kelime seküler bir anlam kazanmıştır. Kült terimi din olmayan bir kişiye, düşünceye ya da herhangi bir şeye bağlılık anlamlarında kullanılmaya da başlanmıştır. Günümüzde kült terimi din ve din dışı anlamlarıyla kullanılmaya devam edilmektedir. Literatürdeki kült tanımları içinde yaygın olarak "saygı duyma, kutsama, kendini bir şeye adama, ululama, yüceltme" anlamları görülür. İster arkaik isterse modern örneklerden yola çıkılsın kltte "bağlılık duyma ve bağlılık duyulanlar için kendini diğerleri içinde ayırt etme" veya "biz ve onlar" bileşimi söz konusudur.

Battalname kültü, Türk toplumun sosyal, dinsel ve ahlaki değerlerinin temsilcisi ve simgesidir. Türk milleti bu kültün temsil ettiği misyon ile kendi varlığını özdeşleştirmiştir. Olağan ve olağanüstü özelliklerin bir arada bulunduğu bu kült toplumdaki bireylerin inandığı değerler bütününün toplamıdır.

Battalname kültüne konu olan Battal Gazi'nin biri tarih diğeri menkıbevi iki hayatı vardır. Bu iki hayat, tarih süreçte Battal Gazi'nin iki tür kişilik olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tarihte biri Emeviler Dönemi'nde yaşamış Abdullah el-Battal diğeri de Abbasiler Dönemi'nde yaşamış olan Cafer el-Battal olmak üzere iki şahsiyet vardır. Tarih kaynaklardan hareketle Abdullah el-Battal'ın Arap, Cafer el-Battal'ın ise Türk olma ihtimalinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Anadolu'da teşekkül etmiş ilk Türk destanı Battal Gazi destanının yazılı metni olan Battalname, Alex Olrik'in epik bir anlatı da bulunması gerekenler olarak sıraladığı "Halk Anlatılarının Epik Yasaları"na uymaktadır. Bir halk aşığı ya da destancı icrasına başladığı anda bu yasaların kontrolü altındadır. Alex Olrik'in ilk yasaı "Giriş ve Bitiriş Kuralı"dır. Bu kurala göre anlatıda olaylar durgunluktan coşkunluğa doğru bir yol izleyerek başlar. Çoğu zaman başlıca kişilerden birinin başına gelen bir felaketi içeren sonuç olayından sonra coşkunluktan durgunluğa giderek biter. Battalname'nin (MN) bütün olay birimlerinde bu kuralın etkisi

görülmektedir. Olay birimlerinde olaylar durağan bir şekilde başlar. Müslümanlara ya da insanlara düşman, zalim, hileci, ikiyüzlü, zorba, bencil, kötü, düzenbaz, hilekâr bir tip ortaya çıkar, Müslümanlara ya da insanlara saldırır ve olaylar durağanlıktan çıkar, coşkunluğa geçer. Kötü, zalim, zorba, hilekâr, münafık, hileci, zorba kişilerin yaptığı zulümlere ve kötülöklere karşı Battal Gazi olaylara müdahil olur, bunları yener. Bu zaferlerden sonra olaylar coşkunluktan duraganlığa doğru bir seyir izler ve olay birimi sonlanır.

Olrik'in ikinci kuralı "Yineleme Kuralı"dır. Yineleme Kuralı Battalname'de sıkça ortaya çıkmaktadır. Örneğin Battalname'de savaş sahneleri ve Battal Gazi'nin düşmanlarını yenip onları Müslümanlığa davet ettiği durumlar Battalname'de yinelenmektedir.

Olrik'in üçüncü yasası "Üçleme"dir. Battalname'de Battal Gazi, üç defa çok tehlikeli bir şekilde ölüm tehlikesi geçirir. Battalname'de Hz. Muhammet, üç defa Battal Gazi'nin evlenmesini sağlar. Battalname'de, ihtiyar bir karıcık üç kez Battal Gazi'ye ve arkadaşlarına zor durumlarda yardım eder.

Olrik'in dördüncü kuralı "Bir Sahnede İki Kuralı"dır. Battalname'de anlatı boyunca Battal Gazi ile zıt özellikler taşıyan tipler ortaya çıkar. Örneğin ikinci olay biriminde ilk sahnede Battal Gazi ile Abdüsselam, ikinci sahnede ise Battal Gazi ile Mihras ortaya çıkar. Üçüncü olay biriminde Kayser'in ünlü komutanı Ahmer ile Battal Gazi, dördüncü olay biriminde Battal Gazi ile Kayser'in oğlu Şemmas ortaya çıkar.

Olrik'in beşinci kuralı "Zıtlık Kuralı"dır. Halk anlatısında her zaman kutuplaşma vardır. Bu temel zıtlık epik yapısının önemli kuralıdır. Battalname'de Battal Gazi insanlara zarar veren kötü, zalim, zorba, hilekâr, münafık, ikiyüzlü tiplerle çatışır. Battal Gazi, kendi tip özellikleriyle zıt olan bu kişileri yenilgiye uğratır, Müslümanları ya da insanları bu kişilerin kötülüklerinden, zulümlerinden kurtarır.

Olrik'in altıncı yasası "İkizler Kuralı"dır. Battalname'de aynı tip özelliklerini taşıyan kişiler İkizler Kuralı'nın etkisindedir. Örneğin Battalname'de Şemmas

Pir, Yahya bin Mansur ve Munzır; Rum ülkesinde Hristiyan gibi yaşayıp Müslümanlara casusluk yapan kişilerdir ve bu ortak özellikleri ile bunlar İkizler Kuralı'nın etkisindedir. Battal Gazi'nin hanımları Gülendâ ve Mehperuz da İkizler Kuralı'nın etkisindedir. Her ikisi de Gayrimüslim'dir, rüyalarına Hz. Muhammet girer ve her ikisi de Müslüman olur. Hz. Muhammet onlardan Battal Gazi ile evlenmelerini ister ve onlar da evlenirler.

Olrik'in yedinci yasası "İlk ve Son Durumun Önemi Kuralı"dır. Battalname'de kişiler art arda ortaya çıkar ve bu çıkışta Battal Gazi öne gelir. Örneğin Kayser'in ordusu ile Müslümanlar karşılaşınca meydana teke tek savaşlar olur. Bu savaşlarda Kayser'in adamları üstün gelmeye başladı mı Battal Gazi meydana girer ve meydanadaki tüm düşman askerlerini yener.

Olrik'in sekizinci yasası "Anlatımda Tek Çizgилilik Kuralı"dır. Battalname'de olaylar, bir olay çizgisi üzerinden yürür ve bu olay çizgisi diğer olaylarla karıştırılmaz. Battalname'de olaylar Cebrail'in Hz. Muhammet'e Rum ülkesini Battal Gazi'nin fethedeceğini haber vermesiyle başlar. Bu olaydan sonra anlatı bu çizgide devam eder.

Olrik'in dokuzuncu yasası "Kalıplaşma Kuralı"dır. Battalname'de aynı çeşitten iki durum ya da insan elverdiği ölçüde benzerdir. Bu sayede gereksiz olan her şey atılmış ve sadece gerekli olanlar göze çarpıcı bir durumda ortaya çıkarılmıştır. Örneğin Battalname'de Gayrimüslim orduları ile Müslüman orduları arasındaki savaşlar kalıplaşma kuralının etkisindedir.

Olrik'in onuncu yasası "Büyük Tablo Sahnesi Kuralı"dır. Battalname'de olay birimlerinde yer alan kahramanlar yan yana gelir ve burada büyük tablo sahnesi ortaya çıkar.

Olrik'in on birinci yasası "Anlatı Mantığı Kuralı"dır. Battalname'nin kendine has bir mantığı vardır. Battalname'de geçen olayların mantığı her zaman doğal dünyanın mantığı ile ölçülemez. Her şeyden önce onun kabul edilmesi

büyük ölçüde olay örgüsünün iç tutarlılığına dayanır. Akla sığabilirlik, pek seyrek olarak dış gerçeklikle ölçülür. Mesela Battalname'de asker sayıları çok fazladır. Bu kadar fazla sayıda askeri barındıran orduların bulunması gerçek dünya için olanaksızdır ancak Battalname'nin kendine özgü mantığı içerisinde bu durum olağandır. Battal Gazi'nin ne kadar güçlü olduğu temasının işlenmesi için böyle asker sayısının çok fazla olduğu ordulara ihtiyaç vardır.

Olrik'in on ikinci yasası "Olay Örgüsünde Entrika birliği Kuralı"dır. Battalname'de olay örgüsünde entrika birliğini Battal Gazi'nin Rum ülkesini fethetmek ve buradaki insanları Müslüman yapmak için yaptığı mücadeleler belirlemiştir. Bu çerçevede olay örgüsündeki hareketler ve durumlar sıkı bir şekilde birbirine bağlanmıştır.

Olrik'in on üçüncü yasası "Epik Birlik Kuralı"dır. Battalname'de anlatı öğeleri en baştan beri ortaya çıkma ihtimali görülen ve artık gözden uzak tutulamayan olayları yaratmıştır. Battalname'nin başında destanda neler olacağı sezdirilir. Hz. Muhammet, Rum ülkesinin fethedilmesi diler. Cebrail bu dileğin Battal Gazi tarafından gerçekleştirileceğini bildiren bir vahiy getirir ve olaylar bu doğrultuda devam eder.

Olrik'in on dördüncü yasası "İdeal Epik Birlik Kuralı"dır. Battalname'de Battal Gazi'nin İslamiyet düşmanları ile yaptığı mücadeleler ve İslamiyet'i yaymak için gösterdiği gayretler ideal epik birlik kuralının ortaya çıkmasını sağlar. Battal Gazi, Bizans'a ve diğer Gayrimüslimlere karşı büyük bir mücadele vermiştir. İslam dini uğruna savaşan Battal Gazi, inancının bütün insanlar tarafından kabul edilmesini dilemektedir.

Olrik'in on beşinci kuralı "Dikkati Başkahraman Üzerine Toplama Kuralı"dır. Battalname, Battal Gazi'nin hikâyesi ile başlar ve bütün dış görünüşüyle o en önemli kişidir. Battalname'de anlatı boyunca bütün olayların merkezinde Battal Gazi vardır.

Kültürün insanoğlunun yaşamına ilişkin bireysel ve sosyal işlevleri vardır. Bu çalışmada Battalname kültürünün bireysel işlevleri Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında incelenmiştir. Bu bağlamda Battalname'de Battal Gazi, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi piramidinin basamaklarını teker teker çıkmış ve en sonunda kendini gerçekleştirmiştir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde hedeflerine odaklanarak ihtiyaçlarını karşılayıp bir üst basamağa geçen birey alttaki basamaktan yeterli seviyede ihtiyaçlarını karşılamış olmalıdır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi bir piramit gibidir, birey en alttan başlar ve ihtiyaçlarını karşıladıkça bir üst basamağa çıkar. Battalnamelerde Battal Gazi, destanın başından itibaren Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ihtiyaçlarını gidermiş ve en son basamakta kendini gerçekleştirmiştir.

Battalname'nin başında Battal Gazi'yi güdüleyecek, onun motivasyon kaynağı olacak hedef belirlenmiştir. Bu hedef Cebrail tarafından Hz. Muhammet'e iletilmiştir. Cebrail'in getirdiği vahiyde iki yüz yıl sonra Malatya'dan Cafer (Battal Gazi) adında bir yiğidin çıkacağı ve Rum ülkesini fethedeceği bildirilmektedir. İki yüzyıl sonra Battal Gazi doğar ve bu hedef doğrultusunda Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin basamaklarını çıkar.

Battalname'nin başında Battal Gazi'nin fizyolojik ihtiyaçları karşılanır. Fizyolojik ihtiyaçları karşılanan Battal Gazi'nin güvenlik ihtiyacı ortaya çıkar. Battalname'de içinde bulunulan zamandaki güvenlik ihtiyacı giderildiği gibi gelecekteki güvenlik ihtiyacı da karşılanmıştır. Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye bir mağarada Battal Gazi'nin ileride kendinin ve Müslümanların güvenliğini sağlamak maksadıyla kullanacağı savaş aletleri ve giysileri ile bineceği at olan Aşkar verilir. Battal Gazi, kendisine ilahi bir şekilde verilen bu şeylerle destan boyunca bütün düşmanlarını yener.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik ihtiyacını ait olma ve sevme ihtiyacı takip eder. Battal Gazi'nin sevgi ve ait olma ihtiyacı annesi, lalası, yârenleri,

başta Emir Ömer olmak üzere Malatya beyleri ve eşleri tarafından çok sevilmesi, aile kurması şeklinde karşılanmıştır.

Sevme ve ait olma ihtiyacı karşılanan Battal Gazi'de takdir edilme ve saygı ihtiyacı ortaya çıkar. Kendine güvenen, silah kullanmada ve ata binmede ustalaşan, din bilimlerini öğrenen Battal Gazi'nin savaş meydanlarında gösterdiği cesareti, yiğitliği ve gücü Malatya'daki herkes takdir eder. Malatya'dakiler Kayser'in gönderdiği büyük bir orduyu Battal Gazi'nin gücü, cesareti ve kahramanlığı sayesinde yenerler. Burada Hz. Muhammet'in Battal Gazi için gönderdiği mektup okunur ve herkes Battal Gazi'ye büyük bir saygı duyar. Bu zaferden sonra Battal Gazi Malatya serleşkeri olur.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üst basamak olan kendini gerçekleştirme basamağına insanların ancak yüzde biri ulaşabilir. Bunun nedeni bu basamağı ulaşacak insanın ideal ve bilge olması gerekir; bilimde, sanatta, mesleki alanda, dinî ve siyasi alanlarda en üst seviyeye çıkmalı ve örnek insan özelliklerine sahip olmalıdır. Bu aşamaya gelmiş insanlar şahsı için gelir elde etmeyi, menfaat sağlamayı vb. özellikleri bırakıp toplumsal faydayı ön planda tutan insanlardır. Maslow hiyerarşisinin ilk dört basamağındaki ihtiyaçlarını karşılayan Battal Gazi insanların ancak yüzde birinin ulaşabildiği kendini gerçekleştirme basamağına ulaşır. Bu basamağına ulaşan Battal Gazi'nin yaşamıyla ülküleri uzlaşır ve yaptıklarıyla gazinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyar.

Battalname kültürünün sosyal işlevleri İşlevsel Halkbilimi Kuramı'na göre incelenmiştir. Kurama göre yapılan incelemede Battalname kültürünün değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme ile eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktararak eğitilmesi işlevlerini yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Teoloji ve mitoloji araştırmalarında sıklıkla kullanılan kült kavramına mekân, zaman, inanç öğeleri başta olmak üzere "bağlam" dikkate alınarak bakıldığında, kültürün insanoğlunun yaşamına ilişkin maddi, manevi ve sosyal işlevlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Battalname kültürü İşlevsel Halkbilimi Kuramı'na göre

değerlendirildiği zaman Battalnameler tepki gösterecek bir seyirci topluluğuna sunulmuş ya da icra edilmiştir. Zaten destanlar, tarihte konak ve saraylardan başka tekke, han, kahvehane, çayhane, bozahane, köy odası gibi umuma açık mekânlarda da icra edilmiştir. Devlet; askerin moralini yüksek tutmak, onları zihnen savaşa hazır hâle getirmek için ordugâhlarda, kale garnizonlarında ve kışlalarda destancılar istihdam etmiştir.

Battalname'de “dinlegil, tut kulağın, işit, anlagil” gibi dinleme eylemine yönelik ifadeler vardır. Bu ifadeler Battalname'nin icrasında yer alan okuyan ve dinleyen unsurlarını ortaya koymaktadır. İşlevsel kuram, icra edilen bir folklor unsurunun anlatanda ve dinleyende oluşturduğu niteliklerin ortaya konulmasını amaçlamıştır.

İnsanlar herhangi bir amacı gerçekleştirmek, herhangi bir hedefe ulaşmak için örgütlenmek zorundadır. Malinowski bu şekilde vücuda getirilmiş bir örgütlenmeyi “kurum” olarak adlandırmaktadır. Bu kavram insanların bir araya gelmelerini sağlayan birtakım geleneksel değerler üzerinde varılan bir anlaşmayı içerir. Kurumlar belirli bir amaç için gerekli olan değerleri oluşturmak ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla oluşturulur. Toplumlarda ihtiyaç olmadığı hâlde ortaya çıkan bir kurum yoktur. Türk kültüründe “Gazilik” önemli bir kurumdur ve çok önemli işlevleri yerine getirmiştir. İslamiyet öncesinin “Alplık” kurumu Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra “Gazilik” kurumu şeklinde devam etmiştir. Osmanlının büyümesi ve bir imparatorluk konumuna yükselmesinde başlıca kurumlardan bir tanesi Gazilik Kurumudur. Gazilik Kurumu o kadar etkilidir ki Osmanlı Devleti bir gazi devleti olarak doğmuş ve bu geleneği sürdürmüştür. Türk devletleri ve devlet adamları Gazilik Kurumundan güç almaya ve güçlerini bu kuruma dayandırmaya gayret göstermiştir. Gazilik Kurumunun oluşmasında, yayılmasında Battalname kültürünün büyük katkıları olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında gazileri cesaretlendirmek, ilham vermek ve gaza fikrini canlı tutmak için Battalname gibi eserler gazi gruplarına

okunurdu. Battalname’de yer alan “işitgil, tut kulağın dinle” gibi ifadeler bunu göstermektedir. Bu destanları, hikyeleri dinleyen gaziler dinlediklerini hayata geçirmek için mücadele ediyordu. Bu anlatılar sayesinde Osman Gazi ve Orhan Gazi’nin saygınlığı ve gücü artıyor, gaza fikri ile Anadolu’ya gelen gaziler onların etrafında toplanıyordu. Bu toplanmalar sonucunda Arapların pek çok teşebbüsüne rağmen başaramadıkları Anadolu’nun İslamlaştırılması hareketi başarıya ulaşıyordu. Anadolu’nun Türkler tarafından İslamlaştırılması hareketinde gaza ideolojisi ve Gazilik Kurumu çok önemli bir görevi yerine getirmiştir. Gaza ideolojisi ve Gazilik Kurumu Battalname’de olayların merkezindeki ana unsurdur. Battal Gazi her ne yaparsa gaza için yapar ve bütün faaliyetleri ile Gazilik Kurumunu inkişaf ettirir.

Battalname’nin geleneksel değerlerin yaşatılmasında, bu değerler göre toplum hayatının düzenlemesinde ve bu değerler doğrultusundaki törelere destek verme hususlarında yerine getirdiği işlevi SSCB Dönemi’nde esaret ve zulüm altındaki Türk Cumhuriyetleri’nde de görmekteyiz. Battal Gazi destanı Anadolu coğrafyasında oluştuktan ve Battalnameler şeklinde yazıya geçirildikten sonra, Battalnameler Türk kültür ekolojisinin farklı coğrafyalarına yayılmıştır. Battalname’nin Azerbaycan’da, Kazan’da, Kazakistan’da, Kırgızistan’da, Özbekistan’da el yazması ve matbu nüshaları mevcuttur. Rus işgali altında bulunan Türk yurtlarındaki Türkler Battalnamelerle teselli bulmuştur. Battalnameler, işgal altındaki Türklerin kültürel belleklerini canlı tutmuştur. Türkler, bu ve buna benzer eserlerle mill ve manev açlıklarını gidermiş, Rus baskısına ggs germiştir. Battalname kültü etrafında şekillenen din ve mill değerler SSCB baskısı altındaki Türk Cumhuriyetlerinde canlı tutulmuş ve Türk milleti Battalnameleri okuyarak din ve mill değerlerini yaşatmıştır. Battalname kültü Türkistan’da SSCB’nin baskılarına ve Rus misyonerlerin faaliyetlerine karşı bir kalkan görevi grmştir.

Bir topluluktaki var olan ve sürdürülen davranışlara bakıldığı zaman iki temel gten söz edilebilir: Eğitim ve otorite. Tecrübenin, bilginin, geleneğin ve ahlaki değerlerin aktarımının sağlanması için eğitim sistemi her kültürde bulunmalıdır.

Kültürel gelenek her kuşak tarafından bir sonrakine aktarılmalıdır. Eğitsel özelliklere bağlı mekanizma ve yöntem bütün kültürlerde var olmak zorundadır. Türk kültürü, her alanda önemli ve nitelikli insan yetiştirmek bakımından dünyada eşi olmayan bir kültürdür. Okul kavramının ve okulların olmadığı zamanlarda eğitim halk kültürü ile yapılmaktaydı. Halk tecrübeleri ile kültürü oluşturuyor, onunla nesilleri eğitiyordu. Ninniler, çocuk oyunları, maniler, masallar, fıkralar, atasözleri, efsaneler, destanlar bu kültür unsurlarının bazılarıdır.

Battalname'de yiğitlik, kahramanlık ve cesaret ana temadır. Bu ana tema kişiler, yer ve zaman unsurlarını bir mıknaş gibi üzerine çekmiştir. Bu unsurların toplanmasıyla birlikte kişiler arasında çatışmalar ve anlaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu çatışmalar ve anlaşmalar çerçevesinde olaylar gelişmiştir. Battalname'nin olay birimlerinin teması, kişiler arasındaki çatışmalar ve anlaşmalar Battalname'nin icra bağlamında bulunan bireylerin eğitiminde büyük bir işlevi yerine getirmiştir. Battalname, icra bağlamında bulunan bireyleri gazaya teşvik etmiştir. Battalname'de icra ortamındaki dinleyicilere ahlaki değerlerin kutsal bir savaşla perçinlenmesi öğüdü verilir. Gaziliğin ne kadar üstün bir vasıf olduğu dinleyenlere örneklerle gösterilir, yüksek seciyeli ve karakterli bir insan olmanın temelleri atılır. Battal Gazi, dinleyicilere hayatını Allah yolunda adanmış bir gazi olarak sunulur. O, yaptığı her şeyi hiçbir menfaat beklemezsizin Allah yolunda yapar. Müslüman ya da Gayrimüslim fark etmezsizin herkese yardım eder. Battal Gazi, Allah yolunda her türlü fedakârlığı yapar.

Battalname kültürüyle Türk insanına bir model şahıs sunulmuştur. Bu model şahıs, Battal Gazi, Gazilik Kurumunun bir parçasıdır. O, yaptığı her şeyle Gazilik Kurumunu insanlara anlatır, bu kurumun nasıl bir insan tipi istediği somut bir şekilde icra ortamında bulunan bireylere sunulur. Battalname'de Battal Gazi kendi adına değil, ait olduğu toplum ve kültür adına fedakârlık yapar. Battal Gazi, çok zor bir coğrafyada yaşar. Bir yandan Rum Kayserleri sürekli olarak ordu toplayıp Müslümanların üzerine gelir, bir yandan Babek gibi sahte peygamberler çıkar ve İslamiyet'e büyük zararlar verir, bir yandan Müslümanlar

kendi içlerinde çekişmelere düşerler, bir yandan münafıklar Müslümanları içten hançerlerler. Gücünü, aklını, zekasını ve kendisine yapılan ilahî yardımları kullanan Battal Gazi bütün zorlukların üstesinden gelir. Battal Gazi dinine hizmet etmeyi en büyük erdem kabul eden, adalete inanan, insanlık şerefine saygı duyan, uyuşukluğun ve tembelliğin karşısında olan; cesur, dürüst ve vatansever bir model şahıstır. Türk geleneğinde gazide bulunması gereken on kişilik özelliği sayılır. Bunlar cesaret, yılmazlık, kendine güven, güçlülük ve savaşçılık, atılganlık, dayanıklılık, yerinde metanetle durma, sabırlılık, fırsatları kollama, yoldaşına vefadır. Bu on özellik Battalname'de vardır.

Battal Gazi'nin yaşamıyla ülküleri uzlaşır. Battal Gazi, yaptıklarıyla gazinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyar: Battal Gazi iyi bir silahşordur, cenk meydanında rakiplerine aman vermez. İslamiyet'i ve Hristiyanlığı çok iyi bilir. Yabancı dilleri ana dili gibi konuşur. Gayrimüslimleri İslamiyet'e davet eder, aman dileyene kılıç çekmez. Cesurdur, yiğittir bunların yanında çok akıllı ve kurnazdır, mükemmel planlar yapar ve hasımlarını mağlup eder. Dünya malına tamah etmez. Gazadan elde edilen ganimetlerden kendi hesabına bir şey almaz. Battal Gazi'nin etrafında insanlar birleşir. Bu birleşme sonucunda oluşan vasıtasıyla insanlar en yüce gayeleri olan gazaya yönelirler.

Battalname'de Battal Gazi'nin sahip olduğu ve Battalname'yi dinleyere iletilen erdemler vardır: Vatanın ve dinin uğrunda mücadele et, İslamiyet'i çok iyi bil, zor anlarda insanları birleştirici ol, mazlumları koru, zalimlerle mücadele et, iyi bir silahşor ol, verdiğin sözü tut, ahde vefa göster, insanları kolla, gözet, Gayrimüslimleri İslam'a davet et, dünya malına tamah etme, zorda kalanlara yardım et, kendini geliştir, aklını iyi kullan, hak bildiğin yolda sonuna kadar git. Battalname, icra anında bulunanlara bu erdemleri aktarmıştır.

Battalname, İslamiyet'ten sonra Türk toplumunda gazilerin yetişmesinde ve gaza ruhunun ortaya çıkıp canlı tutulmasında önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Battalnameler Anadolu'nun fethinde ve fetihden sonra Anadolu'ya yapılan Haçlı

Seferlerinde Türk milletinin millî ve dinî duygularını beslemiştir. Bu duygularla beslenen gaziler her türlü güçlüğü karşı canla başla mücadele etmiştir.

Battalname kültü 20. asırda da Battalname'yi okuyanlar üzerinde etkisini sürdürmektedir. Battal Gazi, Halide Edip Adivar'ı çocukluğundan itibaren etkilemiştir. Anneannesinin evinde, özellikle lalası Ahmet Ağa'nın okuduğu hikâyelerden onu en çok etkileyeni Battal Gazi'dir. Battal Gazi'nin Halide Edip üzerindeki etkisiyle onun eserlerinde Battal Gazi bir kahramanlık örneğidir. Halide Edip, "Duatepe" adlı hikâyesinde Kurtuluş Savaşı'nda mücadele edenlerin her birinin içinde bir Battal Gazi olduğunu belirtir. Türk askerinin ruhuyla Battal Gazi'nin ruhu arasında ortaklık görür.

Battalname kültü, Türk toplumunun sosyal, dinsel ve ahlaki değerlerini temsil eden ve simgeleyen unsurları üzerinde taşımaktadır. Battalname'yi dinleyenler, dinleme esnasında bu kültürün temsil ettiği misyon ile kendi varlıklarını özdeşleştirilmiştir. Simgeleşen ve toplumla özdeşleşen Battalname Türk toplumunun inandığı değerler bütünü'nün toplamını üzerinde taşıyan bir kültür olmuştur.

Çobanoğlu (2011), Türk Dünyası Epik Destan Geleneği'nin giriş bölümünde Türk kültür tarihçisine düşen görevin Türk kültür ve tarihini kendi başına geliştirmiş ve kendine münhasır bir oluş olarak kavraması ve onun tecelli edişini belgelerle ortaya koymak olduğunu belirtir. Bu görev doğrultusunda bu tezde Battalname'nin Türk milletinin ihtiyaçlarına cevap veren kültür cevapları olduğu ve bu cevaplar doğrultusunda işlevlerinin vücuda geldiği ortaya konulmuştur. Battalname'nin kahramanı Battal Gazi'nin model şahıs olduğu ve bu model şahsın destan boyunca ihtiyaçlarını gidererek kendini gerçekleştirmiş bir kahraman olduğu tespit edilmiştir. Battalname'nin işlevleri ve Battal Gazi'nin kendini gerçekleştirmiş bir kahraman olarak ortaya çıkması Türk milletinin Battalname'ye derin bağlılık göstermesini, saygı duymasını, yüceltmesini ve çağlar boyunca Battalname'yi okumasını; Türk kültüründe bir Battalname kültürünün olduğu ortaya çıkmasını sağlamıştır.

BATTALNAME MANİSA NÜSHASI TRANSKRİPSİYONLU METNİ

Transkripsiyon Alfabeti

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

(1) Bismillahirrahmanirrahim (2) râviyân-i aḥbâr ve nâkilân-ı âsâr şöyle rivâyet itmişler ki (3) bir gün resûl-ı ḥazret şallallâhu ‘aleyhi vessellem oturmuşdı (4) aşḥâb-ı rıdvanullah ta‘âla ‘âleyhim aşḥâbın karşusunda (5) ama resûl-ı ḥazretiñ mübârek ḥatırı ḥayli melûl idi (6) şol sebebden ki cebrâ’il ḥazret-i rabbül ‘âleminden vahiy (7) getürmemişdi pes resûl-ı ḥazret mübârek yüzün yârenlerden (8) yana döndi yâ şaḥâbelerüm dilerüm ki biriñüz ğarib ḥikâyet (9) veyâḥûd bir sergüzeşte eyde biraz aña meşğûl olan (10) inşâ’ allâh qarındaşum cebrâ’il gice vahiy getüre didi (11) şaḥâbeler ortasında bir yigit uzun boylu ḥûb sûretlü (12) adı ‘abdü’lvehhâb ilerü geldi resûl-ı ḥazret ‘aleyhisselam (13) önünde du‘a kıldı eyitdi yâ resûlallâh çok iklimler

2 a

(1) temâşâ kıldım ama bu gördüğüm yirlerde hiç rûmdan (2) yegrek yir görmedim şehirleri birbirine yakın şuları firâvân (3) çeşmeleri çok havâsı ḥûb tend ü rast ve şikârları (4) ve ni‘metleri bol âdemleri ğarib dost amma kâfir inşâllâhu (5) ta‘âlâ ol vilâyeti müselmânlara ruzi kıla didi şol (6) kadar vaşf eyledi ki resûl-ı ḥazretiñ mübârek ḥatırı (7) rûma meyl eyledi şol sa‘at cebrâ’il emîn geldi (8) ḥazret vahiy getürdi eyitdi yâ resûlallâh ḥâlık-ı ‘âlem (9) celle celele selâm virdi çünkim benüm resûlüm mübârek ḥatırı (10) rûma meyl eyledi ben daḥı ol vilâyeti ümmetime rûzi (11) kılam didi gerekdir kim deyrleri yıķalar yirine mescid ve medrese (12) yapalar çün ḥükm-i risâlet tamâm oldu iki yüz yıldan (13) sonra bir yigit uzun boylu ḥûb yüzlü buğday añlu kendü mülkünden

2 b

(1) şehir-i malaṭyada adı ca‘fer ola pehlûvânlıkda (2) ḥamza beraber ola didi dört kitâbı yâd kıla ‘ayyarlıkda (3) ‘ömer ve ümmiyeden ziyâde ola yaluñuz yürici ola çün âvazca (4) bir nesne okıya hava yüzindeki kuşlar mizândan yire döküle (5) didi ol vilâyeti küşâde kıla gelüp deyrleri yıķa yirlerine (6) mescid ve medrese yapa istanbuliñ ḳapusın ol açā keşişler (7) cigerin ḳan eyleye mübârek ḥatırı âsude olsun (8) didi yine ‘uruc kıla çün resûl-ı ḥazret bu ḥaberi işitdi (9) şâd oldu açdı baş yukarı kıldı eyitdi yâ şaḥâbelerüm (10) pâdşâh-ı ‘âlem perverdigâr ol rûm vilâyeti bana ve benüm ümmetime bağışladı (11) didi aşḥâblar bu sözden ‘âzim-i şâd oldu sevindiler pes ‘abdü’lvehhâb (12) ṭurı geldi yâ resûlallâh

aşhabdan ol zamanda hiçbir kimse (13) irüşür ol yigidüñ yüzini görür mi yine cebrâ'il eydür

3 a

(1) yâ muhammed hak te'âla şöyle buyurır kim ol kişi su'âl eyledi ol (2) zamana kalacaktır ol yigüdün yüzini görüp anuñla çok (3) ğazalar idecektir benüm habibim 'abdü'lvehhâb mübârek başını sığasın (4) mübârek bârin ağzın ağzına bıraksun bugün ve bu sâ'at tarih (5) idüp aña ısmarlasun kaçan kim ol yigide irişe resûlün (6) mübârek mektûbın aña degüre didi yine 'uruc eyledi pes (7) resûl buyırdı yazdılar târih itdi 'abdu'lvehhâba ısmarladı ve başını (8) ve ağzını bârin ağzına koydı virdi inüb virdi buyırdı ve ol bâr (9) boğazında kaldı aşağa inmedi zirâ kim emânet idi ve dağı ca'fere (10) irişesin selâmı degüresin didi 'abdü'lvehhâb dest-i haţtı (11) aldı yüzi yire urdı sakladı çünkim risâlet tamâm oldu (12) çünkü resûllullâh 'aleyhisselâm bu dâr-ı fenâdan dâr-ı beğâyâ (13) rihlet itdi hilâfet ebu bekire degdi iki buçuk yıl halife

3 b

(1) oldu dağı dünyâdan nakl eyledi hilâfet 'ömere degdi (2) on iki buçuk yıl halife oldu andan hilâfet 'osmana degdi (3) ol dağı dünyadan nakleyledi hilâfet 'aliye degdi rıdvânu'llahı 'aleyhim ecmain (4) dört yıl halife oldu anı dağı şehîd itdiler andan soñra (5) üç yezid hıruc itdi hasan hüseyini şehîd itdiler evlâd-ı 'ali (6) cümlesi perâkende oldılar hilâfeti ğazabla yezid tutdı yetmiş dört (7) yıl ihânet eylediler 'ali hutbede okunmazdı 'ali adı añılmazdı (8) pes öyle olsa bir yigit vardı 'ali adlu 'abdullâh oğlanlarından (9) idi pes bu 'ali medinede imâmet itmişdi gördi kim rüzgâr (10) böyle oldu 'alemi harici tutdı bir gice medineden çıkıdı (11) malatyağa geldi bir begi vardı emirü'l mü'minin 'ömer oğlanlarından (12) idi adına ziyâd dirlerdi mü'min şufi idi sürdi (13) 'ali anıñ katına geldi 'azmi hoş gördi nevâhat kıldı

4 a

(1) şehrin hitâbetin aña virdi dört yıl anda tırdı (2) bir gün vefât itdi bir oğlı kaldı adı rebî' idi ğayet 'âlim (3) koptı hitâbeti aña virdiler otuz yıl hitâbet itdi ol dağı vefât (4) itdi yirine iki oğlı kaldı biri hasan biri hüseyin amma hasan¹ ğayet (5)

¹ Müstensih hatası yüzünden bu kelime hüseyin şeklinde yazılmıştır.

hub âvâz kopardı ve âlâ hüseyin cihân pehlûvân kopardı nice kez (6) kayşerden çeri geldi şeddi elli pâre şehrin ve on iki pâre (7) kal'asın aldı yıkdı andan soñra şehrin begi ziyâd öldi (8) yerine oğlu nu'man kaldı 'azim görklü mütteki idi hiţâbeti (9) hasana virdiler malatyanın serleşkerligin hüseyine virdiler (10) pes kayşer 'aciz kaldı hüseyin korkusundan yedi mil (11) yapırdı kim hüseyin ol milden öte geçmemişdir ve her yıl (12) armağan diyü haraç virirdi hüseyin dağı ol tarafa varmazdı (13) ammâ da'im öyle başı hoşdı şikâr iderdi bir lahza

4 b

(1) hâli olmazdı bir gün malatya begleriyle otururken geldiler nu'mana (2) muştuladılar müjdegâni olsun ey şâh-ı 'âlem oğlunuz (3) toğdı didiler nu'man sevindi şâd oldu buyırdı şenlikler (4) kıldılar adını 'ömer kordılar yedi gün toylar eylediler (5) bir gün hüseyin ğazi rıdvanullâh-ı 'aleyh şam tağında şikâr (6) iderken bir geyik gördi munaqqaş çul üstünde hemendâm (7) üstüne at şaldı geyik kaçdı hüseyin eydür komazam (8) tâ seni ele getürüp nu'manın oğlu 'ömere iletmeyince didi (9) dağı kopardı geyik kaçdı bir mağaraya girdi belürsüz oldu (10) hüseyin eydür ineyin bir göreyin didi atından aşğa indi (11) mağaraya girdi bir iki kadem yürüdi ne gördi size beyân idelüm (12) siz 'âşıklar dağı 'aşkla 'âşıkane şıdk ile şâdikâne şalavât (13) virelüm muhammede andan soñra gördi kim bir saru at

5 a

(1) turur mükerrem şağmaya benzer idi eyeri uyanı bile ve bir (2) boğca ton dağı ayrı öñinde berkinmiş ve bir süñü atıñ öñinde (3) yire şancalmış ve bir 'âzemetlü gürz tarafında berkinmiş bu 'âzemetlü (4) şöyle turur oldır sahra altında ğarrân büricek dererdi (5) yiri kat kat çünkim hüseyin ğazi bunu gördi hayrân (6) kaldı eydür bunıñ gibi bunda neyler didi ilerü yürüdi kim (7) tuta at ürkdi döne geldi bir çifte şaldı hüseyin (8) girüsüne şıçradı nice kim cehd itdi tutamadı 'aciz kaldı mağara (9) köşesinden bir âvâz geldi kim yâ âşkar ol yigide muti' (10) ol kim dağı vaqt olmadı kim ben çıkam seni hak ta'âla ca'fere (11) virdi kim üzerine bine yiryüzünde ğaza kıla 'âlemi yiryüzünde (12) küfr karanuluğundan kurtara ol yigide râm ol didi çünkim (13) 'aşkar bu âvâzı işitdi turdı hüseyin ğazi dört yaña bakdı hiç

5 b

(1) kimse görmedi ilerü vardı 'aşkar uyanın eline aldı (2) süñüyi çekdi caferdir gördi kim yazılmış bu süñü giysü senüñdür andan (3) boğçayı açdı gördi kim âdem peygamberin iki bölük saçı ve dâvûd (4) peygamberin çaçalı ve emirü'l mü'minin hamzanıñ yarağı buldı (5) hüseyin ğazi şâd oldu sevindi kendü atına bindi 'aşkarı bindi (6) gitdi yolda fikr ider yâ râb cafer kimdir kim anıñ gibi at ve yarağ (7) naşib ola didi ve bu fikirde iken uyku ğalib oldu atından (8) indi atın bir ağaca bağladı kendüsi yatdı uyudu düş gördi (9) bir pîr geldi eydür yâ hüseyin ğazi beşâret olsun sana kim (10) ol cafer sen belüñden gele az kaldı kim zuhura gele vilâyet-i (11) rûmı müselmânlık eyleye ve işler ide kim hiçbir pehlûvân itmemiş (12) ola didi hüseyin ğazi uyandı şâd oldu secde-i (13) şükür eyledi tûrdı atına bindi şehre geldi bunıñ üzerine

6 a

(1) bir neçe zaman geçdi nu'man bin ziyâd öldi yirine oğlı (2) 'ömer tahta geçdi oturdu pâdşâh oldu toylar kıldı (3) hil'atlar giyürdi hüseyin ğazi bu şadlıkda oturdu (4) bir kulu vardı pehlûvân idi adına tevâbîl dirlerdi kapudan (5) içerü girdi hüseyin ğazinin kulağına nesne didi yüzi (6) kızardı şâd oldu tevâbîl girü çıktı gitdi emir 'ömer (7) tûrdı kim pehlûvân ne haber bize bildür didi hüseyin ğazi (8) eydür şâhâ kılunuzıñ bir oğlancuğı vücuda geldi didi (9) emir 'ömer usturlab 'ilminden haberdardı iyü bilürdi (10) bağıdı tali'in kuvvetlü gördi hüküm itdi bu oğlan ğayet de (11) pehlûvân kopa ve dağı dünyâ dar ola işler ide 'âlemde (12) kimesne itmemiş ola bunıñ adı cafer ola didi birkaç (13) du'alar yazdı başına bağladılar soñra hüseyin dağı

6 b

(1) konukluklar eyledi şehriñ aga beyleri cem' eyledi üç gün (2) yimek içmek eyledi ama biz geldik bu yaña cafer hikâyesine çünkim (3) ca'feri beşledi üç yaşına başdı her kim görürse yedi (4) yaşında şanurdu her kim eline alsa kıomazdı tamâmetde bir dağı (5) nazırı yoğdı ammâ her gün şihâr iderdi kayşer dağı her yıl (6) haraç virirdi hüseyine dağı tuhfeler virirdi ve armağanlar (7) virirdi işbu resme zindeğânı kılurdu barışağ urur yine veli (8) günlerde bir gün hüseyin ğazi bir gün ma'muriye tarafına şıkara çıktı (9) nâğâh öñinden bir geyik çıkageldi bir atlas çulıyla üstünde (10) kıymetli taşlar berkitmiş hüseyin ğazi eydür bunu dirice tütayım (11) ca'fere armağan eyleyeyüm birkaç kemend atdı

kulanı gelmedi (12) geyik ol bu tağın öte yanına aşdı hemendâm hüseyin ğazi
(13) ardınca çıkdı aşığa nazâr itdi gördi kim bir kal'a kulesi huba

7 a

(1) âsumâna beraber olmuş kal'anın dibinde bir şehri mu'azzam ğalabalık (2)
şehriñ öñinde kırk biñ kadar çeri konmuş yatur kızıl ve (3) yaşıl atlasdan
bârgâhlar seyâbanlar kurulmuş atlar ününden (4) ve ademler âvâzından
işidenlerin zehresin çâk olurdu bu şehriñ (5) adına ma'muriye dirler imiş begine
mihrâb dirlerdi kayşer 'avratınıñ (6) qarındaşı idi bunlar üç qarındaşlardı
ûlûsınıñ adı mihrâbdı (7) ortancalarının adı mihrân idi küçilerinin adı şemâseb
idi amma (8) ol geyik mihrâsıñ idi her kande olsa yürirdi kimsenüñ (9) zehresi
yog idi aña yâvuz nazâr kıldı pes ahû segirdi vardı (10) mihrâsıñ çadırına
düşdi mihrâs gördi kim geyik (11) derlemiş anı gördi ğazaba geldi hay benüm
geyigüm derlemiş kovan (12) kimdür didi tiz gerek aman virmen başını kesıñ
getürüñ (13) didi bir neçe kullar aşığa yukarı segirttiler nâgâh gördiler depenüñ

7 b

(1) üstünde bir şahıś turır vardılar eyitdiler hây delü misin (2) pâdşâhıñ geyigin
niçün kovdın didiler hüseyin ğazi ortaya (3) aldılar hüseyinin çakalı yog idi eydür
gördün mi bugün yaraqsız (4) bilündim ve hem korukulu düş gördüm idi didi allâh
te'âla ne tevekkül kıldı (5) yazılmışda bozulmuş yoqdır didi herce yâd yâd didi
bir kez na'ra (6) urdı hamle kıldı kalb kalbe urdı gâh kılıç ile gâh gürz ile (7) gâh
süñü ile dövişdi kâfir kanın seyl gibi aqdı aḡşam namazına (8) degin derişdi ol
gice irteye degin 'azm-i ceng oldu iki def'a (9) mihrâsa ugradı birer darb-ile yıkdı
yoruluvirdi amma kendü dahı (10) zahımlu oldu kanı çok aqdı mest oldu ve tâkati
tâk oldu (11) mecâli kalmadı müfred kazâ gögden ince ademiyye mecâli (12)
kalmaya şol dem araya ve kaza-yı âsumâni irmişdi atı sürçdi (13) ğuluv kıldılar
kemendler atdılar hüseyin ğazi ol ara içinde şehid itdiler cân-ı 'aziz

8 a

(1) hezârân şevkle ḡak te'âla huzurına ismarladı rahmetullâh-ı te'âla andan
soñra nitekim (2) cehd itdiler atın tutamadılar çıkdı kızıl kana ğark olmuş malatya
(3) yolın tutup revân oldu bir gün yârenlerden 'abdüsselam ve 'ali bin hâşim (4)
ve yahya ibn-i mansur ve emir 'ömer ve 'abduvehhâb oturmuşlardı (5) gördiler
hüseyin ğazinin atı kızıl kana ğark olmuş çıka geldi (6) feryâd figân eylediler

ağlaşdılar ‘acaba bu işi kim itmiş ola didiler yahya (7) ibn-i mansur dirler bir er vardı ‘ömer ibn-i ümeyye oğlanlarından (8) idi sünilerin câsûsı idi (9) ma‘muriyede hüseyin ğaziyi gördüm kırk biñ er ile mihrâb ortaya (10) aldı üç gün ‘azim ceng kıldı andan soñra şehit eylediler (11) didi ve ba‘de müselmânlar yedi gün yas tutdılar yas tonların (12) giydiler nâme yazup baĝdâda ħalifeye yolladılar ol zamanda (13) ħalife tavamık bin ma‘d idi çok süniler idi üç gün ğarasın

8 b

(1) tuğdı andan soñra bunu yazdı yâ emir ‘ömer ve malaťya beglerine kim (2) zinhâr ğâfil olmañ kayşer ħareket ide baña ħaber gönderesüz (3) hem dem birer bellü kişilere birer eyü hil‘at virdi istimâletledi (4) hiç ħorkmañ allâhu te‘âlaya sığınıñ didi çünkim bu ħaber malaťyaya (5) geldi kamu şâd oldılar ulu cem‘iyyet eylediler emir ‘ömer eyitdi (6) baña serleşker gerekdir ca‘fer henüz ma‘sumdur atasınıñ (7) kâim maķam olamaz hele ola büyüyince bize er bulıñ serleşker (8) olsun didi ulular ħanışdılar maşlahat öyle gördiler ca‘fer (9) büyüyince ‘abdusselam serleşker ola bunıñ üzerine on yıl kimse añılmadı (10) işbu kışşayı ‘acayib ü ğarabet buracıkda tamâm oldu (11) her kim muĥammedîdir ‘aşkla ‘âşıkâne şıdķla şadıķâne şalavât (12) vir muĥammed muştafaya (13) meclis-i dü dem ħikâyet-i ca‘fer ğazi rahmetu’llâhı ‘aleyh

9 a

(1) râviyân-i aĥbar ve nâkilân-ı aşar ebu’l muĥsin şâh ki işbu kitâbıñ (2) râvisidir şöyle rivâyet kıılır ki çünkim ca‘fer on üç yaşına (3) girdi yâl u bâl atası oldu ħadd ü ħamet çekdi dört kitâb (4) yâd kıldı ‘ilmü’l ħadiş ve tefsir içinde ğayet kâmil oldu (5) vardılar ħıtabeti ca‘fere virdiler cum‘a günü kim oldu ca‘fer (6) minbere çıķdı ħutbe oķudı ħalkdan ğarbu ħopdı zârlık peydâ (7) oldu şanaydıñ kim kıyâmet ħopdı andan soñra ğazban (8) adlu bir silahşor vardı ğayet hünermend idi ca‘fer aña ħızmat eyledi (9) tâ ħattı ğayetine erişdi bir daĥı nazırı yoĝ idi at segirtmekde (10) süñü oynamaķda at segirdirken altından geçmekde ğürzde (11) ve kıılıçda ve ğüreşde bunıñ gibi nesnelerde ğayet uruşurdu kim (12) bir daĥı misli yoĝ idi yigirmi arşın ħadd ü ħâmet çekdi bir gün kendü (13) yârenleriyle teferrüce çıkdılar şu kenarında abdest alup namaz kıldılar

9 b

(1) şöhbete meşgûl oldılar 'ilm ü tefsir dürlü hadîsden bahş kıldılar (2) ne kadar ulular var ise cümle mülzem kıldı andan şöıra dilek (3) eylediler bugün ca'fer silahşorlık bile yârenler teferrüc kılalum ve hem ulular (4) didi tiz bir at getürdiler bindi silahşorlık gösterdi kim hiç (5) kimse görmüş degüldü dükkeli du'alar ve senâlar kıldılar aferin getürdiler (6) eyitdiler atasından hünermend koptmuş atasının mâlın manşıbın (7) eller şarf ider bu şöyle aç bînevâ yürür iş bunun gibi hünerle didiler (8) ca'fer-i şadık eyitdi yârenler hele şimdi vakt degüldür ol vakt (9) kim yetdi bir hüner gösterem andan atamın manşıbın talep kılam didi (10) yârenler eyitdiler hüner didükleri ancak ola hele şimdi senin elünden (11) gelen hiç kimsenün elinden gelmez didiler şol kadar söylediler kim (12) ca'ferün gönlü manşıb sevâdlına düşdi şeb-i muhkem erişdi turdılar (13) şehre geldiler her birisi ulu evine tağıldılar ca'fer dağı evlerine

10 a

(1) geldi anası sa'ide hatun karşı geldi iki gözlerinden (2) öpdü eve girdiler öniñe ta'am getürdi gördü kim gözleri (3) tola geldi anası âh eyledi eydür ey cânım oğul noldün (4) ağlarsın hâlün nedir baña dağı bildir didi ca'fer eydür (5) ey ana nice ağlamayayın kim benüm atamın kılıcı ekmeğün yirlerdi (6) her birisi şimdi begler ve ulular mâl ve mülk ıssıdır benüm hod (7) etmeğim nireme yetmez didi dağı ağladı anası eydür ciğer güşem (8) seniñ ataña istanbuldan harac gelürdi kılıç korkusundan (9) kayşer-i rûm tahtında yatmazdı bizüm hâlimiz şimdi gör neye (10) erişdi didi ağladı ca'fer eydür yâ ana hiç ağlama sen (11) atamın manşıbın talep iderem didi anası eydür ciğer güşem (12) ferâgat eyle 'abdüsselam şimdi mu'teber mâl ıssı kavm kabile (13) ıssı kişidir ve hem emir 'ömer kavmindendir zirâ sen söylersen dutmayalar

10 b

(1) kabul itmeyeler ortada bir düşmanlık ola kerem eyle (2) söyleme görelim hak te'âla neye erüşdürür didi ol (3) gice geçdi ca'fer eydür şubhdem turgeldi abdest aldı (4) mescide vardı namâz kıldı çün namazdan fariğ oldılar (5) cem'i ümerâ anda hazır idi ca'fer başın kaldırdı eydür yâ emir (6) 'ömer ben kılunız zirâ sözi vardır eger buyurursan söylesin (7) didi emir 'ömer eyitdi söyle işidelüm ca'fer eydür atamın (8) manşıbın talep iderem didi şimdiki hâlde pehlûvânlıkda (9) ve at oynatmada ve silahşorlıkda hiç kimseden aluv degülüm

niçün (10) atam manşıbın ayrılar şarf iderler ben aç bînevâ didi (11) oturanların ciğeri çâk oldu özleri güyendi dükkeli (12) ca'fer için rast gerçek eydür didiler 'abdüsselam eydür (13) yâ ca'fer atañ manşıbın istersin ca'fer eydür beli eydür
11 a

(1) atañ hüner gösterdi manşıb aldı sen dağı hüner göster (2) manşıb al senin atañ henüz kanı yerde yatur kurımadan (3) manşıb istemen ne itmekdir senin yerin mescid veya bir medresede (4) oturup 'ilm haşıl itmekdir yohsa manşıb ne gerek didi çün (5) ca'fer bunu işitti hayli melül oldu eve geldi ol gece (6) tâ şabağa degin uyumadı çün şabağ namâzı yakın oldu (7) abdest aldı namâz kıldı hâlika çok tazarru' kıldı atın eyerledi urı turdı silâha ğark oldu anasıyla (8) vedâ' idüp revâne oldu geldi kapuyı güçlük açdırdı (9) zıkr-i yezdân kıilup gitdi çün şabağ namazı vakti oldu (11) müezzin bañladı halayık mescide cem' oldılar ulular begler (12) geldiler ca'fer gelmedi evlerine adam virdiler anası eyitdi (13) dün buçığında turdı atına bindi gitdi didi emir (14) 'ömer eyitdi tiz namâz kıluñ ardınca varıñ şayazakim 'arz-ı rûm kıla

11 b

(1) ol kâfirlerün hâlin bilmez nâgâh anda helâk ola hüseyinin (2) yadigâridir didi aradılar bulamadılar girü döndüler bu yaña (3) ca'fer için perişân oldılar anası bîçare zârlık kıilup (4) ağlardı bunlar olanda mâlatyada biz geldik bu yana ca'fer hikâyetine (5) çünkim ca'fer irteye degin gitdi bir deyre geldi yetişdi gördi (6) gördi bir kal'a gibi ak mermerden yapılmış bir demürden (7) kapusu var bir keşiş tam üstinde turır çünkim ca'fer (8) yakın geldi selâm virdi hoş geldin yâ ca'fer bu gece (9) atañ düşimde gördüm eydür ırte oğlum ca'fer gelür (10) benüm kanum istemege gider aña naşihât eyle didi ca'fer (11) bunın sözine hâyran kaldı atından indi ruhbânla (12) görüşti adı şemmâs idi içer girdiler etmek (13) üzüm ve pekmez getürdi yediler çünkim ahşam oldu yer altında (14) bir mescid düzülmişdi ve kandiller aşılmışdı ca'fer (15) aldı anda gitdi ca'fer gördi bir lâtif muşhaf

12 a

(1) rahleyle mihrabda turır ilerü yürüdi muşhaf açdı gördi (2) atasının hañtıdır yüzine sürdi şemmâs dağı ruhbân (3) tonların çıkardı bir kat şufiyâne tonlar giydi ezan okıdı (4) ca'fer imâmlık eyledi namâz kıldılar çün namazdan fâriğ (5)

oldılar ca'fer muşhaf açdı bir nice ayet-i kur'an okıdı tefsir eyledi (6) şemmâs hayran oldı an şofıra rûm hikâyeleri ve (7) mihrâsîñ kışşaların beyân söyledi ve hıyanetlerin 'arz eyledi (8) çok naşihatler eyledi şabaḥ oldı şabaḥ namâzın kıldılar (9) orada okudılar ca'fer atlandı şemmâsa veda' idüp tevekkülallâh (10) didi revâne oldı şikâr ide ide giderdi ḥaḳ te'âladan (11) isti'ânet dilerdi eydürdi ey ḥalîḳ-ı perverdigâr nola (12) bîçâre miskin ve yetim kula iḥsân idüp ve yardım (13) kılasın kudret ve kuvvet viresin bu rûm vilâyetin müselmân

12 b

(1) lıḳ kılasın kilisaların yıḳam yirlerine mescid ve medreseler yapam didi (2) nâgâḥ karşıdan bir süvar çıḳageldi tamâm sâz müretteb kendü (3) kızıl altuna ḡark olmuş çünkim ca'fer bunu gördi ilerü (4) yürüdi bu yaña herif daḫı çağırdı hey ne kişisin gelişiñ (5) ḳandendir ḳande gidersin didi ca'fer eydür çinden (6) gelürem benüm atama ḳanatus dirler silahşorlığa heves kıldım (7) eydür rûmda silahşor çok didiler ol ḥâlden rûma 'azm eyledüm (8) didi çünkim bir kibiri nazar kıldı gördi kim maḥbûb-ı 'âlemdür ayın on dördüne (9) beñzer bir şerban-ı dÛyân ger benleri yanaḡın örtmiş yüzi benle ḫolmuş (10) aḡzı ḫoḳḳaya beñzer dişleri dürdâneye beñzer hemân bu kibir bunu (11) gördi ḫayâtı gitdi eydür ey oḡlan seniñ devletüñ yâri kıldı (12) benüm ḳatıma geldüñ ben mihrâsîñ ḳardaşıyım adım şemâseb (13) dir rûmda ve ḫışamda ve şamda benüm gibi silahşor yoḳdır çünkim (14) baña geldiñ benüm ḳatumda ḫurasın seni silahşor ideyim

13 a

(1) 'âlemi eḫrafda söyliyeler benüm adım eḫrafda ḫönmişdir heybetimden (2) ḫalife baḡdâdda yatamaz didi ca'fer eyitdi ben daḫı iken (3) nesne bilmez degülim süñü oyununda ḫayli bilürim görüñ (4) didi şemâseb maşlaḫatdır diyü elindeki süñüyü ḫavale kıldı (5) çünkim süñü ca'fere irdi yerin ḫutdı çekdi süñüyü elinden (6) aldı la'in elin ova ḳaldı geldi kim geçe iki baḡrın arasına (7) bir gürz öyle urdı kim iki ayaḡı üzengüden ḫopdı depesi (8) üstünde mu'allak yıḳıldı ca'fer şıçradı sinesi (9) üstünde oturdı eşşek ḳuyruḡı gibi çil şaḳalın (10) eline aldı ḫolayıp ḫançeri boḡazında ḫodı şemâseb gözin (11) açdı gördi kim üstünde ḫuran ca'ferdir dine da'vet (12) eyledi şemâseb herzeyeye başladı gördi ki kabiliyyet yoḳ (13) hemândem ca'fer başın gövdesinden cüdâ kıldı atına biñdi

13 b

(1) revâne oldu ol gün gitdi her nere uğradı şikâr itdi kesüp (2) yirdi ol gice irteye degin gitdi şabah vaktinde bir boyuna çıkdı (3) aşağa nazâr kıldı gördi kim bir şehir-i mu'azzam galabalık şehrin öniñde (4) bîhesâp leşker konmuş çadırlar ve seyâbanlar kurulmuş 'acepledi (5) bu ne leşker ola diyü şorarken gördi kim bir kişi gelür aña şordı (6) bu şehir ne şehirdir bu çeri ne çeridir ol kişi eydür (7) buña ma'muriyye dirler bu leşker mihrâsıñdır hüseyn ğazi bunda (8) şehit kıldılar şimdi kasıdları oldur ki mâlaṭyaya vara aşağa (9) sın yukarıya döndireler daḫı şamı şamanı ḫarab (10) kıllalar tâ kağbe kapusına varınca degin yakıb yıķalar didi (11) ca'fer ğazi çün bunu işitdi şehirden yaña revâne oldu (12) giderken gördi kim bir saḫra içinde bir bahçe vardır tolaşdı (13) kapusına geldi içerü girdi cennete beñzer dürlü yemişler gülistân (14) ribahatlar teferrüc eyledi andan soñra bağ arasına geldi gördi kim

14 a

(1) bir yüksek taḫ çekilmiş öniñde bir ulu ağaç dibinde (2) bir ulu ḫaviṣ ortasında bir ulu şadırvan içinde balıķlar (3) oynar ca'fer hemândem atın bahçe içine salıvirdi daḫı (4) kendüsi bir taḫtuñ üzerine çıkup oturdı (5) balıķları teferrüc iderdi uyķu ğalebe kıldı yatdı uyıdı (6) eydür birazcık yatayım didi andan soñra kendümi allâh te'âla (7) dergâhına işmarlayayın bu leşkere urayın allâhu te'âlâ fırsat (8) virirse didi daḫı yatdı uyıdı meğer kim bu mihrâsıñ (9) teferücgâhıdır dâim gelüb şoḫbet iderdi girü begleriyle (10) ol gün geldi kim şoḫbet ideler gördiler kim taḫt üstünde bir (11) oğlan yatur ayuñ on dördine beñzer gerdebiç idüp (12) ya'ni çepçevre ortaya alup ca'feri yatduğı yerde teferrüc (13) iderler mihrâs eydür begler bu oğlan ne oğlandır eyitdiler

14 b

(1) ğaribe beñzer mihrâs eydür yâ pes ğarip olmasa bu küsta (2) ḫlık ider miydi ola ğalebe kılmazdı didiler pes bu âvâza (3) ğalebe lafindan ca'fer uyandı gördi kim begler taḫtı ortaya (4) almışlar ṭururlar ortalarında mihrâseb ṭurır ca'fer mihrâsebi (5) bildi şıçradı aşağa indi el bağlayup karşı ṭurdı (6) hızmat eyledi mihrâseb mel'un kaḫkaḫa ile güldi (7) geçüp taḫtda oturdı begler çevre yanında oturdılar (8) mihrâseb buyırdı avda avlanan geyik etlerinden kebab itdiler (9) mihraseb ca'feri ilerü okıdı eydür kimsüñ gelişin (10) ḫandandır ve ḫande

gidersin ca'fer eyitdi çin ikliminden (11) gelürem atama sercâ'il dirler ben dağı
 ata binüp silahşorlık (12) heves eyledüm rûmda silahşor çok didiler ol hevese
 (13) bu tarafa 'azm eyledüm didi mihrâseb geldi eydür seniñ tali'in (14) sa'd
 itmiş benüm katıma geldün baña mihrâseb dirler kayşer-i (15) rûmıñ
 serleşkeriyim ve hem cihân pehlûvânıyım bencileyin bir dağı (16) yokdır şâm
 şâmât benüm hünerimden âsâyiş kılmazlar (17) didi yüz kulım vardır deñlisi
 silahşordır her birisi

15 a

(1) kendüzüyin biñ kişiyeye urur gerekdir kim seni dññlesinden (2) yeg idem didi
 ca'fer hızmat eyledi hele şarâb ve kebâp (3) getürdiler mihrâseb ca'feri ilerü
 okudu şarâb virdiler ca'fer (4) eydür 'ahdluyam ol vaqte kim atam katında
 kendüm şaçalum (5) kesinceye şarâb içmeyem didim evet sâkiliginiz ideyim
 didi (6) elini yudı ol itlere sâkilik eyledi çünkim birkaç kadeh içdiler (7) ol mel'un
 mihrâseb mest oldu ca'fere nazâr eyledi (8) gördi bir hub şuretdir meyl eyledi
 kim birkaç şeftâlû (9) kârlık ide tahtından inüp ca'ferin elin eline alup (10) bahça
 bucağında tenhâ yürirdür halvet yire vardılar (11) hiç kimesne bunlarıñ haline
 muṭṭalı' değıl mihrâseb diledi kim birkaç (12) şeftâkârlık ide ca'fer gördi kim hâl
 ayrıktı kendü kendüne (13) eydür hüner göstermek gerekdir didi dört yaña bağıdı
 gördi kim

15 b

(1) tenhadır hâ atañ kanın al diyüp yumruğun dükdi yâ allâh (2) diyüp bir muşt
 öyle urdu kim depesünüñ üstüne fi'lhâl (3) yıkıldı hemândem sinesine çıktı
 şâhbâz gibi oturup (4) şol eşek kuyruğı gibi çil şaçalın eline aldı dağı hançeri (5)
 boğazında kodı mihrâsebin 'aklı başına geldi eydür kimsin (6) ca'fer eydür beni
 bilmez misin mihrâseb eydür bilmezem ca'fer eydür ben hüseyin (7) ğaziniñ
 oğluyum adım ca'ferdür geldim kim atamıñ kanın (8) şimdi senden alam eger
 müselmân ulursañ kurtulduñ eger yok (9) dirseñ başını keserüm didi ol mel'un
 herzeeye başladı (10) gördi kim imâna gelmez mecâl virmeyüp başın
 gövdesinden cüdâ (11) kıldı depeledi hemândem ol la'in cân cehenneme
 ışmarladı ca'fer (12) yine geldi bu oturan beglerden iki beg çağırdı kim (13) sizi
 pâdşâh ister didi eylenüb başların kesdi

16 a

(1) geldi ikisin dağı aldı gitti anlarıñ dağı başların (2) kesdi diledi kim el cümle on dört adı belli beğleri (3) pâdşâh sizi ister diyü ikişer ikişer alup başların kesdi (4) hemân ol meclisde mihrâsebiñ kulu vardı eflahûn (5) adlu ol kul kaldı aña dağı ol başları gösterdi eydür (6) ben hüseyin ğazinin oğluyım adım ca'ferdir tiz müselmân ol (7) yoğsa seni dağı depelerüm didi müselmân oldu ol on dört (8) başı hegbeye itlerin tonların ve cem'i yaraqların aldılar (9) duniñ buçuğı geçmişdi revâne ol yire yetişdiler kim (10) şemâseb öldirmişdi mihrâsebiñ karındaşıdır anın dağı (11) başın kesüp tonların alup gitdiler üç günde gine mâlatyaya (12) geldiler göñül hoşluğla maqşuda irdiler ez-in cânip (13) bu yaña leşker mihrâseb hâlından haberdâr oldılar feryâd-ı figân

16 b

(1) kopardılar ol on dört begleri dağı başsuz buldılar (2) hiç bilmediler kim bu işi kim işledi kayşere nâme yazdılar bildürdiler (3) hâl şöyle oldu diyü çünkim kayşere nâme yetişdi okudılar (4) hâli bildiler tacın yire urdı zârlıklar eyledi kim vaşfa sığmaz (5) ez-in cânib bu yaña ca'fer mâlatyaya erişdi hüseyin ğaziniñ (6) dört bağı vardı ama birinde köşki vardı ca'fer gelüp (7) ol bağda kondı atları ve başları ve kılıcun ol bağda (8) kodı kendü تنها sürdi şehre geldi şabağ'ül hayr olurına (9) geldi gördi kim anası ağlar eydür varayın emir 'ömer başıma toprak (10) koyayın oğlanuğum âvâre itdünüz diyeyin dirken kapudan (11) içeri girdi selâm virdi çünkim sa'ide hatun ca'feri (12) gördi âh eyledi canım oğul kandesin beni fîrâkla kodıñ (13) diyü yüzün gözin öpdi ca'fer hikâyeti bildirdi anası secde-i şükür

17 a

(1) kıldı tevâbîle haber oldu geldi ca'fer ile görüşdi (2) cigergüşem kande idiñ didi ca'fer eydür vardım atamı öldi (3) reni öldürdim on dört begiyle bile başların (4) nişân getürdüm didi tevâbîl sevindi şâd oldu andan (5) soñra yârenlere haber oldu geldiler ca'fer ile görüşdiler emir 'ömer katına (6) getürdiler emir 'ömer dağı karşı gelüp ca'fer ile görüşdi cem' (7) oldılar geldiler ca'feriñ yüzün görüp şâd oldılar bu yaña (8) emir 'ömer baş kaldırup eydür ca'fer rûma varmış (9) sını olanı haber nice oldu diyü ikidir bunıñ üzerine (10) tırıg geldi eydür devletünüzde vardım mihrâsebi ve karındaşı (11) on dört begler ile öldürüb birin müselmân idüb (12) sulţana nişân getürdüm didi 'abdüsselâm eydür eger (13) mihrâseb

öle yüz senin gibi kişi yerinden kaldırmaya bu ne sözdür (14) ve ne kalleşliktir didi ca'fer eyitdi yalan söylemek erenler

17 b

(1) işi degildir didi uşda on beş baş atları ile tonları ile (2) bizim falân bağda tırurlar didi tevâbîl ilerü vardı ca'fer eydür (3) tîz var ol yeñi müselmânı ve ol başları al gel (4) didi tevâbîl vardı eflahunla ol başları getürdi (5) orta yire bırağdı bu oturanlar mihrâseble şamesebiñ başın (6) bildiler şâd oldılar ca'fere tahsin ve aferin kıldılar amma (7) 'abdüsselâmiñ kanı kurıdı dem nefesi tutıldı tîz (8) emir 'ömer buyurdı başları burçlara aşa kodılar bunu yazup (9) halifeye bildürdiler çün nâme halifeye yetişdi okuyup sevinüb (10) şâd oldılar tîz buyırdı nâme yazdılar ca'fer ve emir 'ömere (11) ve kalan beglere dağı hil'atlar virdiler ve dilnevâzlık eyledi (12) eyitdi zinhâr gâfil olmañ şayaza kayşer hareket ide (13) hiç korkmañ allâh ta'alaya şığının didi uşda bunlar

18 a

(1) bu şâdlıkda kıldı ez-in cânip bu yaña kayşeriñ ulu (2) oğlu şem'ün istanbulda oluvirdi işitdi kim tayısın (3) öldürmişler on beş begler ile feryâd eyledi bir câsus var idi (4) geldiler haber getürdiler hüseyin gâzinin oğlıdır bu işleri iden (5) didiler tîz nâme yazdı kayşer virdi kim hüseyin gâziniñ (6) bir oğlı koptmış mihrâseb öldüren olmuş henüz dağı oğlı yaşı (7) on dört başında imiş eger birkaç gün dağı muqayyed (8) olmazsañuz atasından beter olur anıñ kaydın şimdiden (9) itmek gerekdir didi çün nâme kayşere yetişdi hikâyet bildiler (10) meşveret kıldılar kim nice idelüm diyü kayşerüñ dört (11) oğlı vardı ulusunuñ adı şem'ün idi ortancasınıñ (12) adı şemâseb idi küçünüñ adı koştatın idi eñ küçünüñ (13) adı rebi' idi yirinden tırıgeldi eydür şâhâ işitdüm

18 b

(1) tayım öldüren oğlan imiş imdi ol oğlan ben dağı (2) oğlanım varayıñ tayımıñ kanın alayın didi atası eyitdi (3) maşlahatdır didi tîz buyırdı kırk biñ çeri atlu tonlu (4) yaraqlatdılar ca'fer-i şâdıka kaşden eydür ol oğlanı (5) öldürmeñ baña getürüñ ta kim derisin yüzeyin didi 'âlem-i (6) rûmda gezdüreyin katında iki kâfir mel'ün vardı birinin (7) adı kibriyanus ve biriniñ adı ibriyanus idi 'azîm pehlûvânlardan (8) idi anları bu kırk biñ ere başbuğ koşdı gönderdi (9) ve kırk çıfıt nefere bile virdi alup revâne oldılar çünkim (10) mâlatyaya yakın geldiler bir

nâme yazup emir 'ömere gönderdi (11) şöyle kılasın kim benüm kanımdan kim kayşeriñ oğlu rebi'yim seniñ (12) kanıñ kim emir 'ömersin gâzinin oğlu tutasın viresin (13) ve dağı yedi yıllık haraç bile gönderesin ve hem halifeye

19 a

(1) ñüz ile istikbâl idesiz yok dirseñ şol niyetine gelmişüz kim (2) iliñüzi ka'beñüze degin harâb iderüz didi tîz biñ getürdi (3) ez-in cânip bu yaña bir gün müslümânlar oturmuşlardı kapuda galabalık belürdi (4) emir 'ömer nezdince biriñ içeri girdi nâme uzatdı emir 'ömer nâmeyi (5) okıdı yârenlere bildürdi kamusı dembeste kıldılar ara yirlerinden (6) 'abdüsselâm baş kaldırdı eydür uyur adam öldürmek sehil (7) işdir çünkim bu oğlan kanına koyırdı cevâbın dağı virsün (8) uyur yılanuñ kuyruğın başmak eyü degüldür didi uşda 'azmi (9) varsun cevâp virsün didi ca'fer nâme' pâre pâre kıldı (10) tîz cevâp yazup virdi kim bu işleri bilüñüz ben işledim kimseyle (11) tanışmadım uş yine tenhâ varurum elüñüzden ne gelürse işleyüñ didi (12) bu yañadan 'abdüsselâm eydür her kim fuzul oğlansın (13) hele gövde bañladım dirsın bir işin idi işledim ulularsız siz dağı

19 b

(1) yardım idiñ diyüp yalvarasın didi pes ca'fer eydür (2) bu ta'andır iyüdir bu ta'ana urmağdır didi söz degildir (3) didi allâh sığınırım hiç kimseden korğum yokdır didi çıkdı gitdi (4) ez-in cânib bu yañadan peyk-i rebi' geldi haber getürdi (5) rebi' kayşer kaçdı buyırdı çeriler bindiler ez-in canib bu yaña (6) ca'fer evlerine geldi tîz 'aşkar divzâdeyi' eyerledi ca'fer üzerine (7) geldi şol otuz altı sâz u seleb kim hamza geyardi ca'fer dağı bir eksük (8) süz giydi tonandı tiğ-i dağğakı hamâîl kıldı keyyus süñüsin (9) eline aldı anası bîçâre eydür canum oğul yine kaçaru gidersin (10) didi ve yüridi ca'fer eyitdi sâr-ı ? mihrîbân himmetiñ (11) benümle bile olsun didi yüridi şehriñ kapusına geldi kapucıya (12) ibrahim bin mes'ud dirlerdi kapuda ol olırdı eydür (13) yâ ibrahim tîz kapuyı aç didi ibrahim tîz tüt kapum aç didi

20 a

(1) eydür kaçaru gidersin eyitdi küffâra karşı giderüm yâ baş virem (2) yâ baş alam didi ibrahim eydür leşker çokdır şabreyle şabâh (3) olsun müselmânlar ile sen dağı çıkasın didi çâre olmadı cebir ile kapuyı (4) açdı revâne oldı

muhammede şalavât vir ol gice (5) irteye degin gitdi bir çeşme-sâra erişdi atdan indi abdest (6) aldı namâz kıldı çün irte namâzın kıldı gitdi ez-in cânib (7) bu yaña süniler şabaḥ mescide cem´ oldılar ca´fer gelmedi kapucıdan (8) şordılar eydür dün buçuğında geldi cebr ile kapuyı açdırdı (9) tamâmet şilah yarağla tonanmış pür merd tamâm olmuş didiler dilemez (10) küffara karşı varuram diyü çıktı gitdi didi emir ´ömer eyitdi (11) diriğa henüz daḥı oğlandır korķarım bir elem irişe bir çâre idiñ (12) didi ´abdüsselâm eydür korķdı kaçdı siz öyle taşavvur eylemeñ kim (13) ol başına karşı vara hemân ortamuzda bir fitne kopardı çıktı

20 b

(1) kaçdı didi tevâbil ki seyyidiñ lâlâsıdır eyitdi ḥâşâ kim (2) ol nicenin neslinden kimse yüz döndürmedi ol daḥı düşmandan (3) yüz döndürmez didi hemân oturmuşsız erenleri ta´an urırsız (4) elüñden hod iş gelmez bari sen daḥı hüner gösterdiñ kim ḥüseyin ğazi (5) ölelden berü anuñ kılıcıñ şadaķasıdır yedüñ didi ´abdüsselâm (6) daḥı yüce sözler söylediler tevâbil eydür siz ğazâyı terk itmişsiz (7) oturup ´avratlar gibi kuşanıñ çünkim ol seyyidim gitdi ben daḥı (8) giderim uşda ṭur didi ve yürüdi evine geldi atın ve tonın (9) ve yarağın aldı revâne oldu cu´de dirlerdi bir er vardı dört (10) oğlı vardı süleymân ve aḥmed ve musa ve muḥammed bunlar ca´feriñ (11) yârenlerindedir bunlar daḥı ṭurup eyitdiler biz daḥı ca´feriñ ardınca (12) giderüz didiler ez-in cânib bu yañadan ca´fer şemmâs deyrine (13) geldi şemmâs karşı çıkup görışdi aldı içeri girdi mihrâseb

21 a

(1) öldürdüğine ḥayli taḥsinler itdi önün ta´am getürdi (2) yediler abdest alup şabaḥ namazın kıldılar şemmâs eydür cigergüşem (3) gine ḳande gidersin ca´fer eydür ḳayşeriñ oğlı kırk biñ er ile (4) mihrâsebiñ ḳanın isteyü gelür imiş yârenler işitdiler ḥayli melûl oldılar (5) ben allâh ta´alaya şıgıñup karşı giderüm eger ölürsem şehîd (6) devlet benüm ola didi şemmâs eydür leşker çokdır yaluñuzsın didi ca´fer (7) eydür ne ḳadar çoğsa çâre yoķdır kim dönem her ne yâd yâd didi bunlar (8) bu söz degin ez-in cânib bu yaña gördiler kim ḳarşudan bir toz (9) belürdi toza karşı vardı inkişaf oldu kösler (10) ve neḳķareler ve nekirler çalıñdı ve küffâr leşkeri çıķa geldi hemândem (11) ca´fer ´aşķarı taşra

çıkıdı süvâr oldı şemmâs eydür ey pîr (12) himmetiñ benümle olsun dir tamından
teferrüc kıl didi (13) gör kim allâh ta‘alanıñ ‘inayetinde ve muhammed
muştafanıñ şefâ‘atinde

21 b

(1) bunlara neler kılurum didi revâne oldı bir bu tepeye (2) çıkıdı dağı tırdı toz
içinden kırk biñ kişi bakınup alay (3) çıkıdılar gördiler bir şâhsüvâr karşı tırır tiz
rebi‘ bin kayşere haber (4) oldı bir kâfir virdi görni kimdir tıran didi geldi (5)
gördi kim bir pâdşâh-ı ‘âlemdir eyitdi kimsin ve ne kişisin didi ca‘fer (6) eyitdi ol
istedüğüñ kişi benüm kim mihrâsebi öldürdüm on (7) beş begle didi kibir eydür
hüseyn gâzinin oğlu sen misin eyitdi (8) beli benüm kibir eyitdi ne zehr ile şuniñ
gibi işler işlediñ kayşerden (9) korkmayup didi ca‘fer-i şadık eydür ıssını
söleyesüz dağı (10) siz kande uyursız benüm niyetüm oldur kim kayşeriñ başın
kesem (11) tamâmet rûmı müselmânlık kılam kilisaların yıkam yerlerine
mescidler (12) ve medreseler yapam didi bu mel‘un bu sözi işidüp gâyet kağıdı
(13) eydür hay baña tamus-ı rûmi dirler şimdi kılıçla seni iki

22 a

(1) pâre kılurum didi kılıç havâle kıldı ya‘ni kim çala ca‘fer tiğ-ı dahhakı (2)
çıkardı la‘ini koltuğın altından ile çaldı kim başıyla bir eli hevâya (3) perrân oldı
şemmâs deyr tamından âferin okudı ‘aleyk ‘aynullâh (4) didi küffâr çerisinden
garbu kopdı bir kâfir dağı viridiler (5) cumhur adlu hayli bahadır erdi ca‘fer-i
sâdık anı (6) dağı öldürdi rebi‘ bin kayşer kağıdı kibriyanusa (7) eyitdi tiz var şu
oğlanı depele kim çeriniñ yüzi şuyın (8) yire dökdi ol mel‘un at meydâna sürdi
beş yüz (9) batman gürzi vardı tağ gibi omzuna aldı heybetle (10) irdi ca‘fer
havâle kıldı ca‘fer dağı güştürâb kalkanın (11) beraber getürdi gürz indi tokındı
bir kılına hağa gelmedi (12) zirâ yigit cabbar-ı ‘âlem idi bu la‘in ca‘fer
alamadugına (13) vay kim kağıdı ikinci kez hamle kıldı gürz inerken iki elin
ayasın

22 b

(1) karşı virdi indi tokındı bir kılına hağa gelmedi ama ca‘fer (2) gürzi muhkem
kavradı kalabentde çekdi la‘iniñ eli derisiñ (3) bir katı gürz ile ca‘feriñ eline geldi
mel‘un elin ovağaldı (4) ca‘fer eyitdi benam hudâ yâ devlet-i muhammed
muştafa diyüp gürz öyle (5) urdı kim kibriyanusun kalkan beraber getürdi

şavurdı hâm oldu (6) inüp tokındı depesine iki gözi ve tepesi tarmatağan (7) oldu yine kâfirden ğarbu kopdı qarındaşı ibriyânus anı gördi (8) hamle kıldı bunlar cengde iken mâlatya yolunda toz oynadı (9) yel toz qarşu vardı iki şâk oldu içinden tevâbîl çıka (10) geldi gördi kim leşker-i küffâr sâf bağlayup tırır 'alemler (11) dikilmiş ca'fer kibriyânusı darb itmiş ibriyânus ile (12) ceng ider kılıç havâle eylemiş ca'fer men' eyledi gürz ile (13) hamle kıldı red eyledi tüyüp ca'fere döndi 'aşkarı kaşıvirdi

23 a

(1) bindi ibriyânusı kuşağından tutdı bir alma gibi ol kâfiri (2) saz seleb ile kapdı oldu kim cu'de dört oğlıyla (3) çıkageldi gördiler kim ol deryâ gibi leşkerdir ca'fer meydân (4) içinde birkaç kâfir depelemiş birin dahı atından kapmış bunlar hayran (5) kaldılar ca'fer bunları gördi kuvvet kılup ibriyânusı hevâya (6) atdı inerken çaldı iki pâre eyledi cu'de ve süleyman ve vahid (7) ve muhammed ve musa ve tevâbîl bu beş serverler temâşâ iderlerdi (8) du'alar ve şenâlar iderlerdi ve tahsinler getürdilerdi ca'feriñ (9) bu erligine andan soñra ca'fer ğazi meydâna er diledi hiç (10) kimsenin zehresi olmadı kim meydâna gire ca'fer gördi kim (11) kimse girmez atından aşğa indi üç yerden çolañın (12) berkitdi şıçradı bindi hamzavâri na'ra urdı âsmânı (13) zemîn ditredi kendüyi yirleri ve gökleri yaradana işmarladı

23 b

(1) 'aşkarı depdi ol küffâra urdı hamle kıldı çün ol (2) serverler anı görüb hamle kıldı ez-in canib bu tarafdı 'abduvehhâb (3) gördi kim cu'de oğlanlarıyla ve tevâbîl gitdiler eyitdi yâ emir 'ömer (4) müselmânlık ve dindârlık ve beglik böyle mi olur kim üstümüze (5) kâfir dahı birkaç qarındaşımız qarşu gitdiler biz şehir içinde (6) oturup anlarıñ mesâvilerin çekerüz revâ mıdır didi (7) emir 'ömer eyitdi hoş didiñ ey pir-i bereket tîz buyurdu nekkareler (8) döğüldi beş biñ müselmân cem' oldılar ol biñ kişi (9) koşup 'ali bin hâşim gönderdi ardınca biñ kişiyle 'abdüsselâm (10) gönderdi biñ kişiyle 'abduvehhâbı gönderdi iki biñ (11) kişiyle emir 'ömer kendüsi revâne oldu çün bunlar gitmekde (12) evvel biñ kişiyle 'ali bin hâşim erişdi hamle kıldı kâfir kanın (13) seyl gibi aqdı şemmâs deyr tamından du'alar kılırdı anıñ

24 a

(1) ardınca ‘abdüsselâm erişdi hamle kıldı anuñ ardınca ‘abdulvehhâb (2) erişdi biñ kişi ile ol dağı hamle kıldı rebî’ bin kayşer gördi kim (3) hâl ayrıkısı kimse durmaz âh eyledi cigerin penâh eyledi bir kez (4) çağırdı kim hây nolduñuz lat menâtiñ yüzi suyun yire dökduñüz (5) diyince iki biñ kişiyle emir ‘ömer çıkageldi tekbir şalavat getürdiler (6) hamle kıldılar bu kez ca’fer gördi kim müselmânlar yetişdi dağı ğayretlendi (7) bir na’ra öyle çıkardı kim cem’ leşker kâfiri ve müselmânlar birbirine (8) tokındı nicelerin dağı ‘aklı başından gitdi ve anların nicesi (9) yıkıldı zirâ kim bunların bunıñ gibi heybetlü na’ra işitdügi yoğdı (10) dağı bir aç kırt bir alay koyuna ne deñlü hamle kılırsa bu dağı (11) hemçünan ile girdi nazm açup baş kırt gibi ol tac gele (12) koyun gibi kırdı gele gele ne deñlü çoğsa koyunıñ sürüsü (13) yeter yekünine kaşabiñ birisi nesir vay anuñ hâline kim ca’feriñ

24 b

(1) öñine geldi kim ki kılıç urdı iki pâre kılırdı her kim ki (2) ki gürz urda hurdağuş iderdi sağdan hamle kılırdı (3) leşkeri yarup şolına çıkardı her kanķı alaya uğrasa târumâr (4) iderdi bu kez at başın rebî’ üstüne şaldırdı rebî’ bin kayşer (5) feryâd eyledi bire komañ diyü ol tirendâzlar ok sepdiler (6) nâvek ü zenberek döke gördiler çâre idemediler ca’fer adem (7) kanından lale renk pelenge dönmüş idi rebî’ñ üstüne hamle kıldı (8) ‘alemi yıkdı ‘alemdârı dört pâre eyledi kırdı rebî’ at (9) üstünden kapdı yire urdı diledi kim atına bağlaya ardından (10) eflâhûn ve tevâbîl ikisi ile çıkageldi ca’fer buyurdi rebî’ bağladılar (11) küffâr leşkerin şındılar ardınca kıvdılar ca’fer rebî’ bin (12) kayşerin çadırına geldiler emir ‘ömer ve cude oğlanları ‘abdulvehhâb (13) ve tevâbîl ve ‘abdüsselâm cemi’ yârenler geldiler oturdılar ca’fer eyitdi

25 a

(1) kanı kayşeriñ oğlını getüriñ didi eflahun vardı getürdi (2) gördiler bir hûb şuretlü maħbûb oğlandır ca’fer eytdi yâ rebî’ (3) gel müselmân ol başıñı kılıçdan kırtar hem senüñle karındaş olalum (4) yoħsa şimdi buyurır senin başıñı keserler küfr zülümâtından kırtul hemândem (5) haķ te’âla aña hidâyet virdi müselmân oldu cân-ı göñül ile eyitdi (6) la ilahe illallâh muħammedün resûllullah didi canını tamu odından kırtardı (7) beş biñ kişi esir olmuş idi cümlesi müselmân oldılar dükkelisi ca’fer (8) öniñde yüz yire kıdılar andan ca’fer

ķamusın hil'atladı rebi'ñ (9) ķadırın girü rebi'ye virdi andan soñra ol dağı ğazilere ķok (10) ķok mâl üleşdirdi ama müselmânlar kim beş biñ kişi idi hemân (11) iki yüz kişi şehîd olmış idi bâķısı geldiler ca'fer ile muşakeme ķıldılar ca'fer dağı (12) ķamusı ile görüğdi dilbâzlık eyledi şemmâs dağı deyrden geldi ca'fere haber ķıldılar (13) ũurdu ķarşu vardı emir 'ömer bilesince görüğdi şemmâsın ca'fer hayli

25 b

(1) müselmanlığın ve dindârlığın emir 'ömer ve beglere şerh eyledi ķamusı (2) görüğdiler yimek yidiler ve şarâblar içdiler ve ģakķa şükür eylediler andan (3) soñra cu'de ve oğlı hâşim ve süleyman ve vahid yerlerinde ũurup ca'fere du'alar (4) ķıldılar eyitdi imden girü biz maķamlu maķamumuza giderüz ammâ ca'feriñ (5) boynu bağlu ķuluyuz bizüm serverimiz ca'ferdir didiler ca'fer bunları öpdü (6) ķucadı ģatırların ģoş eyledi bunlar dağı sıdk ile 'itiķad ile ca'fere ķul (7) oldılar pes 'abduvehhâb dağı yerinden ũurdu eyitdi yârenler benüm bir sözüüm (8) vardır buyurusuñuz diyeyin didi emir 'ömer ve yârenler eyitdiler söyle didiler 'abduvehhâb (9) dağı eyitdi bu yere ve bu maķama ol iki cihâniñ mihrî ve sünileriñ serveri (10) ve maģbubî hazret-i muģammed muştafa şallallâhu 'aleyhi vessellem viridi cebra'il geldi (11) işbu yigidiñ vaşfını söyledi rûmî tamâmet bu yigit açu ve kilisâların (12) yıķa yerine mescidler ve medreseler yapa şol nişâneler kim cebra'il resûl ģazretine (13) ģaber virdi resûl ģazret dağı ben bîģâreye aşģabına söyledi ve ol

26 a

(1) nişânlar kim işitdüm ol ģareketler kim vaşf olundu ķamusın şol yigitde (2) gördüm didi uş hâ resûlün nâmesi didi ķıķardı öpdü (3) başında ķodı ilerü yürüdi emir 'ömerin eline şundu (4) resûlün nâmesin gördiler ta'zim idüp yerlerinden ayağları (5) üzerine ũurdılar tekbir getürdiler ama bu mektup ģarire (6) şarılı gördiler misk ü 'anber ķoķudan ķamusınıñ dimâğı ũoldı (7) açdılar gördiler emirü'l mü'minin 'osmânın ģatıdır rığvanullâh (8) ol yazılmış allâh desin adın yazmış ve andan soñra eyitmiş benüm allâh te'âlanıñ (9) resûlüyim ey benüm aşģab ģüzidelerüm ve ey maķbul ümmetlerüm rığvan (10) allâhu 'aleyhim ecma'in size ma'lûm ola kim ģâlîķ-ı 'âlem celle celâlehü (11) buyurır kim seniñ iki yüz yıldan soñra mâlatyada bir oğlan (12) ķopa seniñ nesliñden ola ama adı

ca'fer ola sağ yanında (13) yüzünde bir beñi ola tamâmet rûmı açâ küfr dâlâletden kırtara

26 b

(1) kilisaları yıka yirlerine mescidler ve medreseler yapa her kim benüm ümmetimden (2) ol nâme ne kıla ca'fer mutâba'at kıllalar anuñ hükminden taşra (3) çıkmayalar her ne kim ol dirse benüm hükümüdür ben kim resûl-ı rabbü'l 'âlemin (4) ca'ferden hoşnuddur allâh te'âla buyruğuyla 'abduvehhâbı (5) ol tarafa viridigim ol begde yetişde selâmı ve ağzınuñ (6) yârin aña degüre dimiş 'abduvehhâb ilerü yürüdi (7) bir biri baķıñ didi boğazın gösterdi gördiler boğazında (8) yarımruca fındık kadar bir nesne var 'abduvehhâb eydür (9) şunu gördüñüz mi kim resûlüñ mübârek ağzı yâridir kim gizledim (10) bu ca'feri gözlerdi kim baña emânetdir didi bu daķı bir ulu (11) mu'cizedir hemândem ol yigide irişesin bu emânetin aña (12) degüresin didi ca'fer ağzın açdı ol mübârek yâri abduvehhâb (13) ağzından çıkardı ca'feriñ ağzına koydı kaçan kim yutdı

27 a

(1) yetmiş iki dili öğrendi on iki 'ilmi öğrendi hâşıl kıldı (2) sünniler anı gördiler sevindiler kıamusı ca'fere du'a kıldı her biriniñ (3) 'aşķı ol gence oldu ca'fer ol nâmeyi aldı yüzüne ve gözüne (4) sürdi bâzubend idindi 'abdüsselâm hâh nâ hâh (5) tahsîn kıldı andan göçdiler 'azm mâlatya kıldılar hâşıl olan (6) ğanimet mâlından yigirmi biñ altun iki yüz at cu'de ile (7) baĝdâda ħalifeye armaĝan gönderdiler ca'ferden çün fetħ (8) nâme ħalifeye erişdi okudılar şâd oldılar tamâmet rûm şam (9) vilâyetine adamlar şaldılar ħaber bildirdiler ħalife buyurdı cu'deye (10) ħil'atlar viridiler yedi gün anda tırdı sekizinci gün ħalife (11) buyurdı menşur yazdılar atasınıñ serleşkerliĝin ca'feriñ (12) adına yazdılar ve daķı emirü'l mü'minin ħüseyiniñ imâmesin (13) ve muĝammed ħafiniñ kılıcın ve lenduhanıñ gürzin ve emirü'l mü'minin

27 b

(1) 'ömerin sancaĝın tamâmet ca'fere gönderdi emir 'ömer ve her adı (2) bellü ğazilere ħil'atlar ve naşihatler viridiler çünkim ħalife (3) ħazretiñ nâmesi yetişdi ulular her birisi cem' oldılar menşurı (4) okuyup mefhumın bildiler şâd oldılar ez-in cânib ama (5) 'abdüsselâm kıatı ĝuşsalu oldu uşda evvel ĝaraib daķı bura (6) cıkıda tamâm oldu her kim muĝammedîdir 'aşķla 'aşıķâne şıdķla (7) şadıķâne

şalavat virelüm muhammed muştafanıñ ruḥuna (8) meclis-i yevm haber gerden
 kayşer kılan aḥmed turân (9) râviyân-ı aḥbar ve nâkilân-ı aşar ebu'l muḥsin şâh
 ki iş bu (10) kitâbıñ râvisidir ol şöyle rivâyet ider kim bu yaña ol (11) leşkeriñ
 haberi kayşere erişdi haber virdiler oğlu (12) hikâyetin bildirdiler işidüb tâcın yere
 urdı oğlu (13) feryâd eyledi yedi gün tahtına oturmadı hiç kimesne yüzi

28 a

(1) görmedi ve loğma daḥı yimedi begleri vezirleri derildiler (2) katına geldiler
 şâhâ aḡlamaḡla iş bitmez bu yaña yaraḡ gerek (3) ve çeri devşirmek gerek
 varalum muhammedîleri kılıçdan geçürelüm (4) didi aldılar kayşeri tahtına
 getürdiler geçdi oturdı nâmeler (5) perâkende kıldılar leşker cem' itdiler kayşeriñ
 bir 'emmüsi oğlu vardı (6) adına aḥmer dirlerdi tamâmet gürbüz pehlûvândı
 getürdi (7) aña yüz biñ er çoşdı getürdi ve kendüniñ haçı peykere (8) 'alemin
 bile virdi kendü boynuna daḡdı eyitdi yatma uyuma tâ ol (9) vilâyeti ḥarâb
 kılıncaya didi gönderdi bunlar gelmekde ez-in cânib (10) bu yaña bizüm
 kışşamız başıña irdikim bu taraftan haber emir 'ömere (11) aḥmeriñ geleceḡin
 bildirdiler taşralıları ürkütdiler ba'zısı (12) şehre ba'zısı taḡlara taḡıldı belürsüz
 oldılar bu yaña (13) kayşer aḥmeri gönderdi kendünden soñra ulu oğlu şem'ün

28 b

(1) kaḡıdı aña daḥı elli biñ er yetişdi elli biñ aḥmeriñ ardınça (2) gönderdi
 şemmâs kaḡıdı kim üçüncü oğlıdır elli biñ er aña (3) daḥı çoşdı mihrân bin alyun
 ve feridun ve sercâ'il bunlar (4) yâvuz pehlûvânlardır bile çoşup gönderdi ve
 hem vezirler serdiler geldiler (5) aḥmere buluşup berkitdiler daḥı revâne oldılar
 bunlar gelmekde (6) ez-in cânib bu yaña yaḡya bin manşur sünîlerin cäsüsü idi
 haber (7) virdikim kayşeriñ oğlu şemmâs ve şem'ün ve aḥmer iki yüz biñ (8)
 leşker ile fâlân yirde ḡondılar diyü çünkim mâlaḡya uluları (9) bu haberi işitdiler
 münâdi kıldılar ḡazâyâ ḡâzır olun diyü şehir (10) öñine çıkdılar çadırlar ḡurdılar
 sancaḡlar çıkardılar on iki (11) biñ müselmân ḡaziler yaraklarıyla cem' oldılar ve
 daḥı üç biñ (12) piyâde cem' oldu cû-yı ferâḡıp dirlerdi bir yer vardı anda (13)
 geldiler ḡurdılar ca'fer daḥı atına bindi ve ilerü gitdi bir depeye

29 a

(1) aḡdı aşāḡa naḡar kıldı gördi kim bir 'azamet leşker ḡonmuş durur (2) 'adedin
 allâh bilür ca'fer at başın çeküp ḡurdu bir teferrüc kıldı (3) eydür ey yâr-ı ḡudâ yâ

cem'î müşkilât saña âsândır 'acep nola (4) bu bîçâre kuluña lütf idüp bu la'inleri zebûn eylesesin (5) didi bu sözi diyü yorırken gördi kim cu'de dört oğluyla (6) çıka geldiler eytdiler yâ ca'fer neylersin bu leşker ol gelen leşkere (7) beñzemez anıñ katında deryâdır yarağla geledüm didiler bu beş (8) serveri kâfirlerden kimesne görüp haber eylediler bunlar yine er görüñdi (9) diyü bu iki yüz biñ kişi kaçışdı atlandılar ca'fer eydür (10) yârenler siz teferrüc idiñ görüñ kim ben bunlara neylerüm didi atın (11) kolanıñ berkitdi binüp diledi kim hamle kıla tevâbil yetişdi eydür (12) cigergüşem şabr eyle uş bizüm dañı leşkerimiz yetişdi meşveret idelüm (13) diyince emir 'ömer ve gaziler on iki biñ erle ve üç biñ piyadeyle çıkageldi

29 b

(1) emir 'ömer yetişdi ca'fer gaziyi komadılar kim kendüsi kâfire vara (2) vakit tardır didiler andan bir konacak yir bulup kondılar ca'fer-i (3) şâdık birle tanışık kıldılar 'abduvehhâb eyitdi şol tağ (4) kenarına varup konalum çepçevre hendek kazalum bir iki yerden (5) kapular koyalum andan çıkalum şavaşalum didiler 'azm (6) maşlahat gördiler ve hem öyle eylediler hendek kesüp girüp içinde (7) oturdılar ez-in cânib bu yaña şem'ûn buyurdi bir nâme yazdılar (8) bilkas dirlerdi bir pehlûvân vardı iki yüz kırk kişi koşup (9) elçi gönderdiler emir 'ömer ve kalan begleri ve yârenler oturmuşlardı (10) elçi geldi didiler yol eylediler nâme' şundu alup okudılar (11) yazılmış kim nâr-ı nûr ? (12) ? benüm katımda kayşer-i rûmın (13) oğluyum şem'ûnum bilesin yâ emir 'ömer kalan begler hüseyin gaziniñ

30 a

(1) oğlunu dest-be-dest kirvân be-dest tutup baña viresin ve dañı (2) ol koca kim yalan söyler imiş muştafayı gördüm dir imiş anı (3) dañı viresin ve dañı yedi yıllık harac bile gönderesin ve dañı (4) halifeñüz boğazına kefen tolayup gele babam kayşere istikbâle gele (5) ve eger yok dirseñüz bundan ka'be kapusına degin urur hem harâb (6) iderüm dimiş çünkim ca'fer bu haberi işitdi vay kim kaçdı eydür (7) şî'ir çüñ kim nicesin ora er şalana deyr kılursa (8) vara o şalana gögercin toğan şana kendüzin 'acebdir (9) görürse yuvası yüzün neşir diyüb yerinden şıçradı (10) bilkasın burnun kulağın kesdi iki gözlerin çıkardı (11) kalanına dañı bir nişân itdi var şem'ûna di benüm (12) kaçdım oldur kim

tamâmet rûmı müselmânlık kılam kilisaların (13) yıkup yerlerine mescidler ve medreseler yapam kayşer-i rûmı boğazından

30 b

(1) aşâ koyam istanbûlı ħarâb kılam didi çünkim bu mel'unlar gelüb (2) şem'ûna haber virdiler cân başlarına şıçradı ol gice irteye degin (3) gözlerine uyku gelmedi çünkim sabah oldı şem'ûn buyurdı (4) nekkareler döğildi küffâr leşkeri ata bindi şaflar tölüb tölüb (5) tırdılar kâmusı gömgök demür olmuşlar ez-in cânib (6) bu yaña müselmânlar şaf çekdiler tırdılar evvel meydâna kim 'azim (7) eyledi cu'de idi meydâna girdi merdâne er diledi bir kâfir (8) girdi cu'de aman virmeyüp depeledi bunlar şâd oldılar (9) şem'ûn kaçdı bir pehlûvân vardı adı sinbağ dirlerdi (10) anı gönderdiler ħayli ceng eyledi ilyâ kaçdı kılıç ħavale (11) eyledi cu'deniñ kalkanı ħağa eyledi baş şavdı atı (12) başına tıķındı at yıkıldı tiz bir at çekdiler cu'de kâpdılar (13) süleyman ħamle kıldı irdi ilyâya bir kılıç urdı elinde

31 a

(1) kalkan pâre pâre oldı andan kılıç başına dokındı bir karış (2) yardı ol la'in müselmân öniñçe gidivirdi müselmânlar (3) şâd oldılar öyle namazını kırup girü meydâna vardılar (4) feridun-ı 'acemi dirler bir er vardı meydâne girdi (5) süleymana bir gürz urdı elinde kalkan pâre pâre oldı (6) atından yıkıldı vahid ve musa anı görüp ħamle kıldılar müselmânlar (7) süleymânı alup gitdiler 'ali bin sa'id meydâna girüp ħamle kıldı feridûn (8) kılıç ħavâle kıldı 'ali şavdı kılıç iki pâre oldı geldi kim (9) geçe ardından öyle çaldı kim iki pâre oldı müselmânlar âferin (10) getürdiler yedi kâfir dağı girdi yedisin bile depeledi kâfirden (11) faryâd-ı figân koptı çünkim ħâl böyle oldı anı görüp aħmer at (12) meydâna sürdi kaçmağla 'aliye bir gürz urdı 'aliniñ elinde (13) kalkan iki pâre oldı baş şavdı atına dokındı

31 b

(1) kendüyle yıkıldı 'abdüsselâm atın meydâna sürdi aħmer ile (2) ceng eylediler birkaç ħamle ortadan geçdi aħmer kaçdı (3) bir gürz urdı 'abdüsselâmıñ kalkan tağıldı sökününe (4) tıķındı atından aşâğa yıkıldı gülüb kıldılar 'abdüsselâm (5) kâpdılar meydândan taşra çıkardılar on gün meydânı aħmer tıtdı (6) kırk sünî müselmânı zebûn eyledi kimüsün depeleyüp şehîd

eyledi (7) gine meydâna girdi er diledi kimesne meydâna girmede aḥmer sağ kola (8) ḥamle kıldı ḥayli kişi yıkdı târumâr eyledi yine döndi meydâna (9) girdi küffâr leşkeri şâd-ı hurrem oldu şem'ûn aḥmere du'a (10) kıldı karşı geldi buyurdu üstüne şacu saçdılar hil'at (11) geyürdiler döndiler çadırlarına geldiler bezm ü işrete meşgûl (12) oldılar aḥmer eyitdi şâhâ ol ca'feri daḥı ve ol kıoca (13) daḥı kim ben muḥammed muştafayı gördüm dir ikisini daḥı tutup

32 a

(1) sulṭanımiñ kıatına getüreyüm didi şem'ûn bin kıayşer kıakıdı (2) ez-in cânib bu yaña seyyidler melûl oldılar abdest alup aḥşam (3) namâzın kıldılar şabah dek te'eccüt ve tekbir okudular çünkim irte (4) oldu küffâr leşkeri bindiler şavaş yerine geldiler alay yıkılıp (5) tırdılar müselmânlar hendekten taşra çıkup şaflar bağlayup (6) tırdılar 'abdulvehhâp ğazi kim muḥammed muştafayı sallallâhu 'aleyhi (7) vesellemi gördüm önünde çok ğaza kıldım didi her kim ölüm (8) arzu kıla gelsün berü didi çünkim aḥmer anı işitdi meydâna (9) girdi bî-muhabbâ süñü ḥavâle kıldı men' eyledi 'abdulvehhâp (10) daḥı süñü ḥavâle kıldı aḥmer daḥı men' eyledi ceng 'azim (11) itdiler on iki ḥamle ortadan ḥaṭa geçdi aḥmer kıakıdı eline (12) gürz aldı 'abdulvehhâba bir gürz urdı kıalkanı (13) tağıldı böğrine tokındı dem nefesi bağlandı ağızından burnundan

32 b

(1) kıan geldi atından yıkıldı hemândem anı görüb emir 'ömer atın (2) meydâna sürdi aḥmeriñ öniñ bağladı aḥmer gördi kim bir pâdşâh (3) emirâne tonlar geymiş amma za'ir terkibdir kişi eyitdi kimsin (4) emir 'ömer eydür sünflerin serveriyim aḥmer eydür ben daḥı seni isterüm diyüp (5) cenge meşgûl oldılar 'abdüsselâm anı gördi ca'feriñ (6) yanına geldi eydür ey şûm-ı kıadem seniñ şûmluğundan nice müselmânlar (7) helâk oldılar ne şûm sa'at kim ata bindin emir 'ömer aḥmeriñ (8) ne herifdir kim turmuşsun 'alemi bile virdiñ çok yaramaz (9) sözler söyledi ca'fer sabr eyleyüp hiç tınmadı aḥmer emir 'ömerin (10) kıılıcın ve süñüsin ve gürzin şavdı nöbet kendüye degdi (11) bir gürz urdı emir 'ömer kıalkan beraber getürdi tayamadı (12) başın şavdı atı başına tokındı at yıkıldı hemândem (13) ca'ferin kıararı kıalmadı tırduğı yerden ra'dvâr bir na'ra

33 a

(1) haykırdı aḥmer bile şandı kim yer gök birbirine toḡundı müselmânlar (2) da kâfirler de ne kadar adam varsa hep serâsem oldılar (3) aḥmer kendüsin devşirince baḡdı gördi ca'fer beraber gelür (4) şî'ir gördi kim qarşudan bir atlu gelür atlu âlâ katı (5) heybetlü gelür kılıcın çekdi eydür nice neşir ata binmiş (6) şanaydın uçar idi aḡa mı hemân bir dem ayakları (7) yire toḡunmaz yakın gelicek yüzünden niḡâbın getürdü aḥmer nazâr (8) eyledi gördi kim bir melek yüzlü maḡbûb oḡlandır ve öyle (9) ḡaḡıdı eydür hây ayrık adam yok mudır kim bir senin gibi oḡlanı (10) baña virdiler niyet ca'fer eydür baḡma oḡlanım baña başını kesem 'alem ḡala (11) sana neşir ey merd oḡlanlugum gözetme benüm (12) mihrâseb şemaseb öldürin didi aḥmer bu sözi işitdi (13) hây ben daḡı seni isterem ḡandesin didi elindeki süñiyi ḡavâle

33 b

(1) aḥmer eydür ben daḡı 'ömr içinde bunuñ gibi oḡlan görmedin didi (2) taḡsinler ḡıldı bu taraftan mü'minler abdest alup aḡşam (3) namazın ḡıldılar ca'fer imamlık eyledi ba'de's şalât ta'âm getürdiler (4) yediler andan soñra ca'fer kendi bargâhına geldi rûmiyâne (5) ḡonlar giydi atına bindi küffâr leşkerlerine gitdi yolda tevâbîle (6) uğradı ḡarakol beklerdi eydür yâ ca'fer ḡande gidersin eydür (7) himmetiñ bile olsun rûm leşkerine gide deyin didi tevâbîl (8) eydür gitmegil şâyed yaḡalar ele girersin didi ca'fer eydür (9) hemân allâh dirim varurum didi ḡaḡ te'âla başuma ne yazdıysa (10) görürüm didi revâne oldı vardı atı bir yerde ḡodı (11) kendüsi şemmâs çadırına geldi gördi kim begler ve melikler (12) oturırlar aḥmer bir kızıl kürsi üzerine oturmuş (13) ca'feriñ erliḡin vasf ider 'ömrüm içinde ben anuñ

34 a

(1) gibi görklü ve hem iyü ḡulûv oḡlan görmedim dir dem-be-dem (2) ḡadeh kim iḡer ca'feri öger söyler başını şallar hele (3) biraz ca'fer ḡurdi teferrüc eyledi andan aḥmer ḡurdi gitdi (4) ca'fer ardınca vardı çeriden ḡaşra çıḡdılar birḡaç (5) ḡullar öñince anlara daḡı destûr virdi kendü bir ḡulla (6) yürüdiler ca'fer eydür bir göreyüm ḡande gider diyüp bir iki (7) dere dolaşdılar bir şahra çıḡageldi gördi kim bir baḡ (8) arasın ol baḡın ḡapusunda geldi var atdan aşaḡa indi (9) iḡerü girdi atın ḡodı vardı ḡapuyı berkitti şandı kim (10) muḡammedîlerden kimesne gele didi gitdi ardınca ca'fer daḡı (11) girdi gördi baḡ içinde bir kaşr bir

nerdûbân dikilmiş (12) görür kim aḥmer baġ içinde yürür adam arar kim şandı kim (13) muḥammedîlerden kimesne gizlenmiş ola diyü ca'fer eydür

34 b

(1) kandedeye aḥmer bu araya gelür ben yukaru çıkayın didi (2) yukaru çıktı gördi kim bir taht kurlılmış taht üstünde bir maḥbûb (3) lâ-nazır şuret oturır ayuñ on dördine beñzer hezârân (4) zehr gerekdir ki adı güne bezm kurulmuş şarâblar dökülmüş aḥmer geldi (5) tahtından inüb karşı vardı kolın boynına bıraktı (6) aldırınca geçürdi eydür yâ server bu gice ne geç geldüñiz (7) didi aḥmer eyitdi şemmâs katında idim didi bir iki kaç (8) kadeh şarab içdiler kız işâret eyledi bir ışıcak kuzı (9) büryânı getürdiler bir iki loḡma yediler aḥmer germ oldu (10) bir kadeh taldırdı eline virdi eydür bu şarâb anuñ (11) 'aşkına içeri kim bu gün meydân içinde beni zebûn kıldı didi (12) kız eydür seni kim zebûn kıldı didi aḥmer başladı ca'feriñ (13) erliġin söyledi ve hûbluġun şol kadar medḡ eyledi kim

35 a

(1) ca'fer eydür 'acepdır eger bu yigit müselmân olmazsa didi (2) aḥmer germ oldu her kadeh kim içerdı ol oġlanıñ 'aşkına (3) dirdi ca'fer nerdûbândan güpür güpür yukaru çıktı şöḡbet (4) yâd yâ aḥmer didi hemândem aḥmeriñ içine korku düşdi (5) eydür kimsin ca'fer eydür şol birkaç kadehleri kimüñ 'aşkına (6) içerdıñ bugün ben senüñle muḥarebe kıldım ben seni düşmân (7) bilürdim sen ḡod dost imişsin didi bezm için kadeḡ (8) içersin gel imdi imân 'arz kıl müselmân ol baña yâr ol ve (9) kardaş ol ve hem canuñ tamu odından kurtar didi hây (10) sen bunda neylersin didi ca'fer eydür beni her ne yerde kim (11) añalar ben anda ḡazır olurum didi aḥmer eydür hele ḡoş geldiñ (12) gel imdi senüñle güreş turalum eger sen beni başarsan müselmân (13) olam eger ben başarsam dinüme giresin didi ca'fer eyitdi ḡoş ola

35 b

(1) didi aḥmer turu geldi ca'ferin katıña geldi kuşaġın (2) baña vir benüm kuşaġum sen tut didi çün birbirin kuşa (3) ġın tıtdılar evvelâ aḥmer ḡamle kıldı alamadı ikinci kez ḡamle kıldı (4) alamadı didi ve ikim kaçıldı üç kere ḡamle kıldı alamadı (5) kız teferrüc iderdi şî'ir dün açanda iki ezdehâ (6) şarmaşuyın birbirine ey hemâ aḥmer alamadıġına kaçıldı diledi (7) meşt ca'fer şakıldı ama

tüyüp ca'fere degdi kuvvet (8) eyledi aḥmeri getürdi arḳıncak yere urdı şıçradı (9) şâhbâz gibi gögsine bindi aḥmer gözlerini açdı gördi kim (10) ca'fer gögsine oturmuş eydür nicedir şart yerine getürür misin (11) didi aḥmer eydür erlik oldır kim kişi sözünden dönmeye (12) ca'fer gögsinden tırdı aḥmer daḥı kâlkıdı ca'feriñ (13) öñinde yüzün yere urdı eydür nidem kim müselmân olam

36 a

(1) ca'fer kelime-i şehâdet 'arz etti lâ ilehe illallâh muḥammedür resûl (2) allâh didi ol kız daḥı bilesine müselmân oldu tîz aḥmer (3) bir kadeh ca'fere şundi ca'fer eydür bizüm dinimizde şarâb (4) içmek ḥarâmdır didi çünkim kız bunu işitdi aletin (5) düşürdi kızı büryân ortaya getürdiler yediler aḥmer eydür (6) yâ ca'fer gerekdir ki bir laḳab koyam baña ḥâtırın kâlmasın (7) ca'fer eydür hoş ola didi aḥmer eydür senüñ adıñ (8) seyyid baḫḫal ğazi olsun didi baḫḫal eydür ben de (9) saña bir ad koyam aḥmer eydür hoş ola seyyid baḫḫal eyitdi (10) seniñ adıñ aḥmed ḫarran olsun didi andan şâd-ı hurrem (11) oturdılar seyyid baḫḫal çok şükürler eyledi aḥmed eyitdi (12) yâ pehlûvân di imdi girü maḳamına vargil irteye ben daḥı (13) leşkerüme varayın meydân içinde imân-ı 'arz ideyin cem'

36 b

(1) leşker işideler soñra göresin küffâr leşkerine neler idem didi (2) baḫḫal ğazi eyitdi hoş ola işde ikisi leşker (3) lerine geldiler ol gice oldu şî'ir çün şabaḥ oldu (4) ötdi ḥoros şâhser çalındı ḫabil kôs (5) giceniñ tonı çün açdı şabaḥ şaḳımaya geldi (6) hep ehl-i şalaḥ çün aliyyü'l şabaḥ oldu ḫarafından (7) iki leşker yetdiler şaflar baḫlayup tırdılar hemândem seyyid baḫḫal (8) ğazi meydâna girdi çağırdı kim kanı aḥmer gelsün (9) ceng idelüm didi aḥmer geldi seyyid gördi kim giceki gibi (10) degildir 'ahd şatmış seyyid eyitdi aḥmer 'ahdıñdan dönmüş (11) sin ola mı didi aḥmer eyitdi giceki gün yekûn didi gice (12) serhoş idim hesâp deḫil didi süñü ḫavâle kıldı (13) seyyid kâmçı ile kaḳı virdi süñisi pâre pâre oldu

37 a

(1) geldi kim geçe bir püşt-i pâ öyle urdı kim gögsinden iki (2) ayaḫı üzengüden ḳopdı depesiniñ üstüne mu'allak (3) yıkıldı islâm leşkerinden kaḫıḫı ḳopdı tamâm aferin kıldılar (4) seyyid şâhin gibi şıçradı gögsine çıkdı ḫançer boḫazında (5) ḳodı eyitdi yâ aḥmer giceki kaḫlü ki tırrur mısın yoksa sen bilürsün (6) aḫmed ḫarran seyyid baḫḫalıñ kademinde baş ḳodı yüzün (7)

küffardan yaña döndirdi katı âvâzıyla çağırđı kim eşhedü (8) enlâ ilahe illallâh ve eşhedü enne muhammeden ‘abdühü ve resûli didi kelime-i şehâdet (9) getürdi eyitdi yâ pehlûvân sen biraz teferrüc eyleñ görüñ (10) kim ben kuluñuz bu kâfirlere neler idem didi atını sürdi çağırđı kim (11) ey kâfirler sizin diniñüzden ve sizden bî-zârım şimden (12) girü muhammed muştafa salallâhu ‘aleyhi vessellem dinine girdim çünküm (13) tamû odundan âzâde eyledim şimdiye degin adım aħmer idi

37 b

(1) şimden girü adım aħmed tarrandır didi şem‘ün anı görđi (2) feryâd eyledi görđüñüz mi aħmeri câzûladı tîz çâre (3) idiñ didi bir veziri vardı adına şehlâs dirler (4) di anı virđi geldi eyitdi hây saña ne oldı seni câzuladılar (5) gelgil seni virâne meftun idesin girü hoş ol didi aħmed (6) tarran kaçıdı gel sen daħı müselmân ol yoħsa başıñı keserüm (7) didi vezir kaçıdı sögđi aħmed tarran yürüyüvirđi atından (8) kapdı çekdi başın kopardı küffâra karşı atdı şem‘ün (9) feryâd eyledi küffâr çerisiniñ benzinde kan kalmadı bir kâfir (10) daħı vardı adına mıtrân dirlerdi meydâna girdi (11) eydür yâ aħmer saña noldı ne geldi kim atañ diniñ (12) terk itdiñ didi aħmed tarran añı dinine da‘vet eyledi (13) çok herzeler söyledi anı da bir darb ile helâk eyledi

38 a

(1) ol gün meydân tutdı çok kâfir depeledi diledi artık kimesne (2) meydâna girmedi aħmed ilerü geldi seyyid önünde baş koda eydür (3) yâ pehlûvân dilerüm ki kendümi leşkere uram didi baıtâl (4) rahmetullâh-ı ‘aleyh destûr virđi atından indi kolañın (5) muħkem çekdi kendüzin ol deryâ gibi leşkere urdı ardınca (6) ‘abduvehhâb depđi anuñ ardınca seyyid ğazi depđi (7) ‘abdüsselâm ve cu‘de dört oğluyla ğamle kıldılar emir ‘ömer (8) daħı öñinde elli piyâde koda yakın cenge gönderdi (9) bir gün bir gice ceng oldı kan seyl gibi revân oldı (10) şanki kıyâmet kopdı seyyitler az kaldı kim şöneler seyyid ğazret (11) yüzün göge döndi eydür ey hûdâ bu cenge ben sebep oldım beni (12) şerm-sâr itme didi hemândem bir yel çıkdı toprağı şordı (13) küffâr leşkerinin gözlerine koydı kör eyledi seyyid sürdi

38 b

(1) 'alem dibine geldi 'alemi 'alemdârı akdardı çaldı dört pâre (2) eyledi küffâr leşkeri şöndi yüz kaçmağa döndiler müselmânlar kovdılar (3) kırdılar üç günden soñra ğaziler döndiler ol şinbât (4) leşkerin yurdına kondılar şemmâsın haymesin çadırına seyyid ğazi (5) ahmed virdi yetmiş biñ kâfir kılıçdan geçirdi yedi biñ dahı (6) esir getürdiler kamusu sünî müselmân oldılar dükkeline seyyid (7) baṭṭal ğazi hil'atlar ve tonlar bağışladı ol yeñi müselmân oldu (8) kayseriñ oğlu rebi' işmarladı andan soñra pençik dahı kodılar halife (9) için bağı kalan mâl üleşdirdi bir habbesin kabul etmedi (10) andan soñra mâlıyla cu'deyi halifeye virdiler çünkim halife (11) hazretine yetişdi nâme' okudılar seyyidiñ fetihine şâd oldılar (12) şadân kıldılar şâm vilâyetine bu haberi bildirdi günden (13) soñra halife buyurdu cu'deye hil'atlar geyirdiler ağır pahalı

39 a

(1) tonlar baṭṭala virdiler kalan seyyitlere hil'atlar virdiler yine (2) cu'de geldi ol hil'atları baṭṭala ve emir 'ömere üleştirdi (3) halife ağzından dükkeline dîl-nevâzlık eyledi cem'i beglerin (4) hatırın hoş eyledi işde bunlar şâd hurrem yemede içmede (5) ol geçdi işbu kıssa 'acâyib ve ğarâyib buracıkda tamâm oldu (6) her ki muḥammedîdir 'aşkla 'âşıkâne şıdkla şâdikâne şalavât virelüm muḥammed muştafaya (7) meclis-i çehârım hikâyet-i 'âşık-ı şâdân seyyid baṭṭal yaz hattı hüsn-i hod (8) başlatalum söze yâ hû idelüm yâ hû yâ sin hû diyü biz gidelüm (9) zirâ oldır kader perverd-ĝâr şunmana 'ibretle bağı görgil (10) ey er hem resûlîdir muḥammedî gümân vir şalavât 'aşkla ey mü'minler (11) çehâr yârın işidincegiz adın hoş diyesin rahmetullâhın (12) ben dahı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın bir dem benden yaña (13) hem bir ulu ma'cerât dinleyesin evvel-i ahir şerh eydüm aňlayasın

39 b

(1) göresin seyyid nice 'âşık olur be cürcine şehrine nice varır (2) dönüben andan bunca geldügin kâfir ile bunca iş kılduğın (3) hep beyân eydüm saña ey şefa vir şalavât perverânı muştafa (4) râviyân-ı ahbar ve nâkilân-ı âşâr ebu'l muhsin şâh ki iş bu kitâbın (5) râvisidir şöyle rivâyet ider kim bir emir 'ömer ve baṭṭal (6) atlarına bindiler teferrüc ideler ulu su kenarına vardılar diledir (7) kim şu kenârında şuya gireler atına bindi şuyı geçdi (8) sürdi bir yire geldi şoyunup şuya girdi şudan (9) çıkup tonın giydi nâĝâh gördi kim bir büyük köşk (10) bir

bağın ortasında tırır çepçevre divar yapılmış (11) içi toli yemişler yemişler dürlü
dürlü seyyid ğazi eyitdi ne ħub (12) maķam olur ‘aceb bu maķam kimüñ iki
diyüp tîz atına binüp (13) geldi ķapusın açdı kim teferrüc ide nâĝâĥ ķaşrın bir
pencere

40 a

(1) si çarpdık açıldı seyyid ğazi naķar eyledi gördi kim bir (2) maĥbûbe boynı ve
ķulaĝı açuķ envâ‘ dürlü zer içine ĝark olmuş (3) beline deĝin taşra çıķmış
teferrüc ider biñ biñ zelihâ-yı mışır bunuñ (4) yanında serĝerdân olur
hemândem ol naķarda yüz biñ can (5) gönlüyle ‘âşık oldu şî‘ir ne cân neme kim
saña cânân dimişler (6) gönüller taĥtına sultân dimişler hezârân cân ‘âşıkasın
(7) göziñ kemân ebrusına ķurbân dimişler kemânı sen birisiñ (8) yakarken
naķarsızlar saña insan dimişler yüzüñe cennet-i (9) gülşen dimişler saçuna
sünbül-i reyhândır diyene dermân dimişler (10) neşir böyle diyüp daĥı ‘âşık
bîkarar oldu dâyesine eydür (11) yâ dâye şol yigit hiç bilür misin kimdir dâye
eydür buna seyyid baĥtal (12) ğazi dirler seniñ ‘emmiñ oĝludur ‘azim
zâhidlerdendir ki şakin (13) sırrını şakla görelüm ĥaķ te‘âla ne kılar didi seyyid
daĥı döndi

40 b

(1) benzi şararmış ‘aşķ odına kâr kılinmiş ķararı ķalmamış (2) âĥ idüp bu şiri
okırdı ey ĥayli ĥayâli vaĥan iden (3) gözüm üzre ķanlı yaşımı seyl gibi akıt
yüzüm üzre (4) firķât beni aldırmadın ey rûmı revâĝ bir laĥza ķadem ? (5) kıll ey
ki gözüm üzre reyhâneye sünbül yetürür ĥâki murâdım (6) zülfün ķohusı ĝer
göre ide gözüm üzre ķodıñ ĝoreli zülfüne (7) tolaşalı gönlüm ĝalib ĝörünür
geçelden kendüzüm üzre (8) neşir diyüp daĥı seyyid ğazi emir ‘ömer ķatına
geldi anlar daĥı (9) binüp şehr geldiler seyyig ğazi emir ‘ömere şordı kim bu
ķasr kimündür (10) diyü emir ‘ömer ‘emmüñ ĥasanıñdır ol kim anda vardır
ĥasanıñ (11) kızıdır adına zeyneb dirler ĥûblıķ içinde bir daĥı bir daĥı naķarı
(12) yokdır didi baĥtal ĝaziniñ ‘aşķı daĥı ziyâde oldu cânına ‘aşķ (13) kâr etti kıız
daĥı ne beñzer aña bunun üzerine

41 a

(1) kırķ ĝün geçdi bir ĝice emir ‘ömer düşünde resûl ĥazretin şallallâhu ‘aleyhi
vessellem (2) eydür yâ ‘ömer erte oluncak adam vir ĥasanı okı eyit kim ben

kızıñu (3) baṭṭala virdüm iki bir dimesün kendü daḥı virsün didi (4) düğün eyle kıızı baṭṭala ışmarla didi çünkim řabaḥ oldu emir 'ömer (5) adam viridi şasanı çağırdı hikâyeti eydürdi şasan řâd oldu (6) tîz ulular cem' oldılar yedi gün toylar düğünler kıılup nikâḥ idüp (7) zeyneb ḥatunı baṭṭala virdiler 'ömerün taşı seyidine ? gelür (8) gelince gine kebâb büryân ne hesâp nicesi ana kaybe şerden kıran şalbe (9) bir anı ḥatb maḥřa biriñ gâḥı dutmanı şeker biriñ şeker kıırma (10) gil elüñüzin ? yir ? ḥemâ âb yâdımla ? şarap (11) mevl kılasın hemân sermest olur ićen selâsel řara gözlü saķiler (12) gere şunardı revân olup o maḥlede gezerdi añul añula (13) ekibbalar 'avd ?henüz hûner ? şalınur

41 b

(1) dı otra yirde şanasın cennet oldu mâr yerde (2) duhanıñ ahın kiniñ veznin bilürdi ? böyle tefekkürin kııırdı (3) çalınurdu ? na'ra yıķardı bây yoḥsul fuķara (4) 'abın içmek dileye 'işretler oldu ferâvân şu gibi nağmeler oldu (5) düğün şavuldu çün aḥır erdi seyyid baṭṭal ol gice gerdege girdi (6) murâd ḥâřıl oldu uşda yimekte içmekte üç ay bunıñ üzerine (7) geçdi ez-in cânib bir gün oturmuşlardı câsus iğerü girdi (8) ibrahim ve munzır geldiler iştişâre ṭururlar destûr isterlerdi kim iğerü gire (9) lerdı destûr oldu iğerü girdi du'a kııldı müselmânların casusı (10) idi munzır eyitdi ben ma'muriyeden gelürüm siz 'âķılsız kayřeriñ ulu (11) oğlı şem'ün beş yüz biñ er cem' eyledi bunda gelmezlik ister mihrâ'il (12) kıomadı bilmezim ki ḥâl nedir didi ibrahim eydür ben istanbulda (13) gelürem mihrâ'il anda geldi ağladı eydür tiz yaraķ ile çeri derelüm

42 a

(1) müselmânları kıırılım sen baṭṭal ğaziyi sehil tutdıñ ol küstaḥ (2) oldu kendü oğlunu dininden çıķardı kendü dinine döndürdi (3) aḥmed tarran gibi pahlûvânı müselmân eyledi 'âlemi ḥarâba virdi iki (4) def'a seniñ leşkerini şındı didi kayşer eydür dört (5) oğlum hep varsunlar her kim baṭṭalı öldüre tamâmet taḥtum (8) anuñ olsun didi her bir kâfir du'a kııldılar uş yetişdiler (9) ben bu ḥaberleri şuydım uş size ḥaber getürdim siz de ḥazır oluñ (10) didi emir 'ömer ibrahime eyitdi şimdi leşker kıandedir ibrahim eydür (11) ma'muriyeye geldiler ola didi emri 'ömer eydür yâ baṭṭal ğazi nice (12) idelüm seyyid eyitdi 'alemleri şaşra çıķarıñ

şadı idüp leşker cem´ (13) idüñ ve hem öyle kıldılar yigirmi beş biñ leşker cem´
oldı on iki

42 b

(1) binin şehirde kodılar kim şehir bekleyeler seyyid baḡtal daḡı öte (2) geldi
hikâyet zeyneb ḡatuna didi zeyneb ḡatun eydür yâ seyyid beni (3) daḡı bile ilet
zirâ kim ben sensiz olmazam didi seyyid eydür revâ degildir (4) sen evde otur
dimek yeḡdir didi leşker bindi hemân (5) bayaḡı yere kondılar arḡaların taḡa
virdiler çepçevre hendek kazdılar (6) tırdılar nâḡâh bir gün haber geldi uş
zeyneb ḡatun geldi diyüp gelür (7) baḡtalıñ elin öpdi seyyid eydür niçin geldüñ
zeynebe yer düzdiler oturdılar (8) ez-in cânib irtesi kâfir leşkeri çıka geldi temür
ton içine (9) ḡark olmışlar gördi kim bir bölük leşker tırrılar şemmâsıñ bir
pehlûvânı (10) vardı milân dirlerdi biñ leşker kişiyle viridi vara göre (11) ne
kadimdir ol mel´unlar gelüp gördiler kim islâm çerisidir baḡtal ḡazi (12) diledi kim
kendüsi bu leşkere vara aḡmed ḡarran ve cu´de ve musa ve naşr-ı hubbâb (13)
ve sa´id ve ´ali ve ´abdullah ve tevâbıl ve eflâhûn ve rabi´ bu on iki pehlûvân

43 a

(1) dilek itdiler komadılar tıksan kişi aldurdılar kendülerin (2) bu biñ kişiye
urdılar öñerdi aḡmed ḡarran na´ra urdı ḡamle kıldı (3) bir sa´at içinde üç yüz kişi
kılıçdan geçürdiler kalanı mecruh bîçâre (4) kaçdılar sünñiler hiç biriniñ
kanamadı dükkeli şâd hurrem baḡtal ḡatına (5) geldiler milân rûmî şemmâs
ḡatına geldi ḡâli bildirdi şemmâs ? (6) kaçdı söḡdi eyitdi senin gibi pehlûvân biñ
kişiyle yüz kişiye tırmadıñuz (7) didi milân eyitti aḡmed sen bilmezsin ve seyyid
baḡtal nice kişidir (8) kılıcına kim tırrır hele geldirler kondılar oturdılar şarâblar
getürdiler (9) içdiler germ oldılar şemmâs buyurdı kırk keşiş getürdiler bir veziri
(10) var idi şabuḡ adlu ulu bunu yazdılar eyitdiler yâ şabuḡ var ol (11) kavme
eyitgil baḡtal baña virsünler kendüler daḡı her yıl ḡarac boyunlarına (12) alsunlar
bundan girü dönölüm gidelüm yok dirlerse nâr-ı nûr (13) ḡaḡkıçün tamâm ne
kadar islâm var ise oda yaḡarum kırk kişi yüridi geldiler

43 b

(1) hendeḡe uğradılar cu´de hendeḡ beklerdi aldı bunları emir ´ömer (2) ḡatına
geldi nâmelerin okudılar baḡtal ḡazi kaçdı nâmeyi pâre pâre (3) eyledi eyitdi var
eyit kim şemmâs ve şem´ün müselmân olsunlar benüm (4) niyetüm oldır kim

tamâmet rûmı müselmânlık kılam ve hem istanbulı harâb (5) idüp kilisaların yıkup yerlerine mescid ve medreseler yapam didi (6) ol kişileri dine da'vet eyledi herzeler söylediler seyyid buyurdı başların (7) kesdiler şabuḥ şemmâsa yetişdi hikâyetin eydi ve bir dem şemmâsın (8) yüzünde kan kalmadı eydür bu kadim nice cansız kavim olur mübâdâ kim (9) nâmûsumızı şayalar yigrek oldur kim iş bundan girü döneriz didi (10) şem'ûn kaçdı eydür hây bu ne söz ol seni öldüreyin andan (11) soñra kendüzim leşkere urayın didi yâvuz adıyla dünyâda (12) ders olmadan iyü adıyla ölmek yeğdir didi tiz buyurdı leşker (13) bindiler bu taraftan sünñiler bindiler hendekdan taşra şaflar bağladılar

44 a

(1) arkaların taḡa virdiler turdılar şem'ûn gördi kim sünñiler katı (2) şarb yerde turlarlar bir la'in kâfir vardı adına serca'il dirlerdi anı (3) beş biñ erle taḡıñ yanına viridi kendü nekkâresin (4) dögdü daḡı müselmânlara karşı yürüdi ve dört yaña hamle kıldı (5) taḡdan kâfire sünñiler çokluk taşra urdılar hayli kâfirler depdiler (6) gice karañusına degin uruşdılar iki gice karañusına degin uruşdılar iki taraftan leşkerler kondılar irteye degin (7) serca'il lâflar urdı şemmâs katında herzeler söyledi çünkim (8) şabaḥ oldu nekkâreler dögdüdi iki taraftan leşker yetdiler şaflar (9) bağladılar cu'deniñ oḡlı musa meydâna girdi bir kırık kâfir depeledi (10) sinbât meydâna girdi birkaç hamle ortadan geçdi ahır zebûn (11) oldu yâ musa benüm ḡatırım öyle diler kim müselmân olam (12) eger destûr virürseñüz varayım ḡalkım birle geleyüm didi müselmân olayum (13) didi musa hoş didi dönüp gitdi şem'ûna vardı şem'ûn eydür

44 b

(1) hây güciñ kurasun bire mihnet didi eydür şâhâ zahmetim bilürdi (2) yoḡsa ol benüm katumda ne kişidir didi bu kez taryun hamle kıldı (3) musa anı men' eyledi ahır musa ol mel'una bir kılıç urdı kâfir (4) kalkın beraber getürdi kalkını kesüp mel'unı gögsine degin iki (5) pâre eyledi bunu görüp ayrıık kimse kâfirlerden meydâna girmede (6) musa daḡı ? erişdi dönüp kendü kavmine geldi emir 'ömer (7) ve seyyid baḡtal du'alar kıldılar ol gice geçdi yarındası oldu iki taraftan (8) binüp şaflar bağlayup turdılar muḡammed bin 'ali musanıñ bir 'emmisi oḡlı (9) vardı ol meydâna girdi er diledi şemmâs eydür yâ sinbaḡ nâr nûriñ (10) yüzi şuyın yire dökdiñ herifden yüz döndürme yürü var muḡâbil (11) ol

didi la'în hevâ-yâ-hevâ ğayretlendi muħammede bir er geldi (12) birkaç ħamle derişdiler la'în zebûn oldu eydür civân ? birle (13) baĥtala ħaber virdüm hiç bilür misin muħammed eydür nice ħaber sinbaĥ

45 a

(1) eydür dilerim kim ben daĥı müselmân olam niceler aħmed oldu rebi' oldu (2) eger ħabul ederse ben de müselmân oluban didi muħammed eyitdi imân (3) 'arza kıl müselmân ol didi mel'un eyitdi var hele baĥtala (4) söyle ħabul iderse ben daĥı varayın didi hemândem muħammed seyyid ħatına (5) geldi ħikâyeti bir bir eydürdi seyyid eydür seni aldadı gördi kim zebûn oldu (6) hile eyledi seni bu yaña gönderdi kendi ol yaña gitdi didi hele (7) aĥşam irdi iki ħarafdan töndiler sünñiler irteye deĝin namazada (8) ve tilâvetde irtesi ĝün tıtdılar şi'ir çün řabaĥ oldu ? (9) yöneldi kâfir işidüp anı hep ? sünñiler abdest alup kıldı (10) namâz eylediler ħazrete çok çok niyâz gelüp andan ana oldılar süvâr (11) çünkü başladı iki leşker ay yarımınca ve müyessir derildi hep kıldı (12) erler birbirine çok ta'ab iki yaña şaf tıutup tırdılar deĝti (13) at meydâna bir er gördüler tiz iki leşker bindiler řaĥlandılar

45 b

(1) tırdılar ol meydâna muħammed girdi çağırdı kim yâ sinbaĥ dön beni (2) aldadıñ ħaçdıñ yalân söylediñ eger erseñ gel berü didi şemmâs (3) geldi eydür herküş çeriden niçün ħaçdıñ yüz döndürdiñ eydür (4) şâhâ yalân söyler kendüsi zebûn oldu didi şahir anĥaki dirlerdi ol (5) meydâna girdi ĝürz ħavâle kıldı muħammed men' eyledi geldi kim geçe (6) muħammed bir ĝürz urdı atla kâfiri beraber eyledi def'ata yedi kâfir (7) depeledi şemmâs ħaçdı sinbaĥ eydür tiz çeriyle beraber ol yoĥsa (8) şimdi buyururum seni pâre pâre iderler didi sinbaĥ bîçâr çâr-nâ-çâr (9) meydâna girdi kılıç ħavâle kıldı muħammed men' eyledi ĝirü geldim geçe süñüyle (10) ħarb ura muħammed kılıç ile urdı mel'unın ħalkanın keçdi başın (11) şavdı uyluĝuna uğradı tekne gibi iki yarusı sinbaĥ mel'un (12) muħammedin önünden aldı ĝidi virdi islâm leşkerinden ħayĝı ħopdı (13) şemmâs buyurdu muħammediñ üzerine at saldılar baĥtal ĝazi raĥmetullahı 'aleyh

46 a

(1) na'ra urdı hamle kıldı aḥmed ṭarran 'abduvehhâb hamle aḥşam kıldılar (2) degin ceng oldı çokluk kâfir kılıçdan geçdi yine döndiler müselmânlar 'alem (3) dibine geldiler şöyle kim sağışda erenler adı tamâm eksüksüz hep kâfirden (4) geldiler şâd hurrem olup cem'î leşker kondılar ez-in cânib ol tarafından kâfir leşkeri melül (5) ve perişân kondılar şem'ûn eyitdi görün kim nâr-ı nûr bunca hürmetsizlik kıldı (6) didi tarafında karağollar çıktılar çeriyi beklediler çün şabaḥ oldı iki (7) leşker binüp meydâna girdiler ol kim 'azm meydân eyledi 'alem ve sancağ çeküp (8) ve iki biñ altun kuşaklu kul ve iki biñ bîdevî gibi âzametle cevelân (9) gösterdi meydâna girdi şem'ûn idi aḥmed ṭarran anı görüp 'azm meydân kıldı (10) şem'ûn aḥmed göricek at başın çevirdi gidi virdi müselmânlardan kaygı kopdı (11) şem'ûn bîçâre kendü kolına geldi şemmâs kağdı yüzine tükürdi kim kendi meydâna (12) girdi sercâ'il komadı sünñiler bunıñ kad ü kametün gördiler (13) fireng pâdşâhıydı aḥmede beraber turup eydür yâ aḥmed revâ mıdır kim kayşer gibi

46 b

(1) pâdşâhıñ cihân pehlûvânı olasın daḥı atañ (2) dinin terk kıldıñ ve bir bölük cazûlara uyduñ (3) gel seni girü kayşer ileteyin suçını dileyeyin bayağı dinime gir baṭṭal (4) seni cazûladı nâr nûrıñ öninde seni fotozlayayın (aforozlayayım) didi aḥmed (5) kağdı elinde süñi havâle kıldı sercâ'il men' eyledi çok (6) ceng itdiler aḥmed kağdı zebûn oldı sercâ'il bir gürz (7) urdı aḥmediñ elinde kağkan pâre pâre oldı başın şavdı (8) atına tokındı at yıkıldı tîz tevâbil meydâna girdi anı (9) daḥı bir darb ile yıkdı kaḥr mü'min kim gördi zebûn oldı hemândem (10) seyyid ḥazret meydâna at sürdi yakın gelicek tennâre na'ra (11) urdı kim âsmân-ı zemin ditredi sercâ'il serâseme oldı (12) az kaldı kim âsmân-ı zemin ditredi sercâ'il serâseme oldı (13) az kaldı kim atdan yıqıla kendüzin düşürdi eydür sen ne

47 a

(1) kişisin didi seyyid hazret eydür baṭṭalam kâfire kaṭṭalam ol kim anı (2) işitdi eydür hây ben daḥı seni isterdüm ḥayli zamandan beri didi (3) daḥı bu beyit okudı yaman kişi yâd elinden tutunca demürden (4) şanur kolundan pençe öğünüp kendü özin adem şanur ol (5) veli adem ile hiç bulmuş yol neşir didi daḥı elindeki süñüyü havâle kıldı (6) seyyid hazret men' eyledi nöbet kim seyyide

döndü bir süñü urdı kalkın (7) beraber getürdi nice kalkın alacağı nür gümân üç kat hebâ´ (8) bulandan çağ-ber-çağ tağıldı ne herze söyler kim göyüsliyanuñ (9) süñüsüdür koynuna uğradı la´in kendüzin uğrulmadı (10) yalabık bağrına çığdı cân cehenneme işmarladı seyyid hazret (11) kuvvet eyledi atından kapdı meydân içinde yere urdı (12) müselmânlar cem´i bülend âvâzıyla tekbir getirdiler allâhu ekber (13) allâhu ekber la ilahe illallâh ve allâhu ekber allâhu ekber ve allâh muhammed

47 b

(1) dîler du´a kıldılar hoş seyyid gazidir teveküllallâh ? cem´ küffâr (2) pür hûn kıldı nemrud dirlerdi bir kâfir var idi ol dağı (3) meydâna geldi hamle kıldı ol kanına şuşamış ? (4) bir darb ile helâk oldu ? ol gün (5) seyyid hazret yetmiş kâfir depeledi istanbulıñ bir begi vardı tekfur (6) şâh dirlerdi ol dağı meydâna girdi yâvuz mel´undi (7) anı dağı kılıç ile öldürdi şemmâs feryâd eyledi meydâna girdi (8) yâvuz mel´undi eydür bari şunları görmeyin altun (9) melükâne tonlar geyürdi altun içine ğark olmuş seyyid hazretine (10) beraber geldi seyyid şordı kim ne kişisin kayşer oğlı şemmâs (11) didi yâ sen kimsen kim adamlar öldürdiñ her biriñ (12) kapusunda neçe neçe seniñ gibiler el bağlayup karşı tururlar (13) didi çünkim bu mel´un herzevâtı söyledi seyyid hazret kağdı

48 a

(1) eydür hamle kıl sen dağı anlarıñ yanına göndereyin didi şemmâs (2) süñü havale kıldı seyyid anuñ süñüsün men´ eyledi geldi kim (3) geçe bir püşt pâ öyle urdı kim atuñ sağrısından yedi (4) adım yer mu´allağ yıkıldı hazret seyyid aşkardan aşaağa indi ol (5) turunca iki elin kafasında bağladı eflâhun kim kaldırdı (6) aña işmarladı ol dağı ´alem dibine getürdi şem´ün karındaşı (7) ol halde gördü feryâd eyledi cem´i leşkere buyurdu (8) bir kezden at şaldılar oğ serpdiler bağtal ğazi na´ra (9) urdı hamle kıldı çeri birbirine karşı seyyid hazret çerinüñ (10) yüzün döndürdü kalbleri söke söke ve şafları yara yara (11) çıka geldi hac-ı peyker ´alemin akdardı leşker şöndü yüz kaçmaağa (12) tündiler şemmâs bu yaña çadırda getürdiler birkaç kişi (13) mü´ekkel kodılar pes ol kişiler çeri teferrüce meşgul oldılar

48 b

(1) şemmâs kendüni halvet buldı kendüzin bendden kırtardı (2) çadırdan çıkup kaçdı zeynebün gözi aña tuş oldu (3) hây hây deyince tağa yürüyü virdi şemmâs kaçdırır (4) fi'lhâl seyyid hazret ardına düşdi isteyü gitdi islâm (5) leşker üç gün kâfirleri kırdılar ve kovdılar tıtdılar (6) bağladılar şâd hurrem cem'î pehlûvân geldiler ama seyyid gelmedi (7) ulular içinde istediler buldılar yârenler dört yaña perâkende (8) oldılar tağı taşı dereleri ve depeleri kadmettiler istediler (9) çâre olmadı yorılmadılar kamusu perişân oldılar çünkim çeri (10) şındı baıtâl şemmâsı arayu şu kenarına geldi atından indi (11) tonların çıkardı şuya girdi ve tonların kâfir kanından yudı (12) abdest aldı öyle namazın kıldı oturdu gördi ki (13) karşıdan bir atlu gelür bildi kim şemmâsdır tîz atına bindi karşı

49 a

(1) varup şemmâs dahı seyyid gördi ilerü yürüdi ditreme (2) tıtdı eydür ey baıtâl halvet yerde eyü elüme girdin diyü (3) kılıç çıkardı hamle kıldı seyyid hazret dahı ilerü yürüdi şemmâs (4) atından kapdı yere urdı indi bağladı aldı yürüyü virdi (5) bu yaña seyyidler guşşada melûl olmuşlardı nâgâh seyyid hazret (6) çıka geldi kamu şâd oldu ganimet mâlı henüz tururdu (7) dahı seyyid buyurdu pençik çıkardılar halife için bakısın (8) leşker taksim eylediler seyyid bir akçe bile kabul etmedi şemmâs la'in (9) ol gice fırsat bulır kurtulır seyyid çadırına gelür seyyid (10) anda yoğdı görür kim zeyneb yatur yağlığı ağzına dıkup (11) elin bağlayup alup gider çünkim irte oldu mü'ekkeller şemmâsı (12) bulamadılar hadim dahı zeyneb bulamadı fi'lhâl haber oldu seyyid hazret (13) bildikim şemmâs fa'ildir tîz tırdı rûmiyâne tonlar giydi atına

49 b

(1) bindi rûmdan yaña revâne oldu üç gün gitti bir (2) deyre yetişdi şemmâs dahı ol yerden gitmiştir ruhbâne geldi (3) seyyide şordı kim yâ din ulusu kimsin eyitdi şemmâs kullarındanım (4) siz anı gördüñüz mi kanķı tarafa gitdiler anlar eydür gördük (5) ma'muriyye tarafına gitdi didi seyyid hazret dahı ol tarafa revâne (6) oldu yolda şikâr eyledi bir şu kenarına kondı atın (7) salı virdi namâz kıldı kılıçdan od çakdı yakdı (8) av etin pişirdi yedi bir ruhbân çıka geldi seyyid hazret (9) nazar kıldı gördi kim gelen munzırdır müselmânlar câsusıñ (10) eydür yâ munzır kande idin didi munzır eyitdi seni (11) isterdim seyyid şemmâs şordı

munzır eyitdi gördüm bir ata binmiş (12) ve bir at ? üstünde bir bağılu kişi giderler seyyid hâzret dahı (13) ol ıarafa revâne oldu bir gün gitdi birkaç kişilere

50 a

(1) uğradı anlardan haber şordı anlar eyitdiler kayşer-i rûm çerisinde (2) dir anlar dahı şemmâs dahı gitdi didiler seyyid 'azm hârcın (3) kıldı şehir yetişdi bir mağarada atın bağıladı kendü şehir girdi (4) çünkü şemmâs hârcına geldiler atasına haber oldu şâd olup (5) karşı çıktılar aldır kayşer katına geldi atasının elin öpdi (6) eydür esir oldım yine 'isa beni kırtardı bağıtala kâsd eyledim (7) bulamadım 'avradın buldum aldım geldim ol benüm ardımca gelse gerek (8) didi nâr-ı nûr devletinde elüme gireydi ola mı didi başın (9) keseydim 'âlemi anuñ şerrinden kırtaraydım didi ol mel'un hayli (10) herzeler söyledi meğer kim kayşeriñ üç kızları vardı ulusunuñ (11) adı ketâyûn idi ortancasın adı humâyûn idi küçüsünüñ adı (12) mehperûz idi zeyneb mehperûza ışmarladı zeyneb hatun (13) mehperûz hamama ilette dürlü dürlü tonlar geyürdi yanına

50 b

(1) alup oturdu ez-in cânib biz geldük bu yaña seyyid hikâyetine (2) seyyid eydür gördüm kim bir pîr bâzarda yoğurd ve karpuz şatar (3) bir akçe karpuz aldı yemeğe başladı pîr şordı kânde gelürsün (4) seyyid hâzret eyitdi şemmâs kavmindenim müselmânlar bizi bozdılar her kim (5) vardı aldılar beni işbu hâlde kodılar didi eyitdi dünki (6) gün şemmâs dahı geldi bağıtaliñ 'avratın uğrulamış ya'ni (7) hüner eylemiş vardı nice beg er kırdırdı ve bunca zarar (8) zorıyla ol bağıtal didüklerine bağışladı uşda geldi (9) ? olmamış karı gibi oturdu didi kayşer dahı eyitdi kim (10) vara ol bağıtal tuta kendü eliyle derisin çıkara elleri tamâm (11) gezdire irteye ma'muriyeye varacaktır didi ol kim (12) seyyid hâzreti aldı evine geldi konukluk eyledi döşek (13) virdi yatdı çünkü pîr uyudu seyyid hâzret tırı geldi evden

51 a

(1) taşra çıktı sürdü kayşeriñ sarayına geldi kemend atdı yukaru çıktı (2) saray tamında gördü kim kayşer tahtında oturdu üç oğı (3) çepçevre otururlar altun gümüş şam'ıdanlar yanar rûm begleri (4) birkaç hasılardan oturmuşlar seyyidiñ erliğin ve pehlûvân (5) ğın söylerler andan gitdi bir pancereye dahı vardı (6) bir taht üstünde bir mağbûbe oturdu ve yanında zeyneb hatun (7) bile oturdu seyid

h azretin s oyler eyd ur zehi yigit kim ancak ola (8) didi seyyid h azret yukarudan dinlerdi mehperuz (9) Őandık yanından bir varak  ıkaradı açdı ol varakıñ (10) içinde y arenleriñ Őuretleri yazılmıŐı idi zeyneb h atuna (11) gösterdi zeyneb eyd ur sen bunları k ande g rd uñ kim Őuretleri (12) yazdıñ didi mehperuz eyitdi kırk g nd ur kim res ul (13) h azretin sallall ahu ‘aleyhi vessellem d Ő umde gördüm ki bu Şehid olan

51 b

(1) seyyidleri u maĝa iletürüm didi ben eyitdim y  res ulall h beni bunların (2) birine vir didim eyd ur kırk g n  Şay kırk g nden soñra üzeri (3) nden aŐaĝa kim inerse seni ben aña virdim didi ben daĝı Şaydım (4) ol bu gice tam m kırkıncı gicedir kim res ul h azretin görüp baña böyle didi (5) imdi ol h od h aŐ a yalan söylemez eger hak ta‘alanıñ hak peygamberi (6) bu sözi gerçek ise yukarda kim varsa ins n didi seyyid h od (7) bunları diñledi amenna ve Őaddakna ey peygamber ve ey res ul   nevin-i im m (8) el Őif yu’n muh ammed muŐ afa sallall ahu ‘aleyhi vessellem didi nerdub ndan (9) gümbür gümbür aŐaĝa indi zeyneb h atun eyitdi y  nig rım seyyid ba tal ĝazi (10) bu derdince fi’lh l seyyid aŐaĝa indi bunların ikisi daĝı koŐu (11) verdi yüz yere k odılar mehperuz seyyide nazar kıldı cem lin (12) ve kem lin ve y l   b lın teferrüc kıldı ‘aşkı daĝı ziy de oldu (13) t ze kuzı b ry nı ortaya getürdiler mehperuz ile yediler ve Çeker

52 a

(1) Őerbetin içdiler seyyid h azreti eyitdi diyin imdi tiz gitmek (2) gerek mehperuz Őurdu kendüniñ ve atasınıñ ne k adar yarar nesne (3) si var ise hep vir didi devşirdi çünkim pahada aĝır g t rmekde (4) yeĝnidir alup seyyid h azretin k atına getürdi fi’lh l kemend atdılar (5) saray Őamında aŐaĝa indiler Şehirden atlar aldılar kimine bindiler (6) ve kimine m l ve kumaş yüklediler seyyid h azreti  ñlerince yola düşüp (7) rev ne oldılar Ő dk m bindiler ez-in c nib çünki irte (8) oldu d yeler h li bildirdiler kayşere haber virdiler fery d eyledi (9) oĝlanların katına o udu ve beglerin cem‘ eyledi    oĝlı ile (10) otuz biñ kişi ardlarınca virdi ve eyitti her kim ba tal (11)  ld re tacım ve tahtım anuñ olsun didi hayli laflar urdu (12) ez-in c nib bizüm kıŐŐamuza geled m bu yaña seyyid h azret bir çeşmeye (13) yetişdi  bdest alup n maz kıldılar gördiler kim toz belürdi

52 b

(1) seyyid Һazret tîz silâh kuşandı mehperuz zeyneb silâh kuşandılar (2) toz içinde şemmâs çıka geldi çağırdı kim ey berüde ? (3) bunıñ gibi iş idersin hazır ol ol erişdim didi mehperuz (4) eydür yâ emir bir dem temâşa kıl gör kim karavaşıñ neyler didi şemmâsa (5) karşı yürüdi ol söylence mehperuz şemmâsa bir süñü urdı atından (6) getürdi yedi adım perrân indi şemmâs ortaya tırı geldi (7) aldı gidi virdi küçi karındaş konstantin hamle kıldı (8) bir darb ile anı dağı aqdardı yıkdı bir karındaşı dağı vardı (9) hamle kıldı adına ramini dirlerdi mehperuz ile ana bir kardeşler (10) idi ilerü geldi eydür yâ mehperuz bu ne iş didi kim sen (11) işledin bizi ‘âleme rüsvâ kıldıñ didi mehperuz ol (12) varağı çıkardı eline virdi resûl Һazretin şallallâhu ‘aleyhi vessellem (13) düşünce gördüğün ve her ne kim didi ise bir bir eydi virdi

53 a

(1) ramini çünkim hikâyet bildi göñline imân nûrı şu‘le virdi (2) parmak getürdi imân-ı ‘arz kıldı müselmân oldı seyyidiñ önünde (3) yüz yere koda seyyid Һazret dağı ramini iki gözlerinden öpdı (4) şemmâs dağı anı gördi dem nefesi tutıldı leşkere bire koman (5) diyü buyurdı bir uğurdan at şaldılar mehperuz (6) ve zeyneb ve ramini hamle kıldılar bir iki üç kurt bir bölük (7) koyuna nice girüp târumâr ederse ol leşkeri bunlar târumâr (8) kıldılar halkı birbirine urdılar kanı seyl gibi ağıttılar (9) seyyid Һazret dağı kasd ‘alem kıldı yetişdi ‘alemi ‘alemdârı çaldı dört pâre eyledi (10) küffâr leşkeri şönüp yüz kaçmağa töndiler Һazret bunların biñ (11) kâfirin islâma getirdi biñ at alup müselmânlar ile ‘azm (12) mâlaţya kıldı günlerden bir gün mâlaţyaya vardılar seyyidler seyyidi (13) görüp şâd oldılar yedi gün toy kılup mehperuzı seyyide virdiler

53 b

(1) şi‘ir yine başladılar düğün işlerine işitgil düğünde beşin (2) işi ne dineriz de beş gelice kişi hesâp bu kadar dükân (3) pehkâre şu deñli kurdılar ordayı kazı koyın şatır bile hem (4) tıldı yazı bağışladı şu deñlü hil‘at at ne ? (5) kıldı degmedin ne ? şu deñlü yağmâlatdı ? (6) kucak kucak alur dervişler gerde yedi gün düğün oldı kim var (7) nâgâh indi kazı dinlegil ey bâr düğün ? içre (8) irdi varup seyyid o dem gördi ki gördi çünkim mehperuz (9) seyyide virdiler ol ganimet mâlından halifeye yüz at yüz (10) kılıç ve yüz zırh ve yüz ? gönderdiler halife dağı hil‘atlar (11) virüp seyyide gönderdi seyyid baţtal ğaziniñ yârenleri

cem'i (12) şâd oldılar andan şofra işbu kışsa 'icabet ve ğarabet bucacıkda tamâm oldı (13) her kim muhammedîdir 'aşkla 'âşıkâne şıdkla şâdıkâne şalavât vire muhammede

54 a

(1) meclis-i ? hikâyet 'abdüsselâm ? İstanbul girift-i şâdân (2) her kaçan söz söylesiñ allâh digil sözün aslında bismillah digil (3) zirâ oldır dertlere dermân viren kamu hâlleri bakmadan gören (4) ol 'ilimdâr ol ğaffurdur ol şükür ol hâkimdir ol kerimdir (5) ol kim resûlidir muhammed bîğümân vir şalavât 'aşkla (6) ey mü'minân ben dahı bir kışsa eydem saña tut kulağıñ (7) bir dem işit benden yaña seyyidiñ ahvâlini şerh ideyüm (8) göñliñ içre ğuşşa terh ideyüm görene işe uğrar 'abdüsselâm (9) yâ nice kırtarır anı ol imâm bunca istanbula varır ol (10) ayaşofyada kıurur ol keşşileri eydeyüm kâmusı işit şefa (11) vir şalavât ? muştafa rivâyât-ı ahbar ve nâkilân-ı (12) aşar ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ râvisidir şöyle rivâyet (13) eydür kim seyyid baţtal ğazi 'abdüsselâm ğayet ? eydür

54 b

(1) niçün ben dahı bir cünbüş kılayın ve bir ad çıkarsam ulu küçi seyyide (2) yüz tündiler ben ğor yürürüm didi bir gice çıkıdı ğazabile tarsûs (3) gitdi ol vaqt tarsûs müselmânlık idi muhammed bin hüseyin (4) anda pâdşâhdı on biñ kadar çerisi vardı çünkim 'abdüsselâm (5) gelür kavmin devşirdi karşı vardı görüşdi aldı şehri getürdi (6) bir ulu konukluk eyledi yahya bin munzır ve ebubekir bin 'ali ve naşır ğubbâb (7) ol meclisde bile idi 'abdüsselâm seyyidden çok şikâyet itdi (8) benüm manşıbım aldı diyü naşır ğubbâb eyitdi ol ğod hüner (9) gösterdi manşıb aldı sen dahı bir hüner göster al didi ad kıazan (10) didi uş kıayşerin kıızı cürçendedir var getür veyâhud (11) istanbulda serâbil keşşi öldür kim rûmda andan devletlü (12) yokdır veyâhud ol kıandil kim 'isa zamanından berü yanar ? (13) ol bun kim kıızıl altundan ve içi mücevvedir ? miskle

55 a

(1) tölüdür anı uğrula getür ab-ı ma'budın kim vardır anı dök (2) zarfını getür bunları ğalifeye virelüm seni yine ulu dikelüm (3) didi 'abdüsselâm çünkim bu sözi işitdi tönların değiştirdi rûmiyâne (4) tönlar giydi 'azm rûm kııldı istanbula geldi bir gice kıaşd eyledi kim (5) tıydılar kıavrayup kıayşer kıatına getürdiler

buyurdı anı işkence (6) eylediler hâlin bildiler kayşer buyurdı hâm gön getürdiler 'abdüsselâm (7) bîçâre şoydılar ol göne koydılar bir zencir getürdiler gün ortasında (8) berkitdiler zencirin bir ucunu ayasofyanın kubbesine berkitdiler (9) ortada 'abdüsselâm bîçâre aşa kodılar kırk keşîş (10) mü'ekkel kodılar nöbetle beklerler idi döğülmüş cerâhatlu kişi (11) bu yaña güneş ıssısından yaş gön kuruyup 'abdüsselâm bu bîçâre (12) likde 'aciz kaldı ez-in cânib meğer kim istanbulda bir kişi vardı (13) na'lbandlık iderdi adı müheng-i hindî idi sünî müselmân idi

55 b

(1) dâ'im anda her ne olsa haber olup müselmânlara bildirirdi (2) gördi kim 'abdüsselâm bunuñ gibi hâle uğradı sürdi mâlaṭya (3) geldi yârenler oturmuşlardı 'abdüsselâm söyleşirlerdi (4) 'acaba kande vardı ola diyü bilmezlerdi ki kaçaru gitdi (5) dirken hemândem müheng-i hindî içerü girüp geldi yüzün topra (6) ğa urdı eyledi bir nâme çıkardı emir 'ömer şundi (7) emir 'ömer nâme'i açdı okudı ağladı seyyid ḥazret şordı kim ne hikâ (8) yetdir didi emir 'ömer nâme'i alup seyyide virdi seyyid ḥazret (9) daḥı okuyup feryâd eyledi hâl yârenlere bildirdi kâmusı ağladı (10) seyyid ḥazret eyitdi himmetüñüz benüm ile (11) olsun uş ben giderüm didi hemândem yârenlere görüşdi (12) daḥı câme tebdil kıldı müheng-i hindî yanına aldı revâne (13) oldu şemmâs deyrine geldiler 'abdüsselâmıñ hikâyetini eydi

56 a

(1) virdiler şemmâs daḥı melûl olup şemmâs veda'laşup (2) himmetin benümle bile olsun inşâallâh kim ḥalaş idem didi (3) şemmâs eydür ḥayli müşkil işdir ḥaḳ te'âlaniñ 'inâyeti seniñ ile (4) bile olsun didi ol gice anda kaldı çün şabaḥ oldu (5) yola revâne oldılar seyyid ḥazret nezir eyledi kim eydür eger 'abdüsselâm (6) kırtacak olursam biñ yalıncaḳ adam ṭonadam biñ kişiniñ (7) daḥı karniñ ṭoyuram didi andan sürdi istanbula geldi müheng-i hindî (8) evine gönderdi kendü 'aşkarı bir mağara gizledi silâhın (9) ve yaraḡın anda bile gizledi sürdi şehir geldi gördi kim bir mu'azzam (10) şehirdir bir ğalabalık ortasında bir deyr var kal'aya beñzer (11) ulu keşişlerin her biri bir iklimden gelmişler kendü dinlerince (12) 'ibâdet kılurlar seyyid ḥazret sürdi ol deyre geldi papas (13) ṭonların geymiş keşişler karşı geldiler görüşdiler dükkeliñi

56 b

(1) ulusu meftûl idi anuñ katuna getürdiler meftûl (2) dağı seyyidi gördi karşı gelüp görüşdiler ol gice anda (3) konukluk eyledi seyyide şordı kim nerden gelürsin seyyid eyitdi beytû'l (4) muqaddesden gelürüm adım şâmil şani'dir didi meftûl eyitdi (5) anda benüm bir qarındaşım oğlı vardır didi uş yirmi yıldır kim anda (6) taşşîl-i 'ilm ider didi seyyid hazret eyitdi ol didüğüñ (7) kişi beni qarındaşıñ oğluyım 'ilmi tamâmına yetiştirdim didi meftûl (8) yanınan geldi görüşdiler iki gözlerinden öpdü seyyidi bağına bağıdı (9) ol gice şohbet itdiler istanbulda ne kadar ruhbânlar var haber oldu (10) meftûl yanına cem' oldılar seyyid hazret dükkelin mülzem kıldı çünkim (11) şabağ oldu 'arağıl kayşer haber oldu kim bir 'aziz ruhbân geldi şöyle (12) kim hemân nâr-ı nûr kendüdür ne kadar keşişler var ise dükkelin mes'elesine cevâp virdi (13) didiler kayşer eyitdi tîz imdi haber idüñ yarın âyâşofyada

57 a

(1) cem' olalum hem ol din ulusun biz dağı ziyâret idelüm (2) didi ve hem naşihat işidelüm irtesi şemmâs ve şem'ûn ve mıtrân (3) ve ilâd ve milâd ve gürkin ve ulu din düşmanları (4) cem' oldılar ez-in vâhib bu yañadan ol keşişler seyyidi (5) alup geldiler kayşer karşı irdi kaçan kim seyyidi gördi durdu (6) 'ağıl serâser oldu düşmeğe yüz tündü yanından tutdılar (7) kendüzin devşirdi geldi seyyid ziyâret kıldı seyyid elin (8) virmede sende dünyâ muhabbeti vardır didi yenin şunu virdi (9) kayşer aldı seyyidiñ yenin öpdü yüzüne gözüne sürdü begler ziyâret (10) kıldılar seyyidi minbere da'vet kıldılar çıkdı şol 'isa bundır (11) çok naşihatlar itdi kayşer ve kalan begler şol kadar inanmışdılar ki (12) kendülerinden gitdiler çünkim minberden aşğa indi (13) altun tabakalar ile içinde cevâhir saçdılar istanbulda ne kadar ulu kişi

57 b

(1) varsa seyyide mağbub oldılar kayşer ilerü geldi eydür ya din (2) ulusu mesihini biz kullarıyuz bir oğlan peyda oldu hayli (3) ulu keşişlerimiz depeledi nicelerümüzi dağı azdırdı (4) ataları ve dedeleri dininden çıkardı muhammed dinine koydu eyitdi himmet (5) ile olsun uşda yarağ iderüm ki çıkam ol oğlanı ele (6) getürem tamâmet islâm leşkerin kılıçdan geçürem ol ka'belerin (7) oda yağam bağıdâdda halifelerin dutam miskiniñ yüzi (8) şuyın yirine getürem imden

girü nar nûr saña yardım idecekdir (9) didi geldi seyyidiñ elin öpdi önüñce yürüdi
 girü kendü (10) maķamına getürdi ol gice dün buçuğında tırdı taşra (11) çıķdı
 deyrden geldi gördi kim miskin ‘abdüsselâm (12) ol zencirde orta yerinde hevâ
 yüzinde aşılımış ol gön (13) ķurumış âvazı çıķmaz olmuş bir ķarañu yerde tırdı
 58 a

(1) eydür đarb işdir meğer allâh ‘inâyet kıla didi bu fikr ile (2) tırudı bir kişi geldi
 seyyidiñ ayağına düşdi seyyid eydür kimsin ķuluñ (3) müheñi hindiyim didi eydür
 beni ne bildiñ eydür senden ayrıldı (4) ğumdan ħayli melûl oldum gice resûl
 ħazreti düşümde gördüm (5) baña eydür yâ müheñ hindî tır yukıaru felân yerde
 oğlum bağtal (6) tırudı var sen dağı aña yardım eyle didi uş geldim (7) ne
 buyurursun seyyid eydür ne tedbir idelüm işbu müselmanı bu ‘akabeden (8)
 nice ħalâs idelüm didi müheñ eydür siz buyurun ben ķuluñ (9) tıtayum seyyid
 eydür kırk uzun ağaçlar getür didi getürdi (10) birbirine bağladı aldı zenciriñ
 dibine geldi ağaçlar ucına (11) at tırnağın yonacaķ şuntıraş bağladı ‘alem
 zılmet tıutup (12) tırdı göz gözi görmez idi ol beş yüz kişi kim mü‘ekkildi (13)
 ķamusı serhoş idi yatmışlardı ‘alemden bîħaber seyyid çekdi ħançerin

58 b

(1) ol beş yüz kiřiniñ başların kesdi andan soñra atmaçları (2) müheñ hindüya
 virdi şol yerde bağladı yedi ucından (3) kesdi zencir hevâ yüzünden aşığa
 pertâb eyledi seyyid ilerü (4) yürüdi ‘abdüsselâm ķapdı yere ķodı bir ucın dağı
 kesdiler (5) aldılar müheñ evine geldiler gördiler kim gön ķurumış ‘abdüsselâm
 (6) şıķışmış evet nefesi dağı çeker ölmemiş müheñüñ evinde bir mermer (7)
 ħavuz vardı bir adım ķadarınca ‘abdüsselâmı gönle ol ħavuzı (8) ķoydılar
 şırılağan yağı getürdiler ol ħavzı tıldırdılar seyyid (9) eyitdi bunıñ tımarı budır
 didi girü ben gelem didi çıķdı (10) andan deyre geldi bayağı terde yatdı şabaħ
 şehr ğulğula (11) düşdi kim bu gice bağtal gelmiş ‘abdüsselâmı uğrulamış beş
 kişiyi de (12) depelemiş didiler ķayşere ħaber oldu yürüdiler şehr hâne be hâne
 (13) aradılar bulamadılar serâbil keşiş dört yüz ruhbânla gelmiş

59 a

(1) aşığa yukıaru aradılar çâre olmadı meftûl serâbil ikisi (2) dağı seyyid ķatına
 geldiler bağtaldan şikâyet kıldılar seyyid eydür (3) yâ ‘emmi şöyle gördüm ki ol
 seyyid bağtal gerekdir ki bu rûm vilâyetin tamâm (4) müselmânlık ide kilisâların

yıka bu dini bize harâb kıla didi serâbil (5) eyitdi yâ ‘emmi can dağı öyle gördüm
şöyle ki sen gördüñ didi (6) hây hây ağladı ğam içinde bu tarafından
‘abdüsselâmı bir hatfa (7) ol yağ içinde oldu gön biraz yumuşadı dem be dem
seyyid gelürdi (8) görürdi gönden çıkardılar bir pâre etdi derisüz ancak nefes
gelürdi (9) seyyid badem yağın çıkardı bir pâre hamirle itdi bıçağla ağzın (10)
açdı bir kaşık koydılar üç gün böyle itdiler gözün açdı (11) deprendi geldi seyyid
şerbet hâzır kılmışdı içirdi her gece (12) gelürdi seyyid tımar iderdi şerbetler içirdi
hoşınca olurdu (13) seyyidiñ ayağına düşdi niyâzlar diledi eyitdi ben etdügüm
sen

59 b

(1) etmediñ erlik işlediñ erenler işi keremdir allâh ta‘ala (2) katında žayi‘ olmaya
didi seyyid dağı ‘abdüsselâm dilnüvâz (3) lık eyledi ‘abdüsselâmıñ ‘adâvet gitdi
sefâ oldu (4) bir gece ol yârenler serveri tırdı serâbilüñ katına geldi gördi kim (5)
toñuz gibi hor hor uyur boğazına yapışdı serâbil (6) gözün açdı eydür kimsin
bağtalım imân ‘arz kıl yoğsa (7) sen bilürsin didi serâbil eydür hây sen benim
karındaşım oğlı (8) degül misin didi çok yalvardı seyyid eydür ben bağtalım (9)
geldim ‘abdüsselâmı kırtardım tiz imân getür didi la‘in (10) herzeye başladı
başını kesdi ol dört yüz keşşler ki (11) vardı cümlesin depeledi ol kandîl âb-ı
ma‘budiye (12) dökdi ol put ki kızıl altundan idi yetmiş batman idi anı (13) aldı
dağı altun gümüş yarar nesnelere ki vardı aldılar çıkıldılar

60 a

(1) dün ucunda müheñ hindunuñ evine geldiler ol büyük putdan (2) ğayrısın
müheñe virdiler ğani kıldılar ‘abdüsselâm seyyid bağtal müheñle (3) vedâ‘ kılip
burca geldiler kemend berkiddiler aşğa indiler seyyid (4) atlar getürdi kimine
kendü bindi birine ‘abdüsselâm bindi birine putı berkiddiler (5) revâne oldılar ez-
in cânib bu tarafından kayşer haber oldu geldi (6) gördi serâbil ölmüş yüz keşş
kırılmış kandil sönmüş (7) ab-ı ma‘budiye dökülmüş put gitmiş kilisanıñ içi kanla
tolmuş (8) feryâd figân eyledi getürdi tacın yere urdı yağasın yırttı (9) başın yere
dögdi zâr zâr iñledi ‘aklı ğâh gelür ğâh (10) giderdi getürdiler sarayına iletdiler
yedi gün yüzün koyun yatdı (11) boğazından şu dağı geçmedi rûmda haber
bilindi yas eylediler (12) ez-in cânib seyyid ve ‘abdüsselâm giderken ağaç içine
girdiler (13) yol iki ayrıldı ‘abdüsselâmıñ gözleri tola geldi seyyid eydür

60 b

(1) noldı saña ne geldi didi ‘abdüsselâm eydür yâ emir benüm göñlüm (2) kaymışdır işbu yol ƙal‘a yoludur bir begi vardır adına serabil dirler (3) anuñ bir kıızı vardır ƙal‘ada idi nevrûz banudur bir kez (4) gördüm dağı hayâli gözümde gitmez didi seyyid eydür imdi (5) sen bunda gizlen bir yerde ben gelinceye didi gitdi kendüsi (6) rûmiyâne tonlar giydi keşiş şuretine girdi revâne oldu (7) bir dem gitdi bir tepe çıktı ötesine nazâr kıldı gördi (8) bir ƙal‘a başı âsmâna ermiş öñinde bir hub çayır çimen (9) altı biñ kadar leşker ƙonmuş oturlar şu başı (10) sı serâbilüñ vezir tefânuş idi seyyid ƙal‘aya yakın gelincek (11) haber oldu kırk ruhbânla tefânuş karşı geldiler görüşdiler (12) şordılar ƙanden gelürsin kimsin adıñ nedir didiler (13) ben râz keşîşin oğluyım ‘anuşum bu yolda çok riyâzetler

61 a

(1) çeküp dururum didi tefânuş eyitdi ki şaƙın ki baƣtal (2) olmayasın didi seyyid ağladı beni sen kime beñzedirsin didi (3) ağzın açdı hub âvâzıyla iki âyet incil okudu (4) yine döndi gitdi ol ruhbânlar feryâd eylediler bu şehir bünyâd (5) olalı bunıñ gibi sulţân bunda gelmedi olasın niçün bunun (6) gibi böyle söz söyledin hatırcığın ƙoduñ didiler döndiler (7) aldılar ƙal‘a getürdiler gece şöbet eylediler bahş kıldılar ƙamusın (8) mülzem kıldı dün buçuğı seyyid turu geldi tefânuşın ser vaƣtine (9) vardı başını kesdi kırk ruhbânı depeledi taşra kıldı (10) gördi kim ğalabalıƣ birine sordı kim nedir bu ğavğa didi eyitdi (11) tefânuşın bir oğlı geldi mihrâyil dirler tariyun ƣatında idi (12) bu sâ‘at geldi didiler şabr eyledi ğavğa sâkin oldu gördi kim (13) bir hadim gider tıtdı eydür kimsin eyitdi mihrâyil ƣatından gelürüm

61 b

(1) yol var mı ki nevrûz bânûya haber var didi hadim eyitdi ol (2) hiç kimseye görünmez haberin baña di ben diyeyin didi seyyid eyitdi berü gel (3) ƣulağın diyeyin didi seyyid hadimi tıtdı boğdı burçdan aşğa (4) bıraƣdı içeri sarâya girdi bir taht ƣurulmuş kıızıl altundan taht (5) üstünde kıız yatur mâha beñzer kıız uyur gördi kim bir kişi (6) diledi kim çağıra seyyid eyitdi ben baƣtalım çağırma karnıñı yardım didi (7) kıız tınmadı ƣorƣdı kıızı saƣladı getürdi burçdan aşğa indirdi (8) bir at buldı kıızı bindirdi sürdi irteye dek ‘abdüsselâma (9) yetişdi kıızı gördi şâd oldu seyidiñ ayağına düşdi tamâm ol (10) ‘adâvet içinden gitdi seyidiñ

kulu oldu irte namâzın indi (11) kıldılar gördiler kim kal'a yolundan toz kopdı iki
biñ kâfir birle (12) çıka geldi çünkim seyyid leşkeri gördi bir ağaca şara kodı ikisi
dahı (13) ol leşkere karşı vardılar mihrâyil kendü atasına vardı

62 a

(1) gördi başı kesmişler kırk keşiş depelenmiş kız kardaşını (2) almışlar feryâd
eyledi atına bindi ol idi kim çıka geldi dükkelden (3) ol mihriyâyil seyyidi gördi
çerisine buyurdu bire komañ ortaya (4) aluñ didi seyyid ortaya aldılar ok sepdiler
seyyid bir nara urdu (5) hamle kıldı mihriyâyil seyyide beraber kıldı süñü havâle
kıldı (6) red eyledi geldi kim geçe kılıç urdu mihriyâyil kalkan tutdı iki pâre (7) oldu
başını şavmadı aşağına tokındı eglenmedi (8) eyer kaşına degin iki pâre eyledi
leşker anı gördi şöndi (9) hayli kâfir kırdı yine döndi 'abdüsselâma geldi yüz
yire (10) kodı seyyide du'alar eyledi ol kırılan kavmin atların tonların (11) alup
revane oldılar günlerde bir gün mâlatyaya geldiler seyyitler (12) karşı geldiler
seyyid birle 'abdüsselâm birle görüşdiler şâdlıklar (13) eylediler 'abdüsselâm
seyyidiñ hikâyetin bir bir şerh eyledi kamusı

62 b

(1) du'alar kıldılar nevrûz bânû dahı müselmân idüp düğün (2) eylediler kıızı
'abdüsselâma virdiler bir zaman geçdi 'âlemler seyyidiñ (3) eyü adı tıldı dükkeli
'âlem seyyide maħbub itdiler bu yaña yârenler tarsus (4) şehrinde bir gün
oturmuşlardı ulular geçmiş pehlûvânları (5) söyledi filan pehlûvân ne hoş
pehlûvândı naşr ħubbâb seyyidi (6) öğdi eyitdi bu zamanda şimdi baḡtal gibi
yokdır didi medħol (7) dirlerdi bir kişi vardı eydür eger sen didüğüñi hüner (8)
atasın kanın almamışdır didi anıñ atası mihriyâyil öldürdi (9) didi anlar üç
kardaşdır didi ikisin öldürdi (10) ol ki aşıldır yâvuz mel'undur henüz dahı
öldürmedi adı nedir didiler (11) mihrândır didi çün muħammed bin felâh seyyidi
ğayet severdi eyitdi (12) ben mihrânı depeleyeyin seyyidin 'aşkına didi tırdı
yerinden (13) atına bindi 'azm ma'muriyye kıldı üç gün gitdi bir gün giderken

63 a

(1) bir atluya selam verdi eydür kanden gelürsin eyitdi ma'muriyyeye (2)
giderüm didi ol şahş eyitdi hâ zinhâr şaķın kim mihrân (3) seni öldürür aman
virmez didi muħammed eyitdi ben dahı anı isterim ki (4) başın kesem didi kâfir
eyitdi mihrân sen didüğüñ er degildir didi (5) el urdu yanından kılıç çıkardı

muhammede havale kıldı muhammed men' eyledi (6) muhammed dağı tevit degildi bir kıılıç urdı iki pâre itdi gitdi (7) bir deyre geldi kapısı bağılu idi bir şu kenârında kondı âbdest (8) aldı namâz kıldı çünkim namâzda fâriğ oldı nâgâh deyr tamından (9) bir maĥbûbe yüz gösterdi ayuñ on dördüne benzerdi tam kenârına (10) geldi muhammedi gördi çağırđı ki ey yigit ne kişisin kanden gelürsin (11) bu ne diñlencek yerdır eger kuş bu araya uğrarsa perin döker didi tiz (12) git didi eyitdi müselmânlardanım kız eyitdi adıñ muhammed midir (13) eyitdi ne bildiñ kız eyitdi ben mihrâyiliñ kızıyım atamı seyyid baĥtal

63 b

(1) öldürdi bu gice düşümde resûl-ı ĥaĥķ-ı nebî gördüm müselmân oldım (2) seniñ ĥaberiñ baña bildirdi mihrânı seyyid baĥtal öldürir didi (3) bunda çok kızlar vardır pâdşâĥ kızlarıdır meryem yoluna (4) girmişlerdir kimseye yüz göstermezler didi üstlerine erkek siñek (5) kondurmazlar didi yukarudan bir mendil ile şarkıtdı (6) içinde yimek eyitdi tiz dağı terk et didi mihrân gelüp bulmasın (7) yoĥsa aman virmez öldürür didi muhammed eyitdi şimdi mihrân (8) kandedir didi şol tağıñ yanındadır kırķ kulla (9) didi muhammed eyitdi eger ben mihrânı öldürürsem benüm ola mısın didi (10) eyitdi beni ĥazret-i resûl saña virdi ben senüñüm mihrânı seyyid (11) diler didi muhammed kıza veda' idüp revâne oldı ez-in cânib (12) çünkim muhammed gitdi yârenleri perişân oldılar ĥikâyet bildirdiler (13) seyyid atına bindi muhammed ardınca revâne oldı bir nice gün şahra

64 a

(1) geçdi meĥer ol deyre geldi kız seyyidi gördi muhammediñ ĥikâyetin (2) eydürdi ve kendün müselmân olduĥun bir bir diyüvirdi (3) ve dağı eyitdi ey pehlûvân irişe muhammede yoĥsa mihrân mel'un (4) bir elem erişdirir didi çünkim seyyid bu ĥaberleri işitdi hemândem revâne (5) oldı ez-in cânib bu yaña muhammed bir iki depe geçdi nâgâĥ çıkageldi (6) gördi kim bir şahra ortasında bir çadır kurulmuş bir zerrin (7) kürside mihrân oturur od yakmışlar av etlerinden kebâb iderler mel'un (8) şarâb iĥer kırķ kul yarağılu karşusunda tururlar muhammedi gördi vay ki (9) kaĥdı bir kulin var idi tiz var şol kişiniñ başın kes benüm (10) katıma getir didi ol dağı muhammede karşu yürüdi hây kimsin (11) diyüp elinde bir kıılıç var muhammede ĥavâle kıldı men' eyledi geldi ki (12) geĥe

muḥammed muḥammed bir kılıç urdı ol kâfiri iki pâre eyledi defa'at ikisin (13)
depeledi mihrân âh eyledi bire komañ didi

64 b

(1) otuz üç kul ḥamle kıldı yigirmisin depeledi kalanı kaçdı (2) mihrân daḥı tırdı
atına bindi güzin eline aldı karşı yürüdi (3) eçderhâ gibi añırdı muḥammed anı
gördi kendüden vaz geldi (4) eydür ey dirığa ben ḥasta yorulmuş kişisin mağlub
olu ne kılayın (5) ki bunuñ elinden kurtulam didi münâcât eyledi resûlullâhı şef'i
(6) getürdi oldı kim seyyid ḥazret çıkageldi gördi ki muḥammed mihrânla (7)
muḳabil olmuş ceng ider çünkim mihrân ğazabla yetişdi bir na'ra (8) urdı ki
âsmân-ı zemin ditredi andan ol mel'un muḥammede bir süñü (9) urdı
muḥammed atdan yıkıldı diledi kim ine işin tamâm ide seyyid (10) hemândem
bir na'ra urdı yer gök birbirine dokındı mihrân (11) mel'un serâser oldı kendüzin
devşürdi devşürince (12) irdi eydür ey la'in elüñi çek ḥaşmıñ benim didi ol (13)
la'in eydür gel imdi ol yedügi armağandan saña daḥı

65 a

(1) vireyüm diyüp elindeki süñüyi ḥavâle kıldı seyyid men' (2) eyledi ki geçe
'aşkara maḥmûz urdı sağ ayağın üzengüden (3) çıkardı püşt pây sinesine şöyle
urdı ki iki ayağı üzengüden (4) çıkup at sağrısına depesi mu'allak yıkıldı
örselenü tırunca (5) şıçradı sinesine çıkdı mihrân gözin açdı seyyidi gördi eydür
(6) kimsin seyyid benim didi seyyid baḫḫal ğazi eyitdi tiz imân 'arz (7) kabul
yoḥsa başını keserim didi la'in herzeye başladı başın (8) gövdesinden cüdâ
kıldı muḥammed geldi seyyidin ayağın düşdi seyyid muḥammedin (9) iki
gözünden öpdı mihrânıñ başın ol kulların yarağların (10) aldılar deyre geldiler
kız karşı çıkdı seyyidiñ öniñde yüz yire (11) kodı kamusı müselmân oldılar kırk
kızı kırk yigide virdiler (12) mihrânıñ bir oğlı vardı aylayub adlu deyre geldi
müselmân oldı (13) seyyid anuñ adın ilyâs kodı çok mâl çıkardılar deyrden
seyyid hep

65 b

(1) üleşdirdi bir ḥabbe kabul etmedi andan sürdiler tıarsûsa (2) geldiler ḥüseyin
bin 'aliye ḥaber oldı karşı geldi seyyid birle görüşdiler (3) aldılar şehre
getürdiler yemeğe içmeğe meşğul oldılar bir gün seyyid otur (4) mışdı ğavğa
oldı toz belürdi ḥikâyet nedir didiler ḥüseyin eydür (5) yakın yerde bir kal'a

vardır h arabda sinba  dirlerdi geldi (6)  im aret eyledi  atında yüz h arami vardır yolları keserler böyle gelür bizüm (7) vil yeti vurur yıkar kimse a na cev b viremez didi seyyid eyitdi in  all h (8) te  la anu  şerrinden bu iklimden def idem didi tiz n me yazdılar (9) m latyaya bildirdiler hik yetin ve kalça hik yetin   n n me emir  omere degdi (10) o udı   d oldu a med  arran ve  abduvehh b ve cu de dört (11) o lıyla abd ssel m  ev b l ve sa d ve na r-ı h ubb b (12)  c yüz yigit birle seyyide gönderdi ez-in c nib bu  arafdan (13) hüseyin g zi yüz kişi ile  azm sinb t kıldılar gördiler bir on

66 a

(1) bin  adar firenk  onmı lar otururlar seyyid bu yüz kişi  c ba   (2) eyledi dört yerden d n bu u unda  ulunb z  eb-i h  n eylediler (3) firenk beglerin birbirin kıldılar irteye degin birbirin hel k itdiler ceng (4) arasında seyyid sinb ta eri di bir  arb ile yıkdı üstüne g luv kıldılar (5) sinba ı aldılar la in  urmadı  a dı kalçaya çıkdı  apusın  apadılar (6)  eri   ndi t r u m r oldu m lların aldılar bir yere cem  itdiler seyyid (7) buyurdu kalçaya  ola dı ki fırsat bula kalçayı ala bir yere vardı (8) gördi ki  u gider ol  uyı  utdı gitdi  u geldi (9) bir del ge geldi seyyid eyitdi işbu hi ara gider eger   re olursa (10) i bundan olur didi bir yerde  odı  onların çıkdı (11) tevekk lall h kıldı  u del g nden içerü girdi gide gide  u geldi (12) bir  arnıca döküldi seyyid  uyla bile  arnıca döküldi  u  o uk idi (13) h yli zahmet çekdi naz r kıldı bir nerdub n gördi ol nerdub ndan

66 b

(1)  utdı  a ra çıkdı yatsu va tiydi biraz  urdu gördi bir k fir (2)  arı  uya gelür a layura  ba dı seyyidi gördi düşdi  a lı ba ından (3) gitdi bir zamandan  a lı geldi g zin açdı seyyidi gördi (4) meğer bunu  bir oğlı vardı gitmi di h k te  la seyyidi anu  (5)  uretinde gösterdi eydür ey c nım oğul bunca zam n (6)  andeydi  didi seyyidi  üstüne düşdi seyyid c nım ana didi (7) eydür oğul  ande idi  eyitdi su al va ti değil    dim (8) beni eve ilet didi hem dağı kimseye dime didi eve iletmi (9) yatdı  arı buldu ı nesnelere üstüne  rtmi (10)  apuyı ba ladı seyyid biraz uyudu kendüye geldi uyandı eydür (11) ana  arnım a dır nesne getür yiyey m didi  arı  urdu (12) bu kez yumurda pi  rdi  z m getürdi yedi  arnın (13)  oyurdu  a ra çıkdı  arnının o lunu   onların giymiş

67 a

(1) sürdi sinbât sarâyına geldi gördü ki içmiş mest olmuş (2) laflar urur irte aşğa ineyim ne baştalı ne halifesin koyayım her kim (3) elüme girerse öldüreyüm göreyüm baştalıñ teñrisi baña neyler (4) didi mest olmuş uyurdu kulları tağıldılar seyyid karañu yirde (5) kaldı şeyr eyledi 'âlem ağıyardan hâli oldı allâha sığınup (6) sinbâtın başucunda bir hindî kılıç vardı aldı dağı (7) sinbât uyurdu la'in gözin açdı kimsin seyyid eyitdi benim (8) baştal tiz imân-ı 'arza kıl yoğsa sen bilürsin didi mel'un (9) diledi kim çağıra boğazın tutdı berk komadı kim çağıra berk (10) bağladı kal'a kapusına getürdi kapuda kırk kişi vardı (11) kamusı serhoş yatmışlar hançer çıkardı başların kesdi kapunıñ (12) kilidin kırdı kapu öñine çıkdı bir na'ra urdı ra'dvâr (13) haykırdı süniler işitdiler bindiler segirttiler kal'a kavmi birbirine

67 b

(1) tokundı sinbât mel'unı dine da'vet eyledi çâre olmadı (2) kapunıñ öñinde berdâr eyledi irteye degin kılıç yüridiler çünkim (3) irte oldı mâlâtıyadan üç yüz kişi gaziler çıkageldi gelüp (4) seyyidiñ elin öpüp görüşdiler kal'anıñ fetihine şâd oldılar (5) çokluk mâl buldular gazilere bahş eyledi sinbât kızın hüseyin (6) bin 'aliye virdiler kal'a'ı dağı yıkup harâb kıldılar andan yine mâlâtıyaya (7) geldiler bir zamân böyle kaldılar şöyle oldı kim rûmda seyyid korkusundan (8) uyku uyumaz oldılar ez-in cânib bir gün yârenler cem' olup oturmuşlardı (9) nâgâh bir pîr kapudan ağlayarak zârilik ide içerü girdi seyyid öñinde (10) yüz yere kodı çok zârilıklar eyledi seyyid eyitdi berdûş (11) kendüziñ hâliñ nedir eyitdi işidelüm nedir derdi (12) pir eyitdi yâ seyyid benüm iki oğlum vardı birisi muhammed birisi (13) sa'id idi sa'id gayet dilâverlerdendi nâgâh belürsiz

68 a

(1) oldılar bilmezim nice oldılar pir kişiyim korğarım ecel erişe didârı (2) kıyâmete kala didi seyyid oturan begler mel'ül oldılar özleri (3) güyendi ağlaştılar seyyid eyitdi yâ pîr sen bunda turgil ben gelince (4) ben seniñ oğlanlarını istanbuldan inşâllâh te'âla ala getürem (5) didi câme meydal kıldı âşkar süvar olup 'azm rûm kıldı (6) kim şemmâs deyrine geldi şöbet kıldı şemmâs eyitdi yâ pehlûvân (7) anlar deyr-i şitrânda mahpusdır anda bir kal'a vardır şem'un (8) oğlı gazbân dirler yâvuz mel'undur hayli zamândır ki (9) kande bir sünî müselmân varsa öldürür yâhud dutsak (10) ider dünki gün anuñ

hikâyetin bir ruhbân eydürdi (11) didi çünkim işitdi şemmâs veda' kıldı revâne
oldı bir gün (12) kal'a yanında bir çeşme-sâre erişdi gice anda yatdı şabaḥ (13)
oldı gördi kim kal'adan ḥalâyık bölük bölük giderler seyyid

68 b

(1) ilerü vardı birine şordı kim kaçaru gidersiz eyitdi işbu taḡın (2) üstünde bir
deyr vardır üç gün dernek iderler (3) kamu yerlerden gelürler şem'ûn oḡlı
ḡazbân daḡı anda (4) gelür çok muḥammedîler esir olmuşdır deyrden daḡı
çıkırırlar (5) dürlü dürlü 'azabile öldürürler didi çünkim işitdi revâne (6) oldı geldi
gördi kim bir deyr kal'aya beñzer sâk mermerden yapılmış (7) bir demürden
kapusı var deyrin öñinde şem'ûn ve ḡazbân (8) çadırlar ve seyâbânlar kırmışlar
'işret iderler seyyid daḡı ırakdan (9) bir ağaç dibine kondı 'aşkarı bir yerde
gizledi kendüsi (10) deyre geldi ahşama degin şeyr eyledi ahşamın kemend
(11) atdı deyr tamına çıkıdı aşğa indi teferrüc eyledi ḡâne (12) ber ḡâne yürüdi
bir demür kapu berkitmiş zindândı (13) seyyid kulaḡ urdı geldi işitdi her biri
kendü cânlarından

69 a

(1) ümidlerin üzmişler eydürlerdi ey diriḡa kâfirlikde (2) ölürüz yarın çıkar
zehrâbâr 'azabile öldürürler (3) diyüp zârlıklar iderler seyyid eydür ilahi 'inâyet
senden (4) diyüp ol demür kapuya yapışdı kuvvet eyledi çekdi kopardı (5) gördi
kim karañuluk kılıçdan od çıkardı tîz mum yakdı (6) içerü girdi gördi kim yetmiş
iki kişi elleri baḡlu ayakları (7) demürde kaçan kim seyyid gördiler şâd oldılar
seyyid kendüyi (8) bildirdi sevindiler seyyid bunların bendin getürdi aldı (9)
deyrden bir bir aşğa indirdi ez-in cânib bu taraḡdan (10) ḡazbâna ḡaber oldı
şemmâs geldi diyü karşı vardılar (11) yüz otuz biñ erle geldi ḡazbânla görüşdi
kondılar (12) yemeḡe içmeḡe meşḡûl oldılar 'aliyyül şabâḡ ḡaber oldı kim (13)
bu gice esirleri ḡalâş itmişler diyü şemmâs daḡı melûl oldı eyitdi

69 b

(1) kimse etmedi illâ baḡtal didi ol dem seyyid karşıusunda tırdı (2) ilerü yürüdi
eyitdi ḡudâvenda baḡtal kal'a'ı sinbâḡda (3) öldürdiler ben de ḡazır idim evet
kimse dimezler didi bu söz (4) şemmâsa ḡayet ḡoş geldi biñ kızıl altun buyurdi
seyyide (5) virdiler şemmâs eyitdi diyin imdi 'ıyş idelüm çünkim baḡtal (6) öldi bu
kadar leşker ile ineyüm ne şâm koyayum ne ḡicâzın (7) ve ne ḡalifesin dükkelin

oda yakayum didi ol şâdlıkla çok (8) içdiler serhoş olup yatdılar gice ğazbânı ol yetmiş iki (9) kişiniñ katına iletirdi bıraktı irtte ğazbân istediler bulamadılar (10) seyyid anda hazır oldu şikâra gitdi şemmâs eyitdi kankı (11) tarafa gitdi eyitdi işbu tarafa şemmâs elli kulu birle seyyid (12) arkalarınca ol yere getürdi ki ğazbân getürmişdi (13) yetmiş müselmân çıkageldiler elli kul birle şemmâsı pâre pâre eylediler

70 a

(1) ğazbân dahı öldürdiler andan geldiler dün içinde ol (2) çeri seb-i hûn kıldılar seyyid ğazi çağırdı kim benim seyyid baṭṭal ğazi muḥammed çağırdı kim (3) benim ‘abduvehhâb ğazi sa‘id eyitdi benim ‘abdüsselâm ğazi her biri (4) bir ğaziniñ adın yâd kıldılar irtteye degin birbirin kırdılar çünkim (5) irtte oldu gördiler şemmâs ölmüş ğazbân ölmüş çeri şönmiş (6) ayruḫ tırmadı çokluk adem kırdılar mâlların aldılar deyr yıkdılar (7) mayalığa mâlla döndiler gitdiler mâlâtıya yakın geldiler varıncaḫ ol (8) yigit destûr aldılar maḫamına gitdiler seyyid muḥammed ve sa‘id aldı bile (9) geldi bîçâre bir oḫlancıkların görüp şâd oldu seyyide çok (10) du‘alar eyledi seyyidiñ fetḫin şemmâs öldürdüĝin nâme yazdılar (11) muḥammed ve sa‘id ḫalifeye virdiler okuyup şâd oldılar bu ḫaberi (12) şam vilâyetine bildirdiler anlar da şâdlıklar kıldılar yine ḫalifeniñ (13) cevâbın ağır pahâlu tonlar birle seyyide virdiler eyitdi hây zinhâr (14) ğafil olmañ eger kayşer hareket idecek olursa baña bildüresin didi

70 b

(1) işde bunlar yimekte içmekte bu yaña çünkim kayşer oḫlanların ḫikâyetin (2) işitdi kendüyi taḫtdan aşığa atdı feryâd eyledi (3) saçın şakalın yoldı kırk gün kara giydi taḫta otur (4) madı kimse yüzün görmedi bir veziri var idi akrâṭis adlı (5) bir kıızı vardı adına beyza dirlerdi câzuluḫ bilürdü (6) kayşeriñ katına geldi eydür şâhâ benüm kızım karavaşıñdır eydür (7) beni vir ki dir varayın baṭṭalıñ başın keseyim didi kayşer eyitdi (8) eger öyle idecek olursa ben dahı oḫluma alam gelinim ola (9) didi şehriñ içinde bir cahud vardı yemliḫâ dirlerdi anı (10) çağırdı tırdılar tâcir resmine çok armağanlar virdiler armağan (11) diyü beyzayı baṭṭala virdi ululariñ her birine ḫâllu ḫâlince (12) armağan virdi kendü bir kârbân sarayda kondı göze (13) dir ki kız bir iş başara adem virdi kim vaḫt bir iş duta (14) sın baña ḫaber idesin ben seni alam gidem diyü kul almış idi

71 a

(1) seyyid dağı kıızı gördi gönlüne ğayet hoş geldi dâ'im katına (2) çağırırdı zevk iderdi gice yanunda yatarken seyyide kaçdı (3) eyledi hançer çeküp üstüne geldi seyyid tıydu bir yumruk urdı (4) diledi kim öldüre kız seyyidiñ ayağın düşdi imân-ı 'arz eyledi (5) müselmân oldu mel'un yemlihâ tıydu mâlı yerinde kodı kaçdı (6) işitdiler bulamadılar kırk biñ altun kise vardı seyyid ğazilere (7) üleşdirdi yine şâdlıklar eylediler seyyidiñ iki oğlı oldu (8) birisiniñ adı 'ali zeyneb hatundan birisiniñ adı beşir kayşer kıızı (9) mehperûzdan toğdı bunlar gele şâd hurrem oldu ez-in (10) cânib yemlihâ kayşer katına geldi hikâyeti eydürdi meûl oldu (11) eydür şunuñ gibi maħbûbe kırk biñ altun gümüş borcım var imiş (12) virdim kurtuldum didi çok ağladı bunlar bunda tedbirde (13) bu tarafda yârenler oturmuşlardı tevâbîl bir pîr getürdi içerü girdi

71 b

(1) selâm virdi emir çünkim pîri gördi bildi eyitdi hâ 'abdurrahman (2) nicesin hayli zamândır ki katımıza gelmediñ kande idiñ didi(3) istanbuldayım didi emir 'ömer eyitdi kayşerden ne haber didi (4) eydür üç ay tahtına oturmadı ata binmedi târyûn geldi şemmâsdan (5) ğazbândan üzre çok ağladı târyûn eyitdi şâhâ ağlamağla (6) iş olmaz benüm elüm altında yetmiş biñ kal'a vardır sekseñ (7) biñ kişi atlu tonlu bu nice kal'a bu nice biñ kişi bile baḡtal (8) korqusundan bir şehirden bir şehre kimse varamaz kârbân yürimez (9) vilâyet kıızıllık bir oğlan çıkdı mesihîñ yüzi şuyı yire (10) dökdi ne buyurırsıñ bize ne öğüt virirsıñ nice idelüm (11) buyurırsuñ 'emir virsevüz bir iş uçsun tutavuz dâdumuz (12) baḡtaldan alavuz didi kayşer eyitdi korğarım ? halifeleri (13) birle bunlar rûmı tamâmet at ayağı altında koyalar didi

72 a

(1) âliyün çünkim bu sözi işitdi kayşer kaçdı yigirmi biñ eri aşğa (2) yukaru şaldı kim baḡtal ala getüre iki bini müselmân depelemişler (3) her kim öldürürlerse berüsünde ağaçlar diküpdür aña aşarlar (4) bunları diyü geldim size haber getürdüm seyyid rûma 'azm kılınca kapuda (5) ele gire didi seyyid ol haberleri işitdi ol gice tonların değıştirdi (6) tevekkülallâh kıldı 'aşkar süvâr oldu 'azm rûm kıldı hikâyet (7) 'azm rûm ol gice gitdi irtesi şemmâs deyrine geldi âhvâli (8) şemmâsa haber virdi şemmâs eydür müşkildir yaluñuz varma yine (9)

dön didi seyyid eyitdi çâre yokdır eline varsam gerekdir (10) didi ni‘met getürdiler yediler şabaḥ oldu namâz kıldılar seyyid atına (11) bindi revâne oldu bir günden şoñra deyre çıka geldi ol (12) ağaçları gördi kim başlar aşılmış kurumuş kimisi tâze seyyidiñ (13) özi acıdı ilerü geldi köşkiñ kapısına kulak urdı
72 b

(1) diñledi gördi bir kişi çıkar seyyidi gördi silâhıyla ayağa (2) düşdi seyyid nazar eyledi gördi kim muḥammed bin felâhdır seyyid eydür (3) neylersin bunda eyitdi ḥudâvende işbu mel‘un işitdim ki müselmânlar (4) cezâ kılmış geldüm kimse yoğidi seni anlar şandım didi nâgâh (5) dehyân aliyünüñ atası çıkageldi eydür hây sizler kimsiz (6) ne kavimsiz didi seyyid eydür hele siz kimsiz didi dehyân (7) kendüyi eydürdi seyyid diledi kim ḥamle kıla muḥammed dilek eyledi (8) kendü karşı yürüdi bir süñü urdı aḳdardı aliyün kâfir (9) çıkageldi atasın şol ḥâlde gördi muḥammede bir gürz urdı (10) kalkın tutmadı ketfine tokundu yıkıldı seyyid ḥamle kıldı bir (11) gürz daḫı seyyide urdı men‘ eyledi çekdi gürzin aldı (12) bir darb urdı atından yıkdı ol tırınca şıçradı sinesine (13) çökdü şaḳalına yapışdı kendüyi bildürdi tîz imân getür

73 a

(1) müselmân ol didi yoḥsa sen bilürsin didi seyyid gördi kim kabul deḡil (2) başın gövdesinden cüdâ kıldı dehyân tırdı kılıç geçdi karşı (3) yürüdi seyyid çaldı tıḡ-ı daḫḫâk karşı bıraḳdı kılıç pâre pâre (4) oldu seyyid kılıç urdı dehyân iki pâre oldu muḥammed geldi (5) başın kesdi seyyid buyurdu ol ağaçlara aḫa ḳodılar oldu kim (6) çıkageldi bir kezden ḥamle kıldı ḳatı ceng oldu nâgâh toz (7) belürdi toz içinde islâm sancaḡı ḫarsus begleri ḫüseyin bin ‘ali (8) çıkageldi belisinde naşır ḫubbâb ve ‘ali bin ḫişâm ḫarsûs yigitleri (9) ḥamle kıldılar yigirmi biñ kâfir çerisi kırdılar yağmâladılar (10) geldiler seyyidiñ ayaḡına düşdiler seyyid birle görüñdiler köşke (11) geldiler on kapu buldılar içinden müselmanları ḫalâs itdiler çoklık (12) mâl daḫı buldılar aldılar köşki oda yaḳdılar ol ağaçlardan (13) başları indirdiler namâzların kıldılar andan döndiler ḫarsûsa

73 b

(1) gitdiler muḥammed bin felâhı mâlatıyaya gönderdiler şol yere erdiler kim mihriyâyil (2) kızin aldılardı anda gelincek muḥammed ağladı eyitdi ey pehlûvân (3) her zamân ki buraya gelem ‘âşık olurum mihriyâyiliñ kıızı öldi (4) sen bâkî ol

bir gün bu tarafda şikâra geldim iş bu yoldan dört atlu (5) çıkageldi birine gözüm
 tuş oldu gördüm kız imiş 'aqlum (6) başımdan gitmiş ben kendü özüme geldim
 ayruğ bilmezem (7) kimün nesidir ol vaqtden berü gice gündüz gözüme uyku
 gelmez didi (8) bunlar bu sözdeyken dört atlu çıkageldi birüsü ilerü yürüdi
 muhammede (9) bir süñü urdı atından yabana atdı seyyid kaçdı ilerü yürüdi (10)
 muhammed eydür kimsin benüm yahya bin efşânım sünî müselmânım sen
 kimsin (11) didi seyyid kendüyi bildirdi yahya atından aşağı indi seyyidiñ (12)
 ayağına düşdi eydür yâ pehlûvân seniñ 'âşıklarındañum ma'zur (13) vir gerek
 bilemedim didi birbirleriyle görüşdi eyitdi iş bunlar kim görür misin

74 a

(1) benüm hıalayıklarımıdır geçginciyim her-gâh-ı nişimen biñ evimiz vardır (2)
 kamumuz sünîlerüz didi muhammed hıalayıklara nazâr kıldı seyyide eyitdi (3) ey
 pehlûvân gördüğüm bunlar degüldir didi seyyid yahyaya eydürdi (4)
 muhammediñ halin yahya eydür hudâvenda bunlar şalık virdügin kulunuñ (5)
 kızıdır didi seyyid evine iletđi ol tağ üstünde yaylak hoş (6) şovuk şular çayırlar
 yahya konukluk eyledi kızı getürdi muhammede 'arz (7) eyledi kızı muhammede
 virdi seyyid yedi gün anda tırdı muhammed anda (8) kodı kendüsü mâlatıyaya
 geldi mü'minler karşıladı 'izzet (9) itdiler toylar kıldılar andan yahyayı halifeye
 gönderdiler halife (10) dahı 'izzet eyledi hil'atlar virdi dilbâzlık idüp yine
 gönderdi (11) ez-in cânib çünkü kayşer aliyün ve dehyân öldügi haberi (12) işitdi
 kendüzinden geçdi içine korku düşdi seyyide bir nâme viridi (13) bir iki pâre
 şehriñ haşılın saña diyü otur ayruğ bu tarafa gelme diyü

74 b

(1) zirâ seyyid korkusundan kimse taşra çıkmazdı rûm vilâyet (2) kazlık oldu yedi
 yıl kimse ekin ekmezdi çünkü seyyid nâme geldi seyyid (3) dahı râzı oldu uşda
 bir zaman böyle kaldı kayşer harac (4) virir armağan diyü virdi seyyid dahı ol
 birkaç şehriñ (5) haracın hasılın alup müselmânlara üleşdirdi bir gün yârenler
 (6) seyyid katında oturmuşlardı iki yigit içeri girdi seyyid öñünde (7) yüz yere
 urdılar ağladılar seyyid şordı kim haliñüz nedir niçün (8) ağlarsız ol yigitler
 eyitdiler biz qarındaşlaruz şehir-i iskenderunda (9) ehl-i kelâmullâh okuruz
 atamız öldi biz ma'şûm kaldık çok mâl (10) kaldı atamız 'emmümüzü vaşi dikdi
 ol mâlın cem' eyledi (11) şimdi bize mâl gerek oldu virmez dürlü dürlü bahâneler

(12) eyler imdi sizden yek tayanacak kimsemüz yokdır meded eyle (13) didiler ağlaşdılar seyyidiñ özi güyendi tîz bir nâme yazdılar

75 a

(1) şehriñ hâkimine ki bu iki civânıñ ‘emmüsinden hâkların aluviresin (2) bunlara zulm olmaya yine baña gelmelü olmaya yoħsa sen bilürsin diyü bunlara (3) bir nâme virdiler okudılar hâkim buyurdı mâlların virdiler (4) birkaç gün bunun üstünden geçdi bir gün ğavġa eylediler bir pünhân urdılar (5) bir adem kaçd itdi diyü ikisin daħı tutdılar zindâna koydılar zindânıñ (6) kilidin kırup kaçdılar mâlaıyaya gelürken bir yerde yatdılar meġer yakınında (7) kâfir şehri vardı adına aklımyân dirlerdi pâdşâhına kıatyûn (8) dirlerdi birkaç kâfir üstlerine yetişdi muħammedî diyü tanıdılar (9) kıatyûna getürdiler buyurdı zindâna koydılar bir ay zindânda (10) yatdılar bir gün kıatyûnun bir kıızı zindâna geldi teferrüc etmege (11) kâsımı gördi ‘aşık oldı dine da‘vet eyledi çok şiveler (12) eyledi kâsım azdırdı dininden çıkardı ikisi daħı kâfir oldılar (13) bu haberi kıatyûna bildürdiler vardı kızın kâsıma virdi bir kıardaşı

75 b

(1) daħı hoş tutdı adı manşûr idi anı daħı azdırdı (2) bir gün kıaytûr kıatında oturuken seyyidiñ erligin söyledilerdi (3) kıatyûn çok şikâyetler eyledi seyyidden kâsım ve manşûr eyitdiler (4) eger varup biz baıtalı öldürürsez didiler kıatyûn (5) çokluk nesne adadı bunlar daħı tonların deġistirdiler seyyide geldiler (6) du‘alar kıilup nâmeni tutmadı didiler şikâyet kııldılar seyyid kıakdı tîz (7) ‘aşkara süvâr oldı ‘azm iskenderun kııldı çünkim aña yakın (8) bir araya geldiler bir yerde kıondılar seyyid yatdı uyudı kâsım ve manşûr (9) tırdılar seyyide kııyamadılar ‘aşkarı aldılar kıatyûna iletdiler uş fâlân (10) yere getürdik didiler çeri vir tıtsunlar didi kıatyûn şâd (11) oldı leşker yetdiler seyyidiñ üstüne geldiler ez-in cânib çünkim (12) leşkerler seyyidi ġalabalıkdan uyandı gördi kim leşker ortaya almışlar (13) atın tonların aldı leşkeri bir bir yana urdı elli altmış kâfir depeledi

76 a

(1) kâfirler ok serpdiler hayli zaħm urdılar kıan çok aıdı seyyid sust (2) oldı kemend atdılar tutup kıatyun kıatına geldiler kıatyun seyyidiñ (3) cemâlin kemâlin teferrüc eyledi hayrân kıaldı eydür hayf ki seniñ gibi (4) ola gel benüm dinüme gir seni hoş tıtayım kıızum saña vireyüm (5) didi seyyid eydür çok söyleme kıak

te'ala şöyle buyurdu ki gerek rûm (6) tamâm müselmânlık kılam didi kıatyûn geldi tîz bunı (7) öldürîñ rûmdan başı kesilsün didi bir veziri vardı (8) hame adlu eyitdi bunı sen kıayşere vir nice gerekse itsün (9) didi anuñ kıatı düşmânıdır oğlanların öldüridir ve hem (10) bunuñ yârenleri çokdır hep ağıyârdır belki saña ziyân (11) degürler didi hem öyle itdiler tîz kıayşere nâme yazdılar virdiler (12) hikâyeti bildirdiler seyyidi zindâna kıoydılar bir gice kıatyûn peygamberi (13) düşünde gördi kıyâmet kıopmış payğamberler evliyâlar hâzret-i

76 b

(1) resûlden şefâ'at isterler kıatyûn dağı gelür peygamber şefâ (2) 'at isteye kıorlar resûl şallâhu 'aleyhi vessellem eydür yâ kıatyûn (3) benüm oğlum seyyid baţţalı tîz kıapudan çıkıar elinde müselmân ol tâ kim (4) seniñ başına gelecektir saña şefâ'at kıılam didi kıatyûn (5) ditredi mansûr dağı düşünde gördi anladı imân getürdi (6) tırdı seyyide geldi bendden çıkardı ayağına düşdi çok 'özürler (7) diledi resûl gördüğün şerh eyledi seyyid mansûra nevâht kııldı (8) kıaderimiz olacağ vardır didi aldı kıatyûnuñ sarayına götürdi (9) kemend berkıddiler yukıaru çıkıldılar seyyid gördi kıatyûn oturırlar (10) göz fikirde came mübeddel hub gibi üstünde hemân oldu kim indi (11) çünküm kaşırnı seyyide kıaldırđ aşığa nazar eyledi kıatyûn baş (12) yukıaru kıaldırđ küffet beyaza yere ser ey pehlûvân seyyid baţţal ğazi (13) gel beni küfrden hâlâs eyle didi seyyid çünküm bir haber işitdi aşığa

77 a

(1) indi kıatyûn seyyidiñ ayağına düşdi imân 'arz kııldı müselmân (2) oldu mansûr şâd hurrem oldu beglerin kıulların kıamusı (3) müselmân oldılar şehir haber oldu dükkeli bir ağızdan müselmân (4) oldılar seyyid kıatyûn ve begleri aldı çokluk kıulla birle mâlâtıyaya (5) geldi aşhâb kıarşı geldi seyyid kıatyûn birle görüşdiler toylar itdiler (6) şâdlıklar eylediler seyyidiñ bu fethin dağı yazdılar hâlifeye (7) bildirdiler hâlife dağı ağıur pahâlu tıonlar seyyide ve kıatyûna virdiler (8) tahsîn nâme ile kıatyûn dağı cuyı ferâkıb kıatında bir şehir (9) bünyâd eyledi adını kıaytûrâbâd kıodılar kendü kıavmin anda (10) geçirdi kıatyûn kıavmiyle mügannim oldılar kıayşer dağı bu haberi işitdi (11) ciğeri kebâb oldu aşlı rûm dükkelisi seyyid kıorkusundan bîçâre (12) ve fevâranda kıaldılar kaç gün böyle kıaldı ez-in

cânib râviler (13) şöyle rivâyet iderler ki bir gün seyyid hâzret kendü evinde oturmuş

77 b

(1) önüne ta'âm getürdiler şundi bir loğma aldı ağızına alındı yine elinden (2) düşdi seyyid 'acaba kıldı hatununa eyitdi 'acayibdir eger müselmânlardan (3) bir mu'teber kişi evlâdı resûlden esir didi bunlar (4) bu sözdeyken tevâbîl bir pîr kişi alup içeri girdi gök tonlar geyerdi (5) geldi seyyide selâm verdi du'â kılip tırdı seyyid buna şordı kim (6) ne kişisin eyitdi ey pehlûvân-ı 'âlem bir cehûd kişiyim yetmiş yıldır kim (7) ticâret iderim bir şehir vardır adına şâmliyye dirler ol (8) şehir sâmi süvâr bünyâd eydürür iddirir bir pâdşâhı vardır adına (9) firdevs şâh dirler cehûdlar ki vardır kâmusunîñ ve ehl-i (10) nusârânîñ hâlifesidir yâvuz it harap mel'undur her müselmân ki (11) eline girer tutar gündüz taş taşdır gice demürler hendek (12) kapu anda vardır çok kumaş iletdim aldı pahâsın (13) vermedi kıymet taşım vardı kimse kıymet yetüremezdi ve bir kıızı var

78 a

(1) varmış ol geldi taşı görmege hemân kim yüzün gördüm 'âşık (2) oldım üç yıldır kim anda olurum yılda bir kez yüzün görürdüm (3) yılda bir kez ol kız taşra çıkar dervişlere şadağa üleşdirir şol (4) bir kez görmege razı ve kana'at kıldım tırdım ol mahpuslar katına (5) vardım bir pîr gördüm hâlim 'arz kıldım ol eyitdi ben saña çâre (6) eydeyüm eger tutarsan didi ben eyitdim buyrundur eyitdi işbundan (7) turğil şâm haddına varğil anda bir şehir vardır adına mâlâtıya (8) dirler anda bir er vardır seyyid bağtal ğazi dirler saña nâme virelüm (9) ilet bizim dağı senin dağı hâlin 'arz eyle ol bunda gelür hem âl-i resûlden (10) bir kişi dutsağdır yetmiş yıldır câh içinde yüzüne gün tokınmaz (11) dağı iki kişi hapisdir birisi ebû bekir şiddik oğlanlarındandır (12) birisi 'ömer rażıyullâhun oğlanlarındandır didi bunu virmek (13) diledi yine fırsat bulamadı işbudır ki geldim didi ol mü'minleriñ

78 b

(1) hâlin bildirdim ve dağı kırk biñ altunum vardır gizledim ol dağı (2) yoluna feda olsun ben dağı müselmân olayın didi (3) şol şartla kim kıızı baña viresin didi seyyid kabul eyledi buyurdi 'aşkarı (4) eyerlediler bindi 'azm mağrib kıldı birkaç günden sonra bir meşe (5) yetişdiler içinde kondılar biñar katında ta'âm yediler

meşeden bir arslan (6) heybetle çıkageldi bir kez seyyide nazar eyledi girü döndü bir zamandan (7) sonra girü geldi başında bir taş taş yemişleri seyyide selâm viridi (8) eyitdi buracığın yemişi budur didi yemişler yediler arslan hayrân kıldı (9) arslanın bu hareketine seyyid 'aşkarı 'ısmarladı şîr dağı kabul eyledi (10) eyerin uyanın bir ağaca kodılar 'aşkarı arslan aldı gitdi seyyid (11) deñiz kenârına geldiler gördiler bir gemi içinde tâcirler giderler seyyid dağı bindiler (12) revâne oldılar bir cezireyede çıktılar gemiciler tâcirler gitdi câhudla kaldı (13) nâgâh bir 'ifrit şekilde silâh üstünde çıkageldi 'akabince bir dağı seyyid şordı kim

79 a

(1) kimsin ol şahs eyitdi ben sincârım firdevsiñ pehlûvânıyım mâlâtyadan (2) yaña giderim ki bahtalı bulam seyyid eyitdi nidersin sincâr eyitdi firdevs (3) düşünde bahtalı görür boğazın tutar eydür tîz müselmân ol yoğsa (4) sen bilürsin birkaç gice girer cân acır baña hüküm eydür kim kızım saña vireyüm (5) eger bahtal öldürüp bu diyardan şerrin emin kılursañ didi şimdi (6) anı isteyü giderüm didi eyitdi kayşer beni firdevse viridi bahtalın (7) elinden 'âciz kaldum diyü andan bir dem istedi sincâr eyitdi sen anı (8) gördi kim nice kişidir pehlûvânlık nicedir seyyid eydür gördüm tamâm erdir (9) hiç kimse muqâbil olmaz ben bedel olmadım sen kande sincâr (10) geldi eydür sen kimsin kim benüm muqadderim yaparsın seyyid eyitdi sen (11) begenmedün mi berü gel şınaşalum didi sincâr gâzaba geldi seyyidi (12) tutdı nice kim kuvvet kıldı yerinden ayırmadı nöbet seyyide degdi (13) bir kez na'ra urdı getürdi sincârı yere urdı sinesine çıktı (14) hançeri boğazında kodı sincâr gözün açdı gördi kim hâl ayruksı

79 b

(1) olmuş seyyid bahtal gâzi eyitdi tîz imân-ı 'arz kıl yoğsa cânını alırım (2) didi la'in dâd kıldı başın kesdi ol birisi geldi seyyidiñ ayağına (3) düşdi eyitdi şâhâ şehir-i bağıddanum müselmân oğlu müselmânım (4) didi adım sa'îd esir oldumdı yine imân-ı 'arza kıldı seyyid (5) sincârın tonların giydi anuñ şûretine girdi andan gitdiler (6) bir haftadan sonra cezireye yetişdiler tâcir eyitdi işbudır şamliye (7) didi bunda yedi pâre şehir vardır üç yüz altmış pâre (8) kal'a vardır biñ beş yüz pâre köy vardır dükkelişi yahûdilerdir (9) didi kamusı ulusu firdevsindir didi seyyid sa'îdi ilerü okudı (10) and viridi kim dazın şaklaya eyitdi

tîz imdi sen iriş firdevse (11) muştula ki sincâr yolda baţtalı öldürmiş başın uş alup geliyor digil (12) didi sa'îd revâne oldı geldi firdevse haber verdi tîz (13) sa'îde hil'at buyurdı şehir tonatdılar şâdlıklar eylediler (14) begler karşı geldiler seyyid firdevsle berâber geldi yüz yere urdı

80 a

(1) sincârın başın anın önüne yuvarladı sincâra firdevs eyitdi (2) niçün yüzünü nikâb tutarsın seyyid eyitdi ol vakt kim baţtala (3) bulaşdım karşıdan yüzümü urdı seyyidi aldılar sincârın (4) odasına iletdiler kondurdılar üç gün anda turdılar toylar (5) eyler firdevs halvet eyledi seyyidi da'vet kıldı eydür yâ sincâr (6) nice idelüm ne tedbir kılırsun işde düşmân emîn oldım (7) benüm maşşudum oldır kim şâm vilâyetine çıkam ol vilâyeti (8) kayşer çıkmadan andan öñden ben zabt idem didi seyyid dört (9) yaña bakdı gördi kim galabalıktır halvet degildir eyitdi şâhâ baţtal (10) birle bulışıcak baña birkaç haber eyitdi buyur hâlün olsun fi'lhâl (11) halvet kıldılar seyyid ilerü yürüdi yüzünden nikâb getürdi berü (12) yüzüme bak didi firdevs nazar kıldı hayrân kıldı eydür kimsin ben baţtal (13) ğazi geldim ki seni müselmân idem nice vakt seni düşümde

80 b

(1) da'vet eyledim müselmân olmadıñ şimdi geldim müselmân ol yoħsa (2) sen bilürsin başını gövdeñ sincârın başıdır didi (3) bu haberi işidicek serâser oldı eydür ölürsem bu kelimeleri dimem didi (4) diledi kim çağıra seyyid firdevsin saķalına yapışdı çekdi tahtından (5) ayurdı başın kesdi nâĝâh taht altından bir oĝlan çıkdı (6) geldi seyyidiñ ayaĝına düşdi eydür ben peygamberimi düşümde gördim (7) müselmân oldım baña eyitdi gelen baţtaldır sincâr degildir firdevsi (8) öldürürse gerekdir sen var aña yâr ol bu ulu ğazada bulun didi barmak (9) getürdi müselmân oldı eyitdi benim adım vâhiddir didi seyyid eyitdi (10) tîz imdi ol elli kişi kande dutsaķdır eyitgil firdevs düş (11) korķulı gerek bunları kurbân ider digil al gel didi sa'îd daħı (12) bilesince virdi geldiler bu iki müselmânları aldılar geldiler bunlar (13) aĝlaşurlar feryâd iderler diriĝa kâfiristânda kaldık diyü

81 a

(1) aldılar saraya geldiler seyyid buyurdı ellerin çözdiler bunlar nazar kıldı (2) seyyidi gördiler gelüp ayaĝına düşdiler seyyid baţtal ğazi benüm didi (3) şâd oldılar silahlandılar seyyid eyitdi kim di imdi şol (4) begleri birer birer oķu

gelsünler eyitdi ki şâh sizden tedbir ister diyü (5) aldı getürdi seyyid firdevsi gösterdi dinine da'vet eyledi (6) gelmedi başların kesdi on bellü beg vardı diledi yine (7) buyurdı elli dutsaqlardan getürdi ellerin çözdiler silâh (8) landılar beş biñ esiri irteye degin hâlâs eylediler (9) kâmusı tonandılar demür içinde ğark oldılar şabağ saray (10) tãmına çıkdı âvâzıyla ezân okudılar irte namâzın okudı (11) hâlâyık işitdiler hây nedir diyü evlerinden taşra çıkdılar gördiler (12) firdevsiñ başı on adı bellü begleriñ başları kesilmiş (13) seyyid biñ kişi birle katmışlar şehürlü anı görürdi birbirine dokundi

81 b

(1) seyyid irte namâzından fariğ oldı âvâzıyla çağırdı kim benüm seyyid baṭṭal ğazi (2) uş firdevsi öldürdüm begleriyle beş biñ kişi esir olmuşlardı hılaş (3) eyledim siz daḥı imân getürün kurtuluñ yoḥsa depelerüm dükkelüñüzi (4) oğluñuzı karuñuzı esîr iderüm didi şehir kavm çünkim bu haberi (5) işitdiler seyyid buyurdı kapu açdılar çıkdılar kılıç (6) yürütdiler bir gün bir gece kırdılar şehir kavm âmân dilediler beş biñ kişi (7) esîr getürdiler seyyid bunlarıñ kâmusı dine da'vet eyledi müselmân (8) oldılar yedi gündüz gece şehir tamâm düzdiler müselmân itdiler seyyid tahta (9) geçdi oturdı buyurdı deyri yıkdılar harâb itdiler yerlerin (10) mescidler yapıdılar tîz namâz kıldılar andan soñra dek eyitdi bunda (11) hâpimde evlâd-ı resûlden kimse varmış eydiñ kandedir didi (12) vâhid ilerü geldi eydür taht altındadır didi tahtı getürdiler (13) demür pencere açıldı seyyid içerü girdi on dört ayak nerdubân

82 a

(1) aşğa indi gördi bir pîr-i mübârek ak şakallu şakalu (2) gögsine inmiş ol kuyuda sankim çerağ yanar yüzi nûrından misk (3) 'anber kokuşından adamın dimağı mu'aṭṭar olurdu rahle (4) mushaf önünde tırır çünkim seyyidi gördi şâd oldı safa (5) geldin seyyid baṭṭal ğazi bu gece ceddin resûl hâzretin düşümde (6) gördim baña haber virdi kim seyyid seniñ katına gelür didi seni hâpimden (7) çıkarır didi ol daḥı seyyidiñ gözlerinden öpdü eyitdi (8) yedi yaşımda idim ki giriftâr oldım uş yetmiş yıldır kuyudayım (9) didi seyyid elin tıtdı kapudan çıkardı adı 'âsımdı eyitdi (10) iki kişi daḥı mahpusdır biri ebu bekir oğlanlarından 'afv adlı (11) biri 'ömer neslinden ebu tâhir adlı birüdür anlar

çıkardılar (12) hamama iletdiler ikisi dağı 'âsıma vezir itdiler cum'a mescidi (13) tamâm oldu 'âsım ve tâhir ve 'avf mescide geldiler seyyid haţım

82 b

(1) okudu namâz kıldılar fariğ oldılar her yeñi maķâmlu maķâmına (2) gönderdi nâgâh ğulğula peydâ oldu ebu'l muhsin şâh rivâ (3) yet kılor eydür kim firdevsiñ bir oğlı vardı câlûd adlu (4) bir dağı köyküsü vardı hârût adlu meğer anlar işitmişler (5) baţtal gelüp firdevsi öldürdüĝin üç yüz biñ câhûd (6) cem' idüp erişdi çünküm vilâyet işitdiler ürküp şehre (7) geldiler şehri muķkem şehirdi burç yarusın berkitdiler turdılar (8) üç yüz biñ leşker gelüp şehri ortaya alup kondılar ol (9) gece seyyid çıkup şeb-i hûn kıldı irteye deĝin cahudlar birbirin (10) kırdı çünküm irte oldu gördiler hiç yabana yok kendüler (11) birbirin kırmışlar on adam eyitdiler baţtal 'ayyar kişidir gör ki (12) bize ne kıldı didiler câlûd buyurdu çeri at bindiler şaflar (13) bağladılar turdılar câlud meydâna girdi çağırdı kim ey baţtalı 'ayyar

83 a

(1) lıĝa cihânı harâba viridiñ erseñ meydâna gel saña erlik (2) nice olur göstereyim didi seyyid 'âsımı beş biñ erle hişarda (3) kodı bâķısın alup taşra çıktı atın depdi câlûda beraber (4) geldi câlûd eydür kimsin ne kişisin eyitdi benüm baţtal ğazi (5) firdevsin başın kesdim didi câlûd âh eyledi elindeki (6) süñüyi havâle kıldı seyyid karşı vardı süñüyi aşıldı çekdi (7) elinden aldı câlûd geldi kim geçe süñüyle şöyle kaçıldı kim (8) at şaĝrısından yıkıldı şıçradı aşāĝa indi ol turgelince (9) şaķalına yapışdı dine da'vet eyledi gördi kim kabulin (10) yok başın kesdi hârût feryâd eyledi leşker cümle hamle (11) kıldılar seyyid na'ra urdu leşkeri birbirine bıraktılar ceng içinde (12) hârût uğradı birkaç hamle kıldı haţa geçdi cengi iderken (13) hârûtun öñinden gidivirdi zebûnluķ gösterdi cem'i 'âlem

83 b

(1) yukarudan aşāĝadan göz iderlerdi hârût na'ra urdu (2) eydür ey baţtal kande kaçarsın benüm elümden ya'ni seni kor mıyım (3) ki kaçarsın kırtulasın başını kesince senin şerrini bu vilâyetden def' (4) itmeyince didi atın sürdi ardınca tâ şuna deĝin kim aĝaç (5) arasına girdi hârût yetişdi bire 'ayyar rûmda adam yok mıdır (6) bu maĝribi sen ne şandıñ rûmi mi şandıñ gör ki saña neler idem (7)

didi ol yakın geldiği sa‘at dönegeldi ta‘n-ı nize (8) şöyle urdı kim hârût bir adım bir at şağrısından gerüsüne (9) yıkıldı başın kesdi hârûtun tonların giydi kendü bindüğü (10) atı bu meşe hârûtın başın aşa kodı şol kadar yere degdi (11) başını kimse görüp bilmeye diyü meşeden çıkageldi müselmânlar (12) gördiler ki hârût geldi seyyidiñ başın kesmiş feryâd figân (13) eylediler eyitdiler ey diriğa baṭṭal diyü ağlaşdılar küffâr

84 a

(1) şâdlıklar kıldılar hây ne buyurırsın nâr-ı nûr bize şunıñ gibi fırsat (2) virdi ṭurın hişara yürüyelüm didiler seyyid ben baṭṭal (3) birle çok çalışdım varıñ şehir ortaya aluñ koman ki muḥammedîler (4) çıkalar kaçalar didi ben biraz yatayum didi hem öyle itdiler seyyid yatdı (5) dün buçuğı geçdi ṭurıgeldiler gördi iki oğlan otururlar (6) bunları ilerü oğdu eydür benüm baṭṭal ğazi hârût öldürdim (7) tîz siz daḡı müselmân oluñ yoḡsa siz bilürsiz didi bunlar geldiler (8) seyyidin ayağına düşdiler eyitdiler biz müslümânlaruz şâm vilâyetinden (9) buraya geldük esîr olduk atalarımızı kırdılar bizi oğlan (10) diyü kırmadılar barmağ getürüp imân-ı ‘arz kıldılar seyyid eyitdi (11) tîz hârûtun küçi qarındaşı adı tâlût oğudılar (12) geldi içerü girdi cân başına şıçradı seyyid eyitdi benüm baṭṭal (13) ğazi hârût öldürdim diyü söyledi imdi sen daḡı müselmân ol

84 b

(1) yoḡsa seni daḡı öldürürüm didi tâlût diledi kim çağıra (2) şıçradı boğazına yapışdı başını kesdi bir bir beglerin kırdı (3) dün içinde diledi ol oğlan hişara geldi (4) hişar kapusunda gülbañ kıldı ‘âsım seyyidiñ âvâzın işitdi (5) kapuyı açdı seyyidi içerü koydılar şâdlıklar kıldılar ‘âsım (6) ve ‘ibrahim eyitdiler ey pehlûvân kaçan kim ol başı biz gördik (7) ödümüz şıda yazdı didiler seyyid eyitdi erlik on (8) dır toḡuzı hiledir didi çünkim şabaḡ oldı (9) şehir içinde neḡkareler döğildi seyyid taşra çıkdı bir na‘ra urdı (10) bülendvâr çağırdı kim benüm seyyid baṭṭal ğazi kâfire kattal (11) hârût öldürdim siz daḡı imâ-ı ‘arza kılun müselmân (12) oluñ yoḡsa dükkelinizi kırarın didi ol âvâzı işitdiler (13) feryâd eylediler çadırlarına segirttiler begleriñ bulamadılar

85 a

(1) ayruḡ ṭayanamadılar yüz kaçmağa ṭutdılar gemileri deñiz kenârında (2) hazır idi gemilere geldiler kim gireler kaçalar nâğâh hızır peygamber çıka (3) geldi

eydür yâ kavm niçün kaçarsız eyitdiler baṭṭal bizi kırdı (4) begümizi depeledi didiler hızır eyitdi anıñ dini haḳdır gerçek (5) dindir varıñ aña muṭfı olıñ didi bunlar eyitdiler (6) İsa ölüyi diri kııurdı musa nice mu'cizeler gösterdi (7) biz aña ikrar getürdik bundan ne gördik kim varalım (8) dinimizi terk idelüm didiler haḳret eyitdi siz buña (9) eydüñ ölüyi diri kııl biz saña ikrâr idelim diyıñ (10) didi çünkim bu sözi işitdiler bir kezden döndiler seyyide geldiler (11) eyitdiler yâ pehlûvân bizi niçün öldürirsın seyyid eyitdi imân (12) getürıñ haıas olıñ didi bunlar eyitdiler dilersen ki (13) saña muṭfı olarız senin ḳatırnda bir sözüümüz vardır ḳabul

85 b

(1) it didiler seyyid eyitdi siz ne istersız ölüyi diri kııl tâ kim (2) biz saña muṭfı olalım ve senin dinüñe uyarız didiler hemân kim seyyid haberleri (3) işitdiler duruñ imdi benüm daḳı ulularım vardır varayım (4) göreyim meşveret ideyim didi sürdi 'âsım ḳatına geldi eyitdi (5) hiç adam var mıdır ölüyi diri kıılur eyitdi belî ilyâs peygamber ḳatında (6) bir du'a vardır kim ki oḳursa ölü diri olur didi seyyid (7) eyitdi ḳande ola gerek 'âsım eyitdi şol taḡ ki deñiz ortasında (8) görünür ilyâs ve hızır peygamber andadır kırḳ gün oruç tutup (9) andan soñra murâdıñ haşıl didi seyyid ol küffâr leşkerine (10) eyitdi kırḳ gün siz daḳı mühlet virüñ allâhdan ḳâcet dileyeyüm (11) ḳâcetüm revâ eyleye inşallâh didi bir zevraḳa bindi ol (12) taḡa geldi bir cezire gördi uçmaḡa beñzer ḡararlar şular (13) şekere beñzer dükkelisi yeşil taḡıñ üstüne geldi bir ulu çeşme

86 a

(1) sâre zülâle beñzer ḳatında bir ulu aḡaç gölgesinde bir şavma'a (2) yapılmış bir ḳapısı var aḳ gümüşden bir altun ḳapuda (3) aşılımış geldi anda abdest aldı namâza İbâdete meşḡul (4) oldu kırḳ gün oruç tıtdı yimek içmek itmedi kırḳıncı (5) gice ilyâs peygamber çıkageldi aḳ şaḳallu adam yüzine baḳamaz (6) nûrdan göz ḳamaşur hemân kim seyyid gördi ayaḡına düşdi (7) elin öpdı ilyâs daḳı seyyidi iki gözünden öpdı (8) eyitdi yâ seyyid bilürüm kim neye geldiñ nedir muradıñ didi ol dem (9) ol du'ayı seyyide öğretti ey cigergüşem gerek ki seniñ (10) ḳademiñde bu vilâyetler islâma gele didi beri gel ırte (11) namâzın kııalım didi aldı ḳapuya geldi yakın gelicek (12) ḳapu açıldı

eyitdi yâ seyyid ezân okı seyyid ezan okudı (13) içerü girdi bir mihrâb bir yeşil
seccade dürülü turır anı dağı seyyide

86 b

(1) virdi aldı seyyide eyitdi benüm yadigârum oldun (2) didi ilyâs imâmlık eyledi
kıldılar du‘a eyitdiler namâzdan (3) fariğ olıncağ seyyide çok naşihatlar kıldı
eyitdi gözün yum didi (4) yumdı açdı kendüni deñiz kenârında buldı ne ilyâs (5)
var ne şavma‘a var seccâde bilesince seyyid ‘acaba kıldı (6) bir avaz geldi kim
biri imdi murâdıñ haşıl oldu diyü seyyid secde-i (7) şükür eyledi zevrağa bindi
kenara geldi haber oldu müselmânlar (8) karşı geldiler şâdlıkla seyyid adam
viridi ol kâfir begleri (9) uluların okudılar eyitdiler diñ imdi ne dersiz allâh
‘inayetiyle (10) ölüyi diri kılayum didi anlar eyitdiler şol ölüyi diri kılayum didi
anlar eyitdiler şol tağda bir er var (11) ve bir kız ölüpdür ikisini dağı firdevs
öldüridir anları (12) bize diri kılıvir seniñ diniñe ikrar itsünler biz anı (13) görelüm
saña muñi‘ olalum seyyid buyurdı ne kadar müselmân

87 a

(1) var ise kâfir var ise anda hazır oldılar ölüyi seyyide (2) gösterdiler seccade‘
üzerine kodı ilyâs peygamber du‘asın (3) okudı kamu müselmânlar el getürdiler
âmin didiler çünkim seyyid du‘ayı (4) tamâm kıldı hağ ta‘alanıñ kudretinden göz
yarıldı iki (5) kişi toprağın silke turıgeldiler bir yigit ve bir kız ayuñ on (6) dördine
beñzer eydürler eşhedü enlâ ilahe illâllah ve eşhedü (7) enne muhammedün
‘abduhu ve resûluhu didiler hemândem ol kavm anları görüp (8) barmağ
getürüp imâna geldiler iki şahş eyitdi yâ seyyid du‘ayı (9) girü okugil ki bizüm bu
dünyâda naşibimüz yokdır ol cihân lessetin (10) ve zevkin ve dâdın aldık bu
cihân gerekmez didiler seyyid bir du‘a (11) okudı ol iki kişiler yüz yire kodılar
cân ımarladılar anları (12) anda seyyid defin eyledi buyurdı üstlerine kubbe
yapdılar şimdi kim (13) zamanda dağı ziyâreddir yedi gün anda turdılar anda
şehre

87 b

(1) geldiler iki yüz elli biñ kâfir müselmân oldu (2) yedi pâre şehr üç yüz altmış
pâre kal‘a ve beş yüz pâre (3) köy seyyid elinden müselmân oldılar bunların işi
tamâm olıncağ (4) andan soñra seyyid ‘aşım hażreti diledi kim anda halife ola
(5) ‘aşım kabul itmedi eyitdi ben hapisdeyken ‘ahd itdümdi ki (6) eger hağ ta‘ala

halaş idecek olursa ‘azm ka‘be kılam (7) anda kılam imdi elhamdülillah ki seniñ kademiñde halaş oldım (8) ben senden ayrılmazam didi nice kim söyledi çâre olmadı seyyid eyitdi (9) şimdi bir kişi gerekdir kim bu ilde halife ola her ne hâl (10) olursa bize bildire didi vardılar ebu bekir oğlanlarından (11) ‘abdullokman dirler anı pâdşâh kodılar ve dahı (12) firdevsin mâlın ve câlûdıñ ve hârûtıñ ve ol begler ki seyyid elinde (13) aldılar mâlların cem‘ itdiler gemiler hazır itdiler bindiler revâne oldılar

88 a

(1) bir gün karaya çıktılar seyyid taşra geldiler bir na‘ra urdı bir arslan (2) çıkageldi seyyid öñinde yüz yere urdı hizmet eyledi yine gitdi (3) vardı ‘aşkara getürdi yedi yüz at belüsinde ‘aşkara (4) munis olmışdı kim melûl olmaya didi seyyid arslan ile (5) nevâhat kıldılar döndiler ol sünfler atlarına bindiler kimine kumaş (6) yükletdiler revâne oldılar yolda bir kal‘a vardı pâdşâhı (7) vardı adına bahtiyâr dirlerdi yâvûz mel‘undi hiç (8) müselmânlara şefkât kılmazdı seyyid yârenlerin bühtân kıldı (9) kendü kal‘aya yüridi kal‘a öñinde bir toñız çobanı buldı (10) kal‘anın hâliñ şordı ol eyitdi bu kal‘a hışın pelenk (11) dirler çobanı dine da‘vet kıldı diledi kim çağıra boğazından (12) tıtdı boğdı çobanın tonların giydi toñızı sürdi kal‘aya (13) çıktı çağırdı ol kavm eyitdi hây saña noldı kim işbu vakt

88 b

(1) kal‘aya geldiñ didiler seyyid eyitdi falân yerde birkaç muhammedîler (2) gördüm anuñ çün geldim didi segirdişdiler aşğa indiler kal‘a (3) içi gülğule oldı bahtiyâra haber virdiler kahkaha ile güldi eyitdi (4) bahtal benüm korkumdan yatamaz gözüne uyku gelmez gelmez kim ola ki bunda gele (5) tiz o çobanı baña getüriñ didi ve haber alayum seyyidi aldılar (6) bahtiyâra geldiler seyyid gördi bir mel‘ûn serhoş oturır öñünde (7) tağ gibi gürz demürden otuz iki arşun kadd-i kâmet çekmiş dört (8) yüz kulu karşısına tırır seyyid bu hâli işitdiler şordılar seyyid (9) önünde tırdı eyitdi falân derece birkaç muhammedîler gördüm andan (10) kaçdım didi bahtiyâr kaçdı kullarına siz inuñ aşğa tıtıñ (11) aluñ getürüñ didi bunlar çıktılar gitdiler bahtiyâr halvet kaldı (12) bağı karşıusunda seyyid gördi eydür hây çoban sen niye varmadıñ (13) didi seyyid eyitdi benüm saña haberüm vardır didi eger buyurursan

89 a

(1) diyeyüm didi bahtiyâr eydür eyit ilerü vardı gürz eline aldı (2) alma gibi üstünden bahtiyâr eydür neylersin seyyid eydür bildin mi benüm (3) baṭṭal ğazi tîz imân getür yoḥsa başını pâre pâre eylerim (4) didi bahtiyâr el kılıca urdı seyyid gürz urdı oturduğı (5) taht ile yere berâber eyledi seyyid taşra çıkdı na'ra urdı şehr (6) içinde kılıç yürütdi taşradan ğaziler ḥamle kıldılar seyyid içerüden (7) anlar taşradan kırdılar kimisi kaçdılar kimisi imân diledi müselmân oldılar (8) seyyid buyurđı kal'a ḥarab eylediler iki yüz mü'min müselmân (9) yarar adamlar seyyide uydılar kal'anıñ mâlın aldılar altı yüz (10) kişi revâne oldılar ez-in cânib bu tarafda kayşere ma'lumât (11) ḥaber geldi ki baṭṭal aldı belürsiz oldı bir pehlûvân vardı (12) şâmset adlu yüz biñ eriyle serca'il bile virdi yürüñ (13) islâmı ḥarab idüñ didi kimseye âmân virmeñ öldürün didi

89 b

(1) ḥaber mâlatyaya erişdi emir 'ömer yârenleri cem' itdi ḥikâyeti (2) bildirdi meşveret itdiler her biri bir dürlü söz söyledi 'abduvehhâb (3) eyitdi maşlahat oldır kim bundan geçe fetḥ-i cebele varırız bayağı (4) yerde ḥendeḳ kızaruz düşmana cevâp vireyüz hem ol (5) yer mübârek yerdir nice kim biz anda vardık (6) ḥaḳ ta'ala bize fırsat virdi didi digil 'abduvehhâb (7) sözin begendiler on iki biñ sünî ğaziler seḳdiler fetḥ-i cebele (8) geldiler ḳondılar tevekkülallâh kıldılar ṭurdılar nâĝâh bir gün kâfir leşkeri (9) tozu belürdi ṭolup ṭolup çıḳageldiler ḥaç 'alemleri birle (10) geldiler ḳondılar şâmset buyurđı na'me yazdılar mü'minlere (11) virdiler ki gelüñ baña muṭi' oliñ sizüñ suçunuzu bağışladım (12) baṭṭal ḥod maĝribde öldi siz kimüñ içün dövüşürsüz ve hem (13) daḫı muḥammedi gördüm diyen ḳocayı bağlan viriñ didi baṭṭala ide

90 a

(1) cegüm aña idem didi elçi geldi nâme'i oḳudılar pâre pâre kıldılar (2) gelen adamın burnın ve iki ḳulaĝın kesdiler gönderdiler şâmseb (3) gördi ḳaḳdı buyurđı leşker bindiler kendüsi meydâna girdi (4) cevelân gösterdi er diledi bunda aḥmed ṭarrân girdi çok (5) ceng eylediler nâĝâh aḥmediñ atı sürçdi yıḳıldı ṭurıgeldi la'in (6) ḳulları kemend atdı ṭutdılar aldılar sancâḳ dibine geldiler ğaziler (7) perişân oldılar 'abduvehhâb gördi giriftâr oldı çıkdı gördi (8) giriftâr oldı on dört güzide pehlûvân ister oldılar sünîler (9) 'azm idüp at şaldılar leşker-i küffara

hamle kıldılar müselmânlar (10) şöndiler hendek içine girdiler mâlatyaya kaçdılar emir 'ömer mâlatyaya (11) geldi tîz halifeye nâme yazdılar hâli 'arz eylediler seyyid kayşere gitdi (12) ayruķ belürmedi bizüm hâlimiz dahı şöyle oldu diyü haber virdi (13) halife işitdi melûl oldu mızrab ve dahı havarizemin oğlı
90 b

(1) anda hazırđı ebû'l müslümiñ kız karındaşınıñ oğlı idi (2) on iki biñ erle yardıma yürüdi ez-in cânib şâmseb (3) ol yârenleri menţuşa işmarladı biñ kişi bilesince koşdı (4) iki yüz esir olmuş müselmânlar vardı anları dahı menţuşa (5) işmarladı eyü at biraz mâl kayşere armağan viridi ez-in cânib (6) râviler şöyle rivâyet ider kim bir gün küffâr leşkeri ğalabe kıldı (7) şehre yürüdi şehürlü kıtı bunaldı birbirin daldılar nâĝâh baĝdâd (8) yolından 'ali bin mızrab on iki biñ sünî müselmân birle çıķa (9) geldi 'ali bin mızrab buyurđı tîz yârân itdiler birbirin tekbir getür (10) diler hamle kıldılar on iki biñ kâfir kimin öldürdiler kimin mecruh (11) itdiler kâfir leşkeri kal'adan ayruķ gtdiler 'ali buyurđı def'a (12) diğer kılıç çekdiler yetdiler yigirmi biñ kâfir tapraĝa kıdılar gice (13) olmuşdı girü döndiler emir 'ömer berâber geldi 'ali biñ mızrab birle görüşdi

91 a

(1) aferin okudı aldı 'ali şehre getürdi irtesi oldu nekkâreler (2) döğüldi çeriler bindiler 'ali meydâna girdi cevelân gösterdi er diledi (3) bir bir toķsan kâfir depeledi şamset çünkim anı gördi 'azm meydân (4) kıldı 'ali birle on gün on gice ceng kıldılar birbirin alamadılar (5) emir 'ömer ve sünîler 'aliye du'alar kıldılar 'ali buyurđı şehir öñine çadırlar (6) kırdılar emir 'ömer ziyâfet eyledi ol gice irteye deĝin şöhet eylediler (7) bir zaman seyyid için melûl oldılar irte oldu nekkâreler döğüldi (8) çeriler bindi şaflar düzdiler bu tarafından mel'un menţuş (9) biñ kişiyile ol esirleri alıp giderken yârenler ağlaşurđı (10) dirıĝa kayşer bizi göricek öldürir âmân virmez ayruķ seyyidiñ (11) yüzün görmeyiz didâr kıyâmete kıaldı diyü ağlaşdılar nâĝâh (12) karşudan toz belürdi yel toķındı toz iki pâre oldu (13) toz içinden islâm 'alemi çıķageldi aħmed nazâr kıldı gördi kim

91 b

(1) 'alem dibinde bir yigit yâl ü bâlâ eyledi eyitdi nolaydı şol (2) gelen bizüm seyyidimiz olaydı bizi bu mel'un elinden halaş ideydi (3) didi bu tarafından seyyid dahı bunları gördi ve kâfir 'alemin gördi (4) eydür bu kıadar küffâr kıande gider

ola diyüp teferrüc eyledi tîz (5) buyurdu rahat bir yerde kondılar bunlar altı yüz sünîler idi seyyid atından (6) aşağıya indi kolanı berkitdi atına bindi bir na'ra urdu ol (7) biñ kişi şandular ki gökler ve yerler birbirine toğundu ey la'in (8) ler siz öyle şandunuz ki ayruk geleyim uş erişdim didi hamle kıldı (9) mençuş seyyidi gördi diledi kim kaçaya yetişdi bir kılıç urdu iki (10) pâre eyledi küffâr çerisi anı gördiler yüz kaçmağa tondiler seyyid (11) esirlere erişdi kamusı seyyidi gördiler ağlaştılar seyyid aşağıya (12) indi birbirin bendlerin giderdi seyyidiñ ayağına düşdiler bunlarıñ (13) hâlin şordılar hikâyeti bildirdi yüz küffâr dutmuşlardı anların tonların

92 a

(1) aldılar 'azm mâlaṭya kıldılar ez-in cânib bu taraftan 'ali bin mızrab (2) meydâna girdi şâmset anı gördi at meydâna sürdi 'aliye (3) berâber geldi çok ceng itdiler ahır şâmset zebûn oldu eydür (4) yâ 'ali zebûn mı oldın ki leşkerüñi gözedirsin didi 'ali eydür (5) ben ne kadar kişi olasın ki beni zebûn idesin didi imdi kavmine (6) eyit ki yerlerine varsunlar 'ali gerçek şandı döndi kafasına (7) la'in derhâl kılıç çekdi bindi 'aliyi çaldı budunu yardı 'ali âh (8) eyledi mel'ûn bunı gâfil gördi zaḥm urdu kulları anı gördiler at (9) bıraktılar aldılar meydândan çıkardılar ol demde ki emir 'ömer buyurdu (10) şehre iletdiler sünîler bîçâre kaldılar zârlıklar itdiler nâgâh (11) toz belürdi toz içinden 'alem şir-i peyker çıktı 'alem dibinde (12) seyyid baṭṭal ğazi gördi kim pehlûvânlar esir olmuşlar biñ kadar (13) kişiyle 'alem dibinde müselmânlar anı gördiler beşâretler kıldılar

92 b

(1) seyyid at meydâna sürdi la'in berâber geldi seyyid eydür kimsin (2) şâmset eydür kayşeriñ pehlûvânıyum didi seyyid eydür beni bildin mi (3) eydür bildim baṭṭalsın işde bildiñ tîz imân-ı 'arz kıl yoğsa sen bilürsin (4) didi la'in eydür şuna bir nazâr eyle nazâr itdi gördi bir adam budı (5) yatur seyyid eydür la'in bu kimiñdir la'in eydür havarzemâ beginin buṭudur (6) didi çağırdı kim tîz 'aliyi bunda getüriñ eger mecâli yoğsa taḥta (7) şaruñ getüriñ didi hem öyle kıldılar bir taḥta şardılar aldılar meydâna (8) getürdiler seyyid karşı vardı buṭı yerine kodı ilyâs payğamber du'asin (9) okudu ol dem hak ta'ala kadriyle sağ oldu 'ali ayağa üstüne (10) tırıgeldi seyyidiñ ayağına düşdi ve ayağın öpdi kullar atın (11) getürdiler bindi dükkeli yârenler şâd oldılar du'ayı âferin okudılar (12) şâmset

la'in anı gördi hayrân kıldı eydür câzu imişsin (13) uş ben seniñ başını keserim
didi eger hünerin varsa kendüñi

93 a

(1) kurtar didi atın seyyidiñ üzerine sürdi kim kılıçşa çala seyyid aşâğadan (2)
şöyle çaldı kim bir eli başı ile hevâ yüzine tarrân oldu yârenler (3) ayrık
turmadılar birbirin döndiler küffâr leşkeri yüz kaçmağa tıtdılar (4) müselmânlar
üç gün kovdılar esir idüp döndiler geldiler ol (5) çeriniñ mâlın bir yere cem'
itdiler halife içün pençik çıkardılar (6) bakısın gâzilere üleşdirdiler getürdügi mâlı
dahı üleşdirdi (7) birkaç gün 'aşım ve tahir ve 'akva çok hizmetler kıldılar (8)
andan bunları gördi 'azm-i şâd oldu andan seyyidiñ (9) hikâyetlerin halifeye 'arz
itdiler hayrân kıldı seyyide çok (10) du'alar eyledi andan destûr diledi 'azmi
kabe kıldılar vardılar (11) mücâvir oldılar ez-in cânib kayşer haber aldı çeri
şöndi (12) şâmset öldi baţtal geldi mağribde hikâyetin bir bir şerh (13) eyledi
kayşer melûl oldu çok ağladı eydür ey diriğa 'acebdür bu baţtal

93 b

(1) peygamberlik dâ'vâsın tönmezse din-i 'isa za'if oldu (2) din-i muhammed
kuvvet tıtdı imdi girü bizüm dinimiziñ revnâkı kalmadı (3) didi bir veziri vardı
mücâyil adlu eyitdi şâhâ benüm hatırıma (4) bir nesne geldi eger buyurırsañ
eyüdeyüm didi kayşer eyit didi (5) işidelüm eydür saña müte'allık ne kadar
vilâyet varsa dükkelisi derbendlerin (6) bağlasunlar şol adam geçecek yerlere
çeri tırsun hiç adam geçür (7) mesünler şöyle kim kendüleri bimedikleri adamlar
size virsünler dilersiz (8) öldüresiz dilersiz zindâna koyasız elbetde baţtal dek
durmaz (9) bu diyâra gelür şâyed mesih devletinde ele gire hakkından gelürsüz
(10) didi kayşere hoş geldi tiz oğlı şem'ûna nâme yazdılar andan (11) ahvâl
bildirdiler ve dahı sinbâţ bin aliyuna ve küttâb bin şabana (12) ve feridûn
bin'ecnebiye ve kalun bin kudsiye tekfurı şâh ve simal (13) ya rûmiye girdi
şaklayalar kim bulursa öldüreler

94 a

(1) veyâhûd zorbalar hem öyle indiler ki kuş geçmeye her yerde iki (2) biñ beş
biñ leşker kodılar yer oldu kim on biñ yigirmi biñ er turdı (3) işbu nev'i şakladı
andan kayşer şemmâsa on iki biñ altun virdi kim (4) zinhâr baţtal bu yaña
gelicek olursa haber bildüresin diyü şemmâs (5) hod mü'min müselmândı ve

hem seyyidin dostuydu ez-in cânib (6) bir gün seyyid yârenleri birle oturmışlardı
yaħya kapudan (7) içerü girdi yârenlerle görüşdi seyyid eyitdi nerden gelürsin
(8) eydür rûmdan gelürim kayşer tamam ne kadar derbendler var ise bağlatdı
(9) her bir yolda derede depede oñ biñ yigirmi biñ adam kodı (10) katı yasağ
eyledi kim kuş bile geçmez işbu hâl gördim geldim haber (11) getürdim mebâda
seyyid ol vilâyet-i rûma ‘azm itme dir emir (12) ‘ömer eyitdi kanı ol tarsudan
geldi getürüñ getürdiler (13) seyyidiñ eline virdiler okudu ki zinhâr ve zinhâr
seyyid bu yıl rûma heves

94 b

(1) bitme şâyed ele gire hâl ayruksı ola dimiş seyyid eyitdi bu size kaçan (2)
geldi eydür yigirmi gündür didi baña niçün göstermedüñ didi eyitdi ey pehlûvân
(3) korıdım zirâ ki işdirseñ ‘aksi işleyüp becid tutarsın (4) didi seyyid bunda
dağı hağ te‘alânuñ ne kudret vardır hele siz (5) benümle himmet yoldaş idüñ
ben giderim didi aşhâb çok (6) söylediler men‘ idemediler çâre olmadı seyyid ol
gice ‘azm-i rûm (7) kıldı şemmâs deyrine geldi ol gice şemmâsa misâfir oldı (8)
rûmdan haber di şemmâs eydür yedi gündür ki kayşeriñ adamı geldi on (9) iki
biñ altun getürdi eyitdi ne vağt ki bağtal bu yaña ‘azm itdi (10) haber virüp tâ ben
anı ele getürem ola mı dimiş işde ol (11) altun harac eyle bu yıl rûma varma
çâre yokdır elbetde varmam (12) gerek didi şabağ ünlendi revâne oldı kâlûn
kal‘a (13) sına geldi otuz biñ er yolları beklerdi ondan geçdi her yere

95 a

(1) kim uğradı tolup tolup her yerleri tutmuşlardı yolları beklerdi (2) gözedirlerdi
bir şahraya yetişdi qarşudan bir atlu silahla (3) çıkageldi seyyidiñ üstüne at şaldı
süñü havale kıldı seyyid süñüsin (4) men‘ eyledi geldi kim geçe kuşağından pek
tutdı kuvvet eyledi (5) gördi kim musa bin cu‘dedir aşğa kodı eydür hây musa
(6) bunda niçün geldin musa dağı bildi yüz yere urdı eydür (7) hudavende
çünkim siz bunda gitdüñüz yârenler perişân oldılar (8) eyitdiler ne revadır seyyid
gice gündüz baş oynadır din yoluna (9) bize evde oturmak revâ degildir didiler
bu sözdeyken on (10) pehlûvân çıkageldi seyyidi gördiler atlarından inüp yüz
yere (11) kodılar seyyid nazar kıldı gördi kim ahmed tarran ve naşr-ı hubbâb
eflâhun (12) ve ‘abdüsselâm ve muħammed bin nezir ve ‘ali bin hişâm ve kaşım
ve manşur ? (13) ? seyyid dükkeliñ görüşdi eydür ey yârenler yâvuz itdüñüz

95 b

(1) benüm güşşamı bunda arttırdıñuz yalıñuz hoşem siz baña zilber (2) oldıñuz bunlar eyitdiler hudavende bir ‘acayib gördük hazretüñ (3) ardınca gelürdik bu yolda çerileri gördük gene döndük (4) geçemedik nâgâh bir qarıcıq çıkageldi seccade elinde ‘aşa bize eydür (5) dönüñ sizi seyyide iletüyüm bizi aldı işbu tarafa getürdi kendüzi (6) ğa‘ib oldı bunlar bunu derken tevâbil çıkageldi seyyidiñ ayağın (7) baş kodı eydür hudavende geldüm yoldağı leşkeri gördim girü döndim (8) bir qarıcıq baña delil oldı işbunda getürdi kendüsini bilmezim (9) kaçaru gitdi seyyid eyitdi geldüñiz hele tedbir siz nice idelüm (10) eyitdiler şeb-i hûn kılalum şol yerde kim kayşer kendüsi turır anda varalum (11) ne iderseñüz anda idelüm didiler sürdiler kayşer leşkerine (12) geldiler gördiler iki biñ kadarı konmışlar kendülerin (13) şaklarlar seyyidden katı korkarlar seyyid dağı ihtiyâtda mübada

96 a

(1) yârenlere bir elem gele didi andan geçdiler kal‘a-ı mıştırana geldiler gördiler (2) kim elli biñ kişi ile kelb bin şabbâh anda konmışlar otururlar (3) işbu bınar kenârında bir dem ârâm idelüm (4) andan soñra turalum tevekülallâh te‘alâya kılalum kendümüzi (5) bu leşkere uralum didi şu kenârı idi seyyid ilerü vardı (6) ‘âdeti idi kaçan ğazaya girse ğusul iderdi seyyid hazret (7) esbâbın çıkardı atı üstüne berkitdi gitdi kendü girdi ğusul eyledi ol dem (8) kelb bin şabbah serleşkeri idi anda çıkageldi gördi kim bir at (9) turur önünde bir süñü saçılmış bir kişi şuya girmiş kelb eydür (10) kimsin ve ne kişisin seyyid eydür kelb bin şabbah kullarındanım (11) kelb eydür yalân söylersin berü taşra gel göreyin seyyid çok bahâneler eyledi (12) çâre olmadı kelb eydür sen baştalsın bu ğusul kim idersün (13) muhammediler guslödür didi tîr-i bârân

96 b

(1) ideyüm didi seyyid gördi kim bu la‘in becid oldı seyyid şuyıñ (2) ortasına geldi eydür ey la‘in bir gice beni başın ucunda bulasın (3) didi kelb anı işitdi buyurdu oğ sepiñ seyyid bahrivari taldı (4) şu içinde haq te‘alâ kendü kerametinden seyyid hazretin tevekkülallâh (5) şakladı râviler eydür çünkim gice erişdi seyyidiñ atın ve tonın (6) gelüp alup revâne oldı geldi yârenler uğradı yatarlar (7) dı bunları bağladı alup gelüp ibn-i şabbah katına getürdi kelb (8)

eydür baṭṭalı buldım şuya girmiş tîr-i bârân itdim çok raḥm urdım (9) belki şimdiye dek öldi ola didi uş atın ṭonın aldım geldim (10) ve yârenlerin daḥı tutdım getürdim didi kelb nazâr kıldı aḥmedi (11) bildi eydür yâ aḥmer revâ mıdır ata ve ecdâd dinin terk idesin (12) varasın bir cazûnıñ dinine giresin gel yine 'ısa dinine giresin (13) şefâ'at ideyin kaçşerden şuçıñ dileyeyin saña

97 a

(1) ?? alıvireyin yok dirseñ başıñı keseyin didi aḥmed eyitdi (2) ey la'in herze söylersin dinüm buldım ikrâr getürdim seniñ daḥı (3) devletlerin var ise gel bu dine gir didi kelb kaçdı hây bunları (4) tîz öldürüñ didi vezir vardı komadılar eyitdiler şâhâ (5) maşlahat oldır kim bunları siz öldürmeyesiz kaçşere gönderesiz (6) ve hem baṭṭal öldi mi ma'lum degüldir siz anı bulmaḥ ardınca ol (7) zirâ baṭṭal yavuz kişidir kin ide bir gice gele ne sizi ve ne bizi (8) kıoya bunları zindâna koygil tîz ola baṭṭal ele getüresin olalım (9) didiler hem öyle itdiler yârenleri zindâna kıoydılar andan oḡlı (10) şem'un kırk kişiyile bir zevraқа bindiler seyyid aramağa gitdiler (11) ez-in cânib bizüm kıssamuz geldi seyyid hikâyete ol gün ol gice (12) şuya yüzüp gitdi irtesi erdi bir ulu deyre (13) vardı bir demür kapusu var kapuya geldi

97 b

(1) içerü girdi bir pâre etmek ve balık buldı yedi karnın ṭoyurdu allâha (2) şükür eyledi yine taşra çıkdı bir maḡarada oturdu yine gördi (3) şu yüzünden bir zevraқ gelür içinde kırk iki kişi var seyyid (4) maḡarada gizlendi bunlar geldiler dört yaña aradılar bulamadılar (5) yine çıkdılar bunlardan beş kişi maḡara öninde kıaldılar birisin şârâbları (6) varmış ortaya getürdiler içmeğe meşgûl oldılar birbirine ṭolu (7) şundılar birisi eydür ben bu ṭoluyı ol sultân-ı merdân 'aşkına (8) içerüm didi anlar eyitdiler ol kimdir ve ne kişidir diyüp (9) şordılar ol yâr eyitdi baṭṭaldır anlar eyitdiler hele sen muḡammedî (10) imişsin diyüp ṭutup ellerin ardına bağladılar şöyle bir kodılar kendüler (11) 'ayşa meşgûl oldılar bu miskin yatduḡı yerde inlerdi (12) eydür ey baṭṭalıñ tañrısı baña sen meded eyle didi seyyid bunlarıñ (13) sözün işidirdi nâḡâh kıopdı çıkageldi ikisin boḡazın

98 a

(1) ṭutdı boḡdı ve ikisin daḥı öldürdü ol biri yatduḡı yerden (2) gözedirdi ṭurıgeldi seyyidiñ ayaḡına düşdi eydür kimsin (3) seyyid eyitdi ol kıadeḥi kimüñ 'aşkına

içdin ise oldır didi (4) herif seyyidiñ ayağına düşdi imân-ı 'arz kıldı müselmân (5) oldı seyyid dağı yalıncağ idi bunlardan birisin esbâbın giydi (6) eyitdi kıanı onlar seni işbu gitdiler didi ez-in cânib biz geldük (7) kelb oğlı şem'un hikâyetine ol mel'un seyyid üstüne geldi deyre (8) kapuyı kaçdı içerüden eyitdiler kimsin eyitdi kelb oğluyum (9) anlar eyitdiler yâlân söylersin baıtalsın didiler şem'un indi açdı kim (10) kelb oğluyum baıtâl üstüne geldim didi kapuyı açdılar içerü girdi (11) kırk ulu ruhbân vardı karşı geldi şem'un birle görüşdiler (12) aldılar deyir içine geldiler oturdılar kendü 'adetlerince şöhbete meşgûl (13) oldılar ez-in cânib bu taraııdan seyyid ol iki müselmâna eyitdi işde

98 b

(1) şem'un ol deyre vardı var mağarada bir ölü (2) yatur şudan çıkmış beñzer eger baıtâl olmasa değıl didi (3) al gel didi ol civân baıtâl katından kelb oğlı katına geldi eydür (4) hudavende biz beş kişi idük karşı mağarada kaldık oturır (5) ken deñiz mevc urdı bir ölü çıkardı tamâm seyyide beñzer didi kelb oğlı (6) sevindi zevrağa bindi mağaraya geldikanı kandedir didi (7) seyyid hazret elinde kılıç ol kâfiri öyle çaldı kim başı hevâya perrân (8) oldı yanınca kırk kâfir vardı kırkın dağı depeledi kelb oğlı (9) henüz oğlandı seyyidiñ ayağına düşdi müselmân oldı seyyid anuñ (10) adını isma'il kodı ol ikin adını aħmed kodı seyyid eyitdi (11) diñ imdi zevrağa bindiler deyre geldiler kırk keşiş vardı (12) karşı çıktılar haber sormağa uluları vardıadı hayz idi (13) anı taşra da'vet eylediler geldi eydür ne haber seyyid eydür tîz

99 a

(1) müselmân ol yoksa başıñı keserim didi ol mel'un feryâda başladı (2) diledi kim kaçça seyyid bir kılıç urdı iki pâre eyledi andan içerü girdi (3) otuz dokuzun dağı âmân virmeyüp başların kesdi andan (4) zevrağa binüp gitdiler seyyid eyitdi yâ isma'il hele müselmân olduñ (5) di imdi atañ katına var eyit kim hayz katına bir ruhbân gelmiş (6) küh-i sevlandan 'isa dininiñ kutbudır 'acayib ve garaib sözler (7) söyler beni virdi kim gelesin şöhbet idesin digil didi şâyed kim (8) hağ te'alâ islâm rûzî kıla didi ve oğlanı atasın katına viridi (9) oğlan vardı atasın katına külâhın yere urdı eydür ey (10) baba kıanı ol kırk kul veya hayz ve kırk ruhbân kelb eydür noldılar (11) oğlan eyitdi dükkelisın baıtâl kılıçdan geçirdi şimdi geldi zevrağa (12) birle kendüsi şurete koymış ben hile itdim kırtuldım

dinine girdim (13) beni viridi var ataña şöyle digil ola kim müselmân ola didi ne oturusız

99 b

(1) ıur yukaru kıaydını gör didi kelb bin şabbah buyurdu elli (2) biñ er bindiler baııalıñ üstüne geldiler seyyid anları gördi zevrakın (3) deñize sürdi aħmed eydür gördin mi el oğlan bizi ğammazladı üstümüze (4) bunca leşkeri gönderdi seyyid eyitdi kıorkma ħaķ te‘alâ ħazretüñ (5) ‘inâyeti bizüm iledir didi kelb geldi kırk ulu ruhbânla baııtala (6) berâber oldu eydür ey baııtâl ‘ayyârlık ile benüm elümden cân kıande (7) kıurtarasın mekirler ve hileler idesin bu kez seni helâk iderim didi (8) baııtâl eyitdi şol kıadar gönlüne kıorkı düşmiş her kimi görseñ baııtâl sanursın (9) benüm baııtala nem beñzer ben küh-i sevlandan gelürim didi ağzın açdı incil (10) ayetlerinden birkaç ayet incil okudu âvâz-ı davûdî maķam-ı ħüseyn (11) ol ruhbânlar ağlaşdılar eyitdiler ħây bu ne baııtâl olsun bu vilâyetde (12) bunıñ gibi ‘aziz gelmiş degildir didiler din-i ‘isa bunıñ ħaıırı (13) yıķman didi bu siz didüğünüz degüldir biz bilmez miyiz didiler baııtâl

100 a

(1) çağırdu ki ol ođlanıñ ħaram vardır gemide kıaşd eyledi kim (2) kendüyi denize ata baña neler söğdi dimağında ħalal vardır aña (3) tımar gerekdir didi oğlan eydür yâ baba bu kışi baııtaldır keşişlere (4) inanma keşişler çağırdılar oğlana çok söyleme itmez sebük olur (5) baııtâl degüldir belki nâr-ı nûrın kendisidir didiler oğlan nitekim çağırdu (6) feryâd eyledi çâre olmadı dükkkeli atlarından indiler başların açdılar (7) çok yalvardılar kim ma‘zur ıtasın baııtâl bize şöyle işler kıılmışdır (8) diyü seyyid taşra kııkardılar ayağına düşdiler ziyâret kııldılar seyyid bunlara (9) şol kıadar marifet söyledi kim bunların ağlamakdan burunları pâre pâre (10) oldu eyitdiler bu kelimât kim eydür meğer mesiħdir ola bunıñ gibi sözler (11) beşerden gelmez didiler oğlan feryâd eyledi eydür ey kıavm ben (12) bilürim işbu kışi baııtaldır siziñ başuñuza kıasd ider didi çâre (13) olmadı bunlar seyyidi alup deyre getürdiler anda kıondurdılar kıonukluklar

100 b

(1) eylediler seyyid buyurdu minberi arasına kııldılar kııkıdı bunlara birkaç (2) ayet-i incil okudu ma‘nasın tefsir eyledi tamâmet leşker (3) kendülerden gitdiler şol kıadar ağlaşdılar kim vaşfa gelmez on (4) oğlan bahası kıatında bîçâre ağlardı

kim ey baba zinhâr inanma (5) bu kişi baııaldır inanmazsañ adam vir tîz varsun (6) hayz görsünler diri ise yalanım didi yanında bir veziri vardı (7) eydür şâhâ işbu oğlan dekin söylemez varsun bir dem zevrağa (8) binsün ne kadar yoldır bir sa'atde gelür haber getürir didi ol dem birkaç kişi çıkardılar seyyidiñ haberi yok viridiler hemâdem (9) bir sa'at üzre geçmedi seyyid hâzret minberden indi dükkeli (10) kâfirler elin öpdiler yer gösterdiler oturdu başın (11) aşğa bıraıdı (12) fikri der kim 'aceb yârenleri nice kırtaram tefekkür (13) gice ola diyü ez-in cânib deyre gidenler geldiler yüz za'firâna

101 a

(1) dönmüş kelb hây hikâyet nedir didi bir bir eydür eydürüviridiler (2) hayz kırık ruhânla kırılduğın ve kırık kuluñ öldüğün (3) eydürdiler kelb el altından kırık pehdâr kişiler düzdiler (4) geldiler seyyidi ğafil iken kemendlediler bıraıdılar hây diyince seyyidi tıtdılar (5) baıladılar küşân ber küşân kelb kıtına getürdiler kelb eydür tîz (6) boynun uruñ bunuñ şerrin cihandan götürüñ didi cellâdlar (7) tiğ çeküp geldiler boynın uralar vezirler kıomadılar eytdiler şâhâ (8) kıayşere bildürelim bu az acuk iş degildir çok nesnedir ve hem (9) bu kişi kıayşere çok işler ider idi öldürürse ol öldürsün (10) ve hem bu kişi 'ayyardır şâyed kim kıayşer bize 'itab ide bunuñ (11) gibi iş baña dimediñ diye didiler seyyidi zindâna viridiler kıayşere (12) böyledir işbu baıtalı zindâna kıoydım saña vireyüm mi yoksa (13) bunda öldüreyüm mi didi ez-in cânib bu yaña seyyid zindâna

101 b

(1) gönderdiler seyyidi yârenleri gördiler feryâd figân itdiler kim (2) ümidimiz sen idiñ sen daıı bunda düşdiñ didiler seyyid (3) eyitdi kıayırman yârenler melûl olmañ bu daıı başımuza yazılı (4) idir hele bunu daıı hoş görelüm başımıza ne gelür haı te'alânıñ (5) dilegü vardır yirine gelse gerekdir ta'ata muntazır olalum diyüp zindân (6) bucağında 'ibadete meşgûl oldılar ez-in cânip bu kıarıfdan (7) kıayşere haber oldu kim çünkü seyyidiñ tıtduğın işitdi tacın âsmâna (8) atdı buyurdu beşâretler kıaldılar yine cevâb yazdılar elli biñ kişi (9) eyle bunda gel dürlü dürlü 'ezâ ile öldürerüz diyü haber gönderdi (10) ez-in cânib kelb oğlunu yanına aldı 'ıyş ve nûşa meşgûl (11) oldılar bir gice kelb oturmuşdı oğlı kendüniñ dizin yaşlanup (12) uyurdu nâğâh kıağurup kıurugeldi atası eydür hây (13) noldıñız baba düş gördim bir ejdehâ baña kıasd ide kıaçarum

102 a

(1) ardımca çağırır eydür eyit babaña küfrü terk eylesün muhammed dinine (2) girsün yoksa sarayı ile kendüyi yudarım didi cigergüşem korkudur (3) sın batılın vehminden didi oğlan yine yatdı hemçünân girü (4) ol düşi gördi çağırdı turugeldi kelb eydür korkudan dimağın (5) fesâda varmışdır saña ? gerekdir didi oğlan yine (6) uyudu bu kez neheñ ağzın açmış aña hamle ider oğlan(7) kaçdı neheñ eydür ey oğlan ataña di küfri terk eylesün (8) muhammed dinin ihtiyar eylesün yoħsa helâk olur didi oğlan (9) girü na'ra urdı beleñledi kelb eydür cigergüşem girü noldıñ (10) oğlan hikâyeti bunlara bildirdi kelb perişân oldu meclis (11) alatın getürdiler tîz ruhbânlar daħı incil getürüp oğlanın (12) boynuna aşdılar gice oldu kelb ve oğlı yatup uyudılar düş (13) gördiler qarşudan nûr peydâ oldu kıbleden yañadan misk ü

102 b

(1) 'anber koħusundan cihân mu'aţtar olmuş ħub âvâz ile ça (2) ğırdılar kim ? ? diyü daħı ardınca şadr-ı şuffe-i (3) şafâ mâh-ı kubbe-i ma'lâ ve fikr-i ? ? muhammed muştafa şallallâhu 'alehi ves (4) sellem beş biñ ferişteye ve yüz yigirmi biñ peygamberler liva' (5) ül ħamd okurlar ve muhammediñ sağında ve şolunda yürürler (6) resûl-ı ħazret sallallâhu 'aleyhi vessellem bir aķ buraķa binmiş ol 'azamet tac (7) başında ve rikķât ħabbesi öñinde ve kemer belinde kelb (8) bu 'azametin çün gördi qarşu varup ayağına düşdi imân (9) arza kıldı peygamber-i ħazret şallallâhu 'aleyhi vessellem kelb nevâht ider (10) ? ? adın daħı ebu bekir kor eydür yâ ebu bekir tîz var (11) oğlum seyyid batılalı zindândan aña yâr ol anuñ dinin ħaķ (12) dindir begleriñ da'vet kıl kamusı aña mutaba'at kılsun (13) didi kendü yıldırım gibi geçüp revâne oldu kelb daħı

103 a

(1) uyandı şol ħazân yaprağı gibi dir dir ditredi ũonların (2) giydi vezirlerin ve beglerin katına cem' eyledi gice gördügi (3) düşi bunlara 'arz eyledi bunlar işitdiler biz daħı gördik bu düşi (4) didiler dükkeli müselmân oldılar kelb bunları işidüp divâne (5) oldu yerinden turıgeldi yayan zindâna vardı mecmu' begler (6) bilesince kapusın açdı ve hep içerü girdiler kelb geldi gördi (7) seyyidiñ ayağına düşdi eyitdi yâ ğaziler server-i sulţanıñ bilemedim (8) yanıldım benüm suçum çokdır baña bağışla didi seyyid eyitdi muhammed muştafayı (9) şallallâhu

‘aleyhi vessellem görmeyince müselmân olmadıñ adıñ ebu bekir (10) komayınca inanmadın didi kelb tekrar seyyidiñ elin ve ayağın (11) öpdü ve seyyid yârenleri birle dağı görüşdi ‘arzlar diledi seyyid hażret (12) dağı bunlarıñ suçların bağışladı ebu bekir kendüye yâr eyledi (13) onu qarındaş itdi ebu bekir tîz buyurdu bunlarıñ demürlerin

103 b

(1) getürdiler hamâma iletdiler nefîs tonlar geyirdiler seyyidi aldılar (2) tahta geçürdiler ebu bekir yanına oturdı ayruğdan ve yakından (3) beglerin dinine da‘vet eyledi dükkeli eyitdiler biz dağı (4) gördük resullullâh önünde müselmân olduk didiler elli (5) biñ kişi ve bunca begler ve vilâyetler cümle müselmân oldılar girdiler aydınlık (6) geldi ‘âlem münevver oldu mu‘cizât-ı ? işbu kışsa-i ‘acayib (7) ve ğarayib buracıkda tamâm oldu her kim muhammedîdir ‘aşkla ‘âşıkâne şıdıkla (8) şâdikâne şalavat virelüm muhammed muştafanıñ ruḥuna (9) meclis-i ? hikâyet-i ? kayşer aḥberân ebu bekir (10) râviyan-ı aḥbâr ve nâkilân-ı âsâr ebu’l muḥsin şâh ki işbu kitâbıñ (11) râvisidir şöyle rivâyet ider kim bir gün seyyid hażret yârenler (12) birle oturmışlardı nâgâh bir peyk geldi kayşeriñ nâmesin getirdi (13) yeñi müselmân ebu bekir elinde kodı aldı okudu pâre pâre eyledi

104 a

(1) ve eyitdi ol tedbiri kelb eyledi imdi şimdi ben ebu bekirim didi (2) peyk eyitdi ben dağı falân yerde muhammed şallallâhu vessellem düşümde (3) gördüm müselmân oldım didi ve dağı peyk eyitdi kayşer kilbadı (4) yüz biñ erle şâyed şimdi vardı ola olur dağı malâtyaya (5) didi ol kâfirlerin kaşdı yâvuzdır allâh te‘alâ münehhez ide (6) didi ez-in cânib bu haber malatyaaya erişdi seyyid on yar ile ardınca (7) gelüñ didi atına süvâr olup revâne oldu ez-in cânib (8) çünkim kelb de uyandı başı ucunda bir hatt-ı mevzun buldı (9) okudu gördi kim ḥâl böyle beglerin çağırdı bunu gösterdi dükkeli (10) hayran oldılar eyitdiler dirîga bunda kırtuluş nidür diyü (11) perişân oldılar leşkerüñ içine kırkı düşdi kuşluk vakti idi kim (12) bu yaña seyyid hażret çıkageldi nazar kıldı gördi kim (13) leşkeri temâşâ kıldı andan bir kez na‘ra urdu ra‘dvâr

104 b

(1) çıkardı şandılar kim kıyâmet kopardı veyâhûd isrâfil (2) şurı urdı ve eyitdi benüm baţţal ğazi ey kilâb dün gice (3) seni öldürmege vardım kıyamadım zirâ gördim dahı nev-civân (4) yigitçük imişsin şâyed ki müselmân olasin didim gel imdi (5) müselmân ol bâţil dini terk eyle haq te'alâ virdügi (6) dinine gel yoħsa ne seni korım ne kayşeri didi çünkim kilâb (7) gördi kim çeri tırduğı yirde kurdılar çağırdı kim (8) tîz çeri binsünler diyü kendü silâhın giydi kılıç kuşandı (9) leşker bindiler kibriyânus adlı bir mel'ûn vardı bahadır pehlûvândı (10) meydâna girdi seyyid bundan aşığa indi mel'ûna (11) berâber geldi kibriyânus eydür yâ baţţal ? ey seni miskin ħalûñ (12) nedir öldürürler girü dirilirsin diri tutarlar zindâna koyarlar (13) yine çıkarsın meğerki sen üstâd cazûsın didi el süñüye

105 a

(1) urdı seyyid ħavale kıldı seyyid men' eyledi geldi kim geçe (2) kuşağından tutdı silkdi kuvvet eyledi ? alma gibi havâyâ (3) atdı inerken çaldı iki pâre eyledi karındaşı ibriyânûs (4) gördi helâk oldu kalun gördi diledi bir bir bir yüz yigirmi (5) kişi helâk oldu kâfir leşkerine bir vehm düşdi ki ve şanki kâil (6) olmaz öyle vakti idi malatya toz belürdi bir laħzadan (7) toz içinden islâm sancağı ve emir 'ömer on biñ kişi ile (8) çıkageldi seyyid ħazret bunları gördi karşı vardı bunlar dahı (9) seyyidiñ erliğin görüp du'alar eyitdiler öyle namazını kıldılar (10) fâriğ oldılar seyyid gire meydâna girdi er diledi bu yaña (11) kilâb buyurdu on biñ kişi yerden ħamle kıldılar kalb kalbe (12) urdılar ol on biñ kâfir kilâbıñ üstüne bıraktılar (13) allâhu ekber kebirü'l mecmu' kâfirler ħac peyker 'alemin depretdiler ħamle

105 b

(1) kıldılar 'azîm ceng oldu kan gövde götürdi bunlar cengde (2) iken toz peydâ oldu toz içinden yüz biñ kâfir ile süheyl bin (3) sinbaţ ve tefânuş fireng ve taryûn ? ? rûm beglerinden (4) çıkageldiler bu ceng gördiler bir kezden ħamle kıldılar kanı seyl (5) gibi ağıtdılar seyyid ħa gibi ağıtdılar seyyid ħazret dem be dem na'ra ururdu kâfir ħazân (6) yaprağı gibi atdan yere dökülürdi bir demde elli biñ (7) kâfir kılışdan geçdi kâfirler çok idi müselmânlar eridi (8) katı buñaldılar nâgâh gördiler kim şitrân yolundan elli biñ (9) erle ebu bekir ol yeñi müselmânlar erişdiler görüp ħamle kıldılar aħmed (10) tarran 'abdüsselam ve ol yârenler cenge meşgûl oldılar (11) bu yaña sünîler yüreklendiler ekmeleddin

ğarbu birle hamle kıldılar (12) ol küffâr leşkerin yerinden kopardılar alayların bozdılar şol (13) bozacak vaktin yüz biñ erle koştatın kayşer çıkageldi

106 a

(1) cem'isi ? ? ve hem dağı gice erişdi ol leşker (2) arķalandılar tabl-ı âsâyiş uruldı iki tarafından döndiler (3) ölümdi çok idi kimse şaymadı bu yaña kâfir din düşmânları (4) koştatın kayşere karşı varup çok şikâyetler itdiler tîz ol dem (5) yine nâme yazdılar kayşere gönderdiler koştatınıñ babasından (6) ve kâfirlerin ulu begiydi eyitdiler tîz gel yoħsa bağtal 'âlemi ħarâba (7) virdi didiler ol dem elli biñ er müselmân olduğın (8) kilisaların yıķup ol ķandilleri alup gitdüğüni be mecmu'in (9) koştatın babasına bildirdi çünkim nâme kayşere geldi tacın (10) yere urdı feryâd eyledi eyitdi ey diriğa din-i 'isa (11) ve ayn-ı nâr-ı nûr tesnî oldu didi hây hây ağladı tîz (12) buyurdı iki yüz biñ er cem' oldu yazdılar ez-in cânib (13) bu tarafından üç gün leşker şavaşmadı ölülerin değışirmediler

106 b

(1) ħalba değışirüp meydân yerin açdılar dördüncü gün oldu (2) sünîlerden aħmed ħarran meydâna girdi âreste olup er diledi (3) nir kâfir yeni girdi 'aķarub adlu aħmed anı söyletmeden öldürdi (4) iki kâfir dağı diledi kilbâd anı görüp at meydâna sürdi (5) ceng itdiler birbirine zafer bulamadılar aħır birbiriniñ kemerin tıtdılar (6) birbirleriyle şarmaşdılar nâgâh toz peydâ oldu 'araķil kayşer iki (7) yüz biñ er ħac peyker 'alenleriyle ve kendüye fil üstüne (8) tahtın berkitmişlerdi çetr-i humâyûn başı üzere seyâbân (9) itmişlerdi biñ iki yüz altun eyerlü at öñince ve ardınca (10) ve yanınca yedilür çünkim bu 'azametle çıkageldi rûm begleri (11) karşı vardılar dest bûs kıldılar kayşer önünde ağlaşdılar seyyid (12) ħazretten şikâyet eylediler kayşer eyitdi ķanı şimdi muħammedîler (13) eyitdiler uşda bunlardır dağı bir yerde çerisi var mıdır

107 a

(1) yoħsa ancak bunlar mıdır eyitdiler bu görünen leşker kelble gelenlerdir (2) bunlar müselmân oldılar yoħsa bađtalıñ ne ķadar leşkeri ola (3) didiler kayşer bunlarıñ yüzlerine tükürdi eydür hây nâr-ı nûr sizden (4) dâd olsun yaķsun yandursın nolduñuz uş bunca begler (5) yok mıdır kavmle derişmedüñüz bunun ħaķķından gelüp ol bağtalı tutup (6) baña virmedüñüz uş teferrüç eyleñ kim bu kavme ben neler eylerim (7) didi ħayli laflar urdı ögüñdi ez-in cânib aħmed ile

(8) kilbâb birbirin âb birbirin tutmuşlardı aḥmed kuvvet itdi kilbâdı alamadı (9) kilbâb kuvvet eyledi aḥmed atından kapdı getürdi kim 'alem dibine (10) iletdi aḥmed kuşağın kesdi kilbâdıñ elinden yere düşdi (11) seyyid ḥazret anı gördi ra'dvâr na'ra urdı ḥaykırdı meydâna (12) girdi kilbâd seyyidi gördi iki taraftan kıyağı kopdı ya'ni (13) hây urdılar seyyid 'aşkara bir kez çağırdı hemândem 'aşkar yıldırım

107 b

(1) gibi yetişdi seyyid ḥazret ardından kuşağın tutdı bir alma gibi (2) getürdi başunuñ üstünde çevirdi eyitdi benüm baṭṭal ğazi (3) ey kilbâd tiz müselmân ol yoḥsa sen bilürsin didi kayşer (4) eydür hây buñ mıdır ve ne kişidir ki bunuñ gibi iş ider eyitdiler (5) ey şâh-ı 'alem ol baṭṭal didükleri budır didiler kayşeriñ ? (6) döndi seyyid kilbâda eydür gel müselmân ol cânıñı tamû odından (7) kırtar yoḥsa sen bilürsin didi kilbâd eydür baṭṭal (8) ölmek yeğdir müselmân olmakdan didi seyyid ḥazret gördi kim çâre (9) yoḥdır getürdi havâyaya atdı inerken çaldı iki pâre eyledi (10) kayşer daḥı anı gördi iki yüregın tutdı hây hây ağladı ol (11) mel'ûn kendü yüregın tağladı hemândem kendü eliyle ḥac (12) peyker 'alemin debreşdi gel imdi gör kim ol deryâ gibi leşker (13) üzerine at şaldılar seyyid kalkanın yayıldı na'ra urdı

108 a

(1) ḥamle kıldı öyle namazına degin katı ceng oldı kan gövdeyi (2) götürdi seyyid kaşd-ı 'alem kıldı kayşer gördi kim yetişdi divâne (3) olmuş saflar önüne bırakmış söke söke kalbleri yara yara (4) gelür kayşeri ditreme tutdı eydür komañ ne tırırısız didi hemândem (5) nevkâtiñ veziriñ oğların seyyidiñ üstüne yıgdılar seyyid kalkın (6) yayıtdı süñüyi kayşer üstüne tutdı kayşer gördi kim uş irdi (7) kendüyi tahtından aşğa indi at çekdiler bindi gidivirdi (8) seyyid kayşere erişemedi süñüyi tahta urdı getürdi yabana (9) atdı kılıç eline aldı 'alemi 'alemdârı çaldı dört pâre eyledi (10) leşker söndi yüz kaçmağa tutdı üç gün üç gice kovdılar (11) kırdılar yine döndiler ol leşker malların ve bargâhların (12) bir yere cem' eylediler ḥalife için pençik çıkardılar bâkısın ğazilere (13) bahş eylediler andan şehre geldiler seyyid buyurđı kayşeriñ tacın

108 b

(1) ve dört yüz yedeklü ve bunca mâl birle ħalifeye gönderdi ħalife (2) bunları gördi şâd oldu 'azîm sevindi seyyidiñ fethnâme (3) sin yazup şâm vilâyetine bildirdiler şâdlıklar eylediler andan (4) soñra kâfiristân işitdiler kayşer söndi yas matem eylediler (5) ağlaştılar çünkim kayşer geldi meşveret kıldılar tanışığı (6) şuna irdiler kim seyyid birle ħarac vireler bu kavle dahı (7) oldılar yıldan yıla it'amlar itdiler seyyide viridi uşda (8) bunlar barışıkda kaldı işbu kıssa-i 'acayib ve garaib buracıkda (9) tamâm oldu her kim muħammedîdir 'aşkla 'âşıkane şıdıkla (10) şadıkâne şalavât virelüm muħammede (11) meclis-i şâd dehem ħikâyet-i ħarcına ħaber ider ve den hoşnuddan vesselli (12) ol allâh adını yâd idelüm bir 'acayib kışşa beyân idelüm (13) zirâ oldır kerim devâ mecâ ol aħır kâdim ber-kemâl

109 a

(1) hem resulidir muħammedi gümân bu söze şek yoğdır bellü 'imân (2) hem ebu bekir 'ömer 'osman 'ali ger sever bunları sen yâ veli (3) tekbir it er ve ? ey yere vir şalavât seyyid-i peygambere (4) ben dahı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın işit bundan yaña (5) seyyidiñ ulu ğazasın dinlegil ne gelür başına bir bir anlagil (6) ? tutsak olur ey mü'min kırtarır bir kız olur hem müselmân (7) tırup andan kayşere nice gelür şefâ oluban bunca işler kıılır (8) kayşer bunca boğazından aşar bunca la'in çerileri ol başar (9) hem bunce hekim sözine girir kayşer varuo bunca şerrin virir (10) saç sakalı bunca döküldüğün gelüben mürted hekim buldugun (11) anı bunca öldürir bilgil ey yâr târiyûnı kuyuya bunca koyar (12) kâmusı şerh idem dinle sefâ vir şalâvat ber ? muştafa (13) râviler şöyle rivâyet ider kim bir gün seyyid baṭṭal ğazi yârenleriyle

109 b

(1) cem' olup oturmışlardı bir pîr kapudan içerü girdi seyyid (2) ħuzurunuñ önünde du'a kıldı eydür ħarcından gelürim anda (3) bir kâfir vardır adına târiyûn dirler bir kulum vardı tıtdılar (4) zindâna gönderdiler anı görmege vardım idi anda bir yigit (5) baña and viridi kim zinhâr ve zinhâr eger malaṭyaya varırsañ seyyide (6) eyidesin kim cu'deniñ oğlı musa anda gördim târiyûn (7) zindâna koymış dahı tokuz pîrler vardır altmış yıldır ol (8) kâfiriñ habsinde 'azab çekeriz didi andan cu'de çünkim (9) anı işitdi âh eyledi seyyid ħazret eyitdi ağlamagil ümid vardır kim (10) ħaḳ te'âlanın 'inayetinde oğlunu ħalâs idem evet beni (11)

du'adan unutmasız didi ahşama dek sabreyledi cama (12) meyl kıldı 'azm-i rûm itdi günlerde bir gün ol hişara (13) yetişdi ki anda mahbus yatlardı gördi kim bir yüksek al'a

110 a

(1) ulesi havayı âsmana beraber olmuş gice olunca sabr eyledi al'a (2) niñ dibine geldi tuta kim cehd eyledi yol bulamadı zirâ kim her gice (3) üç biñ kişi baysanlı iderdi bu yaña seyyid dağı gündüzün (4) tağda olurdu gice olunca aşıağa inerdi kim al'aya yol bula (5) çâre idemezdi bir gün gördi kim çinden ârbân gelür pâdşâhı (6) kendü oğluna târiyûniñ kızın virmek ister imiş geldi kim nişân (7) oyalar ayli tuhfeler virmiş idi çün seyyid azret anı gördi tağdan (8) aşıağa indi adamlarından ayli adam depeledi malların aldı tağa (9) çıkdı târiyûn oğlın tutup abs eyledi kendü adın sehrâb (10) arami odı yolu kesdi târiyûn oğlanları çok zârlı (11) eyledi elli biñ kişi gönderdi târiyûnün mâhiyâr adlu bir (12) pehlûvânı vardı ol elli biñ ere baş odı bunlar gelüp (13) tağa girdiler tavşan yayılır gibi seyyidi istediler seyyid

110 b

(1) çıageldi na'ra urdu kim benüm sehrâb arami didi elli biñ kişi (2) târumâr eyledi târiyûna aber kıldılar kendü bindi yüz biñ erle (3) iki yüz şol fulân biñ fulan kişileri seçdiler çeşmeye viridiler (4) kendüsi pusuya girdi seyyid aşdına ez-in cânib bu yaña geldük (5) seyyid târiyûn oğlın mağarada odı kendü üzre taşra (6) çıkdı abdest aldı namaza kıлмаđa tırdı ol sâ'at (7) ol iki yüz kâfir pehlûvân üstüne amle kıldı kemendler atdılar (8) seyyidi tıtdılar bağladılar tıtulmağa razı oldu namaz içinde (9) 'aadin bozmadı târiyûna aber oldu seyyid azretiñ al'aya (10) geldi tız buyurdu elin ayağın bağladılar demürlediler oğlı (11) ile alup şehre getürdiler ol mâla dağı şehre getürdiler (12) aber şehre erişdi arşu çıkdılar seyyidi teferrüc kıldılar târiyûn (13) tahta geçüp oturdu buyurdu seyyidi getürdiler kim öldürel

111 a

(1) bir kişi bildi eydür şâhâ bu sehrâb arami degüldir didi çünkim târiyûn (2) anı işitdi seyyid azretine eyitdi toğrı söyle tâ kim seni öldürmeyem ve dağı (3) and viridi seyyid azret eyitdi rast didiñ bağtâlum didi (4) târiyûn sevindi tız bağtâlı zindâna oydılar ayşere nâme yazdılar (5) kim bağtâlı tıtdım zindâna oydım

ne buyurırsız size vireyim mi yoħsa (6) bunda öldürelim mi didi ez-in cânib bu yaña seyyidi zindâna (7) iletdiler musa bin cu'de çinkim seyyidi gördi âh eyledi (8) eydür ey diriğa pehlûvân bizüm ümidimüz sen idüñ (9) bizüm şûmlıgumuzdan sen daħı bu hâle uğradıñ yâ bizüm halimüz (10) nice ola didiler seyyid hazret eyitdi yâ musa bunuñ gibi işler (11) çok görmüşümdür hele görelüm yâr-i te'âla başumuza ne getirir (12) ol pîrler daħı geldiler gün saray tamına çıkdı teferrüc (13) iderken seyyidin âvâzı bunuñ kulağına erişdi ğayet de
111 b

(1) hoş geldi dâyesine eyitdi yâ dâye bu âvâz nedir didi dâyesi (2) eyitdi bu ol baṭṭal âvâzıdır kim atañ tıtdı zindâna koydı didi (3) kız eydür ey cânım dâye bari bir kez göreyin nice kişidir didi (4) tîz ta'am hazır itdiler şardılar zindâna geldiler zindâncılar varup (5) ta'zim idüp ne buyurırsınız didiler dâyesi eyitdi açuñ kapuyı (6) esirlere ta'am getürdik ve hem baṭṭal nigârın görsün didi nice (7) kişidir zindâncı kaçan bu sözi işitdi kapuyı açıverdi ve (8) içerü girdiler gülendâm seyyide nazâr kıldı gördi kim bir hûb hayal yâlu (9) bâl ıssı beñzer hiç bunuñ gibi hûb şuret görmemişdi ol (10) görmekte hezârân cân-ı dîl ü gönül ile 'âşık oldu (11) selâm virdi ve ol ta'am ki getürmişid seyyidiñ öñüne (12) kodı yîñ didi seyyid yesem allâh didi ta'amdan yidi kız (13) eyitdi ey yigit seyyid baṭṭal ğazi sen misin eyitdi beli benüm
112 a

(1) kız eyitdi ey yigit gel bizi kabul eyle dinümüze gir zindândan (2) halaş ol didi atamdan seni dileyin didi kabul itmez isen seni öldüreler (3) didi seyyid hazret eyitdi ey nigârın bunuñ gibi söz söyleme bu söz (4) bizüm kulağıımıza gerekmez didi kız tırdı gitdi sürdi atasın katına (5) geldi eyitdi ey baba şunuñ gibi pehlûvânı dinüme döndirmediñ (6) saña bir yardımını ola didi atası eydür ey cigerguşem (7) ol çok kitâblar okuyup durdı dinümüze boyun virmez didi (8) kız eyitdi eger ben anı yoldan döndürürsem ne ola didi (9) târiyûn eyitdi ben daħı seni aña virem didi ol gün irtesi (10) oldu kız yine zindâna geldi meclis kırdı seyyid katına geldi (11) şarâb içmege başladı eyitdi ey baṭṭal sen benüm dinüme (12) giresin atamdan dileyeyin didi ve hem beni al kabul eyle didi ve hem (13) atamuñ serleşkeri ol seyyidi çok söyleme kız yerinden tırigeldi
112 b

(1) seyyidiñ katına geldi kolın boynuna bıraktı seyyid feryâd eyledi (2) beni murdâr eylediñ didi müselmân ol pâk ol andan koluñ boynuma (3) şal didi kız eydür benden niçün kaçarsın benüm dinüm seniñ dinüñden (4) pâk didi seyyid eyitdi din muhammedendir anda ki muhammed dini (5) ola aynı `isa neye gerek didi kız eyitdi işbât itkim seniñ (6) dinüñ haqdan yaña inanayın didi seyyid eyitdi ne dilersin kız eyitdi (7) nesne dile tañrıdan saña virsün inanayın anı görüben müselmân (8) olayın didi seyyid yüzün der kâbeye tıtdı eyitdi ilâhî beni bu kız (9) katında ? itme didi ol dem haq ta`alanıñ kudretinden zindân (10) yarıldı bir sini içinde bir çanak aş bir itmek çıkageldi seyyid (11) gazinin önünde tırdı şöyle kim ol ta`amıñ kokusından hep (12) zindânıñ dimâğı tıtuldu seyyid hażret bismillah didi ve el (13) urdı ol ta`amdan yedi ve zindân ehline üleşdirdi

113 a

(1) kıza dağı virdi yedi andan du`a kıldılar el yüze sürdiler (2) yine sini pinhân oldu kız kendüden vardı hayrân oldu (3) aşkı dağı ziyâde oldu tırmadı hemân aldı yürüyüvirdi (4) ez-in cânib râviler şöyle rivâyet iderler kim seyyid hażret nazar itdi (5) gördi kim bir demürce işler zindân bucağında deprendi (6) gördi kim bir külüng tırrır fi'lhâl karzı bir delük eyledi ol (7) külüng birle demürin büzdü yârenlere eyitdi kim hiç guşsa itmeñ (8) haq ta`âla uş bize halaşlık virdi didi andan soñra zindânıñ (9) divârı yarıldı taşra bir ? çıkageldi dün içinde (10) gördi kim bir ip yatur aldı saray tamına geldi kemend atdı (11) buracığda bir pencere gördi aşğa nazar eyledi gördi kim kız (12) taht üstünde yatur ayuñ on dördüne beñzer nerdûbânı getürdi (13) aşğa indi kızın katına geldi bir cemâl-i kemâl gördi hiç kimesne görmemişdi

113 b

(1) bir dem teferrüç eyledi kız dağı düşünde resûl hażretin gördi (2) resûl hażret eydür ey gülendâm ben seni bañtala viresim gerek senden iki (3) oğlan ola adı beşir ve nezir olacaktır tiz imdi imâna (4) gel işte ol dağı başuñ ucunda tırrur didi nâgâh kız uyandı (5) seyyid başında gördi şadağ yâ resullullâh didi didi seyyidiñ ayağına (6) düşdi müselmân oldu kız zindancıya biraz altun virdi kim (7) ağzın tıta zindancı eyitdi yâ nigârın ben bu gice peygamberi düşümde (8) gördim önünde müselmân oldım didi kız sevündi kendü hâlin (9) zindancıya `arz eyledi zindancı dağı seyyidi gördi ayağına (10) düşdi yine imân-ı `arz kıldı müselmân

oldı zindâna geldi eydür (11) seyyidiñ yârenlerin bir bir çağırın didi lâkin zindânda bir kâfir (12) vardı seyyid anı gördi bağıdı öldürdi kendü tonların (13) çıkarup aña giydirdi hemân kendüsi şuretine koydı kendü

114 a

(1) külâhın dağı anuñ başına urdı demürlerin dağı (2) anuñ ayağına urdı musa ve cu'de o tokuz pîri alup (3) kızın sarayına geldiler anda anlara and virdi kim sözi kimesne çıkarmayalar (4) tîz bunları hadmelerine ısmarladı gizleyeler uşda bunlar bir nice gün yimekte (5) içmekde gizlü bundan halâş oldılar gönülleri hoş ola seyyid kız (6) katında karar idüp 'ayşa meşğûl olup tırdı irtesi (7) oldu kız atası katına vardı ol dem içinde kayşerden (8) haber geldi tîz baştalı şehr öniñde oda urasın külünden (9) baña bir avuç viresin gözlerüme sürme çekeyin kız eyitdi ben (10) şöyle sezerin baştal öldi didi târiyûn eydür neden dirsün (11) kız eydür ben evvelki vardığımda gâyet hasta idi şâyed kim (12) öldi ola didi zindâncı ol dem geldi feryâd eyledi esirler (13) zindânı delmişler kaçmışlar didi târiyûn âh eyledi tîz buyurdı

114 b

(1) zindâncıyı oğlu kıızı ile oda uralar gülendâm (2) eydür bir dem sabreyle varayın göreyin nice delükdir diyü kız içerü girdi (3) kâfiri gördi eydür ey baba nârnûr saña yardım eylemiş baştal ölmüş (4) kalanı kaçmışlar didi târiyûn sevindi şâd oldu eydür benüm (5) maşşudım baştaldır kalanına ne şamar depdi tîz imdi kayşeriñ (6) buyruğın yerine getürüñ ol dem şehriñ öñünde od yağıdılar (7) ol kâfiri seyyid diyü oda yağıdılar bir avuç külünden kayşere (8) dağı gönderdiler kayşer dağı küli aldı yüzine gözine sürdi şâdlıklar (9) eylediler baştalı târiyûn harcında oda yağıdı diyü 'âlemde havalandı (10) bu mühmel haber malatıyaya geldi feryâd diüp inleşdiler târiyûn baştal (11) gaziyi diriğa kanı ol 'ilm ol helm ol siha ol kerem diyüp (12) nevha ve zârı kıldılar ağlaşdılar tîz halifeye nâme yazdılar viridiler (13) çünkim nâme halifeye erişdi ol dağı mâtem tıtdı ve çok ağladı

115 a

(1) bağıdâda yârenlerin kamusu kara giydiler seyyidiñ yârenleri siyâh (2) pûş oldılar zeyneb hatun işitdi ödi şıtdı kamu (3) işidenleriñ ciğeri siyâh oldu tamâm islâm diyârı yâs mâtem (4) tıtdılar uşda müselmânlar bu yaña melâletde

kaldılar ez-in cânib (5) bu yaña kayşer öldi diyü iklime nâmeler perâkende eyledi dükkelinin (6) leşkerin istanbula cem' itmekde ez-in cânib bu yaña malaṭya serverleri (7) ittifâk idüp ḥalifeye nâme viridiler ḥâllü'l 'ilm itdiler (8) ḥalife daḥı tîz nâmeler perâkende kıldı kande kim pâdşâh (9) ve mü'min pehlûvânlar var ise mâl dökdi da'vet kıldı (10) baḡdâd önünde oturdu eyitdi görelüm kayşer kanḳı (11) ṭarafa 'azm iderse ben daḥı 'askerümüzle arḳa berkdürüp (12) allâh ta'âlâya şıḡinalum yürüyelüm din düşmânları ile buluşalum (13) düşmandan ṭamar getürelüm andan nâme viridiler hicaza yemene çine maçine

115 b

(1) bilḳara gürcistâna 'abdü'lmü'min iline kim şimdiki zamânda (2) aña diyarbakir dirler uşa işiden müselmânlar küffâr için cem' olmaḳda (3) ez-in cânib bu yaña 'araḳıl kayşer daḥı nâmeler perâkende kıldı firengistâna (4) ve rûma ve ḥaṭana ve ḥunnana ve 'izḳanda ve sebirdende ve yek hükm altında (5) olan mel'ûnlara şol ḳadar kâfir leşkeri cem' oldu ki ḳalem şerh (6) ile beyân olmaz bu yaña seyyid daḥı bu aḥvâli ve atun alup ceng (7) âletün giyüp küffardan yaña revâne oldu gördi kim kayşeriñ (8) ortancı oḡlı 'araḳıl bîḥâd leşker ile ḳonup oturırlar leşker (9) ucunda bir kişi buldı andan şordı bu ne leşkeridir ḥerif eydür (10) bu kayşeriñ ortancı oḡlıdır atasına gider tamâm rûm begleri (11) ittifâk itmişler bu diyârda ne ḳadar müselmân var ise ḳıralar (12) oda yaḳalar illerin vilâyetlerin ḥarâb ideler didi seyyid eyitdi (13) tîz bre şimdi müselmân ol yoksa sen bilürsin didi mel'ûn

116 a

(1) herzeyeye başladı seyyid ḥazret tutdı bir bir şaḳalın yoldı (2) burnun ḳulaḡın kesdi var şem'unu eyit kim ya'ni baṭṭal (3) öldüḡine emin mi olduñuz biz üç kişiyiz her birimiz birer baṭṭaldır (4) sizün ḳasdıñuza bil baḡlayu bildirürüz ḥazır oluñ (5) digel didi ol kişi seyyidiñ elinden ḳurtuldu cân acısından (6) gidivirdi sürdi şem'un ḳatına geldi ḥaber virdi şem'unuñ (7) benzinde ḳan ḳalmadı tiz andan göçdi atası ḳatına ḥaber bildirdi (8) kayser perişân oldu vezirler eyitdiler seniñ ceddin 'abdulmelik (9) zamanında diledi kim muḥammedîleri ortadan getirirlerdi tamâmet (10) rûm begleri ittifâk eylediler üç bu ḳadar leşker ile başaramadılar (11) sen daḥı başaramazsın didiler kayşer sürdi anladın nâmeler

(12) perâkende kıldılar eṭraf ‘âlemden leşker cem’ itdiler yer gök (13) getürmez çeri oldu ve ‘araķıl kayşer sürdi leşker yazdılar

116 b

(1) ve her biliñ ne kadar adamı varsa gönderdiler yüz kez yüz biñ (2) çeri ‘arz eylediler şöyle ki kırkgünlük yol leşker konmuşdı ol (3) kâfir begleri akratis ve müncâyil mağribi ve sercâ‘il ve mihra‘il ‘adaib alun (4) alkani süleymân-ı anṭaķi ve ishâk ukı ve alkal tanari feridler (5) ve belidler ve naşrı hemâdani ve kelbi rûm ve alan begleriñ adı kıyasa (6) gelmez bunlarıñ her biri bir iklim pâdşâhıdır yardıma gelmişdir uşda (7) bunlar gice ve gündüz müselmânıñ üzerine yâvuz asd idüp yürümekde (8) inşa‘allâh münhazim ola yüzleri ara ola ez-in cânib bu yaña (9) seyyid şem‘un bin kayşeriñ göçdügin gördi bir yere gelüp (10) ‘aşķarı siyâh renk eyledi ve kendüyi daħı siyâh kıldı (11) hindi şekline koydı ‘aşķara binüp revâne oldu bir yere erişdi kim (12) leşker konmuş kendü daħı bir ağaç dibine ondı gice anda yatdı (13) şabaħ oldu urıgeldi abdest aldı namaz kıldı çünkim

117 a

(1) namazdan fariğ oldu gördi kim arşudan târiyûn oğlı (2) âsûra bir nice ullar ile ıķageldi gördi kim bir hindi oturır (3) amma yâl u bâl ıssı ilerü yürüdi eydür kimsin ve ne kişisin gelişiñ (4) nerdendir ande gidersin didi seyyid hiç tınmadı ikinci kez çağırdı (5) hây kimsin didi eyitdi zengebârdan gelürüm işitdim kim kayşer muḫammedîleri (6) ortadan getüre ben daħı geldim ki hıżmat eyleyem beni hoş tutarsa (7) hoş utmazsa bir yere daħı varurum didi âsûra eydür târiyuniñ (8) oğliyum benüm atam baṭṭalı oda yaķdı ve hem kayşeriñ ayısıdır (9) gel benüm atımda ol seni hoş utam didi seyyid urıgeldi (10) atına bindi âsûranın gürzin eline aldı biraç kez çevirdi girü (11) virdi ve yayın eline atı çekdi iki pâre eyledi atınuñ (12) başın çevirdi aldı yürüyüvirdi eyitdi bunda adam yok (13) imiş erenlerin adri bilinmez imiş ḫayf ola kim ben bunlar gibi ḫabisler yanında

117 b

(1) urayım didi yürüyüvirdi âsûra aķdı ullarına buyurdı (2) bire oman utiñ didi ullar ḫamle kıldılar seyyid dönegeldi bir demde (3) elli ulı birer lu‘bıla oprağā bıraķdı târumâr eyledi seyyid ḫazret (4) istanbul yolın urdı revâne oldu

her yere kim uğradı taş taş (5) dürlü düşmân seyyid 'acaba kıldı ahır taş içinde bir mağara buldı (6) öninde bir bınar evet ğayet harap yer idi atın ve tonıñ anda (7) şakladı kendü bir şaka şuretine düzdi arkasında bir kırba (8) getür diyü leşker içine girdi kendüzin şu ulaşırdı ve göze (9) düp her kande kim bir gürbüz pehlûvân er perişân ide (10) gice gelürdi başın keserdi irtesi başsız bulurlardı her birin (11) ber-çarafla depelerdi kayşer bu işde 'aciz kaldı târiyûn katına (12) çağırdı eydür yâ târiyûn nice idelüm henüz diyâr-ı islâma ulaşmadan (13) kendü vilâyetümüzde bizi 'aciz kodılar bunca beglerüm öldürdiler

118 a

(1) uşda bilemedim kimdür ve ne kişidir tîz bir çâre buldunuz ola mı didi (2) vardılar ittifağ eylediler ne kadar var ise birbirin pâyândâne virdiler (3) seyyid hazret kaldı aldılar kayşer katına getürdiler işbu şakiye (4) kimse pâyândân olmadı didiler kayşer seyyidi ilerü okudı eydür seyyid (5) seyyid çadır kapusına geldi kayşere du'alar eyledi kayşer seyyidi gördi kim (6) kara zangidir nefis tonlar geyer başına bir geylâni şarmış şaka âletin (7) üstüne şöyle dizmiş kim altun gibi ? elinde bir taş (8) altuna beñzer ilerü yürüdi du'a kıldı beglere şu üleşdirdi (9) kıçın kıçın girü döndi ağzın açdı birkaç ayet-i incil okudı ne kadar (10) begler var ise ağlaşdılar ve andan soñra eytdiler kim senüñ leşkeründe (11) kırk yıldır ki nâr-ı nûr 'aşkına şakalık iderdim kal'a-yı mıştırandanım (12) adım yehûdadır şimdi benden pâyendân isterler didi kayşer eytdi (13) yürü ben saña pâyândân olurum didi seyyid du'a kıldı ol gice yüz on

118 b

(1) kişi depeledi başsız buldular dağı irtesi sultân-ı hind (2) istân beş yüz biñ eriyle çıkageldi putperest idi iki kardaşlar (3) idi birisiniñ adı mihrâb idi ve biriniñ adı mihrândı beş (4) yüz meniklûşî fil her filiñ üstünde bir gönden kal'a vardı (5) bu yaña kayşere haber oldu kendü 'azametle karşı erişdi görüşdi (6) 'azîm ferâkat kıldı getürdi kondırdı ol gice hindilerden seyyid (7) hazret iki yüz belli kişi depeledi irtesi başsız buldular haber (8) olındı ğayet perişân oldılar kayşer beglerin yanına cem' eyledi (9) ey ehl-i şalib ve ey mesihîñ kulları görür misiniz muhammedîlerin elünden (10) neler çekerüm hûn olupdır işbu kadar leşker cem' eyledim henüz dağı (11) düşmân ile tutuşmadan ve muqabil olmadan

şunuñ gibi begleriñ (12) ve pehlûvânların başların kesip helâk oldılar yine ortamızda (13) dır bilmeziz didiler bu işleri iden kimdir uş ‘aciz kaldık ‘acebdır

119 a

(1) eger dernegümüz tağılmazsa didi dağı hây hây inledi bu yañadan (2) begler kayşerin üstüne gıluv kıldılar eyitdiler şâhâ devşüresin (3) şimden girü kırkıman kimdendir dükkelimüz baştaldan kırkırdık çünkim (4) öldi bizüm hiç kimseden berü ayruş eyü oturduñ buyur leşker (5) bütün yürüyelüm muhammedîleri ortadan getürelüm dâdımız alaum (6) anlarıñ gözine cihânı tar idelüm dükkelinin kırkıdan geçürelüm (7) didiler öyle olsa kayşer buyurdu leşker göçdiler kayşerin tahtın (8) fil üzere berkitdiler üstüne çadır-ı hümâyûn gölge tutdılar kayşer (9) altın tahta geçüp oturdu yedi yüz ceng fil her yanından (10) yürüdiler hac peyker ‘alemin getürdiler uşda leşker kayşeriñ öñine (11) düşdi yürüdi kalan begler alay alay çok çok guruh guruh toplu (12) toplu öñinden geçdi kayşer bunlara istimâlet ideridi râviler (13) rivâyet iderler kim kayşer yedi gün tahtından inmeyüp tırdı bu leşker

119 b

(1) hep önünden geçerdı eydürlerdi kim bunuñ gibi ulu dernek hiç (2) kimse görmedi ve nişânın dağı virmedi didiler uşda bunlar (3) bunda müselmânlar kaşdına gelmekde ez-in cânib yahya bin manşûr (4) sünîlerüñ câsusıdır geldi bu ‘azamet leşkeri görđi (5) tız müselmânlara haber getürdi ol haberi işidüp emir ‘ömer eyitdi (6) ey diriğa nâzenin baştal gerek idi yolunuz hep kendüzin (7) ol leşkere beraber ururdu işler iderdi kim vaşfa gelmezdi (8) kamu begler âh idüp inleşdiler yahya eyitdi yârenler yine siz bir ‘acayip (9) haber vireyin kayşeriñ leşkerinde bir ‘acayip nesne gördim her gice (10) elli altmış adı bellü pâdşâh ve pehlûvân öldirirler bu işi kim ider (11) bilmezler kayşer tuta kim cehd itdi ve işbu görđi çâre idemedi (12) birbirine pâyândâne virmiş başaramadı anuñ heybetinden ol leşkeriñ (13) gövdelerinde cânları yokdır gice yaturlar irte beş altı yüz kişi

120 a

(1) başsız bulurlar bilmez kim hâl nedir didiler seyyidler bu haberi işidüp (2) hayrân oldılar meğer ‘inâyet-i haş ola kâfirler helâk olurlar (3) didler andan emir ‘ömer buyurdu ol illeri kimisin şama ve kimisin yüce yüce (4) tağlara kaçıldılar tız

halifeye haber uçurdılar kaçd islâmdır (5) diyü halife dağı hazır idi bir buçuk yıl idi kim leşker cem' iderdi (6) biñ iki yüz pâre yüz pâre kal'anıñ adamın devşirdi (7) bu yaña emir 'ömerden haber geldi kim tokuz kere yüz biñ er cem' olmuş dükkeline (8) mâl virdi hil'at virdi istimâlet virdi andan diñ (9) imdi din ğayretiçün ve başuñuz ve oğlunuz ve kızuñuz (10) içün döğüşüñüz öleniniz şehid olur dükkeliñiz ğazidir didi (11) dükkeli göñül bir idüp yarağ ile göçdiler günlerde bir gün malaçya (12) yetişdiler emir 'ömer ve cu'de ğazi ve abduvehhâb ve 'abdusselâm (13) ve kısım ve mansur ve naşr hubbâb ve aħmed țarran ve țevâbîl ve eflâhûn

120 b

(1) ve cu'denin dört oğlı süleymân ve musa ve aħmed ve muħammed ve seyyidiñ (2) iki oğlı 'ali ve nezir ve kalan begler ve pehlûvânlar elli biñ sünî müsêl (3) mânlar halifeye karşı vardılar seyyid ğazretiñ yârenleri cümlesi siyâh (4) pûş idi berâber gelüp görışdi çünkim halife seyyidiñ oğlancıkların (5) gördi hây hây ağladı allâhû ekber kebirâ ol leşkerden bir zâr-ı efgân (6) eyitdiler kim niceleriñ zehr-i sini hâk oldu andan soñra halife nevâhat (7) kıldı geldiler kondılar emir 'ömer halifeye toy kıldı halife dağı seyyidiñ (8) oğlancıklarına ve emir 'ömere ve gayrı kalan yârenlere hil'at virdi yâs (9) tonların çıkardı kendüniñ ve imâmesin emirü'l mü'minin (10) 'aliniñ sancağın emir 'ömere virdi eyitdi bu diyara senden bek (11) kimse bulunmaz leşkere muğaddim sen ol didi andan soñra halife (12) içün bir ağ fil üstünde bir taht şaldılar üstüne çadır-ı (13) hümâyûn bağladılar halife eyitdi diñ imdi allâh ta'âlâya

121 a

(1) şığınalum yürüyelüm kayşer la'inin üzerine didi uşda bunlar (2) dağı kâfirleriñ kaçdına yürüdiler ez-in cânib bu yaña seyyid kayşer (3) leşkerinde kendüzin şaka şuretinde şu üleşdirirdi gice olıncağ (4) çok adamlar öldürirdi neçe kim cehd idüp bulamazlardı (5) bir gün kayşer bezm kurdı ne kadar begleri var ise hazır olmuşlardı (6) dükkeline hil'at virdi kamusı lâflar urdılar muħammedîleri şöyle (7) idelüm dirlerdi nâğâh haber geldi kim uş muħammedîleriñ leşkeri yetişdi (8) diyü kayşer dağı kendü beglerinden beş kişi okudu biri akratis (9) ve biri 'alikañ üçüncüsü kalun ve biri kostağın ki kendüniñ (10) oğludur bunlara iki yüz biñ er koşup eyitdi siz iler (11) ü yürüñ ne yere

gelürler ama bizden haberüñüz eksük olmasın (12) didi bunları tîz gönderdi bunlar gitdiler bir yere geldiler kondılar (13) bir meşveret kıldılar eyitdiler bir kişi olsa ol muhammedîleri bize câsûslasa

121 b

(1) seyyid anda hazır idi ilerü yürüdi geldi eydür buyurursañuz ben (2) varayın onlardan cem´ haber getüreyin didi bunlar kabul idüp seyyidi (3) câsûsluğa gönderdiler seyyid hazret giceye degin sabreyledi dünle sürdi (4) kapusıñ çadırına geldi gördi kim serhoş yatur diledi kim bunu bend (5) idüp getüre alup taşra gele kapus uyandı diledi kim (6) feryâd ide seyyid ağzına destmâl dutdı elin ardına muhkem bağladı (7) aldı yürüyüvirdi iletđi bir derede aşı kodı döndi (8) kostatiniñ çadırına geldi gördi kim mest-i şarâb içer ilerü (9) yürüdi eydür kapus size selâm eyler eyitdi birâz muhammedîler buldım (10) tîz buyurđi leşker binsün er gelsün nâr-ı nûr devletinde bir (11) yüz suyıñ ideydiñ didi koştantin hemân kim bu haberi (12) işitdi tîz buyurđi leşker binsün didi ol çeri birbirine (13) tokundı karışdı yine bir taraftan na´ra urdı kim

122 a

(1) benüm ´abduvehhâb ğazi ey kâfirler cân almadan kande kırtara (2) siz diyü hamle kıldı andan bir taraftan vardı yine na´ra urdı (3) benüm ´abdüsselam ğazi diyü hamle kıldı andan bir taraftan dağı (4) vardı na´ra urdı benüm ağmed tarran diyü hamle kıldı küffâr (5) leşkeri anı görüp birbirin karmağışdılar dün buçuğunda (6) degin birbirin kırdılar kan gövde´i götürdi dembedem seyyid yürirdi (7) her bir pehlûvânıñ adın añardı ahır bir kez çağırdı kim (8) kapus öldi diyü kalun yanına geldi kim kendü karındaşıdır kalun eydür (9) hây kapusı kim öldürdi didi seyyid eydür uş gitdi kapusı (10) öldürdi didi kalun çeriden taşra çıktı yolca giderken (11) kaluna seyyid bir darb urdı atından yıkdı bağladı kapus (12) katına geldi kapusı dağı kalun birle atlarına berkitdi (13) revâne oldi seyyidiñ vefâdârı şemmâsıñ deyrine (14) iletđi kapuyı kağdı şemmâs seyyid hazretiñ ününden bildi

122 b

(1) geldi kapuyı açdı seyyidiñ ayağına düşdi ve görüşdi (2) eydür ey hudâvende târiyün sizi oda yakmadı didi ol dükkelisi (3) yârenleriñ için siyâh pûş oldılar elhamdülillâh selâmet (4) geldik didi seyyid eyitdi ki şağın bu sözi kimesne dime

didi (5) anda deyrde bir kuyu var idi ol kâfirleri ol kuyuya koydılar (6) şemmâs seyyidiñ öñine ta'am getürdi yidiler seyyid atına bindi revâne (7) oldu şem'un leşkerine geldi feryâd eyledi eydür hây noldiñ (8) seyyid hazret eyitdi kâlün ve kâpûs leşker içinde belürsiz oldılar (9) bilmez ki hâlleri noldı didi şem'un anı işitdi çadır öñüne (10) çıktı bir pehlûvânı vardı elmas dirlerdi şem'un eydür (11) biz ikümüz binelüm isteyelüm didi aşığa yukaru birâz gezdiler (12) şem'un elmas bir yaña viridi kendü tenhâ kaldı seyyid ilerü (13) geldi eydür gel ikümüz bu dere içüne girelüm şâyed muhammedilerden (14) kimse göre didi intikam alaydıñ ola mı didi şem'un aldı

123 a

(1) dereye girdi gördi halvet kimse yok atunuñ ? tutdı şem'un (2) hây neylersin diyince sinesine bir bozdoğan urdı atından yıkdı (3) bağladı şemmâs deyrine geldi bunu dağı ol kuyuya bıraktı (4) ez-in cânib biz geldik bu yaña kâpûs ve kâlün leşkeri irteye degin (5) birbirin kırdılar çokluk kâfir kılıçdan geçdi çünkim irte oldu göz (6) gözi gördi bunlaruñ ortalarından bir müselmân yok birbirin (7) kırmışlar feryâd eylediler melûl ve perişân oldılar koştanğın (8) oturmuşdı seyyid hazret geldi eydür şâhâ kâpûs ve kâlün (9) bizden yüz döndiler vardılar muhammed dinine girdiler zinhâr onlardan (10) gâfil olma didi koştanğın bu haberi işitdi çok zârlık eyledi (11) tîz at çekdiler bindiler gitdiler birâz gidince seyyid hazret eyitdi (12) şâhâ saña haberüm vardır tur didi beş kulla aldı bunları (13) leşkerden birâz ayrık ilette seyyid ? ider gibi oldu gördi kim

123 b

(1) leşkerden bunlara meded yok oldu mı kılıç çekdi kulları öldürdi (2) koştanğın tutdı bağladı şemmâs deyrine geldi getürdi bunu (3) dağı ol kuyuya bıraktı andan seyyid döndi revâne oldu ez-in (4) cânib râviler rivâyet iderler kim seyyid yine döndi akrağise uğradı (5) iki yüz biñ erle gelür ilerü vardı eydür şâhâ kânde (6) gidersin akrağis eydür sen kimsin kim geldiñ benden haber şorarsın (7) seyyid eydür ben kayşeriñ kuluyım adım akruşdır leşkerlerin serverleri (8) belürsiz oldılar diri midir ölü midir hâlleri nice oldu hiç (9) bilinmez kayşer hod beni bunlaruñ gibi iş gördüğüm için iş görmüş (10) adamsın diyü göndermişdir imdi şimdi bilmezim kayşere ne (11) cevâp viresin didi akrağis gerçek şanup inandı eydür (12) ben dağı kayşerden gayet havf iderüm şimdi dilerim ki

muhammed (13) îler şebhûn kılam nâr-ı nûr devletinde bir yüz şuyın hâşıl idem
ola

124 a

(1) ola mı didi seyyid eyitdi leşkeri iki bahş eyle andan bir adam vir (2) varsınlar
câsûsluqlar getüre yakın varma muhammedîler çokdır şayaza (3) saña bir elem
irişe didi akratîs eyitdi şimdi câsûs gibi (4) varasın diyince seyyid hazret eyitdi
buyurusañ ben varayıñ anlarıñ (5) hâlin size ma'lum ideyin bunun gibi işleri ben
çok görmüşüm (6) kayşer beni ekşeriyetden ötürü göndermişdir didi akratîs
seyyide du'a ve aferin (7) kıldı ve 'aqlın tamam yigitdi ve gönderdi seyyid hazret
revâne (8) oldu çeriden ayrılıp gice degin sabr eyledi bu yaña akratîs (9) seyyidi
gönderdi kendü özi orada kondı seyyid dağı yatsu (10) namazın kıldı ve geldi
akratîs eydür ne oturursın vardım (11) sünîlerün hâlin bildim dağı malatya
olurlar evet (12) işbu tağın ardında otuz biñ kişiyle ahmed tarran ve
'abduvehhâb (13) ve cu'de dağı birkaç pehlûvânlar otururlar didi akratîs leşkeri

124 b

(1) iki bahş eyledi ol dem târiyûn kendü oğlu kasur ile çıkageldi (2) akratîs ahvâli
târiyûna bildirdi târiyûn eydür bu tarafda (3) ben dağı yürüyeyin didi akratîs
târiyûna eydür yâ emir benümle (4) gel hele bir devletlü kişisin ümidir ki bir
zaflığı hâşıl ola (5) didi seyyid hazret akratîse eydür yâ melik sen bunda târiyûn
(6) ile leşkeriñ bir bahşsın benümle qarışsın dağı kara ol ol gibi olıñ ki ben (7)
çıkup muhammedîlere görünüp sizden yaña kaçalum siz dağı hazır oluñ (8) ola
ki târiyûn devletinde bir iş başarırdık ola mı didi akratîs (9) ve târiyûn seyyidiñ
'aqlına tahsin kıldılar leşkerin bir bahşın (10) seyyide koşdılar seyyid hazret
dağı ol leşkeri aldı yürüyü (11) virdi birz kim gitdiler târiyûn oğlu kasûra bile
güvenmişdi (12) oğlan eydür mübâdâ ele gire bir rüsvâlık hâşıl ola diyü târiyûn
(13) akratise eyitdi sen bunda çerüñ ile tur ben dağı varayun bunlaruñla

125 a

(1) bile görüneyin didi gelüp seyyide yetişdi biraz gitdiler seyyid hazret (2) eyitdi
hudâvende uşda muhammedîlere yakın geldük çeri bunda (3) turdunlar ben sizi
muhammedîlere göze gör göstereyin didi andan (4) soñra her nice
buyurursañuz öyle idelüm didi târiyûn seyyidiñ (5) sözün beğendi kabul eyledi
leşkeri anda kodılar ilerü yürüyü (6) virdiler kaçan kim leşkerden cüdâ düşdiler

seyyid h azret el urdı ikisin (7) dağı kemerinden tıtdı h y neylersin diyince kuvvet eyledi atlarından (8) koptı yere urdı ellerin bağladı aldı harlık yere ilettdi (9) bir ağaca ikisin dağı muhkem bağladı t riy n kendüzin düşürdi (10) eydür kimsin kim bize bunun gibi iş eyledin seyyid eydür ben ola kim (11) sen beni harcında n rda yađdıñ k l mden bir avuç kayşere g nderdiñ (12) g r kim muh ammedilerin tañrısı beni diri eyledi ve hem leşker n zde (13) bu kadar adam öldüyse dükkelin ben öldürdüm didi t riy nın dili bağlandı

125 b

(1) ´aklı bařından gitdi seyyid bunları bend içinde kodi kendü  zi (2) sürdi akraťise geldi eydür y  emir meded gerek m selm nlar çok imiř (3) gelesin ortaya alalum kimse kaçmaya ola mı didi akraťisiñ (4) iki yüz biñ eri vardı seyyid anuñ yüz biniñ aldı yüz (5) biniñ akraťise kodi yine ben saña haber getürem didi evet sürdi (6) s k oluñ g afil olmañ didi leřkeri aldı t riy n (7) leřkeri  nine getürdi h  iřde muh ammediler koman didi kendü leřker (8)  ninden řavuldu dađı all hu ekber kebir  ol leřker leřkere (9) kılıçlar aldılar andan seyyid bu yaña geldi t riy n çerisine eydür ne (10) t rursuz iřde muh ammediler yetiřdi didi bunların arasından kendüyi (11) uđurladı d n içinde iki leřker birbirine birbirine t kundu kariřdi (12) gel imdi gör ki nice kirgun oldu bunlar kariřmakda seyyid akraťise (13) geldi eyitdi ne g afil olursuz muh ammediler t riy n ortaya

126 a

(1) almışlar t z irişe didi bunları dağı bir t rafd n ol karişmiş (2) eriye havale eyledi kendü birkaç kez leřkerüñ sağından girdi (3) na´ra urdı kim benüm aħmed t rardan bir t rafd n çağırdı kim (4) benüm t v b l ve şolundan girdi benüm isma´il diyü çağırdı ve kendü (5) bir ırağ yerde teferrüç iderdi leşker birbirin kırdı kan gövde (6) götürdi r viler şöyle riv yet iderler kim ol gice yetmiş biñ k fir (7) kılıçdan geçdi irte oldu göz g zi gördi ortalarında (8) big ne yok hem n kendülerin birbirin kırmışlar atasın ve kimisi oğlın (9) ve kızın ve kardaşın öldürmiş sünilerden bir kiři yok  h (10) eylediler akraťis eyitdi bire t z akruş buluñ ne kim itdiyse (11) ol itdi t riy n oğlı k s ra istediler bulamadılar t z (12) akraťis n me yazdı kayşere gönderdi eyitdi bilmiş olasın ki (13) leşkerlerin içinde t riy n ve k s ra ve koşantin ve k l n ve k p s

126 b

(1) beglerin ölüleri ve dirileri bulunmadı ve her ne kim vak'a oldıysa (2) hep didi yalınız kaldım yardım vir yoħsa ben daħı senüñ (3) yanına varırın didi nâme peyk eline aldı revâne oldu (4) ez-in cânib bu yaña seyyid geldi târiyûnı ve oğlı kâsûra'ı aldı şemmâs (5) deyrine geldi bunları daħı ol kuyu içine kodı yine şemmâsa veda' (6) idüp revâne oldu malaıyaya geldi şehir karşı bir tepeniñ (7) üstüne çıkdı sabah vaķtı idi ezân okıdı seyyidiñ âvâzın (8) işitdiler şehre gulgüle düşdi tevâbıl seyyidiñ lâlâsı seyyidi hemândem (9) işitdi bîçâre segirtdi geldi gördi kim karşıda seyyid tırır (10) böğürdi ayağına düşdi eydür cigergüşem kandesün bizüm cigerümüzü (11) pâre pâre eyledin didi meğer ol vaķitden seyyid hażret (12) kendüyi siyâh eylemişdi tevâbîle hiç cevâb virmedi tevâbıl (13) baş kaldırdı seyyidiñ yüzine baķdı gördi kim bir yigit tırır seyyide

127 a

(1) beñzer amma seyyid haddır amma şureti kıadd u kıameti gözi ve kıaşı (2) hemân seyyiddir añladın gözin öpdı nażar eyledi gördi hây hây (3) ağladı eydür yâren ne 'acayıbdır ki geldiñ ayağıma düşdin ne ma'nası (4) vardır baña daħı bildir didi tevâbıl eyitdi bari degilsin (5) ne kıışisin seyyid hażret eyitdi cinniyüm kûh-ı kıafdan gelürim mü'min (6) ve müselmânım işitdim ki kıayşer mel'un yedi iklimiñ leşkerin cem' (7) eylemiş kıasd itmiş ki yürüye müselmânları ortadan getüre biz daħı (8) on biñ cinniyüz geldik mü'minlere münâyâ'at iderüz (9) bu ğazada bile bulunavuz amma sen beni görincek ağladın sebep nedir (10) didi tevâbıl eydür ey server bizüm sultanımız vardı ğâyet pehlûvândı (11) ve tutsak oldu târiyûn adlu bir mel'un oda yaķdı (12) anuñ şekli şemâ'ili kıadd u kıameti sözi ve savı hareketi ? (13) yakın size beñzer amma ol aķ idi sen siyahsın didi seyyid eydür

127 b

(1) her kimse anadan toğdı ise gerekdir ol ki olmaz vazifeyi (2) olmaz bir allâhdır ol nöbetin geçürmişsiz daħı merdâne (3) tırıñ din ğayretin yerine getüriñ kıayşeriñ leşkeri bîhesâbdır (4) sizüñ çeriniz azdır kıanı ğalifenüz didi tevâbıl eyitdi (5) henüz daħı gelmedi amma işde ol daħı gelür didi (6) andan seyyid şehre geldi her kim ırakdan görirdi gelüp (7) seyyidiñ ayağına düşerlerdi çünkim yüzine baķarlardı görürler (8) di kim siyahidir kendülerden giderlerdi dükkeli yârenler (9) seyyid hażretin kıatına cem' oldılar seyyidiñ kıaddı kıametini (10)

gördiler hayrân kaldılar eyitdiler hemân bu seyyiddir yine eydür (11) lerdî kim allâh ta'âla kadirdir bir kişi bir kişiye beñzerdir didiler (12) ol siyâhlığı anları gümâna bırağurdu andan emir 'ömer ilerü (13) geçdi imâmlik eyledi irte namazın kıldılar namazdan fariğ

128 a

(1) oldılar cäsûs geldi eydür falân derede yetmiş biñ er kırılmış (2) yaturlar ortalarında bir müselmân yokdır kimse bilmez hâlleri noldı (3) didiler seyyid hâzret eyitdi anları cinniler kırdı dağı tırdı atına (4) bindi revâne oldu süniler sevindiler yüzlerin yere urdılar (5) eyitdiler elhamdüillâh kim müselmânlara allâh ta'âla bu cinnileri yardımcı (6) virmiş didler bu ahvâli dağı halifeye bildirdiler halife dağı (7) sevindi emir 'ömer malaçya serverleri ile ki hep ol yire geldi kim kâfirler (8) kırılmış yaturlardı müselmânlar anı görüp şâd oldılar (9) kâfirler kırılmış yaturlardı müselmânlar anı görüp şâd oldılar (10) kâfirler kırıldığına ez-in cânib bu taraftan kaçşere akraçışden (11) nâme geldi okudılar kaçşer hayli perişân oldu begler katına (12) cem' oldılar hikâyeti bunlara bildirdi şâh mâzenderândan (13) bir beg hayli lâflar urdı tırgeldi eyitdi şâhâ sen yiriñde

128 b

(1) tır ben varayın yavı kıltan beglerün bulayın getüreyin ve hem (2) malaçyanuñ altın üstüne döndüreyin üç biñ er koşdılar (3) ve hem üç yüz adı bellü pehlûvânlar ol mel'unlar süniler kaçşına (4) revâne oldılar işde bunlar gitmekde oldılar ez-in cânib bu taraftan (5) süniler elli biñ erle ol leşker kırılan yire geldiler gördiler (6) kaçşudan toz oynadı küffâr leşkeri çıkageldi beş yüz biñ (7) er kaçşısı demüre gark olmuşlar gördiler müselmânlarıñ (8) kaçşularında alaylar durup sâflar bağlayup tırdılar (9) dağı alay bağlayup kaçşu tırdılar iki taraftan meydâna nazar (10) kıldılar sünilerden bir yigit meydâna girdi adı ibrahim idi (11) cevelâna geldi er diledi kâfirlerden 'alığan adlı bir mel'un (12) meydâna girdi ibrahim berâber geldi eydür ey demürden (13) yürekli kaçşm sizin serverinizi biz oda yakdık imdi siz

129 a

(1) bir başsız kaçşm ne zehreyle işbu kadar leşker birle kaçşu geldiñüz bilisiñüz gerek (2) uş kaçşer geli yorır leşkerin yir götürmez yetmiş iki millet ittifağ (3) itmişlerdir kim sizi aradan getüreler ibrahim eydür ey la'in (4) eger siz

beglerüñüze inanursañuz biz haḫ ta'âlaya inanuruz haḫ ta'âla (5) yardımcıdır didi ve birbirine ḫamle kıldılar ibrahim bir kılıç urdı (6) ḫalkanı iki pâre eyledi bir daḫı ve bir daḫı yedi kâfir (7) depeledi aḫraṭis mel'un ḫaḫdı meydâna girdi ibrahime bir gürz (8) uram didi yâvuz mel'andı ibrahimin ḫalkanı depesine (9) ṭoḫandı şehîd oldu raḫmetullâhı ta'âla ḫarındaşı (10) isma'il girdi âmân virmeyüp anı daḫı şehîd eyledi ol (11) gün ol mel'ün meydânı ṭıtdı kırk kişı şehîd eyledi (12) ve kimisin mecruh itdi müselmânların ṭaḫati ṭâḫ oldu ayrıḫ (13) kimesne meydâna girmede bir kez na'ra urdı eydür benüm aḫraṭis caẓû ey muḫammedîler

129 b

(1) nidersiz meydâna girseñüze işbu hûner ile ve bu düzenle (2) ḫayşer gibi pâdşâha ḫarşu geldüñüz didi müselmânlara bu söz ḫatı (3) geldi hemân kim ṭevâbîl meydâna girdi aḫraṭise berâber geldi eydür (4) kimsin saña kim dirler didi ṭevâbîl eydür benüm ṭevâbîl-i rûmi (5) baṭṭalın lâlâsı didi aḫraṭis eydür ben daḫı seni isterdim (6) didi ceng eylediler on yedi ḫamle ortadan ḫata geḫdi (7) aḫır aḫraṭis ḫaḫdı ṭevâbîli ḫuşaḫından berk ṭıtdı ḫıvvet (8) eyledi atından geṭürdi diledi kim 'alem dibine geṭüre nâḫâh (9) ṭaḫ ṭarafından bir na'ra peydâ oldu asmân-ı zemin ditredi nicelerüñ (10) zehresi çâḫ oldu eydür ey la'in anı ḫogil uş ḫasmıñ (11) benüm didi müselmânlar anı görüp şâd oladılar eyitdiler ve ḫod (12) baṭṭaldır ba'zılar eydür ḫanı ḫande giden baṭṭal didiler (13) emir 'ömer eyitdi yârenlere bu ol cinni yigittir kim malaṭyadan bizüm

130 a

(1) ile namaz kıldı evet şöyle siz ki benüm gönlüm ṭanıḫlık (2) virür kim işbu kişı baṭṭaldır amma siyahidir iş bundan ötürü (3) gümân iletürüm didi çünkim seyyid ḫazretün âvâzı aḫraṭis mel'ün (4) işitdi serâsem oldu ṭevâbîl bıraḫdı ṭevâbîl ṭurıgeldi seyyidüñ (5) ayaḫına düşdi öñine geldi nazar bıraḫdı gördi kim ol cinni yigittir kim (6) malaṭyada görindi idi eyitdiler ey pehlûv'an rast söyle (7) ne yigitsin seni göriceḫ derdimüz buñaltur didi seyyid eyitdi (8) sâlik cinniyüm benüm leşkerüm uşbu ṭaḫdadır ḫazaya gelür duru (9) ruz didi ṭevâbîl âh eyledi feryâd figân eyledi islâm çerisine (10) geldi ḫamu yârenler işitdiler işbu kişı baṭṭaldır kendüyi gizleyüp (11) dir didiler ṭevâbîl eyitdi şimdi ben şordım cinni

imiş leşkeri (12) işbu tağda imiş bunlar bu sözde iken akraşis meydândan taşra (13) çıhası idi haman adlu bir kâfir meydâna girdi seyyide mukabil oldu

130 b

(1) bir iki hamleden soñra seyyid hamanı kuşağından tutdı kuvvet (2) eyledi getürdi havaya atdı inerken tiğ-ı dahhâk ile çaldı iki pâre (3) eyledi bir dahı bir dahı yüz yigirmi kâfir depeledi her birin bir (4) ? helâk eyledi islâm leşkerinden şadlıklar eylediler küffâr (5) leşkeri perişân oldılar akraşis eydür 'aceb şol kişi kimdir tağdan (6) indi mesihin yüzi şuyı yire dökdi ve kulların helâk eyledi (7) ? ? 'arzin bozdı didi bu yaña seeyid çağırdı meydâna (8) er diledi ayrıķ kimse meydâna girmedi seyyid aşğa indi atunuñ (9) kolanını muhkem çekdi süvâr oldu şağından girerdi şolundan (10) çıkardı her nereye uğrasa bozardı müselmânlar anı görüp elli (11) biñ er bir kezden hamle kıldılar gice degin çatı ceng oldu aħşamın (12) öni leşker ayrılaşdı seyyid hazret tağ tarafından tutup revâne oldu (13) süniler anı görüp şad oldılar yine yirlerine kondılar ama kâfir

131 a

(1) leşkeri melûl oldılar karavula çıkdılar çünkim dün buçuğu oldu (2) bunlar ? vardılar seyyid tağdan indi na'ra urdı kim ey kavm benüm (3) şem'un bin kayşer müselmân oldım tîz dem 'isa dininden muħammed dinine (4) girdim karıdaşım koştantin öldürdim ayruķ kâfirlere yardım (5) kılmazum ve âmân virmezüm hamle kıldı allâhu ekber kebirâ dün içinde (6) kâfir leşkeri birbirne tokundu yüz kaçmağa tutdılar yakın elli biñ (7) kâfir kılıçdan geçdi süniler anı görüp şad oldılar döndiler kondılar ol (8) kâfiriñ malların ve ganimetlerin bir yire cem' itdiler islâm leşkerine (9) üleşdirdiler ez-in cânib bu yañadan bozğun leşker koştatin (10) kulları kayşere yetişdiler eytdiler şâhâ oğlum şem'un müselmân (11) oldu karındaşı koştantini öldürdi leşkeri şebhûn kıldı şöndi (12) didiler çümkim kayşer bu haberi işitdi âh idüp feryâd eyledi (13) getürdi tâcın yire urdı kendü tahtından indi 'aklı başından

131 b

(1) gitdi begler ve vezirler üstüne üşüşdiler getürdiler taht üstüne çıkardı (2) lar çok zaman yatdı 'aklı başına gelmedi nitekim ilaç itdiler çâre olmadı (3) eytdiler buña hekim gerekdir 'aklın getüre seyyid anda hazır idi kendüyi (4) hekim şuretine dürdi geldi kayşeriñ bargâhına uğradı seyyidi gördiler (5) da'vet kıldılar

pâdşâhîñ 'aqlını başına getür didiler koyundan bir hoşka (6) çıkardı kapağın açdı içinden biraz yağ çıkardı kayşeriñ (7) başına yüzine gözine sürdi yüzün örtün biraz yatsun didi (8) kendü çıktdı gitdi kayşeri örttiler yatdı bir zamandan soñra (9) ağsırdı tırı geldi gözlerin açdı elin yüzine sürdi hemândem saçın (10) ve şakalın elinde buldı dökülüp bir çulluğa döndi çünkim kayşer bu hâl (11) gördi eydür ey kavm baña ne hâl oldu bildiriñ didi anlar (12) eyitdiler ey şâh-ı 'âlem kaçan kim koştanîniñ ve şem'ûniñ habelerin (13) işitdiñüz hâmuş oldıñız bir hekim getürdik kim 'aqlıñızı getüre

132 a

(1) ayrıık bulunmaz didiler kayşer eyitdi bire ol hekim bulun didi aşğa (2) yukaru istediler hekim bulunmadı seyyid hâzret anda hazır idi böğürdi (3) taşra çıktdı bir mürted hekim var idi anı buldı eyitdi nicedir eger saña (4) bir iyilik idersem hekim eydür meded gerekdir didi seyyid eydür bir bedbaht (5) hekim geldi kayşere tımar eyledi pâdşâh hoş ol didi komış gitmiş (6) şimdi isterler kim bî-kıyâs mâl vireler bulunmaz gel seni iletüyüm işbu hekimdir diyem (7) evet şol şartıla ger her ne virirler ise benümle ile olasin didi hekim (8) serâsime oldu sevindi seyyid bunu kendüleyin düzdi aldı kayşeriñ (9) katına geldi içeri girdi du'a eyledi eydür şâhâ uş hekimi buldım kayşer (10) içerü okudu hekim dağı içerü girdi kayşer nikâbın yüzünden getürdi (11) eydür baña sen mi tımar eyledüñ hekim eydür beli ben tımar itdüm kayşer dağı (12) eyitdi siz dağı buña tımar idüñ didi cellâdlar geldiler hekimüñ (13) şakalına yapuşup çeke çeke taşra çıkardılar hekim feryâd eyledi nâr-ı nûr hakkıçün

132 b

(1) ben degülüm diyü kime dişe çâre olmadı iletdiler pâre pâre eylediler (2) andan soñra ol yedi iklim beglerin ve şulânların cem' eyledi ve niğâbın (3) yüzünden giderdi bunlara eyitdi begler diñ imdi yarak kıluñ irte (4) göçelüm mesihüñ yüzi şuyın yirine getürelüm didi her biri lâflar (5) urdılar kayşer her birine taçlar ve hil'atlar bağışladı dükkelin nevâhat kıldı (6) ez-in cânib uşda bunlar gitmekde biz geldük bu taraftan süniler ol tağ (7) eteğine geldiler turdılar emir 'ömer eyitdi işbu fetih bize ol cinni yigidiñ (8) kademidir didi dükkelisi müselmânlar seyyide du'a kıldılar yine ol (9) tağın dinine hendek kazdılar turdılar kapular kodılar çıkup şavaş (10) idecek andan soñra hâlifeye

gönderdiler eyitdiler tiz irişesüz yoħsa (11) kayşer vilâyeti aldı didiler çünkim ħalifeye bu nâme yetişdi tiz buyurdi (12) göçdiler yürüdiler ez-in cânib bu yaña kâfirler gelmekde oldılar müselmânlar (13) gördiler kim gökyüzün toz bağladı neĳkareler ve kösler

133 a

(1) âvâzından cihana ğulğule düşdi kâfir leşkeri alay alay (2) tolup tolup çok çok gerve gerve çıkageldiler süniler anı görüp şâf (3) bağladılar cânların ve başların ortaya ĳodılar ve gördiler kim (4) evvel çıkageldi serca' il rûmi idi yüz biñ erle ve yüz çift (5) neĳkare ile gömgök demüre ğarĳ olmuşlar şaflar bağladılar (6) turdılar anıñ ardınca yüz biñ er ile yüz neĳkare ile (7) ĳârûn mihrân çıkageldi anuñ ardınca 'aĳarib şıtrani (8) çıkageldi yüz biñ erle yüz çift neĳkare ile anuñ ardınca (9) süheyl bin sinbât çıkageldi andan bölük bölük şâf şâf begler (10) çıkageldiler alay bağladılar turdılar andan soñra evet iki çift (11) neĳkare kızıl altundan âvâz-ı 'âlî tutdı 'araĳil kayşer bu (12) 'azametle çıkageldi hac peyker 'alem üstüne getürmiş çıkageldi (13) öniñce biñ iki yüz kızıl altundan eyerlü atlu yedekli ve biñ

133 b

(1) beş yüz cenglü filler hr birinüñ üstünde gönden ĳal'a (2) çatmışlar ve içinde otuz ĳişi tûfeng ve ? atarlar ol ulu (3) begler sağında ve şolında tûrmışlardı bir tepenüñ üstüne çıĳmışlardı (4) turdılar islâm leşkerinüñ üstüne nazar şaldılar gördiler kim arĳaların (5) taĳa virüp allâh allâh allâh diyüp tûrurlar kayşer bunları (6) gördi ĳayrân oldu eyitdi begler bu muħammediler nice ? ĳorĳusuz (7) ĳavm olurlar işbu ĳadar leşker ile benüm gibi sultana ĳarşu tûrurlar geĳ (8) vaĳıttır yoħsa şimdi buyurırdım şol tûrduĳları taĳ birle didim (9) didim iderlerdi didi hele ĳondılar taĳı ve taşı tûtdılar çünkim (10) taht ĳurdılar kayşer geĳdi oturdı ve begler yirlü yiründe oturdılar (11) ol gice irteye deĳin yatdılar uyudılar çün şabaħ oldu kayşer buyurdi (12) ol 'azamet leşker bindiler demür taĳ gibi yürüdiler sâflar bağladılar (13) alaylar düzdiler ez-in cânib bu yañadan islâm leşkeri teĳbir

134 a

(1) tahlil getürdiler ol hendekden taşra çıĳdılar eyitdiler nidelüm allâh ta'âla (2) yoluna ve resulullah 'aşĳına başımız cânımız fedâ olsun didiler ez-in cânib (3) bu yañadan kayşerüñ tahtın fil üstüne berkitdiler üstüne ĳadır-ı hümayûn (4)

tıtdılar kayşer târiyûn andı eyitdi şimdi târiyûn gerek idi (5) mesihîñ yüzi şuyın
 yirine getürürdi didi akraşis eydür şâhâ (6) sen sağ ol ol gitdiyse aña bezmek
 olmaz buyurırsañ ben kuliñ (7) varayın dükkelin dest be dest ve gerdân pest
 katuna getüreyin didi (8) bunlar bu lafda iken ez-in cânib bu taraftan toz göründi
 yel toza toğandı (9) esdi tozu kalem gibi iki şâk eyledi içinden yüz biñ süni
 müselmân (10) allâh 'aşkına kuşak bağlamışlar cânların ve başların din yolında
 (11) kodi katı yay çekici ve uzak atıcı bunlar kim üzerlerinden (12) kuş
 uçurmazlardı çıkageldiler bu leşker mumlân-ı harezminiñ idi gördiler (13) kim
 küffâr leşkeri tağı ve taşu aşu tıtmışlar süniler bunlar katında görünmezlerdi

134 b

(1) pes mumlân kendü kavmine buyurdu ok sepiñ kâfir leşkerine (2) at şaldılar
 ok sepdiler her biri üçer ok atdılar yüz biñ kâfiri (3) tağa bıraktılar küffâr leşkerin
 bir yerden koparup kayşer üzerine (4) düşürdiler qarşeriñ dem nefesi bağlandı
 feryâd eylediler eyitdiler hây mesihîñ (5) kulları nolduñuz nâr-ı nûr sizden dâd
 olsun bunlar eyitdiler (6) muhammedilere yardımcı geldi bu taraftan emir 'ömer
 ve bağı gaziler mumlâna (7) qarşu vardılar görışdiler halife'i şordılar mumlân
 olası yetişdi (8) didi nâgâh toz oynadı içinden yüz biñ erle (9) nu'mân bin zeyd
 yemen pâdşâhı çıkageldi anıñ ardınca elli biñ erle (10) 'abdullah çıkageldi
 habeş pâdşâhı kim gök polad demüre garğ (11) olmuşlar anuñ ardınca
 'abdulkadir çelevi yigirmi biñ erle (12) çıkageldi şâflar bağladılar tırdılar ez-in
 cânib bu yañadan kayşer katında (13) bir er vardı yâvuz mel'ûndı adına rûsin
 dirlerdi ol meydâna

135 a

(1) girdi bunlardan kâsım girdi rûsin berâber geldi zahmlu oldu at (2) ulaşırdılar
 meydândan çıkardılar nu'man bin zeyd girdi rûsine (3) berâber oldu ceng
 eylediler dört hamle ortadan geçdi la'in kağdı (4) bir gürz urdu nu'manıñ kalkanı
 tağıldı gürz ucu başına (5) toğandı başu üç şâk yarıldı kulları at şaldılar nu'manı
 (6) meydândan kapdılar sünilerden çok adam şakatlandılar ekseri şehîd (7)
 oldılar ağışam erişdi iki taraftan kondılar müselmânlar melül ve mecrûh (8)
 oldılar şehîd olanlarıñ namazın kıldılar defin itdiler zahmlularıñ (9) zahmlarıñ
 bağladılar ez-in cânib bu yaña kâfir leşkeri şad hurrem kondılar (10) kayşer
 tahta geçüp oturdu begler cem' oldılar kayşer buyurdu (11) rûsine hil'at

geyürdiler taḥsinler kıldılar serhoş olup her biri (12) lâflar urdılar çünkim şabaḥ
oldı neḳkareler döğüldi iki leşker (13) bindiler meydân arasına oldı rûsin girü
meydâna girdi

135 b

(1) kıldı eyitdi ey ‘aḳılsız ḳavm ḳayşer biği pâdşâha ‘asi olur (2) siz bari
kimüñüze sanursız baḥtal diri degildir ki gele (3) sizi bizüm elümüzden ala
ḳurtara didi imdi ḳanuñuza girmeñ (4) gelün sizi ḳayşere ileteyüm ol muḥammed
dinin terk idiñ mesihiñ dinine (5) girüñ ḳayşer daḫı suçunuzu bağışlasın eger yok
dirseñüz böğün (6) dükkeliñüzi ḳılıçdan geçüreysin didi bu meydânda iken ḳayşer
dam (7) viridi eyitdi rûsin gelsün dünki gün ol nöbetin geçürdi didi (8) süleymân
anḫaḳı dirlerdi ol cevelân kıldı sünilerden ‘oşmân (9) bin süheyl girdi ceng
eylediler ‘oşmân bir gürz urdı süleymânıñ (10) ḳalkanı ḫaḫa kıldı ḫağıldı ketfine
ḫoḫundı süleymân fırsat buldı (11) bir ḳılıç urdı ‘oşmânıñ omuzın yardı dört
barmaḳ ayurdi (12) müselmânlar at şaldılar ‘oşmânı meydândan çıkardılar
girdiler abu ‘âsım (13) girdi süleymân ḳapdı la‘iniñ ḳuşağı ḳapdı elinden düşdi

136 a

(1) gidivirdi bir süñü urdı abu ‘âsım ḳalkan berâber getürdi abu ‘âsımı (2) zaḫm
yetişdi bu kez la‘in geçe varınca ardından bir ḳılıç urdı ḳalkan (3) berâber
getürdi la‘ini ik pâre eyledi ishâḳ kufi ḫamle kıldı sünilerden (4) musa ḫarezmi
girdi ‘âsım meydândan çıkdı zaḫımların bağladılar musa (5) ishâka berâber geldi
adın şordı eyitdi adum ishâḳ ḳufidir (6) atam adı ‘abdullah ibni ziyâddır (musa
eyitdi ey kelb bin kelb imdi hâ (7) al didi pürtâb eyledi la‘in çapüklük eyledi
atının ḳarın (8) altından geçdi musanıñ oḳın şavdı bir oḳ daḫı ishâk (9) kufi atdı
musanıñ gögsinden urdı arḳasından (10) çıkdı şehâdet kelimesin getürüp cân
‘izzetin ḫaḳḳa teslim eyledi (11) hezârı ? ? itdi bu ḫarafdan emir ‘ömer diledi kim
meydâna gireydi (12) muḫlân ḳomadı eyitdi sen ‘alem dibinde ḫalife yirinde dur
hemân (13) himmet yoldaş it diyü kendüsi meydâna girdi terkisinde yayın

136 b

(1) çıkardı eline aldı gez kirişde ḳodı demren ? ḳodı (2) çeker ḫoldırdı andan
la‘inin ḳalkanın birle getürdi aña (3) sinesine çekdi cân cehenneme işmarladı
ḳayşer âḫ eyledi bir daḫı bir daḫı (4) birbiri ardınca yetmiş kâfir depeledi ḳayşer
buyurdi on cengci fil (5) muḫlânıñ üstüne at şaldılar emir ‘ömer ḫarzem

leşkerine buyurdu ok (6) sepdiler filleri yine döndürdiler kayşer leşkerinden çokluğ adam (7) helâk eylediler kayşer anı gördi kaçdı buyurdu elli biñ (8) kâfir at saldılar mumlânı ortaya aldılar mumlân na'ra urdu (9) on iki biñ harzem leşkeri hamle kıldılar ceng içinde қаза-ы (10) âsmâni erişdi mumlânıñ atı sürçdi kendü bağladı üstüne (11) üşüşdiler mumlânı tutdılar harzem leşkerin şöndiler emir 'ömer hayli mel'ül (12) oldı kâfirlerden sokrať mel'ün meydâna girdi çağırdı (13) eyitdi ey nâdân kavm niylesiz uşda mumlân dağı tutıldı kimüñ

137 a

(1) içün derşirsiz didi hemândem ağmed țarran varayın diyüp bindi (2) sokraťa berâber geldi hayli ceng eylediler ađir ağmed țarran sokraťı kuşağından (3) tutdı kim ala 'alem dibine çıkara bu mel'ün hançerin çıkarup kuşağın (4) kesdi ađmediñ elinden düşdi gidivirdi tekfur şâh kim (5) istanbuluñ begi idi hamle kıldı cenge meşg'ül oldılar kayşer ağmedi görünce (6) meydâna girdi țurdu buyurdu kemendâzlar hamle kıldılar hazır oldılar (7) eyitdi kim ne vağıt kim ağmed cenge meşgul ol at şalıñ kemendler atıñ (8) nâr-ı nûr devletinde ele gireydi olmadı didi vehm ile kıldılar (9) ağmed ğafil iken dört yüz kişiler at saldılar kemendler (10) atdılar ağmed tutdılar 'alem dibine getürdiler süniler mel'ül oldılar (11) țevâbîl meydâna girdi sokraťa berâber ceng eyledi birkaç hamle (12) ortadan ğaťa geçdi sokrať mel'ün kaçdı țevâbîle bir gürz (13) urdu elinde kalkan țađıldı țevâbîlüñ gürz bağırına

137 b

(1) țokundu atından mu'allak yıkıldı sokrať diledi kim kılıç birle (2) iki pâre kıla ez-in cânib bu yañadan bir na'ra peydâ oldı şankim (3) yerle gök birbirine țokundu emir 'ömer âh eyledi eyitdi ol cinni (4) yigitdir erişdi didi bu yaña kâfir leşkeri birbirine bağışdılar (5) şandılar kim yerle gök birbirne țokundu kendülerinden gitdiler (6) kayşer ne ğikâyetdir diyince seyyid ğazret erişdi şol yıldırım gibi (7) elinde gürz ile sokraťa şöyle urdu kim kalkan țađıldı (8)? (9) ? ? țađıldı gürz indi depesine țokundu altında (10) atla getürdi yere berâber eyledi rûsin bulgari girdi seyyide (11) sünü ğavale kıldı men' eyledi nöbet seyyid ğazretine degdi rûsine (12) bir sünü urdu ğürd ğam eyledi debrâb gördi ol dağı (13) mürtetlerden idi anı dağı atından kapdı yire urdu andan kavradı

138 a

(1) havaya atdı inerken çaldı iki pâre eyledi kayşeriñ üstüne (2) heybet oturdı ve dağı dem nefesi bağladı dili tütüldü bu yañadan (3) seyyid baţţal ğazi çağırdı er diledi kimseniñ zehresi olmadı kim (4) meydâna gire seyyid atından aşğa indi atınuñ kolañın berkitdi (5) şıçradı bindi tiğ-ı dahhâk çeküp sağı kola hamle kıldı yetmiş sekiz (6) kişi depeledi birisi seyyidiñ önüne tırmazdı seyyid yine meydân (7) yirine geldi çağırdı kim ey 'asiler din düşmânları meydâna (8) gelseñüze didi bu yañadan çağırdı kim hây nolduñuz (9) artuğ bir er çağırır kim işbuna yañada cevâp vire mesihiniñ yüzi şuyın (10) yirine getüre didi böyle dirken ez-in cânib bu yañadan karşıdan (11) toz belürdi gün yüzi tütüldü toz içinde kaldı toz (12) arasından yüz biñ er yüz 'alem yüz çift nekkare çıkageldi isma'il (13) semerkandi idi süniler karşı vardılar ? kıldılar

138 b

(1) ħalife'i şordılar ismâ'il uş erişdi didi anuñ ardınca (2) elli biñ erle ? şâh-ı şirvânî çıkageldi sâf bağladı (3) tırdı anuñ ardınca ebû nevân hindî çıkageldi sözüne (4) dirâz idelüm anuñ ardınca 'abdulkadir çıkageldi yigirmi (5) biñ erle toluş toluş çok çok mü'minler çıkageldiler alay bağladılar (6) tırdılar kaşdları budır kim kendülerin kayşere uralardı ez-in (7) cânib kayşer bu taraftan temâşa iderdi nâğâh bir 'acayib toz (8) belürdi toz içinden ħalifenin sancağı peydâ oldu ħalife (9) için resulullahıñ 'alemi ahmedü muhammed peydâ oldu ħalife (10) için bir ak menâklûşi fil üzerinde taht bağlamışlar üstüne (11) çatı-ı hümâyün yeşil atlasdan tütülmüş kubbe içinde ħalife (12) tevabık bin ma'di rû-yı zemin oturmuşdı biñ (13) beş yüz müfti ve müderris şağında ve şolında yedi yüz

139 a

(1) câri ħâfız-ı kelâmatullâh hoş âvâz ile kurân okuyup giderlerdi (2) dört yüz ħub âvâzlu mükerreb mü'ezzinler öñince 'aşıkâne (3) ez-derûn cân cânper essallâh ilahe illallâh muhammedür resûllullâh eydürlerdi (4) dört biñ yigit filân bin filân gömgök demür ħalifenin (5) öñünce yâlin kılıçlar tıtuş tıruşlardı dört biñ er şolunda (6) gürzler getürüp yürürlerdi bu 'azametle yüzünden niğâb urılmış (7) idi ve yüz altmış fil ceng ardınca yedilürdi ve biñ (8) yedi yüz altun eyerlü bîdevî ve 'arabi atlar öñince yedilürdi (9) yedi yüz altun eyerlü bîdevî ve 'arabi atlar öñince yedilürdi (10) ve biñ heybetlü çıkageldi emir 'ömer ğaziler karşı vardılar (11) piyâde olup görüşdüler (yüz yire urdılar ħalife dükkelin (12)

nevâhat kıldı çünkim kayşer anu gördi gövdesinde kan kalmadı (13) korıdı dir dir ditredi dağı âsmana tıtdı ez-in cânib bu yaña seyyid

139 b

(1) dağı meydân içinde at başı çeküp teferrüç iderdi ħalifeniñ (2) dözi seyyide tıkındı eydür şol meydân içinde tıran kimdir emir ‘ömer (3) eyitdi yâ emirü'l mü‘minin bir cinni yigitdir erlikler gösterir sihirler(4) gösterüpdır hiç kimse muķabil olmaz bizüm bu leşkerimizi bu tıyadı (5) yoĥsa kayşer külümüzü göge şavururdu amma ħüdevende kıadd-ı kıameti (6) yâl u bâli sözi gözi kıaşı tıruşı oturuşı urması tıtması (7) baıtıala beñzer âlâ ol aķ idi bu siyâhdır ve şol bindügi (8) at ‘aşkıara beñzer ama ol şarı idi bu siyahdır şol (9) kıarşıuğı tağdan iner erlikler gösterir kim hezâr rüstem zâl u sâm (10) süvâr gerek kim aña öyküne gibi olıcaķ yine ol tağa gider didi (11) çünkim ħalife bu sözlere iştdi el getürdi seyyide du‘a kıldı (12) sünilerden biri segirtti seyyide geldi eyitdi ğazi yigit (13) seninçün ħalife du‘a kıldı seyyide bu sözi işidicek atından

140 a

(1) aşğa indi ħalifeye kıarşı yüz yire kıodı yine şıçradı atına bindi (2) bir müddet silahşorlık eyledi yetmiş iki dürlü lu‘b ider iki cânibden (3) müteĥayyir ĥâyran kııldılar seyyid yârenleri eyitdiler ey şâh-ı ‘alem ĥünerler ki (4) gösterdi bu ĥareketler ki ider kıamusı baıtıaldır âlâ nidelüm bu siyâhdır (5) ħalife eyitdi allâĥ ta‘âla kıadirdir her kim dilerse baıtıal şuretinde (6) yârdır yardım yetiştirir çünkim seyyid ĥazret meydân içinde tıtır pes (7) kıayşerden yaña döndi er talep eyledi kıayşer leşkerinde biri (8) vardı gürkin dirlerdi seyyide berâber geldi süñü ĥavale (9) kıldı seyyid anı men‘ eyledi geldi kim geče kıuşağından kıapdı başınıñ (10) üstüne çevirdi yire urdı cân cehenneme işmarladı anuñ (11) ardınca kışmir adlu bir mel‘ün girdi anı dağı bir alma gibi (12) atından kıapdı iki elin bağladı ‘alem dibine sünilere getürdi (13) süniler dağı tekbir âvâzı yedinci kıat göge erişdi on yedi adı

140 b

(1) bellü pehlûvanı bir lu‘bla yıkıdı bağladı süniler gönderdi andan (2) soñra yetmiş adı bellü mürtedlerden birer lu‘bla helâk eyledi ayruķ (3) kimse meydâna girmede seyyid ĥazret atından aşğa indi uç yirden (4) kıolan berkitdi şıçradı yine atına bindi tig-i dađĥaķ eline aldı heybetle (5) bir na‘ra urdı taçlar şarşıldı

işidenlerüñ 'aql-ı hâl (6) oldu kendünden gitdi çünkim seyyid kendüyi kayşer leşkerine urdı (7) kalb kalbe şâf şâfa urdı her yire kim uğradı târûmâr iderdi (8) adam kanın sel gibi ağıdı çünkim aḥşam erişdi yine baḥḥal tağa (9) yürüyüvirdi ḥalife seyyidiñ ardınca du'alar eyledi bu yaña kayşer (10) çerisine korku düşdi iki leşker geldiler karar kıldılar (11) emir 'ömer eyitdi yârenler şol yiğitlerin ardınca gidiñ ola kim benüm (12) katıma gönderesiz kim benüm göñlüm şöyle tanıklık viri kim bu kişi baḥḥaldır (13) evet kendüyi nikâbla gizlemiştir didi yedi server bindiler tağı

141 a

(1) taşı aradılar bulamadılar yine leşkere geldiler ez-in cânib çünkim seyyid tağıñ (2) toruğuna çıkdı abdest aldı namaz kıldı bir tenhâ yirde atın (3) ve tonın ve süñüsin ve yarağın kodı tağdan aşığa indi kayşerüñ (4) leşkerine geldi sürdi kayşeriñ bârgâhına geldi gördi kim kayşer taht (5) üzerinde oturır pâdşâhlar altun kürsiler üstünde (6) oturmuşlar siyâset kurulmuş aḥmed ḥarranı ve mumlânı getürmüşler (7) elleri bağılı siyâsetde tururlar kayşer dilemiş ki bunları öldüreler begleri (8) komamışlar bizüm beglerümüz muḥammedîlere dutsaḥdır anları dağı (9) anlar öldürürler dimişler ama kayşer söze gelmiş eydür 'aceb bugün (10) şol tağdan inen ne kişidir şunun gibi işler işledi mesihiñ (11) yüzi şuyın yire dökdi ben şandım ki baḥḥal öldi bu hoḥ (12) baḥḥaldan beş beter oldu didi oturanlar eyitdiler bilmeziz (13) şol tağdan iner girü ol tağa gider didi kayşer eydür 'aceb

141 b

(1) nice bilüz ol nice kişidir didi seyyid ilerü geldi eydür şâhâ bu iki (2) kişiler anı bilürler eger buyurursañuz ben bunlara işkence ideyin kayşer (3) eydür iyü söyledüñ ola mı didi seyyid bunları alup taşra çıkdı (4) ikisüñ dağı ellerin çözdi aḥmed ḥarran bildi kim seyyiddir âh eyledi (5) eydür ey pehlûvân kandesün diyü 'aql başından gitdi seyyidiñ üzerinde (6) cila' vardı aḥmediñ yüzine seyyid 'aql başına geldi gözin açdı (7) ey pahlûvân işbu gördüğüm düş midir veyâ uyanu koyam eydür (8) 'aqlını devşir benüm baḥḥal ğazi ol tağdan inüp hüneler (9) gösteren benüm didi aḥmed seyyidiñ ayağına düşdi tiz aḥmed bağına (10) başdı görüşdiler mumlân eydür bu ne kişidir ki bize bunuñ (11) gbi iyilükler eyledi didi aḥmed eyitdi bizüm serverimiz sulḥa (12) nımız seyyid baḥḥal ğazi

budur didi mumlân dağı geldi seyyidiñ ayağına (13) düşdi seyyid dağı mumlânı öpdi kaçdı tiz iki at getürdi

142 a

(1) bunlara virdi eyitdi diñ imdi siz varuñ yârenlere benüm (2) selâmun degürüñ inşâ'allâh ta'âla irteye degin ben dağı meydâna (3) varam kendümi 'ayân kılam hele şimdi siz varuñ diyüp gönderdi (4) bunlar şaç hurrem sünilere geldiler gördiler kim ne kadar (5) ulu begler var ise mevmû' katında otururlar seyyid hazretiñ hikâyetin (6) söyledirler bunlardan bir kişi aħmedi görüp halifeye geldi muştuladılar (7) aħmed țarran ve mumlân esir olmuşlardı uş geldiler didiler aħmed ve mumlân (8) halife katına geldiler yüz yire urdılar eyitdiler yâ emirü'l mü'minini (9) miz dükkelin olun kim seyyid ğazi ölmemişdir ol tağdan (10) inderdi ben cinniyim didi ol seyyid ğazi imiş hem bizi ol (11) kırtardı ve eyitdi inşâ'allâh ben dağı irte meydâna varam (12) kendümi bildirem siz varıñ halifeye benüm selâmımı degürin (13) diyüp bizi gönderdi didiler çünkim emir 'ömer ğaziler ve begler bunu

142 b

(1) işitdiler şaç oldılar tevâbîl eyitdi yâ allâh yâ muħammed bu haberiñ gerçek midir (2) and içdi kim bizi seyyid kırtardı koyıvirdi ve dağı bir at (3) viridi ve dağı kayşeriñ leşkerinde nice ulupâdşâhlar ve begler öldi (4) gice yapup kendüzin alu bilürlerdi dükkelin seyyid hazret öldürmiş (5) hep bize hikâyet eyledi didi halife bu sözi işitdi şaç oldı (6) ol gice sevindiklerinden hiç uyumadılar ez-in cânib çünkim seyyid bunları gönderdi (7) kendü sürdi kayşer çadırına geldi gördi kim 'alem ağıyardan fafiğ (8) olmuş bargâhına geldi ardından içeri girdi gördi kim kayşer taht (9) üstünde yatur dârı virdi 'aqlın giderdi kendüyi getürdi (10) tağa çıkardı bir ağaca bağlayu kodı ? badem sirke ile (11) kayşeriñ burnuna tokundurdi 'aklı başına geldi gördi kim bir ağaca bağlanmış (12) bir kişi turur elinde bir kamçı tutar hemân kim kayşer gözin açdı seyyid hazret (13) kayşere bir kamçı urdı eydür ey la'in aç göziñi kayşer feryâd eyledi

143 a

(1) eydür beni niçün döğersin ne kişisin baña bildir didi seyyid eyitdi (2) 'isa rûhullâhım kayşer eyitdi ben seniñ kuluñım gice gündüz yoluña cân (3) virürüm sen beni niçün döğersin didi seyyid eyitdi ey seni bî-din (4) benüm içün

neyledüñ bunca adamları ve begleri ve pâdşâhları kırdıñ (5) henüz bir müdde´imi ele getürmediñ diyü urdı kayşeriñ feryâdı göge (6) ağıdı kaçıyup kayşer eyitdi ey rûhullâh şanurdım seniñ rızañ (7) içün derişem imdi baña bir yol göster kim ben andan çıkmayam didi seyyid eyitdi (8) ben seni öldürirdim evet sen ölincek bu ulu dernek tağılur bunca (9) adam muhammedilerüñ atı ayağı altında helâk olur didi ve ala diler (10) misin ki şuçunu bağışlayam didi kayşer eyitdi dilerim yâ rûhullâh seyyid hazret (11) eyitdi şol tağdan inen kim ben cinniyim dir ol cinni degildir bilür misin (12) kimdir kayşer eydür bilmezem seyyid eydür ol baḡtaldır didi kayşer eyitdi (13) târiyün anı oda yakdı seyyid eyitdi yok ol diridir ölmedi

143 b

(1) bu kadar pâdşâhlarının leşker degin ölürlerdi dükkelin baḡtal (2) öldürdi yâ ol şağa kim gündüzin şu üleşdirirdi gice oluncaḡ (3) beglerin başların keserdi daḡı ol hekim ki şaçun şaçalun dökdi (4) bu mecmû´ işleri iden baḡtaldır evet anuñ ölümü seniñ elüñde (5) dir irte girü meydâna girecekdir seni meydâna okıyacaktır sen hiç (6) korğmağil meydâna girgil ol seni okuyıb sen varmazsañ benüm katımda (7) ve nâr-ı nûr katında şermesâr olursuñ soñra ben bilürüm saña (8) yapacağımı didi kayşer eyitdi her ne kim emr itdüñ ve ne buyurdın (9) ben anı kılayın didi çünkim va´deleri tamâm oldu seyyid hazret yine (10) kayşeriñ ´aqlın giderdi aldı yine çadırına getürdi çadır mübeddil (karşılıklı değıştirilmiş) câme (11) hâneye (câmeḡane: Yüklük, elbise dolabı) bıraktı bir zamandan soñra kayşeriñ ´aqlı başına geldi kendüyi (12) taḡtında gördi evet gövdesi katı döğülmiş kullarına çağırdı (13) geldiler gövdesini gösterdi eyitdi bu gice ´isa rûhullâh beni neyledi

144 a

(1) didi eyitdiler noldıñ eyitdi tîz begleri ve vezirleri devşirdi (2) ne kadar begleri varsa hazır oldılar kayşer başın gösterdi eydür ey (3) beglerim hikâyetimi işidiñ bu gice ´isa rûhu’llâh geldi beni aldı dör (4) dinci göge iletirdi baña çok çok ´itâblar eyledi mecmû´ hikâyetini bir bir (5) diyüvirdi imdi gerekdir irte meydâna girem baḡtal öldürem ´isâ (6) nuñ hükmüyle didi işiden begler ve ulular ´aceblediler ez-in cânib (7) çünkim bu yaña müselmânlar irteyi çıkardılar çünkim şabaḡ (8) oldu her taraftan kösi harbî döğüldi şâflar dizdiler (9) meymene

meysere turdılar kalb cenâh ârâste oldu müselmânlar tagdan (10) yaña baqdılardı ol dem içinde ol server-i ğâziyân ve ? (11) ? ve nâşır-ı mü'minân seyyid baṭṭal ğâzi ve ol merd-i hicâziyân (12) namâzi ki ezân haḳ ta'ala daḳı olsun ve raḫmetu'llâhı 'aleyh 'aşḳara (13) süvâr olmış sâmsüvâr gürzin omuzuna almış meydâna geldi

144 b

(1) biraz silâhşorlık eyledi ol leşker ḫayrân oldılar aḫır seyyid (2) müselmânlara karşı geldi yüzünden burḳa'ın giderdi kendüyi (3) gösterdi çağırıp eyitdi kim ey ḳavm biliñüz ve âġâḫ olunuz kim benim (4) baṭṭal ġazi şanıır kim târiyûn beni oda yaḳdı ölmedim didi haḳ ta'âla (5) ben ḳulın öldirmedi ve oda yaḳmadı ben bunca büyük kâfir beglerin (6) öldürdim ve buncaların daḳı öldürsem gerekdir didi ve birkaç adım (7) ilerü yürüdi sünilere selâm virdi eyitdi ol eksiklü ḳulunızı (8) ḫayır du'adan unutmañ didi emir 'ömer anı işitdi ḳararı ḳalmadı (9) seyyid daḳı emir 'ömeri gördi karşı vardı birbirleriyle görüştüler (10) ve ḳucaşdılar ardınca tevâbil erişdi ağlayu seyyidiñ ayağına (11) düşdi ağladı karşıdan seyyid ḫazret oġlancıkların gördi (12) karşı vardı 'ali ve beşir ḳuağına aldı iki gözlerinden öpdü (13) yine 'alem dibine getürdi emir 'ömer eyitdi ḫalife dest busın ḳıl didi seyyid eyitdi

145 a

(1) dest busın armağansız varmazam didi yârenler şaḳ hurrem döndiler 'alem dibine geldiler (2) ol ḳara ṭonların çıkardılar ḫalife buyurdu beşâret nekḳarelerin (3) çaldılar küffâr leşkeriniñ içine ḳorḳu düşdi ḳayşer eyitdi hây nolduñuz (4) ḳorḳmañ baṭṭalıñ ölümü benim elimdedir 'isa baña öyle buyurdu didi ez-in cânib (5) bu tarafda yârenler seyyidden ayrılıp 'alem dibine geldiler seyyid baṭṭal ġazi 'aşḳarı (6) küffâr leşkerinden yaña döndirdi ḳatı âvâziyla çağırıp eyitdi ḳanı ḳayşer (7) gelsün ceng idelüm diledi kim meydâna gire ḳomadılar eyitdiler begler (8) ve pehlûvânlar girsünler sen berüñde ḳarar it yandırdın bize iller vilâyetler (9) virüp bugün için saḳlardıñ kim yolunda baş cân oynayuz didiler (10) ḳayşer eyitdi mümkün degüldür benden artuḳ kimesne baṭṭalıñ başın kese pes târiyûn (11) meydâna girdi seyyide berâber geldi eydür ey caẗû yine dirildiñ mi işbu dem seni (12) öldüreyin diyüp süñü ḫavale ḳıldı seyyid ol la'inin süñüsün

men´ eyledi (13) geldi kim geçe kuşağından tutup atınadan kapdı iki ayağından yapışup eski

145 b

(1) teber gibi bertdi iki ? eyledi getürüp kayşer karşusına vardı talğani (2) kılıç havale eyledi helâk oldu anuñ ardınca bühtani girdi rüstem (3) oğlanlarından idi gürbüz erdi arada birkaç hamle hağa geçdi seyyid anı (4) dine da´vet eyledi gördi kim imkân degül sam süvâre gürzin havale (5) eyledi bühtanıñ kalkanı pâydâr olmadı indi depesine tokundı (6) iki gözi ile başı tağıldı bir bir yüz yetmiş kâfir depeledi (7) müselmânlardan tekbir âvâzı âsmâna erişdi halife ru-yı zemin seyyide (8) du´a eyledi ez-in cânib bu yaña kayşer eyitdi ey kavm niçün kanuñuza (9) şusarsız koñ beni gşdeyin size baḡtalı öldüreyin didi (10) kâhûy-ı hindî meydâna girdi eydür ey baḡtal nice pâdşâhlar öldürdiñ her biriniñ (11) kapusunda seniñ gibi el baḡlayup karşı turular anların intikâmın senden (12) alayın didi gürz havale kıldı kâhûy-ı hindînin gürzüne seyyid hazret (13) iki âyâsın karşı vurdu andan gürz tokundı bir file hağa geldi zirâ

146 a

(1) şaklayan cebbâr-ı âlem ide seyyid la´inin gürzin berk tutdı çekdi elinden (2) aldı havaya atdı inerken muḡammed muşḡafaya şallallâhu ´aleyhi vessellem medh okudu (3) la´ine gürz ile vurdu kim kalkanla berâber eyledi seyyid çağırdı kim (4) yâ kayşer gel senüñle ayırd olalım didi kayşer on iki biñ ve dört yüz yedek (5) ve nice begler bilince ta´zimle meydâna geldi seyyide berâber oldu eydür ey baḡtal (6) seniñ ölümiñ benüm elümdedir bu gice ´isa baña haber gönderdi imdi (7) yiğitsen gel benüm dinüme gir seni serleşker ideyin didi seyyid hazret eyitdi (8) çok söyleme eger ben seni zebûn idersem müselmân olur mısın kayşer daḡı razı (9) oldu süñü eline aldı seyyide havale kıldı geldi kim geçe seyyid hazret sağ (10) ayağın üzengiden çıkardı bir püşt-pâ öyle urdu kim at sağrı (11) sından yedi adım yir mu´allaḡ yıkıldı seyyid atından şıçradı kayşeriñ (12) gögsine çıkdı şakalına tükürdi şol eşşek kuyruğı gibi şakalın (13) eline toladı eydür gördiñ mi hâlini ol ´isa olup kamlışaya daḡı gögen

146 b

(1) ben idim imdi imân ´arza kıl müselmân ol yoksa sen bilürsin (2) ama müselmân olursan serni vilâyetüne sulḡan kılam her kim saña muḡı (3) olmazsa

başın alayın didi kayşer eyitdi çok söyleme ol sen didügiñ (4) olmaz didi ben anı tınmazım didi seyyid eyitdi çün sen müselmân olmazsın (5) sen cezan budır diyüp başın kesdi elinde kayşeriñ başı (6) ħalife bindiği filiñ ayağı altına tekerleyüvirdi dağı bu medh okudı (7) şî'ir hemişe düşmânın başı ey sulţan atunuñ ayağına ola ğaladan (8) nice bunıñ gibi düşmânlar ey şâh muzaffer eyleye luţfıla allâh (9) dağı yüz biñ anuñ aqranı mel'un kesile başları bu kavle cândân (10) cihânda devletüñ olsun ziyâde ki dâ'im bize nuşret vire ħannân (11) du'acı kıluyız yüzün sürüyi tehi dest olma mağcunâr sulţan (12) çünkim ħalife ħazretleri gördi kim seyyid gelür ħalife ħazret dağı (13) atından aşğa indi henüz dağı seyyid görmemişdi

147 a

(1) iki gözlerinden öpdü du'a kıldı kayşeriñ başın süñiye dikdiler (2) gezdirdiler çünkim bu tarafından kâfir leşkeri birbirine duķandı tağılmağı (3) istediler birbirin ulu begler döndiler hây nolduñuz biz bunda kayşerden (4) ötüri gelmedik dinümüz ğayretiçün geldik kayşer öldiyse bunca (5) pâdşâhlar ve sulţanlar vardır diyü her biri leşkeri añunla önlediler (6) ulu kâfir vardı adına kıntâr-ı hindî dirlerdi ilerü (7) yürüdi eydür şâhi kayşer dâdını alayın didi meydâna girdi (8) eydür ey baţţal cazûlukla şunun gibi pâdşâhi öldürdiñ (9) uş anuñ intikâmın senden alayın diyüp ol gürze urdı ħamle (10) kıldı seyyid ħazret anuñ ħamlasin men' eyledi geldi kim geçe bir gürz (11) urdı la'iniñ kılkânı tağıldı baş şavdı gürz indi (12) file toķandı fil yıkıldı seyyid ħazret atından indi kıntarı (13) tırdı birbirinin kıuşağından berk tutdılar seyyid ħazret kıntarı getürdi

147 b

(1) yire urdı bağıladı 'alem dibine viridi aķtay-ı hindî ve birine (2) menkûy-ı zengi dirlerdi iki yañadan yürüdiler seyyidi ortaya aldılar (3) biri gürz ile birin kılıç ile seyyide ħamle eylediler seyyid gördi kim nöbet (4) degürmezler 'aşkarı kıasıvirdi bindi kıntayı kıuşağından (5) kıpdı menkuy 'ayyâr idi ħançer çıkardı kıuşağın kesdi seyyid (6) ħazretüñ elinden düşdi gidivirdi seyyid kıakdı kıntayı (7) getürdi yire urdı ħerdeħam oldu rûm begleri leşkerinden (8) feryâd kıopdı birbirin çağırdılar kim bire kıomañ din ğayretin (9) yerine getürüñ didiler ol deryâ gibi leşker aķdaran deñizi (10) seyyidiñ üstüne perişândılar seyyid ħazret bir kez na'ra urdı (11) ħaykırdı ħamle kııldı ne kıışşadır az eydelüm aħmed kıarran (12)

muclân-ı harezmi ve 'ali bin hişâm ve cu'de ve süleymân ve mûsa (13) ve tevâbîl dükkeli islâm leşkeri birbirine tokundılar şanki

148 a

(1) kıyâmet kopardı at ayağı altında yerin bir katı havada geniş (2) bakır taş gibi görünürdü kan gövde'i götürdi üç gün (3) üç gice ceng oldu müselmânların tâtakatı tâtak oldu zirâ (4) kâfir galabalık idi müselmânlar az idi yüzlerin göge tutdılar nûrı (5) muhammedî şefi' getürdiler ol dem bir toz peydâ oldu küffâr leşker (6) bütün gözine koydu dükkeli kör oldılar gözlerin açamadılar (7) yüz kaçmağa tutdılar müselmânlar bir gün bir gice kovdılar kırdılar esir idüp (8) yine döndiler ol ğanimet mâlların bir yire cem' eylediler halife için (9) pençik çıkardılar bâkisin ğazilere üleşdirdiler andan göçdiler (10) şemmâs deyrine geldiler şemmâs halife'i ziyâret eyledi seyyid hazret şemmâsı (11) halifeye çok ta'rifler eyledi halife dağı şemmâsa çok du'alar eyledi (12) andan tahtın ârâste eyledi halife'i rûy-ı zemin geçdi oturdu (13) begler ve pehlûvânlar ve pâdşâhlar geçdiler oturdılar seyyid hazret dağı

148 b

(1) cihânlık kürsüsünde oturdu ve buyurdu vardılar koştantin (2) ve şem'un bin kayşer ve târiyûn oğlu kâsûra ve kalûn getürdiler (3) ol kuyuda saçları dökülmüş toz toprak olmuş siyâsete çökeri (4) diler diz çöküp oturdılar seyyid eyitdi tiz bunların boyunların urun (5) didi meğer anda bir kazı vardı halife katında hürmetlü idi (6) uğrulayın din tutardı adı 'uqba idi ayağ üzere turu (7) geldi seyyide teferrüc eyledi eydür hele yâ seyyid bunları baña işmarla naşihât (8) kılayın ola ki müselmân olalar didi seyyid hoş ola didi 'uqba (9) mel'ûn ol altı kişiyi evine iletdi halvet kıldı önlerine (10) ta'am getürdi yidiler 'uqba eyitdi ben dağı mesihiyim zunnâr (11) kuşanurum diñ imdi size naşihât ideyüm kabul eyleñ (12) kayşer dağı benüm sırrımı bilürdi dâ'imâ benümle meşveret kılırdı (13) ol görün kim kayşer öldi ol vâkıtden cigerüm hûn oldu

149 a

(1) imdi sizi haraca keselüm dükkeliñüz koştantin yanına (2) cem' olun benden yaña göz kulağ olun ne vâkı kim bahtala bir vâk'a (3) yaparam irişürsünüz dağı cem' olun malatyanıñ üstüne (4) varıñ ol kavm kılıçdan geçiriñ hiç aman virmeñ didi bunları öğütledi (5) irtesi oldu seyyid katına cem' oldılar bunları getürdiler

‘ukba eydür (6) hudavende çok naşihâtlar eyledim kabul itmediler ama haraca razı oldılar (7) ki sizûñ kuluñuz olup sözûñüzden çıkmayalar didi ol sözleri (8) seyyid işitdi nevm oldı ‘ukba mel‘ûn ol kâfirleri seyyidiñ ayağına (9) düşürdi ve halifenûñ elin öpdirdi koştantine kayşerlik virdiler (10) harâca kesdiler çokluk esirler var idi azad eylediler ve dağı rûmda (11) ne kadar esir olmuş müselmân var ise azâd eyleyecek oldılar tamâm kul (12) muhkem eylediler seyyid bunları salıvirdi çıkup ol mel‘ûnlar ol (13) aradan girdiler ez-in cânib çünkim bu yañadan halife ve seyyid ve malaṭya

149 b

(1) serverleri ol aradan geçüp ol server görgil murâdile malaṭya (2) revâne oldılar halife ululara ve beglere destûr virdi her biri maḳamlu (3) maḳamına vardılar halife halvet kıldılar emir ‘ömer halifeye toy kıldı (4) begler ve pehlûvânlar gelüp cem‘ oldılar ta‘amda ‘ukba kaḳı (5) mel‘ûn seyyid haḳretine bir loḳma şundi seyyid dağı aldı yidi hıḳmat (6) eyledi la‘in bir loḳma seyyidiñ lâlâsı tevâbîle virdi ol dağı (7) yidi ebû bekir oğlanlarından bir yigit vardı adı ‘abdurrahman idi aña (8) dağı virdi ol dağı yidi ol meclisde ol mel‘ûn üç (9) serverlere ağı virdi halife haḳret dağı iki gün ṭurdi (10) üçüncü gün seyyid baṭṭal ğazi çok tevâzu‘lar gösterdi halife dağı (11) du‘a kıldı dağı ‘azm vatân eyledi fi âmân allâh ta‘âla ? (12) râviler eydürler ağı yedi dürlüdür birisi bir yıllık birisi altı (13) aylık birisi kırk günlük ve birisi bir aylık ve birisi bir haftalık

150 a

(1) ve biri sa‘atlik olur ama ol ağı kim haramzâde seyyid haḳretine (2) virmiş idi kırk günlük idi işbu ‘acayib ve ğarayib buracıḳda(3) tamâm oldı her kim muḳammedîdir şalavat (4) hikâyet-i ba‘dezân ‘ukba mel‘ûnü’l fitne allâh u ‘‘aleyne (5) rivâyet-i aḳbâr ve nâḳılân-ı âşar ebu’l Muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (6) râvisidir şöyle rivâyet ider ki günlerde bir gün seyyid yârenleriyle (7) oturmışlardı tevâbîl oturuken levn-i muğayyir oldı ditredi (8) yüzi sapsarı oldı iki ayağı şişdi ol dağı (9) cânın haḳḳa teslim eyledi yârenler feryâd figân eylediler seyyid haḳret (10) çok ağladı namâzın kıilup defn eylediler andan soñra ‘abdurrahman (11) ditredi elleri ayağları şişdi ol dağı imân-ı ‘arz kıilup cân (12) ‘azizin haḳḳa işmarladı anı dağı defn eylediler defn eylediler yârenler eyitdiler bunlara (13) nesne viridirirler ‘acep kim itdi ola didiler bu hâle ḳamusın haḳret

150 b

(1) kıldılar 'aceb bu düşmanlığı kim itmiş olsa birkaç gün bunuñ üzerine (2) geçdi bir gün otururken seyyid hâzret dağı eyitdi âh ol damrûdan (3) baña dağı virdiler ola mı didi râviler şöyle rivâyet iderler kim (4) çünkü seyyid ol hâli gördi ağladı eyitdi ey diriğa müselmânlar (5) at ayağı altında helâk olurlar didi hemândem seyyidiñ eli ayağı (6) at ayağı altında helâk olurlar didi hemândem seyyidiñ eli ayağı (7) bî-ħođ oldu siyâh şakalı döküldi yârenlere feryâd figân (8) kıopardılar emir 'ömer tiz nâme viridi ħalifeye ħâli 'ilâm eyledi ez-barây (9) ħuda seyyide tiryâk viridi kim bunun gibi pehlûvân helâk olmaya (10) nâme'i peykle gönderdi çünkü nâme ħalifeye irişdi muţala'a (11) kıldı tîz bir şişeye tiryâk-ı kebir çıkardı ol peyke virdi peyk alup revâne (12) oldu bu yañadan 'uğba mel'ün anı gördi tiz kendüniñ (13) iki kılın düzdi viridi yetişdiler pinhânı ol peyki öldürdiler

151 a

(1) tiryâkı 'uğbaya getürdiler ħalife katı mel'ül oldu 'aceb bu işi kim (2) itdi ola didi 'uğba anda hazır idi eyitdi şâhâ ol zehr işi (3) degildir ħalife yâ sebep nedir di mel'ün eyitdi ol gün baţtal bir iyü iş (4) işledüm şandı kayşer gibi pâdşâhı bî-muĥaba öldürdi anuñ (5) gibi pâdşâhı öldürmek az degildir ol zahmat baţtala andandır (6) didi anda olan ulular çün bu sözi işitdiler hây bu ne sözdür ki (7) dirsün ol pâdşâh olsun ol bir süni mi bî-dindir didiler 'uğbanıñ (8) üstüne ğuluv kıldılar mel'ün gördi kim ağız birdir ayruĥ söylemedi ortaya (9) ayruĥ söz bırakmadı bir zaman süni bî-din ol şeytân ? (10) ol maĥluķıñ ħabbesi ol yüzi kara ? cehennem ? (11) ol merdûd 'uğba kazı evine geldi kayşere nâme yazdı kim baţtala (12) ağı virdim öldi tiz leşker cem' idüñ malaţya varıñ (13) ol kamu kılıçdan geçürüñ intikam aluñ âmân virmeñ öldürüñ

151 b

(1) uş ben dağı fırsat isterim ki ħalifeye ağı virem hele siz er gibi (2) oluñ merdânlık eyleñ nâme'i viridi çünkü nâme kayşere irişdi (3) begler eyitdiler bu iş yavuz işdir târiyün oda yakdı girü dirildi (4) meyâza kim girü dirile 'âlemi bize tar göstere didiler kayşer eyitdi (5) yâ pes nidelüm begler eyitdiler câsûs virelüm kim göre ħikâyeti (6) bildire andan soñra câsûs viridiler vardı girü geldi kayşere şöyle (7) cevâb virdi kim tevâbîl ve 'abdurrahman ölmüşler baţtal dağı şişmiş (8)

tenden saru şular akar şimdiye dek öldi ola didi kayşer çünkim (9) anı işitdi katında yüz biñ er hazırıdı buyurdı bindiler nekkareler (10) döğüp ‘azm malatya kıldılar kim geleler harâb kıllalar ez-in canib bu yaña (11) seyyid aşlı allâh şâna ağulı kaldı yârenler feryâd figân kıldılar ‘aceb (12) halife niçün tiryâk virmedi ki nâzenin pehlûvân helâk olur nice (13) idelüm didiler bilmezlerdi kim ‘uğba mel’ûn adam gönderüp tiryâk

152 a

(1) aldırup ? eyledi ama seyyidiñ yârenleri feryâd idüp ağlaşdılar (2) nâgâh bir gün yahya bin muti’ geldi sünilerün câsûsı idi eyitdi ne (3) turursız kayşer seyyidiñ hikâyetiñ işitmiş uş yüz biñ kâfir leşkeri (4) yle kendüsi yetişdi didi müselmânlaruñ başı kopdı öldi tîz (5) şehre münâdi kıldılar on iki biñ müselmân hazır itdiler şehir (6) berkitdiler gâzilerden muhammed bin fellâh gördi kim hâl böyledir şehirden (7) taşra bir ağaç dibine geldi zârlıklar kıldı ağladı eydür uş (8) bunda turayun ne vaqt kim yârenler ağlaşalar baṭṭal öldi diyü ben daḥı (9) kendümi helâk ideyin diyü tururken nâgâh gördi kim karşıdan (10) bir karı gelür omuzunda bir seccade ayağında nâ’lın ve bir ‘asa (11) elinde ve bir elinde bir şişe geldi muhammed bin felâha selâm viridi (12) eyitdi yâ muhammed bin felâh ‘azmetullâh-ı ta’âla seyyide necât viridi tur yukaru (13) seyyid hazretiñ katına varalum didi muhammed bu haberi işitdi şaḍ oldı

152 b

(1) sürdi şehre geldi yârenlere haber oldı şaḍ olup geldiler karıcığı (2) ziyâret kıldılar aldılar seyyid katına cem’ oldılar karıcığ seyyid başı (3) ucunda oturdı elin getirüp du’a eyledi ol dem gözlerin açıldı (4) ol şişe’i getürmiş idi andan bir katre seyyidiñ ağzına koydı (5) hemân kim boğazından aşğa indi haḵ ta’âlanıñ kudretinde seyyid ağsırdı (6) turıgeldi istifraḵ eyledi ol ağı taşra düşdi seyyid gözün açdı (7) biraz kendüyi devşirdi hoş oldı biraz turdı oturdı (8) karıcığ şişeden bir mikdar daḥı içürdi andan soñra seyyid bol (9) eyledi bağı kalan daḥı bol yolundan çıkdı seyyidiñ külli vücudu iyü oldı (10) ciğeri tazelendi hiç zahmatı kalmadı şişede birazcık yağ kalmış idi (11) karıcığ anı daḥı seyyidiñ yüzine gözine sürdi hemândem kudret-i (12) rabbanî yüzi gözi yapağı gibi oldı saḵalı bitdi görgit ta’am diledi (13) getürdiler yidi karıcığın ayağına düşdi eyitdi ey aḥret hatun sen

153 a

(1) kimsin ki geldiñ beni bunun gibi rahmet itdin ben iştifar zâhidiñ kıızıyım (2) adım rabi'adır çok zamandır ki medinede muhammed türbesinde mücâvir idüm (3) bugün şabaḥ vaktinde ravza' içinde bir âvâz geldi kim yâ rabi'a tîz (4) ol bu şişeyi oğlum baḥtala irişdir anuñ ḥulḳumından geçür kim şifâ (5) bula ve ol zehirden ḥalaş bulup ḳurtula didi şişe' i elüme şundu (6) bu idi kim irişdim çünkim murâd ḥâşıl oldu yine ben giderüm didi seyyid eyitdi (7) ey aḥret ḥatun bir iki gün eglenüñ size ḥızmat idelüm diyince (8) ḳarıcık ğa'ib oldu şol ḳadar aradılar çâre olmadı bulamadılar nâĝâḥ (9) şehir içinde ğulĝule oldu şehirli birbirine ḫoḳundu seyyid hây ne ḥikâyet (10) didi eyitdiler ḳayşer senin ḥasta olduĝun işitmiş yüz biñ kişi ile (11) yetişdi didiler hemâdem seyyid anı işitdi ? tig-ı ḫaḥḥaĝı (12) ḳuşandı ḳarşu vardı bir ḳamçı elinde 'aşḳara süvâr oldu ol (13) leşkere berâber oldu bir bu tepeye ḳıḳdı bir na'ra-i radvâr ile çağırdı kim

153 b

(1) küffâr çerisi şandı kim yerle gökler birbirine ḫoḳundu def'a bir na'ra (2) öyle urdı ki şanki yerlerün yetdi yerlü yeründen ḳopdı veyâ ḳırıldı (3) eydür ey mel'ün ḳoştantin beni öldi diyü fitne mi şaldıñ uş seni (4) daḥı atañ yoluna göndereyin diyüp çağırdı küffâr leşkeri anı (5) işitdiler âḥ itdiler ey diriĝa ḳaza-yı asımâna uğradık didiler biri birine (6) doḳundılar niceleriñ zehresi çâk oldu baḥtâl yine dirildi ola mı didiler (7) seyyid daḥı kendüyi ol leşkere urdı 'aḳabince yârenler on iki (8) biñ erle irişdiler ḥamle ḳıldılar seyyid ardı 'alemlerini aḳdardı (9) şöndi allâḥ ta'âlanıñ ḳudretinden ez-in cânib bu yaña ebu bekir yeñi müselmân (10) olmuş idi elli biñ kişiyle ḳıḳageldiler anlar ardından bunlar ö (11) nündeñ kâfirleri öyle ḳırdılar ki iki biñ kişiyle ḳoştantin güçle (12) ḳurtuldu ḳalanın ḳırdılar mâlların aldılar ḳalanı daĝıldı ḳaldı seyyid ol (13) mâlı devşirdi yetimlere üleşdirdi ebu bekir yeñi müselmân gelüp seyyidiñ

154 a

(1) elin öpdü eyitdi ey ḥudâvende işitdüm mübârek mizâcuñuz zahmet çekmiş (2) geldüm ki sizi görem elhamdülillah ki selâmet gördük didi seyyid daḥı nevâḥat (3) itdi andan soñra biñ deve ka'be mücavirlerine virdi daḥı her ḳande kim (4) bir abid ve zâhid vardır anlara çoḳluḳ mâl virdi kendüsi (5) ḳabul itmedi hemân bir at ve ḳılıç ḳaldı baḳısın üleşdirdi bu ḥaber ḥalifeye (6) yetişdi ki

seyyide şefâ'at yetişmiş kayşeriñ yüz biñ leşkerin (7) şıdı didiler andan yârenler işidüp şaç oldılar 'uqba işitdi kim nefesi (8) bağlandı ħor ħakır olup kendü kendüye 'aceb ħâlim nice ola didi ? (9) ? ez-in cânib seyyid târiyûna nâme yazdı kızuñ gülendâmi çehâzla (10) baña viresin yoksa sen bilürsin 'âlemi gözüne târ iderin didi çünkim (11) nâme târiyûna geldi okudı melûl oldu 'avratına ħâlû'lilâm eyledi 'avrat (12) eyitdi gülendâma diyeyin görelüm ol dağı ne dir didi gülendâma (13) okudılar ħikâyeti bildirdiler eyitdiler eger seni virmezsez bir yâvuz kişidir

154 b

(1) kin eyler vilâyetimizi ħarâb eyler didiler kız eydür nola maşlahat viriñ (2) eyitdi kim benüm öcümnden size bir ziyân degmesün öyle tutuñ kim ben öldüm (3) idi imdi şol bağtal didikleri od dağı olursa beni yakmayayın (4) ħod yanmağa mâ'il oldım tek size bir ziyân olmasun didi çünkim târiyûn (5) anı işitdi kızınıñ yarağın düzdi kullar ve nâdimler ve qaravaşlar düzdi (6) birkaç kâfir begleriyle gülendâmi viridiler günlerde bir gün malağya irişdiler (7) malağya serverleri qarşu çıkdılar gülendâm şehre getürdiler düğünler (8) eylediler gülendâmi seyyide işmarladılar gülendâmdan seyyidiñ bir oğlı (9) toğdı adın nezir kodılar uşda bunlar şadılkda bu yaña kayşer ve kâfirler (10) melâletde kaldılar ez-in cânib bu yaña geldük ħalife ħikâyetine ħalife'i (11) rû-yı zemin seyyidiñ ħoşluğı ħaberi işitdi bağdâd ulularına konukluk eyledi (12) ululara ħil'atlar virdi ve dervişlere mâllar ve ni'metler üleşdirdi 'uqba kağı (13) ol demde ħazır idi fırsat buldı ħalifeye mumlân-ı ħarezmiye ağı

155 a

(1) virdi bir zaman bunun üzerine geçdi ħalife dağı öldi ol (2) ağıdan öldi dört yaña nâmeler perâkende kıldılar ħikâyeti bildirdiler (3) yâs mâtem tutdılar seyyid ħazret şordı ki ħalifenin ħastalığı neden idi (4) eyitdiler ağı virdiler nice kim 'ilaç virdiler çâre idemediler didi seyyid (5) eyitdi aramızda bir kişi vardır bu fitneleri hep ol ider didi du'a kıldı (6) eyitdi ey ħağ sen rüsvây eyle didi bir zaman dağı bunun üzerinden geçdi işbu kışsa-i (7) 'acayib ve ħaraib buracıkdâ tâmam oldu vesselâm (8) meclis-i heft dem mihmânħare 'abduvehhâb aşħâb-ı resûl (9) rivâyet-i aħbâr ve nâkıılân-ı aşar ebu'l muħsin şâh ki işbu kitâbiñ (10) râvisidir şöyle rivâyet kıılır kim günlerde bir gün emir 'ömer yârenleriyle (11) oturmışlardı

‘abdü’lvehhâb tırıgeldi eydür yârenler cûy-ı ferakıb (12) kenârında bir mekân bünyâd eyledim dilerim ki siz yârenler anda gelesiz kıadmeñüzde (13) ol yerçügün müşerref ola didi emir ‘ömer eyitdi biz de bir nesne getürelüm

155 b

(1) kıutlayalum didi uşda kırık kıoyun ve kırık yük buğday ve kırık baţmân (2) yağ didi cu’de eyitdi ben dağı ol kıadar nesne vireyin didi fi’lhâl (3) hâllu hâlince iletdiler baţtal ğazi eyitdi benüm tırurda (4) nesnem yokdır ama bir şıkâr ideyin her kim elüme girerse ‘abduvehhâbıñ (5) olsun didi tırdı atına bindi revâne oldu ol ğün eline nesne (6) girmede gitdi birkaç ğünden soñra bir murg-ı zâra yetişdi ğördi bir lâtif (7) bıñar atından indi abdest aldı namaz kııldı namazdan fariğ olıncağ (8) uyku ğalabe kııldı yatdı uyudu birazdan soñra kıulağına at kışnemesi (9) ğirdi beleñleyü tırıgeldi ez-in cânib râviler şöyle rivâyet ider ki (10) ‘arağıl kıayşeriñ dört kıızı vardı biriñ seyyid aldı biri dağı (11) fağfur-ı çinin oğına murâd olup durdı adı hümayûn idi bir ğün (12) hümayûn yavuklusına haber ğönderdi kim gelesin beni alasın zinhâr bunda (13) baţtal kıorkusundan uyumazam ve hem bir kıız kıarıdaşım ğeldi uğruladı müselmân eyledi

156 a

(1) ‘avrat edindi eger beni saña ğereksem alasın ki ola ki ğidesen leylim ğündüzüm baţtal (2) kıorkusundan rahatım yokdır dimiş ol adıña fa’fur şâhiñ (3) oğı dört biñ kıışıyle hümayûn çehâzıyla ve ni’metle alup vilâyetine (4) ğiderken ol dem seyyid öñine ğeldi kıız arkıadan seyyidi ğördi âh (5) eyledi eyitdi andan kim kıorkardım aña uğradım didi hüstreve haber oldu (6) hüstreve eydür ğam değıil ben anuñla çıkışıırın didi halkına buyurdı seyyidi ortaya (7) aldılar seyyid na’ra urdı hamle kııldı hüstreve tıutup bağıladı leşker (8) kaçdı seyyid hüstreve ile kıızuñ yanına ğeldi kıız eydür yâ baţtal kıanı (9) bizimle ‘ahdıñ kıavlin ayrıık kimse tıutmañ ğerek idi niçün (10) kıomazsın ki yolumuza ğidivir didi seyyid eyitdi biz kıurdus siz kıoyun (11) siz hiç kıurd kıoyundan taam’ın kese mi veyahûd kıışı kendü loğmasın (12) terk ider mi didi kıız eydür ğel imdi beni saña sat ne (13) dilersen vireyin seyyid eydür hele baña değıil kıimsin didi kıız eydür ben kıayşerüñ

156 b

(1) kıızıyım adım hümayundur balduzuñum ol yigit kim bağıladuñ fa’fur (2) şâhiñ oğıdır benüm nâmzedümdir didi seyyid eyitdi siz benüm (3) avımsız kıomazam

didi bunları bunca kıl birle revâne oldu (4) yolda gelürken ağaçlar arasında meyveye uğradı seyyid oturageldi ol (5) meyvelerden birkaç dane yidi ol hoş yiyen 'ayş idi seyyidiñ 'aqlın (6) aldı düşdi kız anı atından ayırdı hüsrevi bindirdi çağırdı (7) hüsrev diledi kim seyyidi öldüre kız komadı şayet anuñ yoldaşları (8) çokdır kimse arkamıza vire didi seyyidi bir ağaca aşı kodı (9) atın tonın aldı revâne oldılar seyyid anda kaldı birazdan kendüye (10) geldi gördi kim ağaca şarakomışlar bildi kim ol meyveniñ (11) fi'ildir nice kim cihed eyledi kendüyi kurtaramadı çâre olmadı (12) gördi kim bir sürü at gelür yanınca iki at oğlanı ile at güderler (13) seyyidiñ katına geldiler eyitdiler ne kişisin niçün bağladılar didiler

157 a

(1) seyyid eyitdi geldim gördim birkaç kimesneler şarâb içerler baña dağı (2) gel otur didiler oturdım şaraba tutdılar mest oldım bunca getürüm varsa (3) aldılar beni bu ağaca bağlayı komışlar gitmişler bunlar gülüşdiler seyyidi çözüp (4) koyuvirdiler biriniñ belinde bir kılıç vardı seyyid eyitdi şol belüñdeki (5) ağaç mıdır yoksa demür midir didi yine gülüşdiler eyitdiler sen delüymiş (6) sin anuñün işbu ağaca bağlamışlar seyyid eyitdi şatun mı aldıñuz nice alduñuz (7) alañ bir göreyin didi sizi aldatmışlar yine gülüşdiler şemşiri (8) çıkarup seyyidiñ eline virdiler çünkim seyyid kılıç aldı eyitdi tiz (9) müselmân oluñ yoksa öldürürüm didi bunlar çağrışdılar hemândem (10) seyyid onları öldürdi tonların giydi ol atlardan bir at tutup (11) bindi hüsreviñ ardına düşdi bunlar dağı geldiler bir bıñarıñ (12) üstüne kondılar oturup yimek yuşarken seyyid çıkageldi kız bağıdı (13) seyyidi gördi yine âh eyledi hüsrev eydür âh eylediñ hümâyün eyitdi

157 b

(1) işte baştal yine geldi didi hüsrev turigeldi kılıca urdı hamle (2) kıldı seyyid men' eyledi geldi kim geçe seyyid hâzret yüyüvirdi hüsrevi (3) atından kapdı yire urdı elin bağladı ve kızını aldı malaşyadan yaña (4) revâne oldu ez-in cânib yârenler 'abduvehhâb önine cem' oldılar (5) seyyid gelmedi çok istediler bulamadılar melûl olup oturdılar seyyid çıkça (6) geldi kırk adı bellü pelûvân 'abduvehhâb evinde otururlardı (7) ol ğanimet mâlın gördiler hayrân oldılar seyyid ol mâliñ kamusın (8) 'abduvehhâba virdi çün geldi yidiler yimekten sonra dükkeli (9) ol kıza 'âşık oldılar geldiler seyyidiñ ayağına düşdiler yüz

yire (10) urdılar ol eydür baña vir bu eydür baña vir seyyid gördi kim (11) birbirine düşdiler iş kâsda varır seyyid hâzret dir hây size (12) geldi birbirüne düşersiz ben kıızı hâlifeye virdim dönüp berâber (13) muğanniler ve berâber adamlar ve hâdimler ile kıızı hâlifeye gönderdi ez-in

158 a

(1) cânib râviler şöyle rivâyet iderler kim çünkü kıız hâlifeye yetişdi (2) gönlüne ‘âzım hoş geldi uşda dün ü gün zevk-i ‘ıyşa meşğûl (3) oldu ez-in cânib biz geldük kayşer hikâyetine kayşer kıız karında (4) şınuñ hikâyetin işitdi perişân oldu nâme yazdı gönderdi (5) eyitdi kıız karındaşımı ve köykümi vir yoksa çeri cem’ ider varırum (6) ne seni korum ne hâlifeyi dükkelinizi kılıçdan geçürürim dimiş seyyid (7) bu haberi işitdi geldi cevâb yazup gönderdi eyitdi ey kâfir (8) eger er iseñ di bire nesin atan benden ne aldıysa sen dağı ziyâde (9) olasın uş kıızı hâlifeye virdim erseñ tali’in bir kere şına (10) çünkü nâme kayşere yetişdi vezirlerin katına cem’ eyledi tanışık (11) kıldılar begler eyitdiler hudâvende kayşer bu nesne çok şınadı (12) ve sen dağı gördünüz çâre olmadı şâyed girü varıruz (13) rüsvâyılık idevüz mesihün yüzi şuyıñ yire dökevüz didiler

158 b

(1) bunlar bu sözde iken ez-in cânib bu yaña ‘uqbadañ kayşere (2) nâme geldi kim uş kıız karınaşıñ bunda hâlife katındadır ben (3) gice gündüz anuñ tedârikindeyim ki uğrulayup saña gönderem (4) ğam itme ben bunda bir fitnelik koparam ola kim bunlar birbirine düşeler kayşer (5) eyitdi benüm külli ümidim sañadır şâyed ki bu yanmış cigerime (6) şu seple zirâ bunda adam yüzine bakamazam diyü nâme gönderdi nâme (7) ‘uqbaya yetişdi uş gice gündüz fikirde kaldı ki ‘ceb ne tarıkile (8) uğrulayın diyü bu yaña müslim hâlife dağı gice gündüz kıızla (9) zevk iderdi bir an hâli olmadı kimesne hâlifeniñ yüzün (10) görmezdi uşbu kışşa-i ‘acayib ve ğaraib buracığda tamâm oldu (11) meclis-i nev-dehüm hikâyet-i ‘uqba la’in ??? (12) bu fâşıl seyyid gaziyle ‘uqbaniñ hikâyetin beyân ve ‘ayan ider (13) evvel allâh dileğüm kim birdir ol her ne yirde isek hâzırdır

159 a

(1) her ne derdin varsa dermandır şadıķıñ hem dinle imânıdır (2) hem ? muhammed hem kulı vir şalavat ? yâ veli (3) ben dağı bir hoş ğaza eydüm saña

tut kulağın bir dem işit benden yaña (4) seyyidi görgil ki ne işler kıılır ‘uqba kaızı ile hâli nice olur (5) seyyidi görgil ki ne işler kıılır ‘uqba kaızı ile hâli nice olur (6) nice yüzdür seni dinlegil şerh ideyüm kâmusın añağil (7) yâ kıızı nicesi varup döndürir nice nice abdülvehhâbı ipden indirir (8) ne baqs bunları bulduğunu her biriniñ benüm elümden alduğunu (9) şerh ideyüm kâmusını ey şefâ tekbir ile yürür atı muştafa (10) râviyân-ı aħbar ve nâkıılân-ı aşar ebu’l muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (11) râvisidir şöyle rivâyet kıılır günlerde bir gün bir kışı geldi (12) eydür falân yirde çok av gördim didi meğer ki ħalifeniñ (13) av ile başı hoş idi çünkim bu ħaberi işitdi meyli şikâra oldu

159 b

(1) ‘uqba mel’ûn ħalifeniñ dâ’im sarayının emaneti idi ol gün dağı (2) saray ‘uqba mel’ûna işmarladı la’in fırsat buldı hümâyunu uğruladı (3) ħâdimleri birle kayşere gönderdi kayşere ħaber virdiler uş kıız (4) karındaşıñ geldi diyü muştuladılar kayşer karşı çıkdı şehre (5) getürdi ez-in cânib biz geldük bu yaña ‘uqba ħikâyetine çünkim (6) kıızı kayşere gönderdi yaqasın yırttı feryâd eyledi eyitdi (7) ey müselmânlar görün ki baṭṭal kıızı severdi çünkim ħalifeye viridi (8) soñra pişmân oldu ‘abdulvehhâba kıızı uğrulatdı yârın (9) bir gün ħalife gelür ben aña ne cevâb vireyin didi zârı (10) zârı ağladı bağdâd kavmi dükkeli üstüne üşüşdiler her (11) birisi seyyid ħazretine ħayli bilmedin sözler söylediler ‘uqba mel’ûn (12) eyitdi ve o yalâncı ideyin dirken ħalife çıkageldi la’in (13) feryâd eyledi karşı vardı eydür yâ ħalife rûy-ı zemin

160 a

(1) kıız güm oldu baṭṭal ‘abdulvehhâbı virmiş kıızı uğrulatdı (2) didi ħalifeniñ içine od düşdi acısı depesine çıkdı gözleri (3) kana döndü tiz emir ‘ömere nâme yazdı kim bunu saña varacağ ‘abdulvehhâbı (4) tutasın elin ardına bağlayasın tiz baña viresiz çünkim nâme’i (5) işmarladı aldı emir ‘ömere geldi nâme’i virdi okudılar emir ‘ömeriñ (6) beñzi kıızardı ħikâyeti seyyide eydivirdi seyyid dağı ‘abdulvehhâba (7) eydürdi fermân ħalifenindir didi buyruğına muti’yim (8) didi baṭṭal eyitdi ben dağı bile giderim tîz bir at eylediler gitdiler (9) günlerde bir gün bağdâda geldiler ‘uqba ħaber oldu uş ‘abdulvehhâb (10) geldi diuü la’in hemân feryâd idüp ħalife katına geldi eydür (11) şâhâ uş geldiler ol ħayinler pâdşâhlar ħânedânına kaşd (12) idecekler imdi olmasın ki onlara söz söylesin veyâ

yüzlerine (13) bakasın şimdi buyır 'abduvehhâbîñ ellerin bağlasunlar içerü getürsinler

160 b

(1) yol virsünler kim içerü gire didi halife emreyledi cellâdlar (2) çıktılar seyyid hazretine eyitdiler halife şöyle buyurır kim 'abduvehhâbîñ (3) elin bağlayup içerü iletevüz ama size destûr yokdır içerü girmeye (4) didiler seyyid kaçdı gözlerin kana döndi 'abduvehhâbîñ elin eline (5) aldı içerü girdi gördi kim halife oturır seyyid hazret halifenin (6) önünde yüz yire urdı selâm virdi halife aıla selâmın (7) alup iltifât itmedi ve yüzine bakmadı seyyid eydür ey halife-i rûy-ı (8) zemin peygamber yirine oturursın zulm itme evvel günâhımız bildir andan sonra (9) her ne kim eylerseñ eyle didi haalife eyitdi revâ mıdır hanedâna (10) hıyânet idesin kayşer kızın baña viresin sonra 'abduvehhâbı (11) gönderesin girü uğruladasın baña bunun gibi oyun idesin (12) didi seyyid eyitdi hâşâ kim bu söz gerçek ola bu işden bizim kaç'â (13) haberimiz yokdır didi 'abduvehhâb eyitdi ben hazret-i resûllullâhın

161 a

(1) mübârek yüzün gördim bu yigidiñ baña nişânların dimişdir ol benüm (2) oğlumdır didi imdi kerem eyle ey halife-i rûy-ı zemin müdde'iler (3) sözine uyma bu yigidin hatırın yıkma ol didüğünüz nesnelere (4) hep iftiradır ve ben dağı bugünlük y^renlik pîr kişiyim hiç ömrümde (5) kimseye hıyânet itmedim ve itmezem dağı didi ol mel'ûn ol (6) merdûd dükkelimüzü rahat olmaz dağı ol kâfir ol habis 'uqba (7) kañ'zzehm allâh ta'âla ? ? ? kara yirinden (8) turugeldi eydür kıızı sen severdiñ uğruladıñ didi miskin (9) 'abduvehhâb rızalullâh-ı 'aleyh and içdi kim benüm bu ma'nadan (10) haberim yokdır didi mel'ûn 'uqba döndi eydür şâhâ böyle şorulmağla (11) iş bitmez buyur 'abduvehhâbîñ elin bağlasunlar boynın ursunlar tâ kim (12) bu iş âşikâre ola didi buyurdı 'abduvehhâbîñ elin bağladılar (13) cellâd eline virdiler cellâd dağı kılıç çekdi ilerü yürüdi kim boynın

161 b

(1) ura seyyid hazret dayanamadı turtuğı yirden şıçradı cellâdın (2) elinden kılıcı aldı halifeye eyitdi şâhâ ol anuñ günâhın isbât (3) eyleñ andan öldürüñ didi 'uqba feryâd eyledi eyitdi şâhâ (4) anuñ günâhın gördünüz mi halife yüzine kılıç çekdi şimdi bunuñ (5) kanı helâldir didi seyyid eyitdi ben kimseye kılıç

çekmedim evet kılıcı zâlim (6) elinden aldım yok yire kan olmaya didim evet b, re mel'ûn (7) şöyle beñzer ki sen kâfirsın allâh ta'âla rüsvây ide döndi ħalifeye (8) eydür ey ħalife-i rûy-ı zemin bu kazıya ħuzıra bühtândır ama (9) kırk gün mühlet viriñ inşâllâh kıziñ mâlı biline işte (10) 'abduvehhâb kıtında tursun eger kırk gün geçüp kızi getürmezsem (11) sizin kıtuñuzda şerm-sâr olam 'abduvehhâb nice dilerseñ (12) idesın didi mel'ûn 'uķba işitdi eydür sen 'ayyar kışisin sen hilemendsin (13) çok fikirler bilürsın kızi severdin 'abduvehhâb viridiñ kızi

162 a

(1) uğrulatdın bizi şunuñ gibi kızaya uğratdın didi ağladı (2) ol mel'ûn ħayli müselmânlandı seyyid ħazret eyitdi sen kızın mâlın (3) bilürsın evet sende çok nesnelere vardır allâh 'inayetinde kıomayam didi (4) senden çok nesnelere zâhir idem didi dükkeli ulular maşlahat gördiler (5) ħalife daħı bu kıavle rażı oldu uşda 'abduvehhâbı zindâna (6) kıodılar seyyid sürdi malaťyaya geldi ħikâyeti yârenlere bildirdi (7) yârenler mel'ûl oldılar seyyid eyitdi hele ħimmet yoldaş idiñ allâh ta'âla (8) nuñ fażlıyla bu gizlü iş âşikâre ola didi hemân sa'at (9) câme mübeddel kııldı yârenleriyle veda'laşup 'azm rûm kııldı gece (10) ve gündüz gitmekde ez-in cânib râviler şöyle rivâyet iderler kim (11) seyyid bir iki gündün soñra kıuşluk vaķtinde gördi kim bir kışi (12) gider elinde bir süpürge ki tıtarđı ve bir elinde bir kıalbur tıtarđı (13) giderken yoldan şapdı yüryüvirdi seyyid anuñ ardından çağırdı

162 b

(1) tır yâ 'arabî diyüp erişdi eyitdi ħiç değıl sen muħammedîsin hem câsûs (2) sın diyüp ol kışi eydür ħaşâ ki ben muħammedî olam işbu köyden (3) gelürüm buğıday almağına giderim didi seyyid eydür herze söyleme toğırsın (4) söyle diyüp bir kıamçı urdı kıaşd eyledi kim öldüre (5) ol ħarif eydür beni öldürme toğırsın söyle ol kışi eyitdi (6) ben kıayşeriñ câsûsuyım 'uķba kıazıya nâme iletürüm didi seyyid eyitdi (7) yâlân söylersın câsûs eyitdi uşda nâmem diyüp kııkardı seyyid elinde (8) kıodı elindeki süpürgeye kıomış imiş seyyid aldı okudı (9) yazmış kim lütf itmişsin kıarındaşımı göndermişsin gelüp (10) vâşıl oldu ben daħı deñiz içinde bir ev düzdim anuñ (11) içine kıoydım ħezârân baťtal gelürse burasına uğramaya şöyle (12) bilesın dimiş tamâm okudı eydür daħı ne ħaber bilürsın (13) câsûs eydür ayruķ ħaberim yokđır didi seyyid kıılıç çekdi eydür ben

163 a

(1) baṭṭalım imân getür müselmân ol didi ol herif feryâd (2) eyledi seyyid çaldı iki pâre eyledi yürüyüvirdi bir gün (3) şubh vaḳtinde giderken gördi kim bir kişi balık ağın getürüp (4) gider hemândem seyyid ḫâzret üstüne at şaldı çağırdı kim yâ ‘arab (5) ṭur ḳande gidersin didi ol eydür ‘arab degülem seyyid eyitdi (6) tamam muḫammedi bilür misin şâyed câsûs olasın didi ol şahş (7) and içdi kim ben ol sen didügin degülem seyyid ḫâzret eyitdi sen (8) ‘uḳbanın nâmesin baña göstere ben dağı baṭṭalıñ başın (9) saña göstereyin didi ol la‘in nâme‘i gösterdi seyyid oḳudı (10) yazılmış kim zinhâr ve zinhâr kıızı saklayasın kim baṭṭal ol ṭarafa (11) ‘azm itdi bunda şöyle ḳabul itdi kim eger kıızı kırık güne degin (12) bulup getüremeyecek olursa başım şarṭa olsun didi şaḳınıñ (13) kim baṭṭal ‘ayyar kişidir zinhâr ḫâzır olasız dimiş ve hem beş ayet

163 b

(1) incilden yazmış kıızın boynuna dikesin dimiş tâ kim baṭṭalıñ şerrinden (2) emin ola dimiş çüñkü seyyid ol nâme‘i oḳudı ol kişiye (3) eyitdi var imdi sen git didi ol herif eydür nâmesiz ḳande (4) gideyin ve hem dağı baṭṭalıñ başı göster didi seyyid eyitdi baṭṭal benim tiz imân (5) getür müselmân ol la‘in herzeye başladı seyyid anı çaldı iki pâre (6) eyledi derḫâl nâme‘i muḫkem kıldı kendüyi anun şüretine koydı (7) revâne oldı günlerde bir gün ḳořantın ibni ḳayşer ḳatına geldi (8) ‘uḳbanın nâmesin şundi aldılar oḳudılar ḳořantın geldi eyitdi kıızı kıızı (9) baṭṭal ḳande isteye bula eger baṭṭal bu yaña gelürse helâk olur didi (10) ḳayşer bir ḫadimine eydür yürügil bu kişiye kıızıñ ḳatuna alup götüresin nice (11) maḳam düzmişem anı ‘uḳbaya ḫaber viresün ve hem incil boynuna kendü eliyle (12) aşsın didi ḫadim dağı seyyidi aldı gemiye bindirdi revâne (13) oldılar seyyid şuyın ortasına nazâr eyledi gördi kim bir köşk

164 a

(1) dört direk üstüne yapılmış ḫadim geldi demür ḳapuyı ḳaḳdı (2) açdılar seyyid birle ḫadim yukaru çıḳdı seyyid gördi kim kıız taḫt (3) üstünde oturur başında gevher tâc mah-ı tabâna beñzer on kıız (4) el bağlayup ḳarşu ṭururlar seyyid nâme‘i şundi eline virdi aldı (5) oḳudı beş ayet-i incil oḳudı öpdı başına ḳodı ‘uḳba‘ı şordı eydür (6) sizüñ ğussañuz çeker didi seyyide biñ altun virdi seyyid ḫâzret (7) gördi kim ḫalvet ḫadimiñ boğazın ṭıtdı boğdı kılıç ile iki pâre (8) eyledi

ol on karavâş öldürdi bir dâyesi var idi korkusundan (9) müselmân oldu dâye`i ve kızını bağladı kim altundan gümüştan (10) vardı bir şanduga koydu kızın ağzına destmâl dıkdı andan (11) bir iki at getürdi birine dâye bindirdi ve birine kızını bindirdi (12) ve birine kumaş yükletdi seyyid bunları çeküp revâne oldu hiç (13) yola girmedi on iki günde malatıyaya geldiler yârenler gelüp şad

164 b

(1) oldılar seyyid hikâyeti bir bir eydürdi emir `ömer sevindi yârenler (2) dükkeli secde-i şükür eylediler seyyidiñ işine hayrân kaldılar eyitdi (3) `acebdir halifeye ve yârenlere zehr bu virdiyse hep bu fitneleri (4) bu işlemiştir inş`allâh siz dağı göresiz ol mel`ûniñ derisine (5) neler idem didi ez-in cânib bu yaña çünkim seyyid gitdi otuz yedi (6) gün oldu bahtal gelmedi ma`lumdır ki kaçdı gelmez uş bildik (7) bu işi anlar itmişler buyır `abduvehhâbı işkence itsünler ikrâr (8) eylesün boğazından aşalum didi halife eyitdi sen bilürsin didi (9) `uqba buyurdu `abduvehhâbı getürdiler üç gün işkence (10) itdiler şöyle kim ağaç zahmından `abduvehhâbıñ vücudu şerhe şerhe (11) olmuş idi andanşoñra meydân içinde dâr ağacın dikdiler (12) `abduvehhâbı dest-ber-derst ol aq sakalı toza ğark olmuş (13) keşân-ber-keşân dâr dibine getürdiler `abduvehhâb eyitdi ey

165 a

(1) bağıdâd kavmi `uqba baña bühtân eyledi seyyid hoş kırk güne vağde eyledi kim (2) gele imdi bugün tamam olur bu kişi şabr eylesin seyyid irte gelmezse (3) bu kişinin hatırı nice dilerse itsün didi ol halâyık maşlahat (4) gördiler `uqba eyitdi yok olmaz uşda aşuñ didi bunlar bu kelimât (5) içinde kaldılar ez-in cânib bu yaña seyyid düş gördi kim bir gece resûl (6) el-şifâyın ve ? hazretlerin gördi böğirdi ayağına (7) düşdi resullullâh eydür cigergüşem tîz tur yukaru bağıdâda iriş (8) kim ol `uqba mel`ûn benüm `alemdârım `abduvehhâbı helâk itmesin didi (9) seyyid bahtal uyandı kızını ve taye`i aldı yola girdi (10) namaz vaktinde bağıdâda irişdi gördi kim halâyık yüz yüze cem` (11) olmuş dâr dikilmiş `abduvehhâbıñ eli ayağı bağılu boğazında (12) kemend kızıl kana ğark olmuş ve sakalı toza bulanmış (13) seyyid çünkim bu hâli gördi âh kıldı eydür ol mel`ûn ki ol

165 b

(1) pîr-i mübârek neylemiş didi çünkim seyyid ol depeden aşağı indi (2) ra'dvâr bir na'ra ile çağırdı kim bağıdâd kavminin üstüne heybet (3) oturdu gördiler kim seyyid kıızı almış dâye ile uş geldi şankim (4) 'uğba mel'ûn kıızı gördi segirtti halifeye geldi eyitdi ey halife-i (5) rûy-ı zemin gördiñ mi bağıtal ne işler işlemiş kıızı getürdi işbât (6) oldu kim 'abduvehhâb uğrulamış imdi bunıñ işi 'aķıbeti (7) aşılmaķdır zehi 'ayyârlar senüñ pâdşâhıñ hânedânına kaçd eyledi (8) didi çünkim seyyid dâr dibine geldi eyitdi hây mel'ûn 'uğba diyü (9) atundan aşağı indi 'abduvehhâbıñ elin boynın çözdü (10) 'abduvehhâb seyyidiñ ayağına düşdü ağıladı eydür ol mel'ûn (11) 'uğba baña neler eyledi 'acebdır bu işleri ol itmediyse didi (12) seyyid hâzret eyitdi bildim ol münâfık itmiş zünnâr kuşanır imiş (13) göresin ki ben anuñ canına neler eylerem didi tîz buyurdu 'abduvehhâbı

166 a

(1) iletüp hamama tımâr ideler kendü sürdü halife katına geldi (2) selâm virdi yüz yire urdu eydür yâ halife-i rûy-ı zemin (3) niçün bukâfiriñ söziyle ol pîri 'aziz kim hâzret-i resûlün (4) mübârek yüzün gördü aña şuñın gibi horluklar eylesin ve dağı (5) va'demüz tamam olmadın şöyle itdüresin allâh ta'âlâya ne cevâb (6) viresin hak ta'âla bu kazayı senden şormayacaķ mıdır ben gece (7) ve gündüz baş oynarım sen bu kâfiriñ sözüyle bunun gibi horluklar (8) itdüresin revâ mıdır uşta ben vardım kıızı istanbuldan (9) getürdim ben senin içüñ bunuñ gibi iderüm sen revâ mıdır (10) benüm yarımı şöyle idesin allâhdan korkmaz mısın didi (11) halife çünkim seyyiden bu haberi işidüp mañile olup başın (12) aşağı eyledi seyyid eyitdi bu işleri hep 'uğba mel'ûnı itdi (13) kıızı dağı istanbula göndermiş ve senin ataña zehr virmişdir

166 b

(1) didi 'uğba çünkim bu sözi işitdi feryâd figân eyledi eyitdi (2) ey müselmânlar görüñ bunun fitnelerin bunun gibi pâdşâhıñ hânedânına (3) kaçd eyledi şimdi geldi bunun gibi sözler söyler kıızı uğrulatdı (4) aldı gitdi şimdi gördü kim 'abdüvehhâb helâk olur yine (5) getürdü bâri kendü günâhın bilüp istiğfar eyleye halifenin (6) ayağına düşelim suçun bağışlasın aña nesne dimesün bunıñ (7) gibi fużullık idecene miskinlik eyleye didi seyyid eyitdi ey seniñ (8) utanmaz mısın gizlü din tutasın 'ömrüñi bağıllık ile (9) geçirirsin hak ta'âla kadir pâdşâhdır diledi

kim seni rüsvây (10) eyleye baħs kavliñ aşikâre kıla seni baña ulaşıdıra idi (11) göresin ben daħı seniñ cân heybetine neler kılam şöyle idem ki tâ devr-i (12) kıyâmete degin dâsitân ola didi ‘uqba mel’ûn feryâd eyledi hemândem (13) seyyid yirinden tırıgeldi eydür ey ehl-i din bu kadar kavm bilüñ

167 a

(1) âgâh oluñ kim işbu kişi kâfirdir ehl-i zünnârdır bu fitneleri (2) hep bu idüpdır didi ‘uqba yirinden tırıgeldi yağlıgın yüzine (3) tutdı hây hây ağladı ol kendü cigerin tağladı eydür (4) ey müselmânlar revâ mıdır işbu kişi benüm haqkımda yâvuz sözler söyleye ben (5) iki rek’at namazda kûrân hatm iderim didi yedi kez (6) hac itdim ol benüm haqkımda kâfir diye kıızı istanbula sen iletدیñ (7) diye benüm ne maqsudum kayşer için bunuñ gibi iş idem ey (8) halife-i ruy-ı zemin bu kişiden benüm haqkımlı alıvir yoksa yarın (9) kıyâmet gününde senüñ yaķaña yapışam didi oturanlar tıranlar (10) ‘uqbanın bu sözün işitdiler yüz seyyide tutdılar eyitdiler yâ seyyid (11) revâ degildir ki bunuñ gibi söz söyleyesin kıızı sen iletدیñ (12) yine sen getürdiñ diyüp buña niçün derhem idersin bâri özür dile (13) ne lâzımdı ki bunuñ gibi söz söyleyesin dünyâda bunuñ gibi ‘âlim

167 b

(1) gelmedi ola din yolunda iki biñ hutbe taşnif itmişdir (2) ve bunca ‘âlim şâgirtleri vardır bunuñ gibi kişiye iftirâ itmek (3) eyü degildir didiler seyyid ğazi eyitdi her kim bunuñ ardında namaz (4) kıldıysa dürüst degildir girü döndürmek gerekdir kanķı nikâh kim (5) bu itdi revâ degildir ve her kim bunuñ için söz ide haşmı benüm (6) didi ve el urdı anuñ nâmelerin çıkardı ‘uqbanıñ (7) nâmesin halifeye şandı eyitdi ‘uqbanın hatıñ siz hoş (8) bilürsiz halife müta’â kıldı yüzi kızardı yazmış kim (9) kıız karundaşımı baña göndermişsiz geldi döndi anuñ için (10) bir yer düzdim hiç aña yol bulunmaya ve daħı temdirleyüp (11) itmiş sen itdügin eyülükleri meğer ‘isa yirine getüre dimiş (12) çün halife daħı anı okudı kendünden gitdi ‘uqbaya (13) eyitdi ben seni müselmân şanurdım sen hoş bir kâfir-i bî-din

168 a

(1) imişsin didi ve bu aħvâli halife bildi begler ve oturan halk (2) bu yaña hayrân kıldılar ‘uqba feryâd eyledi eyitdi hâşâ bu didügin (3) sözler gerçek ola didi halife eyitdi kıızı aħı getürün görelüm (4) ol daħı ne dir didi getürdiler bir de

ardından tırdı hâlife (5) şordı kim rast söyle seni istanbula kim gönderdi kız eyitdi (6) beni baṭṭal uğruladı 'uḳbanın bu işde haberi yoḳdır buña bühtândır (7) dıcek 'uḳba eyitdi hây müselmânlar gördiñiz mi az ḳaldı (8) bu er beni yoḳ yire helâk ideyazdı didi eyitdiler (9) revâ mıdır yâ seyyid bunıñ gibi hareketler idesin didiler seyyid eyitdi (10) tîz incil getürin getürdiler seyyid sure-i meryemden yedi ayet oḳudı (11) ḳıza eyitdi işbu ayetler seni tıtsın eger toḳru dimezseñ (12) imdi ben seni ḳande buldım ve ne tırikle getürdim digil didi (13) çüñkim kız anı işitdi eyitdi ey ḳavm bari diyeyin baṭṭalıñ ve

168 b

(1) 'abduvehhâbıñ bu nesneden haberi yoḳdır beni istanbula 'uḳba viridi (2) baṭṭal geldi iki ḳadim ve on ḳaravaş öldürdi ve dâyemi müselmân (3) eyledi alup geldi ben bildüğim budırbaḳısın bilmezem didi 'uḳba (4) feryâd eyledi eyitdi ḳızı ḳorḳutdı sözin döndürdi seyyid hâlifeye (5) eyitdi yâ emirü'l mü'minin baña destûr vir mel'ûnıñ evin (6) arayayın didi 'âlimler eyitdiler maşlahatdır aramak gerek didiler (7) hâlife destûr virdi seyyid birkaç danişmendler ile 'uḳbanıñ (8) evine vardılar ne ḳadar ki istediler küfr nişanından bir nesne bulamadılar (9) ama rahile muşhaflar ve din nişânın çok buldılar seyyid hâzret 'aciz (10) oldu eydür ey ḳaḳ saña ma'lûmdır ki işbu ḳişi kâfirdir ben (11) bu ḳalk şermâser itme bî-ḳaḳḳı evliyâ didi seyyid bun dirken (12) geldi kim ḳapudan geçe seyyidiñ gözi bir ḳapuya tıuş oldu gördi kim (13) baḳlu tîz açdırdı iḳerü girdi gördi kim tıolı şaman amma

169 a

(1) günlük koḳusu gelür seyyid buyurdu şamanı taşıldılar temiz (2) itdiler buyurdu kim sıyurdılar gördi kim aḳ mermerden ferşi (3) lıḳ döşenmiş evet ḳarañulıḳ ferşi günlük koḳusu gelür tîz (4) çeraḳ yandırdılar yürüdiler seyyid bu mermerlerin derzin göz (5) inden gördi bir mermer nûş ḳaldırdı naḳar ḳıldı gördi kim (6) bir câhidir nerdûbân örülmüş ḳılıç yalın eyledi aşıḳa indi (7) gördi kim ḳandiller aşılmış iki keşiş naḳus ellerinde döge (8) tıurırlar seyyid onların ellerin baḳladı taşra ḳıḳdı ol bile (9) varan 'âlimler haberân ḳıldılar seḳirdi seḳirdi gelüp hâlifeye (10) haber virdiler seyyid hâzret geldi ol iki rahibi getürdi (11) hâlife buyurdu boyunların urdılar hâlife yirinden tıurugeldi (12) seyyidiñ boynun ḳulaḳın öpdi çok

özürler diledi yanuna geçirdi (13) seyyid eyitdi yâ hâlife bu mel'ûnı şimdi baña vir bundan hâkqım

169 b

(1) alayın didi hâlife eyitdi sen bilürsin nice iderseñ it didi seyyid tûrugeldi (2) kendü elüyle burnun ve kulağın kesdi ve buyurdi şoydılar şaşalın (3) yoldılar yüzine kara sürdiler eşşeğe bindirdiler bağıdâd şehrine getürdiler (4) hâlife 'uqbaniñ sarayların ve mâlların dükkelin seyyide ve 'abduvehhâba (5) bağışladı ve ağır pahalı tınlar geyürdi üç gün tamâm 'uqba mel'ûn (6) şehirde gezdirdiler görenler yüzüne tükürüp la'net iderlerdi (7) üç günden soñra seyyid destûr diledi hâlifeye vedâ' idüp 'abduvehhâb (8) ve 'uqba bilesince 'azm malaşa kıldılar günlerde bir gün şehre yetişdiler (9) emir 'ömer ve yârenler karşı çıkup gelüp seyyid ile görüşdiler aldılar şehre (10) getürdiler seyyid 'uqbaniñ hikâyetiñ bir bir yârenlere şerh eyledi işitdiler (11) 'acaba kıldılar 'uqba'ı yine eşşeğe bindirdiler malaşa şehrinde gezdirdiler (12) seyyid eyitdi ey 'uqba mel'ûn gel müselmân ol şuçın afv ideyin 'uqba (13) eydür müselmân hoş olmazın ama kayşere nâme yazayın beni

170 a

(1) şatun alsun didi yaz bu kula razıyım 'uqba kâlem eline (2) aldı bunu yazdı kim mesih dini hâkqıçün ben siziñ için müselmânlar (3) içinde rüsvây oldım ve melâmet oldım beni elinden aluñ (4) âzâd idüñ ben sizin veqarıñuzu 'azm şaşınurım baña rahm eyle (5) meded kılüñ diyü nâme yazdı birinin eline virüp gönderdi (6) çünkim nâme koştanşin ibni kayşere yetişdi 'uqbaniñ vaşf-ı hâlin (7) işitdi özi güyendi ağladı beglerine eyitdi her biriñüz nesne (8) viriñ ol güzini baştal elinden alalum didi kendüsi on iki (9) biñ dinar virdi beglerden dağı yüz at ve yüz kılıç virdi (10) ve iki yüz kul cem' eylediler yürüyüvirdi vardı adına mihâil dirlerdi (11) çünkim malaşyaya geldi ol getürdüğü mâlı gösterdi beş ruhbân (12) bilesince 'uqba mel'ûn şatun itmek istediler seyyid emir 'ömere nâme (13) gönderdi kim mâlın al olanı vire alsunlar götürsünler eger benüm için

170 b

(1) şorarlarsa hastadır digil onlar benüm katıma getürmegil hâkq faşlıyla (2) ben anı komazam hele virüñ götürsünler didi emir 'ömer ol mâlı aldı (3) 'uqba'ı virdi ol mel'ûn alup revâne oldılar çünkim bir zaman gitdiler (4) seyyid baştal câme

mübeddel kıldı 'uğbanıñ ardına düşdi bindi (5) bunları geçdi gitdi gelmedi bir tepenin üzerine çıktı bağıdı istanbul (6) tarafından bir er yola düşmiş gelür seyyid ere karşı vardı ne kişisin (7) didi ol herif eyitdi kayşeriñ kuluyım 'uğba kaızıya nâme iletürüm (8) seyyid eyitdi nâmeniñ cevâbı nedir ol eydür yazılmışdır kim (9) yâ 'uğba tiz eriş sen benüm atamsın anda halife katında (10) bağdâd kavmine kaızı idüñ ki bunda tamâm rûm vilâyetine kaızı (11) ol hiç gama düşme dir seyyid ol herifi öldürdi nâme'i aldı (12) girü sürdi ol gice vezir ve 'uğba katına geldi veziri ol beş (13) keşişleri depeledi 'uğba mel'ûnıñ elin bağladı boynına çilbirin

171 a

(1) dağıdı 'uğba eyitdi ey bağıtal beni şatdıñ niçün girü tutarsın (2) didi seyyid eyitdi benüm senüñle çok işim vardır hiç bilür misin baña neler (3) eylediñ didi seyyid 'uğba'ı aldı şemmâs deyrine geldi kapuyı urdı şemmâs (4) eydür kimsin seyyid bağıtal aç kapuyı didi şemmâs içeriden çağırdı kim (5) ey pehlûvân benüm gönüm saña kalmışdır ol mel'ûndan ötürü işitdim (6) şatmışsındır eyitdi kapuyı aç hele göresin didi şemmâs (7) kapuyı açdı gördi kim 'uğba bağılu boğazından burnun ve kulağın (8) kesük hemândem yüzine tükürdi ensesine birkaç sille urdı eyitdi (9) ey pehlûvân ben dağı bu arada turmazam imdi seniñ yanuña giderdim didi (10) seyyid eyitdi şabır it ben malağyaya varurum saña layık bir mağam (11) düzem andan gelesin bâğı 'ömeri benümile göresin didi ve dağı (12) şemmâs ile veda'laşup 'azm malağya kıldı dün berüsünde (13) şehir geldiler 'uğba'ı getürdi cânına dürlü dürlü gağzblar kıldı

171 b

(1) döndi 'uğba eyitdi yâ seyyid bâri beni gine şat didi seyyid raızı oldı (2) 'uğba yine nâme yazdı kayşere eyitdi nâr-ı nûr 'aşkına beni bir kez dağı (3) şatun al diyü çünküm nâme kayşere yetişdi okudı emirle yine 'ilâm (4) eyledi begler eyitdiler saña biz söz diyelüm eger kabul kılırsañ didiler (5) eger genç-i 'âlem mâlın devşirüp bağıtala virseñ anı ol kıomaz (6) buña çâre yokdır didiler kayşer eyitdi yâ nice idelüm didi onlar (7) eyitdiler cevâb yaz anı sen bilürsin dilersen koyuvirir dilersen öldürir (8) saña ne kıldı baña ne kıla didiler hem şâyed bağıtal kağıdasın (9) 'azm rûm kıla bir zamandır ki rûm eli emindir şâyed yine ortamızda (10) fitne düşe didiler kayşer eyitdi bu kez dağı gelüñ kerem eyleñ

(11) şatun alalum didi begler yine rażı oldılar bu kez yine elli kılıç (12) elli at yigirmi kul evet biñ dinâr cem' itdiler ruhbânlar gitdi (13) ler seyyid yine 'uqba'ı şatdı aldılar gitdiler istanbula gelince degin

172 a

(1) bir yirde karar eylediler korkusundan ahır haber kayşere irdi kim (2) uş 'uqba geldi begler karşı geldiler yine oldı diyü anı baṭṭal (3) koyuvirdi didiler 'uqbaya karşı çıktılar 'uqba kayşeriñ elin eline aldı (4) ağladı kayşer eyitdi yâ 'uqba sen benüm atamsın bağdâd (5) kazısı idinse bunda tamâm rûm vilâyeti kazısı ol didi 'uqba kazı (6) eydür benüm ol kadar mâlim vardı hesâbı yok idi hep baṭṭal (7) elimden aldı beni yoḥsul eyledi diyü ağladı eyitdi çün rûmıñ (8) kazılığın virirsüñ baña destûr vir her nice emr idersem öyle kılalar kimse (9) sözümden tecâvüz kılmaya her kim ben dirsem öyle ola didi rûm ili (10) kazılığın 'uqbaya teslim idüp menşru 'uqba adına yazdılar kendüye (11) işmarladılar 'uqba mel'ûn ? ve ? giydi küfre meşgûl (12) oldı zünnâr bağlandı dürlü dürlü bid'atlara başladı şöyle kim öküze (13) keçi diyü ad kodı keçiye tavık diyü ad kodı meclisi kurdı

172 b

(1) şarâb içdi kaafirleriñ murdâr bileydileri her kim bâzara öküz satmağa (2) gelse keçi diñ keçiye tavık diñ öküzi keçi bahasına keçiye tavık (3) bahasına alıñ diyü bid'atlar eyledi kayşer daḥı aña muḥber oldı her ne kim (4) ol buyurursa tutarlardı bu hâliyle 'uqba kazı rûmda kaldı (5) bu hâl çünkim seyyid ve yârenler añlamışlardı hâlin bilmişlerdi otur (6) mışlardı amma seyyidiñ istanbulda bir yâr ü kadarı vardı adı (7) müheñ hindî idi zahirde kâfir libâsın geyerdi ve âlâ ma'butda (8) sünî müselmândı seyyid yârenleriyle oturmuş idi nâgâh kapudan (9) içerü girdi başın yire kodı du'a eyledi seyyid birle görmüşdi eyitdi (10) ey pehlûvân revâ mıdır ki anuñ gibi mel'ûnı koyasın istanbulda bunıñ (11) gibi bid'atlar ide ve kanunlar peydâ ide her kim bâzara öküz getürse (12) keçi dirler ve keçiye tavık dirler öküz keçi bahasına alurlar daḥı nice buña (13) beñzer işler varsa halk 'uqba elinden 'âciz kaldılar didi seyyid eyitdi

173 a

(1) yâ müheñ ğam degil sen var ben daḥı senin ardınca varayım inşa'allâh (2) ol la'iniñ haqqından gelem didi müheñ hindi istanbula gönderdi (3) seyyid hazret daḥı yârenlere eyitdi himmetiniz benüm ile olsun (4) ben rûma giderim

inşa'allâh 'uḡbanîñ ḡaḡḡından gelem didi hep du'a (5) kıldılar seyyid gice ve gündüz ṡurmadı gitdi ḡünkü istanbula yakın geldi (6) sâz selbin pinhân kıldı ve ṡonın deḡiṡirdi ṡehre geldi aḡṡama (7) yakın idi müheñ hindî evine geldi ḡapuyı ḡaḡdı müheñ ḡapuyı açdı seyyidi (8) gördi ayaḡına düṡdi iḡerü girdiler oturdılar seyyid müheñe ṡordı kim (9) ol mel'ûn nicedir didi müheñ eyitdi ḡudâvende hiç ṡorma kim (10) 'âlemi yaḡdı seyyid eyitdi himmet yoldaṡ eyle göresin ki ben aña neler idem (11) didi ol gice anda ḡarar eyledi irtesi ṡurdu 'uḡbanîñ (12) meclisine geldi gördi kim oturmuş gördi kim oturmuş ṡoñuz gibi pilün ve bornus (13) giyüp ḡaḡ gelmekte ve gitmekte seyyid eyitdi 'aceb ne kılam ki bu mel'ûnı ele getürem

173 b

(1) didi andan sürdi bâzara geldi gördi kim on 'ayyâr ḡalayık (2) ṡaḡalına gülerler ḡaḡḡa zahmet virirler seyyid gördi kim bir yigit bir öküz (3) ṡatar ol 'ayyârlar geldiler eyitdiler bu keḡiye ne dersin ol eydür buña keḡi (4) dimezler birâz döḡdiler öküz dimegil didiler geḡdiler gitdiler seyyid geldi (5) ol yigide eydür bu öküzün bahası nedir ol eydür ḡây söyleme bu (6) öküzüñ serküleste öküz dirler vallâ 'ayyâr buña keḡi dirler ve keḡi bahasına (7) alurlar ḡulm iderler bunuñ bid'at işler yapardır zebûn oldıḡ (8) didi seyyid b yigide öküzün bahasını virdi aldı eyitdi (9) ey kiṡi giydigin kürki baña vir benüm ṡonım sen al didi ḡıḡardı (10) kürkin ve ḡaftanın takyesin aña virdi seyyid öküzün yuların (11) ṡıtdı ol 'ayyârlar yine geldi seyyide yitdiler bu keḡiye ne virelüm (12) didiler seyyid eyitdi öküzdir anlar eyitdiler keḡidir seyyid eyitdi (13) bari bunuñ ḡuyruḡun bana viriñ keḡi bahasına aluñ didi ol 'ayyârlar

174 a

(1) keḡi bahasına alup ol öküzü baḡazladılar ḡuyruḡın seyyide virdiler (2) seyyid ol ḡuyruḡı alup müheñ hindi evine geldi müheñ seyyidi gördi (3) ṡaḡ oldı eydür ey ṡir-i merd ḡande idüñ seyyid eydür bâzarda (4) idüm diyüp ḡikâyeti eydüvirdi ol ḡuyruḡı ustura ile ḡazıdı (5) vardı na'lbantdan bir aḡḡalık mıḡ aldı ḡamusın ol ḡuyruḡa (6) perḡin eyledi bir demür aḡaḡ gibi oldı müheñ eyitdi yâ pehlûvân (7) buñı neylersin irtte göresin ki neyerim didi ḡün ol gice geḡdi 'aliyyü'l sabaḡ (8) oldı seyyid eydür yâ müheñ bana 'avrat ṡonın getür didi vardı (9) getürdi seyyid kendüyi 'avrat ṡekline ḡodı sürdi 'uḡba ḡazınıñ (10) maḡkemesine geldi gördi

kim bir kişi tırır serhoş olmiş ağlar eydür (11) bugün akşam yokdır ki varam maşûkım ile içem dir seyyid ilerü yürüdi (12) eydür gel saña yüz akça vireyin eyit kim işbu avrat benüm avradımdır (13) valla kaçardır ol kâfir akça işitdi cân viridi raızı oldu

174 b

(1) seyyid dağı akçayı viridi ikisi bile sürüp mağkemeye vardılar birbirleriyle (2) şavaşdılar seyyid eydür bu er benüm kaydum görmez ben bunun katında (3) tırmazam didi ol eydür benüm beslemege ancak kudretüm yeter didi uğba (4) eydür bořa ol herif eydür benden üç talağ boř olsun didi gitdi (5) uğba la'in seyyidi gördi gözlerine ve kaşlarına bağdı aşık oldu (6) eyitdi hatün otur senüñle işim vardır didi seyyid dağı oturdu uğba (7) mağkeme halkına destür viridi uğba eydür hatün ben seni alurım didi (8) bağtal ğazi eyitdi her ne kim sen buyurırsın ben anı kılam didi uğba (9) la'in seyyidi aldı içerü girdi kapuyı muğkem berkitdi seyyid gördi kim (10) bir falağa aşılmış tırır seyyid eydür buña ne didiler uğba eydür buña falağa (11) dirler seyyid eydür bunu neyelerler uğba eydür bir kişi kim şeri'atden taşra (12) iş işleye bunu ayağına geğerirler hođ ururlar seyyid eydür bâri (13) göster baña nice olur didi uğba eydür andan geçe seyyid eyitdi billâh

175 a

(1) göster beni severseñ didi uğba falağayı indirdi dağı (2) ayağların geğerdi eyitdi işde şöyle kıllurlar didi hemândem (3) seyyid tırı tonların bırağdı falağayı burdı uğbayı ayağından çengele (4) aşa kodı dağı ol kuyruğı çıkardı eydür hây mel'un (5) işbu kanun nedir ki kodıñ ve ne mezhebdir ki iřlediñ öküze (6) keçi dirler keçiye tavık dirler didi uğba feryâd eyledi eyitdi yâ bağtal (7) tanrı için beni incitme didi seyyid eyitdi ben dağı seni tañrı aşkına (8) ve peygamber aşkına döğerüm didi seyyid eydür tiz bu kuyruk keçi kuyruğı mıdır (9) veyâhûd şığır kuruğudur didi halvet kimse yok idi ol (10) demürden perçin olmiş kuyruğla yüz ağaç urdı uğba kızıl (11) kana ğarđ eyledi kendü tam üstüne çıkup müheñ hindiniñ (12) evine düşdi hikâyeti eydürdi müheñ aferin okıdı bu yaña uğba (13) aşılı kıldı şabah oldu halk kapuyı bağlu gördiler yaña kim çağırdılar

175 b

(1) cevâb gelmedi tãma çıkdılar aşağa indiler uğba'yı ol hâlde (2) gördiler feryâd kıldılar tiz haber kayşere yetişdi kayşer bu haberi işitdi göñlüne (3) korđu

düşdi eydür ki hây bu ne işdir didi ruhbânlar geldiler gördiler 'uqba (4) kana bulanmış yatur aşulı tırır tîz indirdiler 'uqba feryâd eyledi (5) eydür baṭṭal beni bu hâle koydı didi hekimler getürdiler 'uqba tımâr eylediler (6) istanbula ğulğule oldı baṭṭal geldi 'uqbaya dürlü dürlü cezalar kılmış (7) diyü kayşer eyitdi şehri arasunlar ola kim bularlar didi şunca kim istediler (8) bulamadılar begler eyitdiler ey şâh-ı 'âlem 'uqba'ı koyamaz degüldir imdi (9) anı bir yirde gizlemek gerek kim baṭṭal isteyüp bulmaya meğer kayşeriñ sarayı yanında (10) bir eski hamam vardı 'uqba'ı anda getürüp gizlediler bir qaravaş (11) hizmetkâr kodılar her gün uğrulayın cerrah gelürdi ol mel'ûna tımar (12) iderdi bu yañada seyyidi istediler bulamadılar seyyid daḡı 'uqba'ı her gün (13) arardı bulamadı bir gün müheñ hindi oturmuşdı kayşeriñ

176 a

(1) kullarından birkaç at getürdiler na'l urmağa söz içinde müheñ anlara (2) sordı kim ol 'uqba miskin diri midir kullar eyitdiler tınma mübaza (3) kim baṭṭal işide bir yüz hayli ide didiler müheñ eydür baṭṭal nâr-ı nûr (4) bilür kandedir didi kullar eyitdiler şimdi 'uqba pâdşâh (5) sarayı yanında bir eski hamam vardır anda cerrah her gün gelür tımâr (6) ider didiler bu yañadan seyyidi istediler bulamadılar öyle olsa (7) müheñ tiz sürdi üstüne geldi seyyid öninde baş yire kodı seyyid eyitdi (8) yâ müheñ kande idiñ müheñ eyitdi müjde gani olsun kim 'uqba'yı (9) buldım didi seyyid eydür kande buldıñ müheñ eydür kayşeriñ saray (10) yanında bir hamam vardır anda gizlemişler seyyid tonın değışdirdi (11) ol hamama vardı gördi kim bir kişi gelür meğer ol cerrâh imiş (12) seyyid çevre yaña baḡdı kimse görmedi ol öküz kuyruğuyla cerrâha (13) bir darb urdı cân cehennemme işmarladı derhâl ol tersliğe gömekodı

176 b

(1) andan geldi kapuyı kaḡdı içerüden âvâz geldi kimsin diyü cerrâhım (2) bir ot daḡı kalmış idi cerrah ki urmağa aç didi açdılar (3) seyyid daḡı girdi 'uqba hoş olmuş oturır seyyid eydür ey mel'ûn (4) bu kuyruk öküz kuyruğı mıdır yoḡsa keçi kuyruğı mıdır 'uqba feryâd eyledi (5) tañrıñ için meded zinhâr beni âzâd eyle baṭṭal eyitdi ben daḡı (6) eyitdügün tanrı için iderüm didi yine şu küffara urdı kim 'uqba'yı darb (7) eyledi evvel dökülmiş zahmları yine açıldı yabağından daḡı beter oldı (8) meğer kim ol qaravaş feryâd eyledi seyyid urdı anı dḡı öldürdi

(9) taşra çıkdı müheñ hindi evine geldi gice oldı ol cerrâh gelmedi (10) işbu geldiler ol terslikde buldılar âh itdiler gelüp hamama girdiler (11) gördiler kim darb eylemiş ‘uqbanıñ öni gitmiş kayşere haber oldı (12) tiz buyurdı varın getürüñ görelüm didi getirdiler ‘uqba feryâd (13) eyledi kim mesih ve meryem haqqıçün baña tımâr idüñ didi geldiler kayşere

177 a

(1) ‘ilam itdiler kayşer eyitdi ‘aceb ne kılavuz ki aña baṭṭal erişmeğe begler (2) eyitdiler şâhâ çâre yoqdır baṭṭal anı komaz bilmezüz nice şaklayalum (3) didler kayşer eyitdi bir tedbir kılun kayşer bir veziri vardı ol eyitdi (4) öyle gerekdir ki meydân ortasında bir bârgâh tutasın ‘uqba anda koyup (5) tımâr ideler hem öyle idüp meydân ortasında bir bârgâh tıtdılar (6) ‘uqba’yı anda qodılar beklemek biñ er qodılar gelüp anda cerrah tımâr (7) iderdi tâ kim kimse buraya ugramayup anda tımâr idler didi kayşer (8) bu sözi hoş geldi tiz bârgâh kırdılar ‘uqba’yı anda meydân (9) ortasında qodılar cerrâh getürüp ol mel’ûna tımâr iderdi birkaç (10) gün tımâr idüp anda qaldılar müheñ hindi bu haberi işitdi geldi (11) seyyide haber eyledi seyyid rûmiyâne tonlar giydi meydâna çıkdı (12) gördi kim biñ kişi ‘uqba’yı çevrelemiş beklerler seyyid fırsat bulamadı (13) eydürdi ‘aceb ne kılam kim içerü girem diyü fikr ide şehre geldi

177 b

(1) bir fireng bir çalığ yadigâra binmiş yürir seyyid eydür bu at yügrük midir fireng (2) eydür hây divâne bu çeride atım gibi at yoqdır seyyid eydür inanmazam ol (3) vaqt inanurum ki bir iş idesin yügrüklügi ma’lum ola fireng eydür (4) nice iş idem seyyid baṭṭal eydür işbu bu kıyruğı al çadırın önüne var (5) eyit ki bu öküz kıyruğı mıdır yoḥsa değıl midir dağı kaç görelüm (6) ne resme yügrükdir didi ol firengiñ bu hileden ‘ilmi yoq idi (7) kıyruğı seyyidiñ elinden aldı sürdi çadıra vardı gördi kim (8) ‘uqba oturır fireng eydür mevlâ bu kıyruq öküz (9) kıyruğı mıdır yoḥsa keçi kıyruğı mıdır didi dağı bırağıdı gidi (10) virdi ‘uqba çağırdı kim bire hây komañ baṭṭaldır ez-in cânib (11) ol biñ kişi hep bindiler ol firengüñ ardınca gitdiler hiç ‘uqba (12) yanında kimse qalmadı baṭṭal ğazi gördi kim ‘uqba yanında kimse qalmadı (13) geldi ‘uqba’yı çarmıha çekdi kasap koyun dersin yüzer gibi

178 a

(1) 'uqbanın derisin yüzdi feryâd ide cân cehenneme ısmarladı derisiñ (2) alup tırmayup gitdi müheñ hindi evine geldi 'uqba yirinde bir pâre (3) murdar et qaldı meğer ol biñ kâfirler ol firengi öldürdiler (4) başıñ kesüp süñüye dikdiler uşda baţtal başı diyerek geldiler gördiler (5) 'uqba câme içinde bir pâre murdar et yatur dağı kimse yok geldiler kayşere (6) haber virdiler melûl oldı begler eyitdiler baţtal anı nice kırsa gerekdir (7) didiler seyyid dağı hikâyeti müheñe diyivirdi aferin getürdi andan (8) seyyid müheñ veda' idüp 'azm malatya kıldı günlerde bir gün (9) seyyid geldi diyü yârenlere haber oldı seyyide karşı çıkdılar (10) alup şehre getürdiler 'uqbanın derisine şaman taldırdılar malatya (11) kapusına aşakodılar râviler eydür kırk yıl tamam oldı aşulı tırdı tîz (12) halifeye bildirdiler halife şad oldı seyyide hil'atlar viridi (13) ve emir 'ömere eyitdi rûmdan yaña cüst-ı cû ide tırıñ ve cäsûslar

178 b

(1) andan hâlin olsun ben dağı bu taraftan size göz kulağ tuta tura (2) yın kayşerden halifeye her yıl harac gelürdi söz ekşüdir bu hâl üzre (3) altı ay geçdi işbu kışşa-i 'acayip buracıqda tamam oldı (4) meclis-i besim hikâyet-i katm hatun beşt emir rahmetullâh-ı 'aleyh (5) bu kışşa seyyidiñ hindustâna gitdügin beyân ve 'ayân ider gelüñ (6) ey siz bilüp siz diñleyenler siziñ ardınca ma'ni söyleseler işidüñ (7) bu 'acayib dâstânı teferrüç eyle bu dünyâ bu sitânı diyem seyyidiñ (8) bir hoş ğazasın gerek canına kanca okuyasın göresin seyyid kim neler (9) itdi cihân içre ne işler kıldı gitdi nicesi vardır ol (10) hindistâna nice uğradı ol ğavl beyâna nice kararı diviyi (11) öldürdüğini tamâmet 'âlemi güldürdüğini bir ? ? vardı (12) gitdi bir işrâfile nice işler itdi bir ol aq fili nice (13) vardı buldı getürüp ? adın nice oldı bir nice dürlü

179 a

(1) mağcera muştafadandan görürü dağı dembedem ol bir vaqadan (2) ne ol balık nice deñiz geçürdi ne mihrâsebe nice şarab içirdi (3) ne hızırla nice bilişdi ey yâr işidince kulağ tut diñle zinhârı (4) açıla görklü dilşad olasın dükkeli kayğudan âzâd olasın (5) şu dem ki şıdık sefâya şalavât vir muhammed muştafaya (6) râviyân- ahbâr ve nâkılân-ı âşâr ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbiñ (7) râvisidir şöyle rivâyet ider ki meğer bir gün seyyid baţtal ğazi (8) hazretüñ üç oğlı vardı birisi 'ali idi 'emmüsi kıızı zeyneb (9) hatundan idi kalanından ulu idi

ortancasının adı beşir (10) idi kayşer kıızı mehperûzdan idi küçisiniñ adı nezir idi (11) ol târiyûn kıızı gülendâmdan idi yigit civañlar olmışlardı (12) bir gün mektebden geldiler üstağları çün hediye dilediler ya'ni (13) kıuran ğatm itmişlerdi seyyidiñ nesnesi yok idi heybesin şatayın dir

179 b

(1) çıkardı oğlanlarına virdi iletün üstâdıñuza viriñ çok (2) 'özürler dileñ çün ğazadan gelem inşaa'allâh ğaza idelüm diyüp (3) gönderdi târiyun kıızı gülendâm eydür ey pehlûvân revâ mıdır ki seniñ (4) gibi pehlûvânın elinde mâlı olmaya bir gün bir darlıgun olur dağı (5) olur zirâ kim beşerüz didi seyyid eydür nigâr şundaki gibi bizüm resûlümüzüñ (6) ayağına her gün altun gümüş gelürdi ğarac diyü ama tonlarından (7) artuğ nesneleri yok idi 'ali dağı öyle iderdi hiç birisin dünyâya (8) meyl kıılmadı ellerine girenin tanrı için virirlerdi birisi dünyâ (9) 'arzında olmadılar işitdün ola seyyid bağtal ne kim ğazadan getirirdi (10) cümlesin ğağ yoluna üleşdirirdi fatımatü'z zehra çölmege taş koyardı (11) ğatırları teselli olmak çün biz dağı onları aşlıyuz anlara yigit bilirim (12) aşılta hođ ğağa kıalmaz dünyayı dost tutmayalum ğağ yolına (13) virelüm bize din gerek tâ kimse ta'ata urmaya ki dünyâ için cân

180 a

(1) çıkar diyü didi gülendâm eydür yâ nicedir emir dağı sizün aşluñuzdan (2) dır seyyid eydür yâ gülendâm anuñ dünyâsı varsa gelinlik kıızı dağı (3) vardır irte bir gün bir köyküye virir seyyid eyitdi yâ gülendâm (4) eger sen melûl olmazsañ ben anun kıızın alayın didi gülendâm eydür (5) eger virirlerse al benüm ğatırım hoşdır didi seyyid eyitdi şimdi gör imdi (6) diyüp tırdı emir 'ömer kıatına vardı söz açdı esnâ-yı kelâmdan eyitdi (7) yâ emir 'ömer işitdüm seniñ mâlın çok imdi ol ki alıpdır dünyâ (8) kıala dağı cem'eylemez didi emir 'ömer eyitdi ne ta'lik eger mâlım var ise (9) gelinlik kıızum dağı vardır irte bir gün bir köküye viririm (10) eger bir iyü pehlûvân bilürseñ ğaber eyle virelüm didi seyyid ğazret (11) eyitdi kökü gerek mi emir 'ömer eyitdi beli seyyid eyitdi hâ işde baña vir (12) didi emir 'ömer eyitdi seniñ vardır yetmez mi didi seyyid eyitdi resûliñ (13) tokuz idi eger benüm üç olsa nicedir didi emir 'ömer eyitdi

180 b

(1) eve varayın didi ve meşveret kılayın seyyid eyitdi hoş ola (2) emir 'ömer sürdi evine geldi hikâyeti eydürdi hatun feryâd (3) eyledi eydür ol kıızı neyle alur bir böyle güci yetmezdir dağı (4) budır ki her nere varsa bir kız getürir oturır didi kız anda (5) hazır idi eyitdi nola anuñ her 'uzvunda bir 'avrat gerekdir didi (6) anası kaçıdı yumruğla urdı kızın ağızı burnu kızıl (7) kana ğark oldu eyledi hiç degül senüñ anunla bazârıñ (8) vardır didi emir 'ömer araladı kıızı ğayrı yire gönderdi hatununa (9) eydür işte kızın dağı meyli vardır nice itmek gerek eger vir (10) mezsem bizi rüsvây ider didi 'avrat eyitdi gel imdi (11) bir iş idelüm baţaldan çok mâl iste gel anuñ hoş nesne (12) si yokdır kim vire biz dağı kırtulalum kendü dağı kırtula (13) emir 'ömer eyitdi ne isteyelüm 'avrat eydür ol aķ fil kim hind

181 a

(1) istandadır anın üstünde çeter-i humâyûn ayağında halhal ile ve (2) kulağında küpe ile kıvırcık deve ile ve yüz 'arabî at ve yüz (3) rûmi at ve yüz bîdevî at her birisiniñ üstünde murażza' (4) eyerler üstünde gelecek yarusı güzel oğlanlar yarusı kız oğlanlar (5) işbunları dile bu hoş bî-mecâl nesnelendir eline giremeyüp ferağat (6) ide ve biz dağı andan kırtulavuz didi emir 'ömer sürdi seyyid katına (7) geldi bu mezkûrları seyyide taleb eyledi seyyid dağı yok dimedi hoş (8) ola vireyin evet baña bir yıl va'de vir didi uşda emir 'ömer dağı (9) va'de virdi seyyid kalkdı evine geldi ahvâli bildirdi gülendâm (10) eydür ben saña dimedeykim ol saña kız virmez didi bu yaña (11) yârenler dağı işitmişler gelüp seyyide çok naşihatlar itdiler dükkeli (12) yârenler eyitdiler ey pehlûvân ol didügiñ nesne kandedir ola (13) fariğ ol didiler seyyid eyitdi er oldır ki kavlı idince dönmeye ben

181 b

(1) ben kavlı itdim boynuma aldum elbette hindistân sefer iderüm (2) haķ ta'âla başıma ne getirirse muţ'i didi dün buçuğında (3) oturup yârenleriyle şohbet itdi ve andan soñra gülendâmıyla (4) oğlancıkları ile vedâlaşup ve yârenlerinden birkaçı bari (5) bizi bile al götür dirler yaluñuz gitme diyü gördiler çâre olmadı (6) hemândem atına bindi av avlayu iki gün gitdi bir şahraya çıkageldi (7) gördi kim bir bağı mu'azzam bağın ortasında bir köşk yapılmış (8) seyyid anda geldi içeri girdi bağı dolaşdı hiç kimse bulamadı (9) atından indi meyvelerinden yidi

andan soñra kaçra geldi gördi kim (10) hiç kimse yok seyyid ‘acaba eyitdi bu yirde hiç kimse bulamadık haber (11) şoram didi bir lahzadan atın bulamadı nice kim cehd itdi (12) çâre olmadı çıktı revâne oldu aḥşam irişdi bir şehre (13) geldi kim ğalabalık içi tolusu adam ferseng be ferseng

182 a

(1) yol gider seyyid geldi bir gûşede namaz kıldı yatdı uyudı (2) çünkim şabah oldu tırıgeldi abdest aldı namaz kıldı (3) gördi kim karşıdan bir kişi gelür seyyid aña şordı kim bu ne şehirdir (4) eyitdi koştanṭiniye dirler seyyid kapuya geldi tırdı gördi kim (5) kapu bağludur demürden idi nâĝâh kapu açıldı seyyid gördi kim (6) şehrin pâdşâhı geldi adına mirâb dirlerdi dört yüz (7) kulla gelürdi ama putperest idi çünkim pâdşâh seyyide nazâr (8) eyledi gördi kim yâl u bâl ıssı bir hoş yigitdir bir kula buyurdu kim (9) şol kişiyi al var odaya ilet hoşça tut uş ben daḥı (10) geldim didi ğulam seyyid katına geldi tır yukaru pâdşâh seni (11) okur kendü odasına da‘vet ider didi seyyid eyitdi pâdşâhıñ (12) kankı mezhebdir ğulam eyitdi putperstdir anuñ bir putı (13) vardır kızıl altundandır ve kırk batmandır mücevvedir ve muraşşadır

182 b

(1) hiçbir pâdşâhıñ bunuñ gibi putı yokdır seyyid eyitdi (2) hele herze söylersin put ne itdir kim tanrı diyeler allâh oldır ki (3) nazırı yokdır ḥalıq-ı kâyinât ve mübeddi‘ mevcudândır harâmzade anuñ (4) vaşfın itmez seniñ pâdşâhıñ hoş bir it imiş ben kâfir (5) kapusına varmazam şıtdı oĝlanıñ kulaĝıñ kopardı eline (6) virdi eyitdi put kim huḍa dirsın var imdi kulaĝın (7) rast eylesün didi ğulam bu ḥâli gördi feryâd eyledi ḥalâyık (8) işitdiler ğuluv kıldılar seyyid bir dem içinde on sekiz adam depeledi (9) pâdşâha geldiler ḥâli arz eylediler pâdşâh sürdi anda (10) geldi gördi kim her kime yumruk urursa ayruk deprenmezdi (11) çokluk adam depeledi ve nicesin mecruh eyledi çağırdı kim ok (12) sepiñ diyü buyırdı tir-i bârân kıldılar seyyid zahm yidi kan (13) çok akdı aḥşam irişdi karañuluk oldu dostdan düşmân

183 a

(1) belürsiz oldu seyyid kendüyi cengden uğruladı çıktı (2) yürüyüvirdi bir virâneye vardı divâr dibine yatdı ez-in cânib (3) bu yaña kâfir meş‘aleler yakdılar nice kim seyyid isteyü gördiler bulamadılar (4) pâdşâh ‘aceb kıldı sürdi

saraya geldi bir veziri vardı behnâm (5) adlu eyitdi yâ vezir bu div midir veya bir
 'ıyddır herkez bunculayın (6) adam görmedim 'aceb şimdi nereye vardı ola
 bilsem görsem ne kişidir (7) bu gice remil urgil bulaydık ola mı didi hâzret-i
 peygamberi (8) vezir düşünde gördi ilerü vardı imân-ı 'arz kıldı (9) müselmân
 oldu resûl-ı hâzret eyitdi yâ behnâm şol dünki (10) gün gelüp ceng iden benüm
 cigergûşemdir fulân virânede (11) yatur mecrûh olmışdır tır oğlun birle varıñ anı
 şehre (12) getürüñ tımar kıluñ dilerseñüz kim benüm şefâ'atimden mahrûm (13)
 kalmayasız didi vezir uyandı gördi kim evüñ içi nûr ile

183 b

(1) tölmiş oldu kim oğlu kapısına geldi içeri girdi adı menâseb idi (2) eyitdi baba
 yâ resûlullâhı düşünde gördim dün ceng iden benüm (3) oğlumdır didi nice kim
 atası gördi bu dağı öyle gördi (4) cevâb virdi vezir dağı öyle gördi oğluna bildirdi
 ikisi (5) bile tırıgeldiler şehrin kapısına geldiler hemân kim kilide el urdılar (6)
 balta ile paraladılar kilid ellerine geldi kapu açıldı taşra geldiler (7) seyyid
 yatduğı yire vardılar gördiler selâm virdiler eyitdiler nice (8) sin ey resullulâhıñ
 oğlu didiler gördiler kim seyyid bir taşı (9) yaşadık anlar tırıgeldiler eydür siz beni
 neden bildüñüz kim resûl (10) lullâhıñ oğluyum bunlar peygamberi düşlerinde
 gördüklerin bir bir seyyide (11) beyân kıldılar andan seyyidi aldılar şehre
 getürdiler zahmların (12) hoş kemend itdiler gül yağın getürdiler derendiler
 seyyid yimek (13) yidi yatdı uyudu çünkim uyandı çünkim uyandı ırte

184 a

(1) oldu gördi kim vücudı sağ esen hiç ağrır yeri yokdır şükür itdi (2) tırıgeldi kim
 abdest aldı namaz kıldı vezir geldi seyyidiñ sağ gördi (3) ? dağı ziyâde oldu
 eyitdi hıdavende buyurursañ (4) pâdşâh katına varayın şâyed kim dalâletden ol
 dağı hâlâş ola (5) didi seyyid dağı nola varıñ pâdşâh vezire eyitdi yâ vezir (6) bu
 gice remil urdın mı ol kişinin ahvâlin bildin mi (7) vezir eyitdi şâhâ tâ'liin gayet
 kutlu gördim ve hem ulu (8) zâde gördim 'acebdir eger ol peygamber aşlı
 değilse didi mihrâh eydür (9) yâ vezir din-i muhammed nicedir vezir eyitdi şâhâ
 anlar yiri (10) göyi yaradan tañrıya tıparlar didi pâdşâh eyitdi yerleri gökleri (11)
 putum tañrı yaratmadı mı vezir eydür şâhâ bunları bir adem düzer allâh ta'âla
 (12) oldır ki dükkeli nesneleri oldu ve yaratdı anuñ evveli (13) ve ahırı yokdır putı
 bir uşmağ olur hıdâ oldır ki anuñ

184 b

(1) kūrân-ı ‘azmi ve kitâb-ı kerimi vardır didi pâdşâh eyitdi yâ vezir (2) ne ‘aceb sözler söylediñ nolaydı ol eri bulaydıñ şorup göreydiñ (3) ol dağı ne haber virir didi vezir hemândem oğlan viridi (4) geldi seyyid alup mihrâb kıtına geldi vezir yirinden tıru (5) geldi ikrâm eyledi seyyid bunlara selâm viridi selâmın aldılar yer (6) gösterdiler geçdi otur didi seyyid baş kaldırdı eydür (7) şâhâ kendi elüñle küçükden bir kulı şatun alsañ nbunı beslesen (8) anuñ yolunda çok mâl harc eylesen ‘âkıbet ol kul senden (9) yüz çevirüp kılsa dağı varsa seni hiç añmasa ağır elüñe (10) girse anı nice iderdiñ didi mihrâb eydür kıanın dökerdim (11) seyyid eyitdi allâh ta‘âla seni toprakdan yaratdı saña (12) pâdşâhlık viridi ve sağık viridi ve nice envâ‘ (13) ni‘metler viridi ve sağık iyülükler eyledi anı kıodiñ yüz çevirdiñ

185 a

(1) hiçbir dem yâd itmezsin bir nesne ki kendü elüñle düzersin (2) girü anı şoyup uşadırsın şöyle ki taşın atacağ (3) olursañ def‘ ider eger bir yirde alınıp birağursañ (4) anda kalur hırdahâm olur kendüyi kırtaramaz sen ol (5) tañrılığa nice lâyıq olur ki sen aña şaparsın didi mihrâb (6) çünkim bu sözleri işitdi haberân kıldı eyitdi ne ‘aceb sözler söylediñ (7) bari putı dağı getüriñ görelim ol dağı ne dir didi (8) hâdimler segirttiler ol putı getürdiler nefis tonlar geyürmişler (9) kıızıl altundan düzmişler tecürler tolunı virdiler kıızıl altundan (10) harme atlasdan yüzine burka‘ dutmuşlar çünkim getürdiler kıamu begler (11) karşı çıkdılar yüz yire urdılar yüzinden burka‘ın giderdiler (12) seyyid gördi kim gözleri güherdendir tuşakları la‘idendir dişleri (13) merveridendir mücevvef eylemişler misk ü ‘anberle tolu mihrâb

185 b

(1) eyitdi ki ey benüm ma‘bûdım ben nice yıldır kim saña şaparım secde (2) iderim şimdiki hâlde bir kışı geldi beni men‘ ider kim eydür (3) bu sizüñ işüñüz küfürdür sen ne vevâb virirsın didi hemândem (4) mihrâb bu sözleri söyledi put hareket itdi gârgardı âvâz (5) viridi kim ey bağtal rûm vilâyetin hırab kılduñ dilerseñ kim bu vilâyeti (6) dağı hırab kılasın didi çünkim bunun gibi sözler işitidiler seyyid ana (7) el kürsi okudı allâh ta‘âla kıudretiyle söylemez oldu ditredi (8) nâgâh bir şarafa kıaydı put yüzi üstine düşdi pâre pâre (9) oldu her birisnden

âvâz geldi kim lâ ilâhe illallâh muhammedür resûllullâh (10) diyü mihrâb çünkim bu hâli gördi vezirine eyitdi nedir bu âvâz (11) vezir eyitdi allâhıñ adın okudı put bâtil oldı didi (12) mihrâb eyitdi ma'lum oldı bu kişinin dini haqdır (13) ğulam anda idi seyyidiñ ayağına düşdi eyitdi şol okuduguñ

186 a

(1) nesne benüm kulağa dağı okuyuvir didi seyyid ağzın ol (2) kılıñ kulağına kodı fâtiha suresin okudı allâh ta'âlanıñ (3) 'inâyetiyle ğulâmıñ kulağı ünledi hoş oldı mihrâbıñ i'tikadı (4) dağı ziyâde oldı tıran halayık ve begler hayrân oldılar (5) seyyid eyitdi dağı ne istersiz imân-ı 'arz kılıñ müselmân (6) olun didi mihrâb² eyitdi bir kızum vardı div kapdı esir (7) kıldı eger kızımı halas kılıp getürürseñ tamam ilüm vilâtüyle (8) müselmân olalım didi seyyid eyitdi ol div kandedir kılavuz (9) çoşuñ göstereñ didi vezir eyitdi ben seni anda iletayın (10) didi ama yolda iki zengiler vardır birine 'ancaf ve birine (11) katran dirler vallâ ol div dağı cefâyet divdir didi (12) heybetli divdir didi seyyid eyitdi hemân sen benümle ol didi hiç ğuşşa itme (13) allâh ta'âlanıñ 'inâyetinde ve fazlında olmuş bil didi yarağ

186 b

(1) landılar revâne oldılar div kaşdına vezir seyyid ikisiyle üç gün (2) gün gitdiler dördüncü gün bir yir gördiler behnâm eyitdi huda (3) vende ol zengi işbu yirdedir didi seyyid eyitdi gel berü allâh ta'âla (4) rast getürürse üstümüze didi ol eyitdi kim bir âvâz geldi hây (5) kanına şuşamış bundan kuş uçmaz benüm korqumdan didi seyyid (6) gördi kim bir kara zeştker bî-lika herifdir kırk arış kadd-i kameti (7) vardır bir büyük taş delmiş bir ağaca geçürmiş 'amûd idinmiş (8) hemâdem seyyid dağı atın vezire virdi kendü 'ancâfa berâber geldi (9) karşı yürüdi bu yaña 'ancaf 'amûdın seyyidiñ üzerine havâle (10) kıldı atdı yire tokundı vezir eyitdi âh nâzenin kişi (11) 'amûd altında kaldı diyüp ümidin kesdi seyyid zenginüñ ardından (12) bir na'ra urdı seyyide dönüp baqınca baya ğuşende bir yumruk (13) ile urdı kim yedi adım yir mu'allak yıkıldı yirinden tırunca

187 a

² 184 b'den beri mihrâb şeklinde yazılan bu özel isim buradan sonra mihrâseb olarak değiştirilmiştir.

(1) seyyid sıçradı gögsine çıktı şol eşşek kuyruğı gibi şakalın (2) eline tıladı ve hançer boğazında kodı 'ancaf gözin açdı (3) eydür kimsin ki benüm gibi ezdehâyı bir yumruk birle yıkdın yaçaladıñ (4) didi seyyid bunu dine da'vet eyledi 'ancaf âmân diledi seyyidiñ (5) öñünde müselmân oldı seyyide kul oldı ey pehlûvân (6) bunda neylersin didi seyyid mihrâsıñ ve diviñ hikâyetin söyledi (7) 'ancâf eyitdi hudâvende qarı div yâvuz mel'ündür meğer kim (8) allâh ta'âla 'inayet ide didi ol gice seyyid okuyıp ziyâfet (9) eyledi irtesi oldı 'ancaf eyitdi ey pehlûvân benüm bir qarındaşum (10) vardır ilerüde ümiddir ki ol dağı müselmân ola didi (11) seyyid yine revâne oldılar üç gün gitdiler dördüncü gün kaçrana (12) yetişdiler bunun dağı hemân hikâyetin 'ancaf hikâyetin gibidir bunuñ (13) kulağın deldi halka geçirdi seyyide kul oldı müselmân oldı

187 b

(1) ve atları getürdi dağı aña bindirdi kaçran eyitdi huda (2) vende qarı div arı div yâvuz mel'ündür didi inşa'allâh kim helâk (3) ola kahr idesin didi seyyide yol gösterdi vezir seyyid revâne (4) oldılar her dem vezir seyyide du'a iderdi ve aferin getürirdi (5) tamâm yedi gün gitdiler sekizinci gün bir şahraya erişdiler (6) seyyid gördi kim şahranıñ ortasında bir kal'a var aq yumazdıya (7) beñzer ahir sürdüler gice degin ol kal'aya geldiler gördiler (8) kim aq mermerden yapılmış kulesi hevâya beraber olmuş ol kal'aya (9) yakın geldiler gördiler kim bir kız mâhitâbâna beñzer burç başında (10) oturır çünkim seyyidi gördi ol kız eydür şıdk yâ resûllullâh (11) didi ve dağı hoş geldiñ ey seyyid baţtal vây seyyid ğazi (12) vây behrâm didi aşğa indi bunlara kal'a kapusın aç (13) virdi kendü gelüp seyyidiñ ayağına düşdi eydür ey pehlûvân

188 a

(1) gerekdir ki mel'ün divin başın kesüp nice esirler (2) ve miskinler vardır hulaş idesin didi seyyid eyitdi (3) kimsin ol kız eyitdi kıravan şâhınıñ kızımı yedi yıldır kim (4) bu div beni koyupdır bunda esirim bu gice esirlik canıma geçdi çok ağladım (5) ve zârlık kıldım düşümde ol seyyid-i kâinatı gördim ol (6) şadr-ı şefâ-ı şefâ ve mâh-ı kûbbe-i vefâ-yı mehtab muhammed muştafa (7) baña eyitdi ağlama ırte oğlum baţtal gelür kâfir diviñ (8) maķamın göster ol divi öldürse gerekdir didi seyyid bu haberi (9) işitdi hayrân oldı kız kılavuz oldı şehre geldiler andan (10) saraya geldiler kırk ayak nerdübândan çıkup yedi yirde (11) geçdiler

seyyid gördi kim bir put tırır karşı dört şuffe şeddadı (12) ve dört taht-ı süleymani sağında ve şolunda hücreler var (13) içi tolu altun gümüş seyyid eyitdi şimdi kandedir kız eydür işbu (14) taht altında bir kuyu var her dem gelür ol it kuyuya iner

188 b

(1) ayruk bilinmez kande gider didi seyyid taht altına girdi gördi (2) bir câh bir nerdübân aşılımış kırk ayak seyyid nerdübândan aşağı (3) indi bir dem oturdu gördi kim karañulukdır gözin öğretti (4) nazar kıldı gördi kim bir dehliz vardır kapuya yetişdi kapuyı (5) açdı nazar kıldı bir deryâ gördi hiç kenâr yok seyyid melûl (6) oldu 'aciz kaldı eydür eger dönersem vezir eyde kim korkdı (7) diye varamadı diye bir zaman münâcât eyledi nâgâh (8) bu deryâ cûşa geldi seyyid gördi kim bir balık çıkageldi (9) bir taça beñzer geldi kenâra çıktı faşih dille seyyide selâm (10) virdi eyitdi yâ seyyid ben ol balığım ki yunus peygamberüm benüm karnımda (11) kırk gün yatdı benüm içüm toptolu teşbih oldu anuñ (12) berâkâtında cümle balıklara şeyh oldım bugün hatifiden bir âvâz (13) geldi kim var seyyid bañtalı şudan geçirgil karı divi öldürse (14) gerekdir didi imdi benüm arkama bin seni geçüreyin didi seyyid sevindi

189 a

(1) balığın arkasına bindi hemândem balık revâne oldu seyyidi (2) bir cezireye çıkardı kendü denize gitdi seyyid ol cezireye (3) revâne oldu karşıdan bir köşk belürdi seyyid (4) ol köşke geldi gördi kim bir kapu var açdı içerü girdi bir nerdübân (5) tutdı ol nerdübânı yukarı çıktı bir saray gördi on sekiz (6) kızlar otururlar her birisi div korkusundan yüzleriniñ (7) kanı gitmiş şarmışlar otururlar çünkim kızlar seyyidi gördiler (8) karşı geldiler eyitdiler kimsin bunda neylersin eyitdi geldim ki (9) karı divi öldürem sizi anuñ zahmından kurtaram didi (10) kızlar eyitdiler karı div sen didiğin ta'rif itdiğin gibi degildir (11) hemânkim yüzün görürsen ödün şıdar didiler bunlar bu sözde (12) yken nâgâh gülgüle peydâ oldu mel'ûn divin âvâzı (13) geldi bu kızlar dükkeli yüzlerin üstüne düşdiler 'ağılları başlarından

189 b

(1) gitdi seyyid kendüyi bir taht altında pinhân eyledi gördi kim (2) karı div çıkageldi başı toñuz başına beñzer kulağları fil kula (3) gına beñzer pençeleri

arşlan pençesine beñzer ayakları öküz ayağına (4) beñzer ve iki arşlanı birbirine urup pâre pâre eyledi ve dağı (5) bir kez çağırdı kim yâ bağtal benüm kaşdıma mı geldiñ imdi (6) gör kim ben dağı saña neler iderüm didi seyyid hemâmdem taht altından (7) çıkageldi dive muķabil oldu la'in div bir sağrubur ağacına (8) bir taşu delmiş geçürmiş gürz itmiş eline alup seyyide havâle (9) kıldı seyyid yirinden şıçradı bir yaña dağı tırdı ol 'azamet gürz (10) indi yire tokundu yire ğark oldu div eyitdi ey bağtal (11) saña şunu gerek idi didi seyyid 'akabince rad'vâr na'ra (12) urdu hây dağı ölmediñ mi diyince dönüp seyyid hoş ümid-i benâm-ı (13) hudâ yâ devlet nûr-ı muştafa diyüp tiğ-ı dađhaķ ile kıltugun

190 a

(1) altından şöyle çaldı kim iki pâre eyledi bir âvâz geldi kim (2) eger er isen bir dağı çal diyü seyyid eyitdi ey la'in seniñ çalmaķlıđın (3) tamâm oldu didi bir zamandan soñra kızlarıñ 'aķılları başına (4) geldi gördiler kim div iki pâre olmuş yatur seyyidiñ ayağına (5) düşdiler seyyid eyitdi mihrâseb kızu kınkıñuzdır aralarında (6) biri tırigeldi seyyidiñ ayağına düşdi seyyid dağı divin başın (7) ve derisin yüzdü kızları müselmân eyledi aldı deñiz kenarına geldi (8) kudret-i ilâhi ol balık yine çıkageldi seyyidi ve kızları (9) geçirdi balık eyitdi yâ seyyid senüñ kıatında benüm bir emânetüm vardır (10) ol vaķt kim hażret-i resulün ravzasına erişesin benüm selâmımı (11) aña degüresin kim beni kıyâmet gününde şef'âtinden unutmaya (12) didi seyyid hażret kıbul eyledi balık revâne oldu seyyid ol (13) karañuyı tıtdı gitdi nerdûbân taşra çıkıdı behnâm vezir oturır

190 b

(1) mışdı 'aceb seyyidiñ hâli nedir hâli nedir dirken seyyid çıkageldi on sekiz (2) kızlar bilesince diviñ derisi ile vezir görüp ayağına düşdi görüşdi (3) behnâm eyitdi ey pehlûvân bu iş kim sen itdüñ hiç ağiride itmiş (4) degildir diyü âferinler getürdi bu vilâyete sen rahmet olduñ (5) bu mel'ûn divin şomluķından bu iklimi halâş eyledin senüñ (6) odun tâ devr-i kıyâmete degin söylene didi cem' iklimlere (7) haber gönderüp şadıķlar gerekdir seyyid hażret eyitdi bize birkaç (8) atlar gerekdir nice idelüm didi aşaağa yukaru böğürürken bir (9) kıpu gördü içerü girdi gördü kim bir şaħra çayır çimen dört yüz (10) var ola atlar aralarında 'aşķar ile atlar sevindi kıarşu (11) geldi okudu okur okumaz adı seyyid hażret

dağı aşkırı (12) iki gözünden öpdi vezir hayrân kaldı seyyid aşkırın (13) ol
yanımdan gâib olduğın vezire hikâyet eyledi vezir seyyide du'alar

191 a

(1) eyledi divin mâlından getürebildiklerince getürdiler kaçıra (2) geldiler kaçran
hâli bilüp eline ayağına düşdi sevindi ol divin (3) başın süñüye dikilmiş hayrân
oldı seyyide dua'lar kıldı kaçranın (4) gözi kişmirin kızına tuş oldu geldi
seyyiden dilek eyledi (5) kızın dağı aña meyli oldu nikâh idüp virdi andan soñra
(6) revâne oldılar ancâfa geldiler ol dağı kıravân şâhının (7) kızına aşık oldu
kızın dağı meyli oldu seyyid anı dağı (8) nikâh idüp aña virdi uşda bunlar güç
idüp gitdiler (9) seyyid veziri ilerü viridi eyitdi var sen bizüm haberümüzi (10)
mihrâseba vir didi vezir dağı ilerü varup mihrâseba haber (11) virdi uş seyyid
hazret geldi diyü mihrâseb işidüp (12) bu haberi şadlık eyledi cemi' bay yoksul
iki günlük yol (13) karşı çıktılar seyyidi görüp ayağına düşdiler eyitdiler bu
senün itdüğün

191 b

(1) iyülük ivâzin ey pehlûvân meğer allâh vire ve yirine getüre didiler aldılar (2)
seyyidi şehre getürdiler ol divin başını burca aşakodılar ve derisine (3) şaman
toldurup kal'a kapusına aşakodılar cem'i görenler aceblediler (4) ve andan
soñra ol pâdşâhlar kim kızları alınmış idi anlara haber (5) virdiler geldiler kızların
almağa hem karı divin başın görmeğe (6) on sekiz pâre vilâyetin pâdşâhları
geldiler seyyid önünde müselmân (7) oldılar illeri ve vilâyetleri ile ol iki
pehlûvâna ataları adıyla (8) ol iki kızları seyyid nikâh idüp virdi düğünler idüp
şadlıklar (9) eylediler murâdların erdiler vezir seyyid katına geldi eydür ey şir-i
(10) hak her birinin murâdın katında hâşıl oldu benüm dağı (11) murâdum budır
seyyid seyyid eydür murâdın nedir vezir eyitdi oğlum mu'aş (12) mihrâsın kızı
ile sevişirlerdi nola nola eger dilek eyleseñ (13) hak müeteħakına değe didi bu
haberi mihrâsa degürdi ol sa'at

192 a

(1) mihrâs buyurdu mu'aş kayın koydılar yedi gün düğün eylediler (2) kızı
virdiler mu'aşa işmarladılar andan soñra seyyid eyitdi ben bu iklime (3) ol ak
filden ötürü geldim kandedir baña kılavuz oluñ (4) mihrâs eydür ol fil meylân
sultanı katındadır bundan (5) aña yedi günde varılır ve hem putperestdir benüm

düşmânumdır (6) didi seyyid eyitdi ben dağı anda giderim mihrâs eyitdi leşker cem´ (7) idelüm didi seyyid eyitdi yok ben tenhâ giderim baña himmet yoldaş (8) idüp baña bundan göz kulağ tuta tırın didi ve atın eyerledi (9) revâne oldu ez-in cânib râviler şöyle rivâyet iderler kim seyyid yedi (10) gün gitdi sekizinci gün bir depe çıkageldi aşğa nazar eyledi gördi kim (11) iki leşker birbirine muğabil olmuşlar birinin iki yüz biñ leşkeri (12) var ve birinin seksen biñ leşkeri var cümle müselmânlar tekbir (13) avazı ferseng be ferseng yol gider seyyid gördi bir kişi gider ilerü

192 b

(1) yürüdi selâm virdi eyitdi be ne leşkerdir ol biri sultân-ı (2) mışırdir bunda dağı bu mışır vardır adına mışır dirler pâdşâhına (3) kayşer dirler süni müselmândır ol karşı dağı leşker meylânındır (4) putperestdir kaşd eyledi kim kayşeri ilinden çıkara ol dağı (5) leşkerin cem´ eyledi uşda ceng ide yorırlar meylândan bir kâfir (6) meydâna girdi on yedi müselmân şehid eyledi kayşer leşkerinden (7) hâlid adlu bir yigit meydâna girdi ol mel´ûn anı dağı depeledi (8) karnın yardı cigerin çıkardı mü´minlere karşı çeke çeke yidi et gibi (9) seyyid özi güyendi fi'lhâl ol erenler şâhı merd-i fedâ (10) seyyid bağtal bir na´ra urdı haykırdı şandıñ kim seba´-yı (11) semâvât birbirine tokundu bu ikileşkeriñ üstüne heynet oturdu (12) bu dehşetle turlardı gördiler seyyid bağtal kaluna beraber (13) geldi eyitdi ey la´in adamın yüreği yinilir mi ilerü geldi kim

193 a

(1) kalun hamle kıla seyyid cendüvvâtiñ süñüsün eline aldı karşı (2) tıtdı ağıdardı içinden od çıktı kalun bindiği filiyle (3) yıkdı bir dağı bir dağı tamâm altmış kişi oda yağıdı (4) ayruğ kimesne meydâna giremedi seyyid gördi kim kimse meydâna girmez (5) kendüyi meylân leşkerine urdı ol çeri birbirine urdı (6) kan seyl gibi ağıdı ağışam irişdi tağ yolın tıtdı revâne (7) oldu ol iki leşker ´acaba kıldılar yüz kişi ola dirlerdi (8) bu yaña seyyid ´aşkarı bir yire gizledi kendüsi sürdi kayşer geldi (9) gördi kim begler hep çevre oturmuşlar seyyidi söylerler ´aceb şol (10) div midir yâ abiddir bugün geldi müselmânlara bunuñ gibi yardım (11) dokundu didiler kayşer eyitdi eger ol yigit ilümüze girerse tâci (12) tahtı aña ısmarladım evet ol adem degüldür yâ feriştedir (13) yâhud hağ ta´âla müselmânlara meded yetişdirir did andan

193 b

(1) seyyid h azret meyl n leŖkerine geldi toğru meyl n n b rg hına (2) geldi gördi kim bir  ara nesne baŖı çadır tavanına ber ber meyl n (3) oturur  arŖısında bir put ol puta secde ider eydür ey putum (4) ma'budum bir nice zamandır kim sa na secde  ılurum bir kiŖi geldi (5) bunca begler m oda yağdı bilmezem div midir y  bir 'abiddir eger irte (6) girü meyd na girerse a na ne cev b vireyin dir seyyid eydür imdi h ner (7) gösterecek vağt oldu didi cendanu n s nisinin eline aldı (8) içi m cevvefd r bir kere urdı meyl na doğund  d Ŗdi fery d eyledi (9) tiz  aya ları  ı ardı putu n üstine bırağdı put tutuŖup yandı (10) seyyid taŖra  ı dı her  ankı çadıra uğradı oda yağdı (11)  c kez pey pey na'ra urdı leŖker birbirine doğund  irte (12) degin  ılı  b r ndiler birbirin  ırdılar çünkim irte oldu gördiler (13) y d kimse yokd r ata oğlun  ardaŖ  ardaŖın  ld rmiŖ meyl n

194 a

(1) mel l oldu  ağdı ol 'azamaet fil eyerledi ceng  l tın (2)  raste  ilup yürüdi  ayŖeri n üstine  ayŖer dağı Ŗađ hürrem bunları n (3) Ŗeb hunından haberd rdi alaylar dizildi kim ne  alibdir  ayŖer leŖkerinden (4) bir kiŖi geldi seyyide sel m virdi eyitdi ey pehl v n dört (5) yüz yıldı ki s ni m selm num ol vağt kim emirü'l mü'minin 'ali keremall hu veccehu (6) bu vil yete geldi  ır   okuz gün iŖbu fil üstünde ceng (7) itdi  ayŖeri n atası 'an a ol Ŗir m selm n oldu bu fil (8) 'an ay hind  aldı heyl nın³ bir atası vardı menk Ŗ (9) hind  ol putperest 'an ay hind  öldürdi fil aldı (10) ol vağtden ber  heyl na atasından mir s  alıpd r didi (11) seyyid   nkim ol bir hind den bu sözi iŖitdi yüzini file tutdı (12) eyitdi ey fil-i cih n didi ol kiŖinin oğluyım kim  ır   okuz (13) gün sen n ar anda  azalar itdi eger a na ' Ŗı  muhibsen ba na y r ol

194 b

(1) didi ol dem içinde all hınn  udretinden ol fil Ŗ yle silkindi kim (2) heyl nı yire urdı sındı hortumuyla aldı getürdi hev ya atdı (3) indi yire  okuŖdı p re p re oldu segirtti seyyide geldi (4) seyyid atından indi Ŗı radı fil n ar asına bindi bir kez na'ra (5) urdı hamle  ıldı çünkim heyl n n oğlı atası h lin bile (6) gördi leŖker  urmadı ayru  yüz  a mağa tutdı bu ya adan (7)  ayŖer dağı hamle  ıldı seyyid

³ 192 a'dan beri meyl n olarak yazılan özel isim burada heyl n olarak deđiŖtirilmiŖtir. Bu  zel isim Demir ve.... de de heyl n olarak geçmektedir.

ceng içinde heylânuñ oğlun (8) tutdı bağıladı aldı döndi kayşer begleriyle seyyide karşı geldiler (9) elin ayağın öpdiler heylân oğlu hindî gördiler şâd (10) oldılar eyitdiler hudâvende ne kişisiz size kim dirler seyyid kendü (11) hâlin kayşere haber virdi heylân ol ak fil seyyide (12) virdiler biñ yük altun yüz karavaş ve dağı altundan (13) gümüşden atdan kılıçdan mübalağa nesne kayşer dağı virdi

195 a

(1) deñiz kıyısına bile getürdi mihrâseb karşı geldi seyyide tahtın (2) getürdi yedi gün deñiz içinde gitdiler sekizinci gün (3) karaya çıktılar seyyid eyitdi bu ne maşam ola didi gemiden (4) çıktılar bir şu kenarına kondılar bir kişi buldılar çift sürer (5) aña haber şordılar eyitdiler bu yol ne gider şol malağa (6) yolıdır didi andan geçdi malağaya geldi gördi şehir yıkılmış (7) harâb olmuş bir taş bir taş üzre kalmamış ve bir adam yok ki (8) haber ola seyyid hayrân kaldı bağlar arasında yürürken bir kişi (9) uğradı ebu'l feth aheng dirlerdi anadan haber şordı (10) ol dağı seyyidiñ elin öpüp ayağına düşdi şöyle cevâb (11) virdi kim ey şâh-ı âlem siz hindistâna gidicek kayşer haber (12) olmuş yüz biñ kâfir ile geldi şehre düşdi yârenler emir 'ömerden (13) yüz çevirdiler şunun gibi serverümüzi kızdan ötürü âvâre kıldıñ

195 b

(1) diyüp tağıldılar gitdiler emir 'ömer dağı turmayup kaçdı tartana (2) gitdi didi seyyiid hazret buyurdi şehrin öninde çadırlar kurdılar (3) kondılar tîz emir 'ömere adam gönderdiler geldi seyyid ile görüşdi (4) işiden yârenler geldiler derildiler seyyid birle görüşdiler ol fil ol mübalağa (5) mâlı gördiler hayrân kaldılar seyyid kendü sergüzeşin bunlara 'ilâm (6) eyledi emir 'ömer eyitdi yâ seyyid ol kız kim size nâmezâd kılmış idik (7) esir kıldılar didi dağı ağladı seyyid bu cevâb işitecek melûl (8) oldu eyitdi ben yine rûma giderim uşda fil kim getürdim siz harac(9) kılıñ şehir imâmet kılıñ evvelkindan dağı lâtif olsun (10) didi câme kılıp 'azm rûm kıldı fi âmân allâh râviler (11) eydür erenler şâhı cem 'i âlemüñ maḥbûb ve ma'şukı seyyid baḥḥal (12) ğazi yetmiş iki pâre kal'a on altı pâre şehir istedi kızdan (13) hiç haber bilmedi ahir şehirler kapuya geldi gördi ki galabalık var atın

196 a

(1) bir yirde ƣodı kendü sürdi şehr geldi gördi kim bir kişi (2) yürür bu kişi şordı ki bu ne ğavğadır didi ol kişi eydür (3) ƣayşer varup malaıyayı yıƣıncaƣ baııalıñ bir ‘avratın esir itmiş anı (4) vezir oğlı behnâma virdi uşda düğün idüp bu gice (5) gerek ol ƣı ala didi gördi köyküyi gelini ƣala ƣala (6) aldılar yakın ƣal‘ayı ıolandırdılar ki ileteler gerdeğe ƣoyalar geldiler (7) seyyidiñ önünden geıdiler ƣızıñ gözi seyyide ıüş oldu (8) seyyid diş ƣışdı eyitdi şabr it iyü mi didi ƣız geıdı gitti (9) ardınca köyküyi seyyid ilerü geldi rûmiyâne medħ oıudı (10) behnâma hoş geldi eyitdi aluñ şol yiğidi ƣal‘aya getüriñ (11) didi seyyide şordı kim adıñ nedir eyitdi adum ‘abdü’lmesiħ (12) dir didi gelini aldılar gerdeğe getürdiler ģaşekiler ‘ayşsa (13) meşğül oldılar birisi eydür baııalaluñ körlüğüne birisi eydür herze söyleme

196 b

(1) olmaz gelici ni dirsin söyleyüp didi berisi dağı eydür meğer sen baııtal (2) sın yâhud anuñ hevâdârlarundansun ola mı didi ol şahş (3) eydür ne baııtal olayın ben uıba ƣazınun oğlı velidim ama kitâbda (4) oıuyadururım ƣande kim baııtal anılsa anda ģazır olsa gerekdir (5) didi seyyid bu sözleri işitdi velid bunu didi ıurdu gitdi seyyid dağı (6) ardınca ııııdı velid döndi ardına baıdı seyyidi gördi bildi (7) ayağına düşdi eyitdi ey pehlûvân ben müselmânum seniñ ƣuluñum (8) beni ol müselmânlığa ııııar didi seyyid eyitdi baña toğruluk (9) göster senden vefâ göreyüm inanayum didi seyyid eyitdi (10) nola gel berü didi aldı seyyidi saraya getürdi yolda ƣodı (11) kendüyi iıerü girdi gördi vezir oğlı yatur tonuz gibi (12) ģorlar tiz velid ģanıer ııııardı vezir oğlı behnâmuñ başın (13) kesdi eline alup seyyid ıatına geldi seyyid eyitdi ƣız ƣanı

197 a

(1) velid eyitdi anda değil meğer geızmele bağııeye ııııdı ola didi (2) seyyid na‘ra urdu ƣız seyyidi âvâzından bildi geldi seyyidiñ (3) ayağına düşdi andan saraya geldiler ƣıymat ıaşdan her ne kim yarar (4) nesne var ise aldılar devşirdiler üç at buldılar birine (5) ƣız bindi ve birine mâl yükletdiler malaıyaya geldiler yârenler işidüp (6) ƣarşu ııııdılar seyyid birle görüşdiler yedi gün toı ƣılup ve ‘aıdı’l (7) nikâh idüp emir ‘ömer ƣızın seyyide virdiler murâd ģâşıl (8) oldu birıaı gün den soñra seyyid ol aı fil mâl birle ģalifeye (9) gönderdi ģalife dağı görüp şadı oldu yine ađur pahalı (10) ıonlar ve iyü ģil‘atlar ve taışınler idüp gönderüp ģatırların

(11) neşeli eyledi uşda malatya dahı tamâm oldı gökçek yapıldı seyyid (12) kademinde be kadar müselmânlar var ise seyyide du'alar eyledilerdi bir zaman (13) bunuñ üzere kaldı ayruķ sefer olmadı işbu kışsa-i 'acayib ve ğarayib buracıķda tamâm oldı

197 b

(1) her kim muħammedîdir 'aşķla 'âşıkâne sıdķla sâdikâne şalavât (2) meclis-i pest kim hikâyet-i velid bin 'uķba helâk nesneden ve faţıma ğatun (3) bu faşıl seyyidiñ çâhâ düşdüĝin beyân ider ve 'ayân ider (4) her işe başlamak allâh digil eyitde sözüñde allâh digil (5) kimsenüñ eksüklerini ? şol ki maķşûddur aña ? (6) zirâ oldır ķâdir ferdâmed hem şınayın ķul hüve'lallâh aħmed (7) hem muħammeddir anuñ payĝamberi oldır cümle bunlar serveri (8) ? sen dahı gel ey beri vir şalavât seyyid-i peyĝambere (9) ben dahı bir hoş ğaza eydim saña 'aklıñla fikrini tüt benden yaña (10) seyyidiñ aħvalüñ şerħ ideyin cân-ı dilden kışsa' ı tarh ideyin (11) gör seyyid aña neler ider soñra ardına düşeyin gider (12) yâ varup nice işler kıılır başına dürlü 'ıkablar gelür (13) yâ nicesi câh-ı cehenneme ol düşün soñra nicesi yolda bul

198 a

(1) nice dâru virdi kitâbun aña şerħ ideyin ķamusın bir bir saña (2) yâ nice tutsak olur gör ol eri ne cefâlar çekdi gör ol serveri (3) yâ nice ķurtulayın geldüĝini kayşer dürlü belâ kııldıĝını (4) ķamusın saña hikâyet ideyim râviden şöyle rivâyet ideyim (5) diñlegil hâtible sen ey şafâ tekbir ile yürür anı muştafa (6) râviyân-ı aħbâr ve nâķilân-ı aşar ebu'l Muhsin şâh ki işbu kitâbıñ (7) râvididir şöyle rivâyet kıılır ki günlerde bir gün velid mel'ün (8) seyyidiñ evine girdi seyyidiñ ğatunı fatıma ğatun başın tarar (9) ol mel'ün gördi 'âşık oldı ol eski mürted bu 'aşķ (10) üzerine birķaç gün geçdi bir gün seyyid birle baĝa seyre giderken (11) velid mel'ün âh idüp tıruvardı seyyid ğazi eyitdi niye (12) tırursın eydür baĝın miftâhı evde ķalmış unutmışım seyyid eyitdi (13) eriş getür didi velid mel'ün sürdi eve geldi faţıma eydür seyyid

198 b

(1) seni ister tız ata binüp yanım gelsün didi dir kıız ata bindi (2) şehirden çıkup biraz gıtdiler beir ğalvet yire vardılar velid eydür (3) seni severdim 'âşıĝım didi şimdi gerekdir kim baña murâd viresin (4) didi kıız eydür hây it oĝlı ğaramzâde

diyüp sen ne herze (5) söylersin didi ol mel'ûn eyitdi elinde birlik ile veyâ (6) huđ seni öldürem didi kız kendü atına mahmuz urdı velidiñ (7) elinden çekindi atın başın çevirdi gidivirdi velid dağı (8) bunuñ ardına düşdi çaça çaça geldi atıyla bir dereye uçdı (9) indi taşta tokundı pâre pâre oldu la'in onı gördi (10) âh eyledi eydür eger kuş dağı olursam bađtalıñ elinden (11) kurtulamazam diyüp ol mel'ûn 'azm rûm kıldı çünkim seyyid (12) ikindü namazın kıldı gördi ki velid gelmez içine korqu düşdi (13) sürdi eve geldi 'aratın bulamadı eyitdi âh kanı fağıma

199 a

(1) eyitdiler yanına bağa çağırımışsız velid aldı gitdi didiler seyyid eytidi (2) âh kim ey var ol mel'ûn yine aşlına çekdi ol mel'ûniñ (3) ardınca varayın arayayıñ didi arayı arayı bir yire geldi (4) gördi kim kız pâre pâre olmuş yatur şehre haber oldu emir 'ömer (5) ve yârenleri ve 'avratları fağıma tabuta koyup şehre (6) getürdiler defn itdiler seyyid ol dem câme mübeddel kıldı 'azm rûm (7) kıldı ğayet kış idi kara yığar didi seyyid ğazret bir gün (8) gitdi bir köye geldi bir yiğit seyyidiñ karşıasına geldi ol yiğit (9) eydür düşimde gördim seyyid-i kâyinât ve mefhur-ı mevcûdât (10) muĥammed muştafa şallallâhu 'alehi vessellem ğazretlerin baña bildirdi benüm (11) adım kıysdır şehri bağdadiyim bunda ticârete geldim bir keşiş (12) vardı anuñ kızın sevdim altı aydır anuñ katında tırdım (13) adı kıalyânüşdür bir gün baña eydür bunda neylersin dir var git didi

199 b

(1) ben dağı ğâli aña didim baña eyitdi gel benüm dimime gir (2) kızımı saña viryeim didi ol kızını 'aşkı beni yendi (3) vardım dille ikrâr eyledim kızın baña virdi söyleyü söyleyü (4) kızını dağı müselmân eyledim üç buçuğ yıldır kim dir iki (5) oğlancıklarım oldu bir gice düşimde gördim baña eyitdi (6) irte seyyidi bağtal 'uğba oğlı isteyü gelür didi ama velid (7) mel'ûn birkaç gündür bizde oldu ve gitdi didi aldı seyyidi (8) evine ilette öñine ta'am kıodı yidiler ol gice seyyid anda (9) yatdı çünkim şabaĥ oldu atın tonın kıodı gitdi ve kendü (10) özin ruhbân şekline düzdi ve revâne oldu ol yirde (11) bir deyr vardı aĥşam deĝin ol deyre geldi kıar yağardı (12) deyr tamından ruhbân seyyidi gördi kim gelür meğer ki veli birkaç (13) gün did kim ruhbânla idi ruhbân velide eydür uş

200 a

(1) mesih bize konuk viridi didi geldi baṭṭal gördi bildi (2) feryâd idüp bu kişi baṭṭaldır hele seyyid deyr öñine geldi (3) ruhbâna eydür ne tûrursın tîz kapuyı aç üşüdim öldim ruhbân (4) eydür yâ baṭṭal saña bunda yok yoḡdır ki giresin didi seyyid eyitdi (5) benüm baṭṭala nem beñzer dersin bir ruhbân kişiyim miskin derdmendim (6) didi ruhbân eydür ayruḡ git yoḡsa iş fesâda varır didi (7) uş depeñe taş bıraḡurum didi gördi kim ruhbân yevm olmaz (8) aḡzın açdı incil ayetlerinden birkaç ayet oḡdu ruhbân işitdi (9) ḡayrân ḡaldı eydür yâ velid beni ḡunaha ḡoydın bu ḡod mesih (10) kendidir didi velid nice kim derişdi kapuyı açma baṭṭaldır diyü (11) gördi işmedi velid eyitdi hây baṭṭaldır ne seni ḡor ne beni (12) didi velid nice kim söyledi çâre olmadı ruhbân tîz ařaḡa indi (13) kapuyı açdı seyyidiñ ayaḡına düşdi özürler diledi içerü girdi

200 b

(1) od yaḡdı ta'am getürdi yidiler eyitdi ey din ulusu ma'zur (2) tutasın baṭṭal bizi şöyle mine'l vehm itdirir kim ḡande bir kişi (3) görüz baṭṭal sanuruz didi seyyid birazdan ḡuřaḡın çözdü (4) ruhbân gördi kim ḡuřaḡdır âh eyledi müselmân ḡuřaḡın bildi meger (5) velide vardı eyitdi gördiñ mi şerri ve aña uymadıḡ taḡḡık bildim (6) bu kişi baṭṭaldır ey diriḡa bu def'a ḡurtulursam çok yaşarım didi (7) velid mel'ün eydür ben saña dimedim mi sen eyitdim itmedin hele (8) şabr eyle ümiddir ki nâr-ı nûr bize yardım idüp ḡalař eyleye didi (9) baṭṭal ruhbândan şu istedi içmege döndü ruhbân eyitdi uşda (10) şuyumuz deyr ḡapusunda ben taşra ḡıkmaḡa ḡorḡarım didi seyyid (11) tûrı taşra ḡıḡdı fi'lhâl velide ḡaber eyledi gelüp kapuyı (12) baḡladılar bu yaña seyyid âbdest alup namaz ḡıldı namazdan (13) fariḡ olıncaḡ yine deyre geldi ki gire kapuyı baḡlı buldı

201 a

(1) ve hem tınların ba'zısı içerüde ḡaldı hemân arkasında (2) bir ḡaftanın ve başında bir külâh ḡaldı seyyid kapuyı ḡaḡdı ruhbân (3) deyr taminâ ḡıḡup eydür ey baṭṭal hile ile geldiñ bir iş (4) idesin umarız nâr-ı nûr baña yardım ide seniñ şerründen beni (5) ḡurtardı didi seyyid eyitdi hây ben ol sen didüḡiñ (6) degülüm diyü feryâd ide gördü çâre olmadı velid mel'ün (7) daḡı geldi ol kâfir seyyide taşlar pürtâb eyledi ve çok (8) herzeler söyledi seyyid eyitdi bire it oḡlı ḡaramzâde mel'ün (9) göresin ki saña neler ḡılam didi ama ḡayet řovuḡ idi yaḡmur (10) ve ḡar yaḡardı seyyid yalnızcaḡ idi seyyid eyitdi yâ yâr-ı ḡudâ yâ sen

(11) 'inâyet it didi tûrdı büyük taşları getürdi berüden aña (12) ve andan berü irteye degin segirtti tûrmağı ziyâde zahmetler çekti (13) deyr dağı hemân kal'aya beñzerdi demür kapusu vardı bağlu çünkim irt

201 b

(1) oldu deyriñ divarı dibine düşdi yatdı şabağ oldu (2) ruhbân deyr tımına çığdı aşıağa nazır eyledi gördi kim seyyid (3) yatmış tız velide haber eyledi seyyid ölmüş diyü velid gördi (4) eydür yok 'ayyar kişidir ruhbân eydür hây divâne ölse şovukdan (5) ölmüşdir didi deyr tımında bir büyük taş vardı velid ruhbân (6) ikisi ile ol taşu seyyidiñ üstüne yuvaldılar seyyid gördi kim (7) taş iner ism-i 'azim du'asın okudu kendüye urdu hağ ta'âla (8) şakladı bir kılına hağa gelmedi velid eyitdi gördin mi ölmüş tız (9) inelüm başın keselüm kayşere armağan gönderelüm bize çok (10) nesne virir ğani olurız diyüp aşıağa indiler kapuyu açdılar seyyid tûrı (11) geldi ruhbânıñ şakalına yapışdı bu yaña deyriñ bir uğraşı (12) kapusu vardı velid mel'ün erkenden ol kapuya nişân (13) lamışdı açup ol kapudan çığdı nitekim seyyid istedi bulamadı

202 a

(1) ruhbânıñ elin ayağın bağladı kendüyi biraz oda ışındırdı zirâ (2) üşümüş idi deyr tımına çığdı gördi ki velid mel'ün ayrığdan (3) gider çağırdı kim ey kâfir-i bî-din benüm elümden kande varasın (4) kurtulasın didi yine aşıağa indi ruhbânı dine da'vet eyledi (5) çâre olmadı başın kesdi deyrde bulduğın aldı girü kayş (6) katına geldi ruhbânın hikâyetin eydürdi kayş hayrân kaldı (7) seyyid ol mâlı kayşa virdi andan atına bindi velidi isteyü re (8) vâne oldu bir çeşmede gördi kim bir kişi uyur başına geldi (9) gördi kim velid mel'ün gözün açdı gördi seyyid üstünde (10) tûrır feryâd eyledi eyitdi ey seyyidân berâ-yı huda yanıldım bir kazaya (11) uğradım didi seyyid yüzine tükürdi berk tûtdı bağladı (12) bir ağaca şarakodı eyitdi gerekdir kim ben seni şehirde şol (13) ataña itdüğim iş gibi saña dağı idem didi kendüsi âbdest aldı

202 b

(1) namaz kıldı kaçan kim namaza tûrdı bir arslan çıkageldi atına hamle kıldı at (2) kaçdı bir dereye girdi seyyid namazdan fariğ oldu velidi (3) bir ağaca şarakodı kendü atın ardınca gitdi nâğâh bir süvâr (4) geldi seyyide bir hışmıla bağdı geçdi gitdi çünkim bu yañadan bir (5) bölük kârbân çıkageldi velidi

gördiler eyitdiler kimsin ve (6) lid eyitdi bâzîrgânlar içinde hevâce idim hâramiye uğradım didi (7) velid mel'ûn çözüp koyuvirdiler gitdi bu yaña seyyid atın (8) bulamadı yine geldi kim velid alup gide gördi kim kaçmış (9) âh eyledi kendü dağı bir tarafta revâne oldu giderken (10) gördi bir kişi gider seyyid şordı bu ne kavmdır ve kande (11) giderler didi ol şahş eydür bu kayderun şâh dirler (12) yakında bir beğ vardır adına hamirân dirler bir kıızı vardı (13) dünyâyı istesen bunuñ gibi mañbûbe yokdır ve bulunmazdı adı 'adn

203 a

(1) bânûdır serkeştdir ve cihân pehlûvânıdır da'va ider kim her kim (2) beni başarsa erüm ve helâlüm oldır dir bu dağı ol kıza (3) 'âşıkdır ve hem ve hem 'emmüsi kıızıdır amma kıız aña ağıyâr itmezdir ala bedrûn⁴ eydür (4) bu gice düş görmüş görür ki bañtal gelür bunu müselmân ider ol (5) kıızı alıvirir uşda bu dağı leşkerşyle ol kıza gider ki (6) ala getüre didi gitdiler vardılar yetdiler gördiler kim leşker (7) toptolu olmuş fireng malikinin oğlu meydâna girdi hamle kıldı (8) bir süñü darbıyla yıkdı başın kesdi anuñ ardınca bedrûn (9) 'azm meydân kıldı ilerü geldi kıza selâm virdi eydür ben (10) seniñ 'emmüñ oğluyum mâlum mülküm çokdır didi kıız eydür (11) baña mâliñ gerekmez er gerek kim beni zebûn kıla eger erseñ getür hüner (12) nedir göreyin nicesin dağı şol yatanlar gibi iderim didi hamle kıldılar birbirine (13) hemândem kıız bedrûniñ kemerine el urdı ayardan kaldırdı yire urdı

203 b

(1) seyyid hâzret anda tırır anları teferrüc iderdi çün bedrûn (2) ol hâlde gördi şabr idemedi cûşa geldi bir na'ra öyle urdı kim (3) ol leşker birbirine toğundı ol şir-i merdân süvâr-ı meydân (4) seyyid bañtal ğazi hağ ta'âla andan evvelâ raız ol erişdi kıızıñ yañağunda (5) bir muşt ile urdı kim yedi adım yire mu'allaq yıkıldı kıız bildi kim (6) ol herifdir bedrûn dağı seyyid katına geldi yüz yire urdı eyitdi (7) kimsin ve ne kişisin seyyid eyitdi benüm ol kişi kim seniñ düşüñe (8) girdim gel dinime giresin murâdıña ire göresin didi hemândem buñı (9) işitdi küfrün terk idüp müselmân oldu seyyid 'adn bânû (10) alup bedrûn câmesine çıkageldiler oturdılar seyyid kıza (11) eydür seni bedrûna virürüm sen dağı yok dime benüm

⁴ 202 b 11. satırda kayderun şâh olarak yazılan isim burada bedrun olarak değiştirilmiştir. Bu isim diğer nüshalarda da bedrun olarak geçmektedir.

sözimi anla (12) didi kız dağı eyitdi her ne kim siz buyurursunuz ben dağı kâyl
(13) ve münâgadım didi seyyid eyitdi tur imdi atañ katına var hâl

204 a

(1) 'ilâm eyle didi 'adn bânû turup atası katına geldi hikâyetin (2) bildirdi
hamirân çâr ve nâçâr yarâk eyledi seyyidi seyyidi bargâhına (3) getürdi yüz yire
urup seyyid birle görışdi seyyid dağı oturdu (4) hamiran seyyiddin din şartın
şordı seyyid eyitdi her ne kim idersem (5) din berkâtında iderim sen dağı gel
müselmân ol didi hamirân (6) eyitdi rast ama kayşerden korğarım yoksa dinüñe
girim didi ama (7) senin kulunum didi düğünler kıldılar toylar eylediler 'adn
bânûyı (8) bedrûna virdiler gerdek gicesi oldu seyyid gerdek kaousında turdu (9)
bedrûn ve 'adn bânû içerü girdiler halvet kıldılar seyyid taşrada ağlamağa (10)
başladı bedrûn kıza eyitdi seyyid ağlar meğer sende göñli var (11) ola didi ikisi
bile taşra çıkdılar yüz yire urdılar eyitdiler (12) ey huðavende niçün ağlarsın
seyyid eydür nice ağlamayayın kayşer kıızı (13) mehperûz yâd itdüm ve hem
târiyûn kıızı gülendâm yâd itdüm

204 b

(1) ve hem emir 'ömer kıızın andım nice belâlar çekdim henüz dağı toymadan
(2) elümden çıkdı kanğı zahmetin ideyin veyâ bir mağbuba veyâ birisine (3) mi
didi ağı hây hây ağladı 'adn bânû eydür ey pehlûvân (4) hiç ğam çekme kim
mehperûzuñ kıız karındaşı vardır ketâyûn adlu ki (5) bir dağı cihânda nazırı
yokdır kal'a-yı kevâkib dirler deñiz (6) kenârında kayşer anı sizden korğusından
kaçurup anda (7) iletüpdür ve hem dört biñ adam koşupdır anda şaklar didi (8)
seyyid eyitdi beni anda ileteseñüz kıız eydür seni anda (9) iletüyüm tâ siz andan
murâd hâşıl itmeyince ben dağı bedrûna murâd (10) virmeyem didi ketâyûn
'adn şol kadar medğ eyledi ki seyyid görmeden (11) 'âşık oldu 'adn bânû eyitdi
dâim babam beni anda gönderür didi (12) dürlü dürlü tuhfeler ile ve ben dağı
anuñ yanında ğayet (13) küstâhım didi tîz üçü birle revâne oldılar deñiz
kenarına

205 a

(1) geldiler ol deñiz kenârında bir deyr vardı ve bir virân (2) kal'a vardı atların
gizlediler bir zevrâka bidiler gitdiler (3) öyle namazı vaktinde kiliseye yetişdiler
seyyid kendüyi ruhbân (4) şuretine düzdi 'adna eyitdi anda varıncağ aña diyessin

kûh-ı (5) sevlândan bir ruhbân geldi atam katına ‘acayib ve ğarayib söyler (6) ħûn âvâz ile incil oğur ve hem tefsir ider atam saña (7) viridi kim bugün gönlün açıla ümididir kim beni dağı görmek (8) isteye oğuda didi ‘adn bânû başüstüne didi buyurdi (9) ketâyûn katına karşı yürüdi tizden seyyid didigin söyledi (10) ketâyûn eyitdi yâ dağı nice tırursın ol ‘aziz bunda getür biz (11) dağı naşihat işidelüm didi ‘adn gelüp seyyid alup bedrûn (12) anda ğodı seyyid ile ketâyûn yanına geldi gördi kim bir taht (13) üzerinde oturır aya beñzer seyyid ħazret buncılayın hiç ‘ömründe

205 b

(1) bir mâħbûb görmüş değıl idi oldu ki kendüden gide girü (2) ğayret itdi kendüye geldi çünkim ketâyûn seyyid gördi yirinden (3) tırıgeldi seyyide karşı yürüdi elin öpdü merħaba kıldı (4) yir atdılar geğıdi oturdı biraz ma‘rifet söyledi ketâyûn (5) ħayrân ħaldı seyyid dizin çekdi bir nice ayet-i incil oğudı (6) tefsir eyledi aturanlarıñ zehresi ħâl oldu ketâyûn seyyide (7) mehebbet oldu ketâyûn eyitdi yâ ‘adn dâim’i gelürdiñ hiç bunuñ (8) mişâli tuħfe getürdügin yok idi seyyide aferinler oğudı (9) eydür nice ħûb şuretli yigit olur aferin bunu eken (10) ataya ve toğuran anaya didi andan soñra başladı kendüden (11) kendüye şikâyet eyledi eyitdi beni sen bu ħadar adamlar bu ħal’ada (12) şağlar girü bağğal ħorğusundan yatmazam didi seyyid eyitdi bağğal (13) ne kişidir ketâyûn eydür erlikde rüstem-i zâldır bir dağı

206 a

(1) nazırı yokdır ‘ayyarlıkda cihânı fitneye koymışdır ama sehâvetde (2) ħatem-i ħayrdır anadan soñra peygamber neslidir ğâh ruhbân olur (3) ğâh pir olur ğâh yigit olur ve benüm dağı atamı öldürdi (4) her kimi kim görsem bağğal şanurum seyid eydür ol şıfatlar kim anıñ (5) ħağğında söylediñ ne ħoş adam imiş ħayf değıl mi ki anuñ (6) gibi kişiden kaçalar herif idinmeyeler didi ketâyûn eyitdi müselmân (7) dır ve hem cazûlar serveridir ve hem düşmân mesihdir bir kız ħarındaşım (8) kendü ħatında oldu ve birin dağı ħalifeye gönderdi ve ben dağı (9) anuñ ħorğusundan bunda geldim vağan tıtdım didi seyyid eydür (10) iyü iħtiyat gerekdir bu şıfatlar kim anuñ ħağğında söylediñ (11) ol seni ħomaz didi ele getürür sen anuñ elinden ħurtulamazsın (12) didi ketâyûn eydür ‘aceb ol

baṭṭal didikleri sen degilseñ (13) didi seyyid eyitdi beni hoş bildiñ didi ketâyûn ol sözi işitdi

206 b

(1) serâsem oldı nuṭṭı tutıldı ‘adna eyitdi hây benüm (2) senüñle ne düşmânlıgum vardır bunuñ bunuñ gibi düşmânın serveri (3) atıma getürsın didi ‘adn bânû eyitdi ey nigârın (4) niçün melûl olursın sen baña dimediñ mi bir maḥbûb pehlûvân (5) yigit bilürseñ baña bildirgil bundan pek pehlûvân yigit bulmazdım (6) kim saña layık görem hiç akıma bundan pek adam seniñ elüñe (7) girmez didi ketâyûn çünkim bu sözleri işitdi serâseme oldı (8) diledi kim ağıra seyyid boğazına yapışdı ağızına destmâl dıkdı (9) iki ḥadim ve on aravaş öldürdi dört sanduğa (10) dürr-i cevher oydılar deryâ kenarına geldiler allâh ta‘âlaya (11) tevekkül idüp zevraa bindiler revâne oldılar ez-in cânib (12) bu yañadan velid mel‘ûn seyyid seyyid ketâyûna gitdüğinden ḥaberdâr (13) oldı sürdi ḥamirânıñ atına geldi ḥikâyet bildirdi tiz ḥamirân

207 a

(1) yolları bağıladı eline ketâyûn baṭṭal ele getürmeyince olmaz yolıñı (2) ele getüresiz didi çünkim ḥamirân velidden bu ḥaberi işitdi (3) cân başına şıçradı (tîz ayşere nâme yazdı cem‘i âḥvâli bildirdi (4) çünkim nâme ayşere yetişdi okudılar feryâd eylediler ağıladılar (5) vezir yemlihâ eyitdi şâhâ ğafil olmagil bu iş iyü iş degildir (6) didi iki pehlûvân vardı birisine alyun birisine hümâyûn dirlerdi (7) anlara yüz biñ er oşdı gönderdi ḥamirâna yetişdiler elli biñ (8) er anuñ daḥı var idi cem‘i berküp yolları bağıladılar (9) râviler şöyle rivâyet iderler kim seyyid çünkim zevradan ıçdı (10) ketâyûnıñ ağızın açdı dine da‘vet eyledi ketâyûn rıza (11) virmedi eyitdi ben kendü dinümden dönmezem eger bu ḥâlle abul (12) iderseñ hoş ola didi hele ta‘am getürdiler yidiler yine süvâr (13) oldılar çünkim bu al‘adan ilerü vardılar ır atlu gördiler

207 b

(1) bedrûn ilerü vardı kimlerdir göre aşıağı derede gördi kim (2) leşker oṭṭolı olmış urır tîz döndi seyyide ḥaber virdi seyyid ketâyûn (3) alup ‘adn ve bedrûn bilesince yine al‘aya geldiler ketâyûn al‘ada (4) odılar seyyid ketâyûna eyitdi imdi sen teferrüç eyle gör kim ben bunlara (5) din berkâtında neler eylerüm didi ‘adn ketâyûn ikisi odı kendü (6) revâne oldı bu yaña kâfirler daḥı

seyyidi görüp şaflar (7) bağlayup tırdılar seyyid aşğa indi küffara karşı bir kez (8) na'ra urdı eydür benüm baṭṭal ğazi her kim ölüm arzu kıılır gelsün (9) berü didi silâşorlıklar kııldı kim görenler müteḥayyir kıaldılar ketâyûn (10) ve 'adn ve bedrûn burç üzerinde teferrüç iderlerdi 'adn (11) bânû ketâyûna eyitdi gördiñ yâ nigârın baṭṭal nice erdir şunuñ gibi (12) pehlûvâna yâr olmazsın didi bu yaña seyyid meydâna girdi (13) gördi kim kimse meydâna girmez kendüyi ol leşkere urdı adam kıanın

208 a

(1) seyl gibi aklı aḥşama degin ceng eyledi döndi girü kıal'aya (2) geldi bedrûn ve 'adn bânû seyyide karşı geldiler yüz yire urup (3) du'alar eylediler seyyidiñ tonların çıkırup adam kıanından lale (4) renge dönmiş idi yudılar abdest alup namaz kıldılar otur (5) dılar yidiler baṭṭal eyitdi yâ nigârın gördiñ mi yalnız bu kâfirlere (6) neler itdim kıamusı ḥakkıñ 'inayetidir berkât-ı muḥammed muştafadır (7) berü gel yâ nigârın yalnız bu kâfirlere neler itdim bîĝâneliĝi kıo (8) aşınâ olalum didi birbirimiz görelüm didi ketâyûn eyitdi (9) eger beni bu ḥâlle kıabul iderseñ ḥoş ola vallâ ben kendümi (10) helâk iderim kendü dinümi terk itmezem didi seyyid eyitdi şimdi (11) sen murdarsın kıabul itmezem müselmân ol pâk ol kıabul ideyim didi (12) ez-in cânib bu yaña ḥamiran altmış biñ erle oturmuşdı kıatında (13) alyûn ile eyitdiler bu kıadar leşker baṭṭala kâr eylemez diyü kıayşer nâme yazdılar

208 b

(1) irtesi nekkâreler döğüldi seyyid meydâna girdi alyûn seyyide berâber(2) geldi çok herze söyledi seyyid alyûnı atından getürdi hevâya (3) atdı inerken tiĝ-ı ḍaḥḥak ile çaldı iki pâre eyledi bir bir yetmiş kâfir (4) depeledi ayruk kimse meydâna girmedi seyyid kendüyi ol leşkere (5) urdı tokuz kez yardı öte geçdi ve berü geldi uş (6) şınacak vakt kim iki yüz biñ kâfir ile şâh kıııııı kııkageldi (7) şeb-hengâm yetişdi seyyid döndi ketâyûna geldi bedrûn ve 'adn (8) karşı geldiler seyyide taḥsinler kııldılar gelüp abdest aldılar namaz (9) kııldılar girü seyyid ketâyûna çok öĝütler virdi çâre olmadı irtesi yine (10) nekkâreler döğüldi şâhı kııııııı bindi bilesince bevdam kııııııı (11) ve feridûn 'öci bindiler şaflar bağladılar tırdılar seyyid meydâna (12) girdi behmen birle ceng eylediler seyyid

behmene bir gürz urdı yire berâber (13) eyledi bir lahzada oțuz ˆokuz kâfir
depeledi leşker bir uğurdan

209 a

(1) ˆamle kıldılar ceng içinde feridûn-ı ˆoci seyyidiñ ˆakabinden (2) geldi sũñũ ile
boynına bir ˆarb urdı seyyid dõnegeldi bir taˆne (3) nize ile õyle urdı kim atından
yıkılıp bir uyluğı şındı ol gũn (4) seyyid çok ceng eyledi yine dõndi bedrũn ve
ˆadn bânũ karşu (5) geldiler seyyide aferin kıldılar geçdiler namaz kıldılar
seyyidiñ zahmların bağladılar (6) eydũr hây nigârın revâ mıdır ki ˆaķķı terk
idesin gõrũtururken (7) işbu adar leşker ile ne adar ceng eylediler amusı
ˆinâyet-i ˆaķķdır (8) ve berkât-ı muĥammed muştafadır gel kũfr terk eyle
mũselmân ol didi (9) kız eydũr orķarım alasın yine terk idesin seyyid ˆazret
and içdi kim (10) nitekim sen ve ben diri olalum senũn ũstũne kimse dutmayam
didi kız (11) yâlân yire şehâdet getũrdi bunlar ˆoř řađķam oldılar ketâyũn (12)
ˆanduęun birin açdı bir tuhfe turunç çıķardı seyyide şunu (13) virdi eyitdi ne vaķt
kim acıķasın veya şuşayasın bunu burnuna dutasın

209 b

(1) didi meğer ol virdũęi dârũ-yı heşber idi seyyid hemân kim (2) burnuna ˆutdı
ˆaklı gitdi ketâyũn apuya geldi ˆadn ve bedrũn (3) niye geldũñ didiler ketâyũn
eydũr seyyid eyitdi var ğusl eyle (4) andan yanıma gel didi ˆadn bânũ ketâyũnı
eřme-i sâre iletdi (5) ketâyũn ˆadn eydũr sen õte ˆur ben ğusl ideyin didi ˆadn
(6) apuya geldi bedrũn hây niũn ğafil odıñ didi tîz (7) anuñ atına var didi
yoksa aar didi ˆadn girũ geldi (8) gõrdi kim ketâyũn bir ferseng yir õte amış
hile itmiş ˆaę (9) yolun ˆutup gider ˆadn bedrũna geldi ˆikâyeti eydũrdi (10)
bedrũn eydũr ey diriğa seyyide ne cevâb vireyin didi (11) ˆurdılar seyyid atına
geldiler gõrdiler seyyid yatur bedrũn seyyidiñ (12) elin ˆutdı ey pehlũvân
yatmagil gõziñ a diyũ gõrdi (13) âre olmadı gõrdiler olmaz eyitdiler gõrdiñ mi
berũde ketâyũn

210 a

(1) nu pehlũvâna dârũ virmişdir diyũ melũl oldılar ez-in cânib (2) ũnkim ketâyũn
bu ˆarafdan cân acısından ˆaędan aşağa indi (3) aķratis mağribi aravulda idi
ketâyũnı gõrdi eyitdi ey nigârın (4) nice urtuldiñ ketâyũn eyitdi beni ˆamirân
atına ilet kıza at (5) ekdiler bindi ˆamirân atına geldi eydũr niye ˆurırsız

baṭṭala (6) dârû virdim ‘aqlı gitdi düşdi yatur yedi güne degin ‘aqlı gelmez (7) tîz irişin tûtin didi ḥamirân işitdi şaḍ oldı bu yañadan (8) ‘adn ve bedrûn nitekim seyyidiñ kulağına çağırdılar ey ḥudavende (9) ketâyûn kaçdı tûr diyü gördiler çâre olmadı leşker kapuya (10) geldi gördiler geçe olmaz ‘adn bânû tîz silâh kuşandı kapuya geldi (11) çok ceng eyledi ve çok adamlar öldürdiler bedrûn seyyid katına (12) geldi çağırdı düşmân fırsat buldı niye yatarsın tûr ey pehlûvân (13) diyü gördi çâre olmadı yine ‘adn bânû taşradan içerü girdi esyyid katına

210 b

(1) vardı biraz tûrdı gördi çâre yok bir kez bedrûn silâh (2) giydi cenge girdi be yañadan ‘adn seyyidiñ üstüne şovuk şu dökdi (3) çâre olmadı yine bedrûn taşradan seyyidiñ katına geldi biraz (4) tûrdı bu kez ‘adn silâh giydi cenge girdi bu yaña bedrûn seyyidiñ üstüne (5) şavuk şu dökdi çâre olmadı kendüyi degşirmede ol gice (6) geçdi çün ‘aliyyü’l şabaḥ oldı ḥamirân ‘adn bânûya adam (7) viridi kim ketâyûn seyyide dârû ayruk ḥaşıl olmaz kimüñ (8) için cengi dersiz imdi gel bunda seni bedrûndan ayırmayayın (9) baṭṭalı viriñ diyü ‘adn ol kişinin burnun ve kulağın kesdi eyitdi (10) var anda eyit kim nünün gibi nesneleri çok görmişdir ümidir ki (11) bunda daḥı ḥalaş bula ḥaḥ ta‘âlanuñ ‘inâyetinde bu taḥdirdir (12) olsuñ baṭṭalıñ bir kılına ḥaṭa gelmeye didi o gün derişdiler zaḥmlar (13) aldılar katı furûmende kaldılar seyyidiñ katına geldiler eyitdiler seni

211 a

(1) allâha ışmarladık didiler kapuya geldiler urup gitdiler bu yaña seyyid ḥazretlerinin (2) ‘aqlı başına geldi gördi ne kız var ne ‘adn bânû ve ne bedrûn (3) var hemân üzerine kilid aşup gitmişler bu yaña kâfirler daḥı kapuya gelüp kilidi (4) bozup içerü girdiler seyyide ḥayli herze söylediler seyyid ḥazret daḥı (5) yumruk ile çok adam depeledi ve ḥayli erlikler eyledi adı bellü kâfir (6) birbirin gûlûv kıldılar kemendler atdılar seyyidi tutup bağladılar bunca (7) leşker seyyidiñ erliğine ḥayrân kaldılar andan soñra ḫalun ve (8) aḫratiş bunlar leşkerüñ serveri idi eyitdiler gelün bunı öldürelüm (9) ḥamirân ḫomadı eyitdi ḫayşere iletelüm her ne iderse ol itsün (10) didi uşda ol aradan geçdiler bir ulu köy vardı anda (11) geldiler ḫondılar bir ağaca şarkıtdılar ketâyûn bârgâhın ol (12) ağaç

yanına tıtdılar kendüyi ve tahtını araste eyledi pâdşâhına (13) tahtına geçüp oturdi seyyide hitâb idüp eyitdi yâ baţtal benüm

211 b

(1) dinüme gir kırtıl çünkim seniñ gibi ola uş kayşer hoş gelüp (2) seni görincek âmân virmez öldürir didi seyyid hiç tınmadı (3) münâcât ider idi haķ ta'âla dergâhından yardım isterdi pes dükkeli (4) begler gelüp seyyidi masharılığa tıtdılar çünkim bunlar mest oldılar çadırlarına (5) gitdiler seyyide mecrûh ağaca bağlu eydür ilahî benüm ölümden kaydum yokdır (6) ama kırkarım oldır kim müselmânlar kâfirlerin atın ayağın altında (7) pâymâl olalar bunu diyü tırırken ağacın başından bir yılan indi (8) yerdir ki şem'alar yanardı kazanlarda aşlar toptolu idi ol (9) yılan ol kazanlardan yidi yine başı içlerine şokdı (10) istifrâķ eyledi döndi girü maķamuna gitdi meğer kim kıravan (11) şâhınıñ oğlı uyandı tırıgeldi kıllarını çağırdı kim (12) bir pâre et getürüñ kırnım açdır yiyayın didi bunuñ ğuluyından (13) dükkeli uyandılar kimi et kimi al yimege meşgul oldılar sa'at

212 a

(1) geçdi behrâm-ı kıravan şâhınıñ oğlı ditredi şişdi (2) çatladı öldi hây buña noldı diyü kâfirler feryâd-ı figân kıldı (3) yetmiş biñ kâfir helâk oldı baķı kıalanından bir ğarbu kıopdı (4) leşkerüñ içine kırku düşdi ciğerler yanah oldı ketâyûn seyyidiñ (5) kıatına geldi eydür ey baţtal işbu işleri hep sen işledin bunları eylediñ (6) didi seyyid eyitdi eger çârem olsa kendü özimi bu zahmatdan kırtarıram (7) didi ketâyûn kıakdı kıılıç çekdi seyyid bağlu dururkin çaldı (8) seyyidiñ eli bağına uğradı iki eli çözüldi dağı bir kez na'ra urdı (9) tıluķ ve tılğan dirler iki pehlûvân vardı ilerü yüridiler kim tıtalar (10) seyyid şıçradı tıluķıñ boğazı altında bir yumruķ urdı (11) tıluķ yıkıldı seyyid hemân kim bunuñ üzerine çıkıdı helâk eyledi (12) kâfir ğuluv kıldılar kimi taş ile kimi ağaç ile seyyide urdılar kıarûn (13) adlu bir ğurbüz kâfir vardı seyyidiñ önüne tıuş oldı hemândem

212 b

(1) hemândem seyyid kıarûnı aşaağa aldı iki eli ile iki ayağın tıutup (2) şol eski bez gibi yırtup iki pâre eyledi bir nicesi ile kıarşudan (3) şol akıratise şöyle urdı kim gögsüñ tahtası yığrılıp içine girdi (4) depesi sütüne yıkıldı cân cehenneme

ışmarladı süheyl adlu bir dağı vardı (5) şol elindeki bacak ile anı dağı şuratına şöyle çarpdı kim yüzi (6) gözi oñar oldı düşdi diledi kim anıñ dağı işi tamâm ideydi kâfirler (7) ğuluv kıldılar kemendler atdılar ve birkaç yirde zaħm urdılar kızıl kanı (8) ğark eylediler zebûn olup tutdılar bağladılar ol dem içinde haber (9) oldı kim uş `araqıl kayşer geli yorır diyü begler karşı vardılar (10) hikâyeti kayşere eydürdiler benzinde kan kalmadı geçdi tahta (11) oturdı tiz buyurdı kim baţtalı getürüñ diyü getürdiler seyyid gördi (12) siyâset araste olmış ol meydân içinde dizin çekdiler (13) oturdı kayşer buyurdı kim neye şurursız boynunu urun didi

213 a

(1) bir veziri vardı yemliħa adlu ol komadı eyitdi şâhâ bunun kanın (2) yire dökmen târiyun oda yakdı olmadı `uqba kaızı ağu (3) virdi kâr kılmadı şimdi sen bunun kanın topraĝa dökersen kanı (4) topraĝa karuşup toprakdan ot biter ol otı koyun yir her kim (5) ol koyundan etinden şehvet haşıl olur ol şehvetden (6) yine baţtal olur didi kayşer eydür yâ nice idesin bunun gibi düşmânı (7) elüme girmiş iki vurayın koyuvireyin mi didi vezir eyitdi neye (8) koyuvirirsin amma kuh-ı ercesde bir kara kuyu vardır aña câh-ı cehennem (9) dirler seniñ ceddin zamanında bir dağı bunuñ gibi kopdı idi nitekim (10) öldürdiler yine dirildi ağır vardılar ol kuyuya bıraktılar öldi gitdi (11) `âlem anıñ fitnesinden kurtuldı bunu öyle it didi dükkeli begler (12) bu sözi maşlaħat gördiler uşda andan göçdiler kûh-ı ercişde ol (13) kuyuya gitdiler vardılar anda kondılar aturdılar ez-in cânib

213 b

(1) bu taraftan bedrûn ve `adn bânû seyyid ğazretin dârûlu koyup (2) gitmişlerdi malaţyaya varmışlardı emir `ömer ve bağı yârenler oturmuşlar (3) seyyidi söyleşirlerdi kim `aceb noldı diyü ol iki serverler yetişüp hikâyeti (4) didiler yârenler melûl oldılar tîzol dem yahya bin manşûr kim müselmânların câsusı (5) idi atını getürdiler ol dem yahya bin manşur gönderdiler yetişdi (6) gördi kim hezâr behzâr cem` olmuşlar seyyid kuyunun üstünde oturır cellâdlar (7) geldi kim boynın uralar ol cellâd geldi kim ayağın başup diledi kim çala seyyid (8) kocundi ol dem tahta döndi cellâd ve seyyid kuyuya gitdiler kayşer buyur (9) dı tîz üstine taşlar pürtâb kıldılar beyt çün atdılar ben câh-ı kuha (10) tayanup inerim dip dimce gelür ey ğay nevâta ğata (11) gelmeye herkez bir kelime var

imiş cevli-i ezel niçün kısmata yazılmış idi (12) kılam birle sırrıma ümidim budır
kim yâ ilahî şaķınan olmaya (13) maħrûm kerime koma olmaĝa bu câhıñ içinde
uram islam kılıcı kıariyye

214 a

(1) daħı dünyâda tıoyunca irişam sũñsũn giysũñ alam elũme (2) bugũn baııtal
gaziyim yâ ilahî inâyet gũsteresin yoluma seyyid ĥazret bũyle diyũp (3) kıuyu
içine gider ez-in cânib çũnkim yaħya bin mansũr bu ĥâli gũrdi geri yanına (4)
hazin dũndi cân atdı malaıyaya geldi ĥaber virdi kim ben gũzũmle gũrdim (5)
seyyidi cân-ı cehenneme atdılar didi yârenler feryâd eylediler inleyin seyyidiñ
yasın mâtemin (6) tũtdılar yine kıaralar giydiler andan yaħya eyitdi ĥazır oluñ
yolda gũrdim iki (7) yũz biñ erle faĝfũr şâh geli yorır sizin kıaşduñuza bunlar
perişân oldılar (8) ĥikâyeti ĥalifeye bildirdiler ĥalife daħı yas mâtem tũtdı kıaralar
giydi gine (9) ĥaber gũnderdi kim faĝfur-ı çin kıayşere ki baııtal benũm oĝlum
ũldũrdi bu nice mâlına (10) daħı aldı eger benũmle dost isen uş ben ki iki biñ er
cem eyledim (11) islam kıaşdına sen daħı gel didi ez-in canib bu yaña seyyid
ĥazretleri (12) gâh başı gâh ayaĝı dũner ism-i âzâm okuyı okuyı içine gide
yorır tamâm yũz biñ (13) dinçle yedi gũn gidũp sũniñce gũn kıapu dibine indi
balçıĝa gũmũldi

214 b

(1) ũzerine şıçradı seyyid kıurân okurdı aceb ey yâ zaħidâ yâ ben (2) neylesem
gerek dirken kıarşudan bir çeraĝ peydâ oldu dũrlũ dũrlũ (3) âvâzlar peydâ oldu
seyyid eydũr naşar kııldım gũrdim yılanlardır (4) her biri bir deveye beñzer ez-in
cânib seyyid ĥazret ayete'l kũrsi okudı barmaĝıyla (5) bir da'ire çizdi içine girdi
oturdı yılanlar geldiler da'ire (6) niñ çevresinde tũrdılar seyyid naşar eyledi gũrdi
kim birkıaç şu'leler (7) çıķa yılanlar her biri bir ejdehâ gibi kıuyunun içine aydınlık
oldı (8) seyyid eydũr gũrdim ki ol ardınca atılan şaşlar bir řaĝ gibi yıĝılmıř (9) çok
řũkũrler kııldım darala kim dâim kıuran okurdım seyyid eydũr (10) gũrdim ki bir
ejderhâ geldi ũzerinde bir kũçek yılan binmiş (11) alaca başı yaşıl zũmrũde
beñzer řaĝında ve şolunda çok yılanlar (12) var ol yılanı ortaya almışlar gelũrler
aħır seyyid kıatına geldiler (13) kıarşusına alay baĝladılar tũrdılar aralarından bir
kũçek

215 a

(1) yılan ilerü geldi faşih diliyle seyyide selâm virdi seyyid dağı selâmı (2) aldı yılan eyitdi ey ğaziler serveri sulţan baţţal ğazi ne (3) oldu bunda geldüñ hiç kayd itmegil allâh ta‘âlanuñ taqdirinde (4) var idi kim sen bunda gelesin düştesin bunca ‘acayibler göresin benüm (5) adum yemlihâdır baña şâh-ı marân dirler işbu gördüğün yılanlar benüm leşkerümdir (6) süleymândan soñra belkaba ve ‘affan beni beni tutdılar nice gün habs itdiler kırk (7) gün tağda taşda gezdirdiler her kankı ot kim hoşiyetlüdür ve menf‘at (8) vardır niye yarar didirdiler kendüler yazdılar ‘akıbet haq ta‘âla (9) hılaşlık virdi kırtuldım işbu kuyuya girdim bir kez girü çıkmadım ol (10) cihân miñri muhammed muştafayı şallallâhu ‘aleyhi vessellem ziyâret itdim yine (11) bunda geldim buña câh-ı cehennemdir bir kapusı kuh-ı kafa açılır didi (12) seyyidiñ karnı açdı yemlihâ işâret eyledi kendü dilince bir yılan (13) vardı taş getürdi seyyidiñ önüne kodı eydür ne acıkasın ve ne şuşayasın

215 b

(1) ağzına ko didi seyyid aldı ağzına kodı san kim ta‘am yidi (2) karnın toydı gözin açdı ağzından ol taşı çıkardı yanında (3) kodı yemlihâ ol taşı yine götürdi yılan virdi eyitdi yâ seyyid dağı (4) sa‘at vardır ol sa‘at çıkarısın didi ol dem seyyidiñ uykusı (5) geldi yatdı uyudı yine uyandı gördi ki ne yemlihâ var ne yılan (6) kalmış bayağı yirdir kim karañulukdır yatur seyyid ‘acaba kıldı eydür (7) ilahi ‘aceb hâlüm ne oladı tururken gördi kim karşıdan iki meş‘ale (8) çıkageldi ez-in cânib bu yaña ketâyün kendü işine pişmân oldu (9) seyyidiñ firâkı bunu divâne eyledi kim ve gündüz ol kuyunuñ (10) ağzına gelür ağlardı yine giderdi kaçan adam görmüş kuyuya bir (11) iki taş bıragurdu ama işi da‘ima ağlamak idi uşda (12) bu ağlamağla bu melâletiyile kaldı ez-in cânib çünkim kayşer geldi (13) irtesi nekkareler döğüldi leşkerler bindi ol pir-i mübârek kim muhammed

216 a

(1) muştafanın sallallâhu ‘aleyhi vessellem mübârek yüzün gördim dirdi (2) resullullahıñ yâri ‘abduvehhâb meydâna girdi çağırdı kim (3) benim ‘abduvehhâb üç yüz on yaş yaşadım resullullahıñ (4) yüzün gördim her kim ölüm arzusın kılırsa gelsün didi bir kâfir (5) meydâna girdi talût adlu çinden idi ‘abduvehhâba beraber (6) geldi eydür ey pir leşkerde hiç pir yok mıdır kim seniñ gibi pir gönderdiler (7) didi ‘abduvehhâb eyitdi ki benüm haqqımdan

gelürseñ yiğitler vardır ki (8) yüz seniñ gibi ite cevâb virirler didi ʔalût kağdı süñüsin (9) eline aldı ‘abduvehhâba Һamle kıldı ‘abduvehhâb men’ eyledi (10) geçe ve ardınca ‘abduvehhâb bir süñü urdı Һalkaınında eglenmeyüp (11) sinesine uğradı arkasında çığdı la’in cân cehenneme ısmarladı Һem’un (12) girdi anı dağı öldürdi fağfur Һayrân Һaldı eydür zehi pîr kim (13) gör ne civânlar öldürdi didi ureng çin meydâna girdi oğ atdı

216 b

(1) ‘abduvehhâbîñ Һalkaınından geçüp omuzına tokundu yardı çığdı (2) gitdi yire ğark oldu ‘abduvehhâb Һatı zahm idi ahmed Һarrân (3) meydâna girdi Һayli ceng eyledi bir ğürz urdı ađmediñ (4) elinde Һalkaın pâre pâre oldu atına Һođındı altında at yıkıldı (5) meydândan aldılar ‘ali bin Һaşım girdi anı da ağdardı biri biri (6) ardınca on adı bellü pehlûvân yıkıdı bu yañadan emir ‘ömer işâret (7) eyledi ‘ali bin Һüseynle Һarsus mâliki idi aña biñ müselmân (8) Һođdı Һamle kıldılar kâfirlerden Һahır-ı çini kırk biñ adam (9) ile Һamle kıldı iki leşker birbirine Һarışdı müselmânlar ğüyâ bir depeniñ (10) üstünde Һalmış gibi belürsiz oldılar bir ğün bir ğice ceng eylediler (11) emir ‘ömer bağı yârenler buñaldılar Һađ ta’âlaya münâcât eydeiler muğammed muştafaya (12) Һefi’ getürdiler ol dem içinde bağdâd yolundan bir toz peydâ

217 a

(1) oldu yel toza Һarşu vardı eteğinden yağasına ve içine (2) raşdı Һalem bigi inkişaf oldu içinden iki yüz biñ kişiyle (3) Һalife-i rûy-ı zemin çığageldi uşda peyğamber şallâhu ‘aleyhi vessellem (4) ‘alemi iki yüz biñ eriyle ol küffâr leşkerin oğ sepdiler (5) çoğluk kâfir kılışdan geçürdiler kâfir leşkeriñ getürdiler ğirüsüne (6) bırağdılar iki leşker birbirinden ayrılaşdılar emir ‘ömer ve ğaziler (7) Һalife naşrullah diyüp Һarşu vardılar ğörüşdiler seyyid içün biraz (8) ağlaşdılar Һalifeyi bir lâtif yir Һondurdılar uşda yârenler Һalife (9) şoğbetinde ez-in cânib biz geldik seyyid hikâyetine seyyid çünkim ğördi (10) Һarşudan iki şu’le çığageldi seyyid eydür Һađ ta’âla celle celelühü baña meded (11) viridi gelürken ğördi bir ejdehâdır ğözleri yalıñlar ider (12) seyyid anı ğördi münevvehm oldu düşeyzadı barmağıyla daire (13) çizdi içine girdi Һuran oğumağa başladı ol ejdehâñın

217 b

(1) nefesi kokusundan ısısından kuyunun dibi gömgök oldu hemân kim (2) yakın geldi başın kaldırdı çâhdan yukarı gitdi seyyid (3) hâzret rivâyet ider üç yüz biñ kulhu allâhu ehad okudu (4) andan ejdehânuñ yruğı çekildi gitdi bir zamandan soñra (5) yine geldi döndi yine gitdi bi'l cümle kuyunuñ ağızına yedi kerre (6) indi yine çıktı sekizinci kerre olınca seyyid fikr eyledi eydür ma'lûm (7) oldu kim işbu ejdehâ girü iner çıkar eger ben dağı kurtulusam işbuniñ (8) sayesinde kurtulurum didi gözetdi şol kuyruğı çekilince şıçradı (9) kuyruğı tutdı kucağıyla kucaqladı ejdehâ seyyidi gördi (10) kuyudan yukarı gitdi seyyid muhkem tutdı kucaqladı ol (11) canavarın ıssılığından az kaldı kim seyyidiñ gögsi ve karını (12) yakaydı seyyid muhkem tutdı katı bunaldı eydür bari kuruğı vireyin (13) girü çâhiñ dibine gideyim tururken nâgâh ejdehâ ? şaha

218 a

(1) kuyruğın çekdi taşra bıraktı seyyidiñ 'aklı gitdi girü kendüye (2) kendüzin taşra gördi sevde-yi şükür eyledi gördi kim (3) ejdehâ yedir bu toptolu olmuş yatur ol eyitdi kim ejdehâ (4) başın kaldırup yine içerü gitdi seyyid hâzret hak ta'âlanıñ (5) işine hayrân olup biñ biñ şükriyle gitdi gördi kim bir (6) mağaranın öñinde şu akar öñinde bir 'âli ağaç bitmiş (7) seyyid vardı ol ağacunuñ dibinde bir çeşme yine bitmiş ol çeşmeden (8) abdest aldı namaz kıldı birâz kuran okudu ol gice irteye degin (9) 'ibâdete meşgûl oldu irtede namazın kıldı orada okuyup (10) tırdı gördi kim karşıdan bir sürü tonuz çıkageldi otlayı (11) otlayı yakın gelüp kuyu ağızına geldi çoban çağırıdı kim ey battal (12) kattal 'ayyar ayruklara şunduğun başına geldi didi hayli (13) herzeler söyledi seyyid bu didi çobanın katına geldi eydür

218 b

(1) kuyuda neylerdiñ çoban eydür battala sögerdim seyyit eyitdi (2) bu toñuzlar kimindir ketâyûnındır didi seyyid yine kayşerden haber (3) şordı çoban eyitdi kayşer malatıdadır çin leşkeri (4) ile berkitdiler kaşıdları budır ki müselmânları ortadan getüreler (5) didi çobana adın şordı çoban eydür adım lûlândır (6) didi seyyid eyitdi beni bildiñ mi lûlân eydür şöyle ki benzersin (7) battalsın seyyid eyitdi eyü bildiñ gel imdi müselmân ol ölümden (8) kurtul didi gine herzeye başladı seyyid boğazın tutdı boğdı (9) cân cehenneme ısmarladı tiz tonların giydi kendüyi lûlân şeklinde (10) düzdi lûlân kuyuya bıraktı ağışama karşı

toñuzlar döndi (11) şehre revâne oldu seyyid bunlarıñ ardınca gitdi ketâyûnıñ (12) kaşırına karşı bir hanede getürdi her biri yirlü yirinde karar (13) itdiler seyyid gördi kim bir küçek şuffe üstünde eski keçe döşenmiş

219 a

(1) ve bir şınuğ bardak aşılımış tırır seyyid hâzret bildi kim (2) ol mesken çabanındır ol şuffede oturdu birâzdan (3) bir karavaş geldi bir çanak aş getürdi içinde bir pâre (4) koyun eti ve bir pâre etmek seyyid aldı yedi karnın toyurdu (5) şükür itdi birazdan ketâyûn geldi kara ağlas tonlar geymiş (6) şol bir mâhtâbâna beñzer karşusunda oturdu evet kız melûl (7) idi seyyiden yaña nazar eyledi seyyid hâzret dağı ketâyûnı (8) gördi bir tac başında kıymetli seyyid vâle oldu az kaldı kim (9) kendün gideyazdı ğayret eyledi kendüne geldi ketâyûn (10) yukarudan çağırdı kim ey lûlân nicesin diyü seyyid tırdı ğayret (11) eyledi ketâyûn eyitdi ey lûlân hiç bugün çahdan yaña vardın mı (12) seyyid eyitdi vardım ketâyûn eyitdi hatıruñdan gitmesün eger bağtaldan (13) yaña bir haber getürürseñ seni azad kılayın didi seyyid eyitdi ey nigârın

219 b

(1) ben bugün vardım hâzin iñledüñledi didi ketâyûn çünkim (2) anı işitdi saç oldu eydür ey diriğa kendü elümle añı haraba (3) virdim şunuñ gibi serveri tıtdım ele virdim andan pek olmaya (4) kim ben dağı varam kendümi çâha bırağam şabık ola kim ben andan (5) artuğ kişi yüzine bağam diyüp başladı ilahi kendüm itdüm (6) kendüzüme uyup küfr cezâ atdım özüme nolaydı tañrı (7) beni yok ideydi anınca seyyid bağtal maħbûbe oldu hağ ta'âladan (8) 'inâyet çıka seyyid kona devlet sırrına eger çıkmayan ola seyyid bağtal (9) görelerinde itdim kendüzüme ketâyûn firâk yetişir kim huğaya (10) ölüm irmeden irem serverime çünkim ketâyûn bu sözleri söyledi seyyid (11) diñledi hayrân oldu eyitdi ey yâr-ı huđa yâ bu kızıñ ol (12) taştan katı göñli nice mum olmuş didi seyyid eyitdi nigârın (13) eger maşlahat ise irtesi atlanasıñ halvet birçağ kemend getürelüm

220 a

(1) belüme bağlañ aşığa şarkıdıñ gireyin añı size çıkarayın (2) didi ketâyûn eyitdi ey lûlân eger sen benüm hağkımda bunuñ gibi (3) idesin göresin ben saña neler idem didi seniñ kayduñı yapam (4) didi ketâyûn ol gice sevindüğinden uyumadı bunca kemendler cem' (5) eyledi irt olıncağ seyyid dağı toñuzları

sürdi öñine bırağdı (6) ol çâhıñ berüsine geldi bu yaña ketâyûn dağı bir iki hadim ve kara (7) vaşlar bile anda geldi çağırdı kim ey lûlân neylersin giceki kavlüñe (8) tırır mısın didi seyid hazret eyitdi beli tırurım amma yâ nigârın (9) sizden evvel ben bunda geldim kuyudan bir kişı başı kabağ yalıncağ (10) çığdı şol dereye girdi buyur hızmatkârlar bunda tırsunlar (11) biz ilerü varalum ki ne kişidir didi ketâyûn eyitdi maşlahatdır (12) görelüm didi hadimlerin ve karavaşların anda kodı seyid (13) hazret öñince ketâyûn ardıncagiderler çünkim bir halvet yire vardılar

220 b

(1) seyid ketâyûnın atın çılbrın tıtdı ketâyûn eydür ey lûlân (2) neylersin seyid eyitdi gör nazır eyle lûlâna beñzer miyim ketâyûn gördi kim (3) lûlân degildir âh itdi atından kendüyi seyidiñ üstüne (4) atdı bîhod düşdi yatdı seyid kucakladı başını dizine (5) aldı biraz ketâyûn yatdı kendüye geldi eydür ey pehlûvân vay (6) rahmet-i yezdân bu gördüğüm düş midir veyâ ? mıdır seyid eyitdi (7) ey nigârın gözün aç gördüğün uyđu degildir allâh ta'âla (8) beni şakladı halaş eyledi târiyûn oda yağdı olmadı (9) 'uğba mel'ûn zehir virdi halaş buldım hağ ta'âlanuñ (10) 'inâyet berkâtında valla adem ođlunuñ elinden ne gelür (11) didi ketâyûn eyitdi merd-i huğavâri ey evlâd-ı muhammed muştafa (12) şalallâhu 'alehhi vessellem vâ y batıl ğazi yâ geldim benüm şuçum bağışla (13) senün kadrünü bildim şimdi senün karavaşuñ oldım gerek

221 a

(1) kabul it gerek öldir didi dağı ağladı seyid hazret ketâyûnı (2) kenara çekdi komadı tiz anda tıran hadimler ve karavaşlar gelüp (3) seyidiñ ayağına düşdiler ketâyûn ve dükkelisi şehâdet getirüp müselmân (4) oldılar seyidiñ tonların getürdiler giydi 'aşkara süvâr oldı (5) kayşerden haber şordı ketâyûn eyitdi malaťyaya gitdiler bilinmez hâl (6) nedir seyid elbetde ben giderim didi ketâyûn komadı aldı şehre (7) geldi her ne kim yarar nesne var idi aldı tavarlara yükletdiler kırđ (8) kul kırđ karavaş ve kırđ hadim bilesince hoş şağkâm göñülleri (9) muťma'in olup 'azm malaťya kıldılar uşda gitmekde ez-in cânib (10) bu yaña iki leşker meydâna girdiler 'ali bin mızrâb meydâna girdi yetmiş (11) kâfir depeledi urengi çin girdi ceng itdi biri birin alamadılar (12) urengi piyâde oldı

‘aliyle gürleş tutdılar aħır ‘ali urengi (13) getürdi yire urdı dine da‘vet kıldı çâre olmadı

221 b

(1) başın kesdi câlut fireng meydâna girdi biraz ceng eyledi (2) kılıç havale kıldı kalkan karşı tutdı la‘in kılıçdan çevirdi koltuğı (3) altından çaldı iki pâre eyledi müselmânlarıñ yüregi yandı feryâd (4) eylediler ol dem ‘abduvehhâb meydâna girdi giriftâr oldu aħmed tarran (5) giriftâr oldu süleymân ve cu‘de ve naşır ħubbâb ve ‘ali ve hâşim ‘ (6) abdüsselâm ne kışşa dırâz idelüm kırk yedi pehlûvân yıkdı bağladı ‘ (7) alem dibine çıkardı kayşer şad oldu ħalife perişân oldu fağfur-ı (8) çin buyurđı bunlarıñ boynuñ urun bunlar baña neler itdiler didi ħalife (9) yüzün göge tutdı enbiyâyı ve evliyâyı şefi‘ getürdi ağladı (10) ol dem kayşeriye yolundan ğubâr peydâ oldu yel toza tokundu (11) iki şak eyledi içinden iki yüz kişiyle bir şaru ‘alem üzerinde (12) yazılmış lâ ilahe illallâh muħammedü’r resûllullah diyü ‘alem dibinde seyyid bağtal (13) ğazi raħmetullah-ı ‘aleyh raħmete ve raħmetu’l sefa ğürz omuzunda ‘aşkar-ı divzâde

222 a

(1) altında ma‘şukası yanında çıkageldi bu yaña emir ‘ömer zebûn (2) oldu ve hem islam dini tamâm oldu diyü ğuşşa yirken görüy kim (3) gelen seyyiddir ħalifeye eydür ey ħalife-yi rûy-ı zemin bu gelen ol (4) bizim sultânımız seyyid bağtal gazidir didi çünkim ħalife (5) bu ħaberi işitdi kalkdı indi yüz yire urdı eyitdi ey (6) yâr-ı ħudaya bu def‘a işlem leşkerine sen meded kıl didi seyyid (7) ketâyûnı karşıda kodi kendü özince vardı na‘ra urdı (8) kim asmân-ı zemin ditrer didi şan kim yedi kat gökleriñ (9) bendi söküldi seyyidiñ heybetinden râvi eydür seyyid üç kez (10) na‘ra urdı çağırđı kim ey kâfirler ve yâ kayşer-i bî-din benüm elümde (11) cân kande kırtarasın uş yine yetişdim seni bunda öyle öldüreyim (12) kim kıyâmete deĝin söylene didi yârenler dükkeli karşı vardılar seyyid birle (13) ğörüşdiler ħalife başın secdeden getürdi seyyidiñ geldüliñe allâh ta‘âla

222 b

(1) nuñ kudretine ħayrân kaldı buyurđı beşâret nekkâreleri (2) çaldılar şadlıklar kıldılar hemândem seyyid meydâna girdi çağırđı kim (3) ey kâfirler geldüñüz ya‘ni meydân ħâli buldunuz kediler gibi arslanlık (4) da‘vasın eylesiz didi câlut

meydâna girdi anuñ üstüne (5) sürdi aña berâber geldi hemândem câlut elindeki süñüyi (6) karşı tutup hamle kıldı seyyid anuñ süñüsün red eyledi geldi kim (7) geçe seyyid bir darb urı la'in kalkan tutdı kalkan tağıldı (8) gürz depesine tokundı atıyla kendü yire berâber eyledi anuñ (9) ardınca on yedi kâfir depeledi meydâna ayruķ kimse girmedi (10) sulţan-ı çin eydür yâ kayşer seni dinledik baţţal öldürdim din kayşer (11) hacil oldu bu ol degüldir didi bu yaña seyyid gördi meydâna (12) girmez kendüyi ol küffâr leşkerine urdı kalb kalbe urdı (13) adam kanın seyl gibi akıtdı kös-i âsâyiş diñledi seyyid yine döndi adam

223 a

(1) kanından lâle reng belenge dönmiş yârenler karşı vardılar togru halife(2) katına getürdiler halife yayan oldu geldi seyyid birle görüşdi (3) haber şordılar seyyid eyitdi himmetinizde allâh ta'âlânın inâyetinde (4) muhammed muşţafanuñ 'ali devletinde iyü yavuz geçen sergüzeşti (5) 'âlemi ferağında diyem didi ama yârenlerin birkaçı yok kanı (6) yârenler didi eyitdiler küffara giriftâr oldılar bedrûnuñ ve 'adnuñ (7) hikâyetin eydürdiler seyyid çok ağladı 'azim nâsefiller idi kısm (8) yağ kıldı eyitdi ağzuma loķma koymayam ve diñlenmeyem tâ kayşerin (9) işin tamâm kılmayınca yârenleri kırtarmayınca didi râviler eydür ol (10) gece seyyid câme mübeddel kıldı 'azmi kayşer kıilup revâne oldu ol dem (11) içinde gök gürlendi yıldırım şakdı yağmur yağdı tûfân (12) oldu huđa-yı ilâhım allâh ta'âla feryâd kopdı kayşer eydür gördünüz mi (13) ol cazû yine geldi ne kazalar idecekdir didi hây hây ağladı

223 b

(1) ol murdâr kendü cigerin tağladı seyyid sürdi bir çadıra (2) girdi gördi kim yârenler demür ile otururlar mü'ekkelere başları (3) kaposı olmuş her biri tağılmışlar şıgıncak yir isterler gitmişler (4) seyyid içerü girdi yârenlerin bendin getürdi dükkeli seyyidün (5) ayağına düşdiler secde'i şükür kıldılar seyyid bunların dükkelinin (6) bağına çekdi görüşdiler bunlara bu leşkerden atlar buldılar bindiler (7) islam leşkerine getirdi kendü sürdi bir tağ eteğine geldi (8) gördi kim on biñ adam var ola yağmurdan kaçmışlar anda tururlar (9) seyyid bunların birinden haber şordı kim kayşer kande ola ol (10) kişi eydür ne bileyin kankı cehenneme gitdi seyyid eyitdi yâ bu leşker (11) ne leşkerdir ol şahs eydür bu şâh-ı kıravandır didi seyyid hazret (12) ilerü geldi kıravana selâm virdi şâha

ķayşer sizi oķur (13) eydür kim bir hoş yir elümüze geldi gelsün seylden emin olsun

224 a

(1) mübadakim baţţalıñ çengeline düşe didi aldı kıravan (2) mağribi çeriden taşra çıkardı bir darbla yıķdı bağladı (3) ağaca şarakodı kıravan şâh eydür neylersin seyyid eydür (4) seyl almasun andan soñra şem'ûna geldi anuñ dağı (5) başı ķapusu olmış bir yirde aşılmış тұırır seyyid geldi anı dağı (6) bir lu'bıla aldı getürdi kıravan şâhı yanında bir ağaca (7) şarakodı el kışşa ol gice fağfur-ı çin ve ķayşeri kıravanı (8) adı bellü sulţan kim şol falân bin falân din düşmanların (9) leşkere ķarşu bir depede kırkın dağı bağladı aşakodı (10) çün şabağ oldu yağmur açıldı göz gözi gördi (11) ol kâfir beglerin istediler bulamadılar ahır geldiler bir depe üstüne (12) bunları aşılmış buldılar feryâd figân eylediler başları ķopusu (13) oldu yüz kaçmağa тұtdılar seyyid na'ra urdı ģamle ķıldı çağırdı

224 b

(1) benim seyyid baţţal ģazi köşesinde fağfur ve ķayşer öldüren (2) benim ey la'inler cân almaan ķande iletmez diyü ģamle ķıldı (3) görenler dağı ģamle ķıldılar kâfir leşkeri yüz kaçmağa тұtdılar (4) kırģun ziyâde oldu bunlarıñ mâlların ve eşyaların bir yire (5) cem' itdiler ģalife sünilere üleşdirdi ve seyyide çok (6) du'alar ķıldı ketâyûna toylar ve düğünler idüp seyyide virdiler (7) uşda ģalife bîķıyas mâl birle yârenler ile ve seyyid ile veda' (8) laşup 'azm bağdâd ķıldı müselmânlar bir nice ģün âsâyiş (9) kırup yemege içmege meşģûl oldılar ez-in cânib çünkim ķayşer (10) öldi bir oğlı ķaldı esâtûr adlu rûm begleri (11) esâtûri ķayşer dikdiler ol dağı seyyide elçi gönderdi (12) eyitdi kim ben seniñ ķuluñum atam ne kim itdi bilmezliğinden itdi (13) ben ol itdüğün itmezem didi seyyid çünkim nâme'î oķudı eyitdi

225 a

(1) atası didi dağı bu sözleri çok dimiş idi ve ķavl (2) dağı itdi ahır sözlerinde тұrmadılar bu dağı isterse bula didi (3) uşda esâtûr ķayşer ģarac boynına aldı kim (4) haracı vire kış geçdi işbu kışşa-ı 'acâyib ve ģarâyib (5) buracıķda tamâm oldu her kim muģammedîdir 'aşķla 'âşıķâne (6) şıdķla şadıkâne şalavât virelüm muģammed muşţafa (7) nıñ ruģuna meclis-i sebin hikâyet amden sehil

nâcâr şikâyet gerden esâtûr (8) başlayalum söze yâ hû idelüm yâ hû yâmen hû diyün gidelüm (9) tañrı her yirde hazır görelüm ne ki maşşuddır var ise eydelüm (10) zirâ oldı kadim berkemâl hem ‘alimdir hem şî’rdır file’l celâl (11) hem resulidir muhammed bîgümân ve bir şalavât ‘aşkla diñle ey cân (12) bir gazavat eydem diñle saña tut kulağın bir dem işit benden yaña (13) ben de seyyidden rivâyet eydem ne ki başdan geçdiyse şerh ideyüm

225 b

(1) nicesi isteyüle varduğun dürlü dürlü anda iş kılduğın (2) kamosı şerh idem ey bire vir şalavât seyyid-i payğambere (3) râviyân-ı aħb’ar ve nâkılan-ı aşar ebu’l muħsin şâh ki işbu kitâbın (4) râvisidir şöyle rivâyet ider bir gün ħalife birkaç kişiyle şikâra (5) çıkmışdı gördi kim bir ağaç dibinde bir kişi yatur burnı ve kulağı (6) kesük çünkim ħalife gördi ağladı şordılar kimsün diyü eyitdi (7) baña süheyl tâcir dirler rûma indüm esâtûr kayşer ile mu’amele (8) itdüm ahır vardım ki kumaş aqçasın taleb idem virmedi ben (9) eyitdim aqça ħalifenindir didim kaqdı eydür ya’ni bun anuñ (10) her sözün kabul idüp kodım şimdi beni anuñla mı korqudursun (11) aqçasın da’va idersin didi uşda beni bu ħâlde kodı didi (12) ħalifenin bu kişiye özi güyendi andan döndi şehre geldi (13) tiz nâmeler perâkende kıldı ne kadar diyâr-ı islam var idi

226 a

(1) dükkelin da’vet itdi üç yüz biñ er cem’ eyledi andan malaıyaya (2) geldiler seyyid ve emir ‘ömer ve bağı yârenler karşu çıkdılar ħalife öñinde (3) yüz yire kodılar ħalife şehir getürdiler bir lâtif yirde kondılar (4) ħalife hikâyet seyyide bildirdi seyyid eyitdi ħudâvende siz zahmet (5) çekmen ben kuluna buyur varayıñ ol mel’ûnıñ ħaqqından geleyiñ (6) didi ħalife eyitdi rast söylersin evet benüm gönüm gazadadır (7) uşda malaıyadan çıkup revâne oldılar ez-in cânib bu yaña (8) esâtûr otuz kez yüz biñ er cem’ eyledi ol dağı göçdi (9) yürüdiler kûh-ı cebele karşu kondılar esâtûriñ bir veziri vardı (10) adı dânyâl idi anı ħalifeye viridi baıtal dutasın baña (11) viresin dağı ħarac boynuna alasın yok dirseñ ne seni koram (12) ne anı tamâm islamı ħarâb iderim diyüp ħalifeye nâme gönderdi (13) çünkim nâme’i ħalife katında okudılar seyyid ħazret kaqdı buyurdi

226 b

(1) dânyâlı getürdiler burnun ve kulağın kesdiler eyitdi ey bî-din (2) var eyit kim ataları benden ne aldıysa sen dahı ziyâde al didi irtesi (3) kôs-i harbi döğüldi iki leşker bindiler kayşer leşkerinden kırt (4) fireng meydâna girdi sünîlerden süheyl meydâna girdi kurt fireng (5) meydâna girdi sünîlerden süheyl meydâna girdi kurt fireng tirendâz (6) idi bir ok atdı süheyle urdı şehîd eyledi kırt fireng (7) mel'ûn na'ra urdı çağırdı kim kanı baıtâl gelsün diyü seyyid hazret (8) meydâna girdi la'in bir ok kirişde kodı töldirdi seyyid irişdi (9) bir süñü urdı kalkanından eglenmedi sinesinden bağına çıkdı (10) kuvvet eyledi getürdi yire urdı küffâr leşkerinden ğarbu (11) kopdı tadyûn meydâna girdi helâk oldu esâtûr kaçdı didi (12) yüz zerrin kemerlü kul ve hac peyker 'alemi birle meydâna girdi seyyide (13) berâber oldu eyitdi ey baıtâl bugün ol gündür kim atamuñ

227 a

(1) dedemün kanın alam didi seyyid hazret eyitdi anlar benden ne (2) aldıysa sen dahı ziyâde alasın didi birbirne hamle kıldılar arslan (3) katında kedi neylesün gör kim zebûn oldu at başın çevirdi (4) gidivirdi iki leşkerden kayğı kopdı küffâr leşkeri (5) sercümle hamle kıldılar seyyidi ortaya aldılar seyyid na'ra urdı (6) hamle kıldı iki leşker karışdı seyyid 'alem gözetdi esâtûr (7) gördi kim hâl ayruşıdır tiz bir bidevi at çekdiler bindi kaçdı (8) seyyid irişdi kâfir şındı müselmânlar kovdılar kırdılar nicesin (9) esir itdiler döndiler dükkelisi halife katına cem' oldılar seyyide du'alar (10) eylediler ol mâlı yârenlere üleşdirdi halife eydür benüm hatırım (11) öyle diler kim kayşeri yaña itmeyince dönmeyem didi seyyid eyitdi fermân (12) halifenindir tiz buyurđ nekkareler dögdiler 'azm İstanbul kıldılar (13) uşda bunlar gelmekde ez-in cânib bu tarafından esâtûr istanbula

227 b

(1) geldi mâl dökdi çeri cem' eyledi birgün bezminde otururken (2) eydür elbette baıtâl beni komaz bunda gelür benüm ol kuvvetim yokdır kim (3) aña cevâb virem cazûluğıyla beni aldı ilimden çıkarır din imdi (4) öyle olsa bir cazû bulunda getüresüz aña havâle kılasuz didi (5) bir veziri vardı hârûs dirlerdi şunun gibi cazû oğlanlarından (6) dır kim ege ol gelürse bu kavmi helâk ider didi esâtûr (7) buyurđ nâme yazdılar kin ben senin kuluñum imdi bunda bir kişi (8) kopdı adına baıtâl dirler ata ve ecdâdım dininden döndüre (9) ceddimi öldürdi ata ve atam

öldürdi uşda benüm kaçdımda (10) dır imdi kerem idesin beni bu kavmiñ elinden alayın ben dağı (11) seniñ hükminde olam her ne kim hizmet buyurursañ yirine getürem (12) diyüp nâme viridi kırk günden soñra haber geldi kim uş hârûs (13) câzû geldi diyü kayşer kendüsi karşı vardı nâgâh hevâ

228 a

(1) yüzinden bir kavm peydâ oldu kimi toñuza binmiş ve kimi ejdehâya (2) binmiş ellerinde yılan kamçı eylemişler ve kimi küpe binmiş kimi ejdehâya (3) binmiş ellerinde yılan kamçı eylemişler ve kimi küpe binmiş her biri bir şuretde (4) adam yüzlerine bakamaz birer ifritler geldiler şahraya kondılar pislerinden (5) adam yanlarına varamazlardı esâtûr kayşer anı gördi karşı (6) vardı 'azîm konukluklar eyledi hârûs serhoş oldu seyyidden (7) haber şordı esâtûr çok şikâyetler eyledi hârûs eyitdi (8) ben işitdim ki ol gayet pehlûvândır hiç kimse aña muqabil olmaz (9) ve dağı dört kitâbı okumuş yâvuz katı ıssı kişi imiş ben aña (10) cevâb viremez ama zülkarneyn vilâyetinde bir câzû bilirim (11) adına gûzende' câzû dirler kırk karış kaddi vardır ol (12) gelürse 'âlem tolusı baḡtal olursa haḡkından gelür didi esâtûr (13) buyurdu tiz nâme yazdılar eyitdiler bir düşmânım vardır baḡtal

228 b

(1) dirler diler kim beni ata ve ecdâdım dininden döndüre imdi lütf (2) idüp gelesin beni anın şerrinden kurtarasın tâ ölince dostuña (3) dost ve yâr ve kardeş olam didi tuhfeler ile cäsûsa (4) virdiler nâme'i kim hârûs eline aldı hevâya perrân oldu kendi (5) nâgâh haber oldu uş baḡtal geldi diyü esâtûr melûl melûl (6) oldu ol dem idi kim çıkageldi seyyid ğazi ardınca malatya (7) serverleri toluş toluş çok çok şâf şâf anuñ ardınca mu'tasım (8) ḡalife 'azametiyle çıkageldi dört yüz kâmet ü müfti sağı yanında (9) ve biñ beş yüz ḡâfız-ı kelâmullâh şol yanında innâ fettehâ şuresin (10) okurlardı hoş âvâziyla ve ol aḡ fil üstünde ḡalife (11) niñ taḡtı beritmiş kendüsi oturur hoş ve resûlullâhıñ 'alemi (12) levâyü'l muḡammed üstünde yazılmış la ilahe illallâh muḡammedür resûlullâh (13) çünkim esâtûr ḡalife'i bu ḡâlde gördi ve bu 'azametinin temaşâ

229 a

(1) kıldı âh eyledi heybet odı için yakdı eyitdi ey nâr-ı nûr (2) saña nitdim ki bu kavmi benüm üstüme musallḡ eylediñ diyüp hây hây (3) ağladı bu yaña islam

leşkeri geldiler istanbul karşısına kondılar (4) seyyid muşul kazısın esâtûra viridi kim küfr terk eyle imâna gel (5) yoksa bu kez kaçdım budır ki rûm ilin islama getürem didi çünkim (6) esâtûr bu haberi iştdi ağladı eyitdi baña on gün mühlet (7) viriñ ben dağı ruhbânlarım bir yire cem´ ideyin meşveret kılayın (8) göreyim ´âlimlerim ne buyurırlar ve hem sizin ve bizim dânişmendlerimiz (9) cem´ olurlar bahş kıllurlar görelim kim kankı din kuvvetlü (10) dür didi muşul kazısı yine seyyide ve halifeye gönderdiler bu haber (11) seyyide yetişdi uşda on gün kayşere mühlet virdiler bir gice (12) kayşer halvet kıldı eyitdi ey diriğa bu kavm elinden bu vilâyet (13) yıkıldı atamı dedemi bunlar helâk eyledi ben cevrlü şöyle zebûn (14) kıldum didi yüzi üstüne düşdi hây hây ağladı ez-in cânib

229 b

(1) biz geldük velid bin ´ukba hikâyetine mel´ûn ukba oğlu velid olda (2) hazır idi baş kodı eydür şâhâ sen kayd itmegil ben baţtalı âvâre (3) kılayın çün baţtal leşkerden âvâre ola kalanıñ işisi haldir (4) didi esâtûr and içdi kim eger sen bu işi başaracak olursañ (5) kız karındaşımı saña vireyin didi hemândem velid kendüyi şufiyâne (6) şeke koydı şakalın aķ eyledi boynuna tespih aşdı şol şubh vaktinde (7) sünîler namazdan fariğ olıncaķ içerü girdi halife öñinde yüz yire (8) urdı ağladı nâme´i önünde kodı okudılar nâmede yazmışlar kim (9) evelallâh adın zikr eylemiş soñra resulullâh ögmişler anda seyyide du´alar (10) itmişler islamiyye pâdşâhı iştdi ki seyid ğazi istanbula ğazaya (11) yaraķlanmış siz dağı leşker cem´ idüp yetmiş biñ leşker kişiyile (12) gemüye bindim ki varup mübârek cemâliñizi görüp ve hem ol ğazada (13) bile bulunavuz yolda giderken bir cezireye uğradım adına kaytaniyye dirler (14) anda bir kâfir vardır adına ğavli fireng dirler toķsan biñ firengle

230 a

(1) geldi gemilerim yakdı bizi tutdı hişâra ilettdi bend eyledi imdi ol (2) müselmânlara çâre eylen şöyle ki yaluñuz seyyid gelürse kifâyet (3) ider seyyid gelür biz kırtuluruz ve eger gelmezse begler firengiñ elinde (4) helâk oluruz dimiş çünkim halife öñinde nâme´i okudı halife (5) eyitdi şimdi nice idelüm eger seyyidi anda göderürsüz dükkelmüzüñ (6) devleti anuñ başındadır isteyüz zira yaşatmaz didi seyyidi halife okudı (7) hikâyeti bildirdi seyyid gelen pire eydür ne kadar yoldır pir eydür (8) deñizdir beş günde varılır didi seyyid az yol imiş (9)

halifeden destûr diledi pir ile revâne oldılar deñiz (10) kenarına geldiler bir zevrâka bindiler gitdiler ol cezireye irişdiler (11) ol kâfir haber virdügi zevrâkdan taşra geldiler seyyid abdest (12) aldı namaza tırdı velid tiz zevrâka bindi denize indi (13) revâne oldu seyyid namazdan fariğ oldu gördi kim ol kâfir

230 b

(1) gemi aldı gitdi çağırıldı kim ey kâfir kande gidersin la'in eydür (2) zehi kim seniñ haqqından geldim ben 'uqba oğlı velidim seni bir yire bırağdım ki (3) 'ömriñ olduqça ayruq adam yüzün göremezsın uş varayın leşkerüñüzi birbirine (4) urayın didi revâne oldu seyyid hâzret anda kıldı nâliş kıldı haq ta'âladan (5) meded istedi birazdan gördi bir karucuk çıkageldi seyyid bildi zira haq (6) bir de meded itmiş idi yine geldi seyyide selâm virdi seyyid oturdu (7) ikramıyla selâmın aldı geldi seyyidiñ önüne bir tabağ kıldı içinde iki etmek (8) var seyyidiñ karnın gayet açdı aldı yidi ol karucuk eyitdi cigergüşem (9) niçün böyle gafil olursın didi ol mel'ûniñ sözine inanursın (10) evet bu dağı alnuñda yazılmışdı tır imdi seni hıızır peygambere (11) iletayın didi seyyidi aldı gitdi birazdan bir çeşmeye irişdiler (12) yemişler çayır çemen gördiler bir pir namâz kıılır çünkim namazdan fariğ (13) oldu seyyid ilerü vardı selâm virdi ayağına düşdi seyyidi

231 a

(1) bağrına başdı iki gözlerinden öpdü bir gün bir gece hıızır peygamber ile (2) şohbet itdi hıızır peygamber seyyide çok naşihatlar eyledi çıkardı üç ok (3) virdi saña gerek ola didi karucuk hıızır birle veda' itdi mağama (4) gitdi hıızır eyitdi gözün yum seyyid yumdı yine gözün açdı kendüyi karada (5) gördi ne hıızır var ne karı var seyyid secde-i şükür eyledi ez-in (6) cânib velid mel'un çünkim seyyid ol cezirede kıldı gitdi kendü (7) sürdü esâtür kayşer katına geldi hikâyeti bildirdi kayşer la'in řađ (8) oldu bu beşâret içinde iken hârûs çıkageldi (9) velid mel'un seyyidiñ ahvâlin hârûs cazûya bildirdi ol kâfir (10) řađ oldu bu beşâret birle eyitdiler çünkim bağtal âvâre oldu gûzende' (11) cazû gelince ben bunları bir yaña ideyin didi tiz nekkareler çalındı (12) kâfirler istanbuldan taşra geldiler halifeye haber oldu sünîlerden dağı (13) bindiler iki leşker birbirine muğabil oldılar muğbe ve şabra arasına oldılar

231 b

(1) cazûlardan bir cazû meydâna girdi sünîlerden bir yigit meydâna (2) girdi cazû efsun okudu ol sünînin eli bağlandı mel'ûn (3) cazû kılıç ile çaldı iki pâre eyledi üç müselmân öldürdi 'abduvehhâb (4) girdi cazû sihr okudu şişler atdı 'abduvehhâbîñ dört (5) yanı seyl oldı uş ğark olur tiz resûl 'aleyhisselâm du'asın (6) okudu cazû bâtil oldı ol şu n^bed oldı 'abduvehhâb (7) cazû girdi çok cazûluklar eyledi efsunlar okudu resûlün (8) du'ası berkâtında hiç kâr kılmadı anı dahı depeledi nuqtay fireng (9) yedi fireng birle hamle eyledi 'abduvehhâb ortaya aldılar bu yaña (10) halife buyurdu aħmed tarrân ve nasır hubbab⁵ ve 'abdüsselâm ve 'ali ve (11) hâşim ve cu'de ve muħammed bin felâh bunlar hamle kıldılar yedi biñ kişi (12) kılıçdan geçürdiler bakısın kalb kalbe urdılar esâtûr buyurdu küffâr (13) leşkeri bir kezden hamle kıldılar iki leşkerden figân kopdı hârûs cazû

232 a

(1) eğildi yirden bir avuç toprak aldı efsun okudu müselmân (2) leşkerine şaçdı bir zulumât ve karañuluk kopdı müselmânlaruñ (3) üstüne çökdi elleri bağlandı dilleri tutuldı taķatleri (4) tāk oldı islam leşkeri şındı halifenîñ üstüne (5) döküldi halife atından aşğa indi 'alemi dibinde başın açdı ol (6) mübârek ak şakalın yire sürdi muħammed muştafayı şefi' getürdi (7) ağladı eyitdi ey yâr-ı ħudâ yâ bu def'a dahı islam leşkerine (8) kudret ve kuvvet sen vir bize meded eyle didi ez-in cânib (9) añsuzda bir na'ra peydâ oldı süniler seyyidiñ âvâzın (10) işidüp şaç oldılar seyyid gördi kim islam leşkeri şınmış (11) yüz kaçmağa dönmişler âh eyledi bir na'ra dahı urdı haykırdı (12) seyyidiñ na'rasından merdeler zinde oldı tiz 'aşkarı irişdirdiler (13) hamle kıldı meĝer hârûs cazû mel'ûn bir yirde tonların çıkarmış

232 b

(1) yalnızcağ olmış efsun okur toprağa okur sünîlerden yaña (2) şaçar seyyid ħazret ol la'inin üstüne çıkageldi na'ra urdı hârûs (3) diledi kim çıkā nitekim efsun okudu çâre idemedi cazûluĝı olmadı (4) seyyid ħazret yetişdi hârûsa bir kılıç urdı başı künbed gibi önüne (5) düşdi çünkim hârûs öldi 'âlem münevver oldı müselmânlar döndiler (6) küffâr leşkerin başdılar kırdılar kanların seyl gibi

⁵ nazır hubbad şeklinde yazılmıştır. Müstensihin dikkatsizliğinden dolayı buna benzer hatalar yapılmıştır.

akıtdılar ayruk (7) cazû leşkeri seyyidi görincek turmadılar kaçdılar küffâr leşkeri (8) dağı kaçupn kal'aya girdiler sünîler kal'ayı ortaya aldılar kondılar (9) seyyid halifeye geldi yüz yire urdı ma'atıf kıldı görüşdiler (10) kendü sergüzeştin bir bir halifeye geldi 'arz eyledi dükkeli yârenler hayrân (11) oldılar seyyid eyitdi neçe kim velid mel'ûn bundadır üzerümüzden (12) kaža eksik degildir didi uşda seyyid hazretin şohbetinde şad hurrem oldılar (13) ez-in cânib bu yañadan esâtûra haber geldi kim gûzende' cazû uş

233 a

(1) geldi diyü kayşer şad oldı sevindi irtesi istikbâle çıkdı karşı vardı (2) görüşdi çünkim cazû leşkeri yetişdi bir 'azametle bir heybetle geldi kim (3) vaşfa sıgımaz görenin zehresi çâk oldı her birisi bir şekilde (4) sihirle ağızlarından od şadı çünkim gûzende' cazû kayşere (5) karşı geldiler birisinün yüzine adam bakmaz idi esâtûr çâr nâçâr (6) piyâde olup gûzende cazûya birleşdi getürdi sarâyına kondırdı (7) ta'amlar getürdiler şarâblar içdiler gûzende' cazû serhoş oldı eydür (8) yâ kayşer hiç mel'ül olma tamâmet kûh-ı kaf hükimdedir ve periler benüm (9) korkumdan yatmazlar baṭṭal kimdir kaydırasın ne baṭṭalı koyam ne halife'i (10) ve ka'belerin oda vuram neb'i meskûnı dağı benüm idem didi biraz lâf (11) urdı çünkim kayşer bu sözleri işitdi âh itdi ey diriğa kendü (12) elümle yağıma balta urdım be kişi ne baṭṭal ve ne ben kor baṭṭal hoş (13) bir çâre ola didi buña ne çâre idem didi içine korku düşdi dili

233 b

(1) tutuldı çünkim irte oldı şehri seyyid bürindi ok ile bir nâme (2) atdılar seyyid anı gördi evvelinde bunu yazmışlar benâm-ı huḍa andan soñra (3) nâm-ı muḥammed muştafa sallallâhu 'aleyhi vessellem andan soñra seyyide du'a ve şenâ (4) itmişler dimiş kim ben kim şemmâs pirim seniñ muhibleründenüm bilesin ve âgâh (5) olasın velid mel'ûn benim sırrım tıydı müselmânım kayşere tiz gammazladı (6) esâtûr beni tutdı zindâna koydı ve dağı ma'lum ola kim üç (7) yüz süni müselmân vardır anlaruñla habs çekerim imdi bilürm kim allâh (8) ta'âlanın 'inâyet ve lütfiñladır inşâ'allâh kim bizi unutmayasın ol (9) üç biñ sünîler devâmı devletiñ du'asına meyildir kaçan kim seyyid ol (10) nâme'i okudı gözleri yaşla tıldı yârenlere haber oldı dükkelisi perişân (11) oldılar uşda 'abduvehhâbı harzem leşkerine baş itdi kırk (12) biñ kişiyle puşuya girdi çünkim

şabah oldu leşker-i küffâr (13) bindiler şehirden taşra çıktılar kayser sağ yanında gûzende' cazû

234 a

(1) тұrur oğluyla 'ifrit şuretiyle bağı cazû leşkeri 'aķabinde (2) her birisi bir sihre meşgûl oldılar gûzende' cazû ol zeşt (3) kâfir meydâna girdi kırk qarış ķadd-i ķâmetiyle bir toñuza binmiş bir kara (4) palâs giyer dört yüz kendü gibi cazûlar bile ağızlarından od saçarlar (5) sünîler anı görüp korķdılar seyyid hemândem ĥalife öninde du'a (6) okudu ve 'azm meydân kıldı gûzende' cazû seyyidi gördi (7) eydür kimdin ve ne kişisin seyyid eydür kimi istersin cazû eydür baţtal (8) isterüm cihânı birbirine virüp yürür imiş mülküne fitne birağur imiş (9) seyyid eyitdi beli uş benim ol mel'ûnıñ gözleri ķana döndi (10) el urdı ķoynundan bir şîşe çıkardı efsun okudu (11) seyyidiñ üstüne atdı seyyidi ot ķapladı od içinde kaldı (12) ve od içinde bir ejdehâ seyyide ĥamle kıldı seyyide ĥızır⁶ peygamberüm (13) du'asın okudu cazûlık bâtil oldu ol dem içinde ol ķarucuķ

234 b

(1) çıkageldi eydür yâ seyyid ķanı ĥızır virdiği ok seyyid eydür uşta (2) yanımdadır ķarucuķ eydür birin çıkar işbu mel'ûna berâber eyle didi işbu mel'ûna berâber eyle didi tîz okuñ (3) birin çıkardı ve yayın eline aldı bir ok pürtâb eyledi taķdir-i ilahî (4) gûzende' cazûnuñ sağı gözine toķundu ensesine çıkdı la'in (5) feryâd eyledi irdi kim seyyidi ķuşağından ķapa seyyidi götüre seyyid bu la'ine (6) bir ok öyle urdı kim berü yanından öte yanına geķdi la'in cazû (7) âh vâh eyledi eydür ey baţtal 'ayyalıķda beni helâk eyledin didi seyyid (8) 'aşķarı depdi cazûnuñ üstüne vardı tiğ-ı daĥķakı cazûya öyle (9) ķaldı kim iki pâre eyledi sünîler teķbir getürdiler seyyid at şaldı na'ra (10) urdı ĥamle kıldı cazûluk bâtil oldu ayruķ тұramadılar (11) kaçdılar seyyid yetişdi 'alemi 'alemdârı aķdardı ķaldı dört pâre (12) eyledi esâtûr döndi şehre kaçdı yolda giderken 'abduvehhâba (13) uğradı esâtûrı esir eyledi zirâ kim 'abduvehhâba ĥarzem leşkeriyle

235 a

⁶ Bu kelime ĥazret şeklinde yazılmıştır.

(1) pusuya gitmişdi kâfirleri kırdılar kurtulancası kaçup şehre girdiler (2) halife seyyide çok du'alar eyledi gelüp kondılar esâtûr dest-be-dest (3) katına getürdiler seyyid eydür ey la'in tiz müselmân ol yoḥsa şimdi (4) buyururum pâre pâre iderler didi esâtûr eyitdi ey pehlûvân (5) şimdiki hâlde müte'allık iki pâre şehir vardır ve biñ pâre kal'a (6) vardır eger müselmân olursam dükkeli elden gider 'asi olurlar (7) gelüñ bu def'a daḥı baña aman virüñ ḥaraca kesüñ and içeyin (8) kim ayruḫ islama kaçd itmeyeyin didi halife ve seyyid ve kalan (9) emirler ve kethudâlar ve ulular meşveret kıldılar eyitdiler şimdi biz bunu (10) öldürürsüz şehrin kavmi bunuñ oḡluyın birini kayşer dikerler şehir şarb (11) üç yañı deñiz şavaşla alınmaz⁷ meḡer kim iliñ ola ve hem bizüm (12) leşkerümüzde daḥı kızılılık vardır çâresi ḥaraca kesüp barışmaḡdır (13) didiler seyyid kayşere yüz tutdılar eydür yâ esâtûr imdi bu şehrüñde (14) baña bir gön kadarı yir vir barışayın didi esâtûr daḥı (15) hoş ola didi andlaşdılar kayşer daḥı ḥarac boynuna aldı şalı (16) virdiler uşda seyyid daḥı bir şıḡır gönin incecik dildi uzunluḡı

235 b

(1) dört biñ arşûn oldu şehre girdi bir yer tutdı buyurdı (2) kazdılar neçe kilisalar ve dükkânlar ḥarâb eylediler esâtûr (3) çün anı gördi ḥalifeye geldi şikâyet kıldı eyitdi benden (4) bir gön kadarı yir istedi şimdi şehrin yarısın ḥarâb eyledi didi (5) ağladı ḥalife seyyide niçün böyle eylediñ didi seyyid ḥazret ḡazaba (6) geldi kayşerden yaña hışımla baḡdı kayşeriñ içine od düşdi (7) eyitdi ḥudavende her ne kim ḥâturuñdan geçirirse öyle didi seyyid eyitdi (8) imdi şemmâs habıs içindedir çıkar didi kayşer varup hemândem (9) şemmâsı getürdi ve daḥı üç biñ sünî müselmân vardı (10) maḡbuslar anları daḥı çıkardılar cümlesine kaftan geyürdi seyyid (11) katına getürdi seyyid ve ḥalife karşı varup şemmâs ile görüştüler (12) ve yir gösterdiler oturdılar neçe saraylar ve evler ve kilisalar yıḡup (13) yirlerine cam'i mescidleri ve ḥanegâhlar yapırdı ve daḥı

236 a

(1) bir minâre yapıdılar cum'a namâzın kıldılar yedi gün daḥı anda (2) oldılar şemmâs vefât eyledi ve neçe müselmânlar vefât eyledi (3) dükkelinin namâzın

⁷ Burada iki kelime yanlış yazılmış ve üzeri çizilmiştir.

kılıp defn itdiler seyyid h azret Őemm s içün (4) ok ağladı kayşerin dağı yedi yıllık haracın aldılar veda'laşup (5) girü malaÇya geldiler yedi gün  oy kıldı halife konuğladı (6) yedi g nden soğra halife gönderüp halife de bağd da (7) irişdi işbu kışŞa-ı 'acayip ve ğarayip buracıkda tam m oldu her kim (8) muğammedidir 'aşkla 'aŐık ne Şıdıkla Őadık ne Őala t virelüm muğammede (9) meclis-i pest levm hik yet-i vuk t gerden halife ve nersaŐden 'abduvehh b (10) ol hud vendeyi yine y d idelüm bir 'acayib kışŞa peyd  idelüm (11) eydeyüm bir bir sağna bunu y r ger Őalav t viresin peygambere (12) diğle 'abduvehh b g r ne kıılır 'aşık içinde neçe yanup yağılır (13) gör ki başına ne işler gelir k fir anuğla neler kıılır

236 b

(1) neçe varup mürted olur ol ğazi neçe seyyid varayın kıılır ğazi (2) neçe diyü mağb bını kaçır anuğ eydeyüm diğle iŐdirse c nın (3)  amusın Őer ideyim uş yire vir Őalav t seyyidi peyğambere (4) r viy n- ağb r ve n kıl n-ı  s r ebu'l muğsin Ő h ki işbu kit bığ r visidir (5) Şöyle riv yet ider kim onıncı ayda muğharrem ayı idi ezine gün haber geldi ki (6) mu'taşım halife vef t itdi oğlı 'aşım halife oldu diyü emir (7) ' mer ve seyyid bağd da m b rek y d dimeye gitdiler Şehr 'abduvehh ba (8) işmarladılar kendüler rev ne oldılar ama seyyid h azretin   oğlı (9) vardı 'ali ve nezir ve beşir ama 'ali nevhiz idi seyyid 'ali bile aldı (10) beşiri ve neziri 'abduvehh ba işmarladı bir gün beşir ve nezir (11) Őik ra vardılar belürsiz oldılar ğaye kim istediler bulamadılar (12) 'abduvehh b ğayet periŐ n oldu tiz adam viridi bağd da (13) ataları  atına vardılar evvel  diyü varan adam geldi haber viridi kim

237 a

(1) anda varmamıŐlar diyü 'abduvehh b eyitdi diriğa g rd ğ mi neçe (2) işe Şataşdım seyyid oğlanların bağna işmarladı benüm yanımda (3) yavı vardılar irte bir gün seyyide ne cev b vireyin didi h y h y (4) ağladı eyitdi eyitdi tiz n me g nderel m eger haber bil rsem r ma ben dağı (5) varayın diyüp bir c s s Şaldı nitekim cehd itdi  re (6) olmadı c s s yine geldi haber Şöyle söyler kim kayŐeriđ oğlı dağı (7) belürsiz olmiŐ idi tekf r imiş her gice beglerin oğlı ve kıızı belürsiz (8) olup hiç bilmezler ki  ande varırlar evet Şöyle hayal iderler kim bu işleri (9) bağtal ider diyü kayŐeriđ dağı  akatı  ak olupdır diyü (10) c s s bu

haberi viridi ‘abduvhehhâb gördi kim oğlanlar bulunmaz eydür (11) çâresi oldır kim ‘azm rûm ‘inşâ‘allâh ya‘âla oğlanlardan (12) haber bulam didi tiz câme-i mübeddel kıldı ‘azm rûm idüp gitdi (13) ez-in cânib ‘abduvhehhâb rûma ‘azm eyledi câsûs esâtûra haber

237 b

(1) getürdi mu‘tasım halife öldi seyyid bağıdâda vardı (2) şöyle beñzer kim işbu işleri iden bağıtaldır ve dağı bu iklimler (3) dükkelisi bağıtala yüz tutdılar hep istedikleri bağıtaldır didi ve dağı (4) bağıtaliñ korkusundan şöylekim ne kadar ruhânlar var ise adam başına (5) beşer batman mum virirler imiş ka‘belerine didi esâtûr kayşer (6) bu sözleri işitdi içine od düşdi perişân oldı bir ulu begi (7) vardı adına aķuş dirlerdi ol gice anuñ dağı oğı (8) ğayb oldı geldi esâtûr kıtına çok ağladı eyitid ey (9) mâlik şimdi ki zamânda seyyidden ulu pâdşâh olmaya kim revâ mıdır ğayret (10) yire bırağasın bir uğrı ‘ayyârdan gerü kılasın aña harac (11) viresin diyüp başını toprak kıoyup ağladı seyyidden çok şikâyet (12) eyledi kayşer anı işitdi kendüden gitdi tiz yine yedi iklim (13) nâme yazdı perâkende kıldılar beş yüz biñ er cem‘ eylediler

238 a

(1) iki yüz biñ erle aķranûşî⁸ istanbulda kıodı deyrlerini derbentlerini (2) berkitdi şâyed kim bağıtal ele gire diyü kendüsi üç yüz (3) biñ er ile ma‘mûriyeye geldi oturdı ez-in cânib biz geldük (4) bu yaña ‘abduvhehhâb hikâyetine günlerde bir gün rûma yetişdi (5) bir çeşmede abdest aldı namâz kıldı biraz yatdı uyudı düş (6) gördi bir kıara balçıkdan tınlar geymiş bir puta secde ider isti‘aret (7) diler seyyid gelür kıara balçıkdan tınları çıkarır aķ tınlar (8) geyürir gövdesin yur uyanık geldi istiğfar eyledi (9) abdest aldı namâz kıldı çok ağladı eyitdi işbu baña gördüğüm (10) düşden hayr gelmez didi namaza tırdı ol dem idi kim esâtûr (11) kayşer begleriyle üstüne çıkageldi gördi kim bir kışi namâz tırır (12) üstüne ğuluv kıldılar ‘abduvhehhâb dağı namazdan fariğ olmuş idi (13) tırugeldi eline kıılıç aldı nuķta-ı fireng dirlerdi ilerü yürüdi eydür

238 b

⁸ 237. sayfa 7. satırda aķuş olarak yazılmıştır.

(1) ey baṭṭal bu fitneler kim iderdiñ ya'ni yañuna ḳaldı şanurdıñ (2) ḳanı itdiñ kim rûma gelmeyecek idüñ uş şimdi başıñı kesüp şerrini (3) cihandan gidereyin diyü ilerü yürüdi 'abduvehhâb ol (4) la'ine bir ḳılıç urdı iki pâre eyledi esâtûr buyurdi tir-i bârân (5) itdiler 'abduvehhâb yaraḳsız bulandı ḫayli zahm yidi zebûn (6) olup tıtdılar baḡladılar alup ḳayşer ḳatına getürdiler ḳayşer gördi kim (7) bir aḳ şaḳallu pirdir esâtûr eydür hây ne ḳişisin didi (8) bu eyitdi ben ol pirim ki muḫammed muşṭafanın 'aleyhisselâm yüzin (9) gördim ve 'ömrüm üç yüz olmuşdır yetmiş kez hac eyledim biñ iki (10) yüz kez ḡazaya vardım eger dilerseñ öldir eger dilerseñ (11) ḳoyuvir şimdi baña ölüm şükürden yügrekdir didi çün esâtûr (12) bu sözleri işitdi vezirine eyitdi nice idelüm vezirler eyitdiler (13) ey şâhâ gel bunı öldürme ḫoş dutalım ola kim dinümüze

239 a

(1) gire eger bu bizüm dinümüze girecek olursa şöyle kim bizüm dinümüz (2) revnâḳdır anlar kim mesiḫi terk itdiler muḫammed dinine girdiler girü mesiḫe (3) yüz dutalar ve hem baṭṭalıñ varlığı budır vaḳıt kim bu olmaya baṭṭalıñ (4) elinden nesne gelmez didiler ḳyşer buyurdi 'abduvehhâbı istanbula getürdiler (5) ve buyurdi kim ḳızına mektûb yazdılar kim hâ göreyin seni 'abduvehhâbı (6) ḫoş tıt ola kim dininden çıkarup kendü dinine ḳoyasın diyü (7) mektûbla gönderdi 'abduvehhâb ḳaçan kim istanbula geldi bir ḫoş (8) saraya ḳondırdılar ni'met getürüp yemege meşḡûl oldılar ama ḳayşeriñ (9) bir ḳızı vardı ḫürmeng dirlerdi ḡayet ḫûblardan idi ve daḫı (10) kendü zamânında andan güzeli yok idi mektûb kim atasından (11) kendüye yetişdi okuyup mefhûmın bildiler bir gice dün buçuḡında (12) kendüyi zin idüp 'abduvehhâbıñ ḳatına geldi selâm virdi (13) eydür nitesin ey şir-i nerdân aḫvâl-i 'âlem şöyledir kim ḡâh ḫoş olur ḡâh nâḫoş olur

239 b

(1) nitmek gerek şöyle kim dünyâda murâd alan bir şefâ ve bir zevḳıñ (2) baḳısı 'ıyşdır ve şarâb bile getürmişdi bir ḳadeh tıldurup 'abduvehhâba (3) şunu virdi eyitdi ey pir-i mübârek işbunı nûş ḳıl kendüñi (4) 'âlem feraḡından ḫâli itme bu 'âlem kimseye baḳı ḳalmaz benüm gibi maḫbube birle (5) zavḳ it ḫabs içinde bî-murâd ḳalma didi meclis ḳurdi (6) çengiler getürdi 'abduvehhâbıñ öñünde laṭif müzün (7) ḡüyendelikler eyledi ve ḳız kendü boynun ḳulaḡın açdı (8) şivelikler

itdi birkaç içüp mest oldı üstüne (9) gelip ‘abdulvehhâbıñ boynuna ve kulağına şalındı yüzün yüzüne (10) gelip ‘abdulvehhâbıñ boynuna ve kulağına şalındı yüzün yüzüne⁹ (11) sürdi eyitdi işbu kadeh benüm elümden içgil lütfunı kahra (12) şatmagil didi kız dağı ‘azîm hublardan idi şol kadar (13) neşfeler kıldı kim ‘abdulvehhâb elden vardı neçe kim cehd itdi

240 a

(1) göñlin virmege çâre idemedi ‘aşk odına sinesin (2) siper kıldı dağı muhabbet ağı geldi dokundu içerü geçdi (3) ama şabr eyledi fi’l cümle kırk gice geldi bunuñ gibi sihirler eyledi (4) ‘abdulvehhâb bunaldı kendüden gitdi divânesi oldı evet (5) şabr iderdi dem-be-dem ‘aklı başına gelürdi şabr şuyun ‘aşk (6) odı üstüne dökerdi günlerde bir gün kayşer geldi kıızı (7) katına çağırdı¹⁰ eyitdi ey cigergüşem nice itdüñ kız eyitdi (8) çâre idemedüm hemândem kayşer buyurdi vardılar ‘abdulvehhâbı (9) bağladılar keşân-ber-keşân kayşer katına getürdiler siyâsete çökerdiler (10) gözün bağladılar kayşer eyitdi benüm dinime gir diyü öldürmedim (11) çünkim mesihîñ kulu olmazsın boynın uruñ didi cellâdlar (12) tiğ çeküp ‘abdulvehhâbıñ üstüne yürüdiler ol dem içinde (13) kız kapudan içerü girdi ‘abdulvehhâba şefa‘at eyledi dilek eyitdi

240 b

(1) yâ ‘abdulvehhâb ölmekden dirilik yeğdir huşuşa kim benim gibi (2) mañbûbeyi bağıruña çekesin bağı ‘ömrümüzi bile geçürelüm diyüp (3) şol kadar neşfelikler eyledi kim ‘abdulvehhâb kendün gitdi kendü (4) göñli içinde eyitdi yâ rab gönlümden dinimi muhkem ideyim amma (5) dilimle ikrâr eyleyin bunları aldadayın bunun gibi mañbûbeyi bağıruma çekeyin (6) eger itmeyecek olursam tañkık olan hoş öldürürler ölmekden (7) dirilik yegdir ve hem mañbûsa dağı kaçmağ vardır işbu fikr ile göñlün (8) şeri‘ata bağladı ve diliyle ikrâr eyledi eyitdi yâ nigârın (9) sen didüğüñ olsun seniñ hükmiñ başum üzerine (10) olsun emrüne muñ‘yim ve müteffâdım didi kız ol dem kolin (11) ‘abdulvehhâb boynuna bırağdı sevindi ve şad oldı birkaç (12) şakanukârlık eyledi bir kadeh

⁹ 10. satırda 9. satır tekrar yazılmıştır.

¹⁰ kağırdı şeklinde yanlış yazılmıştır.

şarâb şunuvirdi 'abduvehhâb (13) eline aldı iki bir dimedi ferâmûş kıldı hemân kim şarâb virdiler

241 a

(1) içdi kayşere muştuladılar dinden döndi diyü ol kâfir sevindi (2) 'abduvehhâb katına geldi ol dağı bir kadeh şunuvirdi içdi (3) şadlıklar bir kadeh girü kız şundi anı içdi 'abduvehhâbın (4) kilisi kızdı kendüyi yâvı kıldı tiz kayşer buyurdu şehri (5) tonatdılar şadlıklar kıldı tamâmet şehri gezdirdiler ziyâret (6) kıldılar ab-ı ma'bûdiyye şuyla yudılar önüne pilün geyürdiler (7) başına pürnûs urdılar beline zünnâr bağladılar put önüne secde itdir (8) diler toñuz etin yidirdiler aldılar kayşer katına getürdiler kayşer karşı (9) vardı üstüne meşar şaçdı ne kadar tonların kim geyerdi çıkardılar (10) 'abduvehhâba giydirdiler tiz ruhbânlara haber oldu tiz gelüp (11) hürmengi 'abduvehhâba nikâh eylediler andan soñra kayşer biñ kul (12) ve biñ karavaş ve dört pâre şehri ve otuz üç pâre kal'a (13) ve bî-bahaya mâl 'abduvehhâba virdi yedi gün toy kılup bunları

241 b

(1) gerdege iletdiler 'abduvehhâb katı serhoş idi düşdi yatdı (2) kız başucunda oturdu benî temaşâ iderdi gördi kim (3) 'abduvehhâbın ağzından bir küçürek ak kuş çıktı gitdi ardınca (4) bir kara kuş geldi girdi 'abduvehhâb birazdan uyandı tırdı (5) oturdu eydür tiz şarâb getürin maħmure oldım içeyin didi (6) kız şarâb getürdi birkaç kadeh içdiler 'abduvehhâba kız kuş (7) hikâyetin eyitdi 'abduvehhâb anı işitdi hây hây ağladı (8) eydür ol ak kuş kim benüm ağzımdan çıktı ol imândır ol (9) kara kuş küfürdür imân yerin aldı ey dirığa neçe yıllar kılduğum (10) ta'atlar ve haclar ve ğazalar ve muħamed muştafayı görmekler kamusı (11) hebâ ve mensûr oldu müselmânlığım yirine küfr dâlâlet mübeddel (12) oldu diyü zâri zâri ağladı kız eyitdi hele işbu kadehi (13) iç diyüp eline şunuvirdi hemândem bir tarrâka kopardı bir kesük

242 a

(1) baş dersinden aşğa indi tâze henüz kanı akar tırrır kız feryâd (2) eyledi 'abduvehhâb eyitdi çağırma yerin göreyim didi eline kılıç aldı (3) tîma çıktı dört yaña bağıdı hiç kimse göremedi oturdu (4) yine bir ğavğa kopardı evvelkinden dağı ziyâde yine bir adam başı manzaradan (5) aşğa indi 'abduvehhâb ğayet kağıdı tiz tîma çıktı hiç (6) adam bulamadı ne 'aceb kıldı yine aşğa indi bu kez kız

bulamadı feryâd (7) figân eyledi tiz kayşere haber oldu geldi ol tâze başları (8) gördü katı korktu 'aklı gâh gelür gâh giderdi çok (9) istediler hiçbir iz bulamadılar dükkeli eyitdiler bu işi bahtal itdi (10) didiler bunun üzerine kırk gün geçti hiç haber belürmedi (11) ez-in cânib bu taraftan emir 'ömer ve seyyid ve kalan yârenler malatyaya (12) geldiler dükkeli halayık karşı vardılar seyyid nazar eyledi iki oğlın (13) ve 'abduvehhâbı göremedi haber şordı idi virdiler ayruk taqati

242 b

(1) kalmadı pir ol aradan câme mübeddel olup 'azm rûm kıldı (2) çünkim seyyid hazret rûmdan yaña yürüdi yolda giderken musa bin (3) cu'de berâber yetişdi ol dağı rûma giderdi seyyid anı alup (4) yola revâne oldılar neçe dest ve neçe şahra geçdiler bir gün rûma irişdiler (5) halayık söylerler kim ol pir 'abduvehhâb kim nişânın virüp yüzün (6) görmüşdi geldi kayşer kızına 'âşık oldu kendü dininden döndü (7) vardı mürted oldu kayşer kızın aña virdi gerdek gicesi bahtal (8) gelür kızı uğrular ol bî-çâre şöyle kılar küfr içinde seyyid çünkim (9) bu haberi işitdi eyitdi miskin bî-çâreyi gör kim ne vaqı'aya şata (10) şdı diyüp ol aradan göçdü ol burda bir güristân (11) vardı musa'yı anda kodı eyitdi ben gelinceye sen kandesine gitme (12) didi kendü sürdü kayşerden yaña revâne oldu kayşer dağı (13) tahtın areste idüp ne kadar begler varsa cem' idüp

243 a

(1) oturmuşdı şöhet iderdi ve hem meşveret iderdi 'aceb neçe (2) idevüz kim bahtalıñ kendüden çcümüz alavuz diyüp gebeleri (3) olmamış karılar gibi oturmuşlardı başına bir merzu' dağı urup (4) ve birkaç kadeh içüp mest olmuş nâgâh birbir içeri girdi selâm (5) virdi yürüyü vardı 'abduvehhâba bir yumruk urdu ağzın kızıl (6) kana yudı üç dişi boğazına gitdi 'abduvehhâb kürsiden (7) yıkıldı örselenü tırugeldi taşra gitdi seyyid söz kelime itmeyüp geçti (8) ol kürside oturdu hiç kimsenin zehresi yok idi kim (9) söz kelime ide dem-beste kıldılar başların aşağı bıraktılar kayşer melûl (10) oldu eydür hay kimsün geldün benüm katımda bunun gibi edepsizlik (11) idersiz didi seyyid eyitdi beni fağfur-ı çin gönderdi işitdi kim (12) kızuñ bir kocaya virmişsin fağfurıñ cihân pehlûvânıyım

243 b

(1) geldüm kim aña miqdârın bildürem uşda gördün kim hâlin (2) neyledim didi kayşer âh eyledi şimdi fa'ide ne qanı kızım belürsiz (3) oldu bilmez kim neçe oldu veyâ qanı tekfur ve nice beglerin oğlı (4) ve kıızı hep bağtal aldı didi hây hây ağladı seyyid yirinden (5) tırıgeldi uş yine gelem diyü çığdı yürüyüvirdi hemândem 'abduvehhâb (6) iğerü girdi kayşer eydür saña geldi şü qocayu neçe begler ortasında (7) yüzün şuyın yire dökdi sen bir çift kelime eylemedin didi 'abduvehhâb (8) eyitdi şâhâ şükr eyle her ne kim itdi baña itdi saña itmedi kayşer eyitdi (9) kimdir bu eyitdi şâhâ bağtaldır hemân kayşer bire qoman didi bindiler (10) seyyidiñ ardınca vardılar bulamayup döndiler ez-in cânib bu yaña (11) kayşer yigirmi biñ er cem' eyledi kendü bile seyyid üstüne gitdi nâgâh (12) seyyid bunların üstüne çığageldi bunlar seyyidi gördiler bindiler

244 a

(1) hemân ortaya aldılar falıqrat fireng dirlerdi bir kâfir vardı (2) yâvuz mel'ûndı seyyide qarşu vardı leşkerine emreyledi tir-i bârân (3) kıldılar seyyid na'ra urdı hamle kıldı şebhûnkâm yetişdi qatı ceng (4) oldu qarañulıq oldu seyyid leşkerüñ bir yanın yordı çığdı gitdi (5) irteye degin bir deñiz kenarına geldi gördi kim iki kişi tırır seyyid şordı kim (6) ne kişisin eyitdi kayşer qullarındanım didi bağtal isteyü geldim kayşer qatında (7) bed-nefeslik eyledi 'abduvehhâba bir yumruq urdı üç dişin (8) çığardı kayşer ile kuvvet getürdik bugün bizim ile ceng eyledi (9) gice olıncaq belürsiz oldu isteyü uş bunda geldim bilürseñüz (10) baña gösterin ve qande gitdi diyüviriñ atın tonın size vireyin (11) kendüyi qayşere vireyin didi anlar biz dağı anı isterüz bir gice (12) geldi kız qarındaşımı uğruladı didiler etmek çığardılar bile (13) yidiler bunlar tırdılar gitdiler seyyid anda qaldı uyđu qalib oldu

244 b

(1) biraz yatdı uyudu falıqrat la'in bir neçe adamla döndi seyyid (2) hâzretiñ üstüne çığageldi gördi kim ol añı yolda miskin şacı (3) şaqalı çinâçin olmış taşra çığarmış yatur uyur bildi kim (4) bağtaldır tiz buyurdı üstüne düşdiler depretmediler bağladılar seyyid (5) uyandı beni niçün tıtarsız didi falıqrat eydür sen bağtalsın ben (6) seni isterdim nâr nûr fırsat virdi kim tıtdım didi seyyid eyitdi (7) ben sen didügin degülem kayşer qulıyım adım mihrûzdır la'in eydür (8) hây seniñ fikriñ ve hileñ çoqđdır ayruq ben senin fikrüne (9) hileñe inanmazam

didi hemândem ol yiğitler çıkageldiler gördiler (10) kim mihrûzdır dutmuşlar bağlamışlar onlar eyitdiler hây kayşeriñ (11) kұлudır adına mihrûz dirler niçün tutarsın didiler falıkrat (12) eydür nu baıtaldır niler itdiler baıtal degildir söz uzadı ara yirde (13) kılıç düşdi ol iki yiğidi öldürdiler falıkrat seyyidi aldı

245 a

(1) bir köye vardı anda kındılar seyyidi ortaya getürdiler falıkrat (2) eydür ey baıtal kanı kız karındaşım neyledüñ dağı bunca mâl kim (3) rûmdan aldıñ eyit kandedir seni âzâde ideyin dirdi (4) ağaç ile 'azâb iderdi seyyid eydür ben senin kız karındaşıñ (5) görmedim ve eger mâl dirseñ 'ömrümde devşirmedim her ne kim ğazamdan (6) elüme girdi dervişlere ve miskinlere üleşdirürüm benüm (7) aşlum mâl kabul itmedi ben dağı itmezem didi ol la'in inan (8) mazdı er bir adam kômışdı bir muhkem ağaç ile ol vücud-ı laţifi (9) ol 'âlemiñ tarıkı ol seyyid baıtal ğaziye urdı ol köyde (10) bir yağ değirmeni vardı seyyidi getürdi anuñ taşına bağladı (11) bir kұлın kodi üç gün seyyide 'azab itdi ve bir kұлın kayşere (12) viridi kim baıtalı tıtdım ne buyurırsın didi ve kendü sürdi seyyidiñ (13) katına geldi eyitdi yâ baıtal kız karındaşımı vir ve neşe mâl aldıñ

245 b

(1) kande gömdün baña bildir ve hem muħammed dinin terk eyle mesiħ dinine (2) gir yoksa şimdi kayşer gelür amân virmez öldürir didi seyyid eydür (3) divit kalem getür diyin kim mâl kandedir saña bildireyin ve hem seniñ (4) dinüne gireyin ama şartıla olsun kim kız karındaşını baña viresin (5) falıkrat eydür eger didügin gerçek ise ben de seni kayşere virmem (6) didi seyyid eyitdi eger sen beni kayşere virmecek olursan ben dağı (7) seni tamâm rûma pâdşâh idem hem seni kayşeriñ tahtına geçürem didi ħalife'i (8) tutup eline vireyim neşe bilürseñ öyle it didi ol aħmak mel'ün (9) inanup sevindi tiz buyurdı divit kalem getürdiler seyyid eyitdi (10) evi ħalvet eyle çünkim bunun gibi iş tıtdın kimse bizüm sırrımıza (11) vâkıf olmasun falıkraı değirmen kapusın bağladı seyyid ħazret (12) eyitdi şimdi benüm elüm çöz tâ kim yazabilem ve kalem divit tıtam (13) la'in bî-din ve bî 'aql seyyidiñ bir elin çözdi dağı oturdı ez-in cânib

246 a

(1) cüst u çalak idüp falıkraıñ boğazın aldı şöyle şıkdı kim (2) kendüden gitdi düşdi bi-ħođ öldi seyyid kuvvet eyledi bir elin (3) dağı çözdi kırtardı ħalâs oldu

falıkratın tonların çıkardı (4) kendü giydi falıkratı kendü şekline şöyle düzdi kim her kanı (5) kul göridi falıkrat bu dirdi kendü takkasın anuñ başın urdı (6) şol kendüyi bağladıkları taşa ol la'ini bağlayukodı şol kadar (7) yumruk yüzine ve gözine urdı kim yüzi ve gözi belürsiz oldı (8) bir zamandan soñra falıkrat kendüye geldi gözin açdı kendüyi (9) değirmen taşına bağlu gördi çağırdı kim hây beni kim bağladı (10) didi seyyid eyitdi ey bañtalı kattal ayruklara şandugıñ başına (11) geldi hile ile benüm elümden kurtulacak degülsin tiz eyit kim (12) kız karındaşımı neyledüñ ve kayşeriñ oğlı tekfur kanı ve mâliñ (13) kanı didi ol mel'ün hây ben falıkratım sen bañtalsın ne efsun okuduñ

246 b

(1) kim seniñ yüzüne beni bağlayu kodıñ didi seyyid işerü yürüdi yumruğın (2) döñdi eydür bire mel'ün ne herze söylersin diyüp ağzına urdı kim (3) dişleri boğazına gitdi yüzi gözi belürsiz oldı seyyid hazret (4) kullarına gelüñ diyüp çağırdı kullar gelüp kapu açup içerü (5) girdiler seyyid bir kuluñ eline muhkem atmac virdi söyledi kim urırdı ol çağırdı kim (6) ben falıkratım ol bañtaldır kul eydesün bañtalsın dir inanmazam (7) diyüp yüzine döğdi döge döge hurd ü haş¹¹ eyledi ol dem idi kim (8) kayşer irişdi seyyid karşı vardı yüz yire urdı dest-bûs (9) itdi merhabâ kıldı eyitdi şâh-ı 'âlem devletinde ol (10) uğru 'ayyârı nâ-bekârı tıtdım uş üç gündür kizm 'azab iderim (11) ne sizüñ oğlanlarınızı ne benüm kız karındaşımı dir didi (12) bunun tutulduğına şad oldı arkasında ne kadar kim libâs (13) geyerdi dükkelisın bañtala virdi andan seyyid birle değirmene geldiler

247 a

(1) falıkrat kayşeri gördi feryâd eyledi eyitdi şâhâ bî-hakkı nâr nûr (2) baña meded eyle ben falıkratım ol bañtaldır didi kayşer geldi eydür ey bañtal-ı (3) 'ayyâr hiç bilür misin ki baña eyleyüp durursun kanı dedem kanı atam (4) ve kanı kız karındaşım bunca cehâzla ve kanı beglerim ve kanı oğlum tekfûr (5) ben seni diri mi koram ya seniñ itdügin mi inanurum didi ol (6) çağırdı kim 'isa hakkçün ben falıkratım bañtal oldır ol kul kim (7) seyyid mü'ekkel komışdı ana eyitdi bire koman bu 'ayyârı (8) galabe eylesün didi pes döñdi kayşer

¹¹ Bu kelime metinde hurd u hâm şeklinde yanlış yazılmıştır.

seyyide eydür bunı neçe idelüm (9) seyyid eydür oda yaqalum kayşer eydür öyle olsun idelüm (10) eydür bu ‘ayyârı didi hemân sa‘at falıkratı çağırdı çağırdı (11) seyyid diyü oda yaqdılar andan seyyide çok nesneler virdi eydür neçe (12) tutdıñ dir seyyid hâzret bir bir şerh eyledi andan kayşer ile (13) döndiler şadı-hurrem şehre geldiler seyyid falıkratın ruhbânların

247 b

(1) dine da‘vet eyledi olayın kodı olmayın kırdı bu tarafından (2) kayşere geldük hoşlukla gelüp tahta oturdu ez-in cânib bu gün (3) begleriyle oturmuşdı fağfur-ı çinden bir kişi elçi tarıkiyla (4) gelüp kayşere nâme şundu okudılar dimiş kim kızuñ oğluma (5) viresün nâmeniñ mefhûmın bildi eyitdi ben ben kızum viridururum (6) seyyid eydür kime virdin kayşer ‘abduvehhâbı gösterdi seyyid eydür (7) bu ne hüner bilür kayşer eydür cihân pehlûvânıdır seyyid eydür heybetde benden (8) görgisi yokdır eger beni başarsa eyüdir didi ‘abduvehhâb turugeldi (9) güreşdiler seyyid ‘abduvehhâbı başdı dağı aldı yürüyüvirdi (10) kayşer kaktı eydür noldıñ şuna başıduñ didi ‘abduvehhâb (11) eydür baştaldır kayşer hây buluñ tiz didi neçe kim istdiler bulamadılar (12) ol geçdi yarındası gün ‘abduvehhâbın gönlüne kayşer kızınuñ (13) ‘aşk maħbesi ve ħasene ve cemâli düşegeldi melûl oldu toğan

248 a

(1) getürdi eve vardı deñiz kenârına yürüdi bu yaña seyyid ol (2) yaña ol yine çıktı deñiz kenara geldi nâgâh ‘abduvehhâb (3) dağı toğan bir kuşa şaldı seyyid dağı bir ok urdı toğanı (4) öldürdi ‘abduvehhâb eydür toğanı niçün öldürdiñ seyyid eydür yâ sen (5) niçün kâfir olduñ ol eydür kaža-yı âsmâna uğradım seyyid eydür (6) toğan dağı każaya uğradı didi ‘abduvehhâb dağı geldi gördi (7) atından indi gelip seyyidiñ ayağına düşdi ol merd-i merdân-ı câyın (8) süvâr-ı cihân seyyid baştal ğazi çünkim ‘abduvehhâbı gördi eydür ey bî-çâre (9) kanı bunca namâzıñ ve niyâzıñ ħaccuñ ve ta‘atlerün kanı (10) bunca peygamber öñinde ğazalarıñ didi ‘abduvehhâb çün bu sözleri (11) işitdi böğürdi deñiz kenarına geldi ğusl eyledi geldi yine seyyidiñ öñünde (12) imân getürdi ol ak kuş yine geldi ağızına girdi imân-ı nûr (13) ağızında berk urdı ol şûret ağardı seyyid eyitdi imdi sen

248 b

(1) malatya'ya varasın oğlanlarım isteyü giderüm didi uşda 'abduvehhâb (2) kademinde baş kodı 'azm malatya kıldı seyyid dağı oğlanların (3) isteyü bir tarafa vardı her şehre kim varırdı beginüñ kızın gitmiş (4) bulurdu bir gün tafa geldi gördi kim bir bölük koyun yürür seyyid geldi (5) çobana şordı kim bu koyun kimüñdür çoban eydür ne şorursın (6) yürü git didi nâgâh bir kız çıkageldi eydür ey baştal oğlanlarıñ (7) ben aldım eger beni alursañ oğlanlarıñ getüreyin didi seyyid na'ra urdu (8) kızın 'aklı gitdi seyyid tiz başın kesdi baş yoluna gitdi seyyid başıñ (9) ardınca gitdi ol baş geldi bir kapuya düşdi seyyid dağı (10) ardınca indi gördi kim bir delük içerü girdi gördi kim bir saray (11) içinde bir taht üstünde bir kız oğlan oturmuş başda (12) bir levh aşılmış tırır seyyid hazret levh okudu bir kapu buldu (13) ol kapu açdı gördi kim bir bağ ortasında bir gürz var tağa

249 a

(1) beñzer seyyidi gördi div hamle kıldı seyyid dağı tiğ-ı dağhağı çekdi (2) tırduğı yirden şıçradı şöyle çaldı kim hıyar gibi ortasından iki pâre (3) eyledi andan saraya girdi gördi kim kırk kızlar feryâd eylediler kim niye (4) geldüñ sağdan ve şoldan korkmayup didiler seyyid hazret diviñ (5) öldügin kızlara diyüvirdi hem kendüyi bildirdi hep birbirden (6) bu kızlar seyyidüñ ayağına döküldiler müselmân oldılar taşra çıkıldılar (7) nâgâh bir âvâz geldi kim ey baştal oğlanlarıñ kûh-ı kafda gûzende' (8) câzûnuñ oğlı katında esirdir bunda avunma diyü seyyid hazret (9) dağı âvâzı işitdi eydür inşa'allâh ta'âla 'azm kûh-ı kaf (10) kılam evet şimdi ki demde müselmânları koyup gitmek olmaz didi ol (11) kızları aldı aldı kapudan taşra çıkardı her birin maşamlar maşamına (12) gönderdi aralarından bir kız eydür ben kayşer-i rûmın kızıyam 'abduvehhâbiñ (13) 'avradıyam didi seyyid atın yelesine alup 'azm malatya kıldı revâne oldılar

249 b

(1) ez-in cânib bu taraftan kayşer leşker çeküp malatyanın üzerine çıktı (2) bu yaña seyyidlere haber oldu emir 'ömer halifeye peyk gönderdi hikâyeti bildirdi halife dağı (3) nâmeler perâkende kıldı otuz biñ er cem' eyledi ve altı biñ dağı (4) piyâde devşirdi seyyidiñ öldüğine çok ağladı ve dağı halife katında iki pehlûvân (5) var idi birinin adı hamid ve biriniñ adı kalâh bunları halife muşaddem kıldı (6) 'azm malatya kıldılar bunlar gelmede ez-in cânib bu yaña

malatya serverleri hazır olup (7) bindiler yetmiş mil şehirden taşra çıktılar bu
yaña kâfir leşkeri karşıladılar nâgâh (8) toz belürdi kayşeriñ leşkeri irişdi
‘akabince esâtûr kayşer çıkageldi öñine (9) iki yüz yedek yedilürdi ve hem yedi
sultan bilesince hıżmatına gelmişlerdi iki leşker (10) biri birine sâf bağladılar
turdılar aḡşam yetişdi kondılar bu taraftan karavullar (11) bindiler iki leşker
beklediler çünkim şabaḡ oldu iki taraftan (12) kös-i ḡarbi döğüldi iki leşker süvâr
oldılar birbirine karşı şâf bağladılar (13) münazır oldılar gözetdiler kanḡı
mübârız bugün meydâna girüp erlik göstere

250 a

(1) bu esnada rûm tarafından bir toz belürdi yel toza doḡundı iki pâre (2) eyledi
toz içinden bir saru ‘alem çıkageldi dibinde ol server-i ḡaziyân (3) ve maḡbûb-ı
‘âşıkân ve maḡlûb-ı ? seyyid baḡḡal ḡazi ol merd-i cihân rahmetu’llah-ı ‘aleyh (4)
rahmetü’ssa‘abe ‘aşkara süvâr olmuş sâm-süvâr gürzi omzunda ‘abduvehhâbıñ
(5) ‘avrat yanında hemândem bunlar ırakdan gördiler ḡarbu kopardılar eyitdiler
(6) ol bizüm serverimiz seyyid baḡḡal uş geldi diyüp şadlıklar idüp (7) karşı
vardılar dükkelisi piyâde olup başın yire koyup görışdiler (8) ve biraz ağlaşdılar
ya‘dzân şadlıklar itdiler çünkim çünkim esâtûr kayşer seyyid ḡazretin (9) gördi
serâsime oldu¹² eyitdi ey diriḡa neçe ideyin be ‘ayyâr yine geldi dirken (10) bir
kişi kayşere ḡaber virdi kim baḡḡal kızın getürdi ‘abduvehhâb yine müselmân
(11) oldu ve hem kızın daḡı müselmân oldu İstanbul içinde ne kadar (12) yarar
nesne varsa depredi devşirdi ben atama giderin didi baḡḡal (13) birle uşda bunda
geldi dir ḡaber virdi kayşer bu ḡaberi işitdi âḡ eyledi içine od

250 b

(1) düşdi bu derdiyle ḡaldı ez-in cânib bu yaña malatya serverleri (2) hazır olup
seyyid ḡazret daḡı kendüsi serḡuzeştin yârenlere şoyladı (3) dükkelisi du‘alar
ve şenâlar kıldılar emir ‘ömer eyitdi ḡalifeye daḡı nâme (4) viridük ol daḡı gele
gerekdir didi seyyid ḡazret anladın nâme yazdı (5) kendü vaşf-ı ḡâlın ‘ilam
eyledi ḡalifeye bildirdi eyitdi hiç kayd itmeñ (6) siz ḡadem zaḡmede ḡılıp gelmeñ
lâzım deḡil hemân bize himmet yoldaşı (7) eylesünler inşa‘allâḡ ḡaḡḡından
gelem diyüp gönderdi çünkim nâme ḡalifeye (8) yetişdi ‘azim şad oldılar

¹² Metinde “oldı” ifadesi eksiktir.

sevindiler şadlıklar kıldılar kim vaşfa gelmez (9) ez-in cânib bu yaña esâtûr melûl perişân oldı eyitdi diriğa (10) neçe ideyin bu baţtal elinden cigerüm hûn oldı târiyûn oda yaqdı (11) olmadı çâh-ı cehenneme bırağdılar nesne olmadı ve 'uğba zehir virdi hılaş (12) oldı ve falıkrağ oda yaqdı girü dirildi didi yağlığın (13) yüzine tıtdı hây hây ağladı ol mel'ûn kendüyi cigerin

251 a

(1) tağladı bir veziri vardı mürted idi yusuf maħaħ oğlanlarından (2) idi adı ħanñıla idi yirinden tırugeldi şâhâ ğuşşa (3) itme bir baţtalıñ başın alayım senüñ ħızmatına getüreyin didi esâtûr kayşer dağı (4) eyitdi eger sen bu işi idicek olursañ memleketüñ yarusı senüñ (5) olsun didi ħanñıla mel'ûn hemân bundan tırugeldi câme mübeddel (6) kıldı seyyid ħazretiñ ħasdına revâne oldı ez-in cânib bu tarağdan (7) yüz biñ eriyle ħamid hâşim ħalifeden geldiler emir 'ömer bunlara ħonukluk (8) eyledi ol gice hâşim ħaravula çıqđı bu yaña kayşer leşkerin neħağur (9) binmiş didi ħanñıla mel'ûn yol bulup seyyidiñ bârgâhına geldi bir yirde (10) oturđı bir elmas ħançer ħazır eyledi seyyid taşra çıqacak ura şankim (11) uyku vağt oldı seyyid diledi kim taşra çıqa ol mel'ûn bir ħarañu yirde (12) tırdı seyyid geldi kim geçe gözi ol lâfire tuş oldı mel'ûn ħanñıla dir (13) dir ditredi elinden ħançer düşdi kendünün öni uçdı seyyid ħazret

251 b

(1) anı gördi ħançerin elinden aldı seni bunda kim gönderdi diyü su'âl (2) eyledi toğrusın eydürdi ol mel'ûna bend eyledi irte (3) ħağğından gelem didi ez-in cânib bu yaña hâşim ħaravulda ilen ħanatûra (4) berâber geldi bir kılıç ile çaldı kim ħalem gibi iki şâk eyledi otuz kâfir (5) idi şındı kayşeriñ üzerine bırağdı ol 'azamet leşker ğafil (6) iken beleñleyü tırdı geldiler ol gice urdılar irteye degin biri birin kırdılar (7) yigirmi biñ kâfir kılıçdan geçdi subħ vağtin oldı iki tarağdan bindiler (8) şâflar bağladılar tırdılar seyyid buyurđı meydân ortasında ħanñıla'ı (9) ber-dâr eylediler kayşer anı görüp zârılık kıldı ağladı bu yaña (10) ħürmeng kim kayşeriñ kızıdır sürdi seyyid ħatına geldi eydür destûr (11) viriñ atama birħaç cevâbım vardır bir kâğıd yazınca işbu benüm ħikâyetimi (12) ve sizin nice ħalas eyledüğünizi hep 'ilam ideyin ola kim ol dağı (13) toğrı yola gele didi seyyid dağı destûr virdi kız dağı kendü

252 a

(1) vaķı ‘asın tefsir kıldı ve bünyâd itdi kim din-i muħammed yeğdir bu kişi her ne (2) iderse ol din berâkatında ider imdi gel sen dağı müselmân (3) ol yağud ħarâma muķı‘ ol bu kişiyle barış yoķsa helâk olursun (4) ‘aķlıñ başına cem‘ eyle yoķ yire helak olma didi bir esir buldılar (5) nâme‘i eline virdiler kayşer kıatına geldi çünkim kayşer nâme‘i oķudı pâre pâre (6) eyledi yemlihâ dirlerdi bir kâfir vardı güreşçilerden idi meydâna (7) girdi sünilerden muħsin girdi birbirine muķabil oldılar bir đarbıla (8) yıķdı helâk eyledi gürken dirlerdi bir mürted vardı muħsine (9) berâber geldi muħsin eydür ey kâfir ol vardıñ diniñ terk idüp kâfir (10) olduñ tiz yine müselmân ol yoķsa sen bilürsin diyüp biri biriyle (11) ħamle kıldılar ağır muħsin bir kılıç urdı la‘in iki pâre oldu bir dağı (12) girdi anı dağı öldürdi naķrûn dirlerdi bir kâfir vardı ğayet (13) gürbüz idi ol girdi bir đarb-ıla muħsini yıķdı hemândem seyyid bir ra‘dvâr na‘ra

252 b

(1) urdı naķura¹³ muķabil oldu naķur eydür ey baķtal buğday (2) biti imişsin kıande idüñ değirmen şaşı altına kıorlar sen girü çıkarsın (3) uş gör ki saña bugün niler iderüm didi ve kıılıç ħavâle kıldı seyyid men‘ (4) eyledi nöbet seyyide degdi ‘aşkarı kıaşıvirdi seyyid naķurı kıuşa (5) ğından kııtdı getürdi yire urdı indi bağladı kenâra (6) getürdi tiz buyurđı bir ağaç dikdiler naķur aşdılar dirile derisin (7) çıkardılar çağırđı çağırđı cân cehenneme işmarladı derisine ot kıoldı (8) dılar ařaķodılar küffâr leşkeri olanı görüp üstlerine (9) heybet oturđı ayruķ kimse meydâna giremedi esâtûr (10) buyurđı leşker bir uğrudan ħamle kıldılar süniler her biri bir ejdehâ (11) olup kâfir kıanın seyl gibi aķıtdılar ol ğün ğice degin (12) ceng oldu vardıkça ceng germ oldu müselmânlar azacıķ (13) idi ħayli buñaldılar Nâğâh şubh vaķtı oluncaķ bağdâd yolundan toz kıopdı

253 a

(1) ħalife yüz biñ erle çıkageldi kendülerin kâfir leşkerine urdılar (2) seyyid ħazret çünkim görđi ħalife geldi ğayret eyledi kıayřeriñ (3) sancağına sürdi nice kim oķ attılar şavaş ideğördiler çâre (4) olmadı hemândem irüp kıayřeriñ taķtına sünü urdı esâtûr (5) taķtından aşağa indi tiz yedek çekivirdiler bindi kıaçdı baķtal (6) irişdi ‘alemi aķdardı kâfir şındılar kıaçdılar süniler ardınca kıovdılar (7) esir idüp

¹³ Bir önceki sayfada “natrûn” şeklinde yazılan isim burada “naķûr” şeklinde yazılmıştır.

getürdiler hâlife kâtına dükkeli cem´ oldılar seyyid gelmedi (8) üç gün istediler ez-in cânib bu taraftan kayşer üç gün (9) kaçdı tenhâ bir çeşmeye yetişdi bir deyr vardı meğer seyyid hâzret (10) kayşeri kova ol deyre getürdi ol arada kendüyi ruhbân şekline (11) koydı kayşeriñ öñine geldi du´alar eyledi eyitdi şâhâ kerem (12) eyle deyre varalum bir dem asayiş alıñ ve hem bizüm şarâbumuz ğayet (13) lañifdir birkaç kadeh nûş idüñ didi esâtûr nazâr eyledi

253 b

(1) gördi kim bañaldır diledi kim kaçâ seyyid hâzret atından tutdı (2) elin kafasından bağladı ve ´azm hâlife kıldı bu yaña seyyid için müselmânlar (3) perişân oldılar nâgâh seyyid çıkageldi toğrı hâlifeye geldi (4) hâlife seyyidi görüp şad oldu iki gözlerinden öpdü seyyid buyurdı (5) siyâset areste kıldılar heybetle cellâdlar hazır turdılar kayşeri getür (6) diler seyyid baş kaldırdı eydür yâ kayşer gel müselmân ol ahır (7) kızuñ hikâyetiñ işitdüñ şol işler kim ben işledim kendü göz (8) üñle gördüñ dükkelinin muhammed muşafanın sallallâhu ´aleyhi vessellem (9) nûr-ı berakâtındadır imdi gel müselmân ol seni girü maķamıña (10) göndereyin didi kayşer eydür ey pehlûvân her ne kim söylersen (11) sen rast söylersin amma ben müselmân olıncaķ millet benden (12) yüz döndürürler ´aşı olurlar benüm dirliğüm olmaz didi (13) seyyid eyitdi her kim seniñ emrüñe muñi´ olmazsa baña bildir ben

254 a

(1) anuñ hakkından gelürüm didi esâtûr eydür kavlı dağı idelüm (2) eger oğlum tekfûrı getürürseñ ayruķ hüccet itdim müselmân (3) olam didi seyyid eyitdi dest-i hañ vir eger müselmân olmazsan (4) ben dağı amân virir miyim seni öldürürüm didi kavlı muķkem eyledi (5) hemândem kayşerin elin çözdü hil´atlar geyürdi on biñ (6) esir vardı azâd kıldı kayşer işmarladı sancaķ getürdi (7) uşda hâlife de ´azm bağdâd kıldı seyyid ve emir ´ömer ve baķı (8) yârenler dağı ´azm malatya kıldı her biri kendü maķamlarında (9) karar kıldılar işbu kışşa-i ´acayib ve ğarayib byracıķda (10) tamam oldu her kim ki muhammedîdir ´alkla ´âşıkâne şıdķla şadıķâne (11) şalavât virelüm muhammed muşafanıñ pâk ruhuna (12) meclis-i çehârım hikâyet-i deften kûh-ı kaf seyrân bañtal-ı seyyid (13) ger seversin ´aşķla peygamberi vir şalavât mu´sibetden ol beri

254 b

(1) bir ğazâvat eydüm ben de saña seyyidi şerh ideyüm ögüd saña (2) neçe kûh-ı kafa vardı dinlegil neçe kırdı bunları añağil (3) yetmiş iki biñ milleti kendüzine neçe uydurır girerler sözine (4) bunca dürlü ma'cerâtlar iderse buluşup hızırla bunca giderse (5) kâmusı şerh ideyim saña bire vir şalavây seyyid-i peygâmbere (6) râviyân-ı aḥbâr ve nâkılân-ı âsâr ebu'l muḥsin şâh ki işbu kitâbın râvisidir (7) şöyle rivâyet kılup eydür ki günlerde bir gün seyyid baṭṭal ğazi (8) eyitdi himmetiniz benüm ile bile olsun ben kûh-ı kafa giderim (9) didi oğlanlarım isteyü ve hem kayşeriñ oğlu tekfûrı bile ümiddir (10) inşa'allâhu ta'âla ve taqdir iş muradıma ola yine gelem didi serverler (11) dükkelisi seyyide du'alar kıldılar seyyid ḥazret bunlaruñla veda' (12) laşup 'azm rûm kıldı bir nice günden soñra kayşere yetişdi esâtûr (13) kayşer seyyidi görüp ikrâm eyledi ve 'izzetler idüp yoldaş

255 a

(1) alup bile gitdi günlerde bir gün anda kal'a-yı sinbaṭa irdiler (2) deñiz kenârı idi bir iki gün anda turdılar ba'dezân seyyid eyitdi (3) yâ esâtûr bize bir üstâd-ı mellâh gerekdür benüm-ile yoldaş olup (4) kûh-ı kafa ilede kayşeriñ bir üstâd gemicisi vardı adı kañardı (5) anı çağırdı istimâlet virdi iki yıllık nafağa düzdi seyyid ḥazret (6) ve gemici kayşer birle veda'laşup gemiye bindi tevekkülün 'ali allâh kılup (7) revâne oldılar râviler şöyle rivâyet kılurlar seyyid baṭṭal ğazi (8) her kânde kim bir zerre görirdi gemiyi aña sürerdi oğlanlarından (9) ḥaber şorardı neçe kim isterdi çâre idemezdi tamâmet (10) bununla yürürdi bir gün bir tağ göründi gemiyi tağa sürdiler (11) çünkim ol kenara yetdiler seyyid taşra çıkdı gördi kim bir çeşme (12) 'abdest alup namâz kıldılar ol gice anda kaldılar şol karañuluğ (13) olıncaḳ karşudan bir od şu'lesi peydâ oldu seyyid yoldaşlar

255 b

(1) ina eyitdi tiz siz gemiye giriñ ben varayın şol od nedir göreyin (2) didi revâne oldu yakın geldi gördi kim bir mağarada bir şu'le (3) andan gelüp ilerü geldi gördi kim bir mağarada kırk 'ifrit (4) zengi oturır şarâb içerler serḥoş olmuşlar ortalarında ulusu (5) yârenlerine eydür hiç bilür misin kim ben niçün geldim eyitdiler buyruñ (6) zengi eydür şu tağın ardında bir şehir vardır adına seylân (7) dirler bir pâdşâhı vardır adına 'asced dirler bir kıızı vardır (8) adına hûmâ-yı dil-efrûz dirler neçe yıldır kim 'âşığıyım ben bunda andan (9) ötürü kıldım didi ol

oturanlar her biri birer da'va kıldılar (10) varalum getürelüm didiler ol zengi eyitdi ol iş benümdir (11) siz oturun didi uş ben geldim diyüp tırdı yürüyüvirdi (12) bir zamandan soñra yine geldi ayuñ on dördüne beñzer bir kız kıltuğuna (13) almış geldi yanına oturdı kodı bir kadeh şarâb viridi

256 a

(1) almadı ol 'ifrit bunları görüp kendüden gitdi ol mel'ün (2) ol dem duñter nâr sineye el arkasıyla ağzına urdı kızuñ ağzı ve burnı kanadı (3) tiz iki elin bağıladı yanında kodı yatdı ol begler yine içmege başladı (4) çünkim içdi mest oldu düşdiler yatdılar seyyid hâzret bunları taşradan (5) diñledi gördi kim bunlar yatdılar seyyid içerü girdi hançeri eline aldı kırkınuñ (6) dañı başını kesdi kızın dañı elünüñ bendin çözdü kız seyyidiñ (7) ayağına düşdi eyitdi kimsin kim geldin beni bunlarıñ elinden aldıñ (8) âzâde eyledüñ didi seyyid eyitdi gel hele yol göster seni maķamıña (9) iletem andan soñra beni bilesin didi kız kılağuz oldu seyyid birle (10) yola girdiler ol tağı aşdılar seylâna yetişdiler seyyid burca kemend (11) atdı yukarı çıkdı kıızı dañı aldı sarayına iletdi ravzından (12) içerü kodı kendüsi revâne oldu şehirden taşra geldi bir çeşmede (13) abdest aldı namâz kıldı uyhusı geldi yatdı uyudu nâgâh uyandı

256 b

(1) gözün açdı gördi kırk dervişler hırka pûşlar seyyidi ortaya (2) almışlar tıururlar dükkeli dervişler seyyide selâm virdiler hıżmat (3) eylediler şafâ geldiñ pir-i islam-ı din ve ey sultan-ı rûy-ı (4) zemin didiler seyyid eyitdi ey dervişler ben kimim eyitdiler sen seyyid bañtal (5) ğazisin biz bu şehrüñ dervişleriyüz bu gice resullullah sallallâhu 'aleyhi (6) vessellemi düşümüzde gördik bize bu maķamı şalık virdi eyitdi (7) bañtal yarın anda varıp yatsa gerek diyü bizi size gönderdi tiz bunda (8) resullullahıñ işâretiyle geldik tur imdi seni kendü maķa (9) mımıza iletelüm didiler seyyid hâzret tıurı geldi bunlar gele şöbet eylediler (10) andan soñra seyyid eyitdi yârenler benüm deñiz kenârında yârenlerüm (11) vardır şimdi anlar baña muntazırlardır didi bu dervişler (12) eyitdiler resulullâh şöyle buyurmuşdır kim kırk gün bunda bizimle (13) bile olasın didiler seyyid eyitdi imdi ben bunlara bir hıżmat göstereyin

257 a

(1) didi çıkardı bâzûbendinden bir güher bunlara virdi aluñ (2) güheri karşı geldiler oturdılar diler kim şatalar nâgâh iki (3) hâdim gelüp seyyidiñ önünde du'alar eylediler eyitdiler ey pahlûvân (4) kandesiz bir haftadır sizi isterüz kerem eyleñ sizi hümâyûn (5) dil-efrûz okur didiler seyyid hâzret eyitdi falân dervişler (6) katında oluruz eger beni isterseñüz anda gelün didi çünkim (7) bunlar seyyidiñ makamın bildiler geldiler dil-efrûza haber virdiler ol dem (8) hümâ-yı dil-efrûz buyurdu ulu konukluk ideler kırk dervişin (9) ve seyyidin katına geldiler seyyidi karşılayup çok özürler diledi ikrâmlar (10) kıldı sedire geçüp oturdılar kırk kaz pişürüp (11) birer güher koymışlar bir dervişin önüne getirüp kodılar bunlar (12) siziñ mâluñuz olsun odañuza götürüñ didi ondan (13) soñra yidiler içdiler yine kız gelüp seyyidiñ ayağına düşdi elin öpdi

257 b

(1) biñ kızıl altun önüne kodı çok özürler diledi yine (2) makamına gönderdi ondan soñra geldiler ol dervişler kazları (3) pârelediler kim yiyeler gördiler kim her birinde bir güher var sevindiler (4) seyyid dañı ol biñ altunı dervişlerin önüne kodı (5) aluñ harcayuñ didi dervişler seyyide du'a idüp aldılar (6) bir gün bu dervişlerden birisi ol kazdan çıkan güheri (7) bâzara getürdi kim şatalar şarraf güheri gördi eydür bir dem (8) sen bunda oturasın varayın evden altun getüreyin didi (9) sürdi pâdşâhın katına geldi hikâyetin bildirdi 'asced (10) kağıdı tiz buyurdu kim ol dervişi alup pâdşâhıñ katına (11) getürdiler 'asced eydür hây derviş bu güheri kande bulduñ (12) derviş eyitdi bizim ulumuz vardır baña ol virdi hikâyetin (13) anda tıyıñ didi tiz adam şalup geldiler ve bağı dervişleri

258 a

(1) tıtdılar pâdşâhıñ katına getürdiler 'asced şordı kim seyyide (2) bu güheri kande bulduñ kanden uğruladıñ didi seyyid eyitdi (3) hây ben uğru degülem hâşâ ben nesl-i muhammed muştafa sallallâhu 'aleyhi (4) vessellemim 'ömrüm içinde dünyâda olan güher benüm katımda bir puş kadarı (5) yokdır didi tiz 'asced şehr bezirgânların cem' eyledi hiç bu kişi (6) bilür misiz didi ortalarından biri nazâr eyledi eyitdi senüñ (7) devletin bunu bunda getürdi bunuñ uğruluğu ve fitnessi (8) 'âlemde meşhûrdır benüm adım şaḥadır 'uḡba kazının karındaşıyım (9) kanlumdır karındaşıımı öldürdi evet seniñ devletiñ (10) bunu ayağına getürdi niye durursın tiz emreyle öldürsümler didi 'ascediñ (11) cânına od düşdi işâret

eyledi aldılar bunları taşra iletdiler (12) kırk dâr ağacın dikdiler bu dervişlerin ellerin bağladılar (13) nöbet seyyide değdi cellâd ilerü yürüdi kim seyyidi bağlaya seyyid eli

258 b

(1) ardıyla şöyle urdı kim çenesi uvandı depesi üstüne mu'allağ (2) yığıldı ğalabe oldu bir şehmuş bâzubantla urdı seyyid döne (3) geldi ol herife bir muşt öyle urdı kim depesi üstüne mu'allağ (4) yığıldı beyni burnundan geldi birbirin üstüne ğuluv kıldılar seyyid hâzret (5) bir demde yedi sekiz kişi depeledi hümâyûnıñ hâdimi anda yetişdi (6) geldi tiz kıza haber virdi kız dağı ata binüp ol hengâ (7) meye geldi attan indi atdan indi gelüp seyyidiñ kâdmetine baş kodı (8) ma'zur tutun yâ pehlûvân sizi bilmediler tiz emreyledi ol kırk (9) dervişiñ ellerin çözdiler 'ascede haber getürüp kızına berâber (10) geldi hây saña noldı kim bunuñ gibi işde buluñdın didi kız (11) bir dem sâkin ol haber algil didi kendü vaşf-ı hâlin (12) atasına 'ilam eyledi bunlar uğrı degüldir ol güherlerin ben (13) virdim didi 'asced kendüyi devşirdi tiz adamlar gitdiler

259 a

(1) varup ol mağarada kırk zengi ölülerin buldılar her biri (2) bir tam gibi şişmişler yaturlar gelüp 'ascede haber virdiler cânına (3) od düşdi tiz piyâde oldu geldi seyyidiñ kâdeminde baş (4) kodı ol kırk dervişler birle seyyidi alup sarayına getürdi (5) girü tahta geçüp konukluklar eyledi seyyid kendü hâli ve bu vilâyete (6) ne için geldügin şerh eyledi uşda 'asced dağı kıızı seyyide (7) virdi bir nice gün virdi bir nice gün toylar ve düğünler eylediler seyyid geitmege yarağ (8) eyledi bundan revâne oldılar seyyid hemândem bir zevrağa bindi (9) bir pir eyitdi huğavende siz gemide turuñ ben varayın göreyin (10) bu ne yirdir didi gemiden taşra çıktı gitdi bir kal'aya çığa (11) geldi çünkim yakın geldi gördi kim kapusunda üç zengi otururlar (12) birbirine karşı geldi eyitdi kimsin pir eyitdi ol bir kişi gice (13) cihânı 'ayyarlığa tutdı uş seylâna geldi 'ascediñ kızın

259 b

(1) aldı didi bunlar eyitdiler bizüm kırk serverimüz vardı (2) içinde ulumuz 'ascedin kızın severdi ol bu gitdi hiç andan (3) haber bilür misin didi şağha mel'ün eyitdi kim ol kırk zengi (4) mağarada olurlardı seylân yanında siziñ serverüñüzün (5) ve zengilerin başların kesdi benüm dağı karındaşım öldürdi

(6) kanlumdır ben dahı fırsat isterim uşta imdi deñiz kenârında (7) getürdim eger gayretüñüz varsa siz gizlenüñ ben anı bunda bir bile (8) getüreyin şöyle kim yatup uyucağ gelesiz başın kesesiz didi anlaruñla (9) şöyle kavlı itdi kendü sürdi seyyid katına geldi eyitdi huða (10) vende birâz ilerüde bir kal´a gördim korkdım ilerü varmağa (11) didi seyyid eyitdi ben varayın diyüp birâz aşğa yuğaru (12) gezdiler kimse yok zengiler seyyidiñ gemisin alup gizlediler seyyid gelüp (13) şağhaya eydür ey pir kanı zevraklar şağha eydür birkaç kişiler

260 a

(1) geldiler baña kaşd itdiler kodım kaçdım zevrakı alup gitdiler (2) didi seyyid melül olup uykusı geldi yatdı uyudı şağha mel´ün (3) turugeldi zengilere haber virdi kılıçlar çeküp seyyidiñ üstüne (4) yüridiler seyyid düş gördi kim muğammed muştafa şallallâhu ´aleyhi vessellem (5) gelür eydür ey cigergüşem tur yuğaru saña kaşd itdiler didi (6) seyyid ra´dvâr na´ra çıkardı turugeldi ol üç zengileriñ (7) heybetinden ´ağılları gitdi ellerinden kılıçları düşdi (8) seyyid bunlarıñ için dahı depeledi döndi şağhaya eydür (9) yâ pir işbunları gördün niçün haber itmediñ didi bunlar (10) bu sözde iken deñiz içinden bir şanduk çıkageldi gâh çıkar (11) gâh batar seyyid zevrağa bindi karşıladı deryâ kenârına (12) çıkardı kapağın açdı getürdi gördi kim bir hûb şûretlü yigitdir mülükâne tonlar geyer (13) tiz yüzüne şu sepdi ´aklı başına geldi turdı oturdı seyyid buña haber şordı kim ne kişisin

260 b

(1) hâliñ nedir didi ol civân eyitdi ben şehr-i ´unşurdanım atam (2) adı sercâsdır hem gûyende-i muğammedü´r resullullahım didi atamıñ oğlı (3) ve kıızı olmamış neçe neçe kurbanlar ve şadağalar virir imiş bu kez atam (4) hamile olur beni vücuda getürir bir işkenbe gibi baş ayak (5) belürsiz ama iki delük birinden nefes gelür birinden çürük gelür (6) hekimân ve cerrehân cem´ oldılar hiçbirisi raızı olmaz kim (7) işkenbeyi yaralar bir ay şaklarlar bir gün atam şikârda iken dört (8) derviş gelür birisi musevî ve birisi ´isavi ve birisi dâvûdî ve birisi (9) muğammedî bunları saraya¹⁴ getürir kondırır yedürir içürir ve bunlara (10) şorar kim kankı din yügrekdir her biri kendü dininden ögerler babam (11) bunlara eydür her birüñüz du´a eyleñ benüm oğlanuğum hulaş (12) bulsın her

¹⁴ Bu kelime "odaya" şeklinde yanlış yazılmıştır.

kanķıñuzıñ du'asından ħalaş bulursa ben daĥı anıñ (13) dinine gireyin didi dervişlerin üçi bile du'a itdiler çâre olmadı

261 a

(1) 'akıbet muĥammedî derviş üç gün oruç tutar namâz kılur (2) du'a ider ol işkenbe yarılar ben taşra çıkarım atam görür beni (3) sevinür imân getürir ve ili vilâyetiyle müselmân olur benüm adım mu'in (4) ħorlar çünkim büyürüm atam vefât ider ben tahta geçdüm atamıñ (5) bir ħarındaşı vardı yahûdi idi işitmiş kim atam öldi sürdi baña ħazaya (6) geldi ħafil iken beni tutdı diledi kim öldüre anam feryâd eyledi (7) ħomadı vardılar vardılar bir şanduka koydılar denize bıraĥdılar bilmezim ki ħâlim (8) noldı didi seyyidiñ ayaĥına düşdi baş yire ħodı seyyid bunu (9) aldı gemiye koydı revâne oldu ħarşudan bir taĥ görindi mu'in (10) eydür şol görünen iller bizimdir didi gemi aña sürdi şehr geldi şubĥ (11) namâzı kıldı bir yüce yirden bülend âvâz ile ezân okudı ol şehirde (12) dört yüz müselmân vardı hep seyyidiñ ħatına geldiler birisi seyyidi bildi (13) dükkelisine bildirdi dükkelisi seyyidiñ ayaĥına düşdiler seyyid mu'iniñ

261 b

(1) ĥikâyetin bildirdi dükkelinüñ özi güyendi namâzı seyyid birle (2) kıldılar seyyid ol cema'at alup şehre girdi toĥru âraste (3) geldiler ol kâfiriñ adı kûkül idi şordı kim hây ne kişisin (4) seyyid eyitdi ħalvet ol eydeyin didi tiz saray ħalvet kılına seyyid ħatına okudı (5) eyitdi söyle ĥaberiñ işideyin seyyid eyitdi tiz müselmân ol benüm baĥtal (6) ħazi işitdüĥin var ola ve hem ol yigit ħarındaşıñ (7) oĥlıdır niçün tutduñ denize atdıñ didi kûkül diledi kim (8) çağıra fi'lĥâl boĥazına el urdı berk tutdı boĥdı (9) cân cehenneme işmarladı seyyid taşra geldi bir yigiti eyitdi gel seni beg (10) oĥur iletüp anı daĥı öldürdi bir veziri vardı iĥerü girdi (11) seyyid eyitdi tiz müselmân ol diyüp kûküli gösterdi bu daĥı çağırayın (12) istedi anı daĥı depeledi birbiri ardınca yetmiş kâfir depeledi (13) ki kim dine da'vet itdi gelmedi hep kırdı andan soñra kûküliñ

262 a

(1) başın eline aldı taşra çıĥdı bir na'ra urdı kendüyi bildirdi (2) ol şehrin dört yüz müselmânı ħazaya meşĥûl oldılar seyyid çok adamlar (3) kılıçdan geçürdi âmân dilediler ol idi kim 'asced on biñ (4) kişiyle çıĥageldiler seyyidiñ 'avrat dil-efrûzıyla seyyidiñ fethine şâd (5) oldılar seyyid daĥı mu'niyi tahta geçürdi ol

vilâyetler (6) müselmân oldılar ez-in cânib seyyid yarak idüp gemiye girdi revâne (7) olup gitdiler ‘asced seyyide eyitdi hıdavende nitekim bundan (8) böyle gidesin ayruk bi’zzat adam yokdır yâvûz haturlu yerler (9) den didi seyyid eyitdi yâ ‘asced zahmet sanur seniñ kerem eyle sen (10) dön ben allâh ta‘âlaya sığınurum varsam gerekdir didi nâgâh (11) bir ak taş göründi üzerine çıkmak istediler yolın bulamadılar (12) bir zevrağa seyyid bindi ve bir zevrağa ‘asced bindiler revâne oldılar (13) ‘asced yol buldı geldi çerisi tağa çıkardı kondurdu oturdılar

262 b

(1) od yakdılar ‘asced nazâr eyledi gördi kim birkaç canavar geldiler (2) şol it gibi uluşdılar taş taş tolu âvâz oldı bir (3) şundan beş şundan elli yüz şundan biñ şundan çıkageldi (4) ‘asced bunları gördi âh eyledi tiz buyurdu çeri yaraklandılar (5) turdılar ez-in cânib seyyid hazret ol tağa yol isterken (6) uykusu geldi zevrağdan taşra çıktı bir yire yatdı (7) uyudu düşünde şâh-ı merdân emirü'l mü'minin ‘ali kerimullah-ı veccehe (8) gelür eydür ey pehlûvân bu sefer de çok ‘acayibler göreceksin (9) irtel kim uyanasın şu yüzünden bir alma gele yi kim dükkeli dilleri öğreneceksin (10) didi seyyid uyandı gördi şu yüzünde bir büyük alma gelür (11) aldı ol kudret almasın yidi dükkeli diller seyyide ma‘lum (12) oldı hele seyyid dahı bir yol buldı tağa çıktı gördi kim (13) ‘asced dükkeli begler kadide dönmişler korkularından ol

263 a

(1) itler dahı durmayayın galaba iderler çünkim ‘asced seyyidi gördi (2) eyitdi ey pehlûvân uşda hâ anlar ağzına düşdik didi seyyid eyitdi (3) siz tırñ ben varayın göreyin ki ne kavmdir diyüp ileri yürüdi (4) bunların dilince çağırdı kim bizden ne istersiz bunlar çünkim kendü dillerince (5) âvâz işitdiler çağırdılar kimsiz bu mağama ademlerden hiç uğradığı (6) yok idi didiler seyyid eyitdi beni pâdşâhıñuz katına iletüñ (7) kim benüm haberim vardır didi meğer pâdşâhlarının adına harsân (8) dirlerdi anda hazır idi aldılar seyyide anın katına getürdiler (9) seyyid ol kelbe du‘a eyledi hizmet eyledi harsân eyitdi hây bu (10) ademi bizüm dilimüzi kande öğrendiñ didi seyyid eyitdi ben dahı (11) sizdenim beni küçükden almışlar ademler içinde büyüdüm bunlarıñ (12) dinine girdim didi

harsân eyitdi bu gelen pâdşâh kimdir seyyid eyitdi (13) ‘asceddir bunıñ iki oğlu vardır kıl barâklar katında esir oldı

263 b

(1) ama bir maḥbûbe kıızı vardır saña virse gerekdir ol şart-ıla (2) kim aña yoldaşlık idesin hem oğlanların ḥalâs idesin (3) didi harsân çünkim kız haberin işitdi şad oldı sevinmekden (4) derisine sığmaz oldı seksârlara buyurdi eyitdi yarağ ilen (5) varalum bunıñ oğlanların alivirelüm didi ama kız haberi (6) harsânı yakdı pes kırk seksâr virdi kim varın gelini getürin (7) didi bu yaña seyyid ‘asced katına geldi ḥâli bildirdi kıızıñ (8) karnıklarından birini tutdılar bu gelenlere gösterdiler seksârlar (9) gelip harsâna haber virdiler sevindi ve kendin yapdın bilmez andan tırdı (10) ‘asced katına geldi seyyid karşı vardı aldılar harsân bârgâhına (11) kondurdılar yedürüp içirdiler seyyidi tutdup katına getürdiler (12) harsân mest oldı seyyid harsânla gerdege geldi kalanına destûr (13) virdi şol ḥalvet olıncaḡ seyyid ilerü yürüdi harsânıñ

264 a

(1) boğazına yapışdı şehâdet kelimesin ‘arz eyledi la’in feryâd (2) eyledi seyyid boğazın tutdı kırk beş diyü tıururken bazarlaşdılar seyyid (3) kanca tutdı şıkdı cân cehennememe ısmarladı tiz seyyid ḥazretleri (4) harsânıñ derisin yüzdü kendü eliyle tıuzladı tabaklık eyledi (5) irteye degin kıurutdı çünkim şabaḡ oldı seksârlar geldiler seyyid (6) harsânıñ derisin giyüp taşra çıkdı bunlara gelüp yüz gösterdi (7) dükkelisi yüz yire urdılar seyyid eyitdi bu ‘asced kızın baña virdi (8) bize daḡı vâcibdir bunun oğlanların kıl barâklarsan ḥalâs (9) idevüz didi diñ imdi on gemi on biñ er cem‘ eyleñ (10) varup bunuñ oğlanların kıl barâklardan ele getürelüm evet (11) ben bunların katında yiyüp içerüm siz varın bu didiklerim yaraḡ (12) eylen didi tiz vardılar on gemi on bin er çağırdılar (13) uşta andan gemiye binüp revâne oldılar dem-be-dem seyyid harsân derisin

264 b

(1) giyüp çıkardı bunlara istimâlet eydürdi yine ‘asced katına (2) gelür kırk günden soñra kıl barâklara yetişdiler gemilerinden çıkup (3) seyyid yine seksârleri nevâhat itdi istimâlet virdi ve kırk (4) yarar seksâr alup sürdi kıl barâklara geldi pâdşâhıñ (5) adı ğunuk idi karşı geldi seyyidi harsân şandı görüştüler (6) eyitdi ey karındaş nete oldı kıadm-i raḡıbdâ kılup bunda geldi (7)

ñüz didi seyyid eyitdi bu gelen pâdşâh-ı seylân adına ‘asced dirler (8) ulu pâdşâhdır iki oğlu esir olmuş kilimkuşlar katında (9) benüm katıma geldi kızın baña virdi bir kıızı dağı vardır kim ‘âlemi (10) eṭrafda nazırı yokdır ağı dağı saña virir ikümüz dağı (11) el bir idelüm oğlanların ḥalâs idelüm didi ‘anuḳ¹⁵ (12) sırtıdı bu sözi işüdüp şâḍ oldı seyyid ‘anuḳ aldı ‘asced (13) katına getürdi tiz bir çadıra kondurdi girü bir qaravaşı bezeyüp

265 a

(1) ‘anuḳa ‘arz eyledi seyyid ol gıce bunıñ dağı derisin çıkardı ṭabaklık (2) eyleyüp irtesi derisin giyüp ṭaşra çıkup begler geldiler du‘alar (3) eylediler seyyid eyitdi begler diñ imdi on biñ er ve on gemi hazır (4) idüñ işte ‘asced dağı kızın baña virdi imdi ben bunda (5) qarındaşım ḥarsânla şöḥbet iderim tiz siz yarağ idün diyüp (6) bunları gönderdi uşda bunlar on gemi on biñ er hazır itdiler (7) otuz gemi gördiler revâne oldılar kilimkuşlara yetişdiler ne (8) kışsa dırâz idelüm işbu nev‘ile yetmiş iki ṭâ‘ife kendüye (9) musaḥḥar eyledi her gün bir şuretle çıkardı bunlara istimâlet (10) ururdi bir gün bunlar bir cezireye irişdiler şuları dükenmiş idi gemiden (11) ṭaşra çıkıldılar seyyid gördi kim bir murg-zâr yeşilistân ağaçları çok (12) şikârları bî-ḥad otları yeşil ve zağfirân ve yeşil ve ferta‘il anda (13) şikâr itdiler geyikler köykünde başın seyyid anları gördi şükr

265 b

(1) eyledi bir dem teferrüç eyledi bir bu yaña çıkageldi gördi kim bir ḥûb (2) şaḥra ortasında bir ulu ağaç budakları âsmâna irişmiş ol ağa (3) cın altında üç kıpkızıl altundan ve bir ḳubbesi aḳ gümüşden (4) ve bir ḳubbesi zümrüdden ve bir ḳubbesi aḳ ma‘cundan seyyid bunları gördi (5) ne ‘aceb kıldı sürdi aşığa indi gördi kim birçok bıñar (6) âbdest aldı namâz kıldı seyyid ḥûb âvâziyla ḳurân okudı nâgâh (7) ol kubbeler açıldı içinden üç pir-i nuranî çıkageldi seyyide selâm (8) virdiler seyyid bunların selâmın aldı bunlar gelüp seyyidiñ yanında otur (9) dılar şöḥbete meşgûl oldılar râviler şöyle rivâyet iderler ki (10) seyyid ḥazret bunlarıñ yüzüne nazâr eyledi gördi kim yüzlerinden nûrlar (11) göge direk direk olmuş eyitdiler safâ geldin ey şülale-i resûlullâh şallallâhu (12) ‘aleyhi

¹⁵ 5. satırda “ġanuḳ” olarak yazılan isim burada “‘anuḳ” şeklinde yazılmıştır.

vessellem müştâk idük mübârek yüzün görmege elhamdülillah gördik (13)
didiler nâgâh heva yüzünden üç hunçe ıkageldi bunlarıñ önüne geldi

266 a

(1) yidiler yine du‘a itdiler bu hunçalar yine hevâ yüzüne gitdi seyyid bunlara (2)
su‘al eyledi bu ne maqamdır ve ne yirdir didi bunlar eyitdiler (3) buña
hurremabâd dirler kûh-ı kâf etegidir zülkarneyn bunda (4) zahmda olur biz dağı
zahmda oluruz biz zülkarneyn (5) yârenlerindenüz yüz biñ ev idük bunda olurduk
bir gün (6) biriler gelüp cümlemizi kırdılar biz kaçdık bir mağaraya girdik (7) bir
âvâz işitdik taşra çıkdık didiler taşra çıkdık bir bir (8) getürdiler işbu kubbelere
koydılar bizim zamanımızdan tâ şimdiye degin (9) beş biñ yıldır biz bundayuz
bugün allâh ta‘âlanıñ sevgili yâri (10) resulullâh şallallâhu ‘aleyhi vessellem
düşümüzde bize haber virdi kim (11) oğlum seyyid batıl gazi gelür anıñ emrine
mu‘î‘ munkad (12) oluñ ki oğlanların isteyü gelür ve hem bu divi öldüre
oğlanların (13) alup yine gönül muradıyla dönecekdir aña diyersiz ki becid ola
eglenmeye

266 b

(1) kim bir kâfir peydâ oldı benüm dinüme kaçd ider didiler kim (2) bâtil ide toğrı
yolu arta seyyid bunlarıñ adların şordı biriniñ (3) adı kâmil idi biriniñ adı hâbil idi
ve biri eyitdi benüm (4) adım ma‘ildir didi seyyid bunlara oğlanlarından haber
şordı bunlar (5) eyitdiler bu kûh-ı kâfıñ bir pâdşâhı vardır adına hilâl câzû (6)
dirler gûzende‘ câzûnın öldügin işidüp size kin bağlayup (7) vardı oğlanlarınızı
kapdı bunda getürdi evet bilmeziz (8) nitdi didiler andan soñra seyyid hazret
bunları bunda kodı kendü (9) sürdi leşkere geldi her bir ta‘ifeniñ pâdşâhı
şuretinde (10) çıkdı gözetdi istimâlet virdi kim hazır olun irtte ceng (11) yarağın
görüñ her kişi kim işbu tağdan iner önünüze gire âmân (12) virmeñ depeleñ didi
her bir maḥlukat kendü beglerin şanurdı (13) çünkim şabaḥ oldı ‘azamet leşker
saf bağlayup

267 a

(1) tırdılar seyyid tırdı pirlere geldi kim gördi dütünler ve gürüldiler (2) peydâ
oldı kaba kaplar kopdı ol pirlere eyitdiler hûdavende hilâl (3) sizüñ geldüğüñüz
tıydı bu gavgalar anundır didiler seyyid eyitdi (4) dilerim ki biriñüzi hilâle
gönderem oğlanlarım vire bunda (5) gidem ve vallâ virmezse ‘âlemi gözine tar

iderim didi mâ'il eyitdi (6) ben varayın hûdavende eger buyurırsañ evet bilürüm kim ölürüm (7) ama başum kaçığı tarafından inerse siz dağı ol tarafından inesiz (8) ve ol tarafa inün didi ol pirlere anı öyle gördi biraz (9) ağlaştılar mâ'il eyitdi yâ seyyid cânım senin yoluña kurbân (10) olsun evet dilerim ki beni kendü elüñle defn idesin ol (11) vaqt kim seyyidü'l evvelin vel ahırın munķable'l şan ve yevmi'l ömrü'şşat (12) mucibina ve murtazi muhammed muştafa sallallâhu 'aleyhi vessellem birisine iresiz (13) benüm selâm degüresiz kıyâmet güninde bizi şefa'atdan unutmaya

267 b

(1) didi revâne oldu birazdan gördi kim pirin başı (2) yuvarlanu tekerlenü indi seyyidiñ öñinde şehâdet kelimesin (3) getürdi seyyid ilerü vardı kendü elüyle defn eyledi (4) başı indügi yirden ol leşkeri çıkdı çünkim tağın (5) üstüne çıkdılar karañuluk gitdi rüşenlik oldu seyyid nazar eyledi (6) gördi kim bir şahra ortasında bir ak mermerden çatılmış şehir-i (7) mu'teber ucu âsmâna berâber olmuş hilâl câzû şehriñ (8) öñinde kırk bin 'ifrit divler ile câzûlar bilesince (9) kendüsi taht üstünde oturmuş çünkim seyyid gördi kaķķaha (10) ile güldi çağırdı kim ey baţţal ben seni isterdüm iline (11) varsam gerek idi devletüm seni benüm ayağıma getürdi ölümün benüm (12) elimdedir didi seyyid seksârlara eyitdi komañ uşda düşmâni (13) bulduķ didi seksârlar hamle itdiler ardınca kıl baraklar hamle eyledi

268 a

(1) yürüyüp bu ta'ifeleriñ pâdşâhları şuretinde her birisine istimâlet (2) virdi bunlar dağı kendü beglerin şanup bir yirden cümlesi hamle (3) kıldılar divlerü câzûları karışdılar seyyid 'asced katına geldi gördi kim (4) tâķati tâķ olmuş seyyid eyitdi yâ 'asced hiç korkma kim haķ ta'âla (5) niñ 'inâyeti bizümledir didi hıızır peygamber du'asın okudı (6) ol on biñ erin üzerine okudı eyitdi hiç turduğunuz (7) yirde kımidamañ deprenmen didi kendü özi cenge meşgûl (8) oldu katı ceng oldu kan gövde'i götürdi hilâl (9) buyurdu tahtın getürdiler hevâya çıkardılar mel'ün hevâ (10) yüzünden teferrüc iderdi seyyid hilâl gördi hevâ yüzüne (11) çıkmış câzûlukla meşgûl olmuş tururı seyyid allâ ta'âla şıgınu (12) hıızır peygamber du'asın okudı bir ok eline alup atdı taķdir-i ilâhî (13) ve kudret-i rabbani urdu hilâlin tahtından çıkup kulağın

268 b

(1) yardı gitdi la'in kaçdı kim şöyle indi kim seyyidi kapa (2) ol dem seyyid
 hazret allâh zikrin diline getürdi tig-ı dahhakıla (3) şol sağ omuzundan çaldı elin
 yire düşürdi câzû şöyle (4) çağırđı kim gökler veyirler şarşıldı fi'llhâl kendü elini
 (5) kapdı kaçdı şehre düşdi div câzû leşkeri anı gördiler (6) münhezim oldılar
 yüz kaçmağa tıtdılar seyyid yine yürüdi bu leşkerüñ (7) her birine istimâlet virdi
 her biri kendü pâdşâhları sanup (8) gönülleri ârâm iderdi seyyid ol gice gezdi
 her yire kim geldi gördi kim (9) divler yolları beklerler yol istedi bulamadı yüzün
 yire sürdi zârlık (10) eyledi münâcât itdi hemândem hızır peygamber çıkageldi
 selâm (11) virdi seyyid 'ilmiñ aldı hızır eyitdi seyyid mel'ül olma kim bu (12)
 vilâyetleri sen feth idesin didi atından aşağıa indi seyyid atına (13) bindirdi eyitdi
 atıñı şehirden yaña tıt didi seyyid öyle kıldı

269 a

(1) at pervâz kıldı şehrin çaķ ortasına kındı seyyid atından (2) indi sarâya karşı
 yürüdi kapudan içerü girdi gördi kim dört (3) şuffe şedâdı ortasında bir de
 süleymani taht üstünde (4) hilâl zâzû arkası üstüne yatmış ol kesük elin gögsi
 (5) üstüne kômış zârı zârı inlerdi seyyid kılıç yalın eyledi (6) tırdığı yirden
 şıçradı hilâl câzûyı tıvranınca boğazından (7) berk tıtdı kafasından bağladı
 hızır peygamber du'asın okudı (8) hilâl neçe kim câzûluk itmeğe kaşdı eyledi
 öñine gelemedi eyitdi (9) ey bağtal rûmda atamı öldürdün benüm cânımdan ne
 istersin (10) seyyid eyitdi ey mel'ün kanı oğlanlarım nitdin hilâl eyitdi (11) iş
 bunda getürdim periler elimden aldılar kapdılar evet kayşer (12) oğlı tekfur uşta
 tıtır seyyid hazret gördi kim taht ayağında bağlu (13) tıtır ilerü geldi elini şeşdi
 seyyid eyitdi tekfur sen misin tekfûr

269 b

(1) benim didi seyyidiñ ayağına düşdi seyyid ishâķ peygamberin kemerin (2)
 çıkardı hilâlüñ boğazına taķdı tekfûriñ eline virdi (3) kendü ardınca yürüdi aldı
 şehrin kapusına geldiler seyyid hızır (4) peygamberin kamçısıñ kapuya değirdi
 kapu açıldı taşra çıkdılar (5) yürüyüvirdiler 'asced katına geldiler seyyid buyurđı
 hilâl (6) getürdiler eyitdi yâ mel'ün kanı oğlanların neylediñ didi (7) hilâl eyitdi
 oğlanların periler aldı ayruķ haberim yoķdır didi seyyid (8) gördi kim hilâlden
 ayruķ haber bilmez tig-ı dahhakile çaldı iki pâre (9) eyledi bir kez çağırđı ne

ķadar c z lar varsa hep bildiler hil l (10) hel k oldu  artaĝan olup mecmu' divler ve c z lar (11) kaĝdılar seyyid buyurdu on biñ Şehre girdiler get rdikleri (12) dükkeli m ldan aldılar cümlesi ĝani oldılar kim kıyasa gelmez andan Őoñra (13) Şehir içinde bir  ubber gördiler öninde bir kişi oturmuş seyyid

270 a

(1) ĝazret sel m virdi ol kişi aleyk aldı ĝoŐ geldün (2) y  seyyid v y kim mel' n n Şerrinden bu iĝlimi ĝalaŐ eylediñ (3) didi seyyid bu  ubbe'i aĝĝil görelüm teferrüc eyleyelüm didi p r eyitdi (4)   biñ yıldır kim ben an n içine girmedim ve  apuyı aĝmadım didi ol dem (5) idi kim ĝızır payĝamber  ıĝageldi seyyid  arŐu vardı ayaĝına düşdi (6) ĝızır eyitdi ĝazañ m b rek olsun y  pehl v n bu vil yeti (7) ol k firiñ Şerrinden emin eyledinñ diyüp  apuyı aĝdı eyitdi (8) imdi dest rdır Ő h-ı z 'l arneyn ziy ret it didi (9) seyyid içerü girdi gördi bir baĝe env 'i yemişler uĝmaĝa beñzer (10) ortasında bir  ubbe ma'cundan bir  apusu var la'illerile (11) mürettep  ılmıŐlar seyyid içerü girdi bir Őaĝra   biñ adım anı (12) ve  ni var  amusın kim döŐemiŐler altın ve gümüş  ni dört (13) Şuffe biri birine  arŐu her birinde bir taĝt  urulmuŐ

270 b

(1) p dŐ h taĝt üstünde pturmuŐ arastaĝ Őis hekim ile kim (2) yanında veziri idi Şanki biri biriyle g l ci iderlerdi seyyid anlarıñ (3) heyetinden kendüden gideyazdı girü kendüye geldi ilerü (4) yürüdi gördi kim önünde bir levĝ yazılmış kim ey civ n bunda (5) muĝammed muştafa 'aleyhissel m nesli olasın ben kim iskender (6) olam tam met yedi iĝlimi  ttdim divleri perileri kend me musaĝĝar (7) eyledim evet bu benüm araday Ő retimdir içerü gir kim göresin (8) benim ĝ limi benden kıyas idesin ki d ny n n aşlı yokdır eger (9) var imiŐse idi baña ola idi kim d ny yı gezdim yecüc (10) ve mec c seddin ben çekdim dery yı iskenderiyeden aĝıtdım (11) aĝıru'l emr ecele   re idermedim uş dünyadan boŐ gitdim (12) cem'i m l  avar çaldı imdi sen daĝı yigitl g ne ve pehl v  (13) nliĝina aldanma her ne kim iderseñ ĝaĝ içün eyle dünyaya gönül virme

271 a

(1) her kim dünyaya gönül virdi maĝb r oldu her  aan ĝazret-i (2) nübüvete irişesin benüm sel mım degüresin yarın kıy met (3) gününde Őef 'atından unutmaya evet başum ucunda bir güher (4) vardır seniñ içün  odım alasın

bâzûbend idinesin beni du'adan (5) unutmayasın dimiş dağı çok naşihatlar eylemiş seyyid ĥazret biraz (6) ağladı andan el urdı ol güheri aldı pâzûbend (7) idindi girü taşra çıkdı kapular bağlandı seyyid girü gitdi (8) kavmine geldi oğlanlarından ĥaber bilmedi tekfur yanına okıdı eydür (9) yâ tekfur işbu ĥaliñüz noldı tekfur eyitdi bizi kapdılar (10) işbu mağaraya getürdiler seniñ ođlanlarıñ ile bir kıyu resmine (11) tenevvür kızdılar od yakdılar kim bizi anda büryân ideler elümüz (12) ayağımız bağladılar nâgâh hevâ yüzünden bir gülgüle belürdi (13) tarraķalar çatladı kılıçlar oynadı üçümüz bile kapdılar birazdan gördim

271 b

(1) bir div yetişdi periyi öldürdi beni kapdı aldı yine (2) bunda geldi ayruk bilmezem ki ĥâl nice oldı didi seyyid eyitdi ol (3) kıyuyu baña göster didi tekfur seyyidi alup anda getürdi anda getürdi seyyid gördi kim (4) bir bınar abdest aldı namâz kıldı dağı ağladı muĥammed muştafayı (5) şefi' getürdi bir sebze-pûş kırucuk çıkageldi kıymetli tonlar (6) giyer seyyide selâm virdi eyitdi niçün ağlarsın ey pelûvân (7) eger ođlanlarıñ için ağlarsan ĥoş sağ esendir (8) her biri bir pâdşâhdır seyyid eydür kıdedir kırucuk eydür tâmûs (9) peri kıatındadır kim kıamu perilerin pâdşâhdır köykü edindi (10) kıızların virdi şimdiki ĥâlde yüz biñ perileriñ seniñ ođlanlarıñ (11) ĥükmi altındadır oğlanların ulu pâdşâhdır ben (12) ol kıızların kıayesiyim kıinkim sen geldüñ hilâl mel'ûn (13) helâk eyledin ve bu vilâyeti anıñ şerrinden emin eyledüñ

272 a

(1) uş varayın tâmûsı getüreyin kim süni müselmândır ibrahim ĥalil (2) yüzün görmüşdir bu iklimi hilâl mel'ûn andan almışdır çünkü bunuñ (3) gibi erlik eylediñ uş varayın anı bunda ĥuzuruñuza (4) getüreyin diyüp ĥırgırdı hevâya tügdi birazdan neķķareler (5) ve borular ve kösler âvâzı geldi âsmânla zemin zelzeleye düşdi (6) râviler eydür çünkü periler leşkeri geldi kıondılar sâyebânlar ile (7) dükkelinüñ öñince orta boylu uzun şakallu bir kışi kıymeti (8) tonlar giyer bir periye binmiş ardınca bunca leşker geldi zemin pûs kıldı (9) selâm virdi eyitdi ey pehlûvân tamâm zaĥmetlerden elĥamdülillah (10) ve lillahi ki bu iklimi ol kâfiriñ elinden ĥalâs eyledin ben çok (11) derişdim helâk idemedim allâh ta'âla celle celelühü fethin size naşib (12) itmiş diyüp seyyid ĥazret ile görüşdi nâgâh ol kırucuk yine (13) geldi eydür ey pehlûvân kışi tâmûs peridir oğlanların kıayın

272 b

(1) atasıdır bu vilâyetiñ pâdşâhıdır didi seyyid hâzret şundi (2) tāmûsıñ elin tutdı eyitdi revâ mıdır ki benim oğlanlarım seniñ (3) katında tura baña haber itmeyesin didi tāmûs eyitdi huða (4) vende böyle getürmedügüme ma'zur buyurursan kendü kızlarım vir (5) idururum köykü idünüp dururum böyle getürmedügüme sebep oldur kim (6) oğlanlarıñ alasin gidesin beni bîçâre miskin koyasın didi seyyid (7) eyitdi siz perisiz biz ademüz çeşit yokdır tiz oğlanlarım getür (8) varıcağ söyleme didi bunlar bu sözde iken nâgâh hıızır peygamberüm (9) geldi tāmûs peri hıızır görücek ayağına düşdi eydür huðavende (10) bu kişinin oğlanların hilâl pençesinden alağodım getürdim (11) kızum virdim ol iklime pâdşâh kıldım şimdi bu kişi oğlanların (12) alup gitmek ister benüm oğlanlarım anlaruñla ins tutup dururlar (13) anlar giderlerse benüm oğlancuğlarım nola firağa doymayup helâk

273 a

(1) olurlar koyuvirmezem didi arada hayli söz oldı ahır hıızır peygamber (2) barışdırdı hıızır seyyide eyitdi ey pehlûvân vaqıt tardı islam (3) üzerine düşmân belürdi yine senden meded olur didi bu leşkeri (4) koyuvir gitsünler didi işte seyyid veda'laşup 'ascede destûr (5) virdi kim hazır itdi kızı humâyun-ı dil-efrûz seyyide teslim eyledi (6) kendü leşkeriyle gemiye binüp vilâyetine gitdi andan seyyid ol seksârlara (7) ve kıl baraklara ve her dürlü ta'ife kim kendüye musahhar kılmışdı (8) anların pâdşâhları şuretine girüp görünüp her birine (9) destûr virdi anlar dağı mağamlû mağamına gitdi seyyid oğlanların (10) talep kıilup isterken yüz bin peri ile nekkareler ve sancağlar birle (11) çıkageldiler seyyidiñ ayağına düşdiler yedi gün yediler içdiler hoş (12) geçdiler sekizinci gün yarağ itdiler tāmûs peri ile vedâ'laşup (13) revâne oldılar tāmûs girü kuh-ı kafa gitdi seyyid dağı

273 b

(1) cem'âtle ve kendü oğlancuğları ile deñiz kenârın tutup (2) revâne oldılar nâgâh namâz vaqtı idi namâz kıilup orda okurken (3) seyyid hâzret karşıya nazar eyledi kendü kılı müyesseri gördi geldi (4) seyyidiñ ayağına düşdi seyyid eydür bunda neylesin müyesser (5) eyitdi ticâretde geldim yollar bağlandı bunda kıldım didi seyyid (6) malatıyadan haber şordı müyessere eyitdi işitdim ki

düşmân belürmiş (7) islam leşkeriyle hayli zahmat itdi dirler didi seyyid çünkim (8) anı işitdi 'azim perişân oldı müyessere'i esâtûr kayşere (9) gönderdi müyessere kayşer katına geldi eyitdi sultanım müjde gâni (10) olsun huzuruñuza kim uş seyyid oğlun tekfûrı getürdi (11) didi esâtûr kayşer katı hasta idi buyurdı ne kadar (12) begler var ise qarşu vardılar seyyid tekfur babası ile görüşdiler (13) alup esâtûr kayşer katına getürdiler esâtûr döşeng

274 a

(1) içinde buyurdı seyyid gelüp baş ucunda oturdu eyitdi (2) ey şâh neyesin uş oğluñ tekfûrı getürdim didi esâtûr eyitdi (3) kanı göreyüm dağı müselmân olayın didi tekfur ilerü geldi atasınıñ (4) ayağına düşdi çünkim kayşer oğlu yüzün gördi 'aklı başından (5) gitdi kendüye geldi oğlu yüzini gördi iki gözinden öpdü (6) tırıg geldi lâ ilâhe illallâh muhammedü'r resulullâh diyüp müselmân (7) oldu kırk ulu begleri vardı bir bir anlara şerh eyledi yedi (8) gün kayşer didi oldu sekizinci gün vefât eyledi seyyid kendü (9) eliyle yuyup defn eyledi namâzın kıldı şemmâs katında müselmânlar (10) ve şehidler kabri vardı anda kodılar yedi gün 'azâsın tutdılar (11) sekizinci gün kayşer tekfur oldu begler hep geldiler bi'at itdiler (12) dükkeline indürdiler andan soñra seyyid gitmek istedi tekfur ağladı (13) yaluñuz ben bunda korqarım tırmağa didi seyyidiñ ortanca oğlu kim

274 b

(1) beşirdir tekfura yoldaş koşdı eyitdi ne vakt kim bir iş (2) gerek ola düşmân belüne baña haber idesiz didi beşiri anda kodı (3) neziri alup humâyun-ı dil-efrûz bilesince revâne oldılar malaçya (4) yakın yirde bir biñar katında kondı andan malaçya geldi (5) yârenler ile görüşdiler işbu kışşa-i 'acâyib ve ğarayib buracığda tamâm oldu (6) meclis-i pest müneccim hikâyet-i bâbek mel'ûn ve sergüzeşt-i bahtal (7) başlayıcağ söze yâ allâh digil sözün evelindeyim allâh digil (8) hem muhammede şalavâtla selâm dâ'ima dilüñde olsun ey hemâm (9) ben dağı bir hoş ğaza eydüm saña tut kulağın bir dem benden yaña (10) seyyidi diñle ki ne işler kıılır 'ayn kaçrayana resmle varır (11) bir neçe anda div öldürdüğün (12) ra'd câzûsına resmle bulduğın (13) kamusun saña eydüm ben ey bire vir şalavât seyyid-i peygambere

275 a

(1) rivâyet-i ahbar ve nâkılân-ı aşar ebu'l muhsin şâh ki işbu kitâbın (2) râvisidir şöyle rivâyet ider kim nâgâh gördiler kim bir alây (3) kârvân gelürdi anlar dağı ol bîñarda kondı seyyid hazret (4) kârbânuñ bir ulucasını ilerü okudı haber şordı (5) ol kişi eyitdi halife dünyadan nakl itdi mu'taşım (6) halife oldı ama bir kişi çıkageldi peygamberlik da'vasın ider (7) ok batmaz kılıç kesmez süñü kâr kılmaz ve od yakmaz toñuz etine (8) ve şaraba helâl dir ademlerin adın bilür anası atası adın bilür (9) yirden mâl çıkarır her ne kim dirse ol olur kıızı atasına (10) kız karındaşı er karındaşına helâldir dir iki def'a şehri urdı (11) yakdı harâb eyledi dükkelisi ana yüz tıtdılar hiç kimse muqabil (12) olmadı çok kal'alar yıkdı harâb eyledi dükkelisi aña yüz (13) tıtdılar hiç kimse muqabil olmaz çok kal'alar yakdı didi ve dağı

275 b

(1) seyyid bahtal ğazi belürsiz oldı hiç ölüsü dirisi belürmedi (2) müselmânlar ol mel'ûnıñ elinden 'aciz qalmışlardı adı (3) babekdir tebriz vilâyetin harâb eyledi 'acem mülkin tamam tıtdı (4) seyyid eyitdi aşlı ve nesli kandandır bâzırgân eydür halife (5) mâmûn zamânında atası bağdada varmış ğayet uğrı (6) imiş gelürler halifeye şikâyet iderler halife buyurır şehirden (7) kovarlar çıkar bir köye varır anda sığır güderler meğerkim (8) ol köy ıssınuñ bir câriyesi var imiş bir kezlük anuñla (9) başı hoş olur köy ıssı tıyar görür kim câriye gebe (10) olur 'avratlığa ol kişiye virir dört aydan soñra (11) bir oğlan toğar adın bâbek korlar beslerler yedi yaşına (12) dek kim irer anası atası ölür köy ahali derilüp (13) köyün sığırın gütmeye virürler bir zamân böyle 'azîm merdâne

276 a

(1) olur ne kadar saz var ise öğrenir gelür 'adn bin tibriz ile (2) muşahib olur gice ve gündüz şarâb içerler ve müfidlik eylerler (3) bir gün muhlânı evde halvet bulur öldürir yanına birkaç devlet (4) sizler derilür harâmilik iderler her kande bir devletsiz (5) var ise katına gelür müfidlik iderler derilür katında yüz (6) kişi cem' olurlar bir gün bir yirde halvet otururken şeytân (7) la'in gelür eydür ben cebrâilün sen peygambersin saña geldim (8) zirâ ben peygamberlere gelürim eger benüm sözüm işdirseñ tamâm bu (9) dünyâyı tıtarıñ dir bâbek mel'ün

eydür ben nice payğamber olam eger (10) mu‘cizât isterlerse ne kılayın dir pir¹⁶
 eydür kılıç kesmeye (11) süñü kâr kılmaya uşda falan taş altında bir kerbiç (12)
 hane vardır anı göster didi ve hem al haraçlan didi (13) varır ol mâlı çıkarır
 halka üleşdirür ulu adı

276 b

(1) cevelândı ‘âlem-i etraftan gelüp uydılar beş on biñ (2) devletsiz derildi
 halifeye haber oldu esed-i küfi gönderdi (3) azdırdı kâfir eyledi yanına aldı vezir
 edindi anuñ ardınca (4) noqtayı gönderdi yigirmi biñ kişiyle babek yalnızcağ (5)
 noqtaya vardı eydür ben payğamberin gelüñ dükkelüñüz benümle (6) bi‘at idüñ
 dir noqtay eydür peygamberliğe kerâmet gerekdir (7) bâbek eydür çıkar şol
 kılıcıñ gel beni çal eger keserse hoş (8) ve eger kesmezse baña dönesin dir
 kavlıder noqtay yanındağı (9) elmasıyla bâbekin boynundan urur görür kim
 kesmez atından (10) iner bâbekin ayağına düşer ol yigirmi biñ kişiyle noqtayı
 (11) kendüye döndirdi serheng idindi şimdi katında (12) yüz biñ er hazırdir
 ‘uğba oğlı velid kazıdır şatha (13) mel‘ün nâibdir andan sürdi bağdâd geldi
 halife‘i

277 a

(1) kovdı şâma bıraktı bahtalıñ oğlı ‘ali kırk dört (2) yârenler ile esirdi seyyid
 çünkim bu haberi işitdi cânına od düşdi (3) küçi oğlı neziri malaşyaya dil-efrûz ile
 gönderdi kendüsi (4) ‘azm bağdâd kıldı yolda ağlayu zârlık ide giderdi nâgâh (5)
 karşıdan gördi kim bir süvâr gelür âr gelür yakın gelicek atından aşğa (6) indi
 seyyidiñ ayağına düşdi seyyid nazâr eyledi gördi kim muhammed bin (7)
 felâhdır merhaba kılup bağına başdı birâz ağlaşdılar seyyid (8) haber şordı ol
 bâzırgân her ne haber şordıysa muhammed dağı (9) ol haberi virdi ve dağı
 mu‘taşım halife beni gönderdi kim (10) emir ‘ömere varam çeri cem‘ idem halife
 dağı dımışğda (11) oturur bir ittifak iderlerdi yolda gelürken bir çeşme (12) şarda
 yatdım uyudım düşümde gördim resûllullâh şallâhu (13) ‘aleyhi vessellem eyitdi
 yâ muhammed melûl olma kim uş seyyid geli yorır bâbek

277 b

¹⁶ Babek’in yanına gelen kişi 6. satırda “şeytan” olarak geçer. Bu satırda şeytan ifadesi bırakılır ve “pir” ifadesi kullanılır.

(1) mel'ûnîñ ölümi anuñ elindedendir didi uyandım geldim burada (2) ayağın toprağına yetişdim didi seyyid hazret eyitdi sen (3) girü dön halifeye benüm geldüm haber vir hiç melül olma (4) sın kim inşa'allâh ol kâfirîñ haqqından gelem didi muhammed bin (5) felâh dağı girü döndi 'azm halife kıldı seyyid hazret (6) dağı nûrullâh bağdada revâne oldu ez-in cabib (7) bu taraftan bâbek beş yüz er ile oturmuşdı dört melik (8) şolunda oturmuşdı ol it kaħkaħa ile güldi eyitdiler (9) huğavende ne sebebden güldünüz didiler ol kâfir eydür irte (10) bağtal gelüp irişir didi anlar eyitdiler ol ölmüşdir bâbek (11) eydür bu olmamışdır zülkarneyn zahmete vardı neçe (12) maħlûkatı kendüye musaħħar eyledi çok divler öldürdi (13) ve oğlanların dağı anda bulup getürdi 'acayib ve ğarayib

278 a

(1) nesneler gördi teferrüç kıldı uş baña uyarsa cihân pehlûvân (2) lıgın aña virem eger muğı' olmazsa başın keserim didi (3) ol cehennem iti hayli lâflar urdı ez-in canib seyyid ol (4) çeşmesârda abdest aldı aħşam namâzın kıldı anda (5) yatdı uyudı çünkim irte oldu şubħ namâzın kıldı atına (6) süvâr oldu sürdi bir çıkdı aşığa nazar eyledi (7) gördi kim leşker kıyasa gelmez seyyid diledi kim bâbek katına uğrulayın (8) var idi şeytân gelüp bâbeke haber virdi eydür niye turursın (9) uş bağtal geldi var karşıla didi çeri bindiler sâf (10) bağladılar turdılar seyyid atınuñ kolanın üç yirden berkitdi (11) meydâna girdi cevelân gösterdi bir kez çağırdı kim ey 'aķılsız (12) kavm muhammed sallallâhu 'aleyhi vessellem dininden ne gördüñiz şeytân (13) yalanına uydunuz yarın allâh ta'âla huzuruna ne cevâb viresiz

278 b

(1) didi uşda seyyid bağtal ğazi benüm vardım kuh-ı kaħa teferrüç eyledim (2) hilâl câzûyı öldürdüm geldim kanı ol kâfir murdâr sizi (3) sizi dağı kendü gibi murdâr eylemiş eyidiñ gelsün didi bâbek (4) diledi kim meydâna gire kahtar komadı meydâna girdi (5) seyyid berâber geldi eydür ey bağtal niçün payğambere muğı' olmazsın (6) gel berü muğcizât göstere didi seyyid atın depdi meydâna (7) girdi kahtar kuşağından kapdı hevâya atdı inerken çaldı (8) iki pâre eyledi heyğal girdi seyyide muķabil oldu seyyid anı (9) dağı atından kapdı eski bir gibi iki pâre eyleyüp yire (10) bıraķdı birbiri ardınca yüz kişı depeledi bâbek kaķdı (11) 'azm meydân kıldı gördi kim bir kibr turur uzun boylu (12) kara

yağız yeşil gözlü ki giryeliğe yâlubâl ıssı seyyide berâber geldi (13) eydür yâ baṭṭal bu günâhsızları niçün helâk idersin ben

279 a

(1) peygamberim niçün muti' olmazsın çıkar kılıcuñ uş boynum (2) tutayın hâl eger helâk olursam hoş ve eger kesmeyecek olursa (3) baña inanasın didi seyyid eydür ey mel'ûn yüz biñ bunıñ gibi şeytân (4) 'amelin gösterecek olursan inanmağa dönmezem sen bir uğrı (5) iken saña bunun gibi işler ne lâyıktır didi bâbek eyitdi (6) muḥammed daḥı şallallâhu 'aleyhi vessellem yetim idi çükim 'inayet irişdi (7) peygamber oldı ben daḥı yetim idüm haḫ ta'âlanıñ 'inayeti (8) irişdi işbunuñ gibi mertebeye irişdim sen beni ayruklar gibi taşavvur itme (9) eger baña uyarsañ şöyle kim muḥammed katında 'ali idi sen daḥı (10) benüm katımda şöyle ol aña neçe muḥammedî ahır dirler baña (11) daḥı hurrem kişi dirler didi seyyid ḫazret eyitdi ey mel'ûn (12) bizüm peygamberümüze gökden kitâb indi eger sen peygamberseñ ḫanı (13) kitâbıñ didi bâbek eyitdi ol câzû idi dilerse

279 b

(1) söyler idi didi seyyid ḫakdı süñü eline aldı ḫamle kıldı (2) bâbek mel'ûn gögsin berâber getürdi seyyidiñ süñüsü aña kâr (3) kılmadı seyyid ḫayrân oldı tiz tiğ-ı daḥḫakı ḫavale eyledi çaldı (4) la'in boynın karşı eyledi bir kılin kesmedi kılıçla yedi kez (5) çaldı hiç eşer itmedi sâm süvâr gürzin eline aldı ḫavâle (6) kıldı¹⁷ la'in eyitdi ey baṭṭal inşâfıñ yok mıdır kaç süñü (7) urdıñ didi seyyid ol kâfire öyle çaldı kim (8) eger kûh-ı ḫafa ursa idi pâre pâre idipdi bir zerre aña (9) kâr kılmadı seyyid dembeste ḫaldı eydür ey kâfir getür seniñ (10) daḥı neñ var görelüm didi mel'ûn süñü ḫavâle (11) eyledi seyyid men' eyledi kılıç ḫavâle kıldı men' eyledi (12) ortalarından çok ceng oldı ve aḫşam daḥı yetişdi (13) seyyid döndi ol geldügi yola revâne oldı ve bâbek

280 a

(1) daḥı döndi ḫavmine geldi ol gice seyyidiñ çok erliğin söyledi (2) ve işlerine ḫayrân ḫaldı cem'i oy-turan begler ile ez-in cânip (3) bu yaña seyyid bir çeşmeye geldi abdest aldı namâz kıldı bu yaña (4) muḥammed bin felâh

¹⁷ Bu cümle eksiktir. Cümlenin "kâr kılmadı" gibi bir ifade ile tamamlanması gerekmektedir.

dımışka geldi ĥalife eydür yâ muĥammed niĥûn döndiñ (5) muĥammed eyitdi ey ĥalife´-i rûy-ı zemin muştuluk olsun kim seyyid geldi (6) didi ĥalife ğayet řađ oldu eyitdi ĥanı bağtal ĥande (7) muĥammed eyitdi uşda seyyid bağdada vardı beni size gönderdi (8) var anlara bildir leşker ile gelsünler didi uşda ĥalife (9) dağı beş yüz¹⁸ sünî müselmân ile andan geĥdi ´azm bağdâd (10) ĥıldı giderlerdi bunlar gelmekde ez-in cânib bu yaña ĥünkim (11) řabaĥ oldu irte namâzın ĥıldı yine ařaĥa indi na´ra (12) urdı ĥaĥırdı kim ey kâfir ĥanısın gel ceng idelüm didi (13) bâbek mel´ûn süvâr oldu meydâna girdi ol erenler

280 b

(1) řâĥı seyyid bağtal ğaziye berâber geldi öyleye degin (2) ĥatı ceng oldu bâbek her dem eydürdi kim ey bağtal başın (3) ĥanlıĥın itme kim soñra utanacaĥın bir kişi kim kılıĥ süñi kâr kılmaya (4) gürz ve ok iş itmeye dağı benden ulu mu´cizât ne ola didi (5) seyyid eyitdi ey mel´ûn bu raĥmani degildir şeytanidir hele ĥaçup (6) benüm elümden ĥande ĥurtulasın seniñ derüñe neler eylerim göresin ki (7) ´âlemde kıyâmete degin söylene didi bâbek eyitdi yâ bağtal (8) okuñ yayın ĥıkar toptolu ile ben alnum ĥarřu tutayum (9) eger eğer iderse hoş ve eger ziyân itmeyecek olursa benüm dinüme (10) gire misin didi seyyid bir ok ĥıkardı toptolu eyledi atdı (11) la´in alnın ĥarřu virdi ok toĥundı girüsüne şıçradı (12) demirin büküldi eyitdi yâ bağtal dağı mu´cizât bundan ğayrı (13) ne ola imdi imân getür didi seyyid ĥazret eyitdi ben imân

281 a

(1) getürmişim allâĥ ta´âlanıñ resûlüne evet saña ´itikadım (2) yoĥdır zirâ sen bir kâfirsın benüm peygamberim buyurmişdır kim benden soñra (3) peygamber gelmeyecektir didi la´in eyitdi ol bir behil idi (4) diledi kim ´âlemde cevelâna ĥala didi seyyid eyitdi herze (5) söylersın didi illa bu kâfirin elinden ´aciz ĥaldı taĥatı taĥ (6) oldu la´in eyitdi ey bağtal ĥok söze uymazsın eydür sen ki (7) benüm dinüm ĥaĥdır iřbunuñ gibi mu´cizâtlar gösterdim baña inanmazsın (8) imdi senüñ dinüñ ĥaĥdır gerĥektir dirsen sen dağı seni (9) ok ile kılıĥ ile süñü ile urayum eger okum kılcım kâr itmeyecek (10) olursa ben dağı bilem ki diniñ ĥaĥdır didi bâbek böyle diyicek (11) seyyid şol ĥazân yapraĥı gibi dir dir ditredi

¹⁸ Burada bin ifadesi eksiktir.

gönlüne ilhâm (12) düşdi allâh ta'âlanıñ vaĥdetine şıgındım herc bâde (13) yâd didi suru'l 'aliyyül islam du'asın oĥudı eyitdi imdi ey kâfir

281 b

(1) her ne kim iderseñ gel yürü didi la'in bir elmas gibi kılıç eline (2) aldı seyyide ĥavâle eyledi seyyid bâzûsın yalıncaĥ eyledi la'inin (3) kılıcına ĥarşu tıtdı mel'ûn ĥaldı ĥiçbir kılına ĥata gelmedi (4) zirâ bañlayan ĥebâr-ı 'âlem idi ve hem muĥammed muştafanıñ sallallâhu 'aleyhi vessellem (5) birĥaç mübârek baş kılıcı vardı bâzûbend idinmiş idi (6) bir kez gürzin eline aldı eyitdi eyitdi aç başını seyyid ĥazret başın (7) açdı ol mel'ûn seyyidiñ başına bir gürz urdı ĥaĥ (8) ta'âla celle ve celelühü 'inâyetinde bir kılına ĥaĥa gelmedi la'in (9) süñü eline aldı seyyide ĥamle kıldı seyyid gögsin tıtdı (10) bir kılına ĥaĥa gelmedi zirâ ki din-i muĥammedîdir sallallâhu 'aleyhi (11) vessellem mu'cizât vardır her kim inanmaz ise kâfir olur ? (12) ? ol ĥâlde bâbek la'in gördi kim ĥaĥat bulamadı ĥaĥati (13) ĥâĥ oldu bunlar bu cengde iken ez-in cânib ol dem içinde

282 a

(1) dimişĥ yolundan toz peydâ oldu beş yüz biñ erle ĥalife'i (2) rûy-ı zemin ĥıĥageldi gördi kim meydân içinde seyyid bâbek (3) ile ceng iderler dükkelisi seyyide du'alar kıldılar ĥalife seyyidi (4) gördügi yok idi seyyide ĥarşu gelüp görüşdiler şâd ve hürrem oldılar (5) seyyid geldi ĥarşu bir yerde oturdı nitekim ĥalife topraĥda (6) oturma didi ĥâre olmadı seyyid eyitdi benüm yir budır didi (7) şunuñ gibi kâfir geldi iki cihân sultânı muĥammed sallallâhu 'aleyhi vessellem (8) ĥazretiniñ pâk dinin piş bulaşdırdı baña ne dinlenmek gerek (9) ölüm yegdir baña dirlikden didi çünkim şabaĥı oldu neĥĥareler (10) borular döğüldi 'âlemden zelzele düşdi ĥeriler bindiler sâflar (11) bağladılar müyessire kılup araste oldu iki ĥarafdan (12) nazâr meydâna düşdi bâbek mel'ûn meydâna girdi bir zirye (13) giymiş çağırdı kim ey baĥtal ĥanı sen gel evet evet benim gibi yalıncaĥ gel kim

282 b

(1) birbirimizi görelim didi çün ĥalife bâbeki gördi (2) biñ tir-endâz ĥuluna buyurdu tir-i bârân kıldılar oĥ tıoĥun (3) dı girüsüne şıĥradı ĥiç la'ine iş kılmadı dükkelisi ĥayrân (4) kıldı bâbek çağırdı kim yâ baĥtal ĥorĥdıñ ola mı benüm ĥoĥ (5) bunuñ gibi işlerden ĥaydım yokdır didi mu'cizât gördüñ (6) inkâr ĥogıl devri muĥammed geĥdi şimdi devir benümdir eger (7) sen daĥı isterseñ gel dinime gir

didi seyyid hemândem atından (8) aşağı indi sâz selbin çıkardı hâlife çok söyledi kim (9) ey pehlûvân böyle itme didi çâre olmadı bir gönlek ile (10) tığ-ı dahhak ile bâbeke berâber geldi kâfir dağı anı gördi hayrân (11) kaldı eydür ey batıl niçün benümle derişirsin hoş dilemezem (12) seni tiz helâk idem dilerim ki seni hak yola giresin kim saña (13) cihân pehlûvânlığın virem didi seyyid eyitdi herze söyleme

283 a

(1) ey mel'ûn allâh ta'âlânın 'inâyetin berkâtında seniñ gibi (2) itler baña zafer bulamadılar 'akıbet haklarından geldim inşa'allâh (3) saña dağı zafer bulam işler idem ki 'âlemde söylene ve eger ben (4) ölürsem behište gireme ger sen ölürseñ cân cehenneme iletürsin (5) didi ve birbirine kılıç havale kıldılar giceye degin uruşdılar birbirine (6) zafer bulamadılar ikisi iki yaña döndiler bâbek yine kavmine geldi (7) seyyidiñ tonın getürdiler giydi çeriden çıkdı tağa (8) gitdi bir çeşmede abdest aldı namâz kıldı evliyâyı (9) enbiyâyı şefi' getürdi eyitdi ey yâr-ı huða yâ revâ görür (10) misin ki birisiñi bî-din muhammediñ pâk dinin alçağ ide (11) didi ve çok zârlık eyledi nâgâh seyyidiñ gözlerine (12) uyku galabe kıldı uyudu ol dem muhammed muştafa sallallâhu 'alehi (13) vessellem düşünde gördi seyyid vardı ayağına düşdi seyyidi

283 b

(1) iki gözlerinden öpdü eydür cigergüşem gussa yemegil anuñ (2) ölümü seniñ elüñdendir şeytânî'r racim anı yoldan çıkardı (3) kendüyi gibi kâfir eyledi ol vaqt kim ol meydâna gele 'azazil (4) bile gelür sen kaçan kim kılıç urursın la'in kendüyi berâber getürir (5) kılıcın anı kesmez sen dağı silâhıña bunu yaz kim (6) vele havle vele kuvvete illâ billâh'il 'aliyyü'l 'azim ve dağı dilünde (7) oku kim şeytân kaçsın ol kâfire zafer bulasın seyyid uyandı (8) yüzün toprağa sürsi tiz dönüp kalem çıkardı yazdı (9) atına bindi revâne oldu aşağı indi ez-in cânib bu yaña (10) hâlife kim seyyid gelmedüğüne melûl oldu şabağ iki (11) leşker bindiler şâflar bağladılar hâlife perişân idi kim 'aceb seyyid kande (12) ola bu gice belürmedi dirken seyyid at maydâna sürdi islam (13) leşkeri anı görüp şad hurrem oldılar erenlerüñ şâhı

284 a

(1) kûh-ı kâfiñ tervendesı seyyid baţtal ğazi rahmetullahı ´aleyh bir na´ra (2) urdı öyle çağırdı ki ey kâfir-i kibir kandesin gel berü meydâna (3) didi bâbek la´in gördi ki şeytân gelmedi çuķalın (4) giydi andan meydâna geldi seyyid eyitdi ey la´in niçün her ğunki (5) gibi gelmedin bâbek la´in eyitdi bugün cebrâ´il gelmedi seyyid eyitdi (6) ey la´in ol rahmani degül şeytanidir tiz imdi ğamle (7) eyle didi la´in süñü ile ğamle kıldı seyyid red eyledi geldi kim (8) geçe bir püşt-pâ öyle urdı kim at şağrısından yedi adım (9) bir mu´allaķ yıkıldı süniler anı görüp tekbir getürdiler bu yaña (10) bâbek leşkeri ğamle kıldı bâbeki ğapdılar meydândan çıķardılar (11) bâbek mel´ûn gördi kim şeytân görünmez oldu ayruķ (12) karar itmedi yüz kaçmağa tutdı kaçdı süniler gelüp bârgâhına (13) indiler seyyid ğalife ğatına geldi ğalife piyâde oldu seyyide

284 b

(1) ğarşu geldi seyyidi iki gözlerinden öpdü ez-in cânib (2) bu yaña bâbek mel´ûnıñ yolu bir köye uğradı ol köyde (3) bir ğal´a vardı varıp aña girdi ama tamâmetde bîmâr (4) idi seyyid dağı ğalife ile leşker ile geldiler üç ğün (5) ol ğal´a ğışar indiler dördüncü ğün fırsat buldı (6) kemend atdı burca çıķdı bir bir yigirmi kişi çıķardı iğerü (7) ğapuya geldiler ğapuda duranları kırdılar ğapuyu şındılar (8) ğal´a´yı aldılar şatğa mel´ûn anda idi ğaberi tıydı (9) bâbekiñ oğlın kızın aldı ğapudan dağı çıķdı (10) gitdi bâbekilerden her kim buldu ise öldürdi baţtalıñ (11) oğlı kırķ dört yâren ile ğabsde idi çıķardılar (12) gelüp atasınıñ ğalifenin elin öpdü cem´i yârenler ile ğörüşdiler (13) dükkelisi bâbekden şikâyet eylediler seyyid eyitdi elhamdülillah

285 a

(1) tılsımı bozuldu ayruķ ğayd itmeñ didi andan ol (2) köy ve ğal´a yıķdılar ´azm zengâr kıldılar bâbek (3) mel´ûn dağı ol zengâra yetişdi sa´id dirlerdi ol (4) ğal´anıñ bir mâliki vardı ğapuyu yaptı geldiler ğal´a´yı (5) kilidlü buldılar esed kûfi eyitdi yâ sa´id peyğambere kılığmı çekersin (6) şimdi devr-i bâbekdir muğammed zamânı geğdi diyü çok herze (7) söyledi sa´id buyurdu oķ sepdiler ğavradılar bâbek mel´ûn (8) bu ğal´ayı yedi ğün muğaşara eyledi ğal´a ehli ğayet buñaldılar (9) zârlıķlar eylediler uş ğal´ayı alacakları vaķt seyyid çıķa (10) geldi ğamle kıldı ardınca mu´ad kırķ biñ er ile irişdi (11) lâvin u kirkin dirlerdi

mürted olmuşdı seyyid Һazret (12) aña uğradı bir kılıç urdı iki pâre eyledi bâkı (13) leşker şındı ol şıffun çeri ki yetişdiler ve buluşdılar kim bâbek

285 b

(1) bunlardan ol kaçmışlardı bunlar bâbeke yetişdiler eyitdiler Һal'ayı aldık (2) idi nâgâh kırk biñ kişiyle seyyid geldi lâvini öldürdi (3) biz kaçdık didiler seyyid bâbeki Һovdı andan geçdi zengâra (4) gitdi seyyide Һaber oldu uş bâbek geldi didiler seyyid eyitdi (5) yâ sa'id benüm geldüğüm bildirmeñ şâyed kim ol kâfir alam (6) getüreydim ölümi Һayıрмаñ himmet yoldaş idin didi yürüyü (7) virdi irtesi bâbek geldi şehrın Һapusına şaflar bağladılar (8) şehr Һavmi dağı Һarşu Һurmuşlardı seyyid 'acayib şuretde (9) tağdan aşğa indi meydâna geldi her kim gördi ne 'aceb kıldı (10) neçe maħlukât ola diyü seyyid meydân içinde çağırdı ki ben (11) kûh-ı Һafdan gelürem rebi' meskûnda bir payğamber Һopmuş imdi (12) biz yüz biñ erüz anlardan ben öñdeyin geldim ki görem rast (13) peygamber ise biz dağı aña yâr olalum dostuna dost düşmânına

286 a

(1) düşmân olavuz didi bâbek mel'ün hemândem meydâna girdi seyyide (2) berâber geldi uş istediğün kişi benim didi seyyid Һazret eyitdi (3) mu'cizât göster göreyin didi bâbek eyitdi işitdin beni kılıç (4) kesmez ok batmaz ve od yakmaz dağı bundan yeg mu'cizât (5) ne ola didi seyyid eyitdi benüm adım eyit atam adın eyit (6) didi bâbek 'âciz Һaldı irte eydem didi seyyid eyitdi (7) ey Һarâmizade işitdim seyyid senin şeklin bozmuş ben anın (8) yârenlerindenim iş idem saña 'âlemlerde söylene didi meğer kim (9) bâbek ile bir kibir dağı gelmiş idi adına Һarâmizâde dirler (10) di kaçdı eyitdi hây delü misin söyledüğün kimdir (11) didi elinde bir elmâs kılıç vardı seyyide Һavale kıldı kılıç (12) inerken seyyid ol la'inin Һoltuğı altından şöyle çaldı kim (13) iki pâre eyledi esed-i kûfi gördi anı dağı bir Һarbıla yıkdı bu kerre

286 b

(1) kibir 'âciz Һaldı eydür ey yigit şabr eyle irte olsun buluşavuz (2) didi yok yire mel'ün ben seni Һomazam didi bâbek eydür meğer sen (3) bağtalsın seyyid yâ mel'ün ne Һoş dildin diyüp 'aşkarı Һaş (4) virdi at şıçratdı bâbeki Һuşağından Һutdı yire urdı (5) atından indi sinesine çıktı Һançer boğazında Һodı bâbek eydür beni (6) öldürme Һalife Һatına ilet anda müselmân olayın didi seyyid iki elin (7)

kaşasından bağladı mu'ada ışmarladı kendü atına bindi na'ra urdı (8) leşker-i bâbeke ĥamle kıldı leşker tıramadı tiz buladına çıkdı (9) kaçdı hemân seyyid gördi ki yârenler geldiler seyyid eyitdi kanı ol (10) mel'ûn getürüñ didi mu'âd geldi gördi kim mü'ekkeller ölmüşler (11) la'in kaçmış ġazaba geldi elümden kande varasın didi (12) ve atlandı ardınca gitdi bâbek dağı leşkerine geldi şehr öñünde (13) oturdı şol dün yarısında seyyid irişdi na'ra urdı eydür

287 a

(1) ey ĥaramizâde uş irdim benüm elümden kañçaru varasın didi (2) ĥamle kıldı leşker birbirin kırmağa başladı irteye deġin kırışdılar (3) şol řabaĥı vaķtında mu'ad kırķ biñ erle irişdi ĥamle kıldılar (4) çok kâfir kılıçdan geçdi şehre bıraķdılar bâbek dağı şehre düşdi (5) seyyid leşker ile şehri ortaya aldılar yedi ġün ĥiřar itdiler (6) sekizinci ġün seyyid demürden kaşuya bir ġürz urdı kaşuyı (7) yıkdı şehri aldı mel'ûn bâbek ĥadimler ile lağım urdı (8) kaçdı seyyid içerü girdi çün ka'la ĥalkı seyyidiñ dilâverligin (9) gördiler amân dilediler dükkeli imân getürüp müselmân oldılar (10) seyyid bâbeki istedi bulamadı lağımı gösterdiler seyyid 'ařķarıñ (11) sicâmın tutdı lağıma girdi gitdi birazdan bir řaĥraya çıkageldi (12) gördi ki bir çoban koyun ġüder seyyid anın kaşına geldi bâbeküñ (13) ĥaberin şordı ol çoban uşda gitdi diyü ĥaber virdi seyyid dağı ardına

287 b

(1) düşdi revâne oldu bu yaña bâbek mel'ûn çünkim lağımdan (2) taşra çıkdı bir çeşmeye konda oturdı ol dem şeytân la'in (3) çıkageldi yüz gösterdi eyitdi ? tiz kaç kim uş (4) baştal geldi didi la'in tırup sâz silahın giyince seyyid irişdi (5) eydür ey mel'ûn cân almadan kande kurtarasın didi bunlar (6) yüz yigirmi¹⁹ kişi idi seyyid ortaya aldılar ol aldı kim mu'ad (7) ve 'abdullah seyyidiñ yârenleri yetişdiler kırķ biñ erle bâbek kaşvmin (8) şındılar kaçdılar bâbek kendüsi tırdı çok ceng eyledi seyyid bir (9) kılıç urdı elinde kaķkan iki pâre oldu indi boynına tıķandı (10) la'in ser-niġün yıķıldı seyyid atından şıçradı kim duta la'in (11) arķasın bir ağaca virdi eydür ey baştal benden ne istersin baña (12) âmân vir eydür ayruķ ata binmeyem baña ne virdin almazsın didi (13) seyyid eyitdi çâre yokdır yâ müselmân ol yâ öldürürim âmân

¹⁹ Burada "bin" ifadesi eksiktir.

288 a

(1) virmezem didi nâgâh bir ağlamak âvâzı seyyidiñ kulağına girdi (2) gördi kim bir pirdir ey pehlûvân âmân virme zinhâr bunuñ ata ve (3) ecdâdı imâm hüseyin hazretlerin şehid eylediler imdi ol (4) huvâracılarıñ nesli didi çünkim evlâd zikr olındı seyidiñ gözleri (5) yaşıyla taldı ol sa'at bâbeki kırtardı oğlanların (6) buldı esir eyledi 'abduvehhâba ısmarladı sen bunları al şehre ilet (7) ben bâbeki bir yaña ağınca dutam didi 'aşkara süvâr oldı revâne (8) oldı seyyid işte bâbeki isteyü gitdi ez-in cânib bu yaña bâbek mel'ûn (9) yedi gün hasta ve mecrûh gitdi bir köye irişdi anda bir virân (10) vardı geldi düşdi yatdı bir zamân birazdab bir ruhbân (11) geldi eydür kimsin eydür bir ğarib kişiyim dervişim diyü birkaç (12) gün anda yatdı ez-in cânib bu yaña seyyid bir bîñara gelür abdest (13) alup namâz kıldı oturdu meğer kim muvlânıñ oğlu nu'mân şikâra

288 b

(1) çıkmış idi anda seyyidi çeşmede gördi geldi ayağına düşdi (2) aldı şehre ilette seyyid bâbek hikâyetin şerh eyledi eyitdi kôrķum ki (3) yine bir fitne birağda didi nu'man dört yaña câsus şaldı her kimse bulamadı (4) yine geldiler bu yaña bâbek mel'ûn ağlayu zârılıklar kıldı şeytân (5) yine geldi göründi bâbek eydür beni ğazaba giriftâr eyledin başıma (6) dürlü dürlü belâlar getürdiñ kanda idin didi ayağına düşdi (7) şeytân 'alayhi'lla'ne eyitdi imdi kôrķma batıtalıñ ölümü senüñ (8) elüñdedir ol iyülügi sen kıazan didi yine bir genc gösterdi (9) tur kendüyi bildir didi ğayb oldı ins gözinden kendüyi (10) gizledi ama bâbekiñ gözi görürdi nâgâh bir ruhbân geldi (11) bâbek ruhbânı kıatına okudı kendüyi 'arz eyledi ruhbânı (12) azdırdı ruhbânla köye geldi ruhbân köy kıavmine didi (13) geldiler ayağına düşdiler bunları eydürüp bâbek ol genc hâne'i

289 a

(1) gösterdi açdılar üleşdirdiler yetmiş seksân biñ sa'dlısızlar (2) cem' oldılar bir gün bir kişi geldi bâbeke eydür huğâvende işbu (3) tağda bir 'acayib gördim hiç gördüğim yokdı bir canâvar (4) gördim bir yüzi it ve bir yüzi adem gövdesinde kıldı (5) vardı bâbek eyitdi olabilüm ele getürelüm didi ol (6) tağı avladıl üçü tağıldı nâgâh seyyid bâbek üstüne çıka (7) geldi bir kez na'ra urdı eydür ey kâfir cân almadan kande (8) kırtarasın uş irişdim diyüp bâbeküñ öniñ bağıladı (9) kâfir kıaçamadı çâr u nâçâr seyyide berâber geldi ceng eyledi (10) şöyle kim

zebûn oldu leşkere haber oldu yüz biñ irişdi (11) seyyidi ortaya aldılar seyyid kılıç çekdi hamle kıldı ikindüye (12) degin ğayet ceng eyledi sünierden mumlân-ı tebrizi on biñ (13) erle yetişdi çünkim kâfirler anı gördiler şındılar kaçdılar

289 b

(1) seyyid nitekim bâbeki istedi bulamadı mumlânı yine tebrize gönderdi kend (2) üsi bâbeki isteyü revâne oldu her kânde kim varırdı bâbeki şor (3) ardı bir gün bir çeşmeye geldi abdest aldı namaz kıldı bâbel la'in (4) yetişdi geldi gördi kim seyyid namaza tırmış öyle mestfur allâh (5) ta'âlâdan artuğ nesne yok la'in bâbek eyitdi hây (6) bahtalıñ fırsatın buldım diyüp kılıç eline aldı hâzret-i seyyidi çaldı (7) nitekim cehd eyledi kestüremedi zirâ kim ? (8) idi ve hem resûlullah şallallâhu 'aleyhi vessellem hâzretiñ mübârek başı kılın (9) pâzûbend idinmişdi anuñ berâkatında bir kılına hâta gelmedi la'in (10) gördi kim kestürmez hemândem kaçup tağ arasına yürüyüvirdi (11) seyyid hâzret tiz namazdan kıldı atına süvâr oldu la'iniñ 'akabince (12) gitdi ol mel'ûn denize yakın idi denizden yaña gitdi (13) gördi kim gemiler tölmiş kenârın çeküp yürürler idi kim giderler bâbek

290 a

(1) mel'ûn feryâd eyledi eydür düşmânım vardır mâlum aldı beni (2) şöyle eyledi kerem eylen beni gemiye kabul idiñ didi aldılar (3) bu mel'ûnı gemiye aldılar meğer kim 'uqbaniñ qarındaşı şahta mel'ûn (4) anda idi bâbeki aldı gizleyü kodı ol dem seyyid ilerü geldi (5) bâbeki şordı şahta mel'ûn eydür şol gemidedir bu gemiler (6) dükkeli çine giderler didi seyyid dahı ol gemiye girdi leşkerin (7) aldılar revâne oldılar giderken şahta mel'ûn peksimâd çıkardı (8) seyyide virdi meğer kim dârû haşır ile yuğurulmuş idi (9) seyyid aldı idi hemândem 'aqlı zâil oldu bâbek la'in (10) anı gördi seyyidiñ katına geldi seyyidi şol kadar çaldı kim bir kılın (11) kestüremedi tiz boynuna lengeri bıraktılar denize atdılar ol dem (12) muhalif yel esdi gemi bir taşa urdı pâre pâre eyledi (13) şahta bâbek ikisi bir tahta üstünde kırtuldılar bakısı denize (14) ğarğ oldılar seyyid hâzret deñiz dibine gitdi ez-in cânib

290 b

(1) çünkim şahta kenâra geldi kırtuldu acukmışlardı meyve buldılar (2) yidiler andan bir köye geldiler gördiler kim vilâyet-i çindir elli biñ (3) kadarı leşker

konmuşlardı ol dem şeytân yetişdi bâbek bâbek şeytânı (4) gördi ağladı seyyiden çok şikâyet itdi iblis seniñ devletiñ (5) benim didi imdi bu vilâyetiñ pâdşâhın da'vet it atası (6) adın kendü adın eyit mu'cizât isterse falân yirde kırk (7) küp hüsrevânı mâl var eyit açsunlar dükkelisi saña muti' olalar (8) didi bâbek la'in tırdı pâdşâhiñ katına geldi kapuda (9) tırdı kapuculara eyitdi ey kavm varın pâdşâha diñ (10) kim taşra peygamber geldi destûr ister kim içerü gire destûr oldı (11) içerü girdi pâdşâhiñ adın ve atasın adın eyitdi gice düş (12) görmüşsin şöyle gördiñ didi kılıç ile urdılar kesmedi ok (13) batmadı oda urdılar yanmadı bâbek eyitdi ey kavm dağı

291 a

(1) mu'cizât bundan ğayrı neçe olur dağı isterseñüz falân yirde (2) kırk hüsrevâni mâl vardır açiñ maşlahatuñuz sizüñ didi (3) vardılar açdılar çıkardılar dükkelisi mel'ûniñ ayağına düşdiler (4) öpdiler her ne kim didiyse muti' oldılar anları azdırdı (5) ez-in cânib bu yaña seyyid eydür çünkim 'aqlum başıma geldi gördim başum (6) aşağı giderim nâgâh bir kişi geldi beni tıtdı elüm şeşdi (7) lengeri boynumdan eğdirdi aldı deniziñ dibine indirdi (8) şol kadar indim ki deñiz üstümde mu'allak kaldı gök gibi (9) nazâr itdim gördim beni indiren bir kızıl yüzlü kişidir (10) bir kılıç boynumda hamayil eylemiş destâr-ı 'arabi boynuna aşmış atından (11) aşağı indi beni öpdı kuçdı eydür yâ seyyid ğuşsa itme kim er olan (12) kişinin başına bunıñ gibi işler çok gelür dağı 'acayibler çok gericek (13) sin didi andan gitdiler bir şehr görindi mu'teber yedi kat

291 b

(1) burç yarusı çekilmiş yakın gelicek şehr kavmi karşı geldi geldiler (2) seyyidi ziyâret itdiler muhteşem libâslu kişiler aldılar seyyidi şehre (3) getürdiler seyyid gördi şehrin ortasında buğday dökülmüş (4) halayık üşüşmişler çuval çuval alurlar saraya getürürler seyyid gördi kim (5) bir taht kurulmuş bir pir sebz-pûş tâc başında taht üzre (6) oturır begler şağında ve şolunda oturdılar hemân kim seyyidi (7) gördiler tahtdan aşağı indiler geldiler seyyid birle görüşdiler 'azm (8) nevâhat itdiler pir eyitdi huğâvende du'acıñ emirü'l mü'minin (9) 'ali keremullah veccehtü öñünde müselmân oldım buña maķam-ı taht (10) ü'l keşir dirler neçe kim âsmân yedi katdır ve hem yedi tabaķadır (11) bu dağı hemân öyledir evvelkinde ademiler olurlar ikinci taba (12) ķada kimse olmaz üçünci tabaķada

canavarlar olurlar (13) dördüncü tabakada divler olurlar beşinci tabakada karañuluk

292 a

(1) olur altıncı tabakada deñiz olur didi yedi gün (2) anda seyyidi alıkodılar sekizinci gün aldılar seyyidi deñiz kenârına (3) geldiler seyyide gözin yum didiler yumdım hemândem açdım kendümi (4) deñiz kenarından taşra gördim ‘aşkar karşuda otlar hemânkim (5) seyyidi gördi karşı geldi seyyid yarağın aldı süvâr oldı (6) sürdi bir kilisâya geldi bir ruhbân taşra çıktı seyyide selâm (7) virdi eyitdi hoş geldin yâ seyyid baṭṭal ğazi bu gice muḥammed (8) muştafa şalallâhu ‘aleyhi vessellem düşimde gördim seniñ gelecek (9) baña bildirdi diyüp barmak getürüp müselmân oldım seyyidi aldı (10) içerü girdi yimek getürdi bâbek haber şordı ruhbân (11) eyitdi uş bunda bir şehr vardır çin dirler pâdşâhı (12) vaḳkasdır bâbek anda geldi çok fesâdlar eyledi kim (13) hiçbir mezhebde revâ degildir didi seyyid dahı ağladı eyitdi gerekdir

292 b

(1) kim nâme virem iletisin diyüp tiz eline aldı divit kalem aldı nâme yazdı (2) ruhbân nâme’i alup vaḳkas katına geldi bâbek la’in şarâb içerde (3) ruhbân içerü girdi nâme’i vaḳkas alup mütâla’a kıldı (4) yazmış kim ol benâm-ı ğudaya devlet nûrbân muḥammed muştafa şall (5) allâhu ‘aleyhi vessellem benüm kanımdan kim baṭṭal gaziyim ma’lûm ola ki bâbek mel’ûn (6) kılıcum korğusından kaçdı seniñ katına vardı seni azdırdı ğarâb (7) eyledi imdi ben varıncaḳ mel’ûnı dutasın benüm elüme viresin (8) yok dirseñ uş vardım ğazır olgil göresin ki aña ve saña niler (9) idem dimiş çünkim vaḳkas nâme’i okudı buyurdı kim ruhbânı öldüre (10) ler bâbek komadı elçiye ölüm revâ degildir didi vaḳkas nuyurdı kim (11) nâme yazdı ki ey baṭṭal gice gündüz seni isterim ki qarındaşım kanın (12) alam seni hoş bunda benüm devletüm getürdi didi ruhbân bunu (13) aldı seyyide getürdi seyyid okuyup dinmedi şubḡ vaktında ‘aşkara

293 a

(1) süvâr oldı allâh ta’âlayı vekil kıldı şehirden yaña revâne (2) oldı ez-in cânib bu yaña bâbek mel’ûn dört yüz biñ kendü gibi kâfirler (3) bile bindiler şaflar bağladılar seyyid sürdi şehre geldi gördi kim ol (4) deryâ kenârında deryâ gibi leşker binmişler alaylar tutup tururlar seyyid ol (5) leşkere karşı vardı bir na’ra

urdu çünkim seyyidiñ na'rasını işitdiler (6) şandılar kim gökler yıkıldı vaqqas hayrân kaldı bâbeke şordı kim bu ne (7) hikâyedir bâbek eyitdi baţţaldır kim çağırır vaqqas eyitdi ne 'aceb bâbek (8) eydür pehlûvândır bir dahı nazırı yokdır evet bu nöbet benüm elümde (9) helâk ola gerekdir didi ol dem seyyid tağdan indi meydâna girdi (10) yetmiş iki dürlü lu'ublar gösterdi ve kamusı seyyidiñ yâl u bâlın (11) ve hünerlerine hayrân kaldı seyyid çağırdı kim vaqqas benim baţţal ğazi (12) tiz ol kâfiri tutup benüm katıma getür yoğsa sen bilürsin cihânda (13) görmedügiñ benden göresin didi hammân adlu bir pehlûvân vardı

293 b

(1) meydâna girdi seyyide hamle kıldı seyyid men' eyledi geldi kim geçe kuşa (2) ğından tutdı getürdi hevâya atdı inerken çaldı iki pâre (3) eyledi bir bir yetmiş kâfir depeledi ol kavm katı vehme düşdiler bâbek (4) çağırdı kim hây nolduñuz uş ben bunıñ haqqından gelem didi üstüne (5) yüz biñ kişi havâle eyledi bir vaqıtdan soñra yüz biñ dahı (6) dinç atlu havâle eyledi bu nev'ile üç gün ceng eylediler seyyid birkaç (7) yirde çok zahm yidi kan çok akdı bednipest oldu yüzün (8) allâh ta'âlâya tutdı resûl hazretin şefi' getürdi meded istedi (9) ol dem hevâ yüzünden ğulgüle kopdı tamûs peri yüz biñ (10) peri leşkeriyle çıkageldi hemân kılıç kapdılar kılıç görünür ademisi (11) görünmez başlar hevâya perrân olur bir demde iki yüz biñ kâfir (12) helâk eylediler kâfir leşkeri şındı kaçdı çünkim seyyid ol leşkeri (13) gördi şükür eyledi süñüsün yire sançdı süñüye urdı kaldı

294 a

(1) üç gün şavaş oldu adem yoruldu tamûs geldi seyyidi tutdı (2) kenâra çekdi seyyid gözin açdı tamûsı gördi şağ oldu (3) bargâhına vardı silâhın çıkardı şerbetler eylediler içdi ve zahmların (4) hoş kemend eyledi seyyid eyitdi kanı bâbek tamûs eyitdi şeytân (5) mel'un rûma gitdi çok ceng oldu ele getüremedik (6) didi seyyid şağ hurrem oldu andan buyurdu şehre geldiler 'âlem (7) ancak ve nekkareler göğülüp seyyid 'aşkarı sūvâr oldu ilerü yürüdi (8) tamûs peri sağ yanında çünkim vaqqas bu hâli gördi nitekim (9) bâbeki istedi bulamadı vaqqas gördi kim bir 'acayib kavmdir hiç (10) gördüğü yok taқаtı taқ oldu andan seyyid na'ra urdı (11) eyitdi ey vaqqas gel küfri terk eyle müselmân ol yoksa şimdi (12) buyururın dive periye şehrin aşığısın yukarıya döndürürler (13) didi vaqqas tiz kapuyu açdı aşağıya indi geldi seyyidiñ ayağına düşdi

294 b

(1) eyitdi ey pehlûvân yanıldım bir kâfir beni azdırdı didi barmağ (2) getürdi müselmân oldı seyyid bir ay anda tırdı bunlara din (3) erkânın öğretti andan soñra tâmûs peri kendü maqamına (4) gönderdi vaqqas eyitdi ben de senüñle bile giderim ayrılmazam seyyid (5) komadı bir gemiye kırk kişiyle girdiler vedâ laşup revâne oldılar (6) ez-in cânib bâbek mel'ûn çünkim ol heybeti gördi kaçdılar deñiz (7) kenarına geldiler nâgâh ğarazil ol dem idi kim geldi bâbek anı (8) gördi ağladı eyitdi kande gidersin beni şunun gibi belâya (9) uğratdın dâim seniñ katından eksük olmazam dirdiñ (10) göre kim baṭṭal baña niler itdi mel'ûn eyitdi çok söyleme (11) ben seni göre tırum imdi girü seniñ işbuñ anar didi (12) oldı mel'ûn bâbeki denizi geçürdi eyitdi yüri imdi baṭṭalıñ (13) yüreğine düzenler koyasın didi şalıvirdi bâbek mel'ûn yedi

295 a

(1) gün yayan aç durdı ğamla gitdi bir gün gördi kim kırk kişi (2) çıkageldiler yakın gelincek bâbeke selâm virdiler eyitdiler kimsin (3) ve ne kişisin bâbek eyitdi sizler kanden gelürsiz eyitdiler rûmdan (4) gelürüz bu mel'ûn eyitdi rûmda pâdşâh kimdir anlar eyitdiler (5) esâtür oğlı tekfûrdır evet süni müselmândır ve hem baṭṭalıñ (6) üçüncü oğlı anda biledir rûmda şimdi pâdşâh anlardır (7) didiler bâbek ayitdi yâ siz kande gidersiz anlar eydür istanbul (8) nâyibi uğrulayın din tırır kâsd eyledi kim tekfur şâhı ortadan (9) getüre bunlar putlarımız haber virdi kim uş bâbek gelivirir baṭṭal (10) öldürdi tiz karşı varın didiler uş bizi karşı gönderdiler (11) ve hem bizümle boğça ton bile dir kim aña virevüz didiler bâbek (12) çünkim bu sözi işitdi şad oldı eyitdi uş bâbek benim (13) didi baṭṭal çinde öldürdim didi bunlar eyitdiler aç gövde

295 b

(1) ñi görelüm la'in açdı gördiler kim gövdesi pul pul (2) aylak idi hemân kim anı gördiler ayağına düşdiler ahır tonların (3) getürdiler giydirdiler aldılar istanbula geldiler naştür karşı geldi (4) bâbekle görüşdi aldı şehre getürdi pinhân itdiler el altından (5) ulu begler derlediler şikârda fırsat buldılar tekfûrı ve beşiri (6) şehid eylediler ol dem bâbeki çıkardılar bâbek na'ra urdı eyitdi (7) benim bâbek baṭṭalı çinde öldürdim ben ol kişiyim kim beni kılıç (8) kesmez ok süñü kâr kılmaz od yakmaz ey kavm her kim baña uydı (9) kurtuldu didi râm eyledi yürüdiler beşire

ve tekfûra (10) muta'allık ne kadar adam varsa çokluk kâfir eylediler olmayanların (11) kırdılar uşda la'ini tahta geçürdiler dört yaña nâmeler perâkende (12) eylediler otuz altı adı bellü kâfir geldi bi'at itdiler (13) biri nuktay fireng ve biri 'abdüşşalib ve biri târûn

296 a

(1) fireng ve dağı bunlarıñ emsali kâfirler idi la'tümallâh fi'lüddârayin-i (2) ba'dezân la'in leşker çekdi malaṭya üzerine seyyidiñ yârenleri (3) ğafil iken kırk dört idi bellü serverleri şehid eyledi aḥmed (4) ṭarran gibi ve 'abdüsselâm ve cu'de ve kâsım ve manşur ve naşır ḥubbâb (5) gibi rıḍvanu'llâh-ı 'aley-i ecma'in sekiz yüz pehlûvân seyyidiñ oğlu (6) nezir şavaşa şavaşa geldi bir ḳal'aya irdi adına erzincân (7) dirlerdi aña düşdi bâbek la'in buyurdi malaṭya oda urdılar (8) ol mel'ûn kendü kendüne eydür hây bir iş itdüñ kim (9) ayrıḳ baṭṭal seni ḳomaz eger öküz boynuzına dağı girerseñ (10) çâre yoḳdır kim ḳurtulasın didi mel'ûniñ ḳıbtı vilâyetine (11) muḥibbileri çok idi tamam leşkeri ile ḳıbtı vilâyetine vardı ez-in cânib (12) biz geldük bu yaña seyyid hikâyetine bir gün 'ali bin zernaḳ oturmuş (13) idi ḥaber geldi kim baṭṭal irişdi diyü tiz ne kadar begler var ise divşirdi

296 b

(1) seyyide karşı vardı görüşdi aldı şehre yidirdi (2) içirdi süheyl bin sinbât müselmân olduğın bir bir şerḥ eyledi (3) seyyid şaḍ oldu birkaç gündün sonra bir peyk geldi seyyide (4) bir nâme şundı seyyid aldı nâme'i oḳudu elin yüzine ṭutdı (5) ağladı çökdı bakısın yirinden yerindi oḳlancıklar için âh eyledi (6) meḡer kim nâme emir 'ömerden gelmiş idi bâbek geldi oḳluñı (7) kırk dört yâreniyle şehid eyledi ve şehri ḥarâb kıldı ileri (8) yıḳdı yaḳdı biz ḳaçdıḳ dimiş andan seyyid mâtem ṭonların giydi (9) ez-in cânib emir 'ömer ḥalifeye bir nâme 'abdulvehhâb ile (10) viridi çünkim nâme ḥalifeye yetişdi yâs mâtem ṭutdı 'abd (11) ulvehhâba şordı kim şimdi seyyid ḳandedir 'abdulvehhâb eyitdi işitdik (12) ḳıbtı vilâyetinde ol vilâyeti islam dinine döndürdi (13) evet bâbek dağı ol vilâyetde ve ol yaña gitmiş didi pes ḥalife

297 a

(1) 'abdulvehhâba kırk biñ kişi ḳoşup seyyide gönderdi nâḡâh (2) günlerde bir gün seyyide yetişdiler seyyid işitdi karşı geldi görüşdiler (3) bir zamân oḳlanlar

içün ağlaşdılar ve bir zamân yârenler içün (4) ağlaşdılar ‘abdulvehhâb eyitdi
 huğavende ‘ömrüm üç yüzden (5) artuğ oldu cihânı çok teferrüc eyledim âlâ
 bâbek gibi yâvuz bî (6) din görmedim ve bî-rahm mel‘ûna ğaramadım zinhâr ol
 (7) kâfiri sehil görmeñ didi seyyid eyitdi hele nidelüm herci (8) bâdebâd didi
 görelüm başumıza ne getürir didi birkaç gün (9) bunuñ üzerine geçdi
 ‘abdulvehhâbı ser-leşker idindi ‘azm-i (10) nağçıvan kıldı ez-in cânib bu yaña
 haber bâbeke degdi beş yüz biñ (11) er cem‘ idüp dururdu seyyidi karşıladı mir-
 zebân keşîşi (12) muğaddim ser-leşker kıldı yürüdi yüz biñ er ile ‘abdulvehhâb
 (13) karşı uğradı ikisi tûruşdılar ‘abdulvehhâb bir đarb ile keşîşi

297 b

(1) yıkdı diledi başın kese âmân diledi beni seyyid katına ilet (2) müselmân
 olayın dirken leşker karşıdı haber seyyide degdi (3) bu yañadan bâbek çıkageldi
 ‘abdulvehhâb ortaya aldılar mirzebân (4) bendden çıkardılar ‘abdulvehhâb gördi
 kim hâl ayruksudur tağatı (5) tağ oldu nâĝâh seyyid yetişdi bir na‘ra urdu eyitdi
 kâfir (6) haramizâde cân almadan kande kırtarasın diyüp hamle kıldı (7) ‘ali bin
 zevrâğ yetişdi hamle eyledi bu yañadan islam leşkeri (8) yetişüp hayli ceng oldu
 râviler rivâyetinde bir gün bir gice (9) ceng oldu ceng içinde seyyid ‘abduşşalibe
 uğradı yavuz kâfir (10) idi seyyidi gördi eydür kandesin seni isterdim nâr nûr
 (11) iyü elime virdi diyü süñü havale kıldı seyyid men‘ eyledi gürzin (12) ve
 kılcın red eyledi nöbet seyyide degdi gürz urdu la‘iniñ (13) elinde kalkan pâre
 pâre oldu tağıldı indi süksünine

298 a

(1) toğundu atından yıkıldı seyyid indi bir tûruncı şâhin (2) gibi gögsine çıktı
 gözin açdırmadı bâbekilere ayruğ âmân (3) yoğdır diyüp başın gövdesinden
 cudâ kıldı mel‘ûn cân (4) cehenneme ışmarladı seyyid yine atına bindi na‘ra
 urdu bâbeküñ katına (5) irdi bâbek yüz kaçmaĝa tutdı gel imdi gör kim bâbekileri
 (6) nice kırarlar bâbek mel‘ûn ol aradan kaçdı dördüncü gün (7) bir yire geldi
 kondı yanında ol fireng begleri otururlar (8) meşveret iderler yine leşker
 divşürelüm şöyle idelüm böyle (9) idelüm falan pehlûvân anları çağuralum ve
 falan pehlûvânları (10) da‘vet idelüm diyü tanışık itdiler mel‘ûnlar halvet (11)
 tanışdılar ki bir kal‘a kâdabâd dirlerdi meliki süheyl ibn-i (12) sinbât idi aña

bunu yazdı kim kerem eyle al'adan baa bir yir (13) viresin anda akınayın didi gönderdi nâme süheyle yetişdi

298 b

(1) mefhûmın bildi cevâp virüp eyitdi benüm al'am ardır yâ (2) İñuz kendü gelürse gelsün didi alanı girü gönderdikleri haber vir didi (3) bâbek sekiz adı bellü emir birle ol gice eriden ıdı açdı süheyl (4) atına geldi bunları süheyl arşuladı sarayına getürdi seyyide haber oldu (5) ol gice erisine eyitdi siz şuyı berü geçüñ göz ulak utıñ (6) tâ kim benüm na'ramı işidincek gelesiz ol kâfirleri ele getüridik (7) ola mı didi revâne oldu dün içinde sürdi burca (8) geldi atın bir yirde pinhân eyledi kemend eline aldı burca atdı (9) yukaru ıdı oğrı saraya geldi ama ıdı pencereden aşığa (10) nazâr eyledi gördi kim bâbek mel'ün oturmuş süheyl atında (11) velid bin 'uba arındaşı aha mel'ün bile oturur arâb ierler (12) mest olmuş seyyid arancık aşığa indi bir arañu bucada (13) urdu arşuların aldı bâbek baş aldırdı eydür yâ süheyl

299 a

(1) harezmi bilürüm bu nöbet batal benüm elümden ölse gerek mel'ün velid-i bağdadi (2) istedi vezir idindi sekiz kişi otururdu her birine bir iklim virdi (3) seyyid dağı ilerü vardı eyitdi baa ne virirsin bâbek ünkim seyyidi gördi (4) âh eyledi valla cigerin âh eyledi diledi kim açta seyyid bir yumruk urdu depesi (5) üstüne mu'allâ yıkıldı iki elin afasından baqladı velid ve aha (6) diledi kim açalar seyyid birer ılı urdu ikişer pâre eyledi cân cehenneme (7) işmarladı le'tümallâh ta'âla birkaç begler dağı vardı öldürdi süheyl (8) bin sinbât seyyid hazretiñ ayağına düşdi barmaq getürdi müselmân (9) oldu tiz apuyı açdılar seyyid na'ra urdu leşkeri hazır urmuşlardı (10) yetişdiler hişârı ortaya aldılar irteye degin ne adar begler var ise kırdılar (11) şöyle oldu kim kimse utulmadı üç günlük yol adam kırılmışdı (12) bâbeki demürlediler süheyle işmarladılar andan 'azm bağdâd kıldılar (13) yolda giderken bâbek süheyle eydür gel benüm demürüm ol ben payğamberim

299 b

(1) dir süheyl seyyid atına geldir eydür huğavende bâbek efsun oğur (2) ben peygamberim beni koyuvir dir seyyid bâbek atına geldi eydür yâ bâbek dağı (3) imâna gelmezsin tiz imân getür müselmân ol kim başın ılıdan urtarasın (4)

ve hem cânîñ tamû odından hâlâs eyleye didi bâbek eydür ey baṭṭal (5) ben payğamberim şimdi vaḳt benümdir devr-i muḫammed geḫdi ol erḫân-ı (6) kavminle bi'at eyleñ tâ kim kıyâmet utanamasın (7) didi seyyid ḫâzret kaḫdı tiz buyurdı bir çengel getürdiler aḫzına (8) bıraḫup dilin çıḫarındı dibinden kesdiler eydür ey kâfir (9) hâ saña şunu gerek didi bir zamân yine gitdiler bâbek eliyle (10) işâret eyledi beni şeşel diyü süheyl yine seyyide diyüvirdi seyyid yine (11) bâbek ḫatına geldi eyitdi ey bî-din-i cehennem atı gel müselmân (12) ol allâh ta'âladan dileyeyin yine dilin şaḫ olsun didi girü la'in (13) herzeve başladı seyyid buyurdı iki elin kesdiler gözlerin çıḫardılar

300 a

(1) daḫı ḫalifeye nâme yazdılar bâbek la'in elüme girdi ne buyurursun (2) bunda öldüreyim mi yoḫsa vireyün mi diyü peyk götürdi ez-in cânib (3) peyk günlerde bir gün baḫdada yetişdi ḫalifeye muştuladılar peyk geldi (4) seyyid ḫâzret bâbeki tutdı ne dirsın didi ḫalife sevindi şaḫ oldu (5) buyurdı şehri tonatdılar ḫalife seyyide nâme virdi kim bâbeki (6) bunda getürsın diyü peyk seyyid ḫâzretine geldi ḫaber getürdi uşda (7) seyyid ḫâzretleri daḫı andan göçdi 'azm ḫalife kıldı gitdiler günlerde (8) bir gün baḫdada geldiler ḫalife ḫarşu vardı seyyid birle görüştüler (9) aldı şehre getürdi topladılar bir 'azim od yaḫdılar ol (10) kezzâbı oda yaḫdılar külin göge şavurdılar uşda bu ḫaber 'âlemi (11) etrafa cevelândı yedi gün seyyid ḫalife ḫatında oldu yidiler (12) içdiler ḫoş geḫdiler şaḫlıḫlar eylediler miskinler ve dervişlere (13) iḫsânlar itdiler bir zamân şeyle ḫaldı işbu kışşa-i 'acayib ve ğaraib

300 b

(1) buracıḫda tamâm oldu şalavât virelüm muḫammed muştafaya (2) meclis-i pes şeşnem ḫikâyet-i süheyl tâcir ḫaberdadan ḫalife (3) rivâyet-i aḫbar ve nâḫılân-ı âşâr ebu'l muḫsin şâh ki işbu kitâbıñ (4) râvisidir şeyle rivâyet kıılır kim ḫalifenin bir bezirġanı vardı adına (5) süheyl dirlerdi ḫalife anı ḫatına çağırdı eydür yâ süheyl sen çok (6) iller gördün ḫiçbir güzel kız bilür misin didi süheyl eyitdi şâha bir (7) şehir vardır adına taṅtaniye dirler pâdşâhına 'imlân dirler (8) bir kıızı vardır ḫuyluḫ içre nazırı yoḫdır dört yañadan dört yañadan dilerler (9) virmez ol şehir süleymân zamanından ḫalmışdır anda bir ḫubbe (10) vardır gökligi altmış adımdır kız eydür her kim bu ḫubbeye şıçrayup (11) geḫerse

benüm erim oldır dir her kim düşerse mâlı ve günci aña alur (12) ol kıznıñ suretin yazdım didi getür görelüm didi vardı (13) getürdi alife gördügi dem 'âşık oldı seyyid çağırdı ahvâli

301 a

(1) aña bir bir ma'lum eyldi bu aralıkda nâgâh alife şayru oldı dünyadan (2) airete intikal itdi bir arındaşı vardı me'mûn dirlerdi (3) emâneti seyyide ımarladı kırk gün yâs matemini tutdılar andan me'mûn tahta geçdi (4) utbe'i anıñ adına okudılar bu kez ol kıznın ikâyetini seyyid oğlı (5) 'aşıye eydürdi 'ali eydür andedir ananiyededir didiler 'ali ol kıza (6) 'âşık oldı babasına didi seyyid süheylı çağırdı şordı 'imlân (7) pâdşâhınıñ kıznıdır yılda bir kez gezüñdürür²⁰ ıkar pâdşâhlar (8) gelürler gezündürürler seyyid eydür ne adar yoldır süheyl eydür bir yıllık (9) yoldır ama şarbdır ayet ve hem dusaklar vardır seyyid eydür süheyle (10) gel benümle bile varalum göster ol yeri didi oğluna eydür sen arındaşınıñ (11) yanında urayın varayın ol işi bitüreyin didi 'ali eydür ben de (12) bile gideyin diyüp aradan 'azm itdiler bir gün rengtâye (13) deniz kenarına ıkageldiler râviler rivâyet iderler kim nûh peygamber 'aleyhisselâm

301 b

(1) ufân olınca ol kim şu ıkdı ve hem gemisi girdaba düşdi (2) nuh du'a kıldı gemi girü alâş buldı anda hem iki ağaç bitti (3) her cum'a gicesi girü ıkdı seyyid daı geldügi düşenbe günü idi (4) vardı cum'a gicesine degin ırdı ol ağaçlar girü ıkdı seyyid ziyâret (5) eyledi ve gitdi süheyl tâcir bilesince günlerde bir gün bir deyre geldiler (6) ol deyrden bir keşiş ıkdı seyyidiñ ayağına düşdi eydür şâd (7) geldiñ ey aşlu muammed muştafa'm didi seyyid eyitdi sen beni niden bildiñ (8) ruhbân eydür bu gice düşimde peygamber'im gördim baña geldi diyüvirdi (9) seyyid ol ruhbândan ol şehrin aberini şordı eydür üç günden (10) şoñra varasın ama yolunuzda bir deyr vardır adına deyr-i mağar (11) dirler ruhbânınıñ adına bartâs dirler ol deyrüñ ötesinde (12) bir altun öküz ırır seyyid vardı ol ruhbân ayağına düşdi (13) müselmân oldılar 'amlak batalı aldı sarayına geldi ızmat

302 a

²⁰ Bu kelime yanlış yazılmıştır.

(1) eyledi seyyid kızın hikâyetiñ söyledi 'imlân eydür imdi ol (2) kızın şartı vardır baṭṭal eydür hoş ola baṭṭal aldılar ol (3) bir köye geldiler baṭṭal eydür imdi kıızı getürüñ girüsin 'imlân (4) eydür kıızı div aldı bunda bir div vardır yılda bir kez çıkar çok (5) kızlar alur kapar anuñ elinden memleket ḥarâba varmağa yüz tıtdı (6) didi seyyid eyitdi ol diviñ maḳamın baña gösteriñ inşa 'allâh (7) kim sizi aniñ şerrinden ḥalâs idem didi seyyidi aldılar bir tağa (8) geldiler bir mağara gösterdiler seyyid ḥazret kılıcın çıkardı (9) ol mağaraya girdi gördi kim bir saray yukaru bir nerdubân gider (10) yüz yigirmi ayak nerdubân çıkdı gördi kim bir saray kırk kızlar (11) oturur ol kızlar seyyidi gördiler eyitdiler ne kişisin ḥılâs (12) ve süvâsından korıkmaz mısın didiler seyyid eydür şimdi ol kandedir (13) bir gösteriñ didi gösterdiler seyyid iḳerü girdi gördi kim bir divdir oturur seyyidi

302 b

(1) gördi ṭurıgeldi seyyide ḥamle eyledi seyyid na'ra urdı kılıç çekdi (2) divi depeledi ol kızları aldı taşra çıkdı sürdi şehre getürdi 'amlak (3) ol hâli görüp sevindi şadıllıklar eyledi seyyid emr eyledi ne kadar (4) kiliseler var ise yıkdılar yerlerine mescidler ve medreseler yapıdılar andan soñra (5) kırk gün düğün eylediler 'amlâkın kızın seyyid ḥalife iḳün nikâh (6) eyledi ve oğlı 'aliye bartas kıızın alıvirdi andan ol kızların (7) aldılar mâlları birle 'azm bağıdâd kıldılar günlerde bir gün bağıdâda (8) vardılar ḥalifeye ḥaber oldu seyyide karşı çıkdı seyyid 'amlak kıızın ḥalifeye (9) teslim eyledi ḥalife daḫı seyyide çok ihsânlar eyledi du'alar kıldı (10) ḥil'atlar bağışladı atlar bağışladı toylar eyledi andan soñra seyyid destûr diledi 'azm (11) malaṭya kıldı emir 'ömer ve yârenler işidüp karşı geldiler seyyidle görüşdiler (12) bunun üzerine bir zamân geḳdi işbu kışşa buracıḳda tamam oldu (13) meclis-i pes haftem hikayet-i şoden duḫter-i ḥalife ḥaber urden seyyid

303 a

(1) râviyân-ı aḫbâr ve nâkıılân-ı âşâr ebu'l muḫsin şâh ki işbu kitâbiñ râvisidir (2) şöyle rivâyet kıılır kim bir gün ḥalife yârenleriyle oturmuşdı bir (3) ḥadim iḳerü girdi yüz yire urdı eydür ey sulṭân-ı 'âlem şöyle (4) ma'lûm olsun kim kıızıñ şafiye belürsiz oldu didi ḥalife ol (5) sözi işidüp perişân oldu düşdi bî-hoḳ yatdı üç gün (6) söz söylemedi ve laf itmedi ḥatunı sa'ide bânû gice gündüz zarılıḳ (7) iderdi bağıḳe iḳinde bir gün nâgâh şöyle yatdı henüz uyumadı (8) idi gördi kim iki

yeşilce kuşlar geldiler yanında bir ağaca kondılar (9) birisi birisine eydür
 halifenin hatunı niçün ağlar ol biri eydür kim (10) kızını aldılar eydür kim aldı ol
 birisi eydür ra'd câzû (11) aldı biri birine eydür ra'd câzû kande olur biri eydür
 yedi (12) denizi geçerler andan öte 'aynül kırağ dirler anda olur (13) bu
 diyardan yüz yigirmi oğlan almışdır didi dağı uçdılar gitdiler

303 b

(1) sa'ide hatun tırdı halife katına geldi hikâyeti bildirdi (2) halife dağı seyyide
 haber gönderdi kim vaşf-ı hâl şöyle oldu luğ (3) idesin anı sizden gayrı kimesne
 başaramaz didi çün haber seyyide (4) yetişdi eydür bize dinlenmek yok imiş
 yine bize iş düşdi diyüp (5) yâren ile veda'laşup revâne oldu neçe deşt-i şahralar
 geçdi (6) on üç gün gitdi 'umman denizine geldi gördi kim bir şehri mu'azzam
 (7) içi tolu beni adem bir koca bir put yontmuş bâzâra getürmüş çağırır kim (8)
 bunun gibi tañrıyı kimse düzemez iyü tañrı iderin hudâ düzmede gayet (9)
 üstâdım didi benüm mişlüm bir dağı yokdır didi ve hem kamû (10) düzicilerin
 üstâdım her kim bunu ala cem'i belâdan ayrı ola (11) ve rızık çok ola didi seyyid
 çünkim bunu işitdi ğazaba geldi eydür hây (12) ne kâfirdir bunun gibi herze
 söylersin bir nesne kim senin bir âcizini (13) elinden çıkı ol tañrılığa ne layık ola
 kim on sekiz biñ 'âlemi yaratdı

304 a

(1) cem'i 'âlemin rızkın viren oldır didi ol herif dağı seyyide (2) çok dürlü sözler
 söyledi seyyid dağı urdı piri düşürdi (3) adamlar ğalebe itdiler seyyidi ortaya
 aldılar seyyid her kime kim yumruk ururdu (4) düşürdi helâk iderdi bir sa'at
 içinde on beş kişi (5) depeledi şehrin begine haber oldu tiz bindi seyyide karşı
 vardı atından (6) indi selâm virdi ve yüz yire urdı aldı seyyide sarayına iletdi (7)
 yimek yidürüp tahta geçirdi eydür ey pehlûvân nete oldu ki bunda geldiñüz (8)
 seyyid halifenin kızı hikâyetin ki ra'd câzû aldığın bir bir âyân (9) eyledi tefânûş
 dağı ağladı benüm kızım dağı belürsiz oldu (10) bilmezem kim kaçuruvirdi eger
 benüm kızım dağı elüme girerse müselmân (11) olayın didi kavlı eylediler ol dem
 şehirde ğavğa belürdi seyyid eyitdi (12) hikâyet nedir tefânûş du'a kıldı eydür ey
 şir-i hağ emirü'l mü'minin (13) 'ali keremullâhu veccehu bunda geldi ki şehrin
 yarusını haraca kesdi şimdi

304 b

(1) bu halk sehl nesneden ötürî cengi derler didi pes (2) tafânûş buyurdi cengi tağıtdılar andan soñra yedi gün toy (3) itdiler ve dağı bir gemi hazır itdiler kırk kişiyle seyyidi gönderdi çünkim (4) seyyid ol gün gitdi üçüncü gün yel muhalif esdi gemi taşşa urdı (5) urdı pâre pâre eyledi seyyid şıçradı ‘aşkara süvâr oldı (6) ol mübârek canavar şuda yüzerdi nâgâh girü bir büyük gemi (7) çıkageldi ‘aşkar aldı seyyidi gemiye iletdi tiz gemiciler seyyidi gemiye aldılar (8) andan soñra eytdiler ne kişisin sen bunıñ gibi vağı‘aya neden (9) şataşdıñ didiler seyyid eyitdi rûmdan şam hududuna degin bir düşmânum (10) vardı benümle ceng eyledi ‘âkıbet zebûn eyledim kovdım denize (11) bıraktım ben dağı ardınca düşdim ama gemüm vardı giderken ol (12) hemüm ğark oldı işbu baña sebep oldı kurtuldım buydı size şataşdım (13) didi anlar eytdiler adıñuz nedir seyyid eydür adım cayildir didi ol

305 a

(1) geminiñ begi eyitdi benüm adım kañtardır koştantın kayşerinüñ qarındaşı (2) oğluyım atam adı ‘arakıl kayşer idi ol vaqt kim atamı bañtal öldürdi (3) ben çin vilâyetine düşdim bir begi vardı kaşuri şâh (4) dirlerdi anıñ katında idim işbu kişi benüm atamıñ veziri (5) idi geldi beni buldı bâbek tekfûrı öldürdi taht-ı rûm ıssız (6) kaldı diyü haber getürdi öyle olsa ben dağı anda varurım (7) didi seyyid eyitdi netekim bañtal andadır sen anda varamazsın didi ba‘d (8) zân gitdiler bir taşşa irişüp gemilerin bir taşşa bağladılar taşşa (9) çıkdılar gördiler kim bir hoş murğzâr çadırlar kurup od yaqdılar (10) ta‘am pişirdiler bir demden gördiler kim bir kişi kadd ü kâmet (11) kırk arşun bu şekl-i zeşt-i lıka kuyruğundan od saçar gözleriñ (12) tağatı tâk oldı hayrân olup kaldılar bir kere na‘ra urdı (13) eydür benim ra‘d câzû vây nâ-bekârlar benüm şikârgâhıma niçün geldüñüz

305 b

(1) diyüp ilerü yürüdi noqtay kim vezir idi kuşağından (2) kapdı iki pâre eyledi seyyid buyurdi oğ sepdiler (3) bir sihr okudı beş yüz kişiniñ yüzi oda yandı seyyid yayın (4) eline aldı bir oğ gözledi ra‘d câzûyı gözledi ve atdı (5) kudret-i ilahi sağ gözünden tokundi kafasından çıkdı (6) bir tarrağa çatladı ayruğ belürsiz oldı pes geminiñ halkı (7) seyyidi bildi dükkeli müselmân oldılar andan gemiye binüp revâne (8) oldılar gitdiler sind vilâyetine irişdiler andan bir mu‘azzam (9)

şehr gördiler seyyid şordı kim bu ne şehirdir mülkdir didiler bir gemi'yi (10) ol
şehrin limânuna sürdiler şehr kavmi bunları görüp üstlerine heybet (11) oturdu
gemi kıtına derildiler ğalabalık oldu bir sultânı vardı (12) adına kamer şâh
dirlerdi kibr adamlar viridi varıñ görüñ (13) gelen ne kavmdir didi anlar dağı tiz
geldiler şordılar seyyid eyitdi

306 a

(1) elçiyüz ħalifeden gelürüz varıñ kamer şâha eyidüñ didi vardılar (2) ħaber
virdiler kamer şâh yetmiş biñ mu'teber leşker viridi gelip seyyidi alup (3) kamer
şâh kıtına getürdiler seyyid baţtal selâm virdi 'alemiñ aldılar (4) yer gösterdiler
oturdu ba'dezân kamer şâh başın kıaldırdı maşşudıñız (5) nedir didi seyyid eyitdi
ħalifeniñ kızın ra'd câzû aldı eger yirin bilür (6) señüz baña ħaber viriñ anı
isterim didi kamer şâh eyitdi adıñ nedir (7) seyyid kendüyi bildirdi meger bundan
ol seyyidiñ hünelerinin ve pehlûvân (8) lıqların işitmişlerdi tiz ol tahtdan aşğa
indi seyyid ile (9) görüşdi ağladı çok zârlıklar eyledi eydür benüm dağı bir kızım
genc-i (10) bânû adlu evet müneccimlerimiz dâim eydürler ra'a câzûyı seyyid
ğazi (11) öldirse gerekdir dirler elħamdülillâh mübârek cemâliñizi gördik (12) tiz
yimek getürdiler seyyid yimedi kamer şâh eydür ħudâvende niçün yimezsiz (13)
seyyid eydür mezhebiñ nidir kamer şâh eydür put perestim seyyid eyitdi
müselmân ol

306 b

(1) ta'amıñdan yiyeyin kamer şâh eyitdi kıavl idelüm eger kızım görürsem (2)
müselmân olayım put perestliğı terk idem didi çünkim bu şart itdiñ (3) andan
soñra seyyid ta'amından yidi birkaç gündün şikâra çıkdılar (4) bir ħub murğzâra
irdiler kamer şâh eydür ħudâvende kızumı işbunda (5) kıpdılar ayruķ bilmezem
kim ħâl nice oldu diyü tırurken nâĝâh bir münakkaş (6) geyik çıkageldi ortaya
aldılar kemend atdılar silkindi biraz (7) yürüyüvirdi seyyid 'akabince yürüdi kıova
ğıtdi bir iki menzil (8) kıovdı hemân kim seyyid tırır ahû dağı tırır seyyid dağı
yine kıovar (9) ahû dağı şöyle kıaçar kim kıuş binmiş kemend boynuna geçür
seyyid tıtdım şanur (10) boynun gelicek ahû silkinir kemendi boynuna atar çıkıar
gider bu (11) nev'ile altmış ferseng yir kıovdı aħşam irişdi ahû belürsiz (12) oldu
seyyid dağı bir ħub çeşme-sârda abdest aldı namaz kıldı (13) fâriğ olıncağ eyitdi
işbu şuya gireyin didi çünkim şuya ğirdi

307 a

(1) yine çıktı tonların bulamadı biraz yatdı uyudı yine uyandı (2) atın dağı bulamadı aşağa yukaru segirtti kimse bulamadı ne kadar (3) du'alar var ise ğaybdan gitti resllullhıñ şallahu 'aleyhi (4) vessellem mbrek şaların bazubend idinmiş idi hemn ol çaldı seyyid oturdı (5) dağı ağladı eyitdi ilahi baña pirlık vağtında baña meded it (6) yaluñuz çaldım mnisimden ayrıldım çok müşkil yirlerde baña (7) meded eylediñ bunda dağı mağrm eyleme didi yüzin toprağa (8) sürdi ağladı enbiyy evliyy řefi' getürdi ol dem içinde hzır (9) 'aleyhisselm irişdi eydür netesin ve dağı çok naşihatlar eyledi (10) ve eyitdi niçün bunuñ gibi yirde ğafil olursun ol geyik şuretinde (11) görünen ra'd czniñ kıızı idi seni aldaddı fışat bulur ve atın ve (12) tonıñ aldı saña ziyn degremedi resl-ı hażretiñ şallallahu 'aleyhi vessellem (13) kıllarından orđdı atuña gelemedi didi seyyid y sen neçe idesin

307 b

(1) kim silhım elüme gire hzır peygamberim eyitdi benüm şimdi serendibde (2) işüm vardır anda giderim gel ber sen dağı anda ileteyin didi (3) gzin yumdı hzır bunu ata amı urdı seyyid yine gzin açdı kendy (4) adem peygamber yirinde gördi hzır bunu eyitdi ben varayıñ saña (5) şms periyi vireyin didi ve ğaib oldu seyyid adem peygamberin (6) ziyret eyledi  gün anda řurđı dördüncü gün şms peri (7) yetişdi seyyid ile görüşdi eyitdi ey pehlvn netesin hliñ nidir (8) didi seyyid hikyetin bir bir eydürdi eyitdi yine baña yardımda (9) re it beni ra'dıñ mağamına ilet kerem eyle didi şms peri eyitdi (10) huğavende ol la'iniñ yeri şarbdır yidi denizi geçmek (11) gerek bundan aña varınca üç aylık yoldır ve hem yolda bunca (12) zağmetler vardır didi seyyid eyitdi bu def'a dağı baña bir re eyle diyü istirm (13) eyledi şms gördi kim re yoğdır çerisine destr virdi biñ eri

308 a

(1) bırağdı seyyid birle heva yüzüne ykdiler evvel deñizi geçdiler ikinci (2) deñizi geçdiler üçüncü deñizi gördiler üstünde bir řađ var şağın (3) ortasında bir deñiz var aña dery-y zlmn dirler anda ne kadar (4) czlar var ise hażır idi andan dağı geçdiler üçüncü deñize (5) geldiler anda canavarlar gördiler gövdelerinde uzun uzun (6) kılları var ba'zınıñ ayakları arđalarında ve başları

gögüslerinde (7) ve balıklar koyun gibi ve başları şığır başına beñzer dürlü dürlü
 ‘acayib (8) ve ğarâib şekiller var seyyid hayrân kaldı andan soñra dâ‘im ilyâs (9)
 peygamber du‘asın okurdu andan soñra dördüncü deñize geldiler dükkelinde
 (10) bu uludur tâ ki kızıl od gibi anı dağı geçdiler beşinci deñize (11) geldiler
 ortasında bir kûbe var tāmûs eyitdi huğavende ‘ilm-i keremullâh (12) veccehü
 bunda geldi ve kûbe içinde bir div vardır adına (13) saķtân dirlerdi anı dağı
 öldürdi bu maķam anuñdır andan

308 b

(1) dağı gitdiler altıncı deñize vardılar anı dağı geçdiler yidi gün (2) soñra bir
 şahraya çıkageldiler otları za‘firân ağaçları ‘ud (3) ortasında bir ak mermerden
 kal‘a önünde bir merkeb otlar tāmûs (4) eyitdi hazır ol işte geldükdir bu merkeb
 ra‘dîñdir seyyid hazret (5) def‘i itdi iki rek‘at namâz kıldı yâri ta‘âlaya tazarru
 kıldı (6) andan soñra sâz-ı silâhın giydi hazır tırdı bir zamandan soñra kal‘a (7)
 kapısı açıldı Bir herif çıktı ol merkeb üstüne bindi üç eli (8) vardı bir ei,yle uyan
 tutardı ve bir elinde kılıç vardı bir elinde (9) süñü tutardı ardınca kırk kişi dağı
 her biri bir tağa beñzer (10) ra‘d câzû bağtalı gördi eydür ey bağtal belâ durağına
 tutulduñ (11) ola mı diyüp bir kere çağırdı kim ey tāmûs öyle mi ya‘ni benüm
 düşmânımı (12) üstüme mi getürürsin hele evvel senüñ hakkında geleyüm
 soñra seni bulam (13) didi ra‘d ağzın açdı kim sihre başlaya seyyid ism-i ‘âzâm
 du‘asın okudı

309 a

(1) bir ok atdı çünkim rabbanî ok geldi ra‘dîñ alnına dokundu (2) belinden ğark
 oldu kırk adım yire mu‘allaķ yıkıldı seyyid segirtdi (3) kim baş ala kırk câzûlar
 hamle kıldılar seyyid ism-i ‘âzâm du‘asın okudı (4) câzûlar hâ-bedid oldılar
 seyyid hazret ra‘d şöyle çaldı kim şol tâze hıyar (5) manendi iki pâre eyledi
 andan kal‘a kapısına geldi seyyid içerü girmek istedi (6) gördi üstüne iki kılıç
 iner girü çekildi tılsımı süñüyle yıkdı (7) içerü girdi indiler saraya geldiler dilediler
 kim içerü gireler iki (8) arslan seyyide hamle eylediler tāmûs eyitdi işbu taşı kıvır
 tılsımdır (9) seyyid hazret dağı kıvırdı tılsım bozuldu içerü girdiler bir yire (10)
 geldiler gördiler kim bir taht birbirine karşı orta yirinde bir mil üstünde (11) bir
 köşk dört penceresi var seyyid hazret nerdûbandan yukarı çıktı (12) bir kız

gördi yüzi aya beñzer oturmuş ağlar seyyid selâm viridi (13) kız selâmın aldı
hızmat eyledi andan şoñra eyitdi ey yigit ne

309 b

(1) kişisin kim bunda adem zândan kimse geldügi yoğdı seyyid baṭṭal eyitdi (2)
benüm baṭṭal ğazi kız eyitdi şıddık yâ resulullâh ve daḡı yâ fâṭıma diyüp (3)
ayağına düşdi eydür yâ baṭṭal ben bu gice çok ağladım ve zârılıklar eyledim
eyitdim (4) ilâhî benüm cânımı al veyâḡûd kâfirleriñ elinden ħalaş eyle didim (5)
gözüme uyku geldi yatdım uyudım düşümde fâṭımatü'z zehrayı gördim (6) baña
eydür ağlama kim irte baṭṭal gelür ra'd câzûyı öldüririr sizi ħalaş (7) ider didi
uyandım ol vaḡtdan berü ağlarım biḡamdilillâh ki mübârek (8) yüziñi gördim didi
seyyid kıza eyitdi sen kimsin kız eydür mısır pâdşâhınıñ (9) kızıyım seyyid
tılsımı yüzine karşı yürüdi aşğa indi bir zamân (10) gitdi bir ḡavza irişdi nâġâh
şudan bir kız çıkageldi seyyide (11) selâm viridi selâmın aldı katına geldi seyyid
eydür kimsin (12) kız eydür ben hürmeng kızıyım bu gice düşümde resûlullâh
gördim (13) sizin gelücügüzi bildirdi ve hem ol istedügiñ kızlar hep bunda

310 a

(1) dır ve daḡı iki arslan var biri erkek biri dişi dişisin öldür kim (2) erkeği saña
cevab virsün ħakup seyyid aldı bir ḡaçereye geldi ħapusın açdı (3) bir dişi
arslan seyyide ḡamle eyledi seyyid ḡazret ol arslanı depeledi (4) 'aḡabince bir
arslan daḡı çıkageldi eydür ben adem oġlanıyım beni (5) efsunla böyle eylediler
didi pes seyyid ilyâs peygamber du'asın oḡudı (6) üfürdi yine ol arslan yigit oldı
seyyidi aldı bir saraya (7) getürdi seyyid gördi kim bir ḡarı oturmuş elinde bir
ṭolap (8) var şol yanına çörçek hücreler açılır kızlar çıkar ve sağ yanına (9)
çörçek girü yayılır seyyid ol hücreyi daḡı bozdi saray içine ol (10) kızlarıñ
arasına girdi kızlar seyyidiñ ayağına döküldiler seyyid dört (11) yaña nazar
eyledi kendü silâhın ve bâzûbendin gördi (12) aşulup ṭurır seyyid baṭṭal ğazi
kızları aldı ve mâldan götürebildiklerince (13) aldılar çıkardılar arslan bunlara
ḡamle eyledi ṭâmûs peri eydür

310 b

(1) ḡudavende ol sizi aldaya kız budır didi seyyid anı (2) çaldı iki pâre eyledi
bunlar şaḡ oldılar seyyide du'a eylediler ṭâmûs (3) daḡı bir peri viridi leşkerin
getürdi ol mâlı cem' eylediler (4) birazın seyyid kendü içün aldı baḡısın ṭâmûsa

viridi bahş (5) eylediler dükkelişi ğani oldu ol al'a'yı yıkdılar ara yir eylediler (6) ol malı bilüp periler yükledüp revne oldılar gitdiler ğünlerde (7) bir ğün sinde yakın yirde ondılar andan bir adam buldılar ift (8) sürerdi anı amer şha viridiler muştulayu ben ol kişi haber (9) viridi kim batal fln yirde geldi didi amer şh beglerin cem' eyledi (10) seyyid arşu geldi ğördi kim peri leşker onmiş perileri ğördiler üstlerine (11) heybet oturdu ormasınlar diyü seyyid şms peri ile (12) arşu gelip ğorişdiler seyyid buyurdu ızın ğetürdiler hemn kim (13) ızın ğördi barmaq ğetürüp müselmn oldu il vilyet birle buyurdu

311 a

(1) deyrlerin yıkdılar yirlerine mescidler ve medreseler yaptılar andan amer řh (2) erknın farzı ve snneti öğrendiler andan amer řh ved'a idüp (3) 'ummna geldiler tefnsa ızın işmarladılar anlar dağı il vilyetiyle (4) müselmn oldılar el ışsa ne dırz idelüm ızları birer yigide (5) virdiler andan şoşra mekkeye geldiler ziyret eylediler beř yüz yük (6) ml üleşdirdiler andan medineye geldiler resl-ı ğazretin (7) türbesine yüzün urdu ok şkürler eyledi istiaret diledi ok (8) ağladı ol dem ğözlerine uyku geldi uyudu resl ğazretin dūřunde (9) ğördi seyyidi ğözlerinden öpdü eyitdi ciger ğuşem bu iř (10) kim sen işledin gerek kim t kıymete değin iyü adın cihnda sylene (11) ben senden ğoşnudım şimdiki ğlde tiz řut kim ğavrici hücm (12) ıldı bağdada irişegör didi seyyid ünkü uyandı dūř ğıayetin şmsa (13) eydürdü uřda ğeçdiler 'azm bağdd ıldılar rviler eydür ebu'l müslim ğorasani

311 b

(1) ol vat kim ğavric ırdı idi ol yirde anın şoyundan (2) bir ğaramizde almış idi ğakem dirlerdi bir zamn şunda ğarmizde (3) lı iderdi bir yirde arar itmezdi otuz bin er cem' eyledi anda (4) sürdi ğayberin begi 'içre mel'ndı bunu ğoş ğörüp şoyladı (5) eyitdi ki y ğakem otuz bin er senin var otuz bin er benüm (6) vargil el bir idelüm ğalife'i gafletiyle öldürelüm seni ğalife (7) eyleyelüm yanında ben vezir olayın diyüp erin tedbir itdiler vardılar (8) ol iki mel'n bir gice ğalife'i bağdd öünde yaturken şeb-hn (9) ıldılar ğalife açdı bağdda ğirdi leşker trumr oldu ol iki (10) kfir şehri ortaya aldılar bir şarafdan nmeler perkende ıldılar ğalife (11) dağı her şarafa nmeler perkende ıldı ve ünkü

yedi gün savaş eyledi (12) sekizinci gün fırsat buldı nerdûbân düzdiler şehri aldılar hâlife (13) tām üstüne çıktı baş açdı kıbleye karşı yüzün toprağa viridi

312 a

(1) hezârân nâliş eyleye hâk ta'âla hâzretine tazarru' kıldı ve dağı muhammed muştafayı (2) şefi' getürdi ol dem içinde seyyid baṭṭal ğazi nurullah çıka (3) geldi tāmûs peri bilesince gördi kim hâl ayruksı şehre karşı bir ra'd (4) vâra na'ra urdı eyitdi ey kâfirler ya'ni meydân hâllı buldıñuz bunuñ (5) gibi iş mi dirsiz uş erişdim diyüp hamle kıldılar irdiler neçe bir leşker (6) hamle kıldılar kılıç çalınur başlar kesilür adam görünmez kanlar saçılır (7) seyyid ceng içinde hâkeme uğradı bir kişi seyyide eydür huḍavende hâkem la'in (8) budır kim bu leşkeri hep bu getürdi didi seyyid eyitdi hâ havâric (9) hâramizâde sen mi geldüñ hânedân tahtına kaşd itmege çünkim eyitdi kaşd (10) itdimse kendü mâlim talep iderim taht bizüm idi ebu'l müslim ğazab (11) ile aldı eger müselmân iseñ gerçek er iseñ hâkkin müsteḥâkına (12) vir didi seyyid eyitdi ey miskin bî-din seniñ ceddin (13) hânedân-ı muhammediye ne zulmlar eyledi ve bunca yıllar evlâdıñ

312 b

(1) kanların dökdüñüz allâh ta'âla 'ibret için bir civânı (2) viridi itdi yalunuz zulmlarıñ hâkkindan gelüp kanların dökdü (3) mülki yine aldılar didi çünkim erenler şâhı çünkim bu mel'ûna bu haberi söyledi (4) ol mel'ûn süñü havale eyledi geldi kim geçe seyyid kuşağından berk tutdı (5) yire urdı iki elin kafasından bağladı kafadâra ısmarladı (6) andan geçdi bir darb-ıla 'aşra yıkdı bağladı şöyle oldu kim ol elli (7) biñ kişidien bir kişi kalmadı hep kılıçdan geçdi seyyid hâlife atına geldi (8) alife piyâde olup karşı geldi seyyidi bağına çekdi görüşdiler (9) seyyid tāmûsı hâlifeye çok ta'rifler eyledi ve dağı evvel biñ (10) yiri yoklamağa işkâre görindi şehrenden taşra bir yerde çadırlar (11) kurdılar ta'zim ile kondılar anları gören heybet aldılar andan (12) soñra hâlife kızını görüp şad-ı hurrem oldu tāmûs peri seyyidiñ (13) hikâyetin diyüviridi dükkeli seyyide ḥayrân olup du'alar ve senâlar

313 a

(1) itdiler seyyid hâzret tāmûsı üç gün toyladı andan ol iki (2) mel'ûnı getürdiler şöyle diriyle derilerin yüzdiler andan soñra tāmûsı (3) kendü maḳamına gitdi ve

ba' de andan malaṭyadan seyyide ḥaber geldi kim (4) humâ-yı dil-efrûz vefât itdi diyü seyyid melûl oldu (5) mâtem ṭutdı andan maşlahat şöyle gördiler kim ḥalifenin kızın seyyide (6) virdiler seyyidin oğlanları geldiler ataların gördiler bir neçe gün hıżmatında (7) ṭurdılar andan ḥalife malaṭyanın begligin bunlara virdi 'abdu'lvehhâbı (8) serleşker eylediler gönderdiler seyyid eyitdi ben anda neylerim elhamdülillah (9) ki islâmın ayruḫ düşmânı ḳalmadı didi esâtûr oğlu (10) ḳanaṭur adlu geldi seyyidin ayağına düşdi eyitdi ḥuḍavende (11) rûmı baña vir bunca zamândır kim intizârım²¹ didi ḥarâc boynuma (12) bırak her yıl gelem mubârek yüziñ görem ve hem rûmın ḥaracın (13) getürem didi rûmda seniñ himmetünde kimse ḳalmadı ben ḳulıña

313 b

(1) vir didi seyyid eyitdi gel müselmân ol didi eyitdi bunca rûmı ḥarâca (2) kesgil didi rûma ḳanâtûrı ḳayşer dikdiler eyitdi şanma kim yaramaz (3) iş itmeyesin beni bulursın neçe kişiyim didi du'a ḳıldı ḥâşâ kim hıżmatından (4) yüzüm çevirem didi gönderdi birkaç günden soñra ḥalifenin kızı vefât (5) itdi seyyid yaluñuz ḳaldı ḥac vakıṭ oldu ka' beye vardı ṭavâf (6) eyledi yine medineye vardı oturdı her yıl ḥac vaḳtında varırdı (7) ṭavâf iderdi yine medineye varırdı oturdı yidi yıl medinede (8) mucâver oldu medine şöyle ma'mûr oldu kim resûllullâh zamânında gibi (9) oldu dört yaña pâdşâhlardan bunca armağanlar ḥaraçlar gelürdi (10) dükkelin seyyid üleşdirirdi kendüzince namâza ve 'ibadete ve tilâvete (11) meşğûl oldu bir gün seyyid oturmuşdı bir yigit 'osmân adlu rûmda seyyid (12) öniñde bir nâme ḳodı du'a ḳıldı selâm virüp oturdı seyyid eyitdi (13) ḳande gelürsin eyitdi rûmdan seyyid eyitdi ḥaber nidir 'osmân ağladı

314 a

(1) seyyid eyitdi hây ne ḥaber niçün ağlarsın didi eyitdi ḳanaṭur (2) ḳayşer yağı oldu 'avc fireng birle ḥaber itdiler dört yaña nâmeler (3) perâkende ḳıldı kâfir beglerin cem' eyledi altı yüz biñ er cem' oldu (4) şimdi islam ḳanın furûmende oldu dir ḳayşer ḥazar içinde (5) kendüsi malaṭyaya vardı ayruḫ bilmezem ki ḥâl nidir didi seyyid ḡayet (6) perişân oldu ol gice resûl ḥazretin düşünde gördi eydür zretin düşünde gördi eydür ṭurma rûma (7) iriş müselmânlar ḳanı furûmende

²¹ Bu kelime yanlış yazılmıştır.

olmuşlardır iş mü'minlere (8) meded eyle didi seyyid uyandı abdest aldı irte namâzın kıldı (9) yüzün yire urdı eyitdi ilahî ben umardım kim toprağum (10) bunda ola kerimsin rahimsin nidelum her ne kim geldi senden hoş (11) geldi didi andan sonra ravza'ı muqadesden mutahhar yirinden 'aleyhi (12) efsalü's şalavat ve ikmâlüt taḥiyyât ve âvâz ki²² ey baṭṭal ğazi (13) hercâ ki hüsnü'z mâcizânını mâbânuyım mâz hoşnudım ahza

314 b

(1) üs yahâ cemâ'il veşu ihyâ aḫıru'l gerd nöbet tiz sa'iken ba'dezân (2) bî-mâr semi mâyâr üç yañadan munzurım seyyid bunu işitdi yüzün (3) yire urdı secde şükür eyledi atın eyerleyüp oldı süvâr şalavat (4) viresin muḫammed ser-divân oldı yolda giderken eydürdi kim (5) pirim şa'ikim bî-çâre imdi cümle kerâmetleriñ dest-girî sensin (6) saña sığındım senden ğayrı peşin niyâhım yokdır didi ez-in cânib (7) bugün seyyidiñ oğlanları ve 'abduvehhâb oturmuşlardı (8) haber geldi kim uş kanâtür kayşer yetişdi 'avc fireng ilen (9) yüz biñ leşkeriyle falân yirde kondı diyü müselmânlara haber itdiler (10) tiz kırk biñ sünî müselmân cem' itdiler 'abduvehhâb eydür ḫalife (11) ölmüş oğlu baḫtiyâr yirine ḫalife olmuş bunu yazdılar peyke (12) virdiler çünkim kâfir leşkeri yakın geldiler 'ali ve nezir meşveret itdiler (13) kırk biñ eri baḫş itdiler şebhûn kıldılar çokluk kâfir

315 a

(1) kırdılar 'abduvehhâb na'ra urdılar benim 'abduvehhâb pîr kim resûllâhıñ (2) yüzün gören dirdi kâfirler birbirin kırardı nâğâh қаза-yı asmani (3) yetişdi ve taḫdir-i yezdâni irmişdi 'avc fireng mel'ün kafasından (4) çaldı 'abduvehhâbı şehîd eyledi at boynuna düşdi at aldı (5) taşra çıkardı bir bunda düşerdi imân-ı 'arz kıilup cân (6) 'azizin ḫazretine teslim itdi şabaḫ oldı islam leşkeriñ şındılar (7) tağa bıraḫdılar tağı gerdeyim kıldılar 'abduvehhâbıñ gövdesin (8) süniler anda buldılar girü anda defin itdiler kâfir leşkeri (9) yidi gün tağı ḫişâr itdiler kırk biñ erden altı biñ kişi (10) ḫaldı baḫısın şehid itdiler malatıyayı ḫarâb itdiler bir taş (11) bir taş üstüne ḫomadılar ez-in cânib ol gice seyyid baṭṭal ğazi irişdi (12)

²² Satırın başından buraya kadar kelimelerde yazım yanlışları vardır.

mü'minleriñ kimi kırılmış kimi tağılmış bakısı tağı penâh idinmişler (13)
meş'aleler yakmışlar seyyid bir şu buldı abdest aldı iki rek'at

315 b

(1) namâz kıldı gördi hây hûy ceng iderler 'azm furûmende (2) kılmışlar ez-in
cânib seyyid hegbe ortaya getürdi sâz selbin giydi (3) 'aşkara süvâr oldı yüzün
allâh ta'âla dergâhına tutdı eyitdi (4) huðavende 'ömrümüñ ahırındır ol pâdşâh
sen ki nemrut gibi kâfiri (5) bir za'if sineğe öldürtdin eger 'inâyet-i lütf kılursañ
bu bî-çâreye (6) ki ol seniñ kahrından yaradılmış kavme fırsat bulam diyü üç kez
(7) peyâpey biribiri ardınca na'ra urdı eyitdi ey 'avc fireng (8) uş yetişdim hazır
baş ol didi tığ-ı dağhakı çekdi ol leşker (9) üñ içine girdi vay ol kişiye kim
seyyidiñ önüne geldi iki pâre (10) iderdi andan cendevâl câzûnıñ süñüsün eline
aldı (11) kâfirlere karşı tutardı içinden od çıkardı otuz kırk (12) kişi yandırırdı
'ali ve nezir seyyidiñ âvâzın işitdiler şâdmân (13) oldılar hamle kıldılar irte oldı
şol kuşluk vaktında toz

316 a

(1) oynadı bahtiyâr halife üç yüz biñ müselmân leşkeriyle çıka (2) geldi seyyid
anı gördi 'alem dibine yürüdi şaflar söküp kalbler (3) yara kayşeriñ önüne
çıkageldi kanâtûr kayşer seyyidi gördi (4) âh eyledi 'avc fireng seyyidiñ üzerine
döndi kılıç havale (5) itdi seyyid men' itdi geldi kim geçe bir kılıç urdı 'avc
kalkın (6) berâber eyledi kalkın iki pâre oldı aşağından depesinden (7)
arkasına dek iki pâre eyledi kayşer anı görüp at başın (8) şürdi gidivirdi seyyid
'alemi akdardı hemândem heva (9) yüzünden yüz²³ periyle tãmûs peri çıkageldi
şöyle kırdılar ol (10) yüz biñ kâfirden bir kişi kurtulamadı seyyid kâfiri şıncaç
halife (11) katına geldi ikisi piyâde olup görüşdiler 'ali nezir geldiler (12) yir
öpdiler seyyid oğlanların bağına çekdi görüşdi tãmûs (13) peri geldi halifeyle
seyyidle görüşdi andan şoñra seyyid buyurdi kayşeriñ

316 b

(1) firengiñ mâlların cem' itdiler ol mâlla yine malatya'yı 'imâret (2) itdiler
'abduvehhâb içüm 'azim yimekler yidiler andan şoñra (3) iki câmi' yaptılar
cum'a gün hutbe okudı namâz kıldılar andan (4) yine minbere çıkdı va'az itdi

²³ Ordulardaki asker sayıları bin ile yazılmaktadır. Burada müstensih bin yazmayı gözden kaçırmıştır.
İfadenin yüz bin olması gerekir.

bunlara naşihat kıldı ğarbu kopdı (5) ğalayıkdan andan şoñra eyitdi beş ğalifeye ğızmat itdim allâh yolunda (6) ne kadar ki elden gelürdi derişdim din düşmânlarının baş (7) aşığa itdim şimdi uş pir oldım ‘ömrümün ahırına yetişdim (8) imdi girü gitmek gerek ol yaña nitmek gerek imdi çok (9) tuz etmek yidük küçilerin baña ğelâl eyleñ (10) benhelâl itdim didi cümlesi ağlaşdılar kıza-yı rekât (11) itdiler andan şoñra oğlanların ğalifeye ışmarladı eyitdi (12) dilerim ki oğlancıklarım üzerinde mubarek nazarıñ (13) eksük olmaya didi andan tãmûs periden halâllık diledi

317 a

(1) beni boynuñda çok götürdüñ bî-ğod deryâ geçürdiñ buñ yerlerinden (2) baña çok yârlık itdiñ dilerim ki ahret ğakķın baña halâl ide (3) sin didi tãmûs dağı çok ağladı andan şoñra oğlanlarına (4) eyitdi kırratu’l ‘ayn siziñ atañuzım benden seyf altun (5) benden öğüt tutuñ şol kadar vusi’ taķatım oldukça (6) din yolunda derişdim ğâh kırada ğâh deñizde her ne kim itdim (7) nef hevâs çün itmedim siz dağı allâh rızası çün idüñüz (8) didi ve dağı ğazayı sehil görmeñ altuna ğümüşe aldanman (9) didi andan şoñra du’a kıldı indi yedi ğün dağı şöğbet (10) itdiler tãmûs vedâ’ kılup gönderdi ğalife dağı ‘azm bağdad kıldı (11) kendü malaıyada kıaldı şordı kim kıayşer kıandedir eyitdiler uş (12) adam geldi kıal’a’ı mesiğdedir didiler seyyid eyitdi varayın anı dağı bir (13) ideyin didi andan şoñra gelem medinede oturayın ‘ömrüm ahırına münzârım didi

317 b

(1) atına süvâr oldu üç ğünden şoñra kıal’a’yı mesiğe yetdi (2) kıayşer maķtûn²⁴ biñ kışıyle anda gelmişdi bu biñ kışı (3) kıal’a önünde oturmışlardı seyyid irişdi üç kez peyâpey na’ra (4) urdı kim kıayşer kıanı benümle kıavliñ kıararıñ ayruk islam leşkerine (5) yâvuz şanmayacak idüñ ‘ahdiñ şapdıñ işler ideyin (6) saña ki ataña dedeñe itdüğüm anıñ kıatında melûl ola didi (7) ol leşkere ğamle itdi târumâr kııldı bir zamân dinleneyiñ itdi (8) kıurayın zinciri ile geçireyin burcı yire berâber ideyin diyüp başı (9) altına bir taş kıodı uyudu meğer kıayşeriñ kıızı burcı kıola (10) şırken ğözi seyyide kıuş oldu ğördi bir yerde yatmış (11) uyur âh eyledi eyitdi ey diriğa benim suķanım ma’şukım (12) yol üstüne yatmış uş şimdi yedi

²⁴ Müstensihin dikkatsizliğinden kaynaklı bir hata vardır. “maktun” adının “kanatur” olması gerekir.

biñ kişiyile serca' il gelecekdir (13) yolda uyur bulur öldürir neçe ideyin eger çağırırım işidirler

318 a

(1) rüsvây olurum bir taş eline aldı ol taşta yazdı kim (2) ey pehlûvân çok uyuma şor kim üstüne düşmân gelür mayâzâ (3) saña ziyân ideler ol kal'anıñ işin tamâm it anda (4) n şoñra beni iste ki seniñ maħbubıñım kayşeriñ kıziyım saña hem seniñ (5) dinüñe 'âşıkım diyüp taşı atdı taqdir-i yezdâni şöyle (6) yazmışdı ki seyyidiñ üstüne ol taşı aldı geldi seyyidiñ (7) sinesine tokundi қаза-yı asmâni irişdi bir kez hareket (8) eyledi cân-ı 'azizin haqqa teslim eyledi rahmetullah-ı 'aleyhi rahmeten (9) vasi'aten innâ lillahi ve innâ ileyhi raci'un kız gördi kim seyyid bir kez (10) hareket eyledi ayruq tınmadı eyitdi uykusı katıymış (11) tiz atası katına geldi eyitdi baba baña destûr vir taşra çıkayın (12) baṭtal uyur başın keseyin katuna getüreyin didi kayşer eydür ciger güşem (13) şakın ki baṭtal 'ayyâr kişidir saña ziyân degsün eyitdi nâr nûr

318 b

(1) devletinde göresin ki niylerüm didi kapu açdılar taşra (2) çıkdı seyyidiñ katına geldi gördi kim cân teslim itmiş âh (3) itdi bu dünyâda bî-naşib oldumsa aḥretde maħrûm olmayam (4) didi bunsuz baña dünyâ gerekmez diyüp şehâdet kelimesin (5) getürdi hançeriñ üstüne düşdi cân haqqa ulaşdı andan bulut (6) kopdı yel oldı yağmur yağdı yıldırım şakıdı ol iki (7) vücûd nâ-bedid oldı bildiler kim neçe oldılar kayşer daḥı (8) bu aralıkda cân kırtardı çıkdı kaçdı istanbula gitdi (9) ol leşker ki kız görmışdi seyyidiñ oğlanları imiş elan (10) biñ kişiyile isteyü gelürler imiş 'ali ve nezir anda geldiler gördiler (11) kim yel aldı 'âlem zulumât oldı biraz şabr itdiler yağmur (12) yıldırım sâkin oldı қandesinde herkez adam yok seyyidi (13) istediler nâm-ı nişânın bulamadılar ol gice düşlerinde gördiler ki

319 a

(1) bir buraқа binmiş başında tac öñünde hulle tamâmet şehidler rikâbınca (2) düşlerinde gördiler ilerü geldiler seyyid eyitdi ey cânım oğlanlar (3) imden girü beni dünyâda istemeñ haq ta'ala hazretine vâsıl (4) oldım ama benüm himmetüm sizifledir imdi siz daḥı din yolunda (5) berk tıruñ dâim ğazâyı pes idünüñ allâhn rızasın (6) isteñ nefsiñüze mütaba'at itmen yigitlüğüñüze ve

pehlûvân (7) lıgınıza mağrur olmañ her ne kim isterseñüz allâh için işleñ (8) dağı dünyaya dost idinmen hiç yaradılmışa haķâretde bakmañ (9) her yıl mekke ve medineye armağan gönderiñ za‘iflere yardım (10) idiñ öksüzleri esirgen pirlere hürmet idiñ isti‘ânet (11) allâhdan isteñ yâvûzlarla şöhet itmeñ anlariñ şöhetini gönülleri (12) kıradır dâim hayr ihsândan hâli olmañuz dünyâ hayaldir (13) bu hayali mağrur olmañuz eger bu vaşiyetleri tutarsañuz

319 b

(1) yarın kıyâmet gününde yüzüñüz aķ ola şol yıldırım (2) gibi geçdi yürüyüvirdi çün irte oldu ‘ali ağlayu (3) neziriñ katına geldi ol dağı ağlar hikâyeti eydürdi (4) nezir eyitdi nitekim sen gördün ben dağı şöyle gördim (5) didi bir zamân ağlarlar andan geçüp malaṭyaya geldiler (6) seyyidüñ yârenlerine haber oldu malaṭya dağı feryâd (7) figân ile ṭoldı halifeye adam gönderdiler ve hâli ‘ilâm (8) itdiler halife dağı feryâd idüp ağladı dükkelin seyyidiñ (9) ğazasını yerine getürdiler her iklimde hatim itdiler (10) cânıçün du‘alar itdiler hikâyet dağı burada tamâm (11) oldu seyyid baṭṭal ğaziniñ ruhuna allâh ta‘âla rahmet (12) ve ismi allâhu’l ulum bi’l sevâb (13) okuyanı yazanı dinleyeni rahmetiñle yârlığagil yâ ğani

320 a

(1) temmetü’l kitâb bî-‘avnilahi’l melikü’l vehhâb aleyh-i bî-râc-ı (2) ‘l-hâb ve şallallâhu ‘alâ seyyidinâ muḥammed ve şaḥbih-i ecma‘în (3) ‘ala yed-i ‘abduzza‘ifü’l zenbi’l muhtâc ile’lallâhi’l ğani (4) yü’l vedûd aḥmed ibn-i ḥasan ğaffur allâhu zunûbehu ve aḥsenü’l hibâ (5) ve ileyh-i ḳad u vak‘a’l ḳurra‘ fi nâme-i şehr-i receb fi yevmi’l hamîs-i (6) sene isneteyn-i ve erba‘ine miete ve elifin hicretü’l nebeviyyet-i bî-rahmetike (7) yâ erḥamerrâḥimına

KAYNAKÇA

- Albayrak, N. (1997). *Hamzaname*. Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 17, 516-517.
- Alboğa, M.N. (2020). *Battal Gazi Hayatı ve Tarihi Şahsiyeti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Akalın, Ş . (1995). *Ebü'l-Hayr-I Rûmî'nin Saltuk-Nâme'si* . Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten , 40 (1992) , 37-59 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/44289/546194>.
- Arak, H. (2006). Alman Halk Kahramanı Kral Rother ile Türk Halk Kahramanı Seyyid Battal Gazi'nin Tarihsel Gerçekliği. *Millî Folklor*. 18, 47-57.
- Arısoy, S. (1978). Myth'leşen Seyyit Battal Gazi Gerçeği. *Eskişehir II. Battal Gazi Bilimsel Semineri Bildiriler*. Eskişehir Kültür Müdürlüğü Yayınları. 48-53.
- Aslanbay, M. (1953). *Seyit Gazi'nin Tarihçesi ve Seyyid Battal Gazi'nin Hayatı ve Bazı Menkıbeleri*. Eskişehir: Kardeşler Matbaası.
- Atçeken, İ.H. (2001). Devlet Geleneği Açısından Hişam b. Abdülmelik'in Halifeliği.
- Atsız, H.N. (2020). *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Biçer, B. (2005). *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Boratav, P.N. (1979). Battal. *Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi. 2, 344,351.

- Cahen, C. (1998). *Türklerin Anadoluya İlk Girişi* (çev. Yaşar Yücel&Bahaeddin Yediöldüz). Ankara: TTK.
- Cassier, E. (2005). *Sembolik Formlar Felsefesi II-Mitik Düşünme*. (çev. Milay Köktürk). İstanbul: Hece Yayınları.
- Cengiz, M. A. (1986). Bilinmeyen İki Battalname. *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler*. İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Cicioğlu, N. (2013). Kazak Türkçesiyle Yazılmış Olan Battalnâmelerin Tespiti ve Tınışlıkoğlu'nun Battalnâmesi Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (26), 109-125. Retrieved from [https://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi26_pdf/cicioğlu_nurullah.pdf](https://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi26_pdf/cicioглу_nurullah.pdf)
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.
- Cumbur, M. (1987). Anadolu Gazileri ve Edebiyatımız. *Erdem*. 3 (9) , 777-808. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44561/552900>
- Çimen, E. (2006). *Anonim Tevârîh-î Âl-î Osmân*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler . *European Journal of Educational and Social Sciences*,(1),111-118.Retrievedfrom <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejees/issue/62607/910302>
- Çobanoğlu, Ö. (1999). Sözlü Kültürden Yazılı Kültür Ortamına Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Aşıkpaşazade'nin Epik

Karakteri Uzerine Tespitler, *Hacettepe Üniveristesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.16, s.65-82.

Çobanoğlu, Ö. (2011). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Dadan, A. (2018). Battal Gazi'nin Fetihleri. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildiriler*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 108-113.

Demir, N. (1995). İslami Türk Destanları İçerisinde Danişmendname. *Melik Ahmed Danişmend gazi ve danişmendname sempozyumu tebliğleri*.

Demir, N., Erdem, M.D. (2006). *Battalname*. Ankara: Hece.

Deniz, R. (1998). Kayseri'de Bulunan Yazma Manzum "Battalnâme" ve İçinde Geçen Bazı Destanî Motifler. *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler*. İnönü Üniversitesi Yayınları.

Döğüş, S. (2008). Osmanlılarda Gaza İdeolojisinin Tarihi ve Kültürel Kaynakları. *Bellekten*, 72(265),817-888.

Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ttkbelleten/issue/52591/692294>

Ergin, M. (1997). *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara: TDK Yayınları.

Esir, İ. (1991). *el-Kâmil fi't Târih* (çev. Beşir Eryarsoy). İstanbul: Bahar Yayınları.

Gülerer, S. (2012). Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler Ve Menâkıbnâme Yazıcılığı . *Tarih Okulu Dergisi* , 2013 (XVI) , . DOI: 10.14225/Joh383

Güzel, A. (2012). *Battal Gazi*. Konya: Kitap Dünyası.

- Güzel, A. (2018). Battal Gazi, Tarihî, Edebî ve Menkıbevi Kişiliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Seyyid Battal Gazi Sempozyumu Bildiriler*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 17-48.
- Haslok, F.R. (2000). *Bektaşilik Tetkikleri* (çev. Ragıp Hukusi). Akarsu.
- İnalcık, H. (2005). *Doğu-Batı Makaleler I*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- İnalcık, H. (2018). *Devlet-i Aliyye*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karahan, A. (1978). Menkıbelerde ve Edebiyatta Seyyid Battal Gazi. *Eskişehir II. Seyyid Battal Gazi Bilimsel Semineri Bildiriler*. Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü. 15-22.
- Kahraman, S.A.&Dağlı, Y. (2005). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayıncılık
- Kavruk, H., & Durukoğlu, S. (2012). *Battalname*. Malatya Kitaplığı Yayınları.
- Kaya, G. (2011). Battal Gazi Destanı'nın (343-675) Çeviri Yazısı ve Metin Sözlüğü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. (2015). *Türk Romanında Destan Etkisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kırzioğlu, M. F. (1977). Doğu-Serhaddimiz'de Battal-Gazi Kitabı'nın Okunma Geleneği ve Tesirleri. *Eskişehir I. Seyyid Battal Gazi Bilimsel Semineri*. Eskişehir: Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü. 61-85.

- Kızıltoprak, S. (1992). Memlük. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 6, 87-90.
- Kondo, Y. (1990). Creativity in daily work. *Human systems management*, 9(1), 7-13.
- Köksal, H. (1983). *Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi.
- Köksal, H. (1992). Anadolu Türklerinde Fütühat Meselesi ve Battal Gazi Destanı. *Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu*. Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Köprülü, F. (1976). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Köprülü, F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köprülü, F. (1999). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: TTK Yayınları.
- Köse, S. (2013). Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Mitik Mekân ve Mitik Zaman Algısı. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 8/1.
- Kula, S. & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Küçükaşçı, M. S. (2009). Seyyid. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37, 40-43. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları,

- Lukacs, G. (2003). *Roman Kuramı* (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Metis Yayınları.
- Malinowski, B. (2020). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi* (Çev. Deniz Uludağ). Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Mutlu, M. (1988). Seyit Battalgazi Külliyesinde İnançlar ve Adaklar. *III. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler*. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Ocak, A.Y. (1992 a). *Osmanlıda Marjinal Sufilik Kalenderiler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*. Ankara: TTK.
- Ocak, A.Y. (1992 b). Battal Gazi. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 5, 204-205.
- Ocak, A.Y. (1992 c). Battalnâme. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 5, 206-208.
- Ocak, A.Y. (1992 d). *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*. Ankara: TTK.
- Okumuş, E. (2013). Battal Gazi ve Toplumsal Hafıza. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildiriler*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yay.
- Ong, W. (2005). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojileşmesi* (çev. Sema Postacıoğlu Bostan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Paçacıoğlu, B. (1993). Battal-nâme. Yayınlanmamış doktora tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sakaoğlu, S . (1995). Battal-nâme . *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* , 40 (1992) , 67-74 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/44289/546500>
- Sarar, İ. A. (1997). Edebiyatımızda Seyyid Battal Gazi. *Seyyid Battal Gazi Bildiriler*. Eskişehir: Sarar Yayınları
- Say, Y. (1999). Seyyid Battal Gazi Külliyesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Say, Y. (2009). *Battalnâme*. Eskişehir Valiliği.
- Sevim, A. (2000). *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- şahin, H. (2004). Menâkıbnâmeler. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 29. 112-114.
- şengül, A . (2007). Değişimin Öncüleri: Model şahıslar ve Türk Edebiyatına Yansımaları. *Erdem*, 15 (45-46-47), 129-154. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/43901/540531>.
- şimşir, M.&Candemir, Y. (1996). *Seyyid battal gazi*. Eskişehir: Güzeliş Matbaası.
- Taberi (2007). *Tarih-i Taberi* (çev. M. Faruk Gürtunca). İstanbul: Sağlam Yayınevi.
- Togan, Z. V. (1981). *Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

- Togan, Z. V. (2002). Türk Destanlarının Tasnifi. *Türkler* . Yeni Türkiye Yayınları. 3, 907-919.
- Tolasa, H. (1977). Battal Gazi Destanı Geleneğinin Türk Halkı Arasında Doğuşu. *Eskişehir I. Seyyid Battal Gazi Semineri Bildiriler*. Eskişehir: Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü. 103-115.
- Tuğrulca, O. (2018). Battal Gazi Döneminde Malatya. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildiriler*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 49-57.
- Vasilev, A.,A. (1943). *Bizans İmparatorluğu Tarihi* (çev. Ali Müfit Mansel). Maarif Matbaası.
- Witteck, P. (1999). *Menteşe Beyliği* (çev. Orhan Şaik Gökyay). Ankara: TTK.
- Yağbasan, K. Y. (2013). *Malatya Efsaneleri*. Malatya Kitaplığı
- Yardım, E.S. (1999). *Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Yıldız Altın, K . (2019). Kült Ve Kültür Arasında: Yeni Bir Kült Tanımlamasına Doğru . *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* , 12 (28) , 1052-1068 . DOI: 10.12981/mahder.630667
- Yıldız, M.C. (2002). Türk Kültür Tarihinde Kahve ve Kahvehane. *Türkler*. (C. 10, 1189-1198). Yeni Türkiye Yayınları.
- Yinanç, M. H. (2013). *Selçuklular Devri*. Türk Tarih Kurumu.
- Zweig, S. (1995). *Üç Büyük Usta* (Çev. Ayda Yörükân). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

DİZİN

‘A

‘abdułkadir, 300, 303
 ‘abdułkadir elebi, 300
 ‘abdullah, 223, 300, 301, 430
 ‘abdullâh, 191
 ‘abdulloğman, 261
 ‘abdulvehhâb, 83, 85, 153, 194,
 207, 208, 209, 210, 212, 219, 226,
 243, 246, 262, 263, 289, 292, 318,
 320, 322, 323, 324, 326, 327, 330,
 369, 373, 382, 386, 387, 388, 389,
 390, 391, 392, 393, 396, 397, 398,
 437, 438, 453, 455
 ‘abdurrahman, 247, 313, 315
 ‘abduşşalibe, 438
 ‘abdusselam, 79, 195
 ‘abdusselâm, 205, 208, 210, 288
 ‘abdü’lmesih, 352
 ‘abdü’lmü‘min, 284
 ‘abdü’lvehhâb, 59, 64, 137, 189,
 190, 318
 ‘abdüşşalib, 437
 ‘abdüsselam, 194, 196, 197, 276,
 289
 ‘abdüsselâm, 83, 202, 203, 204,
 207, 211, 214, 215, 219, 233, 234,
 236, 237, 238, 239, 246, 267, 382,
 437
 ‘adn bânû, 358, 359, 360, 361, 362,
 363, 364, 366
 ‘affan, 368
 ‘afv, 256
 ‘ağarib şıtrani, 299
 ‘ağarub, 277
 ‘ağva, 265
 ‘ali, 78, 83, 89, 106, 135, 191, 194,
 214, 223, 225, 233, 247, 249, 263,
 264, 265, 279, 288, 309, 311, 338,
 339, 350, 369, 373, 375, 382, 387,

403, 409, 421, 423, 433, 437, 441,
 444, 453, 454, 455, 457

‘ali bin hâşim, 83, 194, 207, 369

‘ali bin hişâm, 267

‘ali bin hişâm, 249, 311

‘ali bin mızrab, 263, 264

‘ali bin mızrâb, 373

‘ali bin zevrâğ, 438

‘alığan, 289, 295

‘amlak, 442, 443

‘ancaf, 344, 345

‘anđay hindî, 351

‘anuğ, 411

‘anuşum, 238

‘arağıl, 131, 235, 284, 285, 318,
 366, 445

‘asced, 403, 405, 406, 409, 410,
 411, 414, 41

‘âsım, 256, 258, 259, 301

‘aşđar, 80, 192, 204, 248, 277, 348,
 374, 433, 444

‘avc fireng, 105, 452, 453, 454

‘azazil, 427

A

ağmed, 10, 60, 83, 152, 153, 205,
 211, 218, 219, 222, 223, 225, 226,
 227, 243, 263, 264, 267, 269, 270,
 271, 276, 277, 288, 290, 291, 293,
 302, 305, 306, 311, 353, 373, 382,
 437, 458

ağmed ıarran, 152, 153, 218, 219,
 223, 226, 243, 267, 276, 288, 290,
 291, 293, 302, 306, 311, 373

ağmer, 62, 104, 152, 211, 212, 214,
 215, 216, 217, 218, 219, 268

akratıs, 291

akratıs, 131, 285, 289, 364

akratıs, 291, 292, 293, 295, 296,
 297, 300

akrâtiş, 246
 aķtay-ı hindî, 311
 aķuş, 388
 allâh, 85, 102, 108, 109, 134, 147,
 194, 199, 201, 202, 204, 205, 209,
 210, 212, 216, 217, 227, 233, 236,
 237, 260, 275, 278, 281, 284, 289,
 294, 295, 299, 305, 307, 311, 313,
 315, 317, 321, 323, 324, 327, 341,
 342, 343, 344, 345, 348, 352, 353,
 361, 368, 373, 374, 375, 384, 403,
 409, 412, 414, 417, 419, 422, 424,
 426, 431, 434, 435, 440, 451, 454,
 455, 457
 alyun, 211, 361
 arastaķişis, 416
 aşkar, 80, 192, 244

B

bâbek, 103, 134, 419, 420, 421,
 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428,
 429, 430, 431, 432, 434, 435, 436,
 437, 438, 439, 440, 445
 baħtiyâr, 106, 261, 262, 453, 454
 bartâs, 442
 baķķal, 60, 61, 64, 65, 89, 105, 106,
 108, 120, 134, 147, 151, 152, 153,
 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224,
 226, 227, 228, 229, 230, 231, 236,
 237, 238, 240, 244, 245, 247, 248,
 254, 255, 257, 258, 259, 261, 262,
 265, 266, 267, 269, 270, 271, 275,
 276, 277, 279, 281, 283, 284, 287,
 296, 301, 303, 305, 306, 308, 309,
 310, 311, 313, 314, 315, 317, 318,
 319, 320, 322, 324, 325, 326, 327,
 329, 331, 332, 334, 335, 336, 337,
 338, 339, 343, 345, 346, 347, 349,
 352, 355, 356, 358, 360, 361, 362,
 365, 366, 367, 368, 371, 372, 373,
 374, 376, 377, 378, 379, 380, 382,
 384, 385, 387, 388, 391, 392, 393,

394, 395, 396, 397, 398, 399, 401,
 402, 403, 404, 408, 412, 413, 415,
 419, 420, 422, 423, 424, 425, 426,
 427, 430, 433, 434, 435, 436, 437,
 439, 440, 442, 445, 446, 448, 449,
 450, 451, 453, 454, 456, 457
 baķķal ğazi, 61, 65, 105, 134, 153,
 218, 220, 223, 224, 226, 228, 257,
 258, 262, 275, 277, 306, 308, 318,
 334, 337, 362, 368, 373, 435, 449,
 453
 bedrûn, 358, 359, 360, 361, 362,
 363, 364, 366
 behnâm, 341, 344, 347, 348
 belidler, 131, 285
 belķaba, 368
 beşir, 107, 247, 282, 309, 338, 387
 beyza, 246

C

ca'fer, 60, 63, 64, 79, 80, 81, 82, 85,
 102, 109, 117, 136, 138, 152, 190,
 193, 195, 196, 197, 198, 199, 200,
 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207,
 208, 209, 210, 212, 213, 215, 216,
 217
 ca'fer ğazi, 195, 199, 207
 ca'fer-i şadiķ, 196
 câlûd, 257
 câlut, 373, 374
 câlut fireng, 373
 cebrâ'il, 59, 116, 135, 138, 189, 190,
 427
 cinni, 104, 296, 298, 303, 304, 307
 cu'de, 83, 85, 153, 205, 207, 209,
 210, 212, 213, 219, 220, 223, 224,
 243, 279, 280, 283, 288, 292, 311,
 318, 373, 382, 392, 437
 cumhur, 206

D

dânyâl, 377

dâvûd, 80, 192
 dâvûdî, 407
 dehyân, 248, 250
 dil-efrûz, 404, 418, 419, 421, 452

E

ebu bekir, 256, 261, 273, 274, 276,
 279, 317
 ebû bekir şıddık, 253
 ebû nevân hindî, 303
 ebu tâhir, 256
 ebu'l feth aheng, 351
 ebu'l muhsin şâh, 64, 65, 195, 211,
 220, 233, 257, 274, 318, 338, 377,
 387, 402, 419, 441, 443
 eflahun201, 208, 228, 223, 267, 288
 ekmeleddin ğarbu, 276
 emir 'ömer, 83, 104, 193, 195, 197,
 202, 203, 207, 209, 212, 215, 221,
 222, 234, 264, 288, 302, 309, 318,
 339, 340, 352, 369
 esâtûr, 376, 377, 378, 379, 380,
 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388,
 398, 399, 401, 402, 403, 418, 419,
 436, 452
 esâtûr kayşer, 398, 418
 esed kûfi, 428
 esed-i küfi, 421

F

fağfûr şâh, 367
 falıkrağ, 394, 395, 399
 falıkrağ fireng, 393
 faşıma, 353, 354, 355
 fatıma hatun, 354
 fatımatü'z zehra, 89, 339
 feridler, 131, 285
 feridun, 211, 213
 feridûn bin 'ecnebi, 266
 feridûn-ı 'öci, 363
 firdevs, 252, 254, 255, 260
 firdevs şâh, 252

firenk, 243

G

ğazban, 81, 195
 ğazbân, 245, 246
 geldiler hüseyin bin 'aliye, 242
 ğunuğ, 411
 gûzende' cazû, 383, 384
 gûzende' câzû, 379
 gülendâm, 89, 107, 281, 282, 283,
 317, 339, 340, 359
 gürken, 400
 gürkin, 235, 305

H

hak ta'âla, 80, 192, 327
 hakem, 450, 451
 hame, 251
 hamid, 398, 399
 hamza, 60, 117, 136, 138, 190, 204
 hançıla, 399
 hasan, 10, 191, 222, 458
 hıızır, 129, 130, 141, 259, 381, 385,
 414, 415, 417, 418, 447
 hüseyin, 78, 80, 81, 102, 106, 110,
 191, 192, 193, 194, 195, 199, 201,
 203, 205, 206, 213, 233, 242, 244,
 249, 271, 430
 hüseyin ğazi, 78, 80, 192, 193, 194,
 199, 205, 243

H

hâlid, 66, 349
 halife, 61, 65, 103, 106, 120, 191,
 195, 198, 210, 211, 220, 229, 232,
 249, 252, 261, 263, 265, 278, 284,
 288, 295, 302, 303, 304, 305, 306,
 307, 309, 310, 312, 313, 314, 315,
 318, 321, 322, 323, 324, 326, 327,
 328, 329, 330, 331, 338, 353, 367,
 370, 374, 375, 376, 377, 378, 379,
 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386,

387, 398, 401, 402, 420, 421, 422,
424, 425, 426, 427, 429, 438, 440,
441, 443, 450, 451, 452, 453, 454,
455, 457

ḥalife ṭavamık bin ma‘d, 195

ḥamirân, 357, 359, 361

ḥarâmizâde, 429

ḥarsân, 410, 411

ḥürmeng, 389, 400

ḥüsrev, 319, 320

H

hâbil, 412

hârûs, 378, 379, 382, 383

hârût, 257, 258

hâşim, 207, 209, 373, 382, 399, 400

hilâl, 412, 413, 414, 415, 417, 418,
422

hilâl câzû, 412, 413

hûmâ-yı dil-efrûz, 403

hümâyûn, 287, 289, 320, 361, 404

I

iblis, 432

ibni ziyâd, 301

ibrahim, 204, 222, 223, 295, 417

ibriyanus, 203, 206, 275

ilâd, 235

ilyâs, 242, 259, 260, 265, 447, 449

işhâk, 415

işhâk kufi, 301

işhâk kuki, 131, 285

iskender, 416

islam, 141, 367, 374, 375, 377, 380,
382, 404, 418, 425, 427, 438, 453,
454, 456

isma‘il, 270, 293, 295, 303

isrâfil, 275

İ

‘imlân, 441, 442

‘isa, 103, 110, 229, 233, 235, 259,
266, 268, 270, 271, 276, 282, 297,
307, 308, 309, 310, 329, 395

‘isavi, 407

K

kalâh, 398

kalçal tanari, 131, 285

kalun, 131, 266, 275, 285, 289, 290,
293, 350, 365

kalun bin kudsi, 266

kalyânûş, 355

kamer şâh, 445, 446, 450

kasım, 250, 251, 267, 288, 437

kaşuri şâh, 445

kâsûra, 285, 286, 293, 312

kaşran, 345

katyûn, 108, 250, 251

kayşer, 61, 66, 102, 104, 105, 110,
121, 131, 193, 194, 195, 196, 200,
202, 203, 204, 206, 208, 211, 213,
214, 222, 226, 227, 228, 229, 230,
234, 235, 236, 238, 246, 247, 248,
250, 252, 254, 255, 264, 265, 266,
268, 272, 274, 275, 276, 277, 278,
279, 283, 284, 285, 286, 287, 288,
289, 291, 294, 295, 296, 297, 298,
299, 300, 301, 302, 303, 304, 305,
306, 307, 308, 309, 310, 311, 312,
314, 315, 316, 318, 320, 321, 322,
323, 325, 328, 332, 333, 335, 336,
338, 349, 350, 351, 352, 354, 359,
362, 365, 366, 367, 369, 371, 374,
375, 376, 377, 378, 379, 380, 382,
383, 384, 385, 386, 387, 388, 390,
392, 393, 394, 395, 396, 397, 398,
399, 400, 401, 402, 403, 415, 418,
419, 445, 452, 453, 454, 455, 456,
457

kaytûr, 251

kıl barak, 418

kıravan, 345, 362, 365

kıravan şâh, 376
 koştanîin, 290, 291, 325, 331, 445
 koštaîin, 289
 koštaîin, 203, 276

K

kâhûy-ı hindî, 310
 kâmil, 64, 80, 195, 412
 kanaşur, 452
 kanatus, 198
 kanşar, 311, 422
 kapus, 289, 290
 kâpûs, 290, 293
 kârûn, 299
 kârvân, 419
 kayderun şâh, 357, 358
 kelb, 120, 268, 269, 270, 271, 272,
 273, 274, 301
 kelb bin şabbah, 268, 271
 kelbi rûm, 131, 285
 ketâyûn, 230, 359, 360, 361, 362,
 363, 364, 365, 369, 371, 372, 373
 kibriyanus, 203
 kibriyânus, 275
 kilâb, 275
 kirkin, 428
 kişmir, 305
 kûkûl, 408
 kurt fireng, 378
 küttâb bin şaban, 266

L

lâvin, 428
 lûlân, 371, 372

M

mâhiyâr, 133, 280
 mâ'îl, 317, 413
 mansur, 288
 manşur, 267, 437
 manşûr, 152, 251, 252, 287, 367
 mecûc, 416

meftûl, 235, 237
 mehperûz, 230, 359
 me'mûn, 441
 menâseb, 342
 menkûy-ı zengi, 311
 menşuş, 264
 meryem, 241, 336
 mesih, 266, 330, 336, 355
 mes'ud, 204
 meylân, 349, 350, 351
 mişrân, 219, 235
 mihâil, 331
 mihrâb, 194, 195, 286, 343, 344
 mihra'îl, 131, 285
 mihrâ'îl, 222
 mihrân, 194, 211, 240, 241, 242,
 299
 mihrâs, 81, 194, 200, 349
 mihrâseb, 102, 110, 200, 201, 202,
 203, 205, 215, 344, 347, 348, 351
 mihrâyil, 239
 mihriyayil, 239
 mihriyâyil, 239, 240, 249
 mihrûz, 393
 milâd, 235
 mirâb, 341
 mu'ad, 428, 429, 430
 mu'aş, 349
 muşammed, 10, 83, 85, 106, 108,
 190, 205, 206, 207, 209, 210, 211,
 214, 218, 220, 225, 226, 227, 231,
 233, 236, 240, 241, 242, 244, 246,
 248, 249, 266, 267, 273, 274, 282,
 288, 291, 297, 301, 303, 307, 310,
 316, 321, 338, 342, 346, 355, 363,
 368, 369, 370, 373, 375, 376, 380,
 382, 383, 384, 388, 389, 394, 400,
 402, 405, 407, 413, 416, 417, 421,
 422, 423, 424, 425, 426, 428, 434,
 440, 441, 442, 451, 453, 458
 muşammed bin felâh, 240, 249,
 315, 382, 424

muḥammed muştafa, 85, 108, 206,
 209, 218, 231, 273, 346, 355, 362,
 373, 376, 384, 405, 407, 413, 416,
 426, 434
 muḥammedî, 220, 250, 269, 312,
 324, 407, 408, 423
 muḥsin, 64, 65, 195, 211, 220, 233,
 257, 274, 318, 321, 338, 377, 387,
 400, 402, 419, 441, 443
 mu'in, 408
 muḥlân, 300, 301, 302, 306, 311,
 318
 muḥlân-ı tebrizi, 431
 munzır, 222
 musa, 83, 205, 207, 214, 223, 224,
 225, 259, 267, 279, 280, 283, 288,
 392
 mûsa, 312
 musa ḥarezmi, 301
 musevî, 407
 muştafa, 106, 220, 233, 279, 321,
 347, 354, 434
 mu'tasım, 379, 387
 mücâyil, 266
 müheñ, 108, 236, 238, 333, 334,
 335, 336, 337
 müheñ hindi, 333, 334, 335, 336,
 337
 müheñ hindî, 108, 236, 333
 müheng-i hindî, 234
 müncâyil mağribi, 131, 285
 müselmân, 66, 81, 83, 102, 103,
 106, 108, 110, 120, 152, 198, 201,
 202, 207, 208, 212, 213, 217, 219,
 220, 222, 224, 225, 232, 234, 240,
 241, 242, 244, 246, 247, 248, 251,
 252, 253, 254, 255, 256, 258, 260,
 261, 262, 263, 269, 270, 274, 275,
 276, 277, 279, 281, 282, 284, 290,
 294, 297, 300, 310, 312, 313, 315,
 317, 319, 320, 325, 326, 329, 330,
 342, 344, 345, 347, 348, 349, 351,

355, 356, 358, 359, 360, 362, 363,
 369, 371, 373, 382, 384, 385, 386,
 397, 398, 400, 402, 408, 409, 419,
 424, 429, 430, 433, 434, 435, 436,
 437, 438, 440, 442, 444, 445, 446,
 450, 451, 452, 453, 454
 müslim, 321, 450, 451

N

naşır ḥubbâb, 233, 373, 437
 naşr ḥubbâb, 240, 249, 288
 naşrı hemâdani, 131, 285
 naşr-ı ḥubbâb, 267
 naştûr, 436
 naṭrûn, 400
 nevrûz banu, 238
 nevrûz bânû, 239, 240
 nezir, 107, 234, 282, 288, 338, 437,
 453, 454, 455, 457
 nezîr, 318
 noḳtay, 421, 445
 nukṭay fireng, 437
 nukṭay fireng, 382
 nu'man, 78, 191, 192, 193, 431
 nu'man bin zeyd, 300
 nu'mân bin zeyd, 300

‘O

‘osman, 279, 301

‘Ö

‘ömer, 60, 64, 78, 79, 83, 85, 104,
 106, 117, 136, 138, 153, 190, 191,
 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202,
 203, 204, 207, 208, 209, 211, 212,
 215, 219, 220, 221, 222, 224, 225,
 234, 247, 253, 256, 262, 263, 264,
 266, 275, 279, 287, 288, 294, 295,
 296, 298, 300, 301, 302, 303, 304,
 305, 307, 309, 313, 314, 318, 326,
 330, 331, 339, 340, 352, 353, 355,

359, 367, 369, 370, 374, 377, 387,
391, 398, 399, 402, 437, 443
‘ömer ibn-i ümeyye, 195

R

rabi‘, 223
ra‘d câzû, 443
ra‘d câzû, 443, 445, 446
râz, 238
rebi‘, 203, 204, 205, 206, 207, 208,
220, 225, 428
resûl-ı hâzret, 59, 137, 189, 190,
273, 342
rûsin, 300, 301, 303
rüstem, 304, 309, 360

Ş

şabuḥ, 223, 224
şafiye, 65, 443
şaḥa, 406, 407, , 427432, 439

S

sa‘id, 214, 223, 244, 246, 428
sa‘ide bânû, 443
sa‘ide ḥatun, 82, 196, , 202443
saḳḳân, 448
sehrâb, 133, 280
sehrâb ḥarami, 133, 280
seksâr, 410, 411, 418
serabil, 238
serâbil, 233, 237, 238
serca‘il, 224, 226, 262
sercâ‘il, 227
sercâ‘il, 131, 200, 285
sercâ‘il, 211
serca‘il rûmi, 299
sercâs, 407
seyid ğazi, 380
seylân, 403, 406, 411
seyyid, 18, 60, 61, 62, 63, 64, 66,
89, 102, 103, 104, 105, 106, 107,

108, 110, 113, 120, 129, 133, 135,
147, 150, 151, 152, 153, 170, 218,
219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,
227, 228, 229, 230, 231, 232, 233,
234, 235, 236, 237, 238, 239, 240,
241, 242, 243, 244, 245, 246, 247,
248, 249, 250, 251, 252, 253, 254,
255, 256, 257, 258, 259, 260, 261,
262, 263, 264, 265, 266, 267, 268,
269, 270, 271, 272, 273, 274, 275,
276, 277, 278, 279, 280, 281, 282,
283, 284, 285, 286, 287, 288, 289,
290, 291, 292, 293, 294, 295, 296,
297, 298, 303, 304, 305, 306, 307,
308, 309, 310, 311, 312, 313, 314,
315, 316, 317, 318, 319, 320, 321,
322, 323, 324, 325, 326, 327, 328,
329, 330, 331, 332, 333, 334, 335,
336, 337, 338, 339, 340, 341, 342,
343, 344, 345, 346, 347, 348, 349,
350, 351, 352, 353, 354, 355, 356,
357, 358, 359, 360, 361, 362, 363,
364, 365, 366, 367, 368, 370, 371,
372, 373, 374, 375, 376, 377, 378,
379, 380, 381, 382, 383, 384, 385,
386, 387, 388, 391, 392, 393, 394,
395, 396, 397, 398, 399, 400, 401,
402, 403, 404, 405, 406, 407, 408,
409, 410, 411, 412, 413, 414, 415,
416, 417, 418, 419, 420, 421, 422,
423, 424, 425, 426, 427, 428, 429,
430, 431, 432, 433, 434, 435, 436,
437, 438, 439, 440, 441, 442, 443,
444, 445, 446, 447, 448, 449, 450,
451, 452, 453, 454, 456, 457
seyyid baḳḳal, 152, 218, 220, 221,
222, 223, 225, 231, 232, 233, 237,
238, 240, 241, 242, 246, 252, 253,
254, 255, 256, 258, 265, 308
seyyid baḳḳal ğazi, 60, 61, 64, 106,
108, 152, 218, 231, 233, 242, 246,
252, 253, 254, 255, 256, 258, 265,

279, 281, 303, 306, 309, 313, 338,
358, 376, 396, 398, 402, 403, 412,
420, 422, 427, 433, 449, 451, 454
sinbaṭ, 106, 213, 243, 244, 225,
226, 242, 276, 437, 440
sinbâṭ bin aliyun, 266
sincâr, 106, 254, 255
sokraṭ, 104, 302
süheyl, 65, 106, 276, 299, 301, 366,
377, 378, 437, 439, 440, 441, 442
süheyl bin sinbâṭ, 299
süleyman, 207, 209, 213
süleymân, 83, 131, 205, 285, 288,
311, 373, 441
süleymân anṭaki, 301

Ş

şâh-ı şîrvânî, 303
şâh-ı zü'lkarneyn, 415
şâmil şani', 235
şâmset, 262, 264, 265
şehlâs, 219
şehmuş, 406
şemâseb, 102, 109, 194, 198, 199,
201, 203
şemmâs, 197, 198, 205, 206, 207,
209, 211, 216, 223, 224, 225, 226,
227, 228, 229, 230, 231, 232, 234,
235, 244, 245, 246, 248, 266, 267,
290, 291, 293, 312, 331, 384, 386,
419
şem'un, 269, 270, 284, 285, 290,
312, 369
şem'un, 203, 211, 212, 213, 214,
219, 222, 224, 226, 228, 235, 244,
245
şeytân, 314, 420, 422, 423, 427,
430, 431, 432, 435

T

tadyûn, 378

Ṭ

ṭahir anṭaki, 226
ṭalğan, 365
ṭâluk, 365
ṭamû, 219, 277, 440
ṭamus-ı rûmi, 206

T

tâlût, 258, 369
tâmûs, 417, 418, 435, 436, 447,
448, 449, 451, 455
tâmûs peri, 417, 418, 435, 436
tañrı, 335, 342, 372, 377, 444
târiyûn, 133, 279, 280, 281, 283,
285, 286, 290, 292, 293, 294, 300,
307, 308, 309, 312, 315, 317, 338,
359, 373, 399
târûn, 437
taryun, 225
taryûn, 106, 276
tefânuş, 106, 238, 276
tefânûş, 444
tekfur, 227, 302, 392, 395, 415, 416,
417, 418, 419, 436
tekfur şâh, 227, 302
tekfurı şâh, 266

Ṭ

ṭevabık bin ma'di, 304
ṭevâbil, 78, 83, 106, 153, 193, 202,
205, 206, 207, 208, 212, 216, 223,
227, 243, 247, 252, 267, 288, 293,
294, 296, 302, 307, 309, 312, 314,
315

U

uḡba, 65, 120, 312, 313, 314, 315,
317, 318, 321, 322, 323, 324, 326,
327, 328, 329, 330, 331, 332, 333,

334, 335, 336, 337, 353, 355, 366,
373, 380, 381, 399, 405, 421, 439

U

urengi çin, 373

V

vahid, 207, 209, 214
vâhid, 255, 256
vağkas, 134, 434, 435, 436
velid, 65, 353, 354, 355, 356, 357,
361, 380, 381, 382, 383, 384, 421,
439

Y

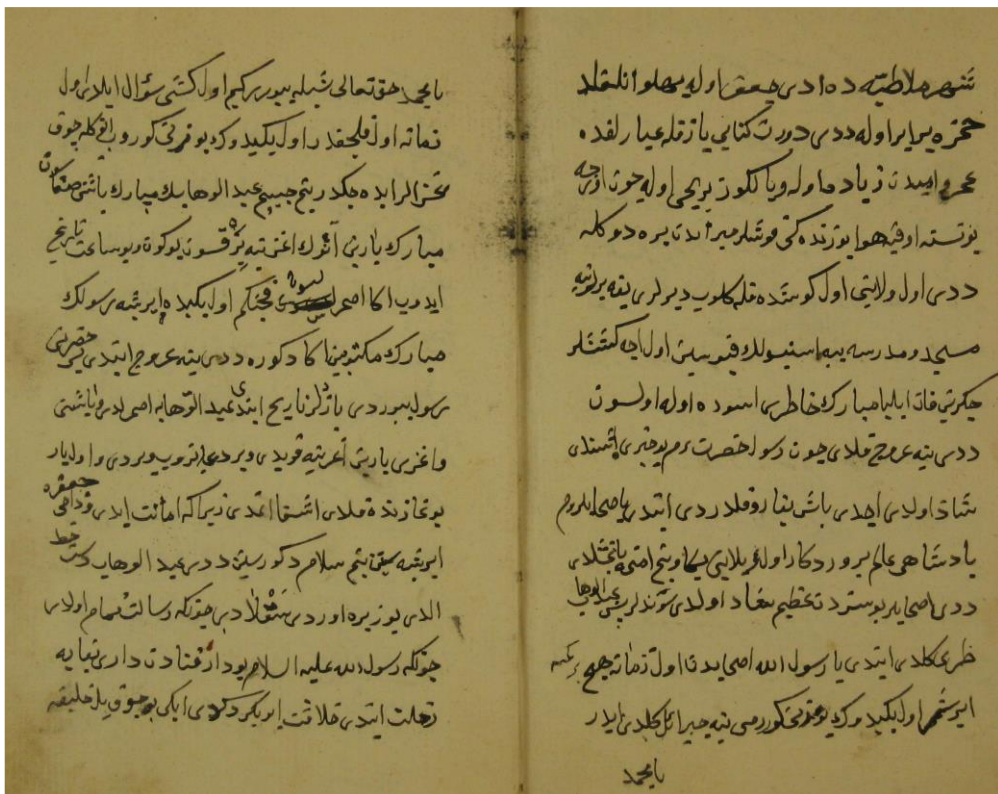
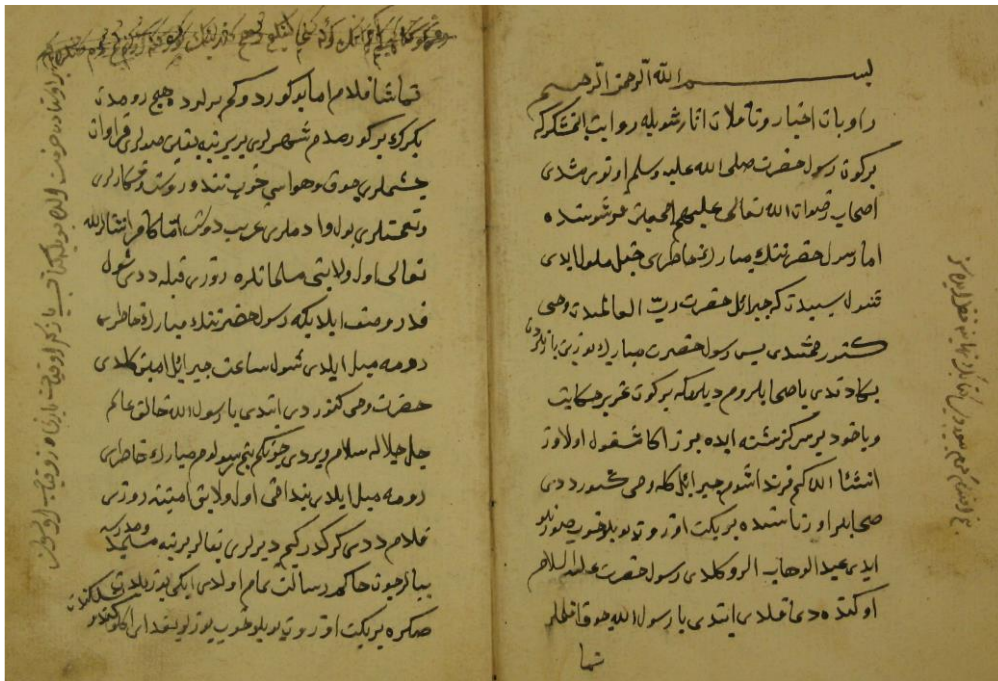
yahûdi, 408
yağya, 194, 212, 233, 249, 266,
287, 315, 367
yağya bin efşân, 249
yağya bin mansur, 212, 367
yağya ibn-i mansur, 194
yecüc, 416
yehûda, 286
yemlihâ, 247, 361, 368, 400
yemliha, 366
yemlihâ, 247
yezid, 191
yunus, 346
yusuf, 399

Z

zeyneb, 221, 222, 223, 229, 230,
231, 232, 247, 283, 338
zeyneb hatun, 223, 230, 231, 283
ziyâd, 78, 191, 193
zülkarneyn, 379

EKLER

EK 1: BATTALNAME MANİSA NÜSHASI'NIN ORİJİNAL METNİNDEN ÖRNEKLER

اولاد اقی دینا دن نقل ایلدن خلافت عجمه دکدی
 اون ایکی بوجوی یله علیه اولادیندن خلافت عثمانه دکدی
 اولاد اقی دینا دن نقل ایلدن خلافت علیه دکدی ^{علیه السلام}
 دعوت یله علیه اولادیندن اقی دینی شهید ائدیراندن صکره
 اوج بیزید هر جرح ایتدی حسن حسین شهید ایدید اولادیندن
 حمله بیره کنده اولدی بول خلافتی غصلم بیزید هر جرحی
 یله امانت ایلدن علیه عثمانده او قوشورد علی دلی کوزدن
 پس اولدی اوله بر بکت وارد هر علی اولدو عبدالله اولدو
 ادریس اولدی صیدیه امانت ائدی کور دیکیم دوز کار
 بویله اولدو عالمی خارجی هندی بر کیمی صیدیه دنیفد مالیدی
 ملاطیبه کلدن بر کیمی وارده سیرا کوز صیدیه عثمانلردن
 ادریس اذنبه زیاده در لوردن مؤمن و ضعیف ادریس
 علی ائدی تاننه کلدن عظیم خوش کوردن بر امانت قلدن

شهر که

شهر که خطا بنی کاکا ووردن دیلا آله هر دی کاکا
 بکون وعات ائدی بر او علی ملاس ادریس بیج ادریس
 قنوس خطا بنی کاکا ووردن او نوز با خطا بنی ادریس اولدو
 ائدی بر نه اکی او علی عالی بر حسن و بر حسین اقی
 خویا و از اقی و الا حسین چها نجه ایدان بدین کج کز
 فیصله زهر کلدن صدی التی بار شهر و اون ایکی باره
 فلعو بریه ادریس ایدن ائدی صکره شهر کویکی زیاد اولادین
 بر نه او علی عثمان قدی عظیم کور ککی ضعیف ادریس
 حسنه ووردن ملاطیند سر کز کز کین حسنه ووردن
 بس فیصله ایدن قلدن حسنه قوم عتد نید هر میل
 باید در کیم حسنه اول ملل دن او نه کج کز هر میل
 اهرمان دیو خراج ووردن هر حسین قدی اول طرم وارمزدن
 اهاد ایدن اولدی با بنی خوشدین شکر ایدر دین بر خطه

قالی او کز دین بر کور ملاطیبه کاکا ایدن کز کلدن عثمان
 مشلا در لرل مز دکامی اولسون اسی شاه علم اولدو کز
 طغدی ددر عثمان سوسدن شادا اولدو هر دوردن شادا
 قلدن ادریس حیات ایدن کج کز ایدر کور طویل اولدو
 بکوز حسین عازر رحمة الله علیه شام ضعیفده شکار
 ایدر کز بر کیده کوردن منفشی جود او ائدی همامانم
 او شنه ات صلدی کیکه واید حسین ایدر قومازم
 تاسق ال کوز بر عثمانلر او علو عمره ایلدیندی ددی
 دقی قودی کیکه واید بر مغاریه کوردن بلور اولادین
 حسین ایدر ایتابین بر کور ائدی ددی ائدی اشترا ائدی
 مغاریه کوردن برای قود بوردن نه کوردن ستره بیله ایله
 سز عاشرلردن قوشمنله عاشقانته صید و صید قانیه
 و بیره بوم محمد ائدی صکره کوردن دیکیم بر صا و ات

طورس

طور سا کموم صانع بکتر ادریس ابرو اویاتی ببله ویر
 بویجه طوره ددی ابرو کلدن بر کوش و بر سکوا ائدی
 بیره صانعلر و بر عظیم کور کور زهر قند و بر کوش بوی عظیم
 بشو یاه طره اولدو قی التدی عثمان بوی بولده دهر دین
 بر سقات مات جوق کج حسین عازی بونسی کوردن حیدرات
 قالدی ایدر بونلر کج بونده بیلر ددی ایلر و یوسن دیکیم
 طونه ات او بر کدی دونه کلدی بر جیفنه صالحا حسین
 کور سینه صی ادریس کج کج ائدی بر اتحاد بر عاشر قلدن مغاره
 کور سینه بر او از کلدن کج با عشق اول بکله مطیع
 اولدیم دقی وقت او کلدن کج بی جفام سنی حور قالی عفره
 و بر دیکیم اوز ریکه بنه بر بونده متغ اقله الی بر بونده
 کفر قرا کولتندن قور زره اول بکده رام اولدو
 عیشتن بر او از ائدی سنا بر طرم بر حقی عازی درن

که کور مدی ابو و او در عشق او بانی از خالای
 سکوی یکدیگر هفت کور دیکم بازت ^{بسیار} سکوی که سکوی اند
 بوضعی ایلاس کور دیکم ادم پیغمبر را کی بلوک صبا و د اود
 پیغمبر را حقانی تمام و امیر المومنین حضرت ابا براسی ^{بویلا}
 حسین عازر شادا اولاس هوندی کند و انتنه بند ^{بندی}
 کند بولاه مکر ایدر بار بی هفت کور کور کی از ویراف
 رصی اولاد در در بزم مکر ده ابکی او بقو عالی اولاد ^{بندی}
 اندی اینی بر ما خایه تعلی کند و سیدی او بدی ^{بندی}
 بر بی کلا های ایدر یا هین عازر بشارت اولسون حکام
 اول جعفر سید بلوک کلا از فلان طصوره کلا و لای
 رومی سلمانیق ایلده و انشیر ایلده کجج بر بهلوان ^{بندی}
 اولد در حسین عازر او باندی شادا اولاد ^{بندی}
 شکر ایلد طهور دی انتنه بند ^{بندی} شکر کلا ی تولد اوز رتبه

برنج

برنج همتان کجی نهار بی زیاد اولاس برتبه او علی
 محی خسته کجی او در دی یاد نشاه اولاس طویلر فلاس
 خلعنل کبوردی حسین عازر بر شادا لقه او نور دی
 بر قوی واردی بهلوان ادم ماده طویلدر در ^{بندی}
 ایجو و کردی حسین عازر تیک و لاعتنه بند ^{بندی}
 قز در دی شادا اولاد طرابیلا کور و جعدی کند ^{بندی}
 طور دیکم یا بهلوان هینزه نره یلار در حسین عازر
 ایدر شادا اولاد کور که بر او علا حقوی وجود کلا دی
 امیر علی اسطرلاب علمد قید در دی ابو یولور دی
 یعدی طالبین قولور کردی حکم اندی بو اعلان تعابیده
 بهلوان قویه و دوقی بند ارا اولاشلر ایلده
 که انمش اوله یولور ادا هیج اوله ددی بر فاج
 دعا لربار دی باشته تعللر آند مکره صید دوقی

قنو فلطرا ایلدی شهر کور اکا بوی جمع ایلدی او کور
 عیله ایچک ایلدی ما نر کلا دی بو کلا هیج ^{بندی}
 هیج بر ایلدی او ج بلشته نکلدی هر کیم کور ^{بندی}
 ضرور دی هر کیم الذی ال اندن فرزند یاننده بودقی
 نظیر بر لوندی اقا هر کون شهر ادر در ^{بندی}
 خراج و بر در حسین دوقی تحقل و بر جی وار معاند
 و بر دی ایشود که ذند نکانی فلور در ^{بندی}
 کورنده بر کورنه عازر معوزیه طر قینه ^{بندی}
 ناکاه او کند بر کلا هیج کلا بر اطلال ^{بندی}
 فیعی طاشلر بر کیش حسین عازر ^{بندی}
 هیجوه ارمان ایلدیزوم فریح کند اندی ^{بندی}
 کیک اولدی طاعدا و تیه یانته ^{بندی}
 ادر بنجه هفتد ^{بندی} اشقا نظر اندی کور دیکم بر قوی ^{بندی}

اسمانه

اسمانه بر ارا و کیش ملتک دینده بر شهر معظم ^{بندی}
 شهر کور او کند ه فرق بیلد خدی ^{بندی}
 باش اولانده بار کاهلر سیایانلر ^{بندی}
 وادملر اوزنده ^{بندی}
 ادینه معوزیه در ایشیلکنه ^{بندی}
 قزنداشی ادمی بونلر اوچ ^{بندی}
 او بخلر تیک ادر ^{بندی}
 اول کیلد ^{بندی}
 زهر سی برعدی ^{بندی}
 معر اسپد ^{بندی}
 در کیشانی ^{بندی}
 کلا در دی ^{بندی}
 ددی برنج ^{بندی}

EK 2: DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 13/04/2022

Tez Başlığı : Türk Kültüründe Battalname Kültü

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 419 sayfalık kısmına ilişkin, 13/04/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'tır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13/04/2022

Adı Soyadı: Mustafa Metin
Öğrenci No: N16243832
Anabilim Dalı: Türk Halkbilimi
Programı: Türk Halkbilimi
Statüsü: Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

EK 3: Ph. D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Ph.D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH FOLKLORISTICS DEPARTMENT**

Date: 13/04/2022

Thesis Title : Cult of Battalname in Turkish Culture

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 13/04/2022 for the total of 419 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 6 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

13/04/2022

Name Surname: Mustafa Metin
Student No: N16243832
Department: Turkish Folkloristics
Program: Turkish Folkloristics
Status: Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

EK 3: ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih:14/04/2022

Tez Başlığı: Türk Kültüründe Battalname Kültü

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

14/04/2022

Adı Soyadı: Mustafa Metin
Öğrenci No: N16243832
Anabilim Dalı: Türk Halkbilimi
Programı: Türk Halkbilimi
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

EK 4: ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH FOLKLORISTICS DEPARTMENT**

Date: 14/04/2022

Thesis Title: Cult of Battalname in Turkish Culture

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

14/04/2022

Name Surname: Mustafa Metin
Student No: N16243832
Department: Turkish Folkloristics
Program: Turkish Folkloristics
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU